

— KNIHOVNA —
SBORNÍKU VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH,

VYDÁVANÁ
S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE CÍS. FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY,
SLOVESNOST A UMĚNÍ.

B) ŘADA STÁTOVĚDECKÁ. Čís. XXII.

ČESKÉ STÁTNÍ SMLOUVY.

HISTORICKÝ NÁSTIN.

NAPSAL

DR. MILOSLAV STIEBER,
UNIVERSITNÍ PROFESOR.

DÍL I.

(OD PŘEMYSLA OTAKARA II. DO ZALOŽENÍ ŘÍŠE HABSBURSKÉ.)

V PRAZE.

VYDAVATEL A NAKLADATEL: „SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH“
(BURSÍK & KOHOUT V PRAZE.)

1910.

T-4118

DAR
z pozůstalosti p. prof. Dra.
JOSEFA VACKA.

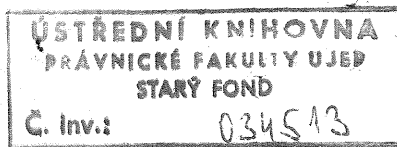
13 20 / 425

PŘEDMLUVA.

Zabýváje se po delší dobu studiem mezimístních poměrů v českém právu městském, dočetl jsem se nálezů, které rozhodovaly pře ve prospěch cizinců na základě smluv, uzavřených mezi královstvím českým a zeměmi sousedními. Měl jsem tudíž za nutno, abych zjistil stav těchto smluv, dříve než ku líčení mezimístních poměrů českého městského práva přistoupím. V přechytných českých mezinárodních stycích smluvních tvoří však poměry, týkající se české o práva městského jen zlomek nepatrný. I zdálo se mi, že by práce počatá byla kusá, kdyby se jen na tento zlomek obmezovala. Tak došlo ku přítomnému spisu. Nemá a nemůže míti však úkolu, aby vyčerpal věc diplomaticky a dogmaticky. Je pouhým nástinem, který v hrubých rysech jen naznačuje bohatý detail. Látka probíraná dala sama přiměřené rozdělení, jehož jednou hranicí je doba Přemysla Otakara II. a druhou založení říše habsburské. Zevně různorodý materiál kapitoly II. části II. seskupil jeho základ: právo monarchické. Ke práci připojil jsem výpisy ze smluv, jež jsem probral. Ani smlouvy, ani výpisy nejsou úplné. Některé smlouvy připojeny teprve během tisku. Výpisy nemohou nahraditi plné znění listin. Mají jen částečně informovati. Publikální údaje jednotlivých listin, byly-li vzaty odjinud, byly, pokud možno bylo, zrevidovány. Práce archivní mně ve značné míře usnadnili pp. viceředitel státního dvorského archivu Jan Paukert, ředitel zemského archivu Dr. Vojtěch Nováček, zemský archivář Hynek Kolman, městský archivář Dr. Josef Teige, linecký zemský archivář Dr. Ignác Zibrmayr, adjunkt městského archivu Dr. Eduard Šebesta a úředník státního dvorského archivu Dr. Josef Malota. I vzdávám jim tuto své nejhlubší díky.

V Praze, dne 19. října 1910.

Dr. Miloslav Stieber.

ÚVOD.

Mezinárodní smlouvy předpokládají dle dnešní nauky v první řadě subjekty mezinárodního práva. Ale nauka tato nevystačí sama s tímto vymezením. Musí připustiti k smlouvám i státy polosuverenní a vasalské. Její pojmy nemohou však nám býti směrodatnými pro poměry středověké. Státy evropské jsou dnes vnitřně i zevně uceleny. Jiná je doba kvasu státních celků ve středověku. Máme tu tedy co činiti s jednotkami mezinárodními, které odpovídají pouze své době. Nemají všech atributů dnešních subjektů práva mezinárodního, ale jsou jejich předchůdci, jakési jejich prvky, jež vývoj doby teprve pevně a jasně utváří. Než nějakého vymezení jest třeba i pro poměry středověké. Při nedostatečné úřednické centralisaci ve státě lenním nezbyvá společnosti za často nic jiného, než cestou různých smluv to obstarávati, co za dnešní doby stát svými zákony a svou výkonnou mocí upravuje. Třeba tedy subjekty těchto smluv uvážiti, zda lze je i podle poměrů středověkých za jakési předchůdce subjektů dnešního práva mezinárodního považovati. I bude tu posouditi, zda mají všechny příslušné vlastnosti středověkého státu. Moc zeměpanskou, směřující ku vytvoření nových států v říši německé a dosahující také tohoto cíle, nebude asi lze z řady těchto subjektů středověkého práva mezinárodního vyloučiti, ač do jista sama říše římská, království anglické, francouzské a polské budou míti v této řadě místo první. Při království českém bude se jednati o jeho rovnocenné postavení s prvními členy této řady. Mohou však tu býti pochyby pro jeho poměr ku říši římské. Než nemůže býti naším úmyslem celou otázku tohoto poměru rozvinouti. Není to také ani potřebí, ježto zeměpanské moci německé v mezi-

národním styku vůbec stávají se součinnými. Jisto jest, že poměr Čech k říši německé byl zcela jiný než poměr jiných lén říšských. Kdyby byly Čechy obyčejným lénem říšským, nebyla by mohla asi nikdy jeho existence s tolika stránek býti popírána.¹⁾ Svazek ku říši tu byl, někdy silnější, někdy slabší. Vévoda český byl knížetem říšským²⁾ i jako pozdější král český, jsa říšským číšníkem a královským volitelem, i držitelem některých říšských manství.³⁾ Investitura, kterou dostával vedle privilegia z r. 1212 na regalie, nemusila značiti poměr lenní v pravém slova smyslu. Bylať to obecná forma pro jakýkoli převod, nikoli jen převod lenní.⁴⁾ Ovšem však zakládala poměr lenní v širokém významu,

¹⁾ *Kalousek*, České státní právo, 1 a násl., *Čelakovský* Povšechné dějiny právní, 62 a násl., 107 a násl., 179 a násl., *Huber-Dopsch*, Österr. Reichsg., 95 a násl., *Balzer*, Historia ustroju Austrii v zarysie, 120 a násl. *Rieger*. Říšské dějiny rak. 91 a násl. *Kapras*, Státoprávní poměr Moravy k říši německé a ke koruně české ve středověku, str. 4.

²⁾ M. Germ. L. S. IV./1, 222 priv. minus, 301 (1102): haec sunt nomina principum, in quorum praesentia haec acta sunt: ... dux Udalricus, 403 (1183): Ecce nomina principum et militum, qui iurare debent ... dux de Boemia.

³⁾ M. G. L. S. IV./2, 270 (1236): principes imperii, videlicet te regem Boemie. C. d. M. 9, 158. Jan, markrabě moravský, žádá dne 14. prosince 1360 Karla, aby jeho vzdání se vůči Rudolfovi rakouskému přivolí a je „tamquam Bohemie rex, sacri imperii archipincerna et princeps elector“, ztvrdil a ratifikoval. Téhož dne žádá pak Karel IV. a Jan, markrabě moravský všechny kurfirsty, aby toto vzdání se ztvrdili (l. c. 158, 189). Karel jako král český, svatě říše římské arcibiskup a kníže volitel to 14./4. 1361 potvrzuje (l. c. 176) a taktéž ostatní kurfirsti (177, 178); l. c. 344 (15./5 1366): haben uns gebetten, daz wir den ehgenant Hertzogen, die sy also erkohrn haben zu Kunigen, geruhetn zu verleihen alles, das di Crone und do Konigreich zu Böhheim von dem Heiligen Römischen Reiche zu lehen hat, es sey Fürstenthum, Herrschaften, Landt oder Leut. L. c. 350 (18./6. 1366) svolení arcib. mohučského. *Lünig*, Codex Germ. I, 1564 Prátelecká smlouva ze dne 14. července 1500 mezi králem českým Vladislavem, králem francouzským Ludvíkem XII. a králem polským Janem Albrechtem: „Excipiuntur praeterea illustrissimi principes domini electores imperii, ex quo Majestas praenominati domini regis Hungariae et Bohemiae ratione dicti regni sui Bohemicae et Coronae eiusdem regni sub imperio, et unus est ex cisdem dominis electoribus imo inter illos separabitur et pincerna imperii existit.“

⁴⁾ R. B. I., 266 (26/7 1216): Fridrich II. na žádost stavů českých, aby schválil jejich volbu Václava za krále českého, uděluje se souhlasem

jakého se mu dostalo ve vývoji císařského imperia. Císař byl suzerainem všech králů a panovníků. Všichni byli jeho vasaly. Měť, jak se říkalo, celý svět ve svém léně.⁵⁾ Císařství se feudalisovalo. Než i poměry lenní nezůstaly císařstvím nedotčeny. Se-slabilily, simperiasovaly se. Skuteční manové přibližovali se manům neskutečným, které jen imperium k říši poutalo. Císař stával se poněnáhu ve své vlastní říši tím, čím chtěl býti v celém světě: vrchním vládcem všech ostatních vládců. Rudolf Habsburský přestává se již pachtiti lesklými obřady po universální monarchii. Nekoná žádné výpravy do Italie, nedává se v Římě korunovati. Doba universální monarchie začíná zacházeti. Panovník obrací se ku svým vlastním zemím, tak že se mu vytyká, že je více Rakušanem než Němcem. Znáť Rudolf zkušenosti svých předchůdců a rozumí své době.⁶⁾ Nalézá se na úsvitě příštích samostatných států, kde císař stává se již jako papež jen jakousi instancí mezinárodní.⁷⁾

Tam, kde se největší boj o imperium vedl, tam nejdříve se kácí, a tam nejdříve skytá se i vzor pro rozvrat jeho v Německu, Od 12. století zahajuje se v Italii doba národní autonomie.⁸⁾

knízat říšských Václavovi království České v těch hranicích a s těmi právy a ctí, jak je vévodové a králové kdy drželi, Cod. j. boh. I., 153 (1262): eundem regem de principatibus regni Bohemiae et marchionatus Moraviae ac omnibus feudis, dictis duobus principatibus attinentibus, quos et quae clarae memoriae pater et progenitores ejusdem juste et rationabiliter ab imperio tenuerunt, autoritate praesentium investimus, eique dictos principatus et feuda simpliciter autoritate regia confirmamus.

⁵⁾ *Bryce*, Das heilige röm. Reich, 93.

⁶⁾ *Redlich*, Rudolf von Habsburg, 736 a násl. *Lavisse-Ramnaud*, Histoire générale, II. 608, *Bluntschli*, Geschichte des schweizerischen Bundesrechtes, I, 229 a násl.

⁷⁾ Srvn. podobně také *Šusta*, Dějinné předpoklady moderního imperialismu, Č. Č. H., XV., 17 a Arch. č. VII., Denník českého poselstva u krále francouzského, 437: A Ruprecht, Václav Strachota a Jaroslav poslouchali jsme u jakéhos okna, ani na se křikají a ohavně hádání mají, a zvláště o tom sjezdu neb sněmu králov a knížat etc. praviac, že toho neslušie žádati králi českému, zvláště bez povolení otce svatého papeže a ciesaře křestanského etc.; a že by to najlépe příležalo jednati otci svatému s ciesařem, a aby se král český v to nepletl.

⁸⁾ *Pertile*, Storia del diritto italiano, II./1, 8 a násl., *Solmi*, Storia del diritto italiano, 423 a násl., *Calisse*, Storia del diritto italiano, II., 335, *Sismondi*, Histoire des republiques italiennes II., 2 a násl., *Handloike*,

Císařství ji nevyvolává, ač v boji o investituru značně posiluje. Příčiny její jsou vnitřní. Život se tu soustřeďuje, myslí povznášejí, jazyk nový zrozuje, obchod vzrůstá, bohatství se hromadí. Městské obce strásají se sebe odvislost svých dosavadních pánů,⁹⁾ stávají se samostatnými, nikomu aneb jen tu a tam, po chvílích, císaři se podrobujícími republikami. Uznáním císaře stává se pak faktický stav revoluce stavem právním.¹⁰⁾ Ale již v 13. století vyžívají svou svobodu. Vyčerpávají se vnitřními zápasy mezi guelfi a ghibellini a zevními boji mezi sebou. Obyvatelstvo, oddané obchodu a průmyslu, unaveno stálými třenicemi, žádá si odpočinku. Sama svoboda městská chová již od počátku v sobě zárodek své přísti zkázy. Není majetkem všeho lidu, nýbrž jen mocné městské třídy. Hlavy této třídy užijí posléz své moci proti samému lidu. Mocní podestové a kapitáni městských obcí, dávajíce se nejdříve provolati za „capitani del popolo“, mění brzy své jméno ve „signori“. Tak připravuje se změna italských městských obcí ve signorie.¹¹⁾ Noví suveréni osobují si všechna práva samostatných států, moc zákonodárnou, vojenskou, správní a soudní, a nikoho zde není, kdo by jim práva tato popíral.¹²⁾ Uvnitř utužují pak svou nadvládu v tyranii. Lid stává se masou, které se vládne. Dávno již zaniklo slovo Danteho: „Non cives propter consules, nec gens propter regem, sed e converso consules propter cives et rex propter gentem.“¹³⁾ Nová vláda naopak odůvodňuje se i teoreticky. Bartolus z údů člověka, které jedna jediná hlava ovládá, běře si srovnání pro jedinou hlavu města. I město, má-li jen jedinou hlavu, „melius regitur, quia magis imitat naturam.“¹⁴⁾

Než i noví tyrani navazují nový styk s císařstvím. Získávají tak legitimitu pro svou moc, vyšlou z fakta, ne z práva. Dávají

Die lombardischen Städte und die Entstehung der Communen, 98 a násl., *Davidsohn*, Geschichte von Florenz, I., 325 a násl., *Mayer*, Italienische Verfassungsgeschichte; II., 376—379.

⁹⁾ *Calisse*, II. 344.

¹⁰⁾ L. c. 345.

¹¹⁾ *Lavissee-Rambaud*, Histoire générale, II. 509, *Cipola*, Storia delle signorie italiane dal 1313 al 1530, I. *Davidsohn*, II. I. *Calisse*, 348.

¹²⁾ *Schupfer*, Manuale di storia del diritto italiano, 331, *Perùle*, II/1, 273 a násl., II/2 122 a násl., *Schmidt*, Allgemeine Staatslehre, II/2 169 a násl.

¹³⁾ *Dante*, Monarchia cap. 12.

¹⁴⁾ *Calisse*, 368.

se od císaře jmenovati vikáři. Odtud množství císařských vikářů, zejména v severní Itálii, jichž císařská moc stále používá pro své zájmy, i úvahy lenní tu a tam uplatňující. Než pouta tato nemohou tuto moc zde na dlouho udržeti.¹⁵⁾ Tyranie vzájemně se potírají, jedna pohlcuje druhou, a počet jich ubývá. Vystávají nové politické, definitivní již celky, různé státy dynastické. Tyto okolnosti, jakož i události politické, ztráta Sicílie, slabost vůči papežům činí v Itálii z moci císařské pouhý stín, který řídne stále více a více.¹⁶⁾

Vnitřní samostatnost vyličených politických svazků italských odpovídá i jejich samostatnosti vnější, kterou jakýkoli poměr ku císařství nemůže zabrániti. Již italské městské republiky mají právo míru a války.¹⁷⁾ Vedou války mezi sebou,¹⁸⁾ s mocnými šlechtici¹⁹⁾ a dokonce i s císařem.²⁰⁾ Mezi sebou uzavírají smlouvy o právní pomoci²¹⁾ a smlouvy obchodní,²²⁾ přátelské a obranné

¹⁵⁾ *Calisse*, 348.

¹⁶⁾ *Calisse*, 370.

¹⁷⁾ *Lavissee-Rambaud*, II. 449.

¹⁸⁾ *Davidsohn*, I., 355 Lucca proti Pise (1104), 393, Florencie proti Fiesole (1123), 399 proti Fiesole (1124), 430 proti Sieně (1140), 438 (1145), 452 proti Pistoji (1154), 462 proti Pogginbosi (1158), 543 proti Sieně (1174), 480 Genua proti Pise (1164), 515 Genua a Lucca proti Pise (1169), 531 Lucca proti Pise (1174), 539 Pisa, Florencie, hrabata Hildebrandin a Ardenghesca proti Sieně, Pistoji, Luce a hraběti Quidonu (1173), II/4, 24 Bologna proti Pistoji (1212), 25 Lucca proti Pise (1213), 91 Florencie proti Pise (1222), 152 proti Pistoji (1228), *Sismondi*, Histoire des républiques italiennes, II. 3 a násl.

¹⁹⁾ *Davidsohn* I., 359 Florencie proti hrabatům Guidi (1114), 416 proti hrabatům Montebuoni (1135), 425 proti hrabatům Aldobrandesca (1138), 435 proti hraběti Quido Guerra (1142), 457 (1155).

²⁰⁾ *Davidsohn* I., 420 Florencie proti císaři (1136), 477 Milán proti císaři (1162), *Sismondi*, l. c. 52 a násl., Mon. germ. L. S. IV/1, 241 Milán proti císaři (1158).

²¹⁾ *Davidsohn*, II/2, 124. R. 1279 zaváděly se ve Florencii smlouvy o vydávání zločinců. Bankrotáři a vražedníci měli býti zajati a vydáni městu, kde zločiny spáchali. Documenti di storia italiana IV., 543 (1220), X., 390 (1225). Trattato fra il comune di Firenze e quello di S. Gimignano, relativo alle cause vertenti fra i soggetti delle due città, all'estradiatione dei coloni fuggitivi, alle prede, ruberie ecc.

²²⁾ Documenti di storia italiana X. 144 (1204). Trattato commerciale e concordia per togliere alcune rappresaglie fra il Comune di Faenza e quello

míry²³⁾ nebo s mocnými šlechtici²⁴⁾ a také s císařem.²⁵⁾ Mezi těmito míry s císařem vynikající místo zaujímá slavný mír kostnický z r. 1183. Císař výslovně uznává, že města mohou se mezi

di Firenze, 174 (1212). Trattati fra il Comune di Prato e quelle di Firenze, stipulato per lo scopo di evitare le rappresaglie fra le due città, 177 (1214). Trattato commerciale fra il Comune di Firenze e quello di Pisa, 191 (1218) fra il C. di Perugia et quello di Firenze, 387 (1224) fra il C. di Firenze ed il C. di Volterra, 219 (1232) rappresaglie, *Davidsohn* I., 668 mezi Florencií a Luccou o clech, represáliích, vymáhání dluhů, volném příchodu kupců do Florencie (1184), 565, 669 mezi Florencií a Piacenzou (1181), 669 s Bolognou (1203), s Faenzou (1204), 670 se Sienou (1176), *Schaube*, *Handels-geschichte der romanischen Völker*, 616 a násl.

²³⁾ *Del Giudice*, *Cod. dipl. I.*, 47 (1265) II., 95 (1267). Spolek mezi Římem, Pisou, Sienou a jinými městy toskánskými. Documenti di storia italiana, IV., 543, Patti scambievoli di buona amicizia fra il comune di Fermo e quelli del contado (1220) VIII., 248 (1265), Tregua fra i CC. di Viterbo e di Orvieto, Documenti di storia italiana XI., 505 (1170). Trattato di pace concluso fra i Fiorentini e gli Aretini dopo la sconfitta toccata a questi nel novembre, VIII., 248 (1265). Tregua fra i comuni di Viterbo e di Orvieto, X., 63 spolek mezi Florencií a Sienou (1201), *Davidsohn* I., 466 mír mezi Luccou a Pisou (1155), 517 mezi Florencií a Luccou (1170), 518 s Pisou (1171), 526 se S. Miniatem (1172), 615 spolek toskánský (1197), 645 spolek mezi Florencií a Bolognou (1204), 634 mezi Florencií a Bolognou, II/1, 26 mezi Sienou a Volterou (1214), 86 mezi Sienou a Poggibonsi (1221), 90 mezi Florencií a Pisou (1222).

²⁴⁾ *Davidsohn* I., 466. Mír Florencie s hrabaty Quidi (1155), 535 s hrabětem Mariem (1173), 539 s domem Ardenghesca (1173), Documenti di storia italiana, X., 33, Lega fra le città e signori di Toscana (1197).

²⁵⁾ *Mon. Germ. L. S. IV.*, 121 (1094, 1095) pactum cum Venetis, 152 (1111), 171 (1136), 209 (1154), 238 (1158) conventio cum Placentinis, 241 (1158) conventio cum Mediolanensibus, 282 (1162) conventio cum Pisanis, 292 (1162) conventio cum Januensibus, 297 (1162) conventio cum Cremonensibus, 299 (1102) conventio cum Ravennatibus, 302 (1162) conventio cum Lucensibus, 309 (1163) conventio cum Eugubinis, 312 (1164) conventio cum Mantuanis, 324 (1167), pactum cum Romanis, 332 (1173) conventio cum Pisanis, 339 (1175) tractatus pacis cum Lombardis, 354 (1176) conventio cum Cremonensibus, 360 (1177) pax Veneta, 411 (1183) pax Constantinensis, 428 (1185) conventio cum Mediolanensibus, 468 (1191) conventio cum Placentinis, 473 (1191) conventio cum Pisanis, 479 (1191) conventio cum Januensibus, 484 (1191) conventio cum Cremonensibus, 496 (1192) conventio cum Brixiensibus, 496 (1192) conventio cum Brixiensibus, 526 (1197) pactum cum Venetis, M. G. L. S. IV. 18 (1208) conventio cum Senensibus, 38 (1209) pactum cum Venetis, 45 (1210) pactum cum Pisanis, 23 (1220) pactum cum Venetis, 141 (1227), pacta cum societate Lombardiae,

sebou spolčovati a smlouvy uzavíratí.²⁶⁾ Co konala dříve fakticky, mohou konati již i podle práva. Styk mimo své území pěstují i tyraní a státy, nově v Itálii povstale.²⁷⁾ Smluvní vztahy neobmezují se pouze na Itálii. Města uzavírají smlouvy s králi uherskými, císaři východořímskými a sultány a králi africkými. Hybnou silou je tu vzájemná obrana,²⁸⁾ ale také zahraniční obchod²⁹⁾ a srovnávání sporů.³⁰⁾

Poměry v Německu jsou podobny poměrům v Itálii. Italské šly vývojem svým napřed a uspěšovaly vývoj německých. Tenká nit říšského pouta přetrhla se v Itálii dříve. Při spletitosti poměrů politických a sociálních nelze tu stopovati vlivy italské krok za krokem. Stálý styk králů německých s Itálií, výpravy italské

199 (1232) tractatus cum societate Lombardiae, 436 (1234) foedus cum Lombardis, 494 (1256) pactum Alfonsi et Pisanorum. — *Cod. dipl. Sax. reg. I.*, 2 (1183) mír uzavřený 4./2. 1183 mezi císařem Friedrichem I. a městem Tortonou.

²⁶⁾ *Mon. Germ. IV.*, 1. *Const.* 408, 18: Item societatem, quam nunc habent, tenere et quotiens voluerint, renovare eis liceat. 25: Pacta inter civitates societatis, quondam facta nichilominus firma et rata permaneant.

²⁷⁾ *Del Giudice*, *Cod. dipl. I.* 39, 219, *Ferretto*, *Codice diplomatico delle relazioni fra la Liguria, la Toscana e la Lunigiana*, 14.

²⁸⁾ *F. R. A. II.*, 12, 65 smlouva přátelská mezi Benátkami a uherským králem Kolomanem proti Normannům (1101), 150 s byzantským císařem Manuelem (1172—1175), 206 s císařem Isakem (1189), s Bonifácem montferatským o dobytí Byzance (1204), II. 13, 62 s císařem Michalem (1265), 90 (1268), *Schaube*, 292 smlouva mezi Pisou a almohádským Abu-Jakub-Jusufem (1166), 294 (1186).

²⁹⁾ *De Mas Latrie*, *Traité de paix et de commerce*, 31 Obchodní smlouva mezi Pisou a králem tuniským (1234 neb 1229), 35 (1240). Rozsudí rozhodují spor mezi Pisany a Tuniskými o obchodnickém krámu v Tunisu. 43 (1264), 49 (1313), 55 (1353), 66 s králem marockým (1358), 109 mezi Janovem a králem mallorským (1181), 113 (1188), 116 s králem tuniským a tripolským (1236), 118 s králem tuniským (1250), 122 (1272), 196 mezi Benátkami a králem tuniským (1231) 199 (1251), 211 (1305), 216 (1317), 367 mezi Pisou a pánem na Baleárech (1184), *Fontes r. austr. II.*, 13, 60 mezi Benátkami a sultánem alapským (1264), *Schaube*, 257 s císařem Alexiem (1198), 453 s králem uherským Ondřejem II, (1217).

³⁰⁾ *De Mas Latrie*, *Traité de paix et de commerce*, 22 mír mezi Pisou a králi arabskými (1133, 1166), mír mezi Pisou a Abu-Jusufem-Jakubem, synem kalifa almohádského (1186). *Bibl. de l'école des chartes*, B. V., 145. *Traité de paix et de commerce conclu entre la république de Pise et le roi de Tunis.* (14./5. 1354.)

říšské vikariáty, církev a obchod byly asi hlavními jejich nositeli. Velké zástupy velmožů říšských provázejí krále po Itálii, vedou jeho války a uzavírají jeho míry. Wettin hrabě Děd, arcibiskupové mohučský, kolínský, trevirský a biskup magdeburský odpřísahávají na rozkaz císařů na jeho duši mír, uzavřený r. 1177 s králem sicilským a Lombardií.³¹⁾ Velmoži německými ztvrdzuje se přisežně r. 1183 mír s městem Tortonou.³²⁾ Mír s městy lombardskými r. 1183 má pak vedle nich odpřísáhnouti i vévoda český.³³⁾

I v Německu vyplynula vnější zeměpanská samostatnost ze samostatnosti vnitřní. Pouto odvislosti od lenních pánů nepodvazuje její žilobití. Nechává ji volnou.³⁴⁾ Vnitřní samostatnost jest průběhem doby spíše vlastním obsahem vladařského práva, které se jako léno uděluje. Není nijak omezoována a přechází i na dědice. Karel IV., dává dne 1. října 1373 Branibory lénem synům svým Václavovi a jeho potomkům a pak postupně Zikmundovi, markraběti Janovi a jejich potomkům, prohlašuje, že mají je držeti věčně, jako „ordentliche und natürliche erbhern, mit ganzen vollkommenen rechten, freiheiten, fürstlichen eren und würden“, a že jim holdovali a přísahali všechna knížata, preláti, hrabata, páni, rytíři, panoši, měšťané a všechna města jako svým pravým, řádným a přirozeným pánům.³⁵⁾ Z faktických počátků, bohatství a významu mocných rodů,³⁶⁾ i vlastní účelné

³¹⁾ C. S. R. I, 288: Ego comes Dedo iuro, quod dominus imperator mandavit mihi, ut in anima sua iurarem iuramentum, l. c. 289 oznamuje papež Alexander III., že císař Fridrich s německými knížaty mír odpřísáhl, l. 290.

³²⁾ L. c. 329.

³³⁾ L. c. 328: Ecce nomina principum et militum, qui iurare debent. Archiepiscopus de Maganza. Archiepiscopus de Colonia. Episcopus de Panbergis. Episcopus de Guarmasia. Episcopus de Straseburgo. Archiepiscopus de Salseburgo, Episcopus de Basela. Episcopus de Spira. Episcopus de Renesburgo et cancellarius imperatoris abbas de Volt. Dominus imperator Fridericus et rex Henricus eius filius et alius eius filius, qui est dux. De Saxonia Bernardus dux et dux Guelphus et dux de Zarengo et dux de Boioeria et dux de Austorico et dux de Stira et dux de Boemia atd.

³⁴⁾ Berchtold, Die Entwicklung des Landeshoheit in Deutschland 91., Heusler, Deutsche Verfassungsgeschichte, 174.

³⁵⁾ Lünig. C. G. I, 1359.

³⁶⁾ Doeberl, Entwicklungsgeschichte Bayerns, I, 223 a násl., Fisher, The medieval empire, I, 325 a násl., Stälin, Wirtenbergische Geschichte 2,

snahy,³⁷⁾ královské přízně vůči hodnostářům církevním³⁸⁾ vyrůstá za oslábého a nevšimavého království teritoriální moc německých zeměpánů. Mnohé z atributů a práv královských osobují si fakticky,³⁹⁾ mnohé potvrzuje a uděluje jim sám císař. Štědrá je tu ruka Friedricha II. Českého vévodu činí králem dědičným a české biskupy mu podřizuje.⁴⁰⁾ Vzdává se dispoice nad knížectvím, nesvolí-li k tomu residující kníže a jeho ministriálové.⁴¹⁾ Uděluje knížatům právo trhové se soudní immunitou,⁴²⁾ právo mincovní a celní, vzdává se s nimi vší celní konkurence.⁴³⁾ Za hlasy při královské volbě svého syna Jindřicha nadává knížata církevní mnohými privilegii v zákoně ze dne 26. dubna 1220, zvaném „confoederatio cum principibus ecclesiasticis“.⁴⁴⁾ Jeho syn Jindřich na útraty říše vydává pak ve prospěch světských r. 1231 zákon, známý pod jménem „constitutum in favorem principum“, který r. 1232 i Friedrich potvrzuje.⁴⁵⁾ Ještě dále jde zlatá bula Karlova z r. 1356, chtějíc kurfisty vyrovnati králům český r.⁴⁶⁾ Na velmože přecházejí královské regálie a mnohá privilegia.⁴⁷⁾ Na nich shrnují se takto jednak udělením, jednak

230 a násl. moc Hohenstaufů, 250, Welfů, 280, Zäringenů, 300, vévodů z Tesku, 302, markrabí badenských, Mayer, Geschichte Österreichs, I, 43, Luschin, Oesterreichische Reichsgeschichte, 107. Hauke, Die geschichtlichen Grundlagen des Monarchenrechts, 5, Balzer, Historya ustroju Austrii, 50, Rieger, Říšské dějiny rak., 113 a násl.

³⁷⁾ Menzel, Geschichte Thüringens, 372. Berchtold, l. c. 93. Heusler, l. c. 176.

³⁸⁾ Berchtold, l. c. 101 a násl., Werminghoff, Verfassungsgesch. der deutschen Kirche im Mittelalter, 38 a násl.

³⁹⁾ Schröder, Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte, 606 a násl., Brunner, Grundzüge der deutschen Rechtsgeschichte, 147.

⁴⁰⁾ Berchtold, l. c. 116, Cod. jur. boh. I, 39.

⁴¹⁾ Berch. old, l. c. 88, Altmann u. Bernheim Ausg. Urkunden, 320 říšský nález z 15./5. 1216.

⁴²⁾ Berchtold, l. c. 95., Altmann u. Bernheim, l. c. 416 říšský nález ze 22./7. 1218.

⁴³⁾ Berchtold, l. c. 98.

⁴⁴⁾ Berchtold, l. c. 121 a násl., Altmann u. Bernheim, 21.

⁴⁵⁾ Schröder, l. c. 602, Altmann u. Bernheim, 23.

⁴⁶⁾ Schröder, 605.

⁴⁷⁾ Schröder, 606 a násl., Amira, Grundriß des germanischen Rechts, 102, M. G. L. S. IV./2, 472 (1254). Král nařizuje sám občanům lutišským obranu církevních velmožů proti útokům.

faktickým výkonem různá práva, která původně tvořila obsah moci královské. Mají své zákonodárství, své samostatné soudnictví, své finance, své úředníky, svou zeměpanskou radu a také své vojenství.⁴⁸⁾ Zovou se „domini terrae“ a přikládají si titul „von gottes gnaden“.⁴⁹⁾ K nim druží se pak poznenáhlu se stejnou neodvislostí říšská města.⁵⁰⁾

Moci takto povstale, jednotice se vnitřně v samostatné státy, vystupují jako takovéto státní celky mezi sebou i ve styk mezi státní. Zeměpanská moc projevuje v nich i na venek svou způsobilost ve středověkých poměrech mezinárodních.⁵¹⁾

Nepřehledná je řada spolků, které zeměpáni uzavírají mezi sebou⁵²⁾ a s městy.⁵³⁾ Smlouvy takové sjednávají však mezi sebou

⁴⁸⁾ *Amira*, I. c., *Schröder*, I. c., *Siegel*, Deutsche Rechtsgeschichte 262, 316 a násl., *Schulte*, Lehrbuch der deutschen Reichs- und Rechtsgeschichte, 232 a násl., *Bornhak*, Preussische Staats- u. Rechtsgeschichte, 9 a násl.

⁴⁹⁾ *Pertz*, Leges, II., 292 (1232). 173; 187, 224.

⁵⁰⁾ *Schröder*, I. c. 658.

⁵¹⁾ *Meier*, Über den Abschluss von Staatsverträgen, I.

⁵²⁾ C. S. R. I., 2, 165. Vévoda saský žádá r. 1152 lantkraběte durinského o pomoc proti neznámému markraběti (Albrechtu Medvědovi?). Lantkrabě jí přislubuje. — C. d. M. VII., 726 (1240). Spolek biskupů a arcibiskupů proti římské církvi. — *Hoernecke*, Albrecht I. n. Die Kurfürsten (Diss. Halle 1908). Dne 14./10. 1300 uzavírají rýnští kurfirsti obranný spolek „contra iniuriatores bonorum et iurium hincinde invasores“, v jedné listině contra magnificum virum Albertum, ducem Austriae, qui nunc rex dicitur Teutonie. — R. B. 3, 2 (23./3. 1311). Petr, arcibiskup mohučský, slibuje Friedrichovi, vévodovi bavorskému, pomoc proti každému, vyjímajíc říši, pak ty, s nimiž před tím se byl spolčil, své sufragány a vévodu bavorského Rudolfa. — M. G. L. S. IV., 5, 224 (26./4. 1315). Spolek mezi arcibiskupy mohučským a trevirským, 425 (23./1. 1319) mezi vévody bavorskými a vévodou korutanským. — C. d. M. VII., 186. Spolek bratří Albrechta a Meinharta, hrabat gorických, s vévodou rak. Albrechtem a jeho strýci vévody Friedrichem a Leopoldem z 11./12. 1339 proti komukoli mimo říši, obzvláště proti českému králi Janovi. — C. S. R. I. B. 1, 75 (15./5. 1384). lantkrabě Baltasar s biskup. halberstadtským Albrechtem na doživotí, 126 (18./1. 1386) s lantkrabětem Hermannem II. hessenským do 1./5. 151 (28./3. 1387) arcib. mohučský, lantkrabě Baltasar a vévoda Otto brunšvický proti lantkraběti Hermannovi II. hessenskému, 178 (10./9. 1387) 284 (26./2. 1391), 336 (10./8. 1392), 342 (8./10. 1392), 434 (24./2. 1395) 450 (7./6. 1395), I. c. 2, 13 (17./4. 1396), 33 (1./11. 1396), 36 (12./11. 1396) 58 (25./3. 1397), 80 (27./11. 1397), 102 (13./4. 1398), 105 (14./4. 1398), 123 (3./9.

i města.⁵⁴⁾ Známý jsou jejich jednoty spolků měst rýnských,

1398), 133 (4./11. 1398), 161 (4./6. 1399) s králem švédským Albrechtem, 173 (11./11. 1399), 180 (11./12. 1399), 184 (20./12. 1399), 195 (1./2. 1400), 204 (22./4. 1400), 250 (16./6. 1401) proti Čechám, 281 (12./4. 1402), 311 (22./11. 1402), 354 (19./8. 1403) s králem polským Vladislavem), 359 (17./10. 1403), 395 (17./8. 1404), 420 (30./12. 1404), 438 (12./3. 1405), 459 (27./6. 1405), 468 (29./9. 1405), 474 (1405), 487 (4./4. 1406), 492 (3./7. 1406), I. c. 3, 11 (11./4. 1407), 44 (25./11. 1407), 78 (1./10. 1408) vyjímá se koruna Česká, 87 (4./12. 1408), 103 (29./6. 1409), 151 (25./6. 1410), 189 (30./6. 1411), 197 (31./8. 1411), 227 (12./6. 1412), 231 (30./6. 1412), 234 (28./7. 1412), 262 (18./7. 1413), 264 (1./8. 1413), 278 (11./1. 1414), 288 (20./4. 1414), 302 (26./7. 1414), 323 (12./5. 1415), 373 (17./3. 1417), 404 (26./12. 1417), 418 (16./2. 1418), 452 (13./11. 1418), 465 (1418), Monumenta Zollerana, 3, 225 (25./3. 1351), 239 (19./4. 1352) k ochraně kupců mezi biskupem würzberským a purkrabím norimberským, 326 (19./12. 1357), 445 (16./1. 1362), I. c. 4, 62 (16./3. 1365), 183 (24./10. 1369) pro loupeže manů a služebníků, 200 (28./11. 1370) k odstranění loupeží, 319 (14./4. 1375), 385 (26./4. 1377) k odstranění loupeží, 428 (27./5. 1378) k ochraně zemí biskupů würzberského a bamberského a purkrabí norimberského na 3 léta; vyjímá se císař římský Karel, římský a český král Václav, svatá říše římská, všichni synové císařovi a království České, I. c. 5, 81 (11./12. 1380) mezi těmiže; vyjímá se král Václav, jeho dědicové v Českém království a koruna Česká a vyhrazuje se volnost uzavření spolku s nimi, 346 (25./10. 1395) proti loupežníkům, 392 (20./9. 1397) biskupové bamberský, eychstädtský, purkrabí norimberský a více měst spojují se s Václavem na jeho rozkaz k udržení zemského míru. L. c. 6, 2 (2./3. 1398) obnovení téhož míru, 64 (24./7. 1399), 124 (22./11. 1401), 174 (2./2. 1403), 304 (13./11. 1405), 384 (8./4. 1407), 598 (2./3. 1410) mezi purkrabím norimb. Janem a biskupem bamberským k srovnání sporů osob poddaných, 652 (26./5. 1411) proti škůdcům, I. c. 7, 70 (7./4. 1412) proti loupežníkům na cestách, 315 (8./7. 1415), 426 (1./10. 1416). — U. M. I, 181 (13./10. 1324), I. c. 2, 29 (31./8. 1408). Magdeburk srovnává se s arcib. magdeburským o minci, 304 (8./7. 1432), 467 (24./2. 1435), 476 (11./4. 1435), 478 (21./4. 1435), 489 (29./6. 1435), 503 (24./8. 1435), 507 (4./12. 1437), 540 (15./6. 1440), 549 (25./7. 1440), 560 (14./10. 1441), 742 (26./7. 1460). — U. S. E. 2, 112 (8./3. 1336). Biskup merseberský Gebhard spojuje se s markrabaty míšenskými proti městu Erfurtu, I. c. 113 (10./3. 1336). Jindřich st., fojt gerský, s lantkrabětem durinským Friedrichem, I. c. 114 (15./3. 1336) arcib. trevirský Balduin s lantkrabětem Friedrichem, I. c. 131 (31./3. 1337) arcib. trevirský Balduin s lantkrabětem Friedrichem, I. c. 131 (31./3. 1337) lantkr. dur. Friedrich s arcib. mohučským Jindřichem proti arcibiskupovi trevirskému a pánům a městům durinským, I. c. 205 (6./3. 1345) Jindřich, arcib. mohučský s hrabaty Friedrichem a Hermannem z Orlamünde a j. na doživotí a rok po smrti s dědici, I. c. 207 (26./7. 1345) hrabata schwarzburská s lantkrabětem dur. Friedrichem

švábských a hansa. Z nich tato má nesporně svou osobnost mezi-

— Začo, ma 2./3. 491 (21./10. 1429) Spolek vévodů bavorských Viléma a Jana ku denní pomoci proti českým kacířům. — Začo, ma K. bl. 342/19 (1466) Hornofalčtí a dolnobavorští rytíři spojují se ve „Gesellschaft von Einhorn“ proti Husitům. — *Aretin*, Chronologisches Verzeichniss der bayerischen Staats-Verträge, 3 (1503). Allianzvertrag des Hzgs Albrecht v. Bayern mit dem Hzg Ulrich von Württemberg, 4 (1509). Schutzbündnis auf 12 Jahre geschlossen zwischen der Vormundschaft des Hzgs Wilhelm v. Bayern und dem Hzg Ulrich v. Württemberg, 6 (1517), 10 (1532) 11 (1534, 1535), 13 (1538), 14 (1541), 15 (1553).

⁵³⁾ C. S. R. I., 2. 234. Klerus a měšťané kolínští uzavírají dne 12. července 1167 s duchovními a měšťany magdeburskými, jakož i různými knížaty říšskými „confederationem ac perpetue amicitie connexionem“ proti vévodovi Jindřichu Lvovi. — M. G. L. S. IV., 3, 606 (13./6. 1283) konfederace knížat a měst při baltickém moři o míru a vzájemné pomoci. Strany mají vyvoliti „rectores, iudices et iuratos“, kteří čtyřikrát do roka a sice v oktávě velikonoční, sv. Jana Křt., Sv. Michala a Obřezání Páně mají se sejíti „ad statuendum, ordinandum et corrigendum singula“. Co by nemohli rozhodnouti, má se předněsti vévodovi bavorskému Janovi, který ode všech pánů a vasalů a měst nad tím vším zvolen byl soudcem a hejtmanem (iudex et capitaneus). — U. S. E. 1, 399 (23./12. 1311) Jindřich hrabě z Gleichenu a jiní páni spojují se na 10 let s Erfurtem, 400 (19./2. 1312) spolek města s opatem Jindřichem z Fuldy na 10 let. L. c. 2, 76 (14./1. 1331). Friedrich a Hermann, hrabata z Orlamünde, spojují se na 10 let s městem Erfurtem, l. c. 99 (28./5. 1335) arcibiskup trevirský Balduin na 10 let, l. c. 189 (13./5. 1343) s lantkrabětem durinským Friedrichem na 6 let, 203 (20./8. 1344) s Jindřichem, hrabětem honsteinským na 5 let, 269 (25./9. 1349), s Albrechtem a Friedrichem, pány heldrnskými na 8 let, 286 (10./11. 1350) s Jindřichem a Siegfriedem ze Stogheimu, 300 (29./9. 1351) s pány helderunskými na 6 let, 332 (16./5. 1354) s hrabaty beicheinskými na 12 let, 346 (12./5. 1355) s radou nordhausenskou na 10 let), 371 (21./5. 1356) s pány blankinhamyjskými na 10 let, 372 (11./10. 1356) s hrabaty kevernberskými na 8 let, 374 (11./10. 1356) s hrabaty schwarzburskými na 8 let, 385 (17./8. 1357), s lantkrabaty durinskými na 4 leta, 396 (3./1. 1358) s hrabaty schwarzburskými na 10 let, 439 (12./6. 1365) s lantkrabaty durinskými na 4 leta, 458 (25./4. 1368) s městem Mühlhausenem, 476 (15./2. 1371) s městem Mühlhausenem a Nordhausenem a hrabaty z Gleichenu, Schwarzburgu, Stolbergu a Honsteinu na 10 let, 495 (28./3. 1372) s arcib. mohušským na 10 let, 510 (24./6. 1374) s markrabími míšeňskými na 3 leta, 576 (24./6. 1377) s těmi že na 2 leta, 604 (6./2. 1379) na 2 leta, 619 (5./4. 1381) s pány z Boymbachu na rok, 635 (13./6. 1383), s markrab. Baltasarem na 2 leta, 638—641, 643, 718 (21./7. 1390) na 2 leta, 725 (26./2. 1391), 764 (31./7. 1395), 820 (16./11. 1400).

⁵⁴⁾ U. M., 1, 174 (5./2. 1324). Spolek měst Magdeburku a Halle, 237

národní. ⁵⁵⁾ Z takovýchto jednot, již od 13. století uzavíraných, vychází i dnešní Švýcarsko. ⁵⁶⁾ Zeměpánové, jako vstupují ve spolky mezi sebou a městy, vcházejí v ně i s cizinou, ⁵⁷⁾ vyrovnávajíce se takto z plna i samému císaři. ⁵⁸⁾ Zeměpánové nekonají nic nedovoleného. I císař a říše uzavírají s nimi takoveto jednoty a spolky. ⁵⁹⁾ Císař potvrzuje jiné smlouvy ze své císařské

(5./1. 1343), 258 (24./6. 1351) Magdeburk a Helmstädt, 261 (15./7. 1351) l. c. 2, 65 (17./11. 1415), 538 (30./3. 1440) k ochraně obchodu, U. S. E., 2, 476 (15./2. 1371). Erfurt, Mühlhausen a Nordhausen.

⁵⁵⁾ *Schröder*, l. c. 661, *Keutgen*, Urkunden zur städtischen Verfassungsgeschichte, 520 a násl., *Datt*, Volumen rerum germanicarum novum, 75 a násl., 254 a násl., *Weiszäcker*, Der rheinische Bund 1254, 15 a násl.

⁵⁶⁾ *Bluntschli*, l. c. 59 a násl. a 558.

⁵⁷⁾ R. B. 2, 870 (1304) král uherský Karel uzavírá spolek s Rudolfem, vévodou rakouským na jeho ochranu. — M. G. L. S. IV., 1249. Foedera principum imperii cum rege Franciae (1305). — R. B., 3, 708 (2/9. 1331) Karel, král uherský uzavírá spolek s vévodou rak. Albertem a Ottonem proti králi a království českému. — C. d. M. 9, 198. Rudolf, vévoda rak., uzavírá dne 7. ledna 1362 s králem uh. Ludvíkem spolek proti Karlu IV. a jeho spojencům, vyjímajíc říšskou službu 12 muži na jeden měsíc proti králi uherskému.

⁵⁸⁾ *Rymer*, Foedera, 1, 107 (1198). Smlouva mezi králem římským a francouzským proti králi anglickému, C. S. R. I., 3 (1214), mezi Friedrichem II. a králem Valdemarem dánským. — *Lünig*, C. Germ. dipl. I., 1107. Úmluva ze dne 6./9. 1353 mezi Karlem IV. a králem Ludvíkem uherským, kterou se tento zavazuje s Karlem IV. a jeho dědici „in perpetua liga indissolubili unione manere, ipsisque adversus unumquemque nominem . . . assistere et fideliter subvenire auxiliis . . . Cazimiro Poloniae rege et Alberto duce Austriae amborumque heredibus duntaxat exceptis . . .“ — Cod. G. dipl. I. 405. Smlouva ze dne 15./3. 1412 mezi králem římským Zikmundem, králem polským Vladislavem a vévodou litevským Alexandrem.

⁵⁹⁾ M. G. L. S. IV., 2, 47 (1210). Confoederatio cum Eberhardo archiepiscopo Salzburgensi (contempto mandato apostolico). — M. G. L. S. IV., 2, 48 (1212). Conventio cum Theoderico, marchione misnensi. Markrabě slibuje císaři pomoc proti papeži, králi českému Otokarovi a lantkraběti durinskému a proti komukoli, císař navzájem pomoc proti komukoli, a že udělí království české vnuku markraběte Vratislavovi, jehož bude podporovati, aby zemi obdržel, a až ji obdrží, v držbě její chrániti. 49 (1212) confoederatio cum Ludevico duce Bavariae, obranná sml. proti papeži, 50 (1212) confoederatio cum Alberto, marchione Brandenburgensi. Císař zavazuje se prostředkovati mezi markrabětem, králem dánským a Slovaný a naopak zase markrabě chrániti císaře proti komukoli, obzvláště hranice říšské v Sasku a Durinsku. — R. B. 1, 245 (20./3. 1212). Císař Otto a markrabě míšeňský

moci⁶⁰⁾ nebo má se za oprávněna, aby je pro některou příčinu za ne-

Thiedrich slibují si pomoc proti papeži Innocencovi a českému králi Otakarovi. Za obě dvě strany slibují a přísahají jich lidé, šlechtici a ministeriálové pod ležením, císařovi v Míšni, markrabovi v Brunšvíku. — M. G. L. S. IV, 4, 113 (21./3. 1302). Mír Albrechta s arcibiskupem mohušským, 123 (23./10. 1302) s arcibiskupem kolínským, 161 (1./5. 1304) smlouva s biskupem würzburským (neuzavře se smír s králem českým, pominouc biskupa a jeho spojence), 170 (5./8. 1305) mír s biskupem bavorským (i v příčině nároků se strany krále českého). — C. d. M. VII., 793. Spolek rak. vévodů Friedricha a Leopolda s něm. králem Jindřichem VII. v příčině království českého a zastavení Moravy ze dne 17./10. 1309. — M. G. L. S. IV, 5, 177 (1315). Smlouva císaře Ludvíka se Špírskými o pomoci ve válce, 212 (21./3. 1315) mezi Friedrichem a protivníky, 229 (6./5. 1315) mezi císařem Ludvíkem a vévodou bavorským Rudolfem, 328 (1317). — *Kurz*, Österreich unter K. Friedrich dem Schönen, 471 (23./11. 1321) Spolek mezi králem uherským Karlem, králem Friedrichem a jeho bratry, 472 (20./2. 1323) proti Janovi králi českému a vévodovi bavorskému Ludvíkovi. — R. B. 3, 634 (20./3. 1330). Vévoda bavorský Jindřich uzavírá spolek s císařem Ludvíkem na vzájemnou pomoc. Vyjímá se papež, král Jan a arcib. Balduin. Ludvík spolek zapřísáhá. — C. d. M. VI., 327. Spolek uh. kr. Karla s cis. Friedrichem a vévody rak. Albertem a Ottonem ze dne 2./9. 1331 proti králi Janovi. — R. B. 3, 698 (13./8. 1331). Jan spojuje se s císařem Ludvíkem, aby si vzájemně chránili města a země, které mají v Lombardii a Toskáně; l. c. 749 (17./8. 1332). Císař Ludvík uzavírá smlouvu s arcibiskupem trevírským Balduinem o pomoci, kterou si vzájemně poskytnou. — C. d. M. VII., 37 (2./5. 1335). Císař Ludvík slibuje vévodům rakouským Albrechtovi a Ottovi pomoc proti českému králi Janovi a zavazuje se, že se s ním bez nich nesmíří. — Mon. Zoll. 3, 160 (31./10. 1347): Wir Karl... tün kunt... wanne sich die edelen Johans und Albrecht Burchgrafen ze Nürmberch... sich zu uns und dem reychen mit iren trewen verbunden haben. — U. S. E. 2, 554 (6./9. 1375). Karel IV. prostředkuje jednoroční příměří mezi arcibiskupy Ludvíkem a Adolfem a jejich spojenci. — C. d. M. II, 268 (5./7. 1383). Král Václav IV. jmenuje markraběte Jošta říšským vikářem v Itálii. Mezi jiným má moc „pacem, confederationes et ligas faciendi, instituendi et ordinandi iam factas seu facta vel ordinata tollendi, revocandi, annullandi, declarandi, et prout sibi videbitur, ordinandi.“ — C. S. R. I. B. 2, 122 (2./9. 1398). Císař Václav spojuje se s hrabětem z Hennebergu a jinými pány proti loupežnictví na Mohanu. — Cod. d. M. 13,221 (16./8. 1402.). Články smlouvy mezi králem Zikmundem a vévodou rakouskými. — C. d. M., 13, 390 (7./2. 1405). Ochranný spolek mezi králem Zikmundem a vévodou rakouským Leopoldem (einung und püntnis). — Recueil des traites, Amst. 1700, I, 519, Concordat entre Frederic III., empereur, et les princes d'Allemagne, d'une part et le siége apostolique, d'autre, fait à Rome le 19 mars 1448. — L. c. I, 642,

platné prohlásil. ⁶¹⁾ Císař uzavírá také spolky s městy ⁶²⁾ nebo se zavazuje, že město ku žádným spolkům nebude nutiti. ⁶³⁾ Zlatá bula Karlova tvoří již docela z tohoto práva spolčovacímho zeměpanské a městské právo ústavní. Zapovídají spolky nedovolené, vyhrazuje tyto spolky zeměpánům a městům: „illis confoederationibus et ligis dumtaxat exceptis, quas principes et civitates ac alii super generali pace provinciarum atque terrarum inter se firmasse noscuntur.“ ⁶⁴⁾ Místa toho pak se dovolává i volební kapitulace Karla V. ze dne 3. července r. 1519, propouštějíc spolky kurfirstů „zu ihrer und des heiligen reichs nothdurft“ a „zum besten des gesamen erdkreises.“ ⁶⁵⁾ Mnohé z těchto uzavíraných spolků slouží ovšem zájmům říše, takže by šlo vlastně jen o poměr státoprávní. Než uzavírají je moci, na které přešla téměř veškerá práva vladařů suverenních, a pak, jak již uvedeno, máme co činiti se státem středověkým, který nelze přísně posuzovati podle dnešních, ostatně i také dnes stálým přeměnám podléhajících kategorií státovědy a práva mezinárodního. Proto není ani spolek, který zeměpánové nebo města mezi sebou uzavírají k ochraně zemského míru, prost vztahů mezinárodních. ⁶⁶⁾ Vždyť vlastně

Alliance faite entre l'empereur Frédéric III, les electeurs de l'empire et Louis XI roi de France contre le duc Bourgogne à Cologne le 25 Mars 1475, l. c. 636. —

⁶⁰⁾ Ozač 328/149. Karel IV. dne 29./6. 1374 potvrzuje ze své císařské moci všechny smlouvy v příčině postupu Branibor na korunu českou.

⁶¹⁾ R. B. 2, 1182 (22./1. 1276). Rudolf rozsudkem rozhoduje, že smlouvy Otakarovy s vévodou korutanským Filipem jsou pro donucení neplatny.

⁶²⁾ M. G. L. S. IV., 2, 14 (1207). Pactum cum Coloniensibus, l. c. IV., 4, 107 (6./5. 1301). Spolek krále Albrechta se Špírskými a Wormskými.

⁶³⁾ R. imp. K. 69, 851 (8./1. 1349). Karel IV. vůči Kolínské radě.

⁶⁴⁾ *Altmann* u. *Bernheim*, 73.

⁶⁵⁾ Die Wahlkapitulationen der römischen Kayser und teutschen Könige. Mietau u. Leipzig, 1774, I, 230.

⁶⁶⁾ M. G. L. S. IV., 3, 604 (28./8. 1279). Pax Rheni inferioris. Arcibiskup kolínský Sifrid a Jan vévoda lotrinský prohlašují, že uzavřeli „fedus pacis“. Ke smlouvě mohou i jiní přistoupiti. — M. G. L. S. IV., 1, 1215 (24./6. 1298). Pax westfalica prior mezi Kolínským arcib., biskupem münsterským, hrabětem Eberhardem a městy Münstrem, Dortmundem... Všechny strany mír přísahají a každá volí pro conservatione et prosecutione pacis dva rytíře, úhrnem tedy 12. Tito „tractatores, ordinatores nebo conservatores pacis“ soudí o porušení míru a vypravují se se zbrojnoši na

upravují se jimi poměry ve dvou různých státních oblastech. Výslovně ovšem třeba od nich odlišovati mír, který císař nebo zeměpánové rozkazují, mír tedy kázaný.⁶⁷⁾ Jednotliví země-

neposlušného rušitele. — M. G. L. S. IV., 5, 314 (15./9. 1316). Pax terrae Franconiae mezi biskupem bamberským, kapitolou würzburgskou a Bertoldem hrabětem z Hennebergu: „einen landfrid gelobt haben“. Slibují si pomáhati proti každému, ne však proti říši a purkrabí norimberskému, které vyjímají. Napadne-li je někdo, mají druzí dva spor souditi „nach minne oder nach rechte“. Nepřijme-li tuto pomoc, nemusí se pomáhati. — M. G. L. S. IV., 5, 337 (10./3. 1317). Unio Friderici et principum super pace generalis: Fridrich a biskup štrasburský Jan vyznávají, že byl před nimi sjednán mír mezi markrabětem Rudolfem a Fridrichem z Badenu a „den nunzehen die iber den friden zů Elsasze gesetzt sint von des landes wegen und aller Kouflute wegen“. — M. G. L. S. IV., 5, 387 (16./2. 1318). Pax generalis Rheni superioris. Slibuje a přísahá se mír mezi světskými a církevními velmoži a městy. — C. S. R. I. B. I, 350 (7./2. 1393). Arcib. mohučský Konrad, biskup paderbornský Ruprecht, lantkrabě Baltasar, vévoda brunšvický Otto a lantkrabě hesenský Herman II. uzavírají spolek zemského míru na 12 let; l. c. 2, 225 (16./11. 1400 Gotha) lantkrabě Baltasar a jeho syn Friedrich uzavírají s městy Erfurtem, Mühlhausenem, Nordhausenem spolek z. míru (einung) do 13./7. 1404, 260 (22./11. 1401 Lichtenfels) biskupové bamberský Albrecht, würzburgský Jan a markrabové Baltasar, Friedrich IV., Vilém II., Jiří a Friedrich ml. a purkrabě norimberský Jan III. uzavírají mírový spolek do 17./1. 1404.; l. c. 3, 25 (6./8. 1407) lantkrabě Friedrich ml. s Erfurtem, Mühlhausenem a Nordhausenem, 43 (23./10. 1407), 185 (20./5. 1411), 215 (13./3. 1412). — *Riedel*, III., 2 (1421) arcibiskup magdeburský Günther, vévoda saský Albrecht a markrabové braniborští Friedrich a Jan spojují se k udržení zemského míru.

⁶⁷⁾ *Altmann u. Bernheim*, 228 (9./1. 1103): pacem sua manu firmavit et instituit, 230 (1152): pacem . . . per universas regni partes habendam auctoritate regia indicimus, 233 (18./2. 1179) renovavimus, 236 (1223) imperator precepit renovari, 238 (1224) ordinavit et iurari fecit, 241 (1235) fecimus promulgari. — M. G. L. S. IV., 3, 269 (6./7. 1281). Constitutio pacis in Bavaria. Na příkaz Rudolfa byl mír odprísáhnut, 280 (14./12. 1281) Pax Rhenana. — M. G. L. S. IV., 3, 26 (16./11. 1298). Constitutio pacis generalis. Dise Satzungen des lantfridez haben wir Albrecht . . . mit gunst und mit rat der erbern herren, der churfürsten, bedin geistlich und weltlicher — gesetzt ze Nurenberg in dem gebottenem hof. — L. c. 4, 1216 (8./9. 1300). Pax bavarica . . . Wir Ott, Rudolf und Stefan . . . disen lantfrid und die saetz gesetzt haben. — Přestupky napravují vizthumové. — M. G. L. S. IV., 5, 354 (22./6. 1317). Pax Rheni generalis. Ludvík prohlašuje, že s radou knížat, také českého krále Jana, pro dobro zemí a měst, aby kupci a každý jiný procházeti mohl v pokoji, učinil lantfrid „von Herde oberthalb Spire bitze Colne uf lande und uf wasser“. — U. M. I, 288 (12./4. 1363). Magde-

pánové a města byli tedy jednak fakticky, jednak i ústavně oprávněni vstupovati k sobě, k říši a k cizině ve styky mezinárodní. I dnešní věda práva mezinárodního zná podobné analogické případy ve spojených státech severoamerických, při federaci švýcarské a v říši německé.⁶⁸⁾

Jsou-li takto jednotliví zeměpánové a města německá způsobilými subjekty pro styk mezinárodní, musí se tato způsobilost tím spíše shledávati u králů českých, kteří přece v říši samé svým postavením všechny ostatní zeměpány předstihli a někdy docela i mimo říši a proti říši stáli. Samobytnost království českého a koruny české uznává se knížaty kurfirsty.⁶⁹⁾ Císař Karel IV. prohlašuje „insigne regnum Bohemie“ za „eiusdem imperii magnificentum et insigne membrum“.⁷⁰⁾ Jsa spolu římským císařem a českým králem a chtěje s královstvím českým směniti říšské hrady a města, ustanovuje dne 4. prosince 1360 markraběte moravského Jana, aby jako „administrator, procurator et negotiorum gestor“, od něho jako krále českého jmenovaný, za něho, jeho dědice a nástupce, krále české, směnu tuto provedl.⁷¹⁾ Karel IV. ze své královské moci české potvrzuje léna česká a změny,

burský biskup Dětřich prohlašuje, že svým podaným učinil „einen genauen landfrieden“. — Mon. Zoll. 5, 193 (13./12. 1386). Vestfálský mír Karlův ze dne 25./11. 1371 rozkazuje se, 201 (10./3. 1387) odvolává se Václavem na sněmu ve Würzburku s radou kurfirstů, knížat, šlechticů a věrných, kteří byli ve Würzburku. *Altmann u. Bernheim*. 277 (14./8. 1442): setzen, wollen und gepieten, 283 (1495) richten auf orden und machen.

⁶⁸⁾ *Oppenheim*, International law, 1, 521, *Liszt*, Mezinárodní právo, 26. *Rivier*, Lehrbuch des Völkerrechts, 324.

⁶⁹⁾ Kor. arch. č. 431 (1355). Principes electores imperii testantur dignitatem archipincernatus et votum electorale competere regibus Boemiae. 433 (1356). Principes electores denuo consentiunt incorporationi castrorum et oppidorum in Bavaria regno Boemiae. — C. d. M. 9, 1 (7./1. 1356). Arcibiskup mohučský Gerlach osvědčuje, že žádný poddaný a man krále českého nemá jinam než před jeho dvorský soud poháněn býti. — Kor. arch. č. 434 (12./12. 1356). Kurfirstové říše povolují a potvrzují manství Plavna české koruně (diligenti nihilominus et maturo nostro et aliorum principum et comitum, procerum et baronum et fidelium sacri Imperii et suorum accedente consilio). — Něm. výp. priv. z. arch. č. fol. 196 (1361): „unserm herrn dem Kayser als einem Kunige zu Behem seinen erben und nachkomen konigen zu Behem und der Crone desselben kunigreichs“.

⁷⁰⁾ Kor. arch. č. 493 (17./4. 1361).

⁷¹⁾ l. c. 485.

keré v nich nastávají.⁷²⁾ Hájí samostatnost českých zemí ve věcech, království českého se týkajících, výslovně jako král český se vůči říši označuje.⁷³⁾ Samobytnost království českého tou měrou jest zřejma, že se i docela vedle říše staví, jako by k ní ani vůbec nenáleželo.⁷⁴⁾ I není divu, že se náhledy ozývají, že korunu českou již jen čestný úřad kurfirsta a volitele ku říši poutá.⁷⁵⁾

⁷²⁾ C. d. M. 7., 564. Karel IV. prohlašuje, že markrabství moravské, biskupství olomoucké a vévodství opavské podle znění listu římského krále Friedricha v léno království českého se proměnilo. — C. d. M. II, 15 (II./I. 1376). Karel IV., jako král český, potvrzuje regia auctoritate Bohemie udělení Moravy v léno markraběte Jošta králem českým Václavem . . ., 60 (17./2. 1377). Jan Soběslav, markrabě moravský, uzavírá s Joštem přátelské ujednání o rozdělení Moravy; ztvrdzuje se, že léno obdrženo od krále českého, 62 (22./2. 1377). L. c. 10, 146 Karel IV., jako král český, schvaluje dne 12./5. 1371 rozdělení Moravy mezi tři syny markraběte Jana. *Lünig* Cod. Germ. dipl. I., 1238. Vévoda Rudolf rak. vzdává se r. 1360 všech nároků na korunu českou a markrabství moravské vůči Karlu IV., jako králi českému. Viz tamže CCXXIII., CCXXIV., CCXXV., CCXXVI., CCXXVII., CCXXXIV. (ut regem Bohemie), CCXLVI. (als eines Kuniges zu Beheimb), CCL, CCXCIV. (Cod. dipl. et epist. Mor. 9, 341), CCXCV, CCCXXIV (1383), CCCXXV.

⁷³⁾ C. d. M. 9, 346 (19/5. 1366). Prohlášení Karla: „Kurfürsten des heiligen Reiches beide, geistliche und weltliche, von uns allen dorumb gebeten sein, daz sie zu den genanten vermachunge, ordenunge, und vereynung der Lande und zu den briefen, die doruber geben sint, ire gunst, willen und wort geben wollen, . . . Doch unser meynunge und leutern das mit keiserlicher mechte vollenkumenkeit, daz dorumb der egenante hochgeborne Johans marggrafe czu Merhern . . . seine Kint, erben und nachkomen, markgrafen czu Merhern, von wegen derselben marggrafschaft dem römischen Reiche und den kurfürsten niches verbunden sein in dheineweis und daß sie mit niemanden anders zu tun haben, und zu niemanden anders zuvorsicht haben sullen, nur alleine zu Kungen czu Behem, iren Lehenherren.“

⁷⁴⁾ C. d. M. II, 480 (17./9. 1389): Prohlášení markraběte Jošta, jakožto říšského vikáře v Italii: sunder wer denselben unsern lieben herren und vettern an dem reiche oder dem Kunigreiche zu Beheim in dutschen oder in welschen landen sawmen, hindern oder iren wolte, wider den sullen und wollen wir dem egenanten unsern herren . . . beygestendig und beholfen sein . . . auch sullen und wollen wir mit nyemanden . . . wider den egenanten unsern lieben herren, es weren fursten, graven, herrn, stete oder commune in dutschen oder in welschen landen, dheynereley vereynung oder buntnusse angeen . . .“

⁷⁵⁾ A. Č. 15, 234 (6./6. 1461). Císař Friedrich králi Jiřimu: „Darumb

I za Jiřiho jest však toto pouto dosti znatelné, že dovolává se pomoci říšských stavů proti papeži hrozí vystoupením z říše, pravě: „ab abir dadurch die wirdig kron zcu Behmen auch von dem Romischen rich entpfrendet adir abegetzogen werdet, das doch vns von hertzenn leyte were.“⁷⁶⁾ Ve smlouvách zahraničních zajišťují si pak panovníci čeští „die chur und stimme, die ein Khunig zu Beheim von wegen seiner landte hat und haben soll an der wal eines römischen Khunigs, eines künfftigen Kayser.“⁷⁷⁾

so begern und eruordern wir an euch als romischer Kayser von unser keyserlicher oberkeit, gewaltsam und des rechtens wegen, ermanen euch auch damit als unsern und des heiligen romischen reichs geschwornnen curfürsten aller der pflicht, der ir uns als romischem Kayser verpflichtet und gewandt seyt. — F. R. A. 20, 136 (1458). Jiří odmítá pro Loketské kompetenci westfálského soudu: „Hat ymands wider die unsern icht zu sprechen, das sie das fur uns suchen. So sind wir der unnsern wol mechtig und wollen eynem yeden rechts gnung helffen das er wider die unsern fremder recht nicht darf besuchen. L. c. 428 (1467): „quod non sit vasallus imperii, nisi dumtaxat ratione officii, quod habet inter electores.“

⁷⁶⁾ F. R. A. 20, 614.

⁷⁷⁾ Č. 165, 167, 186, 187, 338, 347.

Část první.

Zevní stránka smluv.

I.

Název a subjekty smluv.

Prameny začasto již samy označují smlouvy a spolky, které se uzavírají se strany české, svými určitými jmény. Zvláštností nemají na sobě všeobecné výrazy pax nebo votiva pax, perpetua pax, pacis puritas¹⁾ nebo treugae a treugae pacis.²⁾ Listiny znají však také pojmenování pacta et convenciones pacis et unionis,³⁾ pacis federa,⁴⁾ pacis unio,⁵⁾ pax, concordia ac reconciliacio,⁶⁾ fedus, amicitiae federa,⁷⁾ plena pax et concordia,⁸⁾ concordiae unio et vinculum, unio et concordia,⁹⁾ foederis unio,¹⁰⁾ tractatus,¹¹⁾ compositio amicabile et firma concordia, amicabile unionis et amicitiae grata concordia,¹²⁾ indissolubilis ac individuae amicitiae

1) Č. 6, 8, 87.

2) Č. 7, 129.

3) R. B. 2, 294.

4) Č. 7, 8, 310.

5) Č. 10, 15.

6) Č. 11.

7) Č. 12, 341.

8) Č. 13, 345.

9) Č. 14, 15, 26, 103, 320, 345; R. B. 2, 994.

10) Č. 25.

11) Č. 32, 341.

12) Č. 53, 169, 341.

unio,¹³⁾ treugae et treugarum foedera,¹⁴⁾ dilectionis amicitia indissolubilis,¹⁵⁾ indissolubilis amicitiae firma constantia,¹⁶⁾ foedus et unionis perpetuae vinculum, indissolubilis vinculi unio,¹⁷⁾ colligationis foedera,¹⁸⁾ firma et perpetua amicitiae gratia ac fraternae dilectionis vinculum, perpetua dilectio et fraterna amicitia,¹⁹⁾ liga sive vinculum dilectionis, unionis et fidei,²⁰⁾ perpetua liga et indissolubilis unio,²¹⁾ unio, confoederatio et colligantia, firmatae colligantiae unio,²²⁾ liga, unio, confoederatio, amicitia.²³⁾

V německých listech přichází pojmenování tedigung,²⁴⁾ taiding, einung und punde,²⁵⁾ sune, freuntschaft und gelubde,²⁶⁾ satz und fride, ein gantzer steter frid,²⁷⁾ fride und ordenunge der lande,²⁸⁾ freundliche einunge, frid und richtung der lande und leute,²⁹⁾ fruntliches und gutliches steen,³⁰⁾ puntnuss, verbundtnuss,³¹⁾ einung und bundnuss, verbundnuss und einigung,³²⁾ ein gantz ewig verainung und friuntschaft,³³⁾ einung und verstendnuss,³⁴⁾ freuntschaft und einung, pund,³⁵⁾ einigung,³⁶⁾ vereinigung.³⁷⁾

13) Č. 56, 254.

14) Č. 81.

15) Č. 82.

16) Č. 83.

17) Č. 93, 159, 250.

18) Č. 103, 170.

19) Č. 113, 135, 179, 263.

20) Č. 116, 244.

21) Č. 159, 250.

22) Č. 169, 180, 181, 194, 244.

23) Č. 337, 310, 341, 344, 315.

24) Č. 139.

25) Č. 42.

26) Č. 51.

27) Č. 123, 146.

28) Č. 281.

29) Č. 279.

30) Č. 284, 291.

31) Č. 61, 137, 154, 202, 203, 211, 238.

32) Č. 270, 308, 313, 338.

33) Č. 71.

34) Č. 315.

35) Č. 77, 278.

36) Č. 309, 327.

37) Č. 338.

Prosté označování „einung“³⁸⁾ užívá se za často pro smlouvy, které uzavírají se jen na čas života smluvců. Pro smlouvy, které přecházejí na dědice a nástupce, přichází pojmenování „erbeinung“ nebo „erbeinigung“³⁹⁾ Prameny někdy tyto dva druhy smluv výslovně od sebe odlišují.⁴⁰⁾ S podobným smyslem pro smlouvy dědičné užívá se i slova „erbundnuss“⁴¹⁾ a také „ewiger friede, erbeinigung und verbundnuss“⁴²⁾ Výrazy tyto nejsou ovšem nic specificky zvláštního při smlouvách, s českými zeměmi uzavíraných. Jsou běžnými jmény v právních listinách této doby.⁴³⁾ V českých pramenech stalo se pro smlouvy dědičné obvyklým skomolené slovo německé „erbanuňk“⁴⁴⁾

Smlouvy samy daly by se zejména podle svého obsahu rozdělit ještě na rozmanité druhy. Než věda mezinárodního práva dříve obvyklé, nikoli šťastné jich rozlišování⁴⁵⁾ dnes pouští.⁴⁶⁾

Chtějíc pojednat o subjektech uzavíraných smluv, přeběheme je nejdřív na straně české a po té na straně cizí.

³⁸⁾ Č. 124, 125, 142, 246, 259, 272, 309, 312.

³⁹⁾ Č. 318, 327, 344, 348.

⁴⁰⁾ Č. 318, 327.

⁴¹⁾ Č. 314.

⁴²⁾ Č. 352.

⁴³⁾ U. S. E. 2, (13./5. 1343) einung: Erfurt spojuje se s lantkrabětem durinským Friedrichem, 203 (20./8. 1344) s Jindřichem hrabětem tunsteinským, 300 (29./9. 1351) s pány helderunskými (verbundnuss), 346 (12./5. 1355) s radou nordhausenskou, 371 (21./5. 1356) s pány blankinhaynskými, 385 (17./8. 1357) s lantkrabaty durinskými, 396 (3./1. 1358) s hrabaty schwarzburskými, 458 (25./4. 1368) s městem Mühlhausen, 476 (15./2. 1371) s městem Mühlhausen a Nordhausen a hrabaty z Gleichenu, Schwarzburgu, Stolbergu a Honsteinu, 637 (13./6. 1383) s markr. míšenským, 779 (1./2. 1396), Mon. Zoll. 6, 30 (3./9. 1398), 31—35. — C. S. R. I. B. 1, 53 (28./7. 1383). Eviges Bündnis mezi hrabaty ze Schwarzburgu, pány z Arnstadtu a Sondershausenu a lantkrabětem Baltasarem, 57 (14./9. 1383) mezi arcib. Albrechtem IV. magdeb., vévodou saským Václavem a lantkrabětem Baltasarem, 62 (13./11. 1383), 65 (20./12. 1383). — Začoma, K. schwarz, 342./19. (18./2. 1520). Zmínka o „Erbeinung“ mezi falckrabím a vévodou rakouskými.

⁴⁴⁾ A. č. 8, 168 (9./8. 1520).

⁴⁵⁾ Vattel, Le droit des gens, 2, 157; Rivier, Lehrbuch des Völkerrechts, 342.

⁴⁶⁾ Oppenheim, l. c. 518., Grasso, Principii di diritto internazionale pubblico e privato, 91.

Pravidelným subjektem smluv na straně české jest král český. Uzavírá smlouvu buď sám, nebo za něho osoby jiné. Vedle krále českého uzavírá je však také již za jeho živobytí jeho nástupce jako král zvolený a korunovaný. Tak Václav vedle Karla IV.⁴⁷⁾ Má korunovaný nástupce dosavadního panovníka již vedle něho jistá práva vladařská.⁴⁸⁾ Vstupuje proto i sám již v přímý styk mezinárodní. Tak i v zemském míru říšském ze dne 28. března 1372, který sice Karel IV. na deset let mezi králem českým a jeho sousedy zřizuje, ale krále českého i ostatní při všech jejich svobodách nechává a přijímání nových členů míru jim vyhrazuje.⁴⁹⁾ Jistá práva vladařská, která se rovnají asi právům soudobých zeměpánů, mají i markrabové moravští.⁵⁰⁾ V četných smlouvách vcházejí ve styk s cizinou,⁵¹⁾ dokonce pak i smlouvy podobného druhu uzavírají i s králem českým.⁵²⁾ Než markrabství moravské ne-

⁴⁷⁾ Č. 209, 216, 222, 225, 228, 229, 230.

⁴⁸⁾ Korun. arch. č. 534 (30./1. 1366). Král Václav propůjčuje „als ein Kunig zu Behaim“ vévodovi opavskému Janovi Opavsko. Viz tamže 533 stejný list Karla IV., jako krále českého.

⁴⁹⁾ Č. 226. Jakkoli Karel IV. mír tento „mit kaiserlicher Machtvollkommenheit“ zřizuje, nepřestává mítí povahy mezinárodní. Majít jeho členové právo přijímatí jiné osoby do něho, což také vskutku činí. Viz listinu ze dne 1./4. 1375 (Urk. der Stadt Erfurt, 2, 526). Karel pak, chce-li účastníky přinutiti, aby někoho do míru přijali, může jen hroziti, že mír za neplatný prohlásí, l. c. 516 (24./3. 1375), 525 (29./3. 1375).

⁵⁰⁾ Kor. arch. č. 329 (25./3. 1365), kde Karel IV. slibuje markrabímu Janovi pomoc proti jeho nepřátelům, a 537 (14./4. 1366), kde markrabí Jan se zavazuje, že žádného poddaného království českého proti vůli králově nebude chrániti. O postavení Moravy vůbec viz l. c. 548 (19./5. 1366).

⁵¹⁾ Č. 112, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 127, 148, 182, 183, 190, 232, 242, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 261, 262, 265, 267, 268, 272, 278, 279, 280, 281.

⁵²⁾ C. d. M., 8, 1. Markrabě moravský Jan přislubuje císaři Karlu IV. jako králi českému, že mu bude proti každému pomáhati, aby zpět získal práva, české koruně odňatá. — L. c. 9, 294, Karel IV. zavazuje se dne 25./3. 1365 chrániti markraběte Jana proti všem jeho nepřátelům. — L. c. 10, 143 (18./4. 1371). Markrabě moravský Jan slibuje, že žádného poddaného království českého do své ochrany nepřijme, aniž nějaké předčasné nároky na českou korunu vznese. — 174. (8./2. 1372). Karel IV. a král Václav slibují markraběti moravskému Janovi a jeho synu Joštovi pomoc proti uherskému králi Ludvíkovi. — 176 (10./2. 1372). Jošt, prvorozený syn markraběte Jana, slibuje, že zachovávatí bude všechny smlouvy uzavřené, mezi ním a Karlem IV. Č. 275 (3./10. 1404), viz též pozn. 50). — C. d. M.

vystupuje tím ze svazku království českého. Vždyť i ohledně jména jeho „marggrav“ a „herr des lants zu mehren“ stanoví se v listině ze dne 10. února 1372, že „solche nennung einem jeglichen kunig, dem kunigreich oder der cron zu Behem... allwege un-schädlich sein soll“.⁵³⁾ Jako volený a korunovaný král český, i markrabové moravští stejně vedle panujícího krále českého uzavírají smlouvy s cizinou,⁵⁴⁾ a Karel IV. výslovně v některých z nich prohlašuje, že při uzavírání spolku král český i markrabě moravský jednu osobu tvoří.⁵⁵⁾ Ale ještě z jiných příčin vystupuje při smlouvách mezinárodních král český společně s voleným a korunovaným již svým nástupcem a markrabím moravským. Mnohé smlouvy uzavírají králové čeští za své dědice a nástupce, krále české, a pro tyto své dědice a nástupce.⁵⁶⁾ Tak zavazuje se Karel IV. smlouvou ze dne 15. července 1353 purkrabím norimberským za sebe, své dědice a nástupce, krále české,⁵⁷⁾ a Václav jako král zvolený a korunovaný slibuje smlouvou ze dne 14. října r. 1366 uzavřený závazek jako jeho dědic sám za sebe a své dědice a nástupce, krále české.⁵⁸⁾ I vytýkají některé smlouvy výslovně příbuzenství spolusmluvců Karlových jako jeho synů nebo sourozenců. I zavazuje se také Karel sám, že opatří listy jejich „super ratihabitione amicitiae, unionis et concordiae“.⁵⁹⁾ Uzavírání smluv jménem dědiců a nástupců, králů českých, přivádí do smluv i jiného smluvce, samu instituci královskou, království, patřící králi toho času a jeho dědicům (regno Bohemie sui ac heredum

12, 342 (8./2. 1397). Král Václav IV. uzavírá s markrabětem moravským Joštem spolek proti komukoli a slibuje, že se za jeho živobytí o jeho země nebude snažiti.

⁵³⁾ Kor. arch. č. 581. Karel IV. a jeho synové uzavírají také smlouvy jako markrabové braniborští, viz R. imp. K., 5352, 5792.

⁵⁴⁾ Č. 55, 83, 93, 94, 102, 106, 111, 113, 114, 115, 116, 129, 142, 144, 152, 153, 154, 163, 165, 166, 167, 168, 172—176, 185, 186, 192, 193—195, 198, 199, 202, 203, 207, 210, 211, 212, 214, 215, 224, 231, 238, 250, 276 a 277.

⁵⁵⁾ Č. 194: Et nos praedicti imperator Karolus, tamquam Bohemiae rex, et Johannes marchio Moraviae, qui in praesenti liga una persona reputari debemus. 202: Daz wir in dysen sachen eine person machen. 215.

⁵⁶⁾ Č. 158, 159, 160, 161, 162, 169, 171, 187, 193, 201, 206, 208, 209, 212, 216, 217, 221.

⁵⁷⁾ Č. 158.

⁵⁸⁾ Č. 218.

⁵⁹⁾ Č. 97, 111, 139, 234, 235, 239.

suorum),⁶⁰⁾ vyjadřované slovy „regni corona“ (v souvislosti: „regi Carolo, heredibus et successoribus suis, regibus Boemie et ejusdem regni coronae“) nebo „Crone desselbigen kunigreiches, Crone daselbs, Corona Boemiae“,⁶¹⁾ nebo také jen království české.⁶²⁾ Království toto nebo koruna česká vystupuje tu jako subjekt smluvní vedle králů českých. V lanfridu říšském ze dne 11. března 1383 přichází však jako samostatný subjekt „das kunigreich ze Beheim und was zu der Cronen desselbigen kunigreiches mit allen fursten, graven, herren, landen oder leuten gehoret“.⁶³⁾ Jako samostatný subjekt uvádí se v listině ze dne 18. června 1477 i země moravská.⁶⁴⁾ Někdy uzavírají se smlouvy jen za část českého území. Do smlouvy se sousedními zeměmi proti zločincům ze dne 13. dubna 1312 běře král Václav pouze Loket, zámek Hartenberg, Nýdek a Cheb. Někdy rozšiřují se ještě mimo toto území. Tak pojímají smlouvy Přemysla Otakara II. ze dne 13. července 1271 s králem uherským Štěpánem a z roku 1273 s vévodou bavorským vedle království českého a markrabství moravského i Rakousy, Štýrsko, Korutany, Krajinu, Marku a Pordenone.⁶⁵⁾

⁶⁰⁾ Č. d. M. 7, 364, č. 191.

⁶¹⁾ Č. 137, 141, 159, 160, 161, 162, 178, 189, 213, 292, 304, 306—309, 321, 324, 335, 338, 345, 346. Grünhagen u. Markgraf, I., 321 (30./7. 1348): ab... domino Joanne rege et a corona regni Boemie in perpetuum feudum, 320 (30./7. 1343): ab... domino Johanne Bohemie rege... et a regno Bohemie suo ac heredum suorum nomine dudum in feudum perpetuum... 321 (30./7. 1343): memorati domini regis nec non successorum suorum regum ac regni Boemie principes et vassalli... sub ipsius domini regis et regni Boemie dominio domino nostro regi et a corona regni Boemie 322, 323. — Začo ma, K. rot. 23/e 7 (29./10. 1353). Karlova listina: uns, unsern erben und nachkommen, kunigen ze Beheim und der Cronen dezzelben kunigreichs, l. c. 23/e 9 (5./11. 1353), l. c. 9/d 53 (26./2. 1361), K. rot. 12./b2 (7./12. 1366). Srovnej také *Fliedev*, Corona regni Bohemiae ve Sborníku věd pr. a st. 1909, 119, *Kadlec*, Einige Bemerkungen über das ungarische u. böhmische Staatsrecht. Viz též o pojmu koruny ze století 15. č. 334: „superioritate etiam et dominio corone regni Bohemiae in prefatis dominiis, ducatus et statibus salvis et integris, prout hactenus fuit, remanentibus“.

⁶²⁾ Č. 191, 325, 335.

⁶³⁾ Č. 246.

⁶⁴⁾ Č. 331.

⁶⁵⁾ Č. 6, 8, 288, k tomu 286. Do míru z 7./8. 1358 běrou se jen země české před českým lesem, R. imp. K., 6962.

Stavovská povaha středověku přináší s sebou dále, že ve smlouvách mezinárodních i stavové přihlašují se jako jejich subjekty.⁶⁶⁾ Do jisté míry patří sem již případy, kde král český společně s markrabími moravskými jako strana kontrahuje. K nim druží se pak i smlouvy, kde jen někteří ze stavů smlouvy takové společně s markrabím moravským s cizinou uzavírají.⁶⁷⁾ V čase válek a bezkráloví vedou i stavovské jednoty, na př. jednota poděbradská, války se sousedními zeměpány a ukončují je příměřími a míry.⁶⁸⁾ To jsou však zjevy nepravdivé. Jednoty takové jednájí jen za sebe, nikoli za celou zemi. Jsou něčím více než spolky, které stavové, páni⁶⁹⁾ a města⁷⁰⁾ v zemi uzavírají mezi sebou, král nebo markrabí s pány⁷¹⁾ a městy⁷²⁾ anebo cizími

⁶⁶⁾ Meier, Über den Abschluss der Staatsverträge, 1 a násl.

⁶⁷⁾ Č. 260, 273, 274.

⁶⁸⁾ Č. 297, 298, 299, 300, začo ma 50./3, fol. 95 (26./9. 1526). Bavorští vévodové Vilém a Ludvík obracejí se na Jana z Vartenberka, nabízejíce se stavům českým ku pomoci proti Turkům a zároveň ucházejí se o trůn český, smrtí Ludvíkovou uprázdněný.

⁶⁹⁾ Začo, ggaw., reg. C. p. 242 n. 5 (19./4. 1458). Spolek dolnoslezských knížat k ochraně katolického náboženství. — C. d. M. 6., 71. Smlouva ze dne 25. dubna 1316 mezi Jindřichem z Lipé společně s jeho syny Jindřichem a Čenkem a Petrem z Rožmberka. Jindřich z Lipé slibuje společně s vévodou slezským Boleslavem a čtyřmi přáteli ochranu proti každému mimo proti českému králi. Nedodrží-li slovu, má se mu láti, a vévoda slezský a přátelé mají proti němu pomoc poskytnouti. 114. Smlouva ze dne 27. prosince 1318 mezi Jindřichem z Lipé a více českými pány s králem Friedrichem a vévody rakouskými proti králi Janovi. — C. d. M. 12, 240. (30./4. 1395). Bušek a Bohuslav ze Švamberka a Boreš st. a ml. z Rizmburka přistupují ku spolku mezi markr. Joštem a českými pány. 250 (15./7. 1395) přijímá se do spolku zhořelický vévoda Jan. — L. c. 13, 125 (4./7. 1401). Spolek Přemka, vévody opavského, biskupa Olomouckého Jana a jiných proti markrabí Prokopovi.

⁷⁰⁾ C. d. M. 7., 464. Markrabě moravský Karel potvrzuje 28./1. 1346 spolek měst Olomouce, Prádníku a Litovle pro ochranu proti útokům. F. R. A. 20, 420 (1./1. 1467). Ochranný spolek měst Olomouce, Brna, Znojma a Jihlavy, 463 (6./6. 1467). — A. č. 6, 217 (1500). Zápis na spojení se všech královských měst země české v politickou jednotu.

⁷¹⁾ R. B. 3, 742 (24./6. 1332). Spolek mezi králem Janem a více pány, zavazující je k dobrému přátelství. — C. d. M. 11, 169 (1380): Předběžné články k uzavření míru mezi markrabětem Joštem a olomouckým biskupem. — 250 (26./11. 1382). Markrabě Jošt slibuje olomouckému biskupovi Petrovi pomoc proti každému mimo proti králi českému. — 442 (20./12. 1388).

stavy,⁷³⁾ stavové zemští s cizími stavy nebo zeměpány,⁷⁴⁾ ba docela i s císařem.⁷⁵⁾ Jsou to středověké zjevy vlastní svépomoci a státní neucelenosti. Význam jejich jest místní. Nanejvýše by bylo možno ještě biskupa olomouckého zařaditi v subjekty mezinárodní.⁷⁶⁾ Za celou zemi vystupují stavové vedle krále jako stejnomocný činitel v době jagelonské. Dne 21. července 1479 uzavírá Matiaš s králem Vladislavem „et ejus consiliariis, baronibus, proceribus et provincialibus, personam et communitatem tocius

Biskup olomoucký Mikuláš slibuje markrabímu Joštovi, že jej chrániti bude proti každému, mimo proti českému králi Václavovi. — L. c. 12, 188 (5./5. 1394). Markrabě Jošt vstupuje s českými pány ve spolek, 191 (4./6. 1394): Ku spolku přistupují 3 města pražská, 192 (5./6. 1394): Jošt je přijímá, 193 (5./6. 1394): Král Václav to schvaluje. 194 (7./6. 1394): Jan, markrabě lužický odmítá spolek proti králi Václavovi, 197 (28./6. 1394): St. město pražské vystupuje ze spolku, 205 (25./8. 1394): Král Václav podrobuje se ve sporu s Joštem a stavy českými výroku rozhodčí. A. Č. I., 52 a násl. Král Václav a jednota panská od r. 1394—1404.

⁷²⁾ C. d. M. 13, 410 (20./7. 1405). Král Václav slibuje přispěti městu Znojmu vojskem proti vévodům rakouským.

⁷³⁾ C. d. M. 13, 253 (19./2. 1403). Více uherských duchovních knížat a magnátů uzavírá s markrabětem Joštem spolek proti králi Zikmundovi.

⁷⁴⁾ R. B. 3, 134 (10./8. 1316). Petr z Rožmberka uzavírá přátelský spolek s Janem z Kapelly proti komukoli, mimo proti králi českému. Vší svou mocí přispěje mu také proti vévodovi rakouskému, kdyby pana z Kapelly chtěl zničiti. — C. d. M. 11, 199 (9./6. 1381). Albrecht z Pucheinu, nejvyšší stolník rakouský, Ondřej z Lichtenštejnu a Jan ze Švarcenavy umlouvají s Rožmberky a Jindřichem z Hradce, že proti sobě nic nepodniknou, nedadouce si 14 dní napřed věděti; l. c. 224 (24./1. 1382). Král český Václav sprostředkovává mír mezi vévodou rakouským Albrechtem, Rožmberky a Jindřichem z Hradce. — l. c. 12, 218 (29./12. 1394). Markrabě moravský Jošt umlouvá jménem svým a jménem vévody rak. Albrechta čtyřnedělní mír s Albrechtem, Hynkem a Smílem z Bítova. — l. c. 13, 476 (28./9. 1406). Více moravských šlechticů uzavírá na rozkaz markraběte Jošta příměří s vyslanci vévody Leopolda. Ujednává se místo, kam markrabě Jošt má poslati své rady a kam vévoda Leopold. Kupci z obou zemí mají býti jisti a volně své peníze vydělávati, ať na křesťanech nebo židech, ale mají platiti obvyklá cla a mýta. — l. c. 520 (28./8. 1407). Albrecht ze Sternberka zavazuje se na rok ku pomoci vévodovi Leopoldovi proti Moravanům. — A. č. 7, 346 (31./8. 1468). Narovnání mezi Janem z Rosemberka a králem Matiašem.

⁷⁵⁾ M. G. L. S. IV., 5, 382, R. B. 3, 163 (27./12. 1317). Spolek více českých pánů s císařem Friedrichem proti králi Janovi.

⁷⁶⁾ Č. 21.

regni Bohemie representantibus certam ligam, unionem, confoederationem“⁷⁷⁾ a preláti, páni, rytíři a města, jménem vši země moravské docela i sami vcházejí s císařem Friedrichem ve smlouvu ze dne 25. března 1446 a 13. prosince 1480, resp. 6. ledna 1481⁷⁸⁾.

Se strany ciziny přicházejí jako subjekty státních smluv českých jednak papež,⁷⁹⁾ císař,⁸⁰⁾ pak různí králové, dože benátský⁸¹⁾ různí zeměpáni světští a duchovní a města, ale také země a stavové. Z králů je to král francouzský⁸²⁾ a jeho syn,⁸³⁾ král anglický,⁸⁴⁾ polský,⁸⁵⁾ uherský⁸⁶⁾ a švédský.⁸⁷⁾ Z různých zeměpánů světských je to vévoda velkopolský,⁸⁸⁾ vévodové slezští,⁸⁹⁾ vévoda korutanský,⁹⁰⁾ vévodové rakouští,⁹¹⁾ bavorští,⁹²⁾ purkrabí

⁷⁷⁾ Č. 335. Viz též č. 332. Z české strany má 24 pánů, 15 zemanů a 10 měst prohlásiti, že zastavení stalo se s jejich vůlí a radou, z uherské strany má 10 prelátů a 24 pánů za sebe, své potomky a své budoucí a všecku uherskou korunu slíbiti. — A. č. 10, 281 (kolem 1/9 1480). Stavové moravští přistupují k smlouvě, uzavřené v Olomouci mezi králem Vladislavem a Matiašem, pokud se týká Moravy.

⁷⁸⁾ Č. 294, 337.

⁷⁹⁾ Č. 1.

⁸⁰⁾ Č. 11, 12, 13, 18, 19, 26, 27, 29, 49, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 65, 66, 71, 72, 74, 79, 80, 84, 85, 123, 171, 197, 290, 291, 310 a 343.

⁸¹⁾ Č. 188.

⁸²⁾ Č. 25, 78, 169, 170, 180, 243, 264, 322.

⁸³⁾ Č. 128, 181.

⁸⁴⁾ Č. 244.

⁸⁵⁾ Č. 81, 82, 86, 87, 89, 107, 113, 116, 129, 135, 178, 179, 263, 317, 320, 341.

⁸⁶⁾ Č. 2, 5, 6, 10, 55, 56, 76, 83, 88, 90, 93, 109, 120, 111, 112, 122, 155, 156, 159, 183, 192, 207, 211, 227, 249, 250, 251, 259, 273, 274, 278, 283, 324, 332, 333, 334, 335, 337, 339, 340.

⁸⁷⁾ Č. 233.

⁸⁸⁾ Č. 22.

⁸⁹⁾ Č. 3, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 34, 43, 44, 64, 91, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 114, 120, 126, 147, 157, 190.

⁹⁰⁾ Č. 54.

⁹¹⁾ Č. 23, 27, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 51, 52, 53, 61, 70, 74, 76, 77, 93, 94, 95, 96, 97, 117, 118, 119, 133, 148, 153, 154, 182, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 202, 203, 207, 210, 211, 212, 214, 225, 224, 231, 232, 238, 242, 247, 248, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 267, 268, 269, 276, 277, 279, 280, 281, 293, 313, 318, 342 a 352.

⁹²⁾ Č. 7, 8, 17, 27, 29, 38, 50, 63, 139, 145, 149, 150, 160, 161, 162, 167, 168, 172, 173, 174, 175, 176, 184, 185, 186, 208, 209, 219, 222, 224, 237, 286, 288, 295, 305, 312, 314, 346, 347, 348, 349, 350, 351.

norimberští a markrabové braniborští,⁹³⁾ markrabí míšenští a vévodové saští,⁹⁴⁾ vévodové pomoranští,⁹⁵⁾ vévoda meklenburský,⁹⁶⁾ štětínský,⁹⁷⁾ kníže anhaltský,⁹⁸⁾ hrabě virtemberský,⁹⁹⁾ tyrolský,¹⁰⁰⁾ lantkrabí leuchtenberský,¹⁰¹⁾ různí jiní páni¹⁰²⁾ a také řád německých rytířů.¹⁰³⁾ Ze zeměpánů duchovních jsou to arcibiskupové, mohučský,¹⁰⁴⁾ kolínský,¹⁰⁵⁾ trevirský,¹⁰⁶⁾ magdeburský¹⁰⁷⁾ a solnohradský¹⁰⁸⁾ a biskupové, vratislavský¹⁰⁹⁾ a würzburgský.¹¹⁰⁾ Z měst je to Řezno,¹¹¹⁾ Erfurt, Mühlhausen a Nordhausen,¹¹²⁾ Mohuč,¹¹³⁾ města lucemburská,¹¹⁴⁾ Amberg a jiná města falcká¹¹⁵⁾ a do jisté míry i lužické Šestiměstí.¹¹⁶⁾ I země samy, jak již uvedeno, bývají subjekty uzavíraných smluv. Tak království francouzské,¹¹⁷⁾ uherské¹¹⁸⁾ a země rakouská.¹¹⁹⁾ Vedle arcibiskupa mohučského

⁹³⁾ 134, 140, 143, 144, 151, 152, 158, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 189, 191, 204, 205, 206, 217, 218, 237, 285, 295, 301, 302, 303, 304, 307, 309, 319, 322 a 327.

⁹⁴⁾ Č. 28, 62, 68, 69, 115, 124, 125, 130, 131, 136, 137, 138, 141, 142, 162, 187, 220, 225, 228, 256, 259, 262, 266, 270, 271, 272, 284, 286, 288, 289, 291, 296, 297, 298, 299, 300, 306, 308, 309 a 345.

⁹⁵⁾ Č. 252. Také vévoda brunšvický, R. imp. K. rs. 584, 507.

⁹⁶⁾ Č. 233, 234 a 239. R. imp. K. rs. 593, 571,

⁹⁷⁾ Č. 108, 221.

⁹⁸⁾ Č. 236.

⁹⁹⁾ Č. 30.

¹⁰⁰⁾ Č. 93.

¹⁰¹⁾ Č. 201, 223.

¹⁰²⁾ Č. 67, 226, 240.

¹⁰³⁾ Č. 4, 57, 58, 59, 60, 73, 75 a 106.

¹⁰⁴⁾ Č. 40, 42, 162, 213, 216, 226, 230, 292, 321.

¹⁰⁵⁾ Č. 67.

¹⁰⁶⁾ Č. 40, 42, 50, 127, 162.

¹⁰⁷⁾ Č. 92, 235, 245, 261, 265. R. imp. K., 445, 6364.

¹⁰⁸⁾ Č. 9, 27.

¹⁰⁹⁾ Č. 121.

¹¹⁰⁾ Č. 216, 230, 292.

¹¹¹⁾ Č. 132. Také Norimberk, R. imp. K., 371, 4549.

¹¹²⁾ Č. 226.

¹¹³⁾ Č. 229.

¹¹⁴⁾ Č. 241.

¹¹⁵⁾ Č. 287.

¹¹⁶⁾ Č. 282.

¹¹⁷⁾ Č. 321.

¹¹⁸⁾ Č. 335.

¹¹⁹⁾ Č. 331, 337.

je subjektem smlouvy i samo arcibiskupství a kapitola,¹²⁰⁾ vedle krále Matiáše i uherští stavové, preláti a páni jeho království.¹²¹⁾ Jsou-li podle domácího zřízení, jako na př. vévodové rakouští, všichni spoluoprávněni, uzavírají se smlouvy se všemi členy rodu, i bratry a syny,¹²²⁾ ba i ženskými příbuznými.¹²³⁾ Jedná-li se tu za nepřítomného člena rodu, slibuje se, že se list jeho ještě dodá, případně do jistého času na určité místo, sice že smlouva vůči němu platnosti nemá.¹²⁴⁾ Je-li nezletilý, připovídá se, že se přiměje, aby ke smlouvě přistoupil, jakmile let svých dojde.¹²⁵⁾ I zde jako na straně české zní smlouvy také na dědice a nástupce,¹²⁶⁾ při smlouvách s arcibiskupy a biskupy, i na příští arcibiskupy a biskupy.¹²⁷⁾

Nečítajíc těchto příbuzných, ústavních nebo dědických a nástupnických spolusmluvců, vystupují na obou stranách, jak na české,¹²⁸⁾ tak na straně cizí,¹²⁹⁾ ještě jiní mezinárodní spolusmluvci. Na obou stranách bývá smluvců více, ne pouze jednotlivci. Mimo to uzavírají se vícečlenné alliance, kde nelze ani mluvit o tom, že by jedna strana stála k druhé jako protismluvce. Všechny zavazují a spolčují se ku jednotnému cíli.¹³⁰⁾ Takovými jsou zvláště spolky k ochraně míru.¹³¹⁾ Při dědických sbratřeních stává se více stran „společnými jednotnými a nerozdělenými držiteli všech zemí“. Přes to však, jak samy vůči sobě výslovně konstatují, každá z nich se svými zeměmi jednu osobu tvoří a jedna druhé její země proti nepříteli chrániti má.¹³²⁾

¹²⁰⁾ Č. 324.

¹²¹⁾ Č. 335. Viz též č. 341 ohledně polské šlechty.

¹²²⁾ Č. 119, 130, 136—139, 152, 158, 173, 194, 195, 198, 199, 200, 202, 209, 211, 215, 224, 237, 239.

¹²³⁾ Č. 210, 212.

¹²⁴⁾ Č. 177, 233.

¹²⁵⁾ Č. 137, 141.

¹²⁶⁾ Č. 61, 79, 167, 169, 178, 191, 208, 242, 244.

¹²⁷⁾ Č. 213, 216.

¹²⁸⁾ Č. 19, 29, 40, 63.

¹²⁹⁾ Č. 42, 50, 67, 225, 240.

¹³⁰⁾ Č. 93, 244, 245, 257, 295.

¹³¹⁾ Č. 226, 246, 288.

¹³²⁾ Č. 215.

Strany vzhledem k uzavíraným smlouvám zovou se *confoederati*,¹³³⁾ *buntgenossen* nebo *erbbundgenossen*,¹³⁴⁾ česky jednotníci.¹³⁵⁾

Smlouvy naší doby znají také přístup třetích osob.¹³⁶⁾ Strany vyhrazují totiž tento přístup třetím osobám již ve smlouvách samých.¹³⁷⁾ Takovýmto přístupem není, prohlašuje-li se ve smlouvách, že se do nich pojímají některé jiné osoby nebo spojenci a přátelé. Tak na př., když Přemysl Otakar II. prohlašuje v míru s uherským králem Štěpánem ze dne 13. července 1271: „*praedictae ordinationi et paci includi volumus et includimus excellentes dominos et illustres... regem Hispaniae... regem Angliae, d. Riccardum fratrem regis Angliae, electum Romanorum imperatorem cum filiis eorundem*“ atd.¹³⁸⁾ Zde činiti jest vlastně s účinkem smlouvy na osoby třetí, o čemž níže.

Mnozí panovníci mohou se účastňovati na smlouvách, aniž by se jich subjekty stávali. Jsou to jednak dobré služby (*bona officia, bons offices*)¹³⁹⁾ a prostředkování.¹⁴⁰⁾ Tak koná papež Klemens VI. českému králi Janovi dobré služby, když vyzývá dne 22. května 1346 krále polského Kazimíra, aby s králem Janem mír uzavřel a za tím účelem plnomocníky do Říma poslal.¹⁴¹⁾ I smlouvy samy zajišťují takovéto dobré služby svých smluvců smluvcům jiným. Tak smlouvou ze dne 18. prosince 1393 mezi moravským markrabím Joštem, uherským králem Zikmundem, vévodou rakouským Albrechtem a markrabím míšenským Vilémem slibují si strany, že budou míti každého, kdo někoho z nich napadne

¹³³⁾ Č. 344.

¹³⁴⁾ Č. 313.

¹³⁵⁾ Brandl, *Glossarium*, jednotník.

¹³⁶⁾ *Liszt*, *Mezinárodní právo*, 93, *Rivier*, l. c. 337, *Oppenheim*, 546, *Calvo*, *Le droit international* I, 711, *Heffter*, *Das europäische Völkerrecht*, 194.

¹³⁷⁾ Č. 6. Otakar zavazuje se dodatí listy purkrabí míšenského Jin. dřicha a braniborského Otty, kterými k míru z 13./7. 1271 přistupují Čís. 262, U. S. E. 2, 526, (1./4. 1375). Přístup hrabat z Gleichenu, Stolbergu a Honsteinu k míru ze dne 28./3. 1372, č. 226: „*als von des bundes und einunge wegen*“. Nepatří sem ovšem případy, kde nástupci ku smlouvám přistupují, jako č. 122.

¹³⁸⁾ Č. 6. Viz též č. 5, 11, 12, 13, 50, 70, 81, 123, 269, 274, 279.

¹³⁹⁾ *Liszt*, 160, *Rivier*, 364, *Oppenheim*, 545, *Calvo*, I, 710, *Heffter* 193.

¹⁴⁰⁾ *Liszt*, l. c. *Rivier*, 365, *Oppenheim* l. c., *Calvo*, l. c. *Heffter*, 194.

¹⁴¹⁾ C. d. M. 7, 487.

k tomu, aby od násilnosti upustil a právo hledal.¹⁴²⁾ Dobrým službám sloužili také „gütliche tage“, které třetí zeměpánové mezi rozvaděnými stranami kladli.¹⁴³⁾ Prostředkování je účinnější dohrá služba. Takovouto službu jako sprostředkovatele prokazuje českým panovníkům několikrátě král uherský,¹⁴⁴⁾ purkrabí norimberský,¹⁴⁵⁾ vévodové saští,¹⁴⁶⁾ ano i císař sám svými vyslanci.¹⁴⁷⁾ I ke prostředkování zavazují se strany smlouvami.¹⁴⁸⁾

II.

Podmínky uzavírání.

I ze smluv mezinárodních, které panovníci čeští uzavírají, zračí se sláva jejich vlády. Doby, které jinak v české historii svými panovníky prosluly, vynikají i jejich mezinárodními smlouvami. Jsou to tři slavné periody dějin českých, doba Přemysla Otakara II., doba Lucemburků a doba Jiříka Poděbradského. Z doby Přemysla Otakara II. nezachovalo se sice mnoho smluv,¹⁾ ale styk mezinárodní byl čilý. Svědčí o tom zachované četné formuláře.²⁾ V době lucemburské rozmnožuje počet smluv rytířský hlavně styk krále Jana,³⁾ Karlův státnický věhlas⁴⁾ a užitky jeho práce u dědiců.⁵⁾ Jen na čas přerušuje doba husitská diplo-

¹⁴²⁾ Č. 259; viz též č. 257, 267, 314, F. R. A. II., 20, 179 (1459), 263 (1462), 279 (1462).

¹⁴³⁾ F. R. A. II., 20, 295 (1143). Začo, ggaw, (4./3. 1478). Vévodové bavorští Ludvík a Jiří určují vévodovi Albrechtovi ku žádosti krále českého Vladislava rok v Chamu nebo v Landshutu ku srovnání neshod mezi ním, českými pány a Albrechtem.

¹⁴⁴⁾ Č. 30, 51, 53.

¹⁴⁵⁾ Č. 225.

¹⁴⁶⁾ Začo, ggaw, r. C. 97, 5 (26./4. 1461). Král Jiří přijímá nabídku vévodů saských, že srovnají jej s Friedrichem braniborským.

¹⁴⁷⁾ Č. 296.

¹⁾ Č. 1—13.

²⁾ R. B. 2, Formae litarum, 986, 987, 988, 992, 993, 994.

³⁾ Č. 32—80, 82—111, 113—116, 125, 126, 129.

⁴⁾ Č. 130—133, 135—147, 149—181, 184—217, 219—231, 233, 235 až 239. Srovn. též *Vigener*, Kaiser Karl IV. und der Mainzer Bistumsstreit, I a. násl.

⁵⁾ Č. 240—293.

matické styky s cizinou. Jiří Poděbradský obetkává hranice své říše na všech stranách zase novými spolky a erbanuňky.⁶⁾ Jeho snaha po mezinárodních spolcích jde až za tyto hranice. Přijav r. 1463 úřad rozhodčího ve sporu knížat německých s císařem,⁷⁾ vynáší mezi rozvaděnými své rozsudky⁸⁾ a přikročuje pak v srpnu téhož roku vlastním svým návrhem ku zavedení pokoje a míru v německé říši.⁹⁾ Ale nezabývá se pouze mírem říše, mír v celé Evropě je účelem nového jeho návrhu,¹⁰⁾ se kterým jde jeho poselstvo ku francouzskému králi, majíc již od krále polského a uherského ku založení evropského spolku knížat jich souhlas.¹¹⁾ Jiří řídí se tu sice svými radami,¹²⁾ ale jemu přísluší zásluha, že význam evropského mezinárodního spolku chápe a účinně se oň zasazuje. Původce tohoto návrhu, Marini, dlí za tou příčinou i u Benátčanů.¹³⁾

Ne povždy uzavírá panovník smlouvy mezinárodní sám. Leckdy je třeba také jiných faktorů, které při jich uzavírání spolupůsobí. Nemůže býti ovšem pro minulost řešeno, zda těchto faktorů bylo nutně potřebí. I zde jako v době moderní věc dokonaná právnímu faktu se rovná.¹⁴⁾ Mnohé smlouvy nevyžadují

⁶⁾ Č. 305—322.

⁷⁾ *Palacký*, Dějiny 4, 15, 415 (1895).

⁸⁾ *Palacký*, I. c. 416.

⁹⁾ *Palacký*, I. c. 417, F. R. A. II., 20, 313.

¹⁰⁾ *Schwitzky*, Der europäische Fürstenbund Georgs von Poděbrad, 49.

¹¹⁾ *Palacký*, I. c. 425, Arch. č. 7., 435. Denník českého poselstva ku králi francouzskému r. 1464. Rozum vši té řeči (Albrechta Kostky) byl jest tento: že král český žádá a prosí krále franckého, jakožto krále nejkřesťanštějšího a toho, jenž miluje obecné dobré viery křesťanské, aby JMt ráčil učiniti sněm a svolanie králův, knežat etc. křesťanských, aby se oni osobně aneboli rady jich s plnú jich mocí sjeli v jedno město a v jeden čas, kdež by a kdy by král francký ukázal a položil; a že toho žádá král český pro chválu boží a pro zvelebení viery křesťanské a cierkve svaté římské obecné a pro svatú říši křesťanskú . . . Též jest i pan Anton (Marini) mluvil o túž věc od krále polského latině a od krále uherského fransky.

¹²⁾ *Palacký*, I. c. 417, F. R. A. II., 20, 328, *Markgraf*, Über Georgs von Poděbrad Plan eines christlichen Fürstenbundes v Syblově Hist. Zeitschrift XXI., Denis, Konec samostatnosti české, 83.

¹³⁾ A. č. 7, 435, 436.

¹⁴⁾ *Grünhuts Zeitschrift*, 6, 349, *Unger*, Über die Giltigkeit von Staatsverträgen, probírá věc se stanoviska moderního práva. Je dvojí možnost.

vůbec ani žádného účastenství nějakých faktorů jiných. Jsou praerogativou mocnáře, která vyplynula ze samých skutečných poměrů.¹⁵⁾ Tak v první řadě míry, uzavírané bezprostředně o válečných událostech. Vítěz po většině je diktuje pro sebe, i pro odpůrce. Než přes to je celá řada smluv, kde faktorové tito vskutku ještě vystupují.

V době, kterou líčíme, máme ještě zbytky svolování soukromoprávního, se kterým se při rodinném statku setkáváme. Říše jest patrimonium celého rodu. Má se za to, že je nutno, aby i válečný mír dodatně příbuzní obou stran schválili. V míru Přemysla Otakara II. s králem uherským Belou ze dne 3. dubna 1254 mají příbuzní a přátelé obou stran svá práva vzdáti, až oba panovníci na položeném roku se sejdou.¹⁶⁾ Známa jest však již za něho účast pánů jeho říše při záležitostech.¹⁷⁾ Ale při uzavírání smluv jest tato účast více faktická než právní. Nevytýká se jako jich požadavek. Jsou přítomni i při slavnostních aktech, kterými se mezinárodní smlouvy utvrzují, na př. při přísahách v kostele.¹⁸⁾ Jsou přítomni také při uzavírání míru ze dne 13. července 1271 s králem uherským Štěpánem, slibující jej zachovávat i krále k tomu vésti. Funkce jejich při něm je tedy jen utvrzovací, nikoli povolovací nebo schvalovací. Jen Otakar dává mocný list úmluvčím ze své vlastní královské moci.¹⁹⁾ I při všech ostatních smlouvách jest Otakar smluvcem jediným, obmezeným jedině výrokem rozhodců, které sám si volil. Tito pak nejsou jeho rady, nýbrž soudci.

Svolení parlamentu dotýká se buď platnosti smlouvy nebo jeho nesvolení činí právoplatnou smlouvu nevykonatelnou. Unger vyslovuje se pro první. Viz též *Maier*, Über den Abschluß von Staatsverträgen, 104, 231.

¹⁵⁾ *Meier*, l. c. 103, 238.

¹⁶⁾ Č. 2. S tím souvisí vzdávání se za dědice, viz č. 59, 64, 91, 98, 134,

306.

¹⁷⁾ R. B. 2, 205: „Qui siquidem barones, habito perpense deliberationis consilio...“ Viz též náš spis, Das österr. Landrecht. 132.

¹⁸⁾ Č. 1.: „iuravimus tactis sacrosanctis evangeliis in manibus eiusdem muntii, in praesentia venerabilium patrum d. Nicolai Pragensis, d. Conradi Frisingensis, d. Brunonis Olomucensis episcoporum; ac d. Johannis Stragoviensis et d. Martini Breunovvensis abbatum, ac fratris Florentii fratrum Minorum Pragen. custodis, praesentibus etiam Zmylone, Jarossio, Bocone baronibus regni et marchionatus nostri.“

¹⁹⁾ Č. 6.

Od doby krále Jana stává se v listech o smlouvách mezi národních obvyklou zmínka o radě nebo svolení přátel, knížat a pánů, jak u panovníků českých,²⁰⁾ tak i u jejich spolusmluvců.²¹⁾ Zmínka tato vztahuje se za Karla IV. na osoby přísežné rady královské (juratum consilium, geschwornen rat),²²⁾ jde-li však o věc důležitou, tak na př. o dědické sbratření mezi rodem lucemburským a habsburským ze dne 10. února 1364, na všechna knížata, pány, rytíře, panoše, měšťany a poddané, tedy všechny stavy.²³⁾ Stavové tito pak ještě ve zvláštních listinách výslovně uzavření takovéto smlouvy osvědčují a zachovávání její slibují.²⁴⁾ Důležitost nebo význam věci a také místo, kde se právě panovník nalézá, rozhodují, zda se smlouva uzavírá za rady všech stavů,²⁵⁾ nebo jen některých.²⁶⁾ Přirozeno jest, že o účastenství radů při některé smlouvě rozhoduje jejich přítomnost v okolí panovníkově.

²⁰⁾ Č. 58: „de consilio, favore et consensu fidelium et consiliariorum nostrorum“, 60: „habito fidelium et sapientum nostrorum consilio“, 69: „mit wizen und getzeugnisse der erwern fursten und herren“, 91, 154: „mit rate unsrer fürsten, herren und getrewen“, 193: „sano principum, comitum, nobilium et fidelium nostrorum accedente consilio“, 194, 200, 244, 254, 263, 276, 277, 292, 307, 308, 309, 338.

²¹⁾ Č. 91, 135, 141, 143, 160, 165, 167, 171, 186, 187, 191, 209, 227, 249, 269, 283, 334, 335.

²²⁾ Č. 211 lat. znění: de consilio nostrorum fidelium ecclesiasticorum et secularium principum ac baronum nostri jurati consilii.“ Něm. znění: „mit rate unser getrewen geistlicher und weltlicher fursten und lantherren, die unsers geswornen rats sein.“

²³⁾ Č. 210: nach rate, willen und gunst aller unser fürsten, landherrn rittern und knechten, burgern und landsessen in allen unsern landen und steten, die notdürftig dazu waren.“ Viz též č. 215.

²⁴⁾ C. d. M. 9, 260 (10./2. 1364) páni čeští, 265 (23./2. 1364) rakouští, 272 (10./3. 1364) krajinští, 264 (18./2. 1364) město Vídeň, 267 (25./2. 1364) Praha, 272—274 města rakouská.

²⁵⁾ Č. 213: „mit gemeinem rate fürsten, groffen, herrn und anderer unserer der cronen und des königreiches von Böhmen und der Fürstenthumben zu Brandenburg und zu Lusitz lieben getrewen.“ Č. 316: „ex certa scientia, sano principum tam ecclesiasticorum, quam saecularium, praelatorum, baronum, nobilium, militarium, ceterorumque fidelium nostrorum ad hoc accedente consilio.“

²⁶⁾ Č. 216, Würzburg: „mit rate unser fürsten und getrewen“, 222: „mit rate unser freunde und ander unser getrewen underthanen“, 235, 250, 257: „mit rate unser rate“, 259: „mit rate unser dienstmannen, rete und lieben getrewen“, 265, 278: „mit rat und wissen unser beider landherren“.

Nečeká se, až všichni radové budou přítomni, ale naproti tomu vytýká se výslovně, že listina o uzavřené smlouvě byla vydána jen s radou těch, kteří byli přítomni.²⁷⁾ Zdá se, jakoby zmínkou touto chtěl se vyloučiti odpor proti smlouvě z nepřítomnosti radů jiných. Také povinnost, aby se radů užilo, mohla by se z toho odvoditi. Povinnost ostatně plyne již z opětovného účastenství těchto radů a také z jejich prokázané činnosti při sjednávání smluv v nepřítomnosti panovníkově.²⁸⁾ Ale i tam, kde panovníci sami jsou přítomni, vytýká se souhlas a účastenství radů podrobným jich výčtem. Jako radové fungují tu ponejvíce nejvyšší úředníci, páni a rytíři.²⁹⁾ Ve smlouvách, kde vystupuje jako subjekt vedle krále i česká koruna, přihlašuje se i v radách vedle živlu královského živel stavovský. Král uzavírá je s radami svými a s radami a věrnými svého království.³⁰⁾ Při záleži ostech, společných říši a zemím českým, používá se i radů z osob říšských.³¹⁾ Spolupůsobení radů při smlouvách vytýká se i tehdy, kde i celý sněm na smlouvě se usnáší.³²⁾

27) Č. 279: „mit gutem rate und wissen unserer lantherren und rete, die izunde bei uns gewesen sein“, 305: „samt anderen unseren reten und getrewen, geistlich und weltlich, die wir diese zeit bei uns gehabt haben.“

28) Č. 350, 351.

29) Č. 308, 314, 335. Vzač. (25./4. 1459): Na list o srovnání sporů mezi korunou českou a markrabími míšenskými přivěsili své pečeti Jan z Rožmberka, hejtman slezský, Zdeněk ze Sternberka, purkrabí pražský, Zbyněk Hás z Hasnburka, nejvyšší soudce, Jindřich ze Stráže, hofmistr, Jindřich z Lipé, maršálek, Jan Hás z Hásmburka, dvorský soudce, Lev z Rožmitálu, Vilém ml. z Rismburku, Dětrich z Janovic, Jan z Vartenberku, Jindřich z Plavna, purkrabí míšenský, Jindřich z Gerova, Bohuslav ze Švamberka, Bohuslav ze Žeberku, Jan Cimburk, Jan Jindřich a Albrecht z Kolovrat, Ječek z Lobkovic, Jan z Valdštejna, Jindřich z Roztok, a z rytířstva Jan Calta z Kamenné Hory, Albrecht z Postupic, Vilém ze Švihova, Hynek z Roupova, Purkart Kamaret ze Žirovnice, Beneš z Weitmile.

30) Č. 324: „mit rathe unser und unseres königreichs rätthe und getrewen“.

31) Č. 226: „mit rate unsir fursten, herren und audirn unserer und des heiligen romischen reichs getrewen.“

32) Č. 346: „Dies unsere erbeinigung ist beschlossen auf gemeinem landtag Sanctae Elisabeth durch alle Stände unseres königreichs Böhheim mit rathe und wissen der wolgeborenen unser rätthe und lieben getrewen vom stand der herren... und der ritterschaft, unser rätthe und lieben getrewen“.

O tom, které smlouvy v době lucemburské vyžadují schválení rady a které nikoli, nedá se stanoviti nějaké přesné pravidlo. Rozhoduje tu asi jednak vůle panovníkova, jednak pavaha věci, jednak i dočasná přítomnost radů, jednak snad i forma smlouvova.³³⁾ Jisto je, že dědická sbratření,³⁴⁾ dále z pravidla prodeje a vzdání se práv,³⁵⁾ za Jiřího a jeho nástupců erbanuňky³⁶⁾ uzavírají se vždy za účastenství rady, naproti tomu spolky na čas života panovníkova bez této rady.³⁷⁾ Z těchto případů dalo by se souditi, že svolování rady vyžaduje se tam, kde nějaké větší břemeno ukládá se české zemi anebo kde jde o spolek trvalý, za život smluvců i na jejich dědice jdoucí, celou korunu tedy zavazující.³⁸⁾ Tu jsme však při jiném orgánu, který vedle rady při zahraničních smlouvách spolupůsobí. Je to sněm. Setkáváme se s jeho usnesením o zahraničních smlouvách v Čechách v době jagelonské³⁹⁾ a na Moravě tehdy, kdy stavové sami jménem moravské země smlouvy zahraniční uzavírají.⁴⁰⁾ Ale není to tato doba, která předmět

33) Viz smlouvy s Francií v čl. I. pozn. 82, kde radové nefungují. Smlouva mezi Jiřím a Ludvíkem ze dne 18./7. 1464 uzavírá se však již mezi rady obou stran. Srvn. též Mayer, Deutsche u. französische Verfassungsgeschichte, 2, 341 a násl., Holtzmann, Französische Verfassungsgeschichte, 129, 195 a násl., 207 a násl., Čelakovský, Povšechné české dějiny právní, 15.

34) Č. 190, 210, 215.

35) Č. 60, 21. Naproti tomu opomenuto toho při výměně s říší v č. 197, ač se strany říše rada vystupuje.

36) Č. 308, 338.

37) Č. 312, 313.

38) A. č. 4, 415 (1453). Články žádostí zemských před uvedením krále Ladislava do království. „Což by této koruny dotýkalo, aby JMt ráčila ty všecky věci činiti, řediti a jednati s radů Čechuov země této.“

39) Viz č. 346 v pozn. 32. A. č. 11, 303. Ze sněmu obecního v Olomouci 6. ledna 1518: „3. O sjezd s Rakušany a jednání s nimi; a o tom aby všem stavům do tohoto knížectví psáno bylo, aby se s nimi sjeli a ze všech stavuov osoby vyberúc. A tu abychom s nimi jednali o přechovávání rejtarů a o jiné věci, kteréž by těch zemí potřebné byly. K tomu sjezdu aby všichni v čas ohlášení a opovědění byli, kteříž z tohoto markrabství činiti mají, aby se tam o jejich věci jednalo“. 4. O sjezd s Uhry, k tomu aby se ti, kteříž jsou voleni a vybráni, chystali a potreby k tomu, kteréž býti mají, aby shledány byly. — L. c. 161. Na sněmu dne 22./3. 1514 mělo býti jednáno o přátelství s císařem a odtud mělo s mocným listem od království českého ke králi býti posláno.

40) Č. 294, 337.

smluv zahraničních na sněm přivádí. Již za Karla IV. dědická smlouva ze dne 10. února 1364⁴¹⁾ byla na sněmu usnesena. Všichni stavové, jak výše uvedeno, ji osvědčili, k ní přistoupili a také vévody rakouské Albrechta a Leopolda za krále české volili.⁴²⁾ I později stále jedná se o věcech, které tvoří obsah smluv mezinárodních na sněmu. Tak o hranicích zemských,⁴³⁾ o škodách ven ze země od tuzemců⁴⁴⁾ a do země od cizozemců,⁴⁵⁾ o propouštění

⁴¹⁾ Č. 210 v pozn. 23.

⁴²⁾ Kor. arch. český 547, list Karlův (15./5. 1366): „bey name darum, dass der ehgenannt Johansz, marggraff zu Mehren, unser bruder, und andere geistliche und weltliche fürsten, grafen und herren mit sambt der gemeinschaft der cronen und des Königreichs zu Boheim, die vorgeannten... Albrechten und Leupolden... mit willen des durchleuchtigen Wenzlaes, Khunig zu Böhheim, nach recht und löblicher gewonheit des landes zu kunigen zu Böhheim einmüthiglich und willigklich erkoren haben.“

⁴³⁾ Začo ggow. (1497). Snesení sněmu. Hranice proti Bavorům mají býti upraveny a všem sousedním zemím má dáno býti věděti. — A. č. 11, 350. Ze sněmu obecního v Brně dne 11./11. 1524. 10. O hranice a meze uherské. Mají býti ohledány. K tomu má býti dáno 8 osob z království uherského a 8 osob z království českého a markrabství moravského, kteří složice přísahu mají soud spravedlivý učiniti. Pakli by se srovnati nemohly, má král žádati krále polského, aby jako nejvyšší ubrman spravedlivý rozsudek učiniti ráčil.

⁴⁴⁾ A. č. I., 321 (3./10. 1441). Pražané odpovídají Albrechtovi, vévodovi bavorskému, že stížnost jeho proti Rackovi z Risenberka na sněmu přednesou. — A. č. 2, 269 (1450). Šlechta svidnická a javorská prosí pány na sněmu pelhřimovském, aby nad pokojem v zemi jich a smlouvou o lantfridu s krajem hradeckým ochrannou ruku drželi, aby silnice svobodny a pokojny byly. — A. č. 2, 294 (1451). Veřejné provolání ze sněmu svatokateřinského o pokoji a řádu v zemi. „Najprvé aby silnice všecy šly prostranně a pokojně“. Loupeže, krádeže, výboje a pálení denní a noční mají přestati a mstěny býti dle poprav starodávních. — A. č. 6, 322 (1505). Snesení sněmu. Všechna země má psáti v přítčině Jiříka Všerubského knížatům míšenským, aby jeho škody byly napraveny, knížata aby počet rad svých na jmenovaný den vyslala, od země také ten počet, aby v tu věc nahlédli, mezi nimi s obú stran jednali, tak aby se panu Jiříkovi spravedlivě stalo. Pan kancléř má s knížaty ujednat, kdy má rok býti položen. Kdyby tak knížata učiniti nechtěla a škody nenapravila, může Jiřík z království na nich svého dobývati a odkudž se jemu zdáti bude, a kterýkoli obyvatel český s ním.

⁴⁵⁾ A. č. 5, 456. Sněmovní snesení ze dne 14./2. 1494: „Item také jestližebý se kterému obyvateli země české jaká škoda od Němcuov stala,

zajatých cizozemců,⁴⁶⁾ o pobytu cizozemců v zemi⁴⁷⁾ a jejich způsobilosti ku právním činům,⁴⁸⁾ o právním jednání tuzemců s cizozemci⁴⁹⁾ a sporech tuzemců s nimi.⁵⁰⁾ Na sněmu ukládá se

ten každý, komužby se škoda stala, má to na pány na plném soudu vznésti, a páni JMti mají jej v tom opatřiti, aby mu škoda byla napravena.“ Z. Z. V. 550. — A. č. I. (28./1. 1475) na sněmu má býti žalováno na knížata bavorská.

⁴⁶⁾ A. č. 2, 292 (1451). Zápis sněmu svatokateřinského z r. 1450: Věžňové, prý služebníci markrabí míšenského, mají býti propuštěni.

⁴⁷⁾ A. č. 5, 445 (1492). Zápis sněmovního snesení: „Item kteří by kolivěk obyvatelé v tomto království byli, aby žádný Němcuov a rajtaruov nepřechovával, aby zemi škoditi měli, ani z země ven aby válku do cizích zemí měli vésti, ani Němcuov aby žádný ve své obydlé z cizích zemí nepřijímal bez vuole krále JMti a pánuov, i rytířstva, kteří v soudu zemském a v raddě JMti jsú. L. c. 455. Snesení sněmovní ze dne 14./2. 1494 „bez odpuštění panského“. — L. c. 470 (1497). Sněmovní snesení: „Item cizozemci, kteří by co v zemi měli, ježto by k koruně nepřislušeli, ti aby se ve dvú letech vyprodali; pakli chtějí v zemi seděti, aby pod jinými pány v cizích zemích nic nemívati; a kdyžby zde usedli, jinde se vyprodáduce, tehdy mají povinnost králi JMti listem i vši koruně slíbiti též jako jiní obyvatelé království českého. — L. c., 486. Usnesení sněmovní ze dne 15. června 1498: „It. cizozemci, kteřížby chtěli v zemi býti, ti mějtež též dědičné pány, neb u pánuov na penězích buďte, krom žencuov a sekáčuov; a kteří byse pováleli a pánuov neměli, též je berťe a je vsázejte.“ — L. c. 509 (1499). Snesení sněmovní: „It. což se žencuov dotýče, sekáčuov, kopáčuov, řezcuov nebo buď domáciech v zemi aneb cizozemcuov, když by na ta díla přišli, mají pilně opatřování býti, aby dělali, nepoválejice se; a kdyžby žeň nebo seč minula, nemá žádný dále takovým dáti se poválet, kteříž jsú na taková díla přišli, aby se zase vrátili, odkudž jsú přišli. Pakliby se přes to pováleli, tehdy se k nim mají mieti podle pokuty nahoře dotčené. It. což se cizozemcuov dotýče, kteříž chtějí ustavičně v zemi české býti, ti mají sobě dědičné pány bráti, pakli jsú kteří neženati, ti mají přistati, a při těch se má též zachovati jako při domáciech jiných čeledi, aby jim bylo spravedlivě placeno a zase trestáno, podle pokut nahoře dotčených“.

⁴⁸⁾ A. č. 5, 427 (18./2. 1486). Nález sněmovní, aby cizozemcům ni žádná zboží v Čechách ani prodávána, ani zastavována nebyla bez svolení králova, i rady zemské. Morava a země dědičné ke království českému připojené, nepokládají se za cizinu. Z. Z. V. 412. — Z. Z. V. 237. Nalezli vuobec za právo, že cizozemec žádný aby na úřadech zemských nebýval a nemá bývati.

⁴⁹⁾ A. č. 5, 469 (1497). Sněmovní snesení: „Item jestližebý kteří od Němcuov jaké pře sobě kupovali, a o ně z české koruny jakýmkoli spůsobem hleděti chtěli, že jim toho napřed král JMst i všickni obyvatelé koruny české trpěti nechťi, nébrž je trestati chtějí jako všetečné a podezřelé lidi, jako

zvolenému správci, aby smlouvy s císařem a jiné podobné zápisy a listy držel a zachovával,⁵¹⁾ ze sněmu jdou poselstva ku cizím zemím,⁵²⁾ nebo ku vlastnímu králi, z příčiny smluv mezinárodních⁵³⁾

ty, kteříž by chtěli neřád v zemi a nesnáz bezpotřebně učiniti pro své zisky neslušné.“ Z. Z. V. 443. — A. č. 5, 470 (1497). Usnesení sněmovní: „Item což se dotýče jorgeltuov do cizích zemí, těch aby žádný nebral od cizozemcuov; pakli by kdo bral, aby z nás vyobcován byl. Item, kdožbykoli za škody válečné aneb za jiné dluhy spravedlivé, ježtoby z toho žádné služby nebyl povinnost činiti, ti mají své spravedlnosti užiti.“ — L. c. 514 (1499). Snes. sněm. „It. nalezli vuobec za právo, aby žádný člověk ven z země nejezdil na služby neb na žoldy proti králi JMti ani proti zemi. A ten kdož by chtěl na služby neb na žoldy jeti ven ze země, aby sobě hned u toho pána vymluvil, jestliže by ten pán co chtěl počínati proti králi JMti neb zemi, aby každý mohl se ctí odjeti a odjíti. Pakli by kdožkolivěk ven z země sloužil proti králi a proti zemi, ten má od JMké obeslán býti, aby se zase vrátil. Pakliby krále JMti v zemi nebylo, tehdy jménem vše země pod zemskou pečeti aby byl obeslán; neprijel-li by po tom obeslán, ten každý aby ztratil své dědictví, i všechen svoúj nápad, kterýbykoli v české koruně měl... a ty dědiny i ty nápady má král dáti a obrátiti podle panské rady, jakožto odsúzené na zemské dobré; a ten každý k tomu odsúzen jest práva všeho cti, jako psanec a za zemského škůdce a zloděje.“ Přechovavač jeho se trestá. Kdo by sídle mimo zemi pod pánem, jenž by co s králem co činiti měl, byl ku návratu vyzván a neposlechl, ztratí své statky a nápady v zemi, nikoli však svou čest.

⁵⁰⁾ Začo, ggaw. (1497). Usnesení sněmu. Poddaní, s cizinci mající co činiti, nemají býti opuštěni, ale koruna jim má pomáhati. — A. č. 6, 229 (10./3. 1501). Odklad sněmu na 20./4. „A na tom sněmě má se také jednati wo cizozemce“. 327 (15./10. 1505), na sněmu má se jednati o Jiříku Všerubském, který má spor s knížaty míšenskými.

⁵¹⁾ A. č. 2, 309. Sněm pražský o sv. Jiří r. 1452. Volí se za správce země Jiří a přidává se mu dvanácte osob ze stavů „aby... útiskuov a bezpráví, lúpežuov silničných, válek svévolných neb jakýchžkoli útokuov neřádných žádnému zdvihati a činiti viec nedopouštěli... smlúvy s CMtí učiněné a zjednané, zápisové od JMti vyšli, i také jiné listové... aby držáni byli a zachovávaní.“

⁵²⁾ A. č. 10, 263 (6./2. 1446). Stavové moravští se svolením, vůlí a radou všech prelátů, pánů, zemanů i měst moravských zmocňují dva pány, jednoho rytíře a jednoho měšťana ku jednání ve Znojmě mezi zemí rakouskou a moravskou.

⁵³⁾ A. č. 11, 181 (1514). Poselství stavů českých, panského a rytířského ke králi Vladislavovi o svatebních smlouvách s Maximilianem. Co poselství sjedná, jakoby sněm sjednal. Města snad také poselství takové vyšlou, ale není jich k tomu třeba.

nebo jeho dobrá zdání k cizím králům o věcech zahraničních.⁵⁴⁾ Dle sněmovních článků má král také před svou korunovací přísahati, že bude všechny uzavřené smlouvy zachovávat.⁵⁵⁾ Dá se tedy souditi, že smlouvy mezinárodní, které tyto předměty kompetence sněmovní v příčině cizinců, i vlastních poddaných pořádají, do pravomoci sněmu náležejí. Sněm může svou činnost na všechny tyto smlouvy rozšířiti a někdy také vskutku rozšiřuje. Přes to však není kompetence tato tou měrou výlučna, že by i jiný způsob uzavření smlouvy nedal jí vzejíti právoplatně. I tu dokonáný fakt, přijatý a mlčky uznáný, stává se faktem právním.

Uzavírání mezinárodních smluv mohou kladeny býti ještě jiné podmínky a meze. Smlouvy tyto mohou býti vázány na svolení osob jiných nebo mohou býti vůbec zapovídány. Strany, které uzavírají mezinárodní smlouvy, mohou takovýmto způsobem buď sebe vzájemně nebo jen někoho ze svého středu v budoucím uzavírání takovýchto smluv obmeziti anebo vůbec takového uzavírání zakázati. Děje se tak, jak na straně cizí,⁵⁶⁾ tak i české.

⁵⁴⁾ A. č. 4, 455 (1471). Zdání pánů koruny české ku králi polskému Kazimírovi, jaká odpověď by Matiašovi Uherskému v příčině království českého dána býti měla.

⁵⁵⁾ Začo, amv, V. röm. Reich II. B. 4. (11./12. 1509): Auch meinen und wollen wir und globen, dasz für uns, unser erben und nachkommen, König zu Böhemen und Marggrafen zue Brandenburg und zu Lusitz und verbinden sie des mit rechten wissen, wann es zue solchen schulden kommet, dasz man ihr ainen zue dem königreich zue Böhemen weyhen und cronen soll, dasz er dann zue hand und ehe wann er von händen aines ehrwürdigen erzbischofs und legaten des babstlichen stulss unsers fürsten die königliche Crone empfaen, globen undt schweren solle zue dem hail. evangelien liebhaftiglich undt mit gelehrten Aydte dasz er für sich undt für sine erben und nachkommen könig zu Böhemb und marggraf zu Brandenburg und zu Lusitz, die ehguten bindtnuss in allen ihren mainungen, puncten undt articuln von worte zu worten alss sie dauor begrifen ist ganz stett und unverruckt haben und behalten wolle ewiglichen one widerredte und one alles widersprechen.

⁵⁶⁾ M. G. L. S. IV./2, 125 (1223) foedus cum Ludevico, VIII. rege Franciae, 147 (1227) cum Ludevico IX. Bez svolení smluvců neuzavře se nová smlouva, nebo smlouva s určitou osobou. — Dumont I./1, 423, Smlouva ze dne 22. října 1294 mezi králem angl. Eduardem I. a králem římským Adolfem. Zapovídají se smlouvy s jiným a ustanovuje se rozdělení kořisti v boji proti nepřátelům krále římského. — Recueil des traitez de paix, de trève, de neutralité, de suspension d'armes, de confédération, d'alliance,

Obmezení toto může se vztahovati třeba jen na určitou osobu. Tak dle smlouvy krále českého Jana s císařem římským Ludvíkem a mohučským a trevirským arcibiskupem nesmí se uzavřítí mír s vévody rakouskými.⁵⁷⁾ Nebo jen na určité právní jednání, na př. smlouvu svatební. Tak zavazuje se král uherský Ludvík Karlu IV., že bez svolení Karlova děti, které se mu narodí, ani nezasnoubí, ani do manželství nedá.⁵⁸⁾ Nebo na mír v nějaké válce vůbec nebo ve válce, kde by spojenec pomoci druhého potřeboval,⁵⁹⁾ nebo na každý spolek proti smluvci, avšak jen na čas, než projde příměří,⁶⁰⁾ nebo bez časového obmezení,⁶¹⁾ nebo vůbec na každý spolek a každé přátelství s někým třetím.⁶²⁾ Někdy se již napřed prohlašují všechny smlouvy, které by se proti smlouvě dřívější uzavřely, za neplatné.⁶³⁾ Někdy se uzavření anebo obnovení a prodloužení sice povoluje, ale s výhradou, že se z příští smlouvy dřívější smlouva vyjme⁶⁴⁾ anebo smluvci smlouvy dřívější do smlouvy nové pojmu.⁶⁵⁾ Ve smlouvách proto také vskutku dříve uzavřené spolky se vyjímají, nemajíce novými smlouvami býti dotčeny.⁶⁶⁾ Jsou-li pak proti takovýmto podmínkám přece ujednány, podávají súčasně strany proti tomu svůj protest.⁶⁷⁾

de commerce, de garantie. Amsterdam etc. MDCC., I., 61. Smlouva mezi císařem Friedrichem II. a Ludvíkem IX., kterou se zavazuje císař, že uzavře alianci s králem anglickým bez svolení Ludvíkova.

⁵⁷⁾ Č. 42. Viz též v příčině těchže č. 19, 50, 55, 83, 209, v příčině krále polského č. 57, 60 a 73, v příčině vévody brabantského č. 67, markrabí braniborského č. 92 a F. R. A. II., 20, 294 v pozn. 67, biskupa vratislavského č. 147, krále uherského č. 341.

⁵⁸⁾ Č. 159, 203, 215, 238.

⁵⁹⁾ Č. 203, 215, 257, 259, 267.

⁶⁰⁾ Č. 225.

⁶¹⁾ Č. 231, 232.

⁶²⁾ Č. 238.

⁶³⁾ Č. 253.

⁶⁴⁾ Č. 61, 262, 307, 338.

⁶⁵⁾ Č. 132.

⁶⁶⁾ Č. 315.

⁶⁷⁾ F. R. A. II., 20, 295 (5./1. 1463). Vévoda bavorský Ludvík na krále českého Jiřího: „Nu ist ewr K. lieb meermals berichtet worden, dass unser lieber vetter der pfalntzgraue, auch unser besunder lieb fründe die bischof zu Bamberg Würtzpurg und ander fürsten die dann ytz gen dem marggrafen in Kriegen und vehden steen, mit uns also verpflichtet und verscriben sind, dass unser ainer an die andern mit demselben marggraven

Některé smlouvy podléhají schválení papežskému. Strany vysílají zvláštní posly ku potvrzení smlouvy ku papežské stolici, dotýčně ke sboru kardinálů, je-li stolice papežská uprázdněna. Děje se tak při míru Přemysla Otakara II. ze dne 13. července 1271 s králem uherským Štěpánem. Církevní hodnostáři, na míru súčasně, uplatňují tu hierokratické zasahání papeže do věcí zahraničních.⁶⁸⁾ Mimo to strany samy jednak sebe, jednak své lidi podrobují pro spory z uzavřeného míru kompetenci arcibiskupa ostříhomského a biskupa olomouckého, kteří mohou je souditi pod tresty církevními, interdiktem a exkommunikací.⁶⁹⁾ Je to právě v době, kdy papežská hierokracie přichází do silného květu.⁷⁰⁾ Papež také skutečně ji i později hájí, dáváje ku některým smlouvám své beneplacitum⁷¹⁾ aneb prohlašuje, že o některé smlouvě má se míti za to jako by se ani nebyla stala.⁷²⁾ Bulou ze dne 15. května r. 1467 prohlašuje také papež Pavel II. za zrušené „confoederationes, ligas, confraternitates, societates, pactiones, conventiones, uniones, promissiones et obligationes“, které Jiří uzavřel s císařem, králem polským a uherským, kurfirsty arcibiskupy, kolínským, mohučským a trevirským, arcibiskupy magdeburským a solnohradským, biskupy würzburským, bamberským, řezenským atd., jakož i vévody saskými, bavorskými, vévodou rakouským, falckrabím rýnským, markrabím braniborským, lantkrabím hessenským a kterýmkoli jinými knížaty, hrabaty, pány a šlechtici. Rozvazuje také všechny přísahy, které mu byly složeny a zakazuje veškerý styk s ním jako s „membrum putridum et pestiferum“. Nikdo nemá jej poslouchati a nazývati králem, vévodou nebo markrabím.⁷³⁾ Bula těchto účinků nedosahuje. Také shora uvedený

kein teiding noch richtung aufnehmen sol, als wir denn an ewr K. wird auch die gemelten unser puntgenossen kein teyding aufgenommen und das albeg auf den tügen zu Brag vor ew auch darnach zu Nürnberg und Regenspurg müntlich und schriftlich durch uns und unser rete fürbracht und protestirt haben.“ Srvn. *Oppenheim*, I. c. 515.

⁶⁸⁾ *Eichmann*, Acht und Bann im Reichsrecht des Mittelalters, 50 a násl.

⁶⁹⁾ Č. 6.

⁷⁰⁾ *Eichmann*, I. c. 52 a násl.

⁷¹⁾ R. B. 3, 767 (10./1. 1333).

⁷²⁾ R. B. 3, 770 (28./2. 1333).

⁷³⁾ *Lünig*, C. G. I, 1521.

příklad potvrzení papežského zůstává osamělý, třeba by se strany v českých smlouvách ještě několikrátě trestům církevním podrobovaly.⁷⁴⁾ Papež musí nastoupiti sám cestu smlouvy, aby zrušení smluv mezinárodních docílil.⁷⁵⁾ Své postavení mezinárodní projevuje však také tím, že smlouvy ve prospěch třetích sám uzavírá. Takovou je smlouva papeže Innocence IV. ze dne 8. listopadu 1253, uzavřená s Přemyslem Otakarem. Slibuje se jí pomoc králi Vilémovi.⁷⁶⁾ Zvláštností českých smluv s papežem jest, že se pro ně klade formální podmínka, aby uzavírány byly na půdě domácí.⁷⁷⁾ Citovanou smlouvu s Innocencem IV. uzavírá Přemysl Otakar za přítomnosti velmožů v Praze. Ohledně zemí rakouských uzavřel již dříve dne 17. září 1253 smlouvu stejného znění v Emži.⁷⁸⁾

Volnost uzavírání smluv může býti obmezena i slibem vůči císaři, když se mu skládá holdovací přísaha. Nemá se proti němu nic podniknouti.⁷⁹⁾ Slib takový má ovšem jen relativní platnost, a poměry politické nedovolují, aby se mohl dodržeti.⁸⁰⁾

III.

Forma uzavírání.

Rozmanitý důvod mezinárodních smluv nelze blíže probírat. Formální podnět k nim dávají jednak vedené války, které jedním jich druhem, příměřími nebo míry se zastavují nebo ukončují, jednak zahájené diplomatické jednání nebo také schůzky panovníků. Na sjezdech panovníků za často jedná se o zahraničních smlouvách. Tak ze sjezdu chebského r. 1459 za krále Jiřího vyšlo více smluv s přítomnými knížaty.¹⁾ Mnohé smlouvy vycházejí

⁷⁴⁾ Č. 15, 20, 82.

⁷⁵⁾ C. d. M. VII., 482. Český král Jan a markrabě Karel slibují přízeň papeži Klimentovi VI., že smlouvy s králem Ludvíkem Bavořem uzavřené rozvážou a jemu válku vyhlásí. (22./4. 1946.)

⁷⁶⁾ Č. 1.

⁷⁷⁾ *Jiveček*, Slovánské právo, 2, 306.

⁷⁸⁾ R. B. I, 618.

⁷⁹⁾ F. R. A. II., 42, 284 přísaha Jiřího dne 31./7. 1459 v Brně.

⁸⁰⁾ L. c. 20, 232. Ze spolku z 8./10. 1460 odpadá článek smlouvy dřívější, že se císař vyjímá.

¹⁾ Č. 305—309, A. č. 7, 228 (14./5. 1459). Jan z Rožmberka svému

také z jednání diplomatického, které se za tím účelem zahajuje.²⁾ I různé podmínky mířů se jím připravují, aby se započaté války

bratru Joštovi o sjezdu chebském: „... tu byli falcgraf z Rýna, margrabie Bramburský a oba Mišenská; a tu se napřed spřeznili mišenští s KMtí takto, že syn starého Mišenského má pojeti dceru královu, a syn KMtí má pojeti dceru mladého mišenského. A to jest smluveno, skonáno, i zápisy utvrzeno, a svatba býti má ve Chbě na svatého Martina, a tu králova dcera přinesena býti má... a tak dále pak se smluvili i zapsali, aby sobě radni byli i pomocni proti každému jinému člověku, kromě papeže a císaře. Též tak dále se smluvili, i zapsali s falcgrafem z Rýna.“ Viz též č. 90: „parlamentum habuimus, tractatum speciale circa praemissa habendo.“ — A. č. 15, 225 (8./1. 1460). Papež Pius II. zve krále Jiřího k sjezdu do Norimberka, kde se jednati má o výpravě proti Turkům, a žádá ho, aby tam, kdyby sám nemohl přijíti, za sebe posly vyslal, a ochotným byl vše podniknouti, co se na katolického panovníka sluší. — A. č. 7, 116 (29./7. 1515.) Do Vídně sjíždějí se císař Maximilian, král Vladislav, Ludvík a poslové čeští a král polský Zikmund. Mimo radovánky jedná se také o věcech politických, leč na to málo času zbývá. Císař odkazuje některé věci na kardinála z Kerky. — A. č. 12, 61 (1522). Přípravy ku sjezdu krále Ludvíka s arciknížetem Ferdinandem v Soběslavi. L. c. 63. — A. č. 8, 222 (1523). Zamýšlí se sjezd krále českého s králem polským na Moravě, l. c. 253. Pro dobu předchozí viz *J i r e č e k*, Slovánské právo v Čechách a na Moravě, I, 219.

²⁾ F. R. A. II., 20, 148 (19./4. 1458). Zpráva saských radů na vévodu saského Viléma z roku s českými rady ve Vratislavi. Čeští radové ukazovali list biskupa würzburského, kde Jiřího za skutečného krále uznává, s ním staré erbanuňky chce obnoviti a za tím účelem své rady do Chebu vyšle. L. c. 155 (25./6. 1458), 289 (1462—1463) jednání o lize s republikou benátskou, 290 (1463) s králem francouzským; F. R. A. II. 42, 253 (13./6. 1459). — Začo, ggaw., reg. B., 320, 2 (1490?). Dopis vévody saského na krále Vladislava stran uzavírání spolku, o němž se již dále jedná. — Začo, amba fasc. 9. (20./4. 1522). Falckrabí Friedrich píše rytíři Jindřichovi Nothaftovi, aky se s lantkrabím z Leuchtemberku a sekretářem Friedrichem Waydhasem odebral do Prahy a vyjednával tam dle spoluzaté instrukce s králem Ludvíkem o pohraničním nepřátelství a erbanuňku. — Začo, amba fasc. 8. (12./11. 1524): Falckrabí Friedrich na kurfirsta Ludvíka. Přes dobrozdání, které si od svých stavů vyžádal, má za to, že se má erbanuňk s korunou českou pro mnohá jeho porušení vypověditi, ale s českými městy, která v dobré shodě s bavorskými městy stojí, mohlo by zvláštní ujednání býti uzavřeno. L. c. (21./11. 1524). Ludvík zrazuje, aky se erbanuňk vypověděl. Moc česká není malá. Spíše radí, aby byl král český požádán o potvrzení erbanuňku a odstranění pohraničních přehmatů. Dopis má býti chován v tajnosti. L. c. (28./11. 1524). Friedrich schvaluje důvody Ludvíkovy.

ukončily.³⁾ Toto diplomatické jednání děje se jednak písemně,⁴⁾ jednak také vysíláním poslů za hranice.⁵⁾

Instituce poslů pro jednání mezi různými státy je stará. Formu její pro pozdější mezinárodní právo, jako vůbec přemnohé pro poměry mezistátní, dala jim však Itálie. Styky mezi městskými republikami již samy vedly k tomu, že nesúčastnily se jednání pravidelné orgány městské, nýbrž že byli vysíláni ku vyjednávání zvláštní zástupcové, zvaní mediatores, ambaxatores,⁶⁾ procuratores.⁷⁾ Takovýmto poslům dává se plná moc, aby mohli za strany jednati.⁸⁾ Tato plná moc nemůže z pravidla již napřed stanoviti všechny podmínky právního jednání. Vyjdou teprve ze společného smlouvání s posly strany druhé nebo se stranou samou. Je tedy nutno právní jednání dodatečně schváliti (ratum habere),⁹⁾ třeba by již napřed se slibovalo, že se uzná

³⁾ R. B. 3, 720 (10./11. 1331). Articuli pacis inter Johannem XXII., summum portificem a Johannem, regem Boh. — C. d. M., 13, 124 (po 1./7. 1401). Odpověď krále Ruprechta markraběti moravskému Prokopovi o podmínkách míru s králem Václavem. — 127 (8./7. 1401). Ruprecht zmocňuje 4 vyslance ku vyjednávání s markrabětem Joštem a českými pány zemskými. — 288. Podmínky míru ze dne 10./9. 1403 mezi králem Václavem a králem Zikmundem.

⁴⁾ Viz četné listy F. R. A II., 20, 42, *Dolliner*, Codex epistolaris Primiislai Ottocari II., 31 (1275). Ottokar uchází se o přátelství sultána babylonského.

⁵⁾ A. č. 4, 424 (1456). Poselství od stavů král. českého k císaři Fridrichovi. — A. č. 7, 237 (1461 v říjnu). Kancléř bavorského knížete Ludvíka jede do Prahy. — A. č. 8, 249 (1523). Poselství ku králi polskému. Začo, ggaw, reg. C. 241 (srpen 1507). Zpráva o příchodu poselství papežova, císařova, krále francouzského a Benátčanů do Prahy. Viz též *Palacký*, V., 22, 426, 459, 540, 548; *Rymer*, Foedera, I, 304 (1228). Poslové čeští ke králi anglickému. F. R. A., II., 20, 70 (1454) radové čeští do Pruska.

⁶⁾ M. G. L. S. IV./1, 416 (1183); Mediatores pacis, IV./2 206 (1232) ambaxatores, Documenti di storia italiana, X., 418 (1235), 422 (1236), 436 (1237) ambasciatori.

⁷⁾ D. d. sl. it. 145 (1235), 335 (1285), 407 (1313). X, 175 (1214), 179 (1215), 412 (1234), 417 (1235), 427 (1236), 432 (1236), 433, 439 (1237), 440 (1237), 446 (1237), 448, 450, 465.

⁸⁾ Docum. di st. it. VIII, 145 (1235): a far pace et concordia insieme coi Fiorentini della guerra che è fra Firenze e i Senesi, 407 (1313), l. c. VII., 212 (1257): procura di compromesso.

⁹⁾ *Heyrovský*, Dějiny a system soukr. práva římského, 223, 228,

vše, co bude ujednáno.¹⁰⁾ Toto schvalování, zvané později ratifikace, stává se pak pravidlem.¹¹⁾ Způsob tento nezůstává obmezen pouze na Itálii. I jinde účastní jsou poslové panovníků při smlouvách.¹²⁾ Dávají se jim věřící listy (literae credentiales), žádající, aby se jim věřilo, jako straně samé.¹³⁾ I jejich jednání se pak ratifikuje.¹⁴⁾

Také v zemích českých, jak již výše uvedeno, užívá se při

334. Documenti di st. ital. VIII. 333 (1285). Soukromá smlouva, uzavřená prokurátorem ratifikuje se principálem.

¹⁰⁾ Doc. d. st. it. VII., 212 (1257), tener rato e fermo l'arbitrio, l. c. VIII. 145 (1235).

¹¹⁾ Doc. d. st. it. VIII., 219 (1257) a 221 (1258).

¹²⁾ *Rymer*, Foedera, I, 292 (1227) mezi bavorským vévodou a králem anglickým a tímto a císařem římským, 294 (1227) mezi králem francouzským a anglickým, 295 (1227) mezi králem anglickým a německým, 302 (1228), 307 (1229) personae credibiles, 307 (1222), 309 (1229), 315 (1230), 319 (1231), 334 (1235), 503 (1254). procuratores, 505 (1254) 655 (1258). — Reg. boica, 6, 148. (29./11. 1324). Albrecht, Jindřich a Otto, vévodové rakouští, zmocňují čtyři osoby, aby za ně vyjednávaly o přátelství s vévodou bavorskými, C. d. M. 7, 392 (1327) procuratores et nuntii speciales. — Mon. Zoll. 6, 414 (2./9. 1407). Plnomocníci arcibiskupa mohučského a švábského spolku sprostředkovávají příměří mezi purkrabím norimb. Friedrichem a Rottenburkem, *Riedel*, Codex III./2, 358 (1490), *Lünig*, C. G. I, 527 (26./3. 1508) oratores, procuratores, factores, deputati.

¹³⁾ *Rymer*, Foedera, I, 113 (1200): Mittimus ad vos dilectos et fideles nostros . . . unde vobis mandamus quatinus ea, quae praedicti tres, vel duo illorum vobis dicent ex parte nostra, indubitanter credatis. 156 (1212): rogantes, quatenus eis, super hiis, quae vobis ex parte nostra dixerint, fidem habeatis indubitam; 232 (1219) nuncios vestros cum litteris vestris, 275 (1227) fidem adhibere velitis (litterae credentiales), 307 (1229), 345 (1235), 503 (1254) v listině o smlouvě 505 (1254): literae patentis. — M. G. L. S. IV./3, 194 (5./9. 1278). Litterae credentiales procuratorum Rudolphi ad papam de unione cum rege Siciliae tractanda. M. G. L. S. IV./2 227 (1234) facultas componendi cum Ottone de Luneburgh.

¹⁴⁾ *Rymer*, I, 191 (1214). Sciatis quod id, quod abbas Westmon . . . facient de firmis treugis capiendis inter regem Francia et nos, ratum et gratum faciemus, 199 (1215), 334 (1235): treugas, quas dilectus . . . inivit vobis cum nomine nostro, gratas habemus et acceptas. . . 507, (1254) 509 (1254), 684, (1259), 710 (1260), 718 (1261). — M. G. L. S. IV./3, 157 (3./5. 1278). Rudolf ratifikuje ujednání jeho poslů o svatební smlouvě s králem anglickým Edvardem, 492 (1294), *Lünig*, C. G. I, 527 (26./3. 1508).

uzavírání smluv začasté posílá a plnomocníků.¹⁵⁾ Zovou se arbitratōres, arbitri,¹⁶⁾ oratores,¹⁷⁾ procuratores et nuntii,¹⁸⁾ ambaxiatores, commissarii, negotiorum gestores, statores,¹⁹⁾ consiliarii,²⁰⁾ rete, gesandte,²¹⁾ ubrmani.²²⁾ Poslové obdržují věřící listy (literae credentiae,²³⁾ patentēs, commissoriae) zvané také česky listy moci nebo poručenství²⁴⁾ nebo vůbec listy mocné,²⁵⁾ což také

¹⁵⁾ C. d. M. 7., 234. Král Jan jmenuje společně se svým synem Karlem vévodu Rudolfa saského a jiné za plnomocníky k uzavření míru s císařem Ludvíkem. — A. č. 15, 247 (31./8. 1463). Císař Fridrich žádá Jiřího, aby vyslal své rady na rakouský sněm do Tullnu, kde shromáždění stavové horno- a dolnorakouští budou jednati o jednotě. Jeho radové a císařští radové mohou tu býti pomocní. — Začo, ggaw, C. f. 97, 2 (12./10. 1466). Král Jiří žádá saského vévodu Viléma, aby vyslal svého radu Jindřicha z Gery do Prahy. *Lünig*, C. G. I, 1529 (7./12. 1478), č. 129, 201, 264, 268, 290, 337, 350, 351. — A. č. 11, 143 (1./9. 1509). Vladislav žádá Petra z Rožmberka, aby se připravil, by mohl na sjezd s raddami knížat saských dne 17./9. v Mostě se dostaviti, poněvadž Vladislav chce tam poslati „pány znamenité“.

¹⁶⁾ Č. 2 a 11.

¹⁷⁾ *Dogiel*, I, 8, *Lünig*, C. G. I, 1547, F. R. a. II., 20, 48 (1452), č. 316, 324 a 330, F. R. A. II., 20, 176 papež opravil průvodní list, znějící na „oratores regis Bohemiae“ na „oratores regni Bohemiae“, l. c. 291 (1463), l. c. 42, 150 (1454).

¹⁸⁾ R. B. 3, 382 (25./4. 1324). Král Jan vysílá „legitimos et speciales procuratores et nuncios“, kteří mají vyjednati zasnoubení mezi vévodou korutanským Jindřichem a neteří Janovou Beatricí. Mají moc složit „jurementum in animam nostram.“ — R. B. 3, 786 (11./7. 1333). Král Jan ustavuje tři prokurátory k uzavření míru se svými nepřáteli. Viz též č. 82.

¹⁹⁾ F. R. A. II., 20, 48 (1452) ambasiatores et oratores Bohemorum v Řezně, 268 (1462), *Dogiel*, I, 6 r. Viz též č. 316, 324 a 330.

²⁰⁾ Č. 32, 335, 336, 342.

²¹⁾ Č. 268, 350, 351, F. R. A. II., 20, 433.

²²⁾ Č. 351.

²³⁾ A. č. I., 265 (29./6. 1440). Věřící list poslán od stavů království českého ku knížeti bavorskému. — Začo, ggaw, reg. C. 242, 5 (1458) věřící listy (literae credentiae) Jiříka na sněmu ve Vratislavi. — Začo, ma akt 917 (5./3. 1462): „Krafft einer Kaiserlichen credentz.“ — A. č. 6, 55 (13./1. 1477). Věřící listy Matiaše na sjezd do Budějovic, 56 (30./5. 1477): aby jemu věřil, tak jakobychom my sami osobně přítomni jsúc s tebú mluvili' 27./10. 1484, 17./11. 1484). — A. č. 11, 370 (16./10. 1526). Věřící list poslán Ferdinandových.

²⁴⁾ Archiv. č. VII. Denník 436. Literas commissorias latině, česky listy moci neb poručenství, č. 325: literae patentēs.

²⁵⁾ *Lünig*, Codex Germ. dipl. I. 398. Mocný list Václava z 1379 mar-

od stran cizích se děje.²⁶⁾ Jako jednatelé při smlouvách, zejména při mírech jsou někdy činní i cizí panovníci, ba i císař.²⁷⁾ Třeba je lišiti však od prostředníků, poněvadž tito jednají pro obě strany, nemajíce mandát strany jedné, který je činí jejími stranníky. V udělované plné moci slibuje se ratifikace toho, co poslové nebo jednatelé vyjednávají, někdy třeba i pod zástavou všech statků.²⁸⁾

kraběti Joštovi, aby uzavřel smlouvu s králem francouzským Karlem V. — C. d. M. 11, 277 (21./8. 1383). Václav IV. dává markraběti Joštovi jako říšskému vikáři v Itálii plnou moc k uzavření spolku s králem francouzským a jeho bratry, i vévodou z Anjou. — 414 (15./4. 1388). Král Václav český prohlašuje, že zmocnil markraběte Jošta ku vyjednávání s králem uherským Zikmundem v příčině marky braniborské. — L. c. 13, 521 (9./9. 1407). Markrabě Jošt splnomocňuje šest svých radů, aby se šesti rady vévody Leopolda přiměřili sjednali. — F. R. a. 20, 63 (24./7. 1453). Mocný list krále Ladislava pro jeho rady k ujednání sňatku Ladislavovy sestry Alžběty s králem polským.

²⁶⁾ C. d. M. 13, 202 (2.—15. květen 1402). Poukaz krále Ruprechta na dva vyslance, kteří mají vyjednávati s markrabětem Vilémem míšenským o smlouvě mezi Ruprechtem a Prokopem v příčině krále Zikmunda a krále Václava, který má se vzdáti trůnu. 225 (30./8. 1402), 265 (16./4. 1403), 286 (17./8. 1403). — 299 (30./12. 1403). Král Ruprecht zmocňuje tři vyslance k vyjednávání s markrabětem Joštem a jinými rady krále Václava na roku v Chebu o spolku mezi nimi. — Lat. výp. priv. z. a. č. fol. 246. Král Matiaš prohlašuje dne 22./11. 1478, že vyslal své „oratores“ do Olomouce, aby jednali s Vladislavem, dav jim mandát ku vyjednávání i v těch věcech, které vyžadují mandátu speciálního. Slibuje ratifikaci.

²⁷⁾ R. B. 3, 669 (20./11. 1330). Král Jan dává plnou moc vévodovi bavorskému Jindřichovi, aby vyjednával mezi arcibiskupem solnohradským, vévodou korutanským a vévodou rakouskými, Začo, ma, K. rot. 9/d 14 (12./3. 1332). Mocný list krále českého Jana pro císaře Ludvíka a arcibiskupa trevirského Balduina, aby srovnali spory jeho s vévodou rakouským, Viz též příklady v pozn. 26. a 28. a č. 109 a 110.

²⁸⁾ R. B. 2, 969 (16./9. 1310). Jindřich dává Petrovi, mohušskému arcibiskupovi, a Bertholdovi, hraběti henneberskému: „plenam generalem et liberam potestatem tractandi ac terminandi nostro nomine et pro nobis cum nobilibus, civibus et incolis regni Bohemiae, ac omnia et singula faciendi, quae facere possemus, si personaliter adessemus, etiam si mandatum exigant speciale, promittentes tenore praesentium, nos ratum et gratum habere et inviolabiliter observare, quicquid per dictos . . . tractatum, promissum, terminatum exstiterit sive factum. Lat. výpisy priv. z. arch. č. fol. 237. Karel, král francouzský, zřizuje 8./9. 1390 procuratores generales et nuncios speciales, aby uzavřeli spolek s králem českým Václavem. Mají moc přísahati na duši krále a uzavřítí vše to, co by vyžadovalo i mandát speci-

Vyslání jednatelů, radové a poslové mají také kromě mandátu a věřících listů, které po většině ku jich ověření vůči druhé straně slouží, pro sebe zvláštní instrukce, naučení svých vlastí, jak se mají v tom kterém případě zachovati. Je to obvyklé jak u poslů cizích,²⁹⁾ tak českých. Někdy dává je v nepřítomnosti panovní-

ální. Král slibuje ratifikaci pod zástavou všech svých statků. — Mon. Zoll. 6, 47 (16./4. 1399). List Václava, zmocňující purkrabího norimberského Jana ku smírnému jednání s králem uherským Zikmundem. Slibuje se ratifikace a provádění toho, co ujedná. L. c. 7. 394 (30./5 1416) list téhož zmocňující arcibiskupa mohučského a purkrabí norimb. Friedricha k uzavření smíru se Zikmundem. — A. č. 15, 219 (21./12. 1456). Mocný list Ladislava, daný Jiřímu Poděbradskému, k urovnání neshod s vévodou saským Friedrichem: „promittimus verbo nostro regio ratum et gratum habituros omne, totum et quicquid ab eo uel procuratoribus ab ipso institutis uel substitutis in premissis, quolibet eorum et circa ea fuerit quomodolibet actum.“ — Ozač. 533/293. Mocný list Maximiliana jako arcivévody rakouského ze dne 9. ledna 1511 pro šest radů, aby sjednali mezi ním a Vladislavem, korunou českou a Rakousy nad a pod Enží a jich poddanými „ain ewig Erbainigung“, „damit dester mer frid, rue, ainigkait und gute nachferschaft gehalten werde.“ Co radové neb větší díl jich k prospěchu jeho země sjednají, bude jim, jeho dědici a poddanými pevně a stále zachovááno.

²⁹⁾ Začo, ggaw., reg. B. fol. 318 n. 1 (1461). Instrukce pro saské vyslance v Praze ku vyjednávání s Jiřím v příčině některých zámek. F. R. A. II., 42, 195 (1457), 271 (1459). — Začo, mra. Böhm. Erbein. n. 52 (1502—03). Výtah z instrukce pro falcké rady ku vyjednávání o „ainigung zwischen der Cron und uns“. Mají se tři věci mít na paměti. Předně rozhodování při poddaných má se díti dvěma rady z každé strany. Neshodnou-li se v nálezu dobrotou neb právem, má se přibrati ubrman. Za druhé jaká pomoc má se poslati, nejpříhodněji pro falckrabího, 100 neb 200 koní a druhá strana 1000 pěších, více nebo méně. Za třetí má býti vyňat papež, císař, všichni páni bavorští, biskup mohučský, strassburský, špýrský a wormský a města: Špýr, Worms, Heilbron, Wimpfen a všecken odprísáhnutý burgfried v hradech na Rýně a kolem. Také, jak ainigung má dlouho trvati, má se slyšeti mínění české a přijmouti. — Začo, amba, fasc. 151 (3./5. 1519). Instrukce falckrabí Friedricha pro Kunze z Rechbergu, poslaného ku králi českému v příčině mnohých pohraničných škod. — Začo, amba, fasc. 9 (1522). Instrukce pro bavorské vyslance ku jednání s králem českým z příčiny obnovy erbanuňku a zastavení pohraničního nepřátelství. Poněvadž uzavřel král Vladislav s Bavy erbanuňk, a poněvadž je v něm usneseno, že každý nový král má takový erbanuňk ztvditi a svou pečeti upevniti, oznamují knížata KMti různé nedostatky, erbanuňku odporující. — A. č. 11, 368 (12./10. 1526). Instrukce

kově správce království českého,³⁰⁾ někdy král,³¹⁾ někdy sami stavové na sněmu.³²⁾ Z denníku poselství krále českého Jiřího na krále francouzského víme také, jakým způsobem vyslání poslové své jednání zahajují. Zkoumají nejdříve své plné moci, zda jsou řádně vystaveny a jakého jsou obsahu. Někdy si je také vyměňují.³³⁾ Poslové podávají svým panovníkům o jednání zprávy,³⁴⁾ někdy podrobným protokolárním vylíčením všeho jednání.³⁵⁾ Ze zpráv těchto můžeme si představit i celý postup líčení na těchto rocích. S obou stran pronášejí se řeči, činí a odmítají návrhy, každá strana hájí své stanovisko, proti druhé podává námitky. Ne nadarmo zovou se proto vyslanci stran oratores.

radů Ferdinandových, aby moravští stavové uznali nároky jeho manželky Anny ku království českému, uherskému a markrabství moravskému.

³⁰⁾ A. č. 11, 160 (22./7. 1514). Petr z Rožmberka a Zdeněk Lev dávají Janovi Mrakšovi instrukce, o čem má jednati s císařem.

³¹⁾ Začo, amba, fasc. 57 B (4./8. 1522). Instrukce krále českého Ludvíka pro jeho vyslance Michla Husserleina k císařskému vikáři a nařízeným radům z příčiny srovnání pohraničních sporů.

³²⁾ A. č. 2, 209 (1446). Instrukcí od stavů království českého ze sněmu daná pp. Jindřichovi ze Stráže a Přibíkovi z Klenova, poslům ku králi Fridrichovi římskému, 221 (1447) od stavů po sjezdu v Jindř. Hradci, 227 (1448) odpověď poslům krále Fridricha na sněmu, 295 (1451) instrukcí poslům ku králi Fridrichovi ze sněmu svatokateřinského. —

³³⁾ A. č. 7, 436. Denník poselstva českého ku králi franc.: „Potom v pondělí, v úterý i v středu, když byla králova rada, patriarcha Jerusalemský, biskup Broyczenský, a pan kancléř a jiní páni, do rady příslušející, před králem přijeli do města . . . A rozkázali . . . aby listy ukázali, literas commissorias . . . a tázali, kterou moc, latině, libertatem, máte? Tehdy pan Albrecht Kostka dlúho toho učiniti nechtěl, a to proto, aby samému králi tu moc a listy ukázal. A když pan Anton vždy o to s pilností stál a mluvil, pravě, že jest tak král jim rozkázal i . . . že jest obyčej takový krále Franského Ludvíka . . . listy commissorii dal . . . A když biskupové s jinými radými listy ohledali, opět jsú jiné hádanie se panem Antoniem měli, praviec, že nemáme my od krále českého žádného jiného poručenie a moci listem dané, jedné toliko tu, abychom přátelstvie a sprieznenie ta, kteráž jsú byla mezi královstvými a králi franským a českým, tvrdili a konali.“

³⁴⁾ začo., ma. K. blau. 329./13. (1459). Zpráva bavorských radů vévodovi o jednání s králem českým, F. R. A. II., 20, 57 (12./5. 1453), 129 (1./3. 1458), l. c. II., 42, 167, 169, 171, 178 (1455), 199 (1457), 217 (1458), 273 (1459).

³⁵⁾ F. R. A., II. 42, 159 (1455).

Jsou-li smlouvy posly nebo vyslanci sjednány, vydávají o nich sami své listy. Forma jich jest různá. Uvádějí v nich celý obsah smluv, vyznávajíce, že na základě mandátu jim uděleného je uzavřeli, a příslibujíce, že panovník ujednání jejich bude do určité doby ratifikovati.³⁶⁾ Panovníci pak vskutku také ujednání svých poslů ratifikují, celé jeho znění do své ratifikace pojímajíce, a to oba dva buď jedním listem³⁷⁾ anebo každý zvlášť.³⁸⁾ Poslové však také někdy pouze slibují za svého panovníka, vyhotovivše pro něho návrh smlouvy, „quod omnia et singula, contenta in literis praedictis, et expressa, tenebit et observabit“.³⁹⁾ Panovník pak list svůj nedlouho na to vydává, datem a pečetí svou jej opatřuje.⁴⁰⁾ Někdy pojímají vyslanci do listu zhotoveného své plné moci v doslovném znění a na to pak na základě nich sami uzavírají smlouvy.⁴¹⁾ Listy o smlouvách, takto uzavřených, vydávají se ve dvojím vyhotovení, buď znění stejného, uvádějící jména poslů obojí strany jako vydatelů⁴²⁾ anebo každý list má za vydatelce posly strany jedné.⁴³⁾ Vydatelé vyměňují si pak své listy.⁴⁴⁾

V řadě českých smluv státních tvoří smlouvy s posly a jednatelem jako vydateli výjimku. Po většině setkáváme se jen se smlouvami, kde jsou přímými vydateli smluv panovníci. Důsledkem toho je pak již sama ratifikace řídká, obmezujíc se na ty případy, kde panovník sám smlouvy neuzavírá.

Zevní forma smluv časem jen nepatrně od sebe se odchyluje. V době Přemysla Otakara II. jsou některé smlouvy vyhotovovány po obvyklém způsobu listů královských. Listiny začínají titulem,

³⁶⁾ Č. 2, 11, 129, č. 82: Promittentes sub fidei praestito iuramento, quod saepe fatus dominus rex Poloniae praemissa omnia et singula hinc infra festum b. Galli proximum ratificabit ac suis patentibus approbabit litteris, grataque, rata et firma per omnia observabit“. Viz též č. 332, 334.

³⁷⁾ Č. 11 (list Rudolfa a zároveň Otakara).

³⁸⁾ Č. 6 (zvláštní list Otakarův a zvláštní list Štěpánův), 12 (zvl. list Otakarův a zvl. list Rudolfův), 13, 76, 201, 268.

³⁹⁾ *Dogiel*, I, 6 (10./6. 1395) v Krakově.

⁴⁰⁾ Č. 263 (25./6. 1395) v Praze.

⁴¹⁾ Č. 325.

⁴²⁾ Č. 11, 82.

⁴³⁾ Č. 12, 317.

⁴⁴⁾ V archivech nalezájí se z pravidla jen listy protistrany.

k němuž se připojuje pozdrav⁴⁵⁾ a retorický úvod,⁴⁶⁾ pak vylíčení důvodu, proč se smlouva uzavírá,⁴⁷⁾ na to projev vůle směřující ku jejímu uzavření⁴⁸⁾ a konečně datum a její ověření.⁴⁹⁾ Této formy však se povždy neuzívá, nýbrž zjednodušené.⁵⁰⁾ Zjednodušená forma je pak pravidlem ve století XIV., rovnajíc se formě zákonů císařských, lanfridů a rozsudků dvorského soudu.⁵¹⁾ Tuto jednoduchou formu zachovávají i smlouvy XV. a XVI. století. Jen tu a tam na začátku XIV. století přichází ještě arenga.⁵²⁾ Místo ní bývá všeobecné rčení, vyjadřující vůli uzavřítí mezi sebou přátelství ku prospěchu vlastnímu nebo svých zemí, říše nebo církve.⁵³⁾ Za to přichází také někde invocace, ve smlouvách s pol-

⁴⁵⁾ Č. 4: Nos Ottocarum, Dei gracia Boemie rex, dux Austrie et Stirie, ac marchio Moravie, omnibus hanc literam inspecturis salutem in perpetuum.

⁴⁶⁾ Č. 4: Regalis celsitudinis gloria, elargiente bonorum omnium datore, decorati multiplicibus potentatibus divitiarum et virium praeclentes . . .“ Č. 8.

⁴⁷⁾ Č. 4: „ut fratribus militiae domus Teutonicorum in partibus terrarum Prusciae . . . nullus unquam per nos vel nostros successores ratione domini, nominis, dominationis seu juris nobis ascribendis, quantum ad praedicta loca vel in posterum praeiudicium generetur.“

⁴⁸⁾ Č. 4: „profitemur“.

⁴⁹⁾ Č. 4: Acta sunt haec Pragae a d. M^oCC^oLXVII^o. dat. ibidem per manum mag. Petri, Wissegradensis praepositi, regni nostri cancellarii, XIII. kal. Octobris. Viz též č. 22. Záznam kancléře na př. na listině č. 305. Srv. k tomu *Lindner*, 131.

⁵⁰⁾ R. B. 2, 984 Formae literarum; viz dále č. 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 32, 34.

⁵¹⁾ *Breslau*, Handbuch der Urkundenlehre, I, 65. Viz také č. 11 mír ze dne 21./11. 1276 ve formě rozhodčího výroku; č. 17. ustanovení rozhodců.

⁵²⁾ Č. 93, 107, 113.

⁵³⁾ Latinské listy č. 25: „in sinceritate dilectionis et amicitiae specialis vivere cupientes“, 83, 32: „affectantes cum domino Johanne, B. et P., rege in amoris puritate et dilectionis solide solidari“; 56: „indissolubilis ac individuae amicitiae unionem permanere cupientes“, 82: „praetendentes commodum et tranquillitatem regnorum Bohemiae et Poloniae ac regni-genarum et incolarum ipsorum“, 87: „terrarum pacem et tranquillitatem pro viribus nutrire cupientes“, 93, 107, 310: „attendentes, quid et quantum pacis, unionis et amicitiarum foedera, sacro romano imperio ac aliis regnis et principatibus nostris, quae invicem confines existunt et ipsorum inhabitatoribus fructus afferant, 312. Německé listy č. 54: „daz wir ein ewige

ským králem a slezským vévodou: „In nomine domini amen“⁵⁴⁾ s uherským králem: „In dei nomine amen“⁵⁵⁾ s králem francouzským: „In nomine sanctae et individuae trinitatis“⁵⁶⁾ Většina listin začíná jménem a titulem panovníka,⁵⁷⁾ někdy s devoční doložkou „dei gratia“⁵⁸⁾ „divina favente clementia“⁵⁹⁾ nebo „von gottes gnaden“⁶⁰⁾ Karel IV. přichází vždy se svým titulem římským a českým „Romanorum imperator, semper augustus et Bohemiae rex“⁶¹⁾ nebo „römischer keyser, ze allen zeiten merer des reiches und kunig ze Behem“⁶²⁾ Vztah listin ku králi českému bývá ještě označován určitými slovy v textu „tamquam rex Bohemiae“⁶³⁾ „ut rex Bohemiae“⁶⁴⁾ „als ein kunig zu Behem“⁶⁵⁾ Za titulem následuje někdy pozdrav,⁶⁶⁾ pak promulgační doložka⁶⁷⁾ a na to

freundschaft haben wellen“⁶⁸⁾ 68: „durch sunderlich lieb und frientschaft, die wir ze einander haben und bezzierung und frid und genade unser beider lande unde leute willen“, č. 213; „zu ehre, wüthen und nutzen der heil. röm. Kirchen . . . des heil. röm. reichs ehre, wüthe und nutze alleweg zu mehren und auch durch fried gemache“, 279, 281, 352: „durch gemeines nuzces willen, frides unde gemaches unserer lande beidersit und auch umb sunderer freundschaft, begerung und liebe, die uns darczu leitet“, 309, 312: „uns selbs auch unsern Konigreichen und fürstenthumbn, landen und lewten zu frid und gemach und zu fuderung und aufenthalt nuss des rechtens und zu uertilgung und widerstand dem unrechten“, 313, 314, 324: „durch frid und nutzes und bestes willen unsers Königreichs zu Böhheim“, 346, 352.

⁵⁴⁾ Č. 87, 91.

⁵⁵⁾ Č. 93.

⁵⁶⁾ Č. 170.

⁵⁷⁾ Lindner, Das Urkundenwesen Karls IV. u. seiner Nachfolger, 78.

Viz také č. 12, 13, 32, 34, 39, 43, 77, 81, 83, 99, 100, 107, 113, 158, 202.

⁵⁸⁾ Č. 12, 13.

⁵⁹⁾ Č. 170, 193, 194, 198.

⁶⁰⁾ Č. 190, 195, 200, 203, 209, 210, 212, 312, 313, 335.

⁶¹⁾ Č. 170.

⁶²⁾ Č. 202.

⁶³⁾ Č. 155, 194.

⁶⁴⁾ Č. 197.

⁶⁵⁾ Č. 223.

⁶⁶⁾ Č. 39, 81, 107, 113: praesentes literas inspecturis salutem.

⁶⁷⁾ Č. 43: „ad notitiam universorum volumus pervenire“, 56, 99, 100, 101, 102, 105, 112: „tenore praesentium significamus“; 64: „notum fieri volumus universis tam praesentibus, quam futuri, praesentes literas inspecturis“, 70, 107, 160, 168, 68: „wir veriehen offentlich“, 72, 134, 51:

někdy shora již uvedená arenga nebo její krátký dotčený surrogát. Listy, které obsahují nějakou obligaci nebo vzdání se země, mají částečně formu listin soukromoprávních.⁶⁸⁾ Konečné doložky obsahují zmínku o pečeti, místo vydání a datum. Rok uvádí se v XIII. a XIV. století také podle indikcí,⁶⁹⁾ dny až do XIV. století podle juliánského římského kalendáře,⁷⁰⁾ od XIII. století však již obecným způsobem středověkým podle svátků,⁷¹⁾ ale vedle toho také způsobem dnešním.⁷²⁾ Mimo to připojuje se doba panování,⁷³⁾ při personální unii císaře a českého krále, v říši římské a království českém,⁷⁴⁾ a doba, uplynulá od korunovace,⁷⁵⁾ u Karla „doba císařství“⁷⁶⁾

Smlouvy vedle toho mají ještě celou řadu zvláštních doložek podle svého obsahu. Některé vztahují se na vážnost a opravdovost projevu stran jako „bona fide sine doli captione, sincera fide et sine omni dolo, omni fraude et dolo exclusis“⁷⁷⁾ an alles geverde,⁷⁸⁾ ane arglist,⁷⁹⁾ libera et bona voluntate, non coacti, non compulsi, nulla fraude inducti seu dolo aliquo circumventi, pure, libere, sponte et irrevocabiliter inter vivos,⁸⁰⁾ mit wolbe-

„veriehen offentlichen mit diesem brieft und tun kunt allen den, die in ansehent, lesent oder horent lesen“, 54, 137. Viz též *Giry*, Manuel de diplomatique, 791.

⁶⁸⁾ Č. 32 (vzdání se Moravy): „recognoscimus et publice profitemur“, 103 (zavazeni města pro dluh): „recognoscimus“. Srvn. k tomu C. j. b. IV., 2, 301 *Formae literarum apud tabulas*.

⁶⁹⁾ Č. 12, 13, 159, 194, 197, 198. K tomu srovn. *Emler*, Rukověť chronologie křesťanské, XVI.

⁷⁰⁾ Č. 1, 4, 6, 9, 11, 17, 32, 34, 39, 51, 56, 107, 155, 194, 197, 198.

⁷¹⁾ Č. 2, 53, 54, 59, 61, 64, 68, 71, 77, 81, 83, 87, 93, 98, 99, 101, až 105, 111—114, 116, 117, 124, 125, 128, 129, 154, 157, 158, 160, 190, 195, 202, 203, 204, 210, 309, 311, 324, 345, 352.

⁷²⁾ Č. 82, 86, 108, 131, 156, 159, 168, 244, 310.

⁷³⁾ Č. 308, 309, 310.

⁷⁴⁾ Č. 158, 203.

⁷⁵⁾ Č. 6: „coronationis nostrae anno decimo“.

⁷⁶⁾ Č. 190: „des egenantem Keisirs keisirthum in dem vierden“, 195, 198, 202, 203, 210, 215.

⁷⁷⁾ Č. 34, 53, 56, 110, 130, 135, 159, 264.

⁷⁸⁾ Č. 52, 77, 84, 142, 202, 211.

⁷⁹⁾ Č. 54, 77, 211.

⁸⁰⁾ Č. 91.

dachten mute,⁸¹⁾ mit rechter wizen“.⁸²⁾ Některé týkají se nezvržitelnosti právnícké vzhledem ku případným námitkám, právem připouštěným. Strany nechťejí je vznášeti, ať je povoluje obyčej, ať právo kanonické, ať právo nebo konstituce císařské.⁸³⁾ Některé mají za cíl utvrzení smlouvy přísahou, věrováním, rukojmími, ležením, svědky, tresty a pečeti.⁸⁴⁾ Některé týkají se derogace smluv dřívějších⁸⁵⁾ aneb zachování jich v platnosti, nezměněné,⁸⁶⁾ nebo částečné.⁸⁷⁾ Sem patří dále doložky, vztahující se na účinnost smluv jednak v příčině dědiců,⁸⁸⁾ jednak v příčině osob třetích. Doložky tyto mají průběhem doby různou formu a částečně také jiný význam. V XIII. a na začátku XIV. století je obecně rčení, že do smlouvy se pojímají ti, kdo před nepřátelstvím proti-strany mají býti chráněni. Jsou to obyčejně spojenci a přátelé strany z poslední války,⁸⁹⁾ ale také budoucí přátelé⁹⁰⁾ a cizí spřátelení panovníci.⁹¹⁾ V latinských listech užívá se tu slov „concordiae, ordinationi et paci, nebo treugae et pactionibus includere“⁹²⁾ v německých „in den sätz und friede nemen und ziehen“.⁹³⁾ Pro osobu, do smlouvy pojatou, vyhrazují se někdy zvláštní podmínky, na př. vrácení dobytých hradů.⁹⁴⁾ Protivou pojmání do smlouvy jest vynětí z ní s tím úmyslem že si strany své nepřátelství proti vyňaté osobě zachovávají. Naznačuje se to slovem „excludere“.⁹⁵⁾

⁸¹⁾ Č. 159, 269, 278.

⁸²⁾ Č. 195, 202, 203.

⁸³⁾ Č. 53, 64, 88, 193, 215, Giry, 560: clauses rénonciatives.

⁸⁴⁾ O tom v následujícím článku.

⁸⁵⁾ Č. 143, 150, 167, 186, 193, 210, 215, 234.

⁸⁶⁾ Č. 137, 141, 167, 194, 198, 203, 215, 228, 231, 238, 254, 266.

⁸⁷⁾ Č. 142.

⁸⁸⁾ Č. 61, 79, 134, 143, 167, 169, 178, 191, 208, 242, 244.

⁸⁹⁾ Č. 5, 6, 11, 12, 70, 123, 269, 274.

⁹⁰⁾ Č. 50.

⁹¹⁾ Č. 6. (Kráľ anglický, španělský, císař římský, arcibiskupové mohučský, magdeburský, solnohradský, falckrabě rýnský, vévoda saský, brunšvický, brabantský), 11 (král uherský), 13 (král uherský, vévoda vřatislavský a knížata polská), 70 (římská říše), 81.

⁹²⁾ Č. 6, 12, 13, 81.

⁹³⁾ Č. 123.

⁹⁴⁾ Č. 11.

⁹⁵⁾ Č. 6: „excludimus et exclusimus a nostra societate et amicitia omnimodis eundem Stephanum, promittentes eum non receptare nec fo-

Od XIV. století přicházejí však doložky změněné. Strany vyjímají nyní ty osoby a ty spolky, které chtějí uzavřenou smlouvou zůstativiti nedotčeny anebo, jak výše již uvedeno, ukládají sobě vzájemně v uzavíraných smlouvách, že tyto smlouvy ve všech příštích smlouvách vyjmou.⁹⁶⁾ Latinské listy užívají tu slova „excipere“⁹⁷⁾ německé „ausnehmen“.⁹⁸⁾ Takovéto účinky smluv se někdy zvláštními listy deklarují, že totiž smlouva nově uzavřená není na újmu straně ze smlouvy dřívější⁹⁹⁾ anebo že se tyto účinky v příčině třetí osoby za souhlasu ostatních stran ruší. Tak na př., když společným souhlasem všech smluvců vylučuje se z lucembursko-habsburského sbratření milánský vikář Visconti se svými dětmi. Někdy ve smlouvách samých strany tyto účinky jen na čas svého života obmezují.¹⁰⁰⁾

Některé listiny obsahují smlouvy nově uzavřené, některé pouhé jich obnovení. Ke smlouvám dřívějším připojují se někde

vere in nostris et amicorum nostrorum finibus sive terris, sed excludere et excludi facere penitus de eisdem, cum rex Ungariae Philippum electum excluserit de sua societate, familiaritate et amicitia . . . Excluserit etiam rex Ungariae . . . terrarum nostrarum profugos a suo servitio, gratia et favore.“

⁹⁶⁾ Viz čl. II. pozn. ⁶⁴⁾ a ⁶⁶⁾.

⁹⁷⁾ Č. 82: „Exceperunt tamen excipiuntque generosos principes, dominos duces infra scriptos, vasallos eorum, cum eorum ducatibus, terris, bonis, dominiis et pertinentiis quibuscunque . . .“ Viz také č. 194.

⁹⁸⁾ Č. 61: „zu einer ganzen freuntschaft und einer freuntlichen helffnusse wider aller menilich, an die heiligen Kirchen und daz Riche und chunig Karel von Ungern, den wir also beschaidenlich ausgenommen haben nach unsern briefen, als di sagen, die er von uns hat. Wir nemen auch aus herzog Hainrich von Bayren den eltern, vnsern aydem, mit solcher bescheidenhait, ob er mit den herzogen von Osterich krigen wurde oder si mit im, möcht wir si denne mit einander nicht berichten, so sullen wir stille sitzen in dem Krieg und einem auff den andern nich beholffen sein.“ Viz též č. 68, 72, 76, 77, 154, 267, 272, 278, 279, 308, 309, 313, 315, 318, 324: „Wir nehmen auch in dieser unserer einigung sonderlich aus die erbeinigung und einigung die wir haben mit den ertzbischoffen zu Meinz, Trier und churfürsten und fürsten von Sachsen und Hessen, hertzog Siegmund und hertzog Albrechten, gebrüder von Bayern, und graf Ulrichen von Wirtenberg.“

⁹⁹⁾ Č. 152.

¹⁰⁰⁾ Č. 214, 308.

dotatky,¹⁰¹⁾ někdy se mění,¹⁰²⁾ někdy se jen všeobecně obnovují,¹⁰³⁾ někdy však celý jejich text pojímá se do smlouvy nové.¹⁰⁴⁾

I obsah některých smluv jest pouze formální. Listem ze dne 16. května 1360 osvědčuje Karel IV. a markrabě moravský Jan, že odevzdali králi uherskému všechny listy, vztahující se na země rakouské.¹⁰⁵⁾ Také se strany zavazují, že přimějí jiné, zejména příbuzné, aby ku smlouvám přistoupili, a slibují, že listy jich na určité místo dodají, sice že s uzavřené smlouvy sejde.¹⁰⁶⁾

Jako vydatel smluv státních vystupuje v Čechách za království české také jeho správce Jiřík Poděbradský.¹⁰⁷⁾ I strany, na smlouvách nijak nesúčastněné, vydávají o nich listy, osvědčující pouze, že smlouvy v jejich přítomnosti byly uzavřeny.¹⁰⁸⁾

Jak již výše bylo uvedeno, vyhotovují se listy ponejvíce ve dvou vyhotoveních. Každá strana obdrží list jeden. Vydateli jsou buď obě strany,¹⁰⁹⁾ aneb v každém listě jedna.¹¹⁰⁾ Vydatel si listy vyměňují, tak že každá strana má list strany druhé.¹¹¹⁾ Je-li na jedné straně více smluvců, vyhotovuje se i více listin.¹¹²⁾ Strany připravují si listy vzájemně podle konceptu a pak si je vyměňují. Protelist druhé strany zove se ke konci XV. století reversal čili návratek.¹¹³⁾ Král Jiří ukládá vyhotovení svého listu o smlouvě s Janem, biskupem würzburským¹¹⁴⁾, u městské rady v Chebu s příkazem, aby je vydala poslu tohoto biskupa,

¹⁰¹⁾ Č. 179, 215, 266, 344.

¹⁰²⁾ Č. 179, 315, 317, 318.

¹⁰³⁾ Č. 10, 133, 141, 180, 181, 202, 217, 218, 242, 250, 255, 277, 292.

¹⁰⁴⁾ Č. 292, 324.

¹⁰⁵⁾ Č. 192.

¹⁰⁶⁾ Č. 177, 238.

¹⁰⁷⁾ Č. 303.

¹⁰⁸⁾ Č. 134.

¹⁰⁹⁾ Č. 17, 35, 42, 66, 68, 69, 71, 142, 167, 194, 203, 210, 211, 215, 318.

¹¹⁰⁾ Č. 21, 54, 116, 118, 119, 136, 139, 165, 166, 179, 181, 188, 198, 199, 200, 202, 212, 213, 216, 237, 242, 250, 253, 258, 271, 277, 307, 308, 309, 317, 320, 341, 346.

¹¹¹⁾ O tom svědčí uschované listy protistrany v archivech, jak shora uvedeno. Viz také níže pozn. 114, 116.

¹¹²⁾ Viz něm. opisy privilegií z. a. č. ze smlouvy č. 307 list Albrechta fol. 177—179 a list Fridricha, Arnošta a Viléma fol. 179—181.

¹¹³⁾ Č. 332. Viz také níže.

¹¹⁴⁾ F. R. A. II., 20, 278.

až stejně znějící list jeho přinese. Posel tento přichází do Chebu dne 13. června 1459. Městská rada zkoumá přinesený list, shledává však, že se odchyluje od listu krále Jiřího. I posílá posla würzburského s listem jeho pána a svého posla s listem Jiříkovým do Prahy ku samému králi.¹¹⁵⁾ Také si někdy panovníci sami na položeném roku listy, mezi tím připravené, vyměňují. Podle předběžného ujednání mezi Vladislavem a Matiašem ze dne 28. břez. r. 1478 má Vladislav do šesti neděl poslati znění svého listu Matiašovi, a tento má vedle toho listu vyhotoviti svůj reversal. V Olo-mouci mají pak si své listy obapolně dáti.¹¹⁶⁾

Až do XIV. století jsou psány listiny jazykem latinským.¹¹⁷⁾ První německá smlouva pochází od Jindřicha Krcutanského.¹¹⁸⁾ Odtud setkáváme se pak promiscue s listinami latinskými, vydávanými od panovníků českých¹¹⁹⁾ nebo cizích,¹²⁰⁾ aneb německými od panovníků českých¹²¹⁾ nebo cizích.¹²²⁾ Z těchto listin samých o sobě nedá se stanoviti nějaké pravidlo pro jazyk, kde panovník český jest vydatelem. Ovšem prohlašuje Karel IV. německým listem ze dne 29. května 1350, vyrovnávaje spor o hranice mezi zemí českou a lantkrabím Janem a Ulrichem z Leuchtenberku: „allein von recht und von gewonheit und ordentlichen gesetzen die in dem kunigreich ze Beheim von langer zeit behalten sein, alle sachen, lehen und dinck desselben kunigreichs in latein beschriben werden, und düttsche brief do selbest unt ügleich und un k t r e f f t i g sein, doch wellen wir, von besun-

¹¹⁵⁾ L. c. 253.

¹¹⁶⁾ Č. 332.

¹¹⁷⁾ Č. 1—27.

¹¹⁸⁾ Č. 28, 31.

¹¹⁹⁾ Č. 57, 59, 66, 73, 92, 97, 104, 107, 119, 130, 193, 194, 195, 197, 198, 254, 263, 264, 317, 320, 323, 325, 334, 335, 341, 343, 344, 345.

¹²⁰⁾ Č. 32, 34, 39, 43, 44, 53, 63, 64, 81, 82, 83, 86, 87, 91, 98—105, 110—114, 116, 117, 120, 126, 129, 131, 135, 148, 155, 156, 159, 160, 178, 179, 181, 227, 243, 244, 249, 250, 251.

¹²¹⁾ Č. 51, 54, 61, 69, 72, 77, 84, 106, 123, 124, 142, 154, 158, 190, 200, 202, 203, 204, 210, 212, 213, 215, 216—218, 222, 223, 247, 257—260, 262, 265, 269, 277—281, 283, 290, 292, 302—306, 312, 314, 316, 318, 319, 321, 322, 324, 331, 338, 346—352.

¹²²⁾ Č. 46—48, 62, 68, 134, 136, 137, 138, 141, 143, 144, 146, 147, 150, 151, 153, 157, 166, 167, 171, 173, 176, 183, 186, 187, 191, 199, 206, 209, 225, 232, 235.

dem unserm küniglichen gnaden, daz diser kegenwürtig dütsche brief umb die vorgeanten sachen und lehen alle kraft und tugent haben sol als ob er in latein geschriben were“.¹²³⁾ Sám pak vydává některé listy ve dvojím jazyku německém a latinském, „punft-brieff und verzeichbrieff zwievalt in latein und in teutsch geschriben“.¹²⁴⁾ I zdá se, že i na dále má latinský jazyk svůj jistý význam v listovnictví českém. Než celá řada i německých listů Karlových vydává se i o věcech českých.¹²⁵⁾ Pravidlem je ovšem, z poměrů samých vyšlým, že výhradně latinské jsou smlouvy, s králem francouzským,¹²⁶⁾ anglickým,¹²⁷⁾ polským,¹²⁸⁾ dožetem benátským,¹²⁹⁾ částečně i králem uherským.¹³⁰⁾ Německé jsou však vedle latinských i smlouvy s knížaty slezskými.¹³¹⁾ S císařem uzavírají se smlouvy německé,¹³²⁾ i latinské.¹³³⁾ Dvě smlouvy, z nichž jedna se českých poměrů jen nepřímou dotýká, mají znění francouzské,¹³⁴⁾ několik znění české.¹³⁵⁾

Pokud jsme mohli originály smluv shlédnouti, jsou psány na pergameni a z pravidla opatřeny visutými pečetmi.

IV.

Utvrzování smluv.

Smlouvy mezinárodní byly druh závazku, pro který běžné právo, v Itálii zejména právo římské nemělo žádných předpisů. Právo toto nečinilo je tedy závaznými. I musily strany vynalézt

¹²³⁾ Začo, ma. K. rot. 9/d 30 Huber, Reg. 701. č. 6653.

¹²⁴⁾ C. d. M. 9, 142 (5./9. 1360). Viz také dvojí znění č. 194 a 211.

¹²⁵⁾ Viz listy Karlovy ze dne 29./10. 1353, Začo, ma, K. rot. 9/d 37—40, ze dne 30./10. 1353 l. c. 9/d 42, ze dne 31./10. 1353 l. c. 9/d 41, 5./11 1353 l. c. 23/e 9, 26./2. 1361 l. c. 9/d 53, 13./3. 1362 l. c. 20/l 7, 7./12. 1366 l. c. 12/b 2.

¹²⁶⁾ Č. 25, 78, 169, 170, 180, 243, 267, 322.

¹²⁷⁾ Č. 244.

¹²⁸⁾ Viz článek II. pozn. 85.

¹²⁹⁾ Č. 188.

¹³⁰⁾ Viz čl. II. pozn. 86. Listina č. 183 je německá.

¹³¹⁾ Viz čl. II. pozn. 89. Německé jsou č. 146 a 157.

¹³²⁾ Č. 46—48, 72, 123, 290.

¹³³⁾ Č. 39, 197, 310, 343.

¹³⁴⁾ Č. 38, 67.

¹³⁵⁾ Č. 333, 337, 340 a 341.

si takové prostředky, aby splnění jich mohlo se očekávat i bez násilného nucení. Sloužilo tomu různé utvrzování těchto smluv. Jedním z takovýchto prostředků byla přísaha.¹⁾ Není to prostředek nový. Ode dávna se ho užívá při smlouvách mezinárodních, také v Itálii. Míry a smlouvy, které uzavírají mezi sebou jednotlivá italská města, již od XII. a XIII. století stvrzují se přísahami.²⁾ Přísahají jménem obce buď jen její vyslanci,³⁾ nebo konšelé,⁴⁾ anebo celá obec.⁵⁾ Duchovní páni přísahají sami, taktéž páni světští, tito případně se svými syny.⁶⁾ Z tohoto počtu a z těchto častých přísah zřejma jest jejich důležitost při uzavírání smlouvách. Smlouvy tyto uvádějí někdy přísahu úplně doslovně.⁷⁾ Míry zaslubují přísežně i králové francouzští a angličtí a král navarský,⁸⁾ nebo přísahají na jejich duši jiní,⁹⁾ dostávajíce

¹⁾ Heyrovský, l. c. 259: iurata promissio, Liszt, l. c. 96, Oppenheim, 542, Rivier, 338, Vattel, II. 233, Hanel, Všeobecná právo i státověda, 408.

²⁾ D. di st. it. X., 77 (1202), 83, 94 (1203), 93, 122, 139, (1204), 143 (1204), 150 (1208), 164, 376 (1212), 441 (1237).

³⁾ Doc. di st. it. X. 363 (1172). Giuramento fatto da alcuni Samminiatesi a nome del Comune di difendere ed aiutare i Pisani ed i Fiorentini.

⁴⁾ L. c. X., 39 (1197) na ligu z r. 1197, l. c. 41—43.

⁵⁾ Doc. di st. it. X., 5 (1171). I Pisani giurano di attenersi ai patti stipulati col Comune di Firenze. — L. c. 63 (1201). I Fiorentini giurano di difendere il Comune di Siena . . . e di attenersi alla concordia stipulata col commune suddetto. — L. c. 143 (1204). Giuramento del comune di Firenze di difendere il conte Guido Borgognone. — L. c. VIII., 203. Capitoli di pace fra Siena, Firenze, Orvieto, Montepulciano, Montalcino e il conte Guglielmo Aldobrandeschi (1254). Giurano poi sugli evangeli. — L. c. 249 (1265), 253 (1266) fecero la pace e la giurano, baciandosi scambievolmente.

⁶⁾ Doc. di st. it. X., 48 (1260). Il conte Albertus ed i suoi figli giurano di difendere il comune di Firenze. l. c. 56 (1200). Il vescovo di Volterra giura di difendere i Fiorentini contro gli nomini di Semifonte, l. 59 (1200), VIII., 113.

⁷⁾ Doc. d. st. it. X., 33. Lega fra le città e signori di Toscana (1197): L. c. VIII. 95 (1221 a 1222): Přísaha všech Orvietanů: „Io giuro sugli evangeli di tener ferma la società fra Siena e Orvieto, come fatta e incartolata è, per tutti e singoli capitoli, e fare in modo che nessuno dei detti capitoli sia rotto e viziato e che gli ordinamenti degli arbitri che sono o che saranno eletti dalle due città, si mandino ad esecuzione“.

⁸⁾ Rymer, Foedera I. 93. Mír mezi králem francouzským Filipem a králem anglickým Richardem z r. 1195, l. 117 mír mezi králem angl. Janem a králem franc. Filipem z r. 1200, 128. Mír mezi kr. angl. Janem a kr. no-

na to zvláštní plné moci,¹⁰⁾ aneb přísahají i královské děti.¹¹⁾ Při četných stycích císaře s Itálií zaslubují se smlouvy, které uzavírá, přísahou, někdy i vedle přísahy věrnosti.¹²⁾ I Němci slibují přísežně italské míry.¹³⁾ Zříme také přísahu jako utvrzovací prostředek při smlouvách císaře s králem francouzským a anglickým nebo říšskými velmoži.¹⁴⁾ Přísaha stává se takto obecným utvrzovacím prostředkem i pro závazky, které povahy mezinárodní vůbec nemají. Tak císař rozkazuje italským městům, aby přísahala,

varským Sanciem z r. 1202: super cruce dominicam et sacro-sancta evangelia, 193 (1214). Mír mezi Filipem, kr. franc., a Janem, králem angl., 221 (1217), 508 (1254): tactis sacramentis evangeliiis pro nobis et heredibus et successoribus nostris praestamus corporaliter sacramentum, 719 (1261).

⁹⁾ L. c. 114 (1199) smlouva krále anglického s hrabětem flanderským, 116 (1199) s hrabětem boloňským, 141 (1206) s králem francouzským, 305 (1228), 333 (1234), 373 (1237), 381 (1238), 504 (1254), 692 (1259).

¹⁰⁾ L. c. 580 (1256): „Damus etiam eisdem . . . plenam potestatem iurandi in animam nostram iuper observatione treugarum earundem“; 709 (1260), 710.

¹¹⁾ L. c. 692 (1259) smlouva mezi králem anglickým a francouzským, 719 (1261).

¹²⁾ M. Germ. L. S. IV./1, 138 (1111), 139, 140, 142, 143, 144, 168, 237 (1158), 285 (1162), 239 (1158), 242 (1158), 295 (1162): znění přísahy, 298 (1162), 302 (1162), 313 (1164), 324 (1167): jur. fidelitatis a přísežný slib obranný, 333 (1173), 340 (1175), 341 (1175) iuramentum arbitrorum, 356 (1176), 308 (1177), 393 (1183): sacramentum fidelitatis Terdonensium, 394 (1183), 399 (1183): jur. fidelitatis, 402 (1183) jur. fid., 403 dux de Boemia, 404 (1183) iurata pax, 416 (1183), 419 (1183), 430 (1185), 434 (1186), 453 (1188), 468 (1191), 475 (1191), fid. 482 (1191) fid., 487 (1191), 489 (1191), 492 (1192), iuramentum in animam imperatoris, 495 (1192), M. G. L. S. IV./2 18 (1208), 47 (1210), 199 (1232), jur fidelitatis sicut mos est., 437 (1239) fidelitatem.

¹³⁾ L. c. 365, 367 (1177) mír benátský.

¹⁴⁾ M. Germ. L. S. IV./2, 199 (1152) pactum cum Bertolfo duce, 502 (1193), Conventio cum duce Austriae de rege Angliae, 505 (1193) pactum cum Richardo rege Angliae. M. G. L. S. IV./2 1 (1198), pactum cum Philippo II. rege Franciae, 29 (1202) pactum cum Johanne rege Angliae, 47 (1210) confoederatio cum Eberhardo archiepiscopo Salzburgensi, 49 (1210) conventio cum Theodorico marchione misnensi, 49 (1212) compositio cum Ludevico duce Bavariae, 50 (1212) confoederatio cum Alberto marchione Brandenburgensi (20 familiares marchionis), 121 (1223) conventio cum comite Swerinensi d. tradendis regibus Daniae, 125 (1223) foedus cum Ludovico VIII. rege Franciae.

že budou rozkazů jeho poslušna a aby mír s ním odpřísáhla.¹⁵⁾ I vidíme přísahu stran při četných mírech zemských¹⁶⁾ podle obecného vzoru smluv mezinárodních a mírů válečných,¹⁷⁾ jako zase vůbec při smlouvách.¹⁸⁾

K utvrzování smluv neuzívá se však jen vlastních přísah strany a jejich zástupců. I jiné osoby přísežně smlouvy zaslubují. Tak smlouvu z r. 1198 mezi Filipem, králem římským, a Filipem, králem francouzským, proti králi anglickému ztvzuje přísežně osm velmožů a z družiny krále čtyři rytíři, mimo to mají přísežně ji zaslíbiti ještě jeden arcibiskup a jeden biskup.¹⁹⁾ Mluví se o tom, že jisté osoby na každé straně mají smlouvu nebo mír „affidare, assecurare“.²⁰⁾ Osoby tyto slibují přísežně někdy i jisté pozitivní jednání anebo opomenutí pro ten případ, že smlouva nebude králem jejich držena. Tak na př. se zavazují, že bez vyzvání do zajetí druhého panovníka se dostaví²¹⁾ anebo že nebudou svému panovníkovi nijak ani radou, ani skutkem, pomáhati, ba že od něho se svými lény odpadnou.²²⁾ Osoby tyto, zovoucí se někdy

¹⁵⁾ L. c. IV./1, 507, (1194) 508 (1194) 511, 517 (1196).

¹⁶⁾ M. G. L. S. IV./2, 566 (1200) pax comitatus Hainoensis, 568 (1229) pax episcopatus Brixienensis, 570 (1244) pax Bavarica, 581 (1254) confoederatio pacis rhenana, 596 (1256) pax Bavarica, 607 (1256) Ottokari ducis pax Austriaca, 608 (1259) pax Rheni inferioris, 609 (1264) pax Wernheri archiepiscopi moguntini, 611 (1265) pax dioecesis Moguntinae Rhenensis; I. c. 3, 236 (1281).

¹⁷⁾ M. G. L. S. IV./2, 489 (1269): „Fidelitati vestre districte precipimus et mandamus, quatenus exemplo multorum principum, comitum eciam, magnatum, nobilium et baronum et aliarum plurium civitatum generalem pacem in civitate Argentinensi communi voto iurantes.“

¹⁸⁾ U. S. E., 2, 332 (16./5. 1354), 372 (21./5. 1356), 479 (15./2. 1371), C. S. R. I. B. I, 383 (7./2. 1393), M. G. L. S. IV., 1 (1313), 19 (1314).

¹⁹⁾ Rymer, I, 107.

²⁰⁾ L. c., 13 7. (1202), 142 (1206).

²¹⁾ L. c. I, 94 (1197) spolek mezi králem anglickým Richardem a hrabětem flanderským Balduinem proti králi francouzskému.

²²⁾ Rymer, Foed. I. 677. Mír mezi kr. angl. Jindřichem a kr. franc. Ludvíkem 1259: Et la forme de la seurte des hommes et des villes pur le roy de Angleterre sera cele: il jurront que il ne donront ne conseil, ne force, ne aide, par quoi li rois de l'angleterre ne si heir venissent en contre le paix; et s'el avenoit (que Dex ne voille) que il venissent encontre, et il ne l'vous-sissent amender puis ke li roi de France ou ses heirs le en auroint fait requere, til, qui la suerte avoient faite, dedenz les trois mois qi li roi de France

také pro své slavné přísežné sliby sacramentales, připovídají se někdy i ku ležení, nebude-li smlouvě vyhověno.²³⁾

I při státních smlouvách českých užívá se takovýchto utvrzovacích prostředků. Přísaha děje se neobyčejně slavně, na př. při smlouvě ze dne 8. listopadu 1253 „tactis sacrosanctis evangeliiis“ do rukou papežova posla Velasca za přítomnosti biskupa pražského, frísinského, olomouckého, opata strahovského a broumovského a Florence, bratra řádu minoritského, jakož i českých a moravských pánů,²⁴⁾ nejspíše tedy v kostele.²⁵⁾ Na to ukazují také jiná rčení při skládání přísahy. Skládá se „tactis corporaliter sacrosanctis evangeliiis, multorum sanctorum reliquiis et vivificae crucis ligno“²⁶⁾ nebo „corporale iuramentum,²⁷⁾ in ligno crucis dominicae iuramento corporali praestito“²⁸⁾ i výslovné zmínky, že přísaha skládá se v kostele; na př. ohledně smlouvy mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem: „in ecclesia S. Jacobi apud fratres minores in civitate nostra Tyrnavia super magnum altare, praesentibus testibus ad hoc specialiter convocatis, iuravimus, testimonio sacrosanctorum evangeliorum“²⁹⁾ I obřady při přísaze lze seznati, když více osob přísahá. Ve smlouvě ze dne 11. května 1332 čteme v této příčině: „L'archevêque Valeran et l'évêque Adolphe jurèrent l'observation de ce traité en portant la main à leur poitrine et les autres en touchant les sts évangiles“³⁰⁾

les en auroit fait requere seroient tenu destre aidant al roi de France et a ses heirs, jusques a tant que ceste chose fust amende suffisamment, 698 (1259) l. c. 114 (1199), 115 (1199), (1200). Dumont, I/1, 143 (1212).

²³⁾ M. G. L. S. IV./2 49 (1212) conventio cum Theoderico marchione Misnensi, obstagium in Misna, 50 (1212) Compositio cum Ludewico duce Bavariae, obstagium in Augusta, obsides, 51 (1212) confoederatio cum Alberto marchione brandenburgensi. Sacramentales (20) skládají obstagium v Brunšvíku; 121 (1223) conventio cum comite Swerinensi, obstag.

²⁴⁾ Č. 1, 93, 97, 116, 181, 193, 243, 244, 324.

²⁵⁾ C. j. b. II., 2, 180: Maiestas Carolina slavná přísaha v kapli pro spor. Srvn. s tím *Všehrd*, II., 26.

²⁶⁾ Č. 6, 8, 113, 159, 169, 203.

²⁷⁾ Č. 13, 27, 53, 55, 83, 92, 98, 111, 112, 202: „bey geschwornen leiplichen eyden“.

²⁸⁾ Č. 16, 110, 211, 213, 227.

²⁹⁾ Č. 56.

³⁰⁾ Č. 67. Viz též č. 154: „mit dem aide, den wir allesampt daruber geschworn habn uf den heiligen evangelien“, 194: „liplich“.

Místo na evangelia přísahá se také „zu den heiligen“³¹⁾ ač někdy též na evangeliích ke svatým,³²⁾ nebo „uff dem heiligen leichnam unsers herren“³³⁾ Často je pouhá zmínka o složené přísaze a neudává se, jak se přísahá.³⁴⁾ Přísaha sama přichází v listinách našich až do druhé polovice XV. století, a zmínky jich zdají se nasvědčovati, že stále děje se ve slavnostní formě. Tak čteme ve smlouvě ze dne 18. února 1461 mezi králem českým Jiřím a arciknížetem rakouským Albrechtem, že strany složily přísahu „zu gott und den heiligen in aller mass, als kunig und fursten des am formlichisten immer tun sollen oder mugen“³⁵⁾ Přísahu skládá panovník z pravidla při uzavřené smlouvě, někdy teprve později, když ke smlouvě přistoupí.³⁶⁾ Bývá však také ujednáno, že ji má složiti i příští panovník před korunovací, nebo správce země, než se správy ujme, při arcibiskupství nově zvolený arcibiskup nebo nově nastoupilý člen kapitoly, ba i úředníci před přejímáním svého úřadu.³⁷⁾ Za nepřítomného panovníka přísahají také cizí osoby, úmluvčí, poslové, in animam suam,³⁸⁾ majíce na to zvláštní mandát.³⁹⁾ I přítomný panovník sám někdy slibuje jen literis nebo jinak a vedle něho skládají jiné osoby přísahu jeho jménem.⁴⁰⁾ Strany někdy i poroučí úředníkům a poddaným, aby smlouvu, zejména dědické sbratření nebo uzavřenou jednotu zaslíbili a odpřísáhli.⁴¹⁾ Také přísahají někdy úředníci, kteří mají podle smlouvy něco plniti.⁴²⁾

I poddaní, zejména stavové, se zavazují a přísahou svou slibují, že panovníky budou míti k tomu, aby mír zachovávali.

³¹⁾ Č. 36, 51, 72, 140, 141, 142, 143, 165, 167, 171, 176, 186, 217, 218, 222.

³²⁾ Č. 203: leiplich ayde zu den heiligen, recht und redlich, mit angerürten handen uf daz heilig Evangeli.“ Č. 210, 215.

³³⁾ Č. 270.

³⁴⁾ Č. 20: sub... iuramento sibi praestito, 29, 80, 128, 131, 187, 249, 288.

³⁵⁾ Č. 318, viz též č. 310.

³⁶⁾ Č. 53.

³⁷⁾ Č. 213, 266, 288.

³⁸⁾ Č. 2, 13, 264.

³⁹⁾ Č. 13. a 18.

⁴⁰⁾ Č. 19, 54.

⁴¹⁾ Č. 210, 283, 286.

⁴²⁾ Č. 34 vydání tvrzí kastelány.

Poruší-li jeden panovník mír, mohou od něho odpadnouti a ku panovníkovi druhému se přichýliti.⁴³⁾ Také volí se z rad obou stran více osob, kteří přísahají, že budou strany odvracet, kdyby smlouvu držeti nechtěly, a je varovati, kdyby odmítaly je uposlechnouti. Strany nemají jim proto býti nepřáteli. Někdy ustanovuje se k takovému úkolu i cizí osoba zvláštního důstojenství jako arcibiskup.⁴⁴⁾

Na místě přísahy začíná se však záhy pouze věrova ti.⁴⁵⁾ Zaslíbení věrou má býti jakýsi surrogát přísahy, jak svědčí slova listin „promittimus bona fide vice praestiti iuramenti,⁴⁶⁾ regia fide iuramenti nomine,⁴⁷⁾ mit guten trewen an aides statt,⁴⁸⁾ truewen in eides wis“.⁴⁹⁾ Než věruje se již i beze všeho vztahu na přísahu, pouze „mit guten trewen“,⁵⁰⁾ za to však často s odvoláváním se na královské nebo knížecí slovo, věru, čest a hodnost.⁵¹⁾ Při věrování podávají se někdy ruce.⁵²⁾ Také se věruje samostatně vedle přísahy.⁵³⁾ I slib sám se klade vedle přísahy. Někdy stavové i jen pouhým slibem zajišťují, že smlouvu, panovníkem uzavřenou, budou zachovávat.⁵⁴⁾

Jiným utvrzovacím prostředkem je pečet⁵⁵⁾ stran, které listy o smlouvách vydávají. Listy jsou jí z pravidla opatřovány.⁵⁶⁾

⁴³⁾ Č. 6.

⁴⁴⁾ Č. 72.

⁴⁵⁾ Brandl, Glossarium, 360.

⁴⁶⁾ Č. 9, 77, 119, 120, 148.

⁴⁷⁾ Č. 25, 120.

⁴⁸⁾ Č. 42, 69, 150, 240, 262, 307.

⁴⁹⁾ Č. 62.

⁵⁰⁾ Č. 147, 153.

⁵¹⁾ Č. 258, 260, 302, 305, 309, 312, 314, 321, 324, 338, 341, 346.

⁵²⁾ Č. 305: „mit handgebenden trewen, 309, 321: „mit hantgebärden trewen“, 324, 338.

⁵³⁾ Č. 69: „beide gelobt mit guten trewen an aydes stat und geschworen ze den heiligen, 95, 124, 130, 135, 136, 141, 142, 158, 164,

⁵⁴⁾ Č. 247: „mit unserr gelübde und ayde“. Č. 341.

⁵⁵⁾ Lindner, l. c. 39 a násl., Meister, Grundriss der Geschichtswissenschaft, I. Ilgen, Sphragistik, 359 a násl.

⁵⁶⁾ Č. 4, 6, 12, 26, 31, 32—36, 42, 43, 51, 54, 64, 71, 73, 81, 86—89, 106, 110, 114, 117, 121, 125, 126, 128, 130, 137, 138—141, 143, 145, 148, 151, 152, 155—158, 160, 162, 164, 174, 175, 179, 182, 183, 187—189, 193 až 196, 198—200, 202, 206, 207, 209, 212, 214, 215, 219, 225, 226, 231, 232, 234—236, 239, 240, 243, 247, 250, 251, 256—260, 262, 265, 267—269, 271,

O způsobu pečetění rozhoduje doba a osoba. Podle toho přidává se dvojitá pečeť,⁵⁷⁾ majestátní⁵⁸⁾ nebo obyčejná,⁵⁹⁾ tajná,⁶⁰⁾ královská,⁶¹⁾ nebo knížecí.⁶²⁾ Třetí osoby, které ke smlouvám mají přistoupiti, mají dodati instrumenta sigillata.⁶³⁾ Pečetí jsou z pravidla visuté. Jen někdy zmiňují se listy, že byly přitištěny.⁶⁴⁾ Vedle pečetí nebo místo pečetí má osvědčiti a utvrditi smlouvu také podpis⁶⁵⁾ nebo i sám list.⁶⁶⁾ Vydávají-li listiny poslové nebo úmluvčí, opatřují je sami svými pečetmi.⁶⁷⁾ List císaře Ludvíka ze dne 23. srpna 1332 opatřuje „ze einer merer stetickeit und sicherheit“ svou pečetí správce mohučského stolce arcibiskup trevirský Balduin,⁶⁸⁾ list rýnského falckrabí Ruprechta ze dne 29. října 1353 o prodeji hradu a měst ku jeho žádosti „ad perpetuam rei memoriam et in evidens testimonium“ arcibiskup mohučský Gerlach.⁶⁹⁾ Ale i jiné osoby jsou vyzývány, aby pečetí svou ztvrdily obsah smlouvy. I kdo smlouvu sprostředkoval, a knížata a věrní panovníkovi⁷⁰⁾ nebo nejvyšší úředníci a páni opatřují smlouvu pečetmi, slibující zároveň za krále a za sebe, že smlouvu budou zachovávat.⁷¹⁾ Jako svědkové se volají a schválně k tomu dožadují vynikající osoby, také měšťané a konšelé některého města, aby přivěsili na smlouvy své pečetí.⁷²⁾

Tu jsme však již u jiného druhu utvrzovacích prostředků,

273, 274, 276—284, 287, 288, 296, 298, 300, 304, 306, 307, 309, 312, 314, 320, 321, 335, 338, 346, 349, 352.

⁵⁷⁾ Č. 6, 71, 155.

⁵⁸⁾ Č. 130, 200, 219, 256 (autentická), 276, 278, 283.

⁵⁹⁾ Č. 278.

⁶⁰⁾ Č. 31: „mit unserm heymlichen insigel, wann wir ze diser zit ander insigel niht enhaben“, 125, 183.

⁶¹⁾ Č. 276, 321.

⁶²⁾ Č. 321.

⁶³⁾ Č. 97.

⁶⁴⁾ Č. 322, 351.

⁶⁵⁾ Č. 322: „mit unserer Handschrift“.

⁶⁶⁾ Č. 75: „Testimonio literarum“, 165: „urkund des briefs“.

⁶⁷⁾ Č. 2, 82, 290.

⁶⁸⁾ Č. 71.

⁶⁹⁾ Č. 160.

⁷⁰⁾ Č. 51.

⁷¹⁾ Č. 31, 249.

⁷²⁾ Č. 57, 59, 64, 81, 126, 160.

osob cizích, v různé formě k tomu používaných. O prvním se stala právě zmínka. Jsou to s v ě d k o v é,⁷³⁾ před nimiž smlouva se uzavírá,⁷⁴⁾ kteří to vyznávají,⁷⁵⁾ jsouce „pro testibus specialiter vocati et rogati“,⁷⁶⁾ brání ze šlechticů a nejvyšších úředníků,⁷⁷⁾ radů, manů a služebníků.⁷⁸⁾

Třetí osoby utvrzují dále uzavřené smlouvy jako r u k o j m í (fidejussores, purgen und selbgescholen).⁷⁹⁾ Slibují společně s panovníkem a za něho, rukou společnou a nerozdílnou, že smlouva bude se zachovávat a držeti, při dluhu také, že bude zaplacen.⁸⁰⁾ Někdy je závazek jejich přesně určen. Tak pět rukojmí, kteří zajistiti mají příměří ze dne 7. září 1346 mezi králem českým Janem, markrabím moravským Karlem a vévodou korutanským Janem, se strany jedné, a králem polským Kazimírem, se strany druhé, slibuje společnou rukou jednostejně, že příměří bude se zachovávat. Poruší-li je někdo, postaví jej na hradě Haliči, aby se očistil. Nebude-li chtít nebo nebude-li moci, sami králi Janovi škodu nahradí.⁸¹⁾ Podobného druhu rukojemství cizích osob jest jejich l e ž e n í, donucovací vlastně prostředek, aby se smlouvě vyhovělo. V míru Přemysla Otakara II. s Rudolfem ze dne 12. září r. 1277 slibuje se pro případ jeho lehčího porušení se strany Rudolfovy ležení v Lávě, se strany české ve Znojmě, pro případ jeho hrubého porušení na straně Rudolfovy ležení v Norimberku, na straně české ležení v Chebu. S Rudolfovy strany dostaví se do Norimberka biskup pasovský, falckrabí rýnský Ludvík, vévoda saský Albrecht a jiných dvanáct pánů z Rudolfových hrabat, šlechticů a ministeriálů, které biskup olomoucký vyvolí; s české strany do Chebu biskup olomoucký, markrabí braniborský Otto, vévoda vratislavský Jindřich a jiných dvanáct pánů českých, které purkrabí norimberský vyvolí. Osoby, kterým je se do ležení dostaviti, mají závazek svůj přísežně zaslíbiti a nesmějí z ležení

73) Č. 21.

74) Č. 44.

75) Č. 51.

76) Č. 126.

77) Č. 126, 141, 193.

78) Č. 307, 314, 338.

79) Č. 280.

80) Č. 86, 146, 341.

81) Č. 129.

vyjítí, pokud se neposkytne plná náhrada způsobené škody.⁸²⁾ Dle smlouvy ze dne 21. října 1347 má Karel IV. Řezenským pomáhati veškerou svou mocí. Neučiní-li tak, má sedm jmenovaných osob do Řezna jeti a tam tak dlouho potrvati, pokud pomoc nepřijde.⁸³⁾

Smlouvy dále utvrzují se jednak v y h r o ž e n í m t r e s t ů věčných, církevních, světských a pokut majetkových. Prvnímu slouží známé eksekrační doložky,⁸⁴⁾ které v XIII. století některé listy obsahují.⁸⁵⁾ Strany samy podrobuji se někdy ve smlouvách trestům církevním, přestoupí-li jejich předpisy,⁸⁶⁾ a to z důvodu církevní pravomoci řádné, i smlouvou zvláště prorogované,⁸⁷⁾ jako by na ně rozsudkem exkommunikace byla vynesena.⁸⁸⁾ Nebo se obecně hrozí, že biskupové rušitele míru exkommunikací, ba dokonce i celou zemi interdikttem na tak dlouho postihnou, pokud škoda učiněná nebude nahrazena.⁸⁹⁾ Panovník se ještě k tomu zavazuje, že dokud se tak nestane, snětí exkommunikace nedovolí.⁹⁰⁾ Exkommunikace se již někdy napřed vyslovuje na ty krále, kteří

82) Č. 13, 37, 80, 256, 282. Viz též R. B. 2, 996: ležení českých pánů v Litoměřicích za závazek krále Václava (1284 nebo 1285) vůči markrabímu míšenskému Jindřichovi.

83) Č. 132.

84) *Löning*, Vertragsbruch, 558.

85) Č. 6: „adjicientes, ut transgressor praemissorum praeter infamiae notum, quam ex transgressione iuramenti incurret; divinae acrimoniae sentiat ultionis, et cum Chore, Datan et Abiron recipiat portionem dei omnipotentis et gloriosissimae virginis ac sanctorum omnium suffragiis destitutus“, č. 8.

86) Č. 5: „quod si quis eas ex nobis forsitan violarit ex ipso facto excommunicationi summi pontificis et dominorum cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum omnium debeat subiacere“, č. 15, 20.

87) Č. 6: „episcopus Olomucensis tam ex ordinaria iurisdictione quam ex ipsius iurisdictionis in eos, qui eidem episcopo subjecti non sunt, prorogatione nunc facta cognoscet... per censuram ecclesiasticam faciet observari... eidem quoque archiepiscopus et episcopus in personam regis Ungariae atque nostram, singuli sigillatim promulgandi excommunicationis sententiam plenam habeant facultatem, cum ipse et nos in praemissis subjecerimus personas nostras iurisdictionibus eorundem“.

88) Č. 113: „excommunicationis latae sententiae.“

89) Č. 13, 15, 82.

90) Č. 15.

smlouvu poruší, tak že pak již nastupuje ipso facto, samým porušením.⁹¹⁾

Bezectím se vyhrožuje někdy tomu, kdo by složenou přísahu a věrování porušil anebo vůbec smlouvu nedodržel.⁹²⁾

Rušitele mají dále stihnouti i tresty světské. Panovník slibuje, že ochranu odejme tomu, kdo by mír porušil,⁹³⁾ nebo že do klatby dá ty, kdo proti smlouvě výboje se dopustí,⁹⁴⁾ že statku je zbaví a ze země vyhostí.⁹⁵⁾

Smlouvy zajišťují se dále i tresty majetkovými. Tak slibuje smlouvou ze dne 13. října 1290 vévoda sieradzký a kujavský Vladislav králi Václavovi, že, nedodrží-li smlouvu s ním, případnou jeho města Brzeznice a Brzestwie Václavovi. Měšťané těchto měst již napřed mají složiti přísahu věrnosti. Nesloží-li měšťané tuto přísahu, mají Václavovi vlastnický případnouti docela i země Vladislavovy, Sieradzko a Kujavsko.⁹⁶⁾ Škoda, způsobená nájezdy z Rakous do Čech a Moravy, má podle smlouvy ze dne 18. srpna 1312 nahrazena býti do jednoho měsíce po výroku rozhodců. Nestane-li se tak, má šest rukojmí vjeti do ležení v Brně. Nebude-li pak škoda do jednoho měsíce vyrovnána, mají ležeti za dalších 2.000 hřiven stříbra a všechnu škodu.⁹⁷⁾ Placení pokuty přislubuje se také v praeliminare míru ze dne 30. září 1478 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem. Zajišťuje se Matiašovi zaplacení pokuty 100.000 dukátů, nebude-li zástavní summa 400.000 zlatých uherských zaplacená.⁹⁸⁾

I jinými smluvenými následky mohou býti smlouvy utvrzovány. Jest to shora již uvedené odpadání vlastních poddaných, ale také spojenců. K míru ze dne 13. července 1271 mezi Pře-

⁹¹⁾ Č. 6.

⁹²⁾ Č. 5.: „et nihilominus fidei violator et rex carens veritate, quae potissima debet esse socia regiae majestatis, a cunctis Christi fidelibus reputari et tamquam infamis et perjurus, cui potestas dignitatis patere non deberet, secundum canonicas et legales sanctiones infamiae dispendio subiacere.“ Viz též č. 6, 20.

⁹³⁾ Č. 8.

⁹⁴⁾ Č. 13: „nos mox proscriptionis . . . sententias . . . proferemus“.

⁹⁵⁾ Č. 15: „et debent finaliter abjudicari et patria atque bonis“ č. 273.

⁹⁶⁾ č. 20.

⁹⁷⁾ Č. 37.

⁹⁸⁾ Č. 333.

myslem Otakarem II. a králem uherským Štěpánem přistupuje s jeho strany markrabí míšenský Jindřich a braniborský Otto, ze strany uherské král sicilský Karel a vévoda bavorský Jindřich. Poruší-li někdo z králů mír, nemají mu tito spojenci nijak ničím býti pomocni, radni a příznivi.⁹⁹⁾ Sem patří také smluvené podrobování se ve svémocnou exekuci. Dle smlouvy ze dne 28. září 1407 mezi vévodou rakouským Leopoldem, více rakouskými pány a markrabím moravským Joštem zřizuje se pro případ nezapravení výplatné summy zajatců ležení. Bude-li toto ležení trvati měsíc, má se Jošt ve statky dlužníků uvázati.¹⁰⁰⁾ Dle smlouvy ze dne 16. října 1608, kterou se zavazuje Šestiměstí králi českému Václavovi, že bude zachovávatí příměří, uzavřené s markrabaty míšenskými, slibuje se náhrada škody pod ležením a právem stavným.¹⁰¹⁾ Také však stavením výkonu práva může býti hrozeno, na př. že se z dluhu upomínati nesmí, nebude-li smlouvě vyhověno.¹⁰²⁾ I povinnost zaplatiti dluh cizí, nebude-li v čas zapraven, může býti slibována.¹⁰³⁾

Někdy zřizují se zvláštní osoby, které se mají ještě dodatečně na tom usnísti, co by se jim zdálo k upevnění míru a k jistotě uzavřeného přátelství.¹⁰⁴⁾ Zvláštní druh utvrzení smlouvy, specificky český, je zápis smlouvy do desk zemských.¹⁰⁵⁾ Jakýmsi utvrzením smlouvy je i její publikace na sněmu.¹⁰⁶⁾

Ještě sem patří zajišťování smluv, znějících na placení peněz, zástavou¹⁰⁷⁾ a složením věci, na př. listů¹⁰⁸⁾ nebo dlužných platů¹⁰⁹⁾ u někoho třetího.

⁹⁹⁾ Č. 6.

¹⁰⁰⁾ Č. 280.

¹⁰¹⁾ Č. 282.

¹⁰²⁾ Č. 118.

¹⁰³⁾ Č. 88.

¹⁰⁴⁾ Č. 13.

¹⁰⁵⁾ Č. 213. *Palacký*, V., 149.

¹⁰⁶⁾ Č. 339. *Palacký*, I. c.

¹⁰⁷⁾ Č. 31, 48, 52, 54.

¹⁰⁸⁾ Č. 86.

¹⁰⁹⁾ Č. 30.

Část druhá.

Obsah smluv.

I.

Válečné míry, přátelské dohody a alliance.

Válečné míry tvoří zvláštní druh smluv mezinárodních. Ukončuje se jimi válečné nepřátelství. K nim druží se příměří, kterými se nepřátelství jen na čas zastavuje. Listy o příměří případně tu praví, že se uzavírá „fruntliches und gutliches steen“.¹⁾ Příměří charakterisuje jeho prozatímnost. Uzavírá se jen na čas, na př. na dvě nebo pět let od některého příštího svátku.²⁾ Strany mohou je však prodloužit.³⁾ I tehdy, je-li stanovena lhůta, ujednává se, že s příměří schází, zemře-li jedna strana.⁴⁾ I mír nemusí býti uzavřen na trvalé časy. Strany samy mohou již jeho ukončení zamýšlet. Obmezují na př. jeho platnost až na tu dobu, kdy král bude korunován.⁵⁾ Mohou jej také uzavírti na výpověď anebo až do té doby, kdy jedna strana druhé nepřátelství opoví. Šetří se tu ovšem běžných zvyků. Nepřátelství musí býti opovězeno v jisté lhůtě napřed, na př. na čtrnáct dní.⁶⁾ Výpověď musí býti dána bezpečným způsobem, tak, aby o ní nemohlo býti pochybnosti, na př. dvěma rytířskými lidmi v za-

¹⁾ Č. 284, 289.

²⁾ Č. 129, 335a.

³⁾ Č. 297, 298, 299.

⁴⁾ Č. 224, 225.

⁵⁾ Č. 300.

⁶⁾ Č. 129.

pečetěném listě na určitém místě, dle smlouvy ze dne 17. ledna 1462 mezi králem českým Jiřím a markrabím braniborským Friedrichem se strany české v Berlíně, se strany braniborské v Praze, a to tři neděle napřed do západu slunce. Osobám, které výpověď přinesou, zabezpečuje se ve smlouvě samé bezpečný průvod.⁷⁾

Obsah míru a příměří poji se v první řadě k jejich účinku v příčině vedené války. Tento obsah jest z přirozené povahy věci někdy takový, že může se vyskytovat jenom při míru a příměří, tak na př. jednání o zastavení válečného nepřátelství, o zajatcích, válečných škodách, dobytých zemích a hradech, spojencích a přátelích z poslední války a pod. O zastaveném nebo ukončeném nepřátelství se stanoví, že obě strany, země, jejich lidé, panství a statky mají býti před všelikým útokem, jakýmkoli nátiskem a škodou jisti.⁸⁾ Zavazují se k tomu strany, jejich přátelé, spojenci, služebníci, i poddaní.⁹⁾ V míru se ujednává, že zajatci obou stran se propouštějí,¹⁰⁾ případně proti placení jisté odškodněné, od níž se však odpočítává, co zajatci sami na svém výkupném zapravili.¹¹⁾ Z pravidla propouštějí se však zajatci beze všech platů, zejména bez náhrady tak zv. šacunků, kterými se ze zajetí vykupují.¹²⁾ Co však před mírem za ně bylo zapláceno, nemá se více zpět požadovati.¹³⁾ Rukojmí za zajatce postavení, prohlašují se za svobodné, základy za ně položené, za volné.¹⁴⁾ V příměří se stanoví, jak má býti po dobu jeho trvání se zajatci na-

⁷⁾ Č. 319, 284, 289.

⁸⁾ Č. 274, 337.

⁹⁾ Č. 225, 337.

¹⁰⁾ Č. 11, 12, 74, 139, 182.

¹¹⁾ Č. 280.

¹²⁾ Č. 12, 321, 322, 332. Srvn. s tím z případů vnitrozemských: A. Č. 10, (1478): šacování zajatých.

¹³⁾ Č. 12.

¹⁴⁾ Č. 38, 322. Srv. s tím A. Č. 8, 53 (1471): propadnutí základu za vězně. A. Č. 9, 190 (3./I. 1477). Slib za vězně: „Já Jiřík Višně z Větrné . . . vyznávám . . . jakož urozený pán, pan Bohuslav z Švamberka, nejvyšší hauptman kraje plzenského etc. má na vězení služebníky páně Šaftenbergarové . . . žeť já za ně slibuji za každého pod dvadeceti uherských zlatých na postavenie. dokud jim JMt. ústně rok dá, že já do toho času slibuji.“

kládáno, buď že se mají držeti jako „erbere“¹⁵⁾ anebo, jak se stranám líbí.¹⁶⁾ Zajatci, na přísahu a základ propuštění, mají míti své roky až na konec příměří¹⁷⁾ nebo do jeho prodloužení.¹⁸⁾ Rukojmí, za ně postavení, nemohou se do té doby upomínati,¹⁹⁾ a šacunky nějaké odváděti. Zajatcům je však volno se vyplatiti.²⁰⁾ Při mírech na výpovědi mají zajatci své roky až na konec lhůty výpovědní, a sice rytíři a jizdní zbrojnoši, kteří propouštějí se na slib, a měšťané a sedláci, kteří se staví na rukojmí.²¹⁾ V mírech bývá dále stanoveno, že škody vzájemně se zdvihají,²²⁾ nebo jakým způsobem se mají ty škody hraditi, které obyčejnou míru škod válečných přesahují, zejména staly-li se zlovolně. Dle rozhodčího výroku Ludvíka, krále uherského, ze dne 19. února 1357 mezi markrabím moravským Janem a vévodou rakouským Albrechtem má markrabě Jan takovouto škodu nahraditi Albrechtovi službou čtyři sta mužů v kruněích.²³⁾ Jinak z pravidla platí zásada, že to, co jedna strana obdržela nebo ukořistila, si podržuje. Proto nevracejí se peníze, vybrané jako výplaty za nucené rekvisice, „atzungen“, na seno, slámu a oves,²⁴⁾ vybrané holdy²⁵⁾ neboli výpálné, „brandschatzungen“. Naopak schází zase se všeho jich placení, nebyly-li vybrány. Peníze, jednou propadlé, třeba však povždy zaplatiti.²⁶⁾ Při dotčeném již míru na výpověď staví se výplata všech těchto peněz až do jeho výpovědi.²⁷⁾ Strany od-

15) Č. 298.

16) Č. 299.

17) Č. 296.

18) Č. 297.

19) Č. 297.

20) Č. 296.

21) Č. 319, 321a.

22) Č. 6, 8, 182.

23) Č. 182. Viz také č. 319.

24) Č. 319, 321.

25) Ač. 7, 349 (1468, 3./9.): a že sú mě dopáliti chtěli, ihned v zápětí toho mě dobří lidé vystřiehli. I musil sem lidem dopustiti, aby se smluvili o hold ve čtvrtěk na sv. Jiljie ... oni musejí dáti a hold veliký, některú a 60 měr obilí a peněz 35 kop ... 361 (16./10. 1468): je přinutil, aby se holdovali ... hold jim propustil. 365 (1468) šacovali vězně, 372 (1468) holdy pro hrozbu vypálením.

26) Č. 296, 319, 321, 322, 332.

27) Č. 319.

škodňují se v příčině válečné škody z pravidla naturálně, dobytou zemí, hrady a městy,²⁸⁾ aneb se ujednává, že některé hrady mají se tak dlouho držeti, až válečné škody z jejich užitku se zaplatí.²⁹⁾ Při příměří může někdo cizí držeti sporná města věrnou rukou ve prospěch stran nepřátelských.³⁰⁾ Podmínky tu stanoví ovšem konkrétní poměry. Proto může i docela býti stanoveno, že statky ukořistěné mají se vrátiti,³¹⁾ anebo jen pouze to, co v míru bylo vzato.³²⁾ Spojenci a přátelé z poslední války pojmají se do míru nebo příměří, aby i ohledně nich nepřátelství bylo ukončeno nebo zastaveno.³³⁾ Pro poddané, kteří v poslední válce nepříteli proti svému panovníkovi pomáhali, vymínjuje se milost,³⁴⁾ pro poddané země, která vítězí připadá, ochrana před útlakem, jež může docela opravňovati i ku brannému zakročení v cizí zemi, tedy vlastně ku novému zahájení nepřátelství.³⁵⁾ Pro věci z poslední války nemá býti nikdo podezříván a poškozován, vše má platiti za vyrovnáno.³⁶⁾ Komu statek byl vypovězen, požádá-li zaň, má mu býti vrácen. Léno odňaté má se znovu udělit.³⁷⁾ Kdo přišel mezi stranami do nepřátelství, tomu má se odpustiti.³⁸⁾

Vedle tohoto obsahu míru a příměří, který plyne z předchozího válečného nepřátelství, mohou bližší podmínky příměří,³⁹⁾ zejména však mírů rozmanitým způsobem zasahovati do jakéhokoli oboru státní činnosti a právního jednání panovníků. Zase tu rozhodují konkrétní poměry, co jedna strana od druhé žádati chce nebo může, a co druhá jí povoliti může nebo musí. I mohou se míry upravovati hranice, předávati území, hrady a města,⁴⁰⁾ měniti

28) Č. 296.

29) R. B. 2, 992, Form. lit. Vévoda krakovský Boleslav zavazuje se, a také jeho rytíři přísahají, že vrátí Otakarovi hrady, jakmile válečné škody z jich užitků budou zaplaceny.

30) Č. 224.

31) Č. 8, 74, 139.

32) Č. 182.

33) Č. 13.

34) Č. 6, 13.

35) Č. 12.

36) Č. 163, 172.

37) Č. 321, 322.

38) Č. 321.

39) Č. 225.

40) Č. 2, 6, 8, 11, 12, 13.

nebo utvrzovati poměry státoprávní, zejména odvislost lenní,⁴¹⁾ uzavíratí smlouvy svatební,⁴²⁾ činiti opatření v příčině správy vnitřní, zejména výbojů ze země,⁴³⁾ přechovávání uprchlíků,⁴⁴⁾ stíhání zločinců,⁴⁵⁾ rozhodování sporů vlastních i sporů poddaných⁴⁶⁾ a pod. Míry mohou však býti také podnětem k uzavírání zvláštních spolků obranných,⁴⁷⁾ o nichž níže bude řeči.

Rozmíšky stran nemusí býti rozhodovány válkou, také vzájemným přátelským podvolením, dobrotou. K mírům druží se tedy také přátelské dohody rázu dispositivního, odstraňující různice mezi stranami. Tak po nešťastně vedené válce českých pánů s Rakušany vyrovnávají se smlouvou ze dne 13. července 1332 neshody mezi králem českým Janem a vévody rakouskými Albrechtem a Ottou a zavádí se pokoj mezi oběma stranami, jejich zeměmi a lidmi.⁴⁸⁾ Tak uklizen smlouvou ze dne 16. února 1350 i spor Karla IV. a moravského markrabí Jana s domem bavorským.⁴⁹⁾ Vedle toho jsou však přátelské dohody, kterými si strany vůči sobě projevují svou dobrou vůli jen všeobecnými slovy.⁵⁰⁾ Uzavírají mezi sebou věčné přátelství⁵¹⁾ nebo jen na čas života,⁵²⁾ chtějíce „hinfüro allwegen aneinander mit ganczen, steten, trewen, treu maynen, furdern, verantworten und einer dem andern lieb, fruntschafft, dinst, furdrung, gunst und guten willen beweisen, erczaigen und thuun“⁵³⁾ nebo zachovati mezi sebou „amorem, dilectionem et fraternam charitatem“.⁵⁴⁾ Smlouvy takové jsou pro svůj ideový pouze význam řídké. Obyčejně připojuje se ujednání o přátelství ke smlouvám

41) Č. 11, 13.

42) Č. 12.

43) Č. 6.

44) Č. 6.

45) Č. 8, 284.

46) Č. 6, 8, 12, 13, 225.

47) Č. 13, 74, 321.

48) Č. 70, *Palacký*, Dějiny, II (1894), 252.

49) Č. 144, *Palacký*, I. c. 309. Viz také č. 165, 172, 186.

50) *Calvo*, I, 694, *Vattel*, 2, 14.

51) Č. 54.

52) Č. 127.

53) Č. 303.

54) Č. 325, 244.

jiným, na př. ke smlouvám svatebním⁵⁵⁾ aneb jakýmkoli smlouvám vůbec.⁵⁶⁾ Ku projevům přátelství užívá se začasto velice výrazných slov. Tak král polský Kazimír, uzavíraje s Janem a Karlem dne 13. července 1341 „vinculum dilectionis et fidei“, přísahá, že Jana bude míti za „patrem carnalem“ a Karla za „fratrem uterinum“.⁵⁷⁾ Všeobecné ujednání o přátelství přijímá se do smlouvy začasté jako článek první. Smlouva ze dne 2. prosince 1459 mezi králem českým Jiřím a arcivévodou rakouským Albrechtem uvádí v této příčině: „Zuerst so sollen und wollen wir beyde einander, und unser jeglicher den andern mit sonderer freundschaft, ganzen und guten willen, meinen, haben und halten. Auch unser jeglicher dess andern schaden warnen, seine ehre, würde, frommen und bestes foerdern, getrewlich und ohne geferde“.⁵⁸⁾ Již z této ukázky je však zřejmo, že i k těmto dohodám o pouhém přátelství připojuje se již nějaký pozitivní účel. Zde je to odvrácení škody a péče o čest, hodnost, užitek a dobro strany smluvní. Zaslibování takovéhoho konání přichází dosti často.⁵⁹⁾ Vedle toho připovídá se vzájemná rada, kterou si strany, chtějíce býti „legales, boni et perfecti amici“, příslibují.⁶⁰⁾ Všeobecné příslibování péče o záležitosti smluvcovy běře na sebe určitějšího tvaru, slibuje-li na př. král Jan smlouvou ze dne 12. března 1329 německému řádu, že bude jeho věci hleděti u papežského stolce, u říše a kdekoli jinde.⁶¹⁾ Jakož pak strany chtějí mezi sebou žíti v přátelství, tak důsledkem toho vůči sobě prohlašují, že mezi nimi a jich poddanými všechny neshody mají pominouti, a svornost a dobré sousedství potrvati,⁶²⁾ že nemá více mezi nimi a jejich lidmi dojíti k opovědnictví, nepřátelství, válce a nějakému útöčení,⁶³⁾ že se strana jedna beze svolení strany druhé v žádný

55) Č. 89.

56) Č. 128, 131, 169, 182.

57) Č. 116.

58) Č. 313.

59) Č. 72, 130, 137, 169, 203, 213, 215, 244, 262, 278, 305, 308, 313, 314, 317, 323.

60) Č. 27, 29, 41, 42, 50, 93, 159, 222, 226, 230, 233, 236, 271, 273, 278, 243.

61) Č. 57.

62) Č. 335.

63) Č. 252, 305, 307, 308, 312, 320, 331, 338.

hrad a v žádné místo území strany neuváže,⁶⁴⁾ druhou stranu v držbě její zachová, nebude jí v této držbě brániti a rušiti,⁶⁵⁾ manů, měst, hradů a poddaných jejích si osobovati⁶⁶⁾ a vůbec proti nim co podnikati.⁶⁷⁾ Jedna strana nemá druhé škoditi na těle, cti a statku,⁶⁸⁾ i zaslibují si obě nedotknutelnost svého území.⁶⁹⁾

Positivní úkol smluv, který jsme viděli již při slibované radě, může však jíti za cílem politickým, za ochranou nebo výbojem smluvců. Spolky takové zovou se v pozdější literatuře práva mezinárodního *alliancemi* a sice podle jmenovaného cíle buď defenzivními neb ofenzivními.⁷⁰⁾ I v našich smlouvách shledáváme spolky na obranu⁷¹⁾ a výboj.⁷²⁾ Rozdíl mezi oběma vychází z povahy věci. Jsou od sebe odlišny, zejména podle případů, kdy pomoc má se poskytnouti (*casus foederis*), v který čas, jak a za jakou náhradu.

Při obraně určuje se ve smlouvách její předmět, co má se hájiti a chrániti. V první řadě je to panovník sám, jemuž se ochrana slibuje,⁷³⁾ po většině je to však jeho území.⁷⁴⁾ Země, které mají býti chráněny, uvádějí se buď jen všeobecně,⁷⁵⁾ nebo

⁶⁴⁾ Č. 65.

⁶⁵⁾ Č. 75, 169, 264, 290.

⁶⁶⁾ Č. 112.

⁶⁷⁾ Č. 272.

⁶⁸⁾ Č. 77, 295.

⁶⁹⁾ Č. 327.

⁷⁰⁾ *Calvo*, I, 693, *Heffter*, 196, *Trakal* v Ottově slovníku naučném pod heslem „alliance“. Literatura dnešního práva mezinárodního již více rozdílů takových nečiní, ježto vývoj jeho i vývoj styků mezistátních mezitím pokročil. V době, námi líčené, lze však v samých pramenech tyto rozdílů shlednouti. Z nich dá se posouditi, že rozdělování toto jest pro svou dobu přiměřeno.

⁷¹⁾ Č. 38, 39, 56, 86, 93, 94, 106, 124, 125, 132, 137, 141, 149, 150, 154, 155, 158, 187, 189, 193, 196, 202, 203, 206, 213, 215, 221, 222, 226, 228, 232, 239, 243, 247, 250, 254, 257, 260, 267, 270, 272, 290, 302, 305, 307, 308, 309, 310, 314, 315, 316, 327, 333, 338, 344, 347.

⁷²⁾ Č. 25, 30, 42, 50, 57, 79, 92, 102, 116, 117, 134, 135, 136, 157, 167, 169, 184, 186, 194, 216, 219, 220, 226, 230, 231, 236, 238, 245, 247, 250, 253, 258, 262, 273, 276, 278, 297, 302, 327, 347.

⁷³⁾ Č. 56, 67.

⁷⁴⁾ Viz pozn. ⁷¹⁾

⁷⁵⁾ Č. 56, 94, 106, 124, 125.

označují se druhy držby „*furstenthum*, *erbe*, *lande*, *herrscheffe*, *gut*“.⁷⁶⁾ Ochrana vztahuje se však také i na statky a země, kterých strana ještě získá,⁷⁷⁾ také na její lidi⁷⁸⁾ a její všechna práva, svobody, čest i zvyklosti,⁷⁹⁾ při králi českém⁸⁰⁾ a kurfirstech⁸¹⁾ i na kurské členství a hlas při volbě římského krále. Držba, která má býti chráněna, vypočítává se někdy, zejména na straně české podrobně. Uvádějí se všechny země, které ke koruně české náležejí, všechna její knížectví, všechna manství, všichni manové, všechna města mimo zemi, hrady a zástavy.⁸²⁾ Toto vypočítávání zdá se míti ještě jiný účel než pouhou ochranu podle smlouvy. V mezinárodní smlouvě se takto zjišťuje a mezinárodně uznává majetek koruny ve vší své rozloze a zabezpečuje jak proti odporům smluvce, tak i proti odporům cizím. Strany samy ve smlouvách někde vysvětlují, co pod obecným názvem svých zemí míní. Tak prohlašuje se ve smlouvě ze dne 13. června 1370 mezi

⁷⁶⁾ Č. 137, 154.

⁷⁷⁾ Č. 39, 137, 154, 202, 203.

⁷⁸⁾ Č. 150, 187.

⁷⁹⁾ Č. 56, 137, 154, 187, 222, 314.

⁸⁰⁾ Č. 187, 216, 308, 338, 347.

⁸¹⁾ Č. 216, 308.

⁸²⁾ Č. 187: „und die an ire lieb, fürstenthumb, herrschafft, gut, land oder leuth, geistlich oder weltlich, greiffen wolten, beynamen an das Khunigreich zu Beheimb, die chur und stimme, die *ein Khunig zu Beheimb von wegen seiner landte hat*, und haben soll an der wal eines römischen Khunigs, eines künftigen Kayzers, an die *mannschafft und lehenschafft* der nachgeschriebenen fürstenthumb der marcke zu merhern, der hertzogthumb zu Troppau und zu Ratibor und der herzogthumb zu Liegnitz, zu dem Brige und Münsterberg, zu der Oelse, zu Glogau, zu dem Sagann, zu Opiel, zu Streliz, zu Falckenberg, zu Teschen, zu der Khosel, zu Butinn, zu der Stinow, zu Vswizin, die *von dem Khunigreich, den Khünigen, und der Krohnen Beheimb zu lehen rüren*, und an die *ersten* derselben landen, oder an die landt greiffen wolten, den steten . . . und an die edlen . . . die des Khünigreichs und des cronen zu Beheimb erblich mann sind und an die vesten . . . pfandschafft, wie die genandt sindt. vnd bey namen zu den landen des hochgebohrn fürsten, herrn Bolcken . . . die der durchleuchtigen Fürsten, unser frauen vnd muhmen, frau Annen, der römischen Kayserin, als *einer Khünigen zu Beheimb* und ires leibes-erben . . . gehuldet, globt und geschworen haben und in alle ire land, herrschafft, mannschafft, lehen, veßten, burcke, stete, gut, und an alle ire zugehörunge, wo oder in welchen landen die gelegen sind, die sie ietzund haben oder fürbas in einige weis gewinnen.“ Viz též č. 206, 222, 308, 338.

Karlem IV., králem Václavem a vévodou bavorským Albrechtem, že pod zeměmi Karlovými a Václavovými zahrnuty jsou všechny země, všichni lidé a všechna panství, které mají v Čechách a v zemích německých aneb kterých ještě získají, pod zeměmi Albrechtovými jeho země, lidé a panství v Bavořích.⁸³⁾ V ochranu nemusí býti však pojata veškerá držba smluvcová. Ve smlouvě může býti výslovně stanoveno, že jenom některá jeho držba, menší určitá část jeho majetku ochrany požívá. Tak slibují smlouvou ze dne 1. června 1358 norimberští purkrabí Albrecht a Friedrich Karlovi IV. a koruně české, že budou chrániti držbu jejich zemských soudů, zemí a jiných soudů v Bavořích a zemi české.⁸⁴⁾ Smlouvou ze dne 5. září 1360 připovídá Karel IV. vévodům rakouským Rudolfovi, Friedrichovi, Albrechtovi a Leopoldovi ochranu jejich zemí ve Švábsku a Elsasku.⁸⁵⁾ Smlouvou ze dne 16. října 1373 zavazuje se Karel IV., že přispěje vévodovi rakouskému Albrechtovi při útoku jakémkoli, Václav, král český, proti útokům na Rakousy, Štýrsko, Korutany, Vindickou Marku, Krajinu a Tyroly, markrabě moravský Jan a jeho syn proti útokům na Rakousy.⁸⁶⁾ Smlouvou ze dne 15. dubna 1375 zavazuje se Karel IV., král český Václav a markrabě moravský Jan vévodovi rakouskému Albrechtovi, že mu pomohou proti jeho bratru Leopoldovi, bude-li jím napaden, toliko však v zemích rakouských.⁸⁷⁾ Předmětem ochrany může býti dále také příští dědictví⁸⁸⁾ nebo nástupnictví na trůn.⁸⁹⁾

Ochrana směřuje proti všem, kdo by smluvce napadli nebo je nějak rušili a poškozovali.⁹⁰⁾ Někdy však vedle tohoto všeobecného určování nepřítele zahrocuje se smlouva také proti určité osobě. Tak smlouvou ze dne 26. dubna 1405 mezi markrabím moravským Joštem a uherským králem Zikmundem slibují si

83) Č. 222.

84) Č. 189.

85) Č. 194, 196.

86) Č. 231.

87) Č. 238. Viz též č. 235.

88) Č. 221.

89) Č. 130.

90) Č. 149, 187, 194, 215, 222, 226, 228, 232, 247, 250, 254, 260, 267, 270, 272, 307, 308, 309, 310, 315, 327, 344, 347.

strany pomáhati, raditi a přispívati proti každému, kdo by je na jejich zemích, jejich cti, právech, těle a statku rušiti, stěžovati, tisknouti a napadati chtěl, obzvláště však proti vévodovi rakouskému Vilémovi a jeho synovcům.⁹¹⁾ Ochrana, proti kteréukoli nepříteli všeobecně příslibovaná, se však někdy již ve smlouvách samých v jistém směru obmezuje. Proti některým osobám nezamýšlí se totiž uzavřítí ani spolek obranný. Takovou osobou je zejména římský císař a římská říše. Strany prohlašují někdy, že se proti nim spolčovati nechtějí.⁹²⁾ Prohlášení to jest však jen theoretické. Strany obyčejně v téže smlouvě samy zase uvádějí, že bude-li říše chtítí je nebo jejich dědice a nástupce sama pro sebe, nebo pro někoho jiného rušiti, že budou si pomáhati jako proti nějakému jinému nepříteli.⁹³⁾ I Karel IV. prohlašuje za sebe, své dědice a nástupce, krále české, ve smlouvě ze dne 15. července 1353 s purkrabími norimberskými, že bude je chrániti proti komukoli „niemant auzzenemen, an daz heilige reich und sein furmunden, romischen keisern und kunigen, es were danne, daz sie an iren guten, erben, pfanden und herscheften gewalt tun wolten, so sullen und wollen wir in wider sulchen gewalt beholfen sein“.⁹⁴⁾ Smlouva některá užívá sice jen všeobecných slov k označení nepřátel, proti kterým směřuje, a přece slova tato přiosťrují se proti těm osobám, které jinak ze smlouvy se vyjímají. Tak na př. ve smlouvě ze dne 9. října 1336 mezi králem českým a uherským, vévody rakouskými, markrabím moravským a hrabětem tyrolským slibují si strany pomoc „adversus quemlibet hominem vel personam cujuscunque status, conditionis, dignitatis ac eminentiae existant, etiam si regali aut cujuscunque excellentiae titulo praefulgeant seu eminentiae fuerint decorati, nemine penitus exceptato“.⁹⁵⁾ Řada osob, proti kterým se strany spolčovati nechtějí, řídí se dle faktických poměrů. Jsou to obyčejně jejich přátelé a spojenci, s kterými mají již dřívější smlouvu.⁹⁶⁾ Ochrana může býti však také obmezena ještě v jiném směru. Může se týkati útoku jenom

91) Č. 278.

92) Č. 150.

93) Č. 150.

94) Č. 158, 302.

95) Č. 93.

96) Č. 55, 56, 61, 62, 83.

s některé strany. Tak slibuje smlouvou ze dne 17. prosince 1394 markrabě moravský Jošt a někteří čeští páni vévodům rakouským pomoc proti každému, kdo by na ně učinil útok ze zemí koruny české.⁹⁷⁾ Smlouvou ze dne 8. října 1460 uzavírají král český Jiří a vévoda bavorský Ludvík mezi sebou obranný spolek proti uherskému králi Matiašovi.⁹⁸⁾ V praeliminare míru ze dne 30. září 1478 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem slibuje se pomoc proti útokům na království české od jeho sousedů.⁹⁹⁾ Strany vyhrazují si dále ve smlouvách proti svým smluvcům právo, že budou chrániti osoby jiné, budou-li tyto smluvci napadeny. Dle smlouvy ze dne 13. června 1370 mezi Karlem IV., králem českým Václavem a vévodou bavorským Albrechtem mohou Karel a Václav pomáhati vévodům rakouským „unschädlich dieser bundnusse“, učiní-li vévoda bavorský na ně útok. Naproti tomu jsou však povinni pomáhati i vévodům bavorským, budou-li zase od vévodů rakouských napadeni.¹⁰⁰⁾ Casus foederis může se pojiti i ku příčině napadení. Smlouvou ze dne 2. května 1376 slibují vévodové meklenburští Karlovi a jeho synům Václavovi, Zikmundovi a Janovi, že jim budou pomáhati proti všem, kdo by je rušili, poškozovali a napadali z té příčiny, že přispěli vévodům při nabývání království dánského.¹⁰¹⁾ Casus foederis může býti také různě podmíněn. Spojenci mají se na př. dříve pokusiti o prostředkování mezi napadeným a útočníkem. Nebude-li míti prostředkování žádného výsledku, může se napadenému pomoci.¹⁰²⁾ To platí zejména také, je-li někdo ze spojenců napaden osobou, kterou ze smlouvy byl vyňal.¹⁰³⁾

Ve smlouvách obranných určuje se dále, jakého rázu je nepřátelská činnost, která je spojenci důvodem ku pomoci nebo ku zakročování. Je to vpád do země,¹⁰⁴⁾ útok,¹⁰⁵⁾ napadení, rušení

⁹⁷⁾ Č. 260.

⁹⁸⁾ Č. 316.

⁹⁹⁾ Č. 333.

¹⁰⁰⁾ Č. 222, 321.

¹⁰¹⁾ Č. 239.

¹⁰²⁾ Č. 257, 259, 267.

¹⁰³⁾ Č. 314.

¹⁰⁴⁾ Č. 56, 194.

¹⁰⁵⁾ Č. 124.

a poškozování (angreifen, hindern, beschedigen,¹⁰⁶⁾ impedire seu molestare,¹⁰⁷⁾ dampna seu dispendia niti,¹⁰⁸⁾ inquietare seu turbare,¹⁰⁹⁾ entweren,¹¹⁰⁾ irren.¹¹¹⁾) Pomoc přislíbuj se také proti odboji uvnitř země.¹¹²⁾

Je-li někdo napaden, nelze pomoc odkládati. Třeba ji poskytnouti ihned, jakmile se o ni požádá,¹¹³⁾ a třeba přispěti veškerou svou mocí.¹¹⁴⁾ Povaha ochrany může ovšem snášeti, že se může pomoc poskytnouti až po určité době. I stanoví se tu pro spojení lhůta jednoho měsíce,¹¹⁵⁾ čtyř neděl¹¹⁶⁾ a čtrnácte dní,¹¹⁷⁾ pokud to vzhledem k méně nutkové potřebě je možno. I sejde se vši lhůty, je-li nouze nalehavá.¹¹⁸⁾ Rozdíl mezi smlouvami na výboj a smlouvami obrannými i tu vyniká, že v některé smlouvě nemůže na výboj žádána býti pomoc do určité lhůty, na př. do příštích vánoc, obrana však může žádána býti ihned.¹¹⁹⁾

Objem skytané pomoci řídí se dle okolností. Má se dáti pomoc taková, jaké bude zapotřebí,¹²⁰⁾ a tak skytá se někdy pouze sto mužů ve přílbách, ovšem však tolikrát, kolikrát se požádá.¹²¹⁾ Žádá-li se o pomoc větší než na př. sto mužů, ve smlouvě přislíbených, rozhodují o tom někdy čtvři osoby, dvě z každé strany, zda je vskutku nutná.¹²²⁾ Proti odboji v zemi má se někdy pomáhati veškerou mocí,¹²³⁾ někdy pouze menším počtem mužstva,

¹⁰⁶⁾ Č. 137, 150, 154, 158, 187, 206, 221, 222, 226, 228, 239, 257, 270, 272, 278, 302, 307, 308, 309, 314.

¹⁰⁷⁾ Č. 155, 193, 254, 276.

¹⁰⁸⁾ Č. 190.

¹⁰⁹⁾ Č. 310.

¹¹⁰⁾ Č. 158, 302, 307, 309.

¹¹¹⁾ Č. 347.

¹¹²⁾ Č. 28, 32, 41, 134.

¹¹³⁾ Č. 93, 155, 187, 194, 301.

¹¹⁴⁾ Č. 16, 39, 55, 83, 247, 262, 302, 308, 341.

¹¹⁵⁾ Č. 308, 309.

¹¹⁶⁾ Č. 141, 158, 302, 327.

¹¹⁷⁾ Č. 187, 228, 301.

¹¹⁸⁾ Č. 194, 301, 302.

¹¹⁹⁾ Č. 136.

¹²⁰⁾ Č. 137, 206, 226. R. imp. K. 371, 4549.

¹²¹⁾ Č. 124, 125.

¹²²⁾ Č. 68.

¹²³⁾ Č. 28.

na př. dvě stě muži.¹²⁴⁾ I o takovéto menší pomoci bývá však již napřed stanoveno, že má být zpět poslána, bude-li pomahač sám ve svých zemích napaden.¹²⁵⁾ Vší mocí příslibuje se však pomáhati, má-li některá země ve věrnost a poslušnost být uvedena.¹²⁶⁾

Mezi odbojem a obranou může být ještě rozdíl v příčině náhrady, která se za poskytnutou pomoc platí. O tom však níže.

Spolky na výboj uzavírají se buď všeobecně proti jakémukoli nepříteli, jména jeho ani neuvádějí, „contra omnem viventem hominem cuiuscunque praeceminentiae, conditionis ac status existat, nullo penitus excluso, adversus unumquemque hominem, . . . nullo excepto“¹²⁷⁾ „wider alle, wider allermeniglich, nymand ausgenommen“¹²⁸⁾ nebo vůbec proti všem nepřítelům.¹²⁹⁾ Jedna strana prohlašuje vůči spojenci druhému: „alle seine veinde sullen unsir veinde sein“¹³⁰⁾ I zde má však smlouva, proti kterémukoli nepříteli uzavřená, za často zahrocení proti nepříteli určitému. Tak uzavírá král Jan smlouvou ze dne 19. června 1317 s králem římským Ludvíkem a arcibiskupy mohučským a trevirským spolek proti komukoli, zejména proti vévodovi rakouskému Friedrichovi, jeho bratrovi a jejich spojencům.¹³¹⁾ Někdy však se nepřítel již přesněji určuje. Tak slibuje smlouvou ze dne 6. ledna 1337 vévoda javorský Jindřich králi českému Janovi a markraběti moravskému Karlovi pomoc proti jejich nepřítelům v Čechách, na Moravě a v zemích polských.¹³²⁾ Někdy uvádí se také již určitá osoba, proti které se smlouva na výboj uzavírá, na př. papež a jeho nástupce,¹³³⁾ král římský, jeho spojenci a přátelé,¹³⁴⁾ král polský, jeho dědicové a nástupci,¹³⁵⁾ vévoda saský.¹³⁶⁾

¹²⁴⁾ Č. 36, 41.

¹²⁵⁾ Č. 41.

¹²⁶⁾ Č. 134.

¹²⁷⁾ Č. 116, 194.

¹²⁸⁾ Č. 13, 27, 28, 29, 38, 61, 62, 71, 83, 157, 184, 216, 219, 220, 230, 236, 247, 250, 253, 254, 258.

¹²⁹⁾ Č. 133, 169.

¹³⁰⁾ Č. 157.

¹³¹⁾ Č. 42, Viz též č. 50.

¹³²⁾ Č. 102.

¹³³⁾ Č. 79.

¹³⁴⁾ Č. 30, 92.

¹³⁵⁾ Č. 57.

¹³⁶⁾ Č. 295.

Pomoc, všeobecně proti komukoli slibovaná, jako se může proti někomu hrotiti, tak se může zase proti někomu z plna vylučovati. Smlouvy, zajišťující pomoc na výboj proti komukoli, vyjímají z řady těchto neurčitých nepřátel určité osoby, na př. papeže,¹³⁷⁾ církev,¹³⁸⁾ císaře,¹³⁹⁾ římskou říši,¹⁴⁰⁾ sicilského, polského¹⁴¹⁾ a uherského¹⁴²⁾ krále, vévody rakouské,¹⁴³⁾ bavorské,¹⁴⁴⁾ kurfirsty¹⁴⁵⁾ atd.,¹⁴⁶⁾ někdy také osobu, která se nalézá pod pravomocí spojencovou.¹⁴⁷⁾ Někdy vylučuje se pomoc taková proti někomu pro případ útoku, připouští se však pro případ obrany, napadne-li osoba taková spojence.¹⁴⁸⁾ Ale povoluje se zase také samému spojenci, aby pomáhal osobě třetí, bude-li tato osoba jeho smluvci napadena. Musí však pomáhati i svým smluvcům, učiní-li na ně útok tato třetí osoba. Tak povoluje se smlouvou ze dne 13. července 1341 mezi králem českým Janem, markrabím moravským Karlem a králem polským Kazimírem tomuto polskému králi, že může pomáhati králi uherskému, vtrhne-li Jan a Karel do země uherské, že však musí zase Karlovi a Janovi pomáhati, vtrhne-li král uherský do jejich zemí.¹⁴⁹⁾ Má-li smluvce jiné, případně i státoprávní povinnosti vůči dřívějšímu smluvci, nemohou se povinnosti tyto pozdější smlouvou zcela vyloučiti. Aspoň se tedy obmezují. Tak dle smlouvy ze dne 18. září 1323 mezi králem českým Janem a vévody rakouskými povoluje se králi Janovi, aby pomáhal německému králi Ludvíkovi, potáhne-li na vévody, avšak jiným vojskem než z Čech a Moravy.¹⁵⁰⁾

Někdy se účinky smlouvy proti určité osobě jen do jisté doby

¹³⁷⁾ Č. 216, 245.

¹³⁸⁾ Č. 61, 78, 245.

¹³⁹⁾ Č. 62, 216.

¹⁴⁰⁾ Č. 61, 62, 142, 257, 259, 263, 267, 301.

¹⁴¹⁾ Č. 55, 83.

¹⁴²⁾ Č. 61.

¹⁴³⁾ Č. 56, 62.

¹⁴⁴⁾ Č. 62.

¹⁴⁵⁾ Č. 216, 263.

¹⁴⁶⁾ Č. 62.

¹⁴⁷⁾ Č. 235, 245.

¹⁴⁸⁾ Č. 56.

¹⁴⁹⁾ Č. 116.

¹⁵⁰⁾ Č. 51.

vylučují. Dle smlouvy 21. prosince 1348 mezi Karlem IV., Janem vévodou korutanským, jeho bratem Václavem, korunou českou a lantkrabím durinským nemá se proti vévodům bavorským žádati pomoc do roka od příštích vánoc.¹⁵¹⁾

Pomáhání samo může býti také obmezeno svým určitým cílem. Může se slibovati pomoc ku dobytí původních hranic nebo zemí spojené strany,¹⁵²⁾ nebo určité země,¹⁵³⁾ nebo hradu.¹⁵⁴⁾ Spojenci může býti také ukládáno i místo a směr, kde má pomáhati. Má učiniti útok na nepřítele, kde jeho země se zeměmi nepřátelskými sousedí.¹⁵⁵⁾

Ve smlouvách stanoví se dále jisté podmínky, kdy se pomoc má dáti. Strana není na př. povinna pomáhati, pokud je sama v boji o své hranice. Teprve až tento boj dokončí, má tak učiniti proti komukoli,¹⁵⁶⁾ anebo až vůbec válka, kterou vede, bude skončena.¹⁵⁷⁾ Proto se někdy pro vnitřní nepokoje zaslíbená pomoc vůbec odpírá.¹⁵⁸⁾ Pomáhání může býti také závazkem s jakousi resolutivní výminkou. Tak dle smlouvy ze dne 8. listopadu 1253 povinen je Přemysl Otakar pomáhati králi římskému Vilémovi, pokud se tento bude nalézati v milosti papeže a církve.¹⁵⁹⁾

Spojenci mohou si ukládati jistá obmezení v příčině počtů války. Značnou válku, kde by spojenec jejich pomoci potřeboval, může začíti toliko s radou a vůlí všech spojenců, a ve válce takové mají mu všichni pomáhati. Jedná-li spojenec proti tomu, na př. podnikne-li větší válku, nejsou druzí spojenci povinni, aby mu svou pomocí přispěli, leda ze své vůle. Nemusí také pomáhati, pomůže-li spojenec někomu ve válce, kde o jeho práva a svobody nejde. Kdyby tedy i o tuto věc se jednalo, musil by si i ku pomáhání svolení ostatních vyžádati. Přejde-li jeden spojenec do války z příčiny spojence druhého, musí mu ovšem tento druhý

¹⁵¹⁾ Č. 136.

¹⁵²⁾ Č. 4, 167.

¹⁵³⁾ Č. 134, 186.

¹⁵⁴⁾ Č. 63.

¹⁵⁵⁾ Č. 226.

¹⁵⁶⁾ Č. 179.

¹⁵⁷⁾ 295.

¹⁵⁸⁾ A. č. II, 154 (1521) Pro neřády v Čechách nelze pomoc králi polskému činiti.

¹⁵⁹⁾ Č. 1.

spojenec pomoci poskytnouti. Ve válce spojenecké mohou jen všichni spojenci, nikoli snad jen jeden z nich mír uzavřítí.¹⁶⁰⁾

Smlouvy určují, jak dlouho trvá závazek vzájemné pomoci. Strany mohou uzavřítí spolek na výboj na trvalé časy¹⁶¹⁾ nebo jen na čas určitý. I mají smlouvy trvati po celý čas jejich života¹⁶²⁾ nebo jen některou dobu kratší, na př. do královny korunovace,¹⁶³⁾ deset,¹⁶⁴⁾ pět¹⁶⁵⁾ a čtyři¹⁶⁶⁾ léta.

Strany spojují se se všemi svými zeměmi a lidmi¹⁶⁷⁾ aneb jen se zeměmi některými,¹⁶⁸⁾ což má asi význam v příčině objemu a směru skytané pomoci. Objem pomoci bývá přesně určován. Má se pomáhati buď vší mocí,¹⁶⁹⁾ leckdy za osobního účastenství strany,¹⁷⁰⁾ nebo mají se poslati zbrojnoši a lučištníci (*gens armigera et sagittaria*), co nejvíce se bude moci,¹⁷¹⁾ nebo pomoci „cum *C galeatis et totidem levibus hominibus, thoraces et panceria habentibus*“¹⁷²⁾ aneb „cum *sexingentis lanceis et totidem ballistariis*“, kolikrát bude potřebí,¹⁷³⁾ anebo dodatí na první žádost šest set mužů v přílbách (*galeati*), na každou další pak žádost čtyři sta mužů,¹⁷⁴⁾ ku denní válce a opovězenému nepřátelství lid jízdní a pěší.¹⁷⁵⁾ Pomoc skytá se někdy v různých zemích v jiné síle. Tak pomáhá král český Jan králi francouzskému Filipovi dle smlouvy z r. 1332 v Champagne, Vermandois a Amiensu čtyři sta, jinde tři sta mužů.¹⁷⁶⁾ Někdy jde přislíbená pomoc

¹⁶⁰⁾ Č. 257, 259, 267.

¹⁶¹⁾ Č. 93.

¹⁶²⁾ Č. 27, 50, 134, 262.

¹⁶³⁾ Č. 295.

¹⁶⁴⁾ Č. 30.

¹⁶⁵⁾ Č. 267.

¹⁶⁶⁾ Č. 32.

¹⁶⁷⁾ Č. 247.

¹⁶⁸⁾ Č. 245, 285. R. imp. K. rs. 584, 507; 697, 6596.

¹⁶⁹⁾ Č. 28, 57, 134, 159, 238, 244, 247, 347. R. imp. K. 377, 4629; 452, 5449, rs. 593, 571.

¹⁷⁰⁾ Č. 16.

¹⁷¹⁾ Č. 55, 83, 247.

¹⁷²⁾ Č. 92.

¹⁷³⁾ Č. 263.

¹⁷⁴⁾ Č. 179.

¹⁷⁵⁾ Č. 314.

¹⁷⁶⁾ Č. 78.

tak daleko, že se chce pomáhati nejen vlastním vojskem, nýbrž i také ještě žoldněři, kteří se za tím účelem najmou. Ve smlouvě z r. 1303 proti králi římskému Albrechtovi slibují sobě král český Václav a král francouzský Filip vzájemně, že mimo ty lidi, které ze svých království a panství obdrží, najmou „stipendiarios de Deutoniae partibus pro centum millibus marcarum arg. ponderis prag.“ Strany příslibují si proti králi Albrechtovi okamžitý výboj „ita quod ex nunc statim uterque nostrum non quaesita vel expectata alia monitione vel requisitione alterius, ipsius se manifestum inimicum ostendat et actualiter eum, fautores et adjutores ejus, pro cunctis suis viribus impediatur ac impugnet“.¹⁷⁷⁾ Jinak bývá stanoven pro poskytování pomoci jistý čas. Smlouvy uvádějí tu předně lhůtu, jak dlouho napřed strana, která pomoci potřebuje, má o ni žádati, na př. měsíc napřed.¹⁷⁸⁾ Smlouvy však, jak již výše při obraně bylo uvedeno, uvádějí dále lhůtu, do kdy požadovaná pomoc má být poskytnuta, na př. do šesti neděl¹⁷⁹⁾ nebo jednoho měsíce.¹⁸⁰⁾ Smlouvy dále stanoví, jak má o pomoc být žádáno, kde, a někdy také udávají místo, kam má být postavena, jakož i kdo ji v nepřítomnosti panovníkově vyšle, a kdo s ní přijde. Z počátku není pro požadování žádná pevná forma požadována. Vévodové opolští Mešek a Boleslav příslibují smlouvou ze dne 17. ledna 1291 králi českému Václavovi pomoc, jakmile ji buď on sám anebo jeho lidé na jednom z nich nebo na obou dvou požádají.¹⁸¹⁾ Později se stanoví, že o pomoc má se žádati osobou ctihodnou,¹⁸²⁾ poslem nebo listem.¹⁸³⁾ Žádost o pomoc musí, jak smlouvy někdy určují, být podána na určitém místě. Tak dle smlouvy ze dne 6. června 1332 má žádána být na markraběti míšenském v Drážďanech, na českém králi Janovi na hradě pražském,¹⁸⁴⁾ nebo dle smlouvy ze dne 20. září 1344 v Praze.¹⁸⁵⁾ O pomoc

177) Č. 25.

178) Č. 124, 125, 142.

179) Č. 137.

180) Č. 314.

181) Č. 16.

182) Č. 106. Viz též 337 výpověď míru.

183) Č. 137.

184) Č. 68.

185) Č. 124, 125, 142.

má upomínán být buď sám panovník nebo jeho úředníci,¹⁸⁶⁾ případně i synové panovníkovi nebo za Karla IV. markrabě moravský.¹⁸⁷⁾ V nepřítomnosti krále Jana v království českém má ji postavit hejtman království českého.¹⁸⁸⁾ Také se někdy stanoví, že má s ní jít řádný hejtman¹⁸⁹⁾ a udává se místo, na které má být dodána. Tak má bavorský vévoda Jindřich postavit Přemyslu Otakarovi II. u Kremže „ducentos dextrarios faleratos, ducentos armatos in armis levibus et centum ballistarios“.¹⁹⁰⁾ Dle smlouvy ze dne 8. května 1460 mezi králem českým Jiřím a vévodou bavorským Ludvíkem dodává Jiří své vojsko do Lambu a Ludvík do Domažlic.¹⁹¹⁾

Rozdíl mezi smlouvami na výboj a smlouvami na obranu jeví se dále ještě také v případné úplatě, která se za poskytování pomoci na výboj skytá, částečně pak i v náhradě škod válečných. Přemysl Otakar zavazuje se zaplatit vévodu bavorskému Jindřichovi tři tisíce hřiven stříbra pražské váhy za pomoc poskytnutou na výpravu proti Uhrům i jinam. Peníze vyplatí se ve dvou termínech. Jakmile budou odvedeny, musí mít vévoda na vyzvání Otakarovo vojsko pohotově. Dojde-li k míru s Uhry, má vévoda bavorský přes to peníze si podržeti, vykonaje za ně služby příležitostně.¹⁹²⁾ I Rudolf slibuje v míru ze dne 12. září 1277 Přemyslu Otakarovi II. za značnější pomoc v říši odplatu jako u jiných knížat.¹⁹³⁾ Král český Jindřich slibuje hraběti virtenberskému smlouvou ze dne 11. února 1308, že mu vyplatí za pomoc proti římskému králi Albrechtovi a jeho spojencům a přátelům deset tisíc hřiven grošů pražských.¹⁹⁴⁾ I pro případ vítězství, dobytí některých zemí pomocí druhého slibuje se smlouvou ze dne 17. ledna 1291 odměna zvláštní.¹⁹⁵⁾ Jak z příkladů těchto zřejmo, je to většinou pomoc, skytaná za hranicemi zemí spo-

186) Č. 302, 307.

187) Č. 179.

188) Č. 57.

189) Č. 16, 314.

190) Č. 7.

191) Č. 314.

192) Č. 7.

193) Č. 13.

194) Č. 30.

195) Č. 16.

jenců. Smlouvy vskutku také za často takovouto pomoc za hranicemi jako jakýsi druh zvýšené pomoci zdůrazňují.¹⁹⁶⁾

Od této odměny třeba lišiti vlastní náklad na vojsko a válečné škody. Škodami rozumí se v pozdější době žold vojína a případně i výplata zajatých. Kdo přijímá vojíny do své služby, vydává jim anebo jich veliteli zvláštní „list slůžný a záškodní“¹⁹⁷⁾ německy „bestell-, bestallungs-, schadlosbrief“¹⁹⁸⁾ Náhrada škod válečných bývá za poskytnutou pomoc za často příslibována¹⁹⁹⁾ anebo dodatečně projednávána.²⁰⁰⁾ Smlouvy naše činí rozdíl mezi náhradou škod a nákladů. Škoda bere se asi ve svrchu uvedeném smyslu. Vytyká se proto, že se zajatci vyplatí penězi toho, jemuž se pomáhá, jinak však, že se škody nehradí,²⁰¹⁾ anebo že pomahač

¹⁹⁶⁾ Č. 55, 102, 247, viz též č. 102.

¹⁹⁷⁾ A. č. 6, 64 (18./3. 1484). List slůžný a záškodní na 200 koní a osob. Matiaš přijímá Mikuláše Španiovského s 200 koňmi a lidmi do své služby. Za každého koně platiti bude po 10 zl. na čtvrt leta, dokud služba nebude vypovězena. Státi bude za možné škody „na harce, v jízdě a neboli v porážce . . . i za vězenie osob.“ A. č. 7, 284 (1467) List záškodní na půl čtvrtleta na 59 koní, 41 koní a 85 pěších pro hejtmany nad žoldněři soběslavskými.

¹⁹⁸⁾ Začo, amba, fasc. 151 (28./3. 1519).

¹⁹⁹⁾ R. B. 2, 988. Form. lit. Otakar zavazuje se markraběti bramborskému nahraditi všechny škody, ježto mu slíbil pomoc třiceti jezdců v krunýřích, jak proti králi římskému, tak proti komukoli. Zároveň bude hraditi náklad od hranic až k jeho osobě a při výpravě. — R. B. 2, 991, Form. lit. Otakar slibuje vévodům slezským náhradu škod, vzešlých při poskytnuté jemu pomoci. — UOE, 5, 533 (4./3. 1329) Friedrich, římský král, a vévoda rak. Albrecht slibují hraběti Albrechtovi z Ortttenberku, že mu nahradí škody, které jej postihnou ve službě proti králi uherskému a českému. C. d. M. VII, 446. Markrabí moravský Karel slibuje dne 29./6. 1345, že nahradí Burchardovi, purkrabí magdeburskému, Půtovi z Častalovic. Beneši z Mezeříče a jejich přátelům škodu z výpravy proti polskému králi,

²⁰⁰⁾ Začo, ggaw, reg. B, f. 322 (17./1. 1482). Body, o nichž Beneš z Weitmile za krále Vladislava s vévody ruskými má vyjednávat, mezi jiným také o náhradě škody za pomoc, poskytnutou Čechům. Začo, ggaw, reg. A. fol. 8b n. 19 (1450). Jednání stran zjištění a srovnání válečných škod mezi Sasy a českými pány. — Začo, ggaw, reg. A. f. 8 n. 13 (18./8. 1447). Odměna za služby českých bojovníků knížeti saskému má býti upravena rozhodčími, l. c. fol. 86 n. 18.

²⁰¹⁾ Č. 16.

ponese škody a žold lidí, které na pomoc pošle,²⁰²⁾ nebo se mluví o službě a škodě,²⁰³⁾ zcela v souhlase se svrchu uvedenými slůžnými a záškodními listy. Náklad naproti tomu je strava vojína a píce koní. O tom, co se k nim počítá, rozhoduje zemská zvyklost.²⁰⁴⁾ Smlouvy uvádějí tu „brot, byr, kuchenspise“²⁰⁵⁾ rčení té doby ve smlouvách německých vůbec běžné.²⁰⁶⁾ Ve smlouvách stává však také pouze chléb a pivo²⁰⁷⁾ anebo chléb a víno.²⁰⁸⁾ Pro koňstvo má se dáti píce tehdy, kde se neleží v poli.²⁰⁹⁾ Podle obyčeje dostávají vojíni denně dva chleby, pivo a masitou stravu (kuchenspise).²¹⁰⁾ O náhradě vína pivem rozhoduje také asi místní zvyklost. I žádá se víno ve smlouvě s mohučským a trevirským arcibiskupem,²¹¹⁾ s králem uherským, vévody rakouskými a hrabětem tyrolským.²¹²⁾ Někdy se však stanoví, že jezdcům má se dáti chléb a víno, ostatním pak chléb a pivo.²¹³⁾ Škodu hradí po většině pomahač.²¹⁴⁾ Stravu naproti tomu dává ten, komu se pomáhá.²¹⁵⁾ Jen výjimkou příslibuje se pomáhání na vlastní škodu a náklad.²¹⁶⁾ Rozhodují o tom patrně důvody politické a přátelské. Výjimkou také pomáhá se proti povstalcům v zemi na vlastní

²⁰²⁾ Č. 314.

²⁰³⁾ Č. 68.

²⁰⁴⁾ Č. 194.

²⁰⁵⁾ Č. 187, 228.

²⁰⁶⁾ U. S. E. 2, 71 (23./7. 1330), 93 (5./6. 1334), 189 (13./5. 1346), 269 (25./9. 1349), 346 (12./5. 1355), 371 (25./5. 1356), 373 (11./10. 1356), 387 (17./8. 1357), 397 (3./1. 1358), 478 (15./2. 1371), 635 (13./6. 1383); C. S. R. I. B I, 75 (15./5. 1384), 337 (10./8. 1392), 361 (17. 10. 1403).

²⁰⁷⁾ Č. 36.

²⁰⁸⁾ Č. 36, 40, 93, 94, 117.

²⁰⁹⁾ Č. 228.

²¹⁰⁾ Začo, ggaw, Reg. A. fol. 8b n. 18 (1447). Zápis saského vévody Viléma o stravování českých žoldněřů: „yn diese notturfft und spise unden geschrieben zu geben, nemlichen iglichen tag zwei leiblin brots uff einen personen und darzu bier und auch fleisch und fastilspise, was sich iglichen tag gebüret, inmassen man yn das bisher gegeben hat.“

²¹¹⁾ Č. 40.

²¹²⁾ Č. 93, 94, 117, 194.

²¹³⁾ Č. 36.

²¹⁴⁾ Č. 36, 68, 93, 94, 102, 108, 117, 154, 179, 187, 194, 228, 262.

²¹⁵⁾ Č. 16, 36, 40, 68, 93, 94, 102, 108, 117, 154, 179, 187, 194, 228, 262.

²¹⁶⁾ Č. 57.

škodu a náklad osoby chráněné.²¹⁷⁾ Za hranicemi z pravidla hradí škodu i náklad ten, komu se pomáhá.²¹⁸⁾ Poměrům válečnického kořistění odpovídá, že někdy i za hranicemi schází s náhrady škody i nákladu, poněvadž se vojsko kořistěním obživuje. Toliko tehdy, není-li kořistění následkem mezinárodních smluv povoleno, nastává povinnost osoby, které se pomáhá, aby hradila škodu i náklad. Dle smlouvy ze dne 25. června 1395 s králem českým Václavem IV. král polský na pomoc vyslaným „gentibus armorum de esculentis et poculentis et equis eorum de pabulamentis providere tenebitur, quamdiu easdem gentes in regno suo et districtibus continget pro suis indigentibus permanere; cum autem ipsas gentes extra limites et granicies dicti sui regni ad acquirendum aut vincendum aliquas terras, seu dominia aut in aliquo triumphandum egredi continget, extunc propriis sumptibus et expensis militabunt inibi expeditionaliter et facient facienda. Si vero in terris seu dominiis huiusmodi, quae ad hoc faciendum dictae gentes armorum ingrederentur, prohibitiones vel treugae pacis aliquae editae forent, ita quod ipsis gentibus inibi sumptus et nutrimenta expeditionaliter acquirere non liceret, tunc dictus . . . rex Poloniae de sumptibus et nutrimentis eisdem gentibus armorum et equis earum de pabulamentis debebit providere, tam diu videlicet, quam diu ipsae prohibitiones aut treugae fuerint observatae“²¹⁹⁾ Mimo pravidelný způsob náhrady může ovšem také leccos jiného býti vyjednáno, na př. že se hradí náklad pochodu vojska na určité místo. Tak zavazuje se král německý Ludvík českému králi Janovi a arcibiskupovi mohučskému a trevirskému, že ponese útraty pochodu pomocného vojska do Rottenburku nebo Windsheimu.²²⁰⁾ Naopak zase bývá stanoveno, že má jedna strana dodat vojsko „sub suis damnis, sumptibus et expensis“, že však mu strana druhá, pokud bude meškati v její říši, dodá „esculenta et poculenta“.²²¹⁾ Žádá-li se pomoc větší, než byla

²¹⁷⁾ Č. 102.

²¹⁸⁾ Č. 102.

²¹⁹⁾ Č. 263.

²²⁰⁾ Č. 40.

²²¹⁾ Č. 179.

uvedeno, čtyři osoby, dvě z každé strany, rozhodující o rozšířené pomoci, také „vmb dinst vnd vmb schaden“ svůj výrok učiniti.²²²⁾

Smlouvami se dále upravuje i dělení dobytých věcí mezi strany, které jedna druhé pomáhají. Mezi nimi rozeznávají se jednak věci nemovité, země, města a hrady, jednak movité. Zvláštní druh válečného příjmu jsou též zajatci. Nabývání nemovitostí dá se zařaditi do těchto skupin. V první rozhodna je kvalita nemovitosti, zda totiž nemovitost, země, hrad nebo město, leží v zemi strany, již se pomáhá, nebo jest její manství. Nemovitosti takové, třeba by spojenci byly dobytý, povždy jí zůstanou.²²³⁾ Jen někdy určují přátelé obou stran hodnotu těchto nemovitostí a ustanovují summu, která straně pomocné z dobyté země má se vyplatiti.²²⁴⁾ Dále rozhodna je osoba, které se pomáhá, která byla o pomoc požádala. Dobyta nemovitost má výhradně jen jí připadnouti.²²⁵⁾ Rozhodny jsou však i osoby, ve skutečném boji spolčené. Nemovitosti připadají jim společně.²²⁶⁾ Hrady dobyté mohou strany zbořiti anebo mezi sebe rozdělit, jak se jim zlíbí.²²⁷⁾ Konečně může býti rozhodným i počet zbrojného lidu pomáhajících si stran. Dle tohoto počtu mají se dobyté hrady a města mezi ně rozdělit.²²⁸⁾ Z movitostí přisuzuje se ve smlouvách užitek na hradech zemských a manských nabyvateli těchto hradů jako jejich příslušenství.²²⁹⁾ O kořisti je dvojí možno. Buď patří tomu, kdo jí získal, anebo se rozdělí. Dotčená již shora smlouva ze dne 25. června 1395 mezi králem českým Václavem IV. a králem polským Vladislavem II. určuje způsob první jako obecný zvyk válečný: „In casum etiam, quo favente domino gentes armorum de inimicis forsitan triumphaverint, extunc omnes armigeri, qui triumpho potito duntaxat interfuerint, raptam praedam, videlicet arma, equos et alias res supellectiles inter se dividere possint et debent, prout est in actuum

²²²⁾ Č. 68.

²²³⁾ Č. 135, 179, 187, 213, 216, 226, 228, 295, 314.

²²⁴⁾ Č. 213, 216.

²²⁵⁾ Č. 93, 94, 117, 154, 194, 262, 263.

²²⁶⁾ Č. 67, 135, 179, 187, 213, 216, 314.

²²⁷⁾ Č. 228.

²²⁸⁾ Č. 92, 187, 226, 314.

²²⁹⁾ Č. 187, 228.

militarium exercitio fieri solitum et consuetum“.²³⁰⁾ Tak stanoví se i v jiných smlouvách, že věci movité patří tomu, kdo je ukořistí.²³¹⁾ Než vedle toho bývá stanoveno, že kořist a získaný užitek (lucra, frummen) mají se rozdělit mezi strany podle počtu jejich zbrojnošů.²³²⁾ Ze zajatců rozeznává svrchu dotčená smlouva mezi Václavem IV. a Vladislavem II. dva druhy, odbojníky (rebelles), osoby králi se zpronevěřivší a „crimen laesae majestatis“ spáchavší, a zajatce cizí. První třeba králi ku potrestání vydati. O druhých se stanoví: „Alii vero capti extranei, qui contra dominum regem in subsidium suorum rebellium accessissent, debent taxari per nos, utrinque quaesitum lucri, iuxta quantitatem armigerorum proportionabiliter divisuros“.²³³⁾ Stejně stanoví se i ve smlouvách jiných, že zajatci se rozdělují podle počtu mužstva.²³⁴⁾ Postup není tento jednotejný. Dle některých smluv patří zajatci tomu, kdo je ukořistí.²³⁵⁾

Některé smlouvy zní výslovně na výboj i ochranu, „wider allermeniglich, niemand vzzcunemen, von den sie angegriffen odir beschediget wurden . . odir welchen vnde wen si angriffen vnde beschedigen wollten“.²³⁶⁾

Středověké válečnictví zná ještě jiný druh pomáhání, otevření hradu za účelem ochrany vojska spojencova. Má do něho volný vstup, volný v něm pobyt a volný z něho východ. Služba hradem je tedy jakási obmezenější válečná pomoc. Smlouvy na otevření hradu uzavírají se s držiteli těchto hradů, tedy zejména pány a rytíři.²³⁷⁾ Tito připojují k nim takové výhrady,

²³⁰⁾ Č. 263.

²³¹⁾ Č. 93, 94, 117, 154, 194.

²³²⁾ Č. 92, 187, 262, 295.

²³³⁾ Č. 263. Místo toto znázorňuje nám shora při mirech dotčené již šacování zajatců.

²³⁴⁾ Č. 213, 216, 228.

²³⁵⁾ Č. 94, 117, 154, 194.

²³⁶⁾ Č. 136.

²³⁷⁾ U. S. E. 2, 200 (30./7. 1344). Má se otevřítí Altenberg, 201 (17./8. 1344) Döllstedt, C. S. R. I. B. 2, 274 (22./2. 1402), Wünschergrün, Königswart, 296 (25./6. 1402) Heringen, 399 (22./9. 1404) Graslitz proti každému mimo krále českého Václava, 419 (15./12. 1404) Kostenblatt taktéz, 500 (3./9. 1406) Tann, l. c. 3, 64 (3./6. 1408) Bibra, 137 (5./1. 1410), Mon. Zoll. 4, 98 (20./7. 1366) Hohentrüdingen, 232 (30./11. 1372) Weilersbach, l. c. 5, 240 (4./7. 1389) Dürrwangen.

s kterými se i ve velkých smlouvách spojeneckých setkáváme. Služba hradem se totiž vůči některým osobám vylučuje.²³⁸⁾ Smlouvy takové uzavírají s těmito menšími šlechtici i panovníci čeští.²³⁹⁾ Ale i české smlouvy mezinárodní mívají za předmět takovou službu hrady, a vedle toho také městy. Tak smlouvou ze dne 17. ledna 1291 zajišťují vévodové opolští Mešek a Boleslav králi českému Václavovi a jeho lidem ve svých hradech a tvrzích (castris et munitionibus): „ingressum in eas liberum, moram necessariam et egressum pacificum ex eisdem, sicut et quando ac quocienscunque ipsi d. regi et suis hominibus visum fuerit oportunitum“.²⁴⁰⁾ Smlouvou ze dne 4. ledna 1337 pouští vévoda slezský Jindřich krále českého Jana „in civitatem Glogoviam et castra, opida et fortalitia“, kolikrát a kdy mu to bude příhodno, nesmí však tím ani vévodu ani jeho lidi poškozovati a stěžovati. Vévoda mu pak zároveň ještě slibuje, že mu těmito pevnými místy (firmitates) proti jeho nepřátelům v Čechách a Polsku bude pomáhati.²⁴¹⁾ Smlouvou ze dne 3. června 1342 otevírá slezský vévoda Jan markraběti Karlovi Goru a Stínavu a všechny své hrady a tvrže,²⁴²⁾ smlouvou ze dne 1. července 1342 biskup vratislavský hrady svého biskupství a země niské.²⁴³⁾ Smlouvou ze dne 3./5. února 1366

²³⁸⁾ U. S. E. 2, 43 (25./6. 1327): Jindřich hrabě z Orlamünde uzavírá s Erfurtem spolek na 3 léta. Poskytne mu pomoc 10 manů na koních a svými hrady, nikoli však proti římské říši, arcibiskupovi mohučskému a markraběti Fridrichovi mišeňskému. Pomocným lidem má se dáti „bir unde brot unde Küchenspise, hufslak und futter“.

²³⁹⁾ Ozač, 239/87 Gilge Paulsdorfer z Tenesbergu zavazuje se dne 20./6. 1359 Karlovi IV., že bude sloužiti jemu svou tvrzí proti každému mimo proti svému strýci Jindřichovi, a že pro jeho potřebu vždy bude otevřena. — Ozač, 144/51 Heinrich z Friedburka a Ulrich z Reicheneku zavazují se za své poručence, že po čas života Karla IV. bude mu hrad Helfenberg otevřen. — A. Č. 7, 591 (1459) Jiří zapisuje knížeti slezskému Přemkovi hrad Veverí v 3000 gr. Hrad má jemu, jeho potomkům a úředníkům býti otevřen, kdy se jim zlíbí. — Něm. výpisy priv. kr. z. č. arch. fol. 218 (1416) Hans und Nickels gebrüder von Schellendorf gelubnus Kunig Jorgen und nachkommenden Kunigen zu Behem mit dem Slos Fürstenstein beholffen und beigestendig zu sein, fol. 219 (1465) Jorgs Cristofs gebrüder von Cedlitz gelubnus.

²⁴⁰⁾ Č. 16.

²⁴¹⁾ Č. 101.

²⁴²⁾ Č. 120.

²⁴³⁾ Č. 121.

otevírají si Karel IV., král český Václav a koruna česká, se strany jedné, a arcibiskup mohučský Gerlach, se strany druhé, všechny své hrady, města, zámky a země a slibují si jimi pomáhati.²⁴⁴⁾ Povinnost hrad nebo město otevřítí má někdy i jeho zástavní držitel. Zástavce vyměňuje si to hned při zastavování, tak když smlouvou ze dne 11. října 1397 zastavuje král Václav markrabím míšenským svá města Most a Louny.²⁴⁵⁾ Služba hradem nebo městem je tedy vlastně druhu dvojího. Skytá se jimi jednak ochrana, jednak přislubuje také pomoc. Jako při obecných smlouvách spojeneckých přislubuje se také služba hradem všeobecně proti kterémukoli nepříteli.²⁴⁶⁾

Otevření hradu, města nebo země může tvořiti z těchto případnou základnu taktické operace. Ale naše smlouvy znají ještě jedno otevření země s užším obsahem. Je to p o v o l e n í p r ů c h o d u spojeneckým trupám. S průchodem tímto bývá spojena i povinnost území, kterým se prochází, aby se nepřátelským trupám proti přiměřeným platům poskytla strava, jídlo a nápoje.²⁴⁷⁾ I tu však může být průchod tím obmezen, že se nepovolí proti osobám, které u pána území ochrany požívají. Takovým způsobem povoluje Karel IV. smlouvou ze dne 5. září 1360 vévodům rakouským průchod svými zeměmi, nikoli však proti králi uherskému a polskému,²⁴⁸⁾ smlouvou ze dne 14. července 1500 král český Vladislav králi francouzskému při tažení proti Turkům.²⁴⁹⁾ Opak povinnosti povolití průchod spojeneckým trupám je závazek, n e p o v o l i t i t e n t o p r ů c h o d žádným trupám nepřátelským proti spojencům. Tak zavazuje se smlouvou ze dne 18. září 1323 král český Jan vévodům rakouským, že nepovolí nikomu, aby na ně Čechami a Moravou anebo z těchto zemí táhl.²⁵⁰⁾ Smlouvou ze dne 20. září 1344 přislubuje to markrabí moravský Karel markraběti míšenskému,²⁵¹⁾ smlouvou ze

244) Č. 213, 216. R. imp. K. 486, 5811.

245) Č. 271.

246) Č. 271.

247) Č. 196.

248) Č. 196.

249) Č. 344.

250) Č. 51.

251) Č. 124.

dne 6. února 1350 mezi Karlem IV., Václavem, markrabím moravským Janem a markrabím míšenským zapovídá se to i v příčině trup nepřátelských spojenců.²⁵²⁾

Obsah smlouvy, právě jako záповědi průchodu, může být jakéhosi negativního rázu, z p o v í d á - l i s e p o m o c i n e p ř á t e l ů m smluvce. Případy tyto nejsou ještě neutralitou, poněvadž záповěď tato jest jednostranná. Nevztahuje se na obě válčící strany. Zapovídá-li se nepřátelům pomáhati, nevylučuje se tím ještě pomoc příteli. Záповěď pomoci může být zase buď jen rázu všeobecného anebo může být již individuálně vymezena. Nesmí se proti spojencům pomáhati vůbec nikomu, anebo určité ve smlouvě již jmenované osobě. Všeobecná záповěď někdy ani papeže nevyjímá.²⁵³⁾ Ovšem jest kruh těch osob, jimž se pomáhati nemá, jejich nepřátelstvím vůči spojenci specialisován. Nemá se pomáhati nikomu, kdo by se spojencem chtěl válčiti,²⁵⁴⁾ jej stěžovati, urážeti nebo znepokojovati²⁵⁵⁾ nebo proti němu se postavití,²⁵⁶⁾ kdo, ze smlouvy vyňat, prostředkování spojencovo přijati nechce²⁵⁷⁾ nebo vůbec jest jeho protivník a veřejný nepřítel anebo aspoň, o kom to lze za to míti.²⁵⁸⁾ Zapovídá se pomoc každá, ať zřejmá nebo tajná.²⁵⁹⁾ Určité osoby, jimž proti spojencům pomáhati se nesmí, jmenují smlouvy ze dne 1. března 1338²⁶⁰⁾ a ze dne 10. ledna 1364²⁶¹⁾. V první zavazuje se král uherský Karel, že nebude nijakým způsobem pomáhati králi polskému Kazimírovi a jeho dědicům proti markraběti moravskému Karlovi. V druhé zavazuje se falckrabí Štěpán a jeho synové, že nebudou pomáhati vévodům rakouským proti Karlovi IV., králi českému Václavovi a jejich dědicům a nástupcům, králům českým. I záповědi spolčování,²⁶²⁾ dříve již dotčené, pokud by ku pomáhání

252) Č. 142.

253) Č. 317.

254) Č. 121.

255) Č. 211.

256) Č. 290.

257) Č. 318.

258) Č. 130, 135, 179.

259) Č. 130.

260) Č. 112.

261) Č. 209.

262) Č. 112.

směřovalo, jakož i sliby, že proti spojenci hrad se neotevře,²⁶³ sem patří.

Jako jinde,²⁶⁴ uzavírají se i s českými panovníky smlouvy o neutralitě. Obsah její pro naši dobu podává nám smlouva ze dne 13. února 1327, uzavřená mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem.²⁶⁵ Král uherský slibuje králi českému pomoc proti komukoli, nikoli však proti vévodům rakouským. Napadne-li proto král Jan vévody rakouské, zachová král uherský neutralitu, prohlašuje se pro tento případ takto: „contra quos, si praedictus rex Bohemiae hostiliter cum exercitu processerit, sedem tenebimus in quiete, neque eis hac in parte aliquod ferre volumus subsidium vel iuvamen, nec admittere, quod de regno nostro Hungariae ipsis aliqua subsidia per quoscunque nostros regnicolas afferantur“. Můžeme tedy z této smlouvy kromě obsahu neutrality také to vybrati, že zachovávati neutralitu označuje se té doby v latinských listinách slovy „sedem tenere in quiete“. Německé listiny to vyjadřují slovy „stille sitzen“. Ve smlouvě ze dne 9. května 1330 mezi králem českým Janem a vévody rakouskými Albrechtem a Ottou vyjímá se vévoda bavorský Jindřich st. Vypukne-li válka mezi vévodou bavorským a vévody rakouskými, má král Jan pokusiti se mezi nimi o smír. Nepodaří-li se mu to, má zachovati neutralitu: „möcht wir si denne mit einander nicht berichten, so sullen wir stille sitzen in dem krieg und einem auff den andern nicht beholfen sein“.²⁶⁶ Smlouva ze dne 6. června 1332 mezi českým králem Janem a markrabím míšenským Friedrichem chce zachovati neutralitu vůči císaři pro obě strany: „Ez ist auch geteidinget, daz wir beidenthalben daz romisch reich ouz nemen, sunder ob ein cheiser oder ein romisch chunig in unser eines land zu schaden ziehen wolte, so sol der ander an allez geuerde stille sitzen und dem selben cheiser oder romischen chunge weder mit

²⁶³ Kor. arch. č. 360 (1./11. 1351). Město Nisa slibuje Karlovi, dědicům a budoucím králům českým, že proti nim nikoho do města nepustí a že jemu chtějí pomáhati.

²⁶⁴ M. G. L. S. IV, 3, 225 (7./6. 1279). Articuli super pace tractanda, neutralita, pro spory rozhodce papež, l. c. 238 (27./3. 1280), *Calvo*, I, 692, 2, 317 a násl.

²⁶⁵ Č. 56.

²⁶⁶ Č. 61.

rat noch mit tat, noch mit landen, noch mit leuten an alle argliste dehein dinst noch dhein helfe tun“.²⁶⁷ Smlouva ze dne 23. srpna r. 1332 mezi králem českým Janem a císařem římským Ludvíkem stanoví zase v příčině Veronských neutralitu císařovu²⁶⁸)

Kdo je v neutralitě, není nepřítel, je spíše stejně přízniv oběma stranám. Jeho přízeň musí ovšem zachovati formu plné nestrannosti. Tou je právě odepření každé pomoci té i oné straně. Jako dle dnešního pojmu neutrality,²⁶⁹) vztahuje se neutralita našich smluv na každou pomoc, každou službu osoby ueutralní, jejích zemí a lidí, ba i na její radu. S neutralitou snáší se prostředkování, jak již ze shora dotčené smlouvy ze dne 9. května r. 1330 je zřejmo. I později žádá se se strany české takové prostředkování i vedle neutrality.²⁷⁰)

Pomoc, která se skytá, nemusí býti povždy válečná. Řídí se podle svého důvodu, i cíle. Strany válečné pomoci povždy nezamýšlejí, a není jí ani potřebí. Dostačí menší míra pomáhaní. Strany přislíbují si proto, jak již výše uvedeno, pro budoucnost vedle jiné pomoci i jen pouhou radu, chtějíce si pomáhati „ope, consilio et auxilio“.²⁷¹) I zde může býti slibována povinnost negativní. Může se zapovídati rada nepříteli proti spojenci.²⁷²)

II.

Tituly, smlouvy územní a svatební.

V mezinárodním styku hrají dosti důležitou roli i tituly, kterých strana sama užívá aneb kterých mezinárodní courtoisie šetří.¹⁾ Panovník užívá titulu podle svého mocenského postavení, někdy podle příštího nástupnického nápadu nebo své vladařské

²⁶⁷) Č. 68, 124.

²⁶⁸) Č. 71, Viz též č. 142.

²⁶⁹) *Rivier*, 440 a násl.

²⁷⁰) P. R. A. II, 20, 61 (30./6. 1453). Král Ladislav žádá markrabí Albrechta braniborského, aby ve válce Čech se Sasy žádné straně nepomáhal, ale raději mír sprostředkoval.

²⁷¹) Č. 264, 347.

²⁷²) Č. 121, 130, 211, 317.

¹⁾ *Calvo*, I, 262 a násl., *Heffter*, 117, 411, *Rivier*, 188, *Vattel*, 2, 46 a násl., *Oppenheim*, 167 a násl., *Grasso*, 39.

pretense. Tak na př. Přemysl Otakar zve se ve smlouvě ze dne 8. listopadu 1253 „heres et dominus regni Boemiae, dux Austriae et Styriae ac Moraviae marchio“.²⁾ Císař Friedrich III. přikládá si ve smlouvě ze dne 11. srpna 1459 titul „orbis dominus, imperator videlicet augustus“.³⁾ Od tohoto titulu lišiti dlužno čestné označování panovníka osobami třetími v listech, na něho řízených, a ve smlouvách, s ním uzavíraných. I toto označování může býti druhu dvojího podle toho, mluví-li se k panovníkovi, jako k osobě druhé nebo jako o osobě třetí. Do první skupiny patří na př. u papeže oslovování „sanctitas vestra“,⁴⁾ u krále „vestra celsitudo“,⁵⁾ nebo také v třetí osobě „celsitudo sua regia“,⁶⁾ majestas regia,⁷⁾ ir Kunigliche Würde“,⁸⁾ nebo u panovníků, nehledíc na jejich hodnost, „Sein Lieb“.⁹⁾ Ke druhé skupině patří u římského císaře na př. Rudolfa, titul „serenissimus dominus noster Rudolphus, illustris Romanorum rex“,¹⁰⁾ inclytus Romanorum rex semper augustus“,¹¹⁾ u Jindřicha „serenissimus princeps“,¹²⁾ u Karla IV. vedle posledního označení¹³⁾ „serenissimus et invictissimus,¹⁴⁾ excellens et praepotens¹⁵⁾ princeps“, i také, ač to bývá pořádku, „serenissimus princeps Carolus IV., divina favente clementia Romanorum imperator semper augustus et Boemiae rex illustris“,¹⁶⁾ v německých listech „alldurchluchtigister furst und gnediger herr“.¹⁷⁾ Tento titul „alldurchluchtigister furst“ zůstává pak výhradnou praerogativou císaře.¹⁸⁾

2) Č. 1.

3) Č. 310.

4) Č. 1.

5) Č. 10.

6) Č. 345.

7) Č. 129, 353.

8) Č. 349.

9) Č. 352.

10) Č. 12.

11) Č. 13.

12) Č. 44.

13) Č. 135, 159, 160, 169, 181.

14) Č. 155, 156, 179, 227, 244.

15) Č. 131.

16) Č. 169.

17) Č. 134, 136, 137, 139, 143, 146, 149, 157, 187, 198, 199, 205, 223.

18) Č. 290.

Přemysl Otakar II. bývá označován jako „inclitus“,¹⁹⁾ vedle toho „princeps illustris“²⁰⁾ nebo „rex illustris“,²¹⁾ jako jiní králové.²²⁾ Králi Janovi dává se vedle toho titul „magnificus dominus,²³⁾ excellens et magnificus princeps,²⁴⁾ serenissimus,²⁵⁾ inclytus²⁶⁾ princeps, excellentissimus dominus,²⁷⁾ magnificus et excellens princeps, rex illustris,²⁸⁾ durchleuchtiger fürst und herre“.²⁹⁾ I Karel IV. v době svého markrabství zve se „magnificus princeps“³⁰⁾ nebo dominus³¹⁾ nebo také excellens,³²⁾ excellentissimus,³³⁾ illustris“.³⁴⁾ Králové čeští v XV. a XVI. století označují se v latinských listinách „serenissimi principes“.³⁵⁾ V německých smlouvách je pro ně trvalým titul „durchleuchtiger,³⁶⁾ nebo durchleuchtigister³⁷⁾ furst und herr“. Titul „durchluchtteste furstinne“ přidává se i římské a české královně.³⁸⁾

Členové panujících rodů označují se někdy bratrskými jmény. Tak píše Jan, prvorozený syn krále francouzského Filipa, ve smlouvě ze dne 30. května 1346: „nos erimus verus et legalis amicus nostri praecarissimi et bene dilecti fratris, domini Karoli de Boemia, Dei gratia regis Romanorum“.³⁹⁾ Týž jmenuje Karla i ve smlouvě

19) Č. 7, 12, 20.

20) Č. 18.

21) Č. 22, 26, 32, 39, 41, 63.

22) Č. 6, 53.

23) Č. 32, 63.

24) Č. 34, 59, 64, 86, 91, 98, 100, 101, 105.

25) Č. 82, 99 (dominus).

26) Č. 83, 112.

27) Č. 87, 114 (princeps), 116.

28) Č. 103, 104.

29) Č. 124.

30) Č. 81, 113.

31) Č. 83.

32) Č. 112, 117.

33) Č. 114.

34) Č. 116.

35) Č. 263.

36) Č. 309, 324. Dříve někde přichází i titul „hochgeboren“, viz č. 154, 204.

37) Č. 349, 352.

38) Č. 157.

39) Č. 128.

z r. 1355 svým přemilým bratrem,⁴⁰⁾ podobně i král římský a český Václav IV. polského krále Vladislava II. ve smlouvě ze dne 25. června 1395.⁴¹⁾ Krále Jana tituluje král římský Ludvík ve smlouvě ze dne 4. října 1322 „unser lieber fürste“.⁴²⁾ Osoby, které se nalézají mezi sebou ve svazku příbuzenském nebo švakrovském, tituluji se podle tohoto svazku i v listinách.⁴³⁾

Zeměpáni němečtí označují se v latinských textech „illustris“⁴⁴⁾ v německých „durchlütiger fürst“⁴⁵⁾ z pravidla však „hochgeboren fürst“⁴⁶⁾ kterýž titul i tam se užívá, kde králi českému přidává se titul „durchleuchtigister fürste“.⁴⁷⁾ Hodnostářům duchovním dostává se obvyklých titulů církevních.⁴⁸⁾

Užívání uvedených titulů není ovšem nezbytně nutno. I jsou proto smlouvy, kde králi⁴⁹⁾ nebo vévodovi⁵⁰⁾ přikládá se pouhý titul dominus, anebo, kde vůbec žádných titulů není z té příčiny, poněvadž obě strany jsou vydатели smlouvy.⁵¹⁾

I tyto tituly bývají předmětem smluv mezinárodních. Přímou nebo nepřímou. Nepřímou, neuznávají-li strany ve svých smlouvách titulů cizích. Král český Václav a král francouzský Filip, spojující se ve smlouvě z r. 1303 proti Albrechtovi, „qui pro rege Romanorum se gerit“, neuznávají ho za římského krále.⁵²⁾ Tituly mohou však býti také přímým obsahem ujednání mezi stranami. Smlouvou ze dne 18. března 1363 přijímají markrabové braniborští Ludvík

⁴⁰⁾ Č. 169.

⁴¹⁾ Č. 263.

⁴²⁾ Č. 45.

⁴³⁾ Č. 57 (unser lieber schwager).

⁴⁴⁾ Č. 17 (illustris comes palatinus), 53 (ill. princeps. dux Austriae), 135 (ill. princeps d. Bolco), 193 (ill. dux Rudolphus), 197 (ill. principes electores), 198 (ill. dux Austriae).

⁴⁵⁾ Č. 125 (lantgrav czu Düringen).

⁴⁶⁾ Č. 136 (herzog ze Kernthen), 154 (herzog ze Oesterreich), 158 (pfallentzgraf bei Rein), 195 (herzog in Oest.), 202 (herz. in Oest.), 204 (marggrav v. Brandenburg), 212 (herc. ze Oest.), 308 (pfallzgr.), 330 (ertz-marschall).

⁴⁷⁾ Č. 309, 335.

⁴⁸⁾ Č. 9.

⁴⁹⁾ Č. 16.

⁵⁰⁾ Č. 8, 15.

⁵¹⁾ Č. 68, 71, 77, 93, 107, 111, 203, 210, 312, 313.

⁵²⁾ Č. 25.

Říman a Otto syna Karlova Václava a všechno císařovo mužské potomstvo, které má a míti bude, a kdyby těchto nebylo, markrabí moravského Jana a jeho mužské potomstvo věčně do bratrského a dědického spolku. Všichni, i každý z nich mohou se jmenovati a psáti jako „markgrauen zu Brandenburg und zu Lusicz“.⁵³⁾ Smlouvou ze dne 14. června 1416 vyjednávají zmocněnci krále českého Václava a krále římského Zikmunda, že oba králové mají sobě vzájemně psáti „dem alledurchlütigisten fursten, hern etc.“, že Václav po celý život může se zváti „romischer kunig“, a že Zikmund má povolití kurfirstům a jiným, aby naň tak psali.⁵⁴⁾ V praeliminare míru mezi českým králem Vladislavem a uherským králem Matiašem ze dne 28. března 1478 jednájí zmocněnci stran taktéž o titulech obou králů. Matiaš má psáti Vladislavovi jako králi českému. Vladislav však vůči Matiašovi tak činiti nemusí. Matiaš může se však zváti králem českým.⁵⁵⁾ Také úmluvou ze dne 7. prosince 1478 vyhrazují si obě strany, že každá z nich podrží titul krále českého, a že poddaní obou mohou je tak zváti.⁵⁶⁾ Titul krále českého nepřísluší však příštím králům uherským.⁵⁷⁾ V míru ze dne 20. února 1491 mezi králem českým Vladislavem a jeho bratrem králevicem polským Albrechtem uznává se sice Vladislav za krále uherského,⁵⁸⁾ než není to jen pouhé uznání titulu, nýbrž veškerého královského práva vladařského.

S tituly souvisí i n s i g n i e. I o těchto jednájí naše smlouvy. Spíše majetkový však význam má, když v míru ze dne 13. července 1271 vzdává se uherský král Štěpán vůči Přemyslu Otakarovi II. královských insignií a uherského královského pokladu,⁵⁹⁾ kteréž byla tchýně Otakarova Anna do Čech přinesla a ku věrným rukoum Otakara složila.⁶⁰⁾ Naproti tomu jedná se o užívání zemských insignií, když ve svrchu dotčené již smlouvě

⁵³⁾ Č. 205.

⁵⁴⁾ Č. 290.

⁵⁵⁾ Č. 332.

⁵⁶⁾ Č. 334.

⁵⁷⁾ l. c.

⁵⁸⁾ Č. 342.

⁵⁹⁾ Č. 6.

⁶⁰⁾ Palacký, Dějiny (1894), 2, 37 Vanca, Geschichte Nieder- u. Ober-österreichs, I, 530.

ze dne 18. března 1363 opravňují markrabové braniborští Ludvík Říman a Otto mužské potomstvo Kailovo, markrabí Jana a jeho mužské potomstvo „der markgraffscheffte und furstentume zu Brandenburg und zu Lusicz zzeichen und wapen in banyren und ouch sust nach furstenlichen siten allweg und zu allen iren notdurften, eren und wirden nach freier willekur uffwerfen und furen . . . gleicherweis als wir selber und als seliger gedechtnuss markgrauen zu Brandenburg und zu Lusicz, unser vorfarn, vormals getan haben.“⁶¹⁾ Taktéž týká se titulu římského krále, smlouvou ze dne 14. června 1416 vymíňného, vyhrazuje-li si v této smlouvě Václav IV. na Zikmundovi držbu říšských klenotů a relikvií na čas svého života.⁶²⁾

Smlouvy územní jsou několikerého druhu. Jsou to předně válečné míry, kterými se území odstupuje, nebo nárok na ně pouští, nebo hranice upravují. Pak jsou to přátelské úpravy hranic, prodeje a směny území, postupy na odškodněnou, dary, vzdání se, zástavy a postupy dědické, zejména dědická sbratření. Smluv lenních pro jejich povahu státoprávní dotýkáme se jen z malé části.

K největším změnám došlo k naší periodě postupem území míry ze dne 21. listopadu 1276, dotyčně ze dne 6. května 1277 a ze dne 12. září 1277⁶³⁾ mezi Přemyslem Otakarem II. a králem římským Rudolfem. Přemysl Otakar II. vzdal se jimi všech práv na Rakousy, Štýrsko, Korutany, Krajínu, Marku, Cheb a Porde-none. Přirozeno bylo, že musil Rudolfovi postoupiti také všechny své statky, zejména statky státní. Tento naopak vrátil až na jisté výminky všechny statky české. Strany dojednaly se tu však také o statcích Otakarových přátel a poddaných, které před válkou nebo ve válce Rudolf obsadil. Rudolf zavázal se tyto statky vrátiti. Bylo-li tu co pochybno, měli to zvláštní rozhodčí rozhodnouti.⁶⁴⁾ Ztráta Moravy, Slezska a Lužice mírem ze dne 7. prosince 1478 byla jen dočasná.

Mimo skutečnou držbu zemí vzdávají se strany v mírech také nároku na země, které třeba již jsou v držbě strany druhé,

⁶¹⁾ Č. 205.

⁶²⁾ Č. 290.

⁶³⁾ Č. 11, 12, 13.

⁶⁴⁾ Č. 12.

v jejíž prospěch se vzdání děje. Takovým způsobem vzdává se mírem ze dne 13. července 1271 král uherský Štěpán za sebe a své dědice všech nároků na Štýrsko, Korutany a Marku.⁶⁵⁾

Mír ze dne 3. dubna 1254, kterým Štýrsko přičleno Belovi IV. a Přemyslu Otakarovi II. Trávensko a Püttensko,⁶⁶⁾ týká se vlastně jen úpravy hranic. Štýrsko, poněvadž ani ještě nebylo nabyto, nebylo mírem tím ztraceno. Úprava hranic děje se i tím způsobem, že strany pojímají do uzavíraného míru své země v těch hranicích, jak země tyto jejich předchůdcové drželi.⁶⁷⁾ Hranice dočasné ovšem mohou se tu lišiti od hranic dřívějších. Je tedy třeba zvláštního místního šetření, o kterém promluvíme později. Vzhledem ku středověkému způsobu válčení hrají při upravování hranic důležitou roli pomezí hrady. Míry mají tedy o nich časté zmínky.⁶⁸⁾ Odstupování pomezí nemusí se jen vztahovati na onu část, kterou obsadila strana válčící, může býti také stanoveno, že třeba i území, kterého se zmocnili někteří šlechtici, musí straně druhé býti vydáno.⁶⁹⁾

Hranice upravují se dále přátelskou dohodou, aby různice mezi stranami byly odstraněny. Tak děje se r. 1256 mezi králem českým Přemyslem Otakarem II. a vévodou opolským Vladislavem. Sporné hranice mezi Moravou a vévodstvím opolským podrobně se tu vytyčují a popisují.⁷⁰⁾ I tu měřítkem bývají starodávné dřívější hranice.⁷¹⁾ Podobně za přátelského prostředkování Boleslava, vévody opolského, vymezují se dle smlouvy ze dne 2. srpna 1297 sporné hranice mezi Moravou a Polskem.⁷²⁾ Dle Karlovy ratifikace ze dne 26. února 1361 upraven po výroku rozhodců hraniční spor mezi korunou českou a lantkrabaty z Leuchtenberku tím, že tito lantkrabové měli nadále jednu pohraniční část držeti jako manství králů českých a koruny české.⁷³⁾

⁶⁵⁾ Č. 6.

⁶⁶⁾ Č. 2.

⁶⁷⁾ Č. 11, 12, 13, 139.

⁶⁸⁾ Č. 6, 8.

⁶⁹⁾ Č. 8.

⁷⁰⁾ Č. 3.

⁷¹⁾ Č. 14, 43.

⁷²⁾ Č. 21.

⁷³⁾ Č. 201.

Prodeje a koupě územní jsou dosti častým předmětem uzavíraných smluv. Prodávají a kupují se tu země, města a hrady. Tak získávána Čechám Lužice i Branibory^{73a)} Patrimoniální povaha území pak vyžaduje, aby prodavač vzdával se postoupené země nejen sám ze sebe, nýbrž i za své dědice.⁷⁴⁾ Ku vyjádření prodeje užívá se soudobých výrazů: „*ven dere et mutu are cum omnibus iuribus et pertinentiis, quocunque vocentur nomine aut quibuscunque consistant, resignare habendum, regendum, utifruendum per ipsum, heredes ac successores suos ac etiam possidendum, renuntiantes .. omni exceptioni atd.*“⁷⁵⁾

S koupí souvisí s měna. Taková děje se smlouvou ze dne 4. prosince 1360 v příčině říšských a českých hradů a měst „*inter imperium ex una et regnum Bohemiae parte ex altera*“. Užívá se tu slov „*cedere, renuntiare, et animo permutatiōnis appropriare, annectere, inviscerare, in jus, proprietatem redigere et firmare; apud regnum, reges et coronam Bohemiae inseparabiliter iure hereditario perpetuis temporibus permanens*“⁷⁶⁾ Smlouvou o jakési příští směně, ač ovšem ne v přesném slova smyslu, je ujednání Karla IV. ze dne 18. března 1363⁷⁷⁾ s markrabími braniborskými Ludvíkem Římanem a Ottou. Karel zasubuje svou dceru Elišku, kterou měl s Annou neteří Bolka, vévody svídnického a javorského, markrabí braniborskému Ottovi. Podle dědické smlouvy ze dne 14. února 1359⁷⁸⁾ měl býti dědicem Svídnicka a Javorska v první řadě jeho syn Václav. Karlovi tane na mysli možnost, že Václav zemře, a že dědičkou těchto zemí stane se nyní zasnoubená Eliška. Země tyto odejmou se takto králi českému. I má svrchu uvedenou smlouvou markrabí braniborské k tomu, aby marku lužickou a nějaké jiné, blíže ležící země, rovnající se hodnotou oněm vévodstvím, v náhradu za tento nápad koruně české postoupili.

^{73a)} *Grotefend*, Die Erwerbungs politik Kaiser Karls IV., 84 a násl., R. imp. K., 454, 5223.

⁷⁴⁾ Č. 59, 60, 64, 126, 191.

⁷⁵⁾ Č. 59, 64.

⁷⁶⁾ Č. 197.

⁷⁷⁾ Č. 205.

⁷⁸⁾ Č. 190.

I odškodněná může býti důvodem postupu území. Smlouvou ze dne 3. dubna 1329 odstupuje král Jan německému řádu k náhradě utrpených škod polovici Dobřína a Mazovska,⁷⁹⁾ a císař Ludvík nechává smlouvou ze dne 19. prosince 1331 králi českému Janovi náhradou za utrpené škody léna, která toho času drží.⁸⁰⁾

Časté jsou případy vzdání se území. Strany z dobré vůle, ovšem v samých smlouvách povždy motivované, buď k radě svých příbuzných,⁸¹⁾ nebo vzhledem ku dřívějšímu obdarování⁸²⁾ nebo z uznalosti za prokázanou a ještě očekávanou milost,⁸³⁾ vzdávají se svých zemí, darujíce a postupující je straně druhé.⁸⁴⁾ Obvyklá slova jsou tu „*resignare, resignationem ratam habere et quocumque sibi placuerit, renovare*,⁸⁵⁾ *resignare, dare et donare in perpetuum tenendum, possidendum, pariter et habendum*,⁸⁶⁾ *dare suo et heredum suorum habendorum seu aliorum propinquorum suorum quorumcunque nomine condescendere et redere, renuntiantes atd.*,⁸⁷⁾ *geben und verschreiben*“⁸⁸⁾ Darování takové může se díti třeba také jen na čas, dokud nějaká položená resolutivní výminka se nesplní, na př. nedostane-li se dárci dědice. Nastane-li případ, ve smlouvě stanovený, třeba dar vrátiti. Co mezi tím na potřebu země nebo na výplatu zástav bylo vynaloženo, musí se při vrácení nahraditi. Nedá-li se tato náhrada, zůstává země pro ni dále v zástavě, až do výplaty.⁸⁹⁾ Jde-li o darování říšských lén, žádá se ještě dodatečně na císaři kollace a investitura⁹⁰⁾ nebo potvrzení darů (gabe).⁹¹⁾

⁷⁹⁾ Č. 58.

⁸⁰⁾ Č. 65.

⁸¹⁾ Č. 24.

⁸²⁾ Č. 98.

⁸³⁾ Č. 134, 155.

⁸⁴⁾ Č. 24, 44, 98, 134, 155, 171, 178, 293; viz také zmínku v č. 22.

⁸⁵⁾ Č. 24.

⁸⁶⁾ Č. 44.

⁸⁷⁾ Č. 98.

⁸⁸⁾ Č. 134.

⁸⁹⁾ Č. 293.

⁹⁰⁾ Kor. arch. č. 43.

⁹¹⁾ Č. 134.

Předmětem smlouvy může být dále i vzdání se nároků na jednotlivé území. Strany, vznášejíce z různých důvodů právních na sporné země své pretenze, odhodlávají se k tomuto vzdání se buď za úplatu⁹²⁾ nebo v přátelské dohodě.⁹³⁾ Také činí někdy obě tak vzájemně.⁹⁴⁾ Práva zanikají tu tedy obapolnou dohodou, smírem. Strany prohlašují: „nostro et heredum nostrorum nomine renunciamus omni juri, omni actioni et quaestioni, quod vel quae . . . in toto, vel in parte, ex quacunque causa, quocunque iure vel titulo aut modo, nobis et heredibus nostris competebant hactenus, competunt in praesenti vel possent quomodolibet competere in futuro, et nihil iuris vel actionis fatemur in eisdem dicimus et recognoscimus nos habere“.⁹⁵⁾ Vzdání se nemusí být úplné. Strana může si ještě nějaká práva k zemi vyhražovati.⁹⁶⁾ Ke vzdání připojuje se často uznání zbylé držby strany, jakož i závazek, že na ni žádný nárok v budoucnosti činěn a že strana také nijak v ní rušena nebude.⁹⁷⁾ Je-li ujednána úplata, vydávají se „litterae renuntiationis“, mezi tím u někoho deponované, jakmile ujednané peníze budou vyplaceny.⁹⁸⁾ Mimo tyto propustné listy vracejí se také listiny, které má strana na země, v příčině nichž se všeho nároku vzdala.⁹⁹⁾ Listiny tyto se při tom prohlašují za neplatné.¹⁰⁰⁾ Strany mohou se také dohodnouti o nárocích, které jedna z nich činí na příští dědický nápad strany druhé. Slibuje se po případě, že nároky tyto dají se rozhodci rozsouditi, až k nápadu dojde.¹⁰¹⁾

Ke smlouvám územním patří dále i smlouvy zástavní. Do zástavy bývají dávány země,¹⁰²⁾ města¹⁰³⁾ a hrady.¹⁰⁴⁾ Zás-

⁹²⁾ Č. 22, 86.

⁹³⁾ Č. 53, 143, 165, 186, 227. R. imp. K. rs. 584, 502.

⁹⁴⁾ Č. 69, 193.

⁹⁵⁾ Č. 53.

⁹⁶⁾ Č. 82.

⁹⁷⁾ Č. 82, 143, 186, 193.

⁹⁸⁾ Č. 86.

⁹⁹⁾ Č. 39, 53, 143, 193.

¹⁰⁰⁾ Č. 186, 193.

¹⁰¹⁾ Č. 127.

¹⁰²⁾ Č. 34, 47, 162, 285, 290, 332, 333, 334.

¹⁰³⁾ Č. 31, 39, 47, 48, 52, 103, 105, 114, 120, 162, 249, 251.

¹⁰⁴⁾ Č. 39, 47, 115, 120, 162, 249, 251, 290.

stavou přicházejí do moci zástavního věřitele. Obsah této moci řídí se smlouvou,¹⁰⁵⁾ smlouva sama pak podle osoby zástavce, i zástavního věřitele. Leží v přirozené povaze věci, že zastavuje-li jeden vrchnostenský pán druhému vrchnostenskému pánovi své poddanské město nebo svůj hrad s příslušenstvím, vykonává zástavní věřitel jen vrchnostenská práva zástavcova nad těmito objekty. Zasahuje tedy do městského řízení a běže z města užítky,¹⁰⁶⁾ při hradu platy a roboty osob poddaných.¹⁰⁷⁾ Město jinak neodcizuje se zemi, zůstává i s jejím pánem v jejím veřejném svazku. Totéž platí, zastavuje-li i panovník, třeba král český své královské město nebo statek některému českému pánovi.¹⁰⁸⁾ Jinak má se věc, zastavují-li si země, města nebo hrady mezi sebou panovníci. Zástava přechází tu se všemi právy,¹⁰⁹⁾ i právem vladařským, odpadajíc zástavci na dobro, je-li to pro případ nezaplacení¹¹⁰⁾ nebo odúmrti¹¹¹⁾ vymíněno. I musí si panovník-zástavce vyhraditi, má-li mu zastavené město pro případ války k vojenské dispozici býti otevřeno.¹¹²⁾

Účinným stává se zastavování tedy, jak přirozeno, teprve odevzdáním. Odevzdání toto může pro překážky odloženo býti

¹⁰⁵⁾ Č. 249, 332, 333, 334.

¹⁰⁶⁾ A. Č. 9, 276.

¹⁰⁷⁾ I. c. 250.

¹⁰⁸⁾ I. c. C. d. M. VII, 660. Karel IV. zastavuje Jindřichovi z Hradce hrad a město Domažlice s krajem, soudem, mýty, platy, lesy atd. — I. c., 803. Král Jan zastavuje panství Telč Janovi z Wartenberka za 1100 hřiven grošů pražských s tím, že má býti volné, zaplatí-li tuto sumu on nebo jeho nástupci králové čeští. A. Č. 9, 216, 320.

¹⁰⁹⁾ Č. 34: „cum universis iuribus“, 47: „mit herscheft, rechten, vogtaten, clostern, burchlehen, iuden, manschaft, nützen und mit allem dem das daz gehöret“, 48, 105: „Strelyn cum castro ibidem, iudicio curiae et iudicatu provinciali, oppido Wansow, territorio, districtu, pertinentiis et limitibus suis, universis ab antiquo ad illa spectantibus, necnon iurisdictione, dominio, pheudis, pheudalibus, vasallis, vasallagiis, empfyteutis et ad glebam adscriptis hominibus, iudaeis, ac omnibus et singulis libertatibus, iure patronatus et praesentationibus ecclesiarum, iuribus, obventionibus, proventibus, censibus, utilitatibus, usibus, fructibus, usufructibus et emolumentis quibuscunque, qualiacunque sint, et in quibuscunque rebus consistant vel consistere poterunt in futurum . . .“; č. 162.

¹¹⁰⁾ Č. 114.

¹¹¹⁾ Č. 103, 105.

¹¹²⁾ Č. 271.

k nějakému budoucímu času, nebo určují tuto lhůtu osoby, které smlouva již k tomuto účelu jmenuje.¹¹³⁾ Mimo vnitřní výkon práv vladařských má zástavní věřitel i právo, dáti zastavenou zemi nebo část její do další zástavy.¹¹⁴⁾ Naproti tomu má však také právo vyplatiti zástavy, které k zemi jemu zastavené patří. Zástavy tyto zůstanou pak do zapravení summy výplatné jemu zastaveny. Má však povinnost výplatu jich od svého zástavce přijmouti.¹¹⁵⁾

Smlouva může obsahovat i výkon zástavního užívání také obmezení. Tak určuje se smlouvou ze dne 16. května 1387 mezi markrabím Joštem a Prokopem a králem uherským Zikmundem, že markrabové ustanoví v uherských komitátech, které v zástavě mají, za soudce člověka Uhra, který se čtyřmi soudci šlechtici téhož komitátu má podle obyčeje království uherského souditi vše, co není vyhraženo kurii královské. Markrabové propouštějí také výkon práv církevních, zejména církevních visitací a soukromý majetek šlechticů, ač si své vrchní panství nad ním vyhražují.¹¹⁶⁾ Nemá-li, kdo zastavuje, držby, na př. hradu, ponevadž hrad dříve již někomu jinému byl zastavil, zavazuje se, že hrad do určité doby osvobodí, dřívější zástavy tedy zbaví.¹¹⁷⁾

Zastavování zove se ve smlouvách „nomine pignoris obligare“¹¹⁸⁾ v německých odevzdává se zástava „ze haben und ze niezzen an allen abslach, uncz daz wir es wider losen“¹¹⁹⁾ Zástava sama jmenuje se v latinských smlouvách „pignus et obligatio“¹²⁰⁾ v německých „pfandschaft“¹²¹⁾ pfand,¹²²⁾ satzung“¹²³⁾ Čeští a moravští stavové již od Karla IV. pozděně uplatňují své zasáhání při zapisování zástav.¹²⁴⁾

113) Č. 271.

114) Č. 332.

115) Č. 251, 293.

116) Č. 249.

117) Č. 46.

118) Č. 34, 39, 105, 162.

119) Č. 47.

120) Č. 162.

121) Č. 187.

122) Č. 309.

123) Č. 309.

124) Kapras, K dějinám českého práva zástavního, str. 87 a násled.

Zástavami pojišťují se pohledávky, z rozmanitých důvodů vzešlé. Mohou to býti náhrady z válečných mírů,¹²⁵⁾ za odstupy zemí,¹²⁶⁾ za vzdání se nároků na území,¹²⁷⁾ odměny za prokázané služby ve válce,¹²⁸⁾ konané výlohy,¹²⁹⁾ platy za propuštěné zajatce,¹³⁰⁾ dluhy ze smírů.¹³¹⁾ I nalahavá potřeba panovníkova nutí někdy ke dluhům a zástavám.¹³²⁾

Mince, v níž zástavní pohledávka má se vypláceti, může býti česká,¹³³⁾ na př. „zechen tausentt march silber prager minze,¹³⁴⁾ uvádějí případně, jak se má počítati, na př. „funf und viertzig tausent march grozzer prager phenninge, sechs und funftzig phenninge fuer die march,¹³⁵⁾ sexaginta quatuor grossis pro qualibet marca computandis“¹³⁶⁾ Určuje se však také podle váhy nebo počítání cizího smluvce, na př. „in duobus millibus marcarum grossorum denariorum pragensium polonicalis ponderis, quadraginta octo grossos pro marca qualibet computando“¹³⁷⁾ nebo „octo millia marcarum grossorum denariorum pragensium polonici pagamenti,¹³⁸⁾ polonicalis numeri et ponderis“¹³⁹⁾ nebo vůbec podle

125) Č. 332—334.

126) Č. 251.

127) Č. 31.

128) Č. 47.

129) Č. 39, 105.

130) Č. 52.

131) Č. 35, 115.

132) Začo, ma, K. sch. 34 a 1 (3./4. 1349) Karel doznává, že dluhuje vévodovi bavorskému Rudolfovi 14.000 hřiven stříbra. I dává mu do zástavy Cheb s užitky. — C. d. M. 9., 300 (1365) Karel IV. zastavuje vévodům opolským města Trutnov, Králové Dvůr a Žacléř za 10.000 kop gr. — C. d. M. 12, 163 (8./9. 1393) Markrabě Jošt dává markraběti míšenskému Vilémovi do zástavy některá města za 12.000 zl. — Začo, ma, Kasten 41, L. 6, n. 33 (19./10. 1459) Jiří vyznává, že dluhuje falckrabí bavorskému Ludvíkovi 30 tisíc rýnských zlatých, které půjčil „zu anliegender unser und der Cron notturft“.

133) Č. 115.

134) Č. 54.

135) Č. 31.

136) Č. 34.

137) Č. 103.

138) Č. 114, 120.

139) Č. 105.

cizího smluvce, na př. uherské zlaté.¹⁴⁰⁾ Někdy má se platiti v čistém kovu. Tak Cheb zastaven české koruně dle prohlášení kurfirstů „pro quadraginta milibus marcarum puri argenti ponderis“.¹⁴¹⁾ I určuje se, jak se má hřivna počítati, na př.: „drei phund haller für ie die march zu reiten“.¹⁴²⁾

Zástava drží se až do výplaty.¹⁴³⁾ Podvolení se v tuto výplatu nalézá se nejen v zástavních smlouvách původních,¹⁴⁴⁾ ale slibuje se i v listech dodatečných buď zástavnímu dlužníku samému anebo nabyvateli jeho území.¹⁴⁵⁾ Zástavní věřitel na př. připovídá, že po smrti dlužníkově určité jeho dědice za dědičné pány držeti bude a že jim zástavu vydá, jak mu zástavní summu vyplatí.¹⁴⁶⁾ O výplatě předepisují se ve smlouvách někdy zvláštní formálnosti. V praeliminare míru ze dne 28. března 1478 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem ujednávají vyslanci obou stran nejprvé, že čtyři sta tisíc zlatých za výplatu Moravy klásti se má v určený den po roční výpovědi od čtyř pánů z koruny čtyřem pánům uherským na některém zámku, Strážnici, Hodoníně a Mikulově. Kdyby Matiaš je přijati nechtěl, má býti Morava prázdná, a peníze mají pro něho, jeho dědice a korunu uherskou na některém zámku býti nechány. Kdyby Vladislav dal projíti lhůtě výpovědní a ještě čtyřem nedělím, nemůže dáti výpověď až po desíti letech, ale zase pod touže pokutou až do konečné výplaty. Těchto jmenovaných osm pánů má také ohledati, kdyby Matiaš něco zastavil. Kdyby po bezdětné smrti Vladislavově zvolili stavové čeští Matiaše za českého krále, a tento volbu přijal, odpadá po jeho korunovací placení těch čtyř set tisíc zlatých, a Morava připadne beze všeho Čechám.¹⁴⁷⁾ Dne 30. září 1477 se podmínky tyto zase mění. Půl leta napřed než se peníze budou klásti, má šest prelátů od uherského krále a království anebo, kdyby krále nebylo, jenom od

¹⁴⁰⁾ Č. 285, 334.

¹⁴¹⁾ Č. 162, 39.

¹⁴²⁾ Č. 47.

¹⁴³⁾ Č. 34, 47, 48, 105, 114, 251.

¹⁴⁴⁾ Viz pozn. č. 122.

¹⁴⁵⁾ Č. 34, 48, 234, 249.

¹⁴⁶⁾ Č. 285.

¹⁴⁷⁾ Č. 332.

království sejíti se v Brně a tam rozhodnouti, kdyby byla nějaká různost stran zaplacení summy. Peníze, pro něž nyní zastaveny jsou vedle Moravy také Slezsko, Lužice a Šestiměstí, mají se klásti na otevřeném poli na hranicích českých a uherských mezi Skalicí a Strážnicí. Kdyby Vladislav jich nepoložil, upadá v pokutu sto tisíc dukátů. Od zástavní summy odpočítají se obnosy dalších zástav.¹⁴⁸⁾ Posléz upravuje se výplata mírem ze dne 7. prosince r. 1478.¹⁴⁹⁾ Po smrti Matiašově dochází ku jednostrannému záboru Moravy. Vladislav dává po 6. dubnu 1490 stavům moravským věděti, že po této smrti ani ke koruně uherské ani k někomu jinému dále v žádné závazky vcházeťi nemají, poněvadž Vladislav nenechá je již v cizí ruce pod zástavou anebo jinak, ale jako pán jejich dědičný k sobě je chce přivesti. Co koruna uherská na Moravě zapsáno má, to splatí s jejich radou za sebe, i za ně beze všeho prodlévání.¹⁵⁰⁾

Usnesou-li se na tom strany, má s výplaty sejíti, jak shora již uvedeno, zemře-li zástavce bezdětek. Zástava připadá tu beze všeho placení zástavnímu věřiteli.¹⁵¹⁾ Výplata může býti vázána také na určitou dobu s tím účinkem, že nebude-li zástava do této doby vyplacena, schází s výplaty vůbec. S takovým účinkem zastavuje král uherský Zikmund smlouvou ze dne 22. května 1388 marku braniborskou markrabím Joštovi a Prokopovi.¹⁵²⁾ Nevyplatí-li se zástava do pěti let, je Zikmund povinen jako manství ji uděliti.

Obnos výplaty může se také zvětšiti. K výplatné summě se totiž připočítá, co se ku rozšíření zástavního území vynaložilo, na př. obnos, který vydán byl na výplatu zástav, k území patřících.¹⁵³⁾ Obnos výplaty se však také umenší, jak bylo již uvedeno, byla-li část zastaveného území dána do podzástavy. Summy podzástavní odpočítávají se od summy zástavní.¹⁵⁴⁾ Třetí osobě povoluje se výplata zástavy nebo její části, pokud výplatce jest

¹⁴⁸⁾ Č. 333.

¹⁴⁹⁾ Č. 334.

¹⁵⁰⁾ A. Č. 10, 303.

¹⁵¹⁾ Č. 103, 105.

¹⁵²⁾ Č. 251.

¹⁵³⁾ Č. 251.

¹⁵⁴⁾ Č. 333.

jakýmsi pretendentem nástupnickým. Tak dle smlouvy ze dne 14. června 1416 mezi králem českým Václavem a králem římským Zikmundem může tento zastavené země a zámky království a koruny české vyplatiti aneb jinak na sebe dostati. Zemře-li, spadnou však tyto země a zámky na Václava a korunu českou.¹⁵⁵⁾ Jinak musí míti třetí osoba zvláštní plnou moc na výplatu. Vyplacená zástava stává se zástavou její. Zástavní dlužník může jí také u ní vyplatiti.¹⁵⁶⁾

Dle našich smluv jeví se tedy zástavní právo pouze pojištěním dluhu. Má za obsah zadržování zástavy až do její výplaty. Je to tudíž zástava pojišťovací. Jen výjimkou přichází i zástava propadná, kterou se tedy dluh uhrazuje.¹⁵⁷⁾

Smlouvy dědické spadají hlavně do doby lucemburské. Je to jeden z prostředků, kterými chtěl zejména Karel IV. území české koruny rozšířiti.¹⁵⁸⁾ Nápad ve smlouvách dědických může příslibován býti buď jednostranně nebo oboustranně. Tak zajišťuje král český Jindřich smlouvou ze dne 1. září 1307 markrabí míšenskému Friedrichovi za služby ke zdolání odboje v Čechách po své bezdětné smrti až na odkaz královnin nápad Čechu Míšni.¹⁵⁹⁾ Smlouvou ze dne 4. ledna 1337 zaslibuje vévoda slezský Jindřich králi Janovi nápad Lubáně a některých jiných měst, zemře-li bez mužského dědice,¹⁶⁰⁾ a smlouvou ze dne 8. ledna r. 1337 vévoda slezský Bolek město Reichenbach.¹⁶¹⁾ Částečně sem patří také přesné určení dědické posloupnosti, která je tu již z dřívějšíka. Smlouvou takovou vylučuje se tedy jiná dědická pretense. Tak smlouvou ze dne 8. února 1378 vyznávají páni lucemburští králi českému Václavovi, že po jeho smrti připadne Lucemburk dětem a dědicům Karla IV. a Václava, kteří budou králi českými.¹⁶²⁾ Ve smlouvě dědické může býti příslibováno

¹⁵⁵⁾ Č. 290.

¹⁵⁶⁾ Č. 114 Historische Studien, 66, *Grotefend*, Die Erwerbungspolitik Kaiser Karls IV., 92.

¹⁵⁷⁾ Č. 251.

¹⁵⁸⁾ *Grotefend*, I. c. 12.

¹⁵⁹⁾ Č. 28.

¹⁶⁰⁾ Č. 99.

¹⁶¹⁾ Č. 104.

¹⁶²⁾ Č. 240.

i nápadů více, ale tak, že to nejsou ještě nápady oboustranné. Nápad se tu připovídá osobě, která taktéž o dědickém nápadu pořizuje. Takovou je smlouva dědická ze dne 14. února 1359 mezi Karlem IV., markrabím moravským Janem a vévodou slezským Bolkem. Karel IV. pro případ, že zemře bez mužských dědiců manželských aneb že jeho dědicové zemrou bez mužského potomstva, připovídá korunu, království a země české se všemi knížetstvími i manstvími a příslušenstvím svému bratrovi markrabí moravskému Janovi, dále jeho synovi, který bude míti císařovu dceru a jeho mužskému potomstvu. Markrabství moravské má však zůstatí jiným dětem markrabího, a byvší a jsouc království českého knížectvím lenním, nemá od něho nikdy odčizeno a odděleno býti. Vévoda Bolek dále připovídá, zemře-li bez mužského potomstva, dědictví svých zemí královně Anně a jejímu mužskému potomstvu s císařem. Nebude-li ho míti, mají tyto země připadnouti synu moravského markraběte, který bude míti císařovu dceru, již císař má nebo míti bude s královnou Annou. Úmluva tato nepohoršuje však práv manželky Bolkovy Anežky, která tyto země po čas svého života má užívati. Kdyby snad císařovna po smrti císařově jiného manžela si vzala a s ním děti měla, nebudou tyto děti země Bolkovy dědití, nýbrž pouze děti, které měla s císařem, synové nebo dcery.¹⁶³⁾ Jednostranný nápad marky lužické a braniborské zaručuje synu Karlovu Václavovi a všem mužským dědicům Karlovým i smlouva ze dne 18. března 1363 po markrabích braniborských Ludvíku Římanu a Ottovi. Částečnou anticipací tohoto nápadu je spolek, v který vcházejí tito markrabové s Václavem a vším mužským potomstvem Karlovým, dávající jim právo, aby jako markrabové braniborští se jmenovali a si vedli.¹⁶⁴⁾

Oboustranná dědická smlouva nebo-li dědické sbratření uzavřena byla dne 10. února 1364 mezi Karlem IV., králem českým Václavem a markrabím moravským Janem, se strany jedné, a vévody rakouskými Rudolfem IV., Albrechtem, Leopoldem a sestrou jejich Markétou, se strany druhé. Nezaněchá-li Karel, král český Václav a markrabí moravský Jan žádných dědiců, manžel-

¹⁶³⁾ Č. 190.

¹⁶⁴⁾ Č. 205.

ských synů nebo dcer, mají všechny země jejich připadnouti na jmenované rakouské vévody a jejich sestru Markétu. Stejně také, vymrou-li tito vévodové a jejich sestra, jakož i uherský král Ludvík, Eliška, jeho matka a Eliška, dcera jeho bratra Štěpána, všechny jejich země „erben und gevallen sollen mit vollem und ganzem rechte“ na Karla, krále Václava a markrabí moravského a jejich dědice, syny a dcery. Tyto nápady potvrzuje pak Karel „als eyn romischer keiser wizzentlich mit keiserlicher mechtevollkommenheit“ dle rady knížat svaté říše, duchovních i světských. Zároveň poroučí poddaným, jak již výše bylo uvedeno, aby řád tento zaslíbili a odpřisáhli.¹⁶⁵⁾ Stavové obou zemí a města také zvláštními listy tak činí a zavazují se, nápad, jakmile k němu dojde, „auffnemen, halten, stete haben und vollführen“.¹⁶⁶⁾ Taktéž pak i Václav, jako kurfirst, nejvyšší číšník a komorník, dává dne 11. února 1364 tomuto řádu „guten willen, gunst und verghengnuss“.¹⁶⁷⁾ Dne 26. března 1366¹⁶⁸⁾ Karel IV., Václav a Jan, se strany jedné, a vévodové rakouští Karel a Leopold, se strany druhé, uzavřenou smlouvu obnovují. Dědické sbratření se tu jednak více utvrzuje, jednak odstraňují jakési mezinárodní rozpory. Znění dřívější nejmenuje jednotlivých zemí, které s jedné strany na druhou mají napadat. Zmínka o králi uherském mohla vzbuzovati pochybnost, zda se řád také na nápad Uher nevztahuje. Karel IV. vysvětluje nyní blíže, co poznámkou touto bylo míněno. Komu král uherský své království odkáže, tomu zůstane jako řádnému dědici a nespadne podle sbratření na někoho ze stran, nebude-li jemu odkázáno. Ku potvrzení ze dne 15. května 1366 bylo pak ještě připojeno, že nepořídí-li král uherský o svém království, má spadnouti „nach willkür und gewonheit der landtherren und des landts zu Ungern“.¹⁶⁹⁾ Utvrzeno bylo pak dědické sbratření v této obnově tím způsobem, že strany vstupují k sobě ve spolek jako „gemeine und unbesunderte be-

¹⁶⁵⁾ Č. 210. Zdá se, že Habsburkové r. 1362 uzavřeli s rodem Anjou nějakou dědickou smlouvu. Viz o tom *Fessler* (Klein), *Geschichte v. Ungarn*, 2, 149, 150.

¹⁶⁶⁾ C. d. M. 9, 260, 261, 263, 264, 265, 267, 272.

¹⁶⁷⁾ C. d. M. 9, 261.

¹⁶⁸⁾ Č. 215.

¹⁶⁹⁾ C. d. m. 9, 343.

sitzer“ a dále, že se mají vzájemně chrániti a si pomáhati, tvořice v této příčině každá pro sebe osobu zvláštní. I tuto obnovu dědického sbratření potvrzuje Karel IV. na radu říšských stavů jako císař římský ze své moci císařské. Než ani toto nedostačuje Karlovi k upevnění uzavřeného sbratření. Smlouva sama podle běžných názorů nemůže převod země způsobiti. Musí se předsevzítí takové akty, které provádějí převod ve skutečnosti. Při zemích říšských je ku převodu třeba lenní investitury, při království českém volby za českého krále. Investitura náležela do pravomoci nejvyššího lenního pána, krále. Investitura taková neodníkala však účinnosti nárokům osob třetích, které by se proti převedené držbě vznésti mohly. I přednášena věc na samý sněm říšský. Na stavy činěn tu pak potaz, co za právo pokládají. Nebyl-li okamžitě odpor podán, mělo usnesení říšského sněmu povahu soudního nálezu, kterým cizí práva k věci zanikala.¹⁷⁰⁾ Jan, markrabě moravský a „andere geistliche und weltliche fürsten, graffen und herren mit sambt der gemeinschaftt derselben chronen und königreichs zu Beheim, mit willen des durchleutigen Wencelaes, khunigen zu Beheim . . irs herren, nach ihrem landt-recht und löblicher gewohnheit“ volí protož vévody rakouské Albrechta a Leopolda za krále české. Obě strany přicházejí pak na Karla IV. jako římského císaře, aby na nápad dědický udělil jim léno. Z české strany se žádá na císaři, aby „den ehgenant hertzen, die sy also erkohrn haben zu kunigen, geruhetn zu verleihen alles, das die crone und das königreich zu Böhheim von dem heiligen römischen reiche zu lehen hat, es sey fürstenthum, herschafften, landt oder leut“. Císař Karel činí v Praze a ve Vídni potaz na shromážděná u něho knížata a pány, kurfirsty, vynikající velmože,¹⁷¹⁾ jak v listě o tom ze dne 15. května 1366 sám prohlašuje: „und andere des heiligen reichs fürsten, prälaten, graffen, freyherren und getreuen, ob wir solche lehen beeden seiten nach der ehgenanten bette billich und durch recht thun und leihen möchten und sollten; und dieselben allesamtb gemainiglich haben uns, mit wolbedachtem muthe, khuntlich unterweiset und mit recht und urtel erfunden und ertheilet, dasz

¹⁷⁰⁾ *Schröder*, *Lehrbuch der deutschen Rechtsgesch.* (5. v.), 523.

¹⁷¹⁾ *Kor. arch. č. 541*: Jednotliví velmožové se tu jmenují podle jmen.

wir solche lehen durch recht leihen möchten und sollten, in aller der masse, als davor ihr bette und begehruung geschrieben stehet“. Na to, když Karla IV. ještě obě strany „als gleiche, gemeine, verainte und ungesunderte warter gemeiner anfähle“ dle sbratření za udělení léna žádají, propůjčuje jim je dle jejich žádosti, v příčině rakouských vévodů, že za krále české již byli zvoleni. Za Václava IV. se toto sbratření dne 3. listopadu 1404 mezi ním, markrabím Joštem a Prokopem a vévody rakouskými Vilémem, Leopoldem, Arnoštem, Friedrichem a Albrechtem zase obnovuje.¹⁷²⁾

Jakousi slouvou dědickou je také smlouva a d o p ě n í.^{172a)}

Poněvadž na území převáděném bydlí poddaní, solemnisují, zdůrazňují a reálně provádějí se převody ještě tím, že se tito poddaní věrnosti k dosavadnímu pánovi zbavují, na nového nabyvatele odkazují, převádějí a vyzývají, aby novému nebo příštímu pánovi hold poddanský nebo dědičný složili. Děje se to při různých právních jednáních, při koupi, směně, darování, postupu dědickém, při držbě poručenské, i zástavní. Tak, když vévoda slezský Jan smlouvou ze dne 1. října 1331 prodává králi Janovi Hlohovsko, svolává na veřejné místo v Hlohově všechny měšťany hlohovské, bohaté i chudé, mladé i staré, obojího pohlaví, zbavuje je všeho poddanství, přísahy věrnosti a všeho svazku, kterým k němu a ku jeho dědicům byli povinni, „dirigentes et demonstrantes seu transferentes eos ad ipsum regem et heredes suos, tamquam homines ligios et fideles ad veros legitimos et hereditarios, de cetero suos homines“.¹⁷³⁾ Když si tedy také dává Karel IV. směnou za eventuelní příští nápad Javorska a Svídnicka na dceru jeho Elišku, snoubenku Otty braniborského, smlouvou ze dne 18. března 1363 od vévodů braniborských zaslibovati Lužici a jiné země, blíže království a koruny české ležící, žádá zároveň: „und dieselben landt soll man uns zu handt bewisen und ritter und knechte, mann und bürger und alle landtsessen desselbigen landt sollen uns, unsern erben und nachkommen, khünigen zu Bohemen und der kronen des khünigreichs zu Bohem, darauff holden, globen und schweren“.¹⁷⁴⁾ Ve smlouvě ze dne 2. října 1348 o po-

¹⁷²⁾ Č. 277.

^{172a)} Č. 355.

¹⁷³⁾ Č. 64.

¹⁷⁴⁾ Č. 204.

stupu Branibor Karlu IV. prohlašuje postupující markrabě braniborský Waldemar: „darumb sagt er mit krafft seiner brieue ledig und los alle herren, ritter, knechte, stete, burger, schultheisen, bawern und allermeniglich, die in der vorgeanten marck und lannt zu Lusitz wohnhafftig sein oder darin gehoren, aller huldunge, trewen und eydes, der sie im unnd seliger gedechtnus seinen vorfahr, marggrauen zu Branndenburg, verbunden gewesen seint; unnd welche unnter in das von inn selber hören wollen, den gelobt er mit gueten trewen, on geuerde, das er in das selber sagen wolle mit seines selbs munde unnd in sein offen brief daruber geben, ob sie des muten, unnd hat geboten in allen gemeinlichen unnd itlichen besundern, mit krafft seiner brieue, gleicher weys als ob er selber in das gebote mit seines selbs munde, das sie dem vorgeantem unserm nedigen herren, dem Romischen kunig unnd kunig zu Behem, seinen erben unnd nachkomen, kunigen zu Behem, hulden, sweren und geloben sollen getrew, gehorsam unnd unterthenig zu sein als iren rechten erbherren“.¹⁷⁵⁾ Vévoda slezský Jindřich, zapisuje smlouvou ze dne 4. ledna 1337 pro případ své smrti bez mužského potomstva králi českému Janovi Lubáň a jiné města, praví: „nobilibus viris Hynconi Bercae de Duba vid., Henselino de Lippa, Thimoni de Kolditz et Ulricho Pflugoni seu aliis, quos ad hoc ipse d. rex deputaverit, ipsius, heredum et successorum suorum nomine per antedictos homines in praedictis civitate Luban, Friedberg, Zaraw et Zwet castris et dominio residentes fidelitatis homagium fieri statim tenebimur procurare“.¹⁷⁶⁾ Když král Jan u příležitosti zasnoubení svého syna s dcerou korutanského vévody Jindřicha zapisuje tomuto synovi Moravu, Opavsko, Kladsko a Budišín, prohlašuje o těchto zemích a jejich lidech: „wir sullen auch zu bringen das unserei land und lewt, die wir unsern sun voraus geben unserm schwager von Charnten schweren und hulden zu der chinde hant, ob wir nicht enweren . . das er ir pfleger und furmund sey, bis das si zu iren tagen koment“.¹⁷⁷⁾ Při vyjednávání o podmínky míru mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Ma-

¹⁷⁵⁾ Č. 134.

¹⁷⁶⁾ Č. 99.

¹⁷⁷⁾ Č. 54.

tiášem probírá se i otázka, zda při zastavení Moravy zástavní prozatímnost i při holdu nemá býti patrna. V praeliminare míru ze dne 28. března 1478¹⁷⁸⁾ se stanoví, že hold dědičný, který Matiáš na Moravě přijal, má býti přeměněn v hold zástavní. Král Vladislav má zůstatí pánem dědičným. Má sice propustiti poddané ze všech závazků, ale dědictví má si ponechat. I mají Matiášovi složiti hold zástavní a poslušnost až do výplaty. Taková prozatímnost poddanské poslušnosti nesnášela se dobře s vladařskými právy. Není také vůbec ani myslitelná. I poddanství zástavní je stejné jako poddanství dědičné nebo-li vlastnické. Otázku, kdy zástava pomíjí, zda poddanství přestává, vyplatí-li se zástava, nemohou poddaní řešiti. Moc dosavadního držitele zůstává tu povždy rozhodna. Poddaní by se jemu zpronevěřili, kdyby po výplatě sami ze své vůle od něho odpadli. Odstranění holdu zástavního bylo tedy jedno z těch zosřtení, které má mír ze dne 30. září 1478.¹⁷⁹⁾ Matiášovi má se od poddaných v zemích zastavených skládati hold dědičný, tak že v nich bude vládnouti jako pán dědičný. Až dojde ku výplatě, složí poddaní zase i Vladislavovi hold dědičný.

Při převodech ukládá se někdy nabyvateli v příčině práv vladařských jisté obmezení nebo jisté povinnosti. Týká se to jednak ústavních práv obyvatelů území, jednak vnitřní správy. V příčině ústavních práv obyvatelů bývá při převodech vyhrazováno anebo při příštích nápadech slibováno, že se obyvatelé zachovají při svých právech a obyčejích. Tak v dědičném sbratření ze dne 12. února 1364 prohlašují obě strany: „daz auf baiden tailn yegleich unser lant und leut, sunderlich, wenn halt die gevalent, beleiben sullent ewicleich bey allen den rechten, freyheiten, gnaden und guten gewohnheiten, die si von alter gehabt und herbracht habent“.¹⁸⁰⁾ Obě strany pak ještě zvláštními listy ze dne 12. února 1364 přislíbují to „mit furstlichen trewen“.¹⁸¹⁾ Podobně zavazují se smlouvou ze dne 3. října 1423 rakouský vévoda Albrecht a jeho choť Eliška, obdrževše od Zikmunda

¹⁷⁸⁾ Č. 332.

¹⁷⁹⁾ Č. 333.

¹⁸⁰⁾ Č. 212.

¹⁸¹⁾ C. d. M. 9, 261, 263.

Moravu, že zachovají její obyvatele při všech jejich milostech, svobodách a právech.¹⁸²⁾ Vnitřní správy týká se závazek téhož Albrechta a Elišky, že zachovají všechny cesty k Uhrám, a dále revers purkrabí norimberského Friedricha ze dne 18. prosince r. 1411, kterýmž jako zástavní držitel Branibor prohlašuje, že po čas své držby nepovolí obyvatelům a usedlíkům braniborským, aby napadali, poškozovali a rušili nějak krále Václava, jeho království a českou korunu, jejich knížetství, země, lidi a statky.¹⁸³⁾

K smlouvám mezinárodním třeba té doby čítati i smlouvy svatební. Dávají k nim podnět důvody politické, na př. míry, a zamýšlejí se jimi také politické cíle. Jsou však i důležitými pro obtížení majetku státního nebo majetku panovníkova zřízeným věnem nebo obvěněním. Jako dědičká sbratření, jsou i zasňubování a sňatky jedním z prostředků, kterými Karel IV. držbu českou chce rozšířiti. Uzavírané smlouvy svatební týkají se jednak manželského práva osobního, jednak majetkového.

V příčině zasňubování a uzavírání sňatku trvají smlouvy na formách dřívějšího práva.¹⁸⁴⁾ Smlouvy zásňubní dějí se po většině pouze mezi panovníky. Žena není jedním ze smluvců. Je pouze předmětem, ohledně něhož se zásňubní smlouvy uzavírají a který se pak do manželství odevzdává. V míru ze dne 21. listopadu 1276 stojí v této příčině: „d. Ottacarus Boemie rex t r a d a t suam filiam in uxorem filio dom. Rudolphi regis Romanorum, item dom. noster Rudolphus, Romanorum rex, t r a d a t suam filiam in uxorem filio dom. Ottacari, regis Boemie“.¹⁸⁵⁾ I za příštího manžela jedná ještě jeho otec. Tak dle míru ze dne 6. května 1277¹⁸⁶⁾ prohlašuje Rudolf: „filium nostrum carissimum eiusdem regis filie dare promittimus in maritum“. Stejně i ve smlouvě ze dne

¹⁸²⁾ Č. 293.

¹⁸³⁾ Č. 285.

¹⁸⁴⁾ Heusler, Institutionen des deutschen Privatrechts, 2, 277 a násl. Dargun, Mutterrecht u. Raubehe, 102 a násl., Stobbe, Handbuch des deutschen Privatrechts, 4, 11 a násl., Thudichum, Geschichte des deutschen Privatrechts, 293, Freisen, Geschichte des canonischen Eherechts, 103 a násl. Opet, Brauttradition und Konsensgespräch in mittelalterlichen Trauungsritualen, 37 a násl.

¹⁸⁵⁾ Č. 11, 111.

¹⁸⁶⁾ Č. 12.

13. února 1327¹⁸⁷⁾ mezi českým králem Janem a králem uherským Karlem prohlašuje král uherský: „illustrem Ladislaum, primogenitum nostrum, inclitae Annae, natae dicti d. regis Bohemiae . . tradimus et matrimonio foedere in loco, quem idem rex et nos duxerimus mutuo deputandum, promittimus copulare“. Než jakkoli se užívá i při synovi výrazu „dare“ a „tradere“, nelze jej bráti v tom významu, který má u dívky. Vstupuje i tam, kde se těchto slov užívá, sám jako smluvce do smlouvy, ježto otec zaň jednající, zasnubní prohlášení činí jeho jménem. Ve smlouvě ze dne 30. června r. 1292¹⁸⁸⁾ mezi králem českým Václavem a králem německým Adolfem prohlašuje král Adolf: „inclitum Rupertum, natum primogenitum, nate illustris principis nostri Wentzelay, regis Bohemie dedimus, tradidimus, tradimus et damus et vice ipsius ac nomine eundem filium nostrum ipsius Wenceslai filie desponsamus“. Na toto samostatné vystupování syna jako smluvce při svatební smlouvě ukazuje i smlouva ze dne 2. července 1324¹⁸⁹⁾ mezi králem českým Janem a vévodou korutanským Jindřichem slovy: „Tochter, die unser sun da nemen soll, . . unsern sun, der sein tochter nimet eeleichen“. I shledáváme pak vedle otce nebo rodičů i syna, že se na zasnubních smlouvách účastňuje. Když byl otec, nebo oba dva rodiče své zasnubní prohlášení ohledně něho učinili, činí je i syn. I čteme ve smlouvě ze dne 23. srpna 1332, kterou císař Ludvík svého syna Ludvíka, markraběte braniborského, zasnubuje Anně, dceři krále Jana, že „ouch der vorgenant margraf selber gelobt vnd gesworen hat den hyrat ze vollfueren vnd sein brif dar vber gibt“¹⁹⁰⁾ Ve smlouvě ze dne 1. března 1338 přijímají král uherský Karel a jeho choť Eliška dceru markrabí moravského Karla Markétu za manželku syna svého Ludvíka. Na to prohlašuje Ludvík: „Sicut etiam nos, Ludouicus, primogenitus, praesentibus protestamur, quod exnunc dominam Margaretham, filiam domini Caroli, marchionis Moraviae, tactis sacrosanctis euangeliis, corporali praestito iuramento, sponte et libere recepimus legitime in uxorem . .“¹⁹¹⁾ I tam, kde příští manžel ve

187) Č. 56.

188) Č. 18.

189) Č. 54.

190) Č. 71.

191) Č. 111.

smlouvu svatební jako smluvce vstupuje, dívka stále ještě jen do manželství se dává.¹⁹²⁾ Platí to nejen o dcerách, nýbrž o všech ženských členech rodu. Tak praví král český Jan ve smlouvě ze dne 2. července 1324, zasnubuje svou neteř Beatrici vévodovi korutanskému Jindřichovi: „geben wir im ehleichen unser lieben Mumen, Junkhfrauen Beatrisen, die geboren ist von Brabant und von Luzenburch“¹⁹³⁾ Pro odevzdání zasnoubené dívky ustanovuje se ve smlouvách i místo. Dle dotčené již smlouvy ze dne 1. března 1338 mezi králem uherským Janem a markrabím moravským Karlem, ustanovuje se Brno pro „traditio et traductio“ Markéty, dcery moravského markrabí Karla, zasnoubené prvorozenému synu krále uherského, Ludvíkovi.¹⁹⁴⁾ Místo „tradere“ a „traducere“ užívá se v německých smlouvách výrazu „antworten“. Smlouvou ze dne 23. srpna 1332 dává král český Jan svou dceru Annu císařovu synu Ludvíkovi „ze einer eelichen housfrowe“ a prohlašuje: „und sullen die selben antworten zwischen hie und sand Lucas tag, der schirist chomest, gen Frankenfort in die stat, in der gewalt, die unser herr, der cheiser, dar zu benennet und erwellet“¹⁹⁵⁾ Tomuto nazírání v příčině zasnubování dětí, jak dcer, tak i synů odpovídají i závazky panovníků ve společenských smlouvách, že bez obapolného souhlasu svých dětí, pokud již zasnoubeny nejsou, ani nezasnoubí ani do manželství nedají. Závazky tyto běrou pak na sebe nejen v příčině dětí, které již mají, nýbrž i těch, které „hinnach gewinnen“¹⁹⁶⁾

Zasnubují se nejen děti nedospělé, nýbrž i nesplozené. Smlouvou ze dne 18. února 1368 zasnubuje Karel IV. svou manželskou dceru, kterou v pěti letech na to získá, manželskému synovi markrabí norimberského Friedricha, který se mu taktéž v těchto pěti letech narodí. Oba ujednávají to pak i o dalších svých dětech, zemrou-li snad po svém zrození děti tak zasnoubené.¹⁹⁷⁾

192) České slovo „vdávati“ také na tento pojem ukazuje. Viz též č. 356.

193) Č. 54. Beatrice se pak k sňatku nedostavuje. Viz str. 45 pozn. 1. „přinesení“ dcery k svatbě.

194) Č. 111, 116: „tradere in uxorem“.

195) Č. 71. Viz též pozn. 211.

196) Č. 103, 215.

197) R. imp. K. 376, 4615. Viz též smlouvu z téhož data ohledně dcery purkrabího Kateřiny, tamže č. 4612.

Zasnubování nedospělých dětí jest dosti časté. Sňatek má se tu uzavřítí až v době dospělosti. Smlouvou ze dne 2. července 1324 zavazují se král český Jan a korutanský vévoda Jindřich o svých zasnoubených dětech „swanne die Chint zu iren tagen koment, das si danne zu einander gelegt werden“. Kdyby Jan a Jindřich zemřeli, mají tak učiniti jejich přátelé, které k tomu zmocní.¹⁹⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 13. února 1327 mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem má dcera Janova Anna, jakmile dojde dvanácti let, dodána býti svému snoubenci Ladislavovi, synu krále uherského, na hranice uherské.¹⁹⁹⁾ Pro uzavření sňatku může však i pevná lhůta býti stanovena. Dle smlouvy ze dne 18. března 1363 mezi Karlem IV. a markrabími braniborskými Ludvíkem Římanem a Ottou zavazuje se Karel IV., že svou dceru Elišku dá markrabímu Ottovi do manželství „über sieben jhar die man von dem sontag nach Ostern, der schierist khunftig ist, nacheinander zehlen soll“.²⁰⁰⁾

Zasnubování mohlo díti se také prostřednictvím poslů. Ve smlouvě ze dne 30. června 1292 prohlašuje král německý Adolf, že zasnoubení mezi jeho synem Rupertem a dcerou krále českého Václava stalo se „iuxta ordinationem factam nobiscum et iurisiurandi religione firmatam per honorabiles et strenuos viros, Bernhardum, prepositum Misnensem, Heynemanum, summum camerarium regni Bohemie, Albertum de Seberg, burcgravium de Kadano, et Thobiam de Bechin, burcgravium de Vroburg, ipsius regis Bohemorum procuratores et nuntios speciales.²⁰¹⁾

Základem manželství je tělesná soulož. Latinské smlouvy zovou moment soulože po způsobu práva kanonického „matrimonium consumare“²⁰²⁾, německé mluví pouze o „legen, zulegen, zulegung, beileger“²⁰³⁾. Drží se německého zvyku, který účinky manželství na vstoupení do manželského lože váže.²⁰⁴⁾

¹⁹⁸⁾ Č. 54.

¹⁹⁹⁾ Č. 56.

²⁰⁰⁾ Č. 204. Viz též č. 345a.

²⁰¹⁾ Č. 18.

²⁰²⁾ Č. 18, 354, 356.

²⁰³⁾ Č. 54, 70, 71. R. imp. K. 376, 4612, 4615.

²⁰⁴⁾ *Thudichum*, 309 a násl.

Forma tato má naznačovati skutečnou tělesnou soulož, ale nemusí jí povždy býti, jak níže uvedeme.

Sňatek je tedy perfektní, když zasnoubení k sobě v loži se položí. Ve smlouvě ze dne 2. července 1324 prohlašují strany o svých zasnoubených dětech: „Wir sullen auch des gebunden sein, swann die Chint zu iren tagen komend, das si danne zu einander gelegt werden.“²⁰⁵⁾

Ve smlouvě ze dne 23. srpna 1332 mezi císařem římským Ludvíkem a králem českým Janem stanovena je, jak výše uvedeno, pro sňatek císařova syna Ludvíka a dcery Janovy Anny více než roční lhůta, aby zatím mohla dispensace mezi nimi býti vymožena. Dosáhne-li se dříve, „so mag man sie ouch ê ze samen legen“²⁰⁶⁾. Není-li nevěsta pro nějakou svou tělesnou vadu k tělesné souloži způsobilá, může býti odmítnuta. Na takovou vadu myslí asi smlouva ze dne 1. března 1338, kterou markrabí moravský Karel zasnubuje svou dceru Marketu Ludvíkovi, synu krále uherského, kterýž přijímá ji do manželství, „dummodo domina dicta Margaretha nunc et infra terminum traductionis et traditionis talem corporalem non patiatur defectum, pro quo non immerito a tanto principe posset refutari“²⁰⁷⁾. Smlouvou ze dne 3. srpna 1342 odkládá se tento sňatek „ob eius puellae teneritatem“ od sv. Michala na čtyři další léta. Král Ludvík pak se zavazuje, že chce manželství „absque dolo et fraude feliciter et effectualiter consumare.“ A rodiče Ludvíkovi král Karel a královna Eliška pak taktéž prohlašují: „ipsum dominum Ludovicum inducemus, consulemus et admonebimus, effectualiter et realiter operam dando, ut dictum matrimonium . . . debeat et velit feliciter et effectualiter consumare“²⁰⁸⁾.

Teprve soulož zasnoubených dětí zbavuje jejich rodiče povinnosti z eventuelního zasnoubení dětí dalších. Odpadáť na př. dle smlouvy ze dne 18. února 1368 mezi Karlem IV. a purkrabím norimberským zasnoubení dalších, do pěti let splozených dětí, provedou-li soulož prvně zasnoubení.²⁰⁹⁾

²⁰⁵⁾ Č. 54.

²⁰⁶⁾ Č. 71.

²⁰⁷⁾ Č. III.

²⁰⁸⁾ Č. 122. Viz též č. 345a, 354, 356.

²⁰⁹⁾ R. imp. K. 376, 4612, 4615.

Na vykonanou soulož pojí se všechny majetkové účinky manželství. Než se vykoná, musí se přislíbiti, co má manželství v zá-pětí jednak v příčině nároků manželky na případné nápadý jejího rodu, jednak v příčině postavení jejího i dětí jejích. Na moment souložé pojí majetkové účinky manželství na př. smlouva ze dne 30. června 1292 mezi králem římským Adolfem a králem českým Václavem: „inter alia etiam cautum est hinc inde a patribus et conventum, quod matrimonio consumato altero coniugum sublato de medio superstes coniux retinebit premissa viginti milia marca-rum temporibus vite sue“²¹⁰). Taktéž ve smlouvě ze dne 13. února 1327 mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem se uvádí, že nebude-li uzavírané manželství konsumováno, jednak proto, že by jeden ze snoubenců zemřel anebo, že by nebyla udě-lena dispensace, se všeho ujednání ohledně věna, obvěnění a dě-dictví schází.²¹¹) Ve smlouvě ze dne 13. července 1332 mezi králem českým Janem a vévodou rakouským Albrechtem a Ottou předepi-sují tito vévodové v příčině účinků sňatku jejich neteře s králem Janem: „ehr das auch der könig zu Behem bey unser bassley-n gelegt, so soll er mit sein selbst und mit seiner sune globen und briven und mit seynem landherren, die darzu gefordert werden, bryven und sicherheit, und das versichern, verbinden und bestetten, ob ihm gott leibeserben bey unserm basslein gebe, dass dieselben gleichen erbtheil haben und gewinnen mit seinen erben und kindern, so ehr itzund hatt, yn allen seyen landen und herr-schafften“²¹²)

Dle souložé řídí se také někdy placení věna. Smlouva ze dne 18. února 1368 mezi Karlem IV. a purkrabím norimberským nařizuje zaplacení věna „in zwei jaren beylegers, in dem ersten jare des beilegers halbs, und in dem andern jar nachst dornach das ander halbtheil.“²¹³)

²¹⁰) Č. 18.

²¹¹) Č. 56. Smlouvou ze dne 25. dubna 1459 (osa 1356) zasnubuje král český Jiří svou dceru Zděnu vévodovi saskému Albrechtovi. Nevěsta má se dodati (antworten) do Chebu. Žádná strana není však druhé ničím (věnem neb obvěněním) povinna, zemře-li někdo z nich, „ee sie eelich beyeinander geschlaffen hetten“.

²¹²) Č. 70. Viz též č. 354, 356.

²¹³) R. imp. K. 376, 4615, 4612. Viz též č. 356.

Také manželské stanovisko církve přihlašuje se v našich smlouvách. Vlivem jejím se stává, že aspoň dodatečně vstupuje do zasnubních smluv i žena. Proto, když panovníčtí rodiče zasnubují své děti v době, kdy ještě let svých nemají, prohlašují, že jakmile děti tyto „ad annos puberes“, nebo „ad aetatem puberem et legitimam“ dojdou, samy zasnoubení budou ratifikovati, je schválí a konsens svůj dají. Rodiče se při tom jen ještě zavazují, že si pak všemožnou práci dají, „ut . . . in domino matrimonialiter copulentur“²¹⁴) Sami rodiče tedy tu již vlastně vyznávají, že jejich zasnubní prohlášení není postačitelno a že k uskutečnění sňatku vésti nemusí. I prohlašuje král uherský Ludvík ve smlouvě ze dne 3. srpna 1342, že nemohl s Markou, dcerou markrabí Karla, „sponsalia de praesenti iuxta canonicas sanctiones contrahere“, poněvadž let svých ještě nedošla.²¹⁵) I věk, potřebný ku manželství, určuje se podle názorů církevních. Podle citované smlouvy ze dne 18. února 1368 mezi Karlem IV. a purkrabím norimberským určuje se tento věk u syna rokem osmým, čtvrt léta více nebo méně. Odpovídá to církevním předpisům, které někdy sedmým rokem se spokojovaly²¹⁶). Smlouva ona je zajímavá dále také proto, že přes tyto vlivy církevní trvá na domácí formě uzavření sňatku. Děti mají se totiž „czu legen“, jakmile syn dojde onoho věku. O věku dcery se tu nemluví.²¹⁷) Stejně i dle smlouvy z téhož data, kterou zasnubuje Karel IV. svého syna Zikmunda dceři purkrabího Kateřině, mají strany své děti „voreinen und elichen zu sampne legen“, jakmile syn dojde k osmi letům.²¹⁸) Případy tyto ukazují, že forma „Zulegung“ a „eheliche Zusammenlegung“ sama o sobě může zakládati manželství, třeba by ještě ku tělesné souloži nedošlo. Vliv církevní jeví se dále i v příčině manželských překážek, i v příčině formy, kterou se sňatek uzavírá. Smlouvou ze dne 13. února 1327 zavazuje se král český Jan a král uherský Karel, že vyšlou ku papežské stolici posly, aby vymohli dispensaci „super consanguinitate“ mezi zasnoubenými jejich dětmi. Jakmile tato dispensace dojde, má se snoubenka

²¹⁴) Č. 210.

²¹⁵) Č. 122.

²¹⁶) *Freisen*, Geschichte des can. Eherechts, 325. *Thudichum*, 305.

²¹⁷) R. imp. K. 376, 4615.

²¹⁸) I. c. 4612.

Anna Ladislavovi odevzdati. Nedojde-li, má býti tento sňatek na tři léta odložen, a mezi tím každý z nich o dispensaci pracovati.²¹⁹⁾ Když zasnubují rakouští vévodové Albrecht a Otto smlouvou ze dne 13 července 1332 Elišku, dceru císaře Friedricha, králi českému Janovi, ujednávají s ním, a Jan to přísahou také slibuje, že do příštích Hromnic vymůže si ke sňatku povolení papežské, aby se sňatek mohl uzavřítí „mit gott und mit recht“. Vévodové sami pak slibují, že pomohou mu při tom „mit erbar botschaft“²²⁰⁾. Než papež Jan XXII. žádanou dispensaci odpírá, král Jan se tomu podrobuje a uzavírá r. 1334 manželství jiné.²²¹⁾ Podobně i při zasnoubení dcery Janovy Anny s císařovým synem Ludvíkem, markrabím braniborským, dle smlouvy ze dne 23. srpna 1332.²²²⁾ má se odevzdaná již dcera Janova držeti u císaře celý rok od příštích velikonoc, a nemá zatím sňatek býti předsevzat, poněvadž má Jan se pokusiti, jak prohlašuje: „ob wir dispensation vnd vrlaub von dem stul ze Rom erwerbe mugen uber die sipteil, die zwischen in ist“. Dosáhne-li dispensace, může dojíti ke sňatku i dříve. Nedosáhne-li, má císař po projití této lhůty „junchfrowen Annen“, jakmile ji Jan požádá, do čtyř neděl „den Rein ze tal antworten gen Pingen oder gen Chobelentz oder eingen Beheim gen Tachow oder hintz dem Ellenbogen, sweders er wil“. Římská forma sňatku přihlašuje se nám ve smlouvě ze dne 3. srpna 1342²²³⁾, ježto sňatek mezi králem uherským Ludvíkem a Marketou, dcerou markrabí moravského Karla, má se uzavřítí „secundum ritum sanctae romanae ecclesiae“, a ve smlouvě ze dne 18. března 1363,²²⁴⁾ kde má ke sňatku mezi Eliškou, dcerou Karla IV., a markrabím braniborským dojíti „nach gewohnheit der heiligen kirchen“. Smlouvou ze dne 25. dubna 1459 zavazuje se též vévoda saský Albrecht, že o sv. Martině přijde do Chebu, „vmb frawlin Zdena“, dceru krále Jiřího, „nach ordennunge der christlichen Kirchenn zu dem sacrament der heiligen ee nemen vnd heimfure“.^{224a)}

²¹⁹⁾ Č. 56.

²²⁰⁾ Č. 70.

²²¹⁾ *Palacký*, Dějiny (4. vyd.), 2, 261. C. d. M. 6., 352.

²²²⁾ Č. 71.

²²³⁾ Č. 122.

²²⁴⁾ Č. 204.

^{224a)} Osa 1358. Viz též č. 345a, 356.

Rodiče, dávající děti do manželství, určují také z pravidla beze všeho jich spolupůsobení i jmění, které jim do manželství věnují. Obyčejně jsou tedy sami smluvci majetkových smluv svatebních. Smlouvy tyto jsou dvoustranné. Z každé strany se plní. Otec nevěsty dává věno, otec ženicha obvěnění. Plnění neslibují si však vzájemně, nýbrž svým dětem, tedy osobám třetím. Někdy však již i otec za ženicha²²⁵⁾ nebo místo otce²²⁶⁾ slibuje obvěnění i sám ženich. Samostatným subjektem je ovšem ženich panovník, na př. dle smlouvy ze dne 2. července 1324 vévoda korutanský,²²⁷⁾ dle smlouvy ze dne 13. července 1332 král český Jan.²²⁸⁾ Nevěsta však do majetkové smlouvy nikdy nevstupuje. Zůstává povždy osobou třetí, v jejíž prospěch se smlouva svatební uzavírá.²²⁹⁾ Věno zove se v latinských listinách „dos“ nebo „dotalitium“, v německých „heimbsteuer“,²³⁰⁾ obvěnění v latinských „donatio propter nuptias“,²³¹⁾ v německých „widerlegung“,²³²⁾ než pro obé, i věno i obvěnění, přichází také název „dotalitium“,²³³⁾ v německých listech „heimstewer und eegeldt“.²³⁴⁾ Jako věno a obvěnění dávají se obyčejně peníze. Věno českých princezen a nevěst z panovnického rodu činí z pravidla 10.000 hřiven platné mince. Víme to již ze svrchu uvedené smlouvy ze dne 30. června 1292, kde král Václav dává své dceři věnem těchto 10.000,²³⁵⁾ ale hlavně dále ze smlouvy ze dne 2. července 1324 mezi králem Janem a vévodou korutanským Jindřichem. Jan dává svou neteř Beatrici za manželku vévodovi korutanskému a při tom zřizuje jí věno 10.000 hřiven „als das Pehaim sitleich und gewohnlaich ist“.²³⁶⁾

²²⁵⁾ Č. 111.

²²⁶⁾ Č. 71.

²²⁷⁾ Č. 54.

²²⁸⁾ Č. 70.

²²⁹⁾ Č. 11, 12, 18, 111. Viz též *Kapras*, manželské právo majetkové, 19, 20.

²³⁰⁾ Č. 54, 71. Srvn. *Heusler*, Institutionen, 2, 369, *Bartsch*, Eheliches Güterrecht im Erzherzogthum Österreich, 9.

²³¹⁾ Č. 11, 18, *Kapras*, l. c., 19, 29, 30.

²³²⁾ Č. 54.

²³³⁾ Č. 56, 64.

²³⁴⁾ R. imp. K. 4612, 4615.

²³⁵⁾ Č. 18.

²³⁶⁾ Č. 54.

Dle smlouvy ze dne 13. února 1327, uzavřené mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem, taktéž i král Jan slibuje své dceři Anně, zasnubované Ladislavovi, synu krále uherského, 10.000 hřiven pražských grošů.²³⁷⁾ Stejně dává i král český Jan dle smlouvy ze dne 23. srpna 1332 své dceři Anně do manželství se synem císařovým Ludvíkem věnem 10.000 kop pražských grošů²³⁸⁾. Podobně i markrabí moravský Karel slibuje dle smlouvy ze dne 1. března 1338 své dceři Marketě, snoubence syna krále uherského Ludvíka, věnem 10.000 hřiven grošů pražských²³⁹⁾ a později jako český král a římský císař smlouvou ze dne 18. února 1368 své doposud nezrozené, ale již taktéž nezrozenému ještě synu purkrabí norimberského zasnubované dceři 10.000 kop grošů pražských²⁴⁰⁾. Tyto případy nejsou ovšem pravidlem bez výjimky. Věno může býti i jiné. Vidíme na př., že Karel IV., zasnubuje svou dceru Elišku smlouvou ze dne 18. března 1363 braniborskému markrabí Ottovi, přislíbujíc jí věnem 20.000 kop grošů pražských.²⁴¹⁾ Král Jiří, dává své dceru Zděnu za manželku saskému vévodovi Albrechtovi, přislíbujíc jí věnem 20.000 zl. „reinisher lanneswerunge“.^{241a)} Král Vladislav, zasnubuje svou dceru Annu Maximilianovi, dotyčně Karlovi neb Ferdinandovi, dává jí věno 200.000 zl. uherských.^{241b)}

Nemůže-li zvyklost výši věna určit, stanoví ji případně zvláštní rozhodci. Dle smlouvy ze dne 13. července 1332 mezi králem českým Janem a vévody rakouskými má věno dcery císaře Friedricha, neteře vévod rakouských, určití biskup pasovský Albrecht a jeho bratr vévoda saský Rudolf, za účasti čtyř radů, dvou se strany Janovy a dvou se strany vévod rakouských.²⁴²⁾

Výše obvěnění je různá. Německé slovo pro obvěnění „widerlegung“ značí stejnou výši jako věno.²⁴³⁾ To platí také jako právo

²³⁷⁾ Č. 56.

²³⁸⁾ Č. 71.

²³⁹⁾ Č. III.

²⁴⁰⁾ R. imp. K. 4615.

²⁴¹⁾ Č. 205.

^{241a)} Osa 1356 (25/4 1459).

^{241b)} Č. 354, 356.

²⁴²⁾ Č. 70.

²⁴³⁾ Heusler, I. c. 318, 370 a násl., Bartsch, I. c. 30.

německé²⁴⁴⁾. Obvěnění takové zřizují protož i králové němečtí, když zasnubují své syny princeznám českým, na př. král Adolf dle smlouvy ze dne 30. června 1292, dává svého syna za manžela dceři krále Václava,²⁴⁵⁾ král Ludvík dává dle smlouvy ze dne 23. srpna 1332 svého syna dceři krále Jana,²⁴⁶⁾ ale také Karel IV., zasnubuje smlouvou ze dne 18. února 1368 syna svého Zikmunda Kateřině, dceři purkrabí norimberského,²⁴⁷⁾ a naopak zase i purkrabí, zasnubuje smlouvou z téhož data svého dosavad nezrozeného syna nezrozené ještě dceři Karlově.²⁴⁸⁾ Než vedle způsobu německého přichází i způsob český. Věno se totiž obvěňuje třetinou výše.²⁴⁹⁾ I počítání této třetiny je různé. Jeden způsob je doslovný její výklad. Obvěňuje se celý obnos, jako činí věno, a pak ještě třetina, rovnající se tedy výši věna. Činí-li tedy věno 10.000 hřiven, jest jednoduché obvěnění taktéž 10.000 a třetina výše 10.000, úhrnem tedy tři třetiny 30.000 hřiven. Takové obvěnění zřizuje se smlouvou ze dne 2. července 1324 neteři Janově Beatrici, zasnoubené vévodovi korutanskému Jindřichovi, a dále dceři Jindřichově, zasnoubené Janovu synovi.²⁵⁰⁾ Obvyklý a vlastně český způsob je počítání třetiny z obvěnění.²⁵¹⁾ Činí-li totiž věno 10.000 hřiven, obnáší jednoduché obvěnění 10.000 a třetina k tomu 5.000 čili tři třetiny 15.000 hřiven. Tak podle smlouvy ze dne 13. února 1327.²⁵²⁾ Podobně dává smlouvou ze dne 19. listopadu 1335 král polský Kazimír své dceři Elišce do manželství s vévodou bavorským Janem, vnukem krále Jana 5.000 kop grošů pražských. Král Jan skýtá jí proti tomu ověnění 7.500 kop grošů pražských.²⁵³⁾ Ve smlouvě ze dne 1. března 1338 dává Karel markrabě moravský své dceři Marketě do manželství s Ludvíkem, synem krále uherského, věnem 10.000 hřiven, a král uherský slibuje na obvěnění

²⁴⁴⁾ Krant, Grundriss zu Vorlesungen über das deutsche Privatrecht, 406.

²⁴⁵⁾ Č. 18.

²⁴⁶⁾ Č. 71.

²⁴⁷⁾ R. imp. K. 4612.

²⁴⁸⁾ R. imp. K. 4618.

²⁴⁹⁾ Kapras, 32.

²⁵⁰⁾ Č. 54.

²⁵¹⁾ Všehrd, Knihy devatery, V., 8, Kapras, 32.

²⁵²⁾ Č. 56.

²⁵³⁾ Č. 89.

„cum augmento tertiae partis quindecim millia marcarum“²⁵⁴). Tak i markrabě Otto, dle smlouvy ze dne 18. března 1363 dává na věno dcery Karlovy Elišky v sumě 20.000 kop grošů pražských obvěnění 30.000 kop grošů pražských²⁵⁵).

Vzhledem k těmto hodnotným poměrům musila ovšem i sama hodnota peněz, ve kterých se věno a obvěnění slibovalo, sobě odpovídati. Mluví se proto ve smlouvě mezi králem českým Václavem a králem německým Adolfem ze dne 30. června 1292, jak při věně, tak i při obvěnění o hřivnách stříbra²⁵⁶) nebo ve smlouvě ze dne 2. července 1324 mezi králem českým Janem a korutanským vévodou Jindřichem o hřivnách stříbra „desselben gewigedes“²⁵⁷) I zřizuje se smlouvou ze dne 13. února 1327 mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem věno „decem millia marcarum grossorum pragensium, LVI grossos pro marca computando“ a obvěnění „XV millia marcarum argenti, ita quod quaelibet ad valorem LVI grossorum pragensium se extendat“²⁵⁸) I bere se pro obvěnění stejná mince s mincí věna, na př. ve smlouvě ze dne 23. srpna 1332 mezi králem českým Janem a králem římským Ludvíkem kopy pražských grošů.²⁵⁹) Když tedy smlouvou ze dne 1. března 1338 slibuje markrabí moravský Karel věnem své dceři Marketě 10.000 hřiven grošů pražských, „LXIV grossos pro marca computando,“ slibuje se králem uherským a jeho synem Ludvíkem obvěnění „eiusdem rationis et pagamenti“²⁶⁰)

Strany ulehčují své závazky v příčině placení v určité minci. Dle smlouvy ze dne 18. února 1368 může věno Karlovy dcery v sumě 10.000 kop grošů pražských, na zástavách pojištěné, splaceno býti buď, jak předepsáno, aneb „umb werungen, die dann czu Nuremberg oder in dem Lande darümbe gang und gebe ist.“²⁶¹)

Vzájemné poměry mezi osobami, které věno a obvěnění mají zříditi, mohou býti příčinou, že někdy jen jedna strana dává věno

²⁵⁴) Č. III.

²⁵⁵) Č. 204.

²⁵⁶) Č. 18.

²⁵⁷) Č. 54.

²⁵⁸) Č. 56.

²⁵⁹) Č. 71.

²⁶⁰) Č. III.

²⁶¹) R. imp. K. 4615.

i obvěnění a některá vůbec nic neplní. Děje se tak třeba vzhledem k odstupu území následkem míru nebo k nárokům náhradním, které jedna strana má proti druhé. Mírem ze dne 21. listopadu 1276 mezi králem českým Přemyslem Otakarem II. a králem německým Rudolfem zasňubují obě strany své děti, Přemysl Otakar syna a dceru a taktéž Rudolf. Přemysl Otakar odstupuje mírem tímto vše, co má na svých statcích v zemích rakouských. Tento odstup má význam i pro zřízení věna a obvěnění. Přemysl Otakar ne-zřizuje ani jedno ani druhé. Pouze Rudolf. Poukazuje na statcích, které Otakar odstoupil, svému synovi, zasňubovanému dceři Otakarově, obvěnění 40.000 hřiven a své dceři, zasňubované synovi Otakarovu, věno taktéž 40.000 hřiven. Mír i ochuzení krále českého způsobují, že se zřizuje zde pouze Rudolfem obvěnění, ač Otakar nedává žádného věna, a dále taktéž i věno, ač Otakar nedává žádného obvěnění.²⁶²) Podobně i ve smlouvě ze dne 2. července 1324 zřizuje král Jan své neteři Beatrici, zasňubované Jindřichovi Korutanskému, a dceři jeho, zasňubované Janovu synovi, věno i obvěnění. Král Jan místo Jindřicha dává tu Beatrici obvěnění, jak prohlašuje „fur der haimbsteuer, die unser saligen schwester, frauen Annen, seiner wirtinne, die im von dem lande ze Pehaim gewallen solten seyn“. O věnu a obvěnění dcery Jindřichovy pak praví: „und das vorgeant gut geben wir im fur alle die ansprache und recht, die er gibt auf das chunichreich ze Pehaim, und fur allen den schaden, den er von denselben chunichreich giht haben genomen“²⁶³) Věno Maximilianovy vnučky Marie a Vladislavovy dcery Anny v sumě 200.000 zl. uh. dle smlouvy ze dne 20. května 1515 a 22. července 1515 vzájemně se kompenzuje. Jedna strana druhé nic neplatí. Ovšem však určuje se obvěnění^{263a}) v ročním důchodu 25.000 dukátů.

Pro zřizování věna a obvěnění užívá se slov „dare“²⁶⁴) „assignare, designare, inscribere“²⁶⁵) „deputare“²⁶⁶) „geben“²⁶⁷) „be-

²⁶²) Č. II.

²⁶³) Č. 54.

^{263a}) Č. 354, 356.

²⁶⁴) Č. 71.

²⁶⁵) Č. 18, 56, 354. *Kapras*, 25.

²⁶⁶) Č. II.

²⁶⁷) Č. 54, 71.

weisen“²⁶⁸) pro obvěnění ještě „widerlegen“²⁶⁹) „berichten“²⁷⁰) „richten“²⁷¹) „nach landes recht zu Behmen ausrichten“²⁷²) Slova tato neznačí nějaké reální plnění věna nebo obvěnění, nýbrž teprve jeho poukaz pro budoucnost. I stanoví se lhůty, kdy má věno i obvěnění se plnit. Je to přirozeno. Slibuje se vzhledem ke sňatku, ku kterému teprve má dojít, při nedospělých dětech, až dojdou svých let, při nezrozených, až se zrodí a let těch dožijí. Tak stanoví se na př. smlouvou ze dne 2. července 1324 lhůty pro placení věna a obvěnění.²⁷³) Dle smlouvy ze dne 23. srpna 1332 má být věno placeno „ouf di zil“, jak určí arcibiskup Balduin a hrabě Berchtold z Henebergu,²⁷⁴) dle smlouvy ze dne 18. února 1368 ve dvou letech „des beylegers“²⁷⁵) Příští placení věna slibuje se králem „pro universis suis regnicolis“²⁷⁶) Při skutečném sňatku může však být věno hotově placeno. I pro toto placení užívá se výrazu „assignare“. Tak na př. stanoví se ve smlouvě ze dne 13. února 1327, že král Jan 10.000 hřiven věna své dcery Anny, zasnoubené uherskému Ladislavovi, „in Broda Hungaricali nomine dotalitii tenebitur assignare“, a král uherský Karel na to praví: „quae decem millia marcarum nos ibidem tenebimur recipere in regnum nostrum, quocumque tempore nobis placuerit, deducturi, saepe dicto d. rege B. pro universis suis regnicolis promittente, quod usque ad castrum nostrum Trenchiniense secure praedicta, pecunia deductur“²⁷⁷) Placení děje se někde obzvláště obřadně. Určují se k tomu s obou stran někteří stavové. Placení věna Markety, dcery markrabí Karla, má se dle smlouvy ze dne 1. března 1338 dít „coram praelatis et baronibus utriusque partis, tunc temporis ordinandis“²⁷⁸)

Pouhý jednostranný slib pro budoucnost nesnášel

²⁶⁸) Č. 56.

²⁶⁹) Č. 54, 71.

²⁷⁰) Č. 54.

²⁷¹) Č. 71.

²⁷²) Č. 70.

²⁷³) Č. 54, 71, III.

²⁷⁴) Č. 71. Viz také č. 70.

²⁷⁵) R. imp. K. 4615.

²⁷⁶) Č. 56.

²⁷⁷) Č. 56.

²⁷⁸) Č. III.

by se s reální povahou závazku té doby. Je tedy třeba slib zajistiti. I zřizují se pro věno jistoty, rukojmí a zástavy. Jen výjimkou stačí pouhý slib povinného.²⁷⁹) I prohlašuje král Jan ve smlouvě ze dne 2. července 1324: „wellen auch selber darkommen und unsern sun mit uns dahin bringen, und darzu alle die, der wir zu unsern taydungen und gewishait bedurffen, als vor und hernach geschrieben stet, damit diesei sache gevestent und bestattiget werden, und damit wir auch vergewissen das vorgeant gut“²⁸⁰) Zástavy tím spíše je potřebí, nemá-li se podle úmyslu stran věno ihned vyplatiti. Rodiče zřizují protož pro ně pouze jistotu. Odevzdávají svým dětem zástavní držbu nemovitostí ku braní užitků. Tak dotčenou již smlouvou ze dne 30. června 1292 dává král český Václav své dceři věnem 10.000 hřiven stříbra, „que decem milia marcarum argenti dande et locande sunt in certis prediis et possessionibus de certa scientia et consensu regis eiusdem ad omnem utilitatem et usum sue filie iam predictae“²⁸¹) Z té příčiny snad užívá se jen slova „assignare“ nebo „beweisen“, poněvadž se věno na jistých statcích poukazuje. Tak i smlouvou ze dne 2. července 1324 poukazuje král Jan dceři Jindřichově věno „in dem lande ze Marherrn auff vesten auff urber und auff gewisser gult“²⁸²) Dle smlouvy ze dne 13. července 1332 má se dostati králi Janovi věno Elišky, dcery krále německého Friedricha „an farendem gutt und auff tag und ziel mit sicherheit und bürgschaft“²⁸³) Má protož i Karel, markrabí moravský, nezaplátí-li hned věno své dcery Markety, pro jeho polovici, kterou dlužen zůstane, poukázati králi uherskému a jeho synovi „pignora sufficientia et valentia in Moravia sita“, jimiž by se oni a jejich zástupcové spokojili a které by tak dlouho drželi, dokud by nebyla ona polovice zaplácena.²⁸⁴) Také podle smlouvy ze dne 18. února 1368 má statek, na němž věno bylo poukázáno, v zástavní držbu přejíti, pokud zapláceno nebude.²⁸⁵)

²⁷⁹) Č. 56.

²⁸⁰) Č. 54.

²⁸¹) Č. 18.

²⁸²) Č. 54.

²⁸³) Č. 70.

²⁸⁴) Č. III.

²⁸⁵) R. imp. K. 4615.

Od pojištění tohoto třeba lišiti pojištění věna a obvěnění stranou druhou v manželství. Pojišťuje se, aby tu bylo, sloužíc svému účelu, i po zrušení manželství. I dává smlouvou ze dne 13. února 1327 král uherský Karel pro věno i obvěnění z příčiny zasnoubení svého syna Ladislava s Annou, dcerou krále českého Jana, různá uherská města do zástavy.²⁸⁶⁾ Smlouvou ze dne 23. srpna 1332 zavazuje se markrabě braniborský Ludvík, syn krále německého, že své příští choti Anně, dceři českého krále Jana, rok po sňatku dá obvěnění „in der mark ze Brandenburch vuf den steten Frankenfort, Struzperch und Munichperch vnd daz darzu gehoret“.²⁸⁷⁾ Taktéž i král uherský Ludvík „pro parte primogeniti“ dává smlouvou ze dne 1. března 1338 pro obvěnění do zástavy Marketě, dceři moravského markrabí Karla, některé uherské hrady s příslušenstvím „suo casu occurrente . . iuxta consuetudinem nuptialis iuris regni Bohemiae ab eadem redimenda“.²⁸⁸⁾

Věno, jak v německém,²⁸⁹⁾ tak v českém²⁹⁰⁾ právě vchází do vlastnictví muže, který ho užívá až do své smrti. Obvěnění samo dle obojího tohoto práva má za účel zaopatření ženy v čase vdovství.²⁹¹⁾ Naše smlouvy se od toho odchyľují. Dle míru ze dne 21. listopadu 1276 dává Rudolf synu Přemysla Otakara II. pro věno 40.000 hřiven stříbra zástavu v užitcích země mezi Dunajem, Čechami, Moravou a Uherskem s městy Kremží a Steinem. Co se tu bude nedostávat, mají rozhodčí obou stran z důchodů země na druhé straně Dunaje doplniti.²⁹²⁾ V témže míru určuje pak svému synu, zasnoubenému s dcerou Přemysla Otakara II. obvěnění v užitkové zástavě statků, Otakarem odstoupených. V míru ze dne 6. května 1277 zastavuje pak svému synu pro toto obvěnění Cheb s užitky.²⁹³⁾ Užívání věna i obvěnění náleží tedy manželovi. Dle svrchu uvedené smlouvy ze dne 30. června

²⁸⁶⁾ Č. 56.

²⁸⁷⁾ Č. 71.

²⁸⁸⁾ Č. III.

²⁸⁹⁾ Heusler, l. c. 318, 369, Bartsch, 10.

²⁹⁰⁾ Kapras, 27.

²⁹¹⁾ Heusler, 370, Bartsch, 32, Kapras, 29.

²⁹²⁾ Č. II.

²⁹³⁾ Č. 12.

1292 mezi králem římským Adolfem a králem českým Václavem má věno dcery Václavovi zjištěno býti pro ni na statcích „ad omnem utilitatem et usum“. Také jí se dávají města do zástavy pro obvěnění.²⁹⁴⁾ To má snad odpovídati jejímu samostatnému postavení jako příští římské královny. Proto může i dle svatebních smluv mezi Vladislavem a Maximilianem ze dne 22. července 1515 manželka ročními důchody 25.000 uh. dukátů, které se jí jako obvěnění zřizují, po celý čas svého života volně disponovati, „frui ac gaudere et ex illis statum suum sustinere et intertenere“.^{294a)} Naproti tomu mají dle smlouvy ze dne 18. února 1368 mezi Karlem IV. a purkrabím norimberským jejich obvěnění zasnoubené děti v manželství držeti a užívati statků, na kterých bylo věno poukázáno. Obvěnění mají pak po zaplacení věna držeti a užívati statků, na nichž věno a obvěnění bude uloženo.²⁹⁵⁾ Pro případ zrušení manželství smrtí jednoho z manželů mají již naše smlouvy jednodušší předpisy. S nepravděpodobnými podmínkami válečnými je co činiti v míru ze dne 21. listopadu 1276. Zemře-li syn Rudolfův bez dědice, nezůstane obvěnění jeho ženě, nýbrž spadne na říši. Zemře-li syn Přemysla Otakara II. bez dědice, zůstává věno království českému.²⁹⁶⁾ Dle svatební smlouvy ze dne 30. června 1292, zasnubující syna krále německého Adolfa s dcerou krále českého Václava, má po smrti jednoho z manželů pozůstalý užívati věno i obvěnění po celý čas svého života. Po jeho smrti vrátí se každému, co kdo dá, věno králi českému a obvěnění králi německému, případně jich dědicům. Zemře-li však králův syn, zanechaje dědice, má míti pozůstalá vdova polovici užitků, ať zůstane dále neprovdána, či-li nic. Po její smrti však přejde vše na jejich dědice.²⁹⁷⁾ Tak i dle smlouvy ze dne 13. února 1327 mezi králem uherským Karlem a králem českým Janem má pozůstalá vdova, bylo-li manželství bezdětné, držeti věno i obvěnění až do své smrti, načež spadá jedno i druhé na toho, kdo je zřídil.²⁹⁸⁾ Také Marketa, dcera markrabí moravského Karla,

²⁹⁴⁾ Č. 18.

^{294a)} Č. 356.

²⁹⁵⁾ R. imp. K. 4615.

²⁹⁶⁾ Č. II.

²⁹⁷⁾ Č. 18.

²⁹⁸⁾ Č. 56.

má držeti po případné smrti svého manžela zastavené hrady pro věno a obvěnění, a lze je od ní vykoupiti, jak již bylo shora uvedeno, podle obyčeje věnného práva království českého.²⁹⁹⁾ I dle smlouvy ze dne 18. března 1363, kterou zasnubuje Karel IV. svou dceru Elišku markrabí braniborskému Ottovi, zemrou-li manželé bez dědiců, má věno spadnouti na dědice Karlovy, obvěnění na dědice ženichovy.³⁰⁰⁾ To platí i podle shora uvedené smlouvy ze dne 18. února 1368 mezi Karlem IV. a purkrabím norimberským. Zůstanou-li však děti, má pozůstalý užívati věna i obvěnění až do své smrti. Teprve když zemře, dědí vše děti.³⁰¹⁾ Dle smlouvy ze dne 2. července 1324 mezi králem českým Janem a vévodou korutanským Jindřichem má již při smrti provdané neteře Janovy Beatrice věno spadnouti zpět na Jana jako jeho zřízovatele, obvěnění na příštího manžela Jindřicha Korutanského.³⁰²⁾ Dle smlouvy mezi Vladislavem a Maximilianem ze dne 22. července 1515 má se vdově věno vydati, chce-li se provdati, musí se však vzdáti důchodů, kterých užívá jako obvěnění.

Také dar jitřní znají naše smlouvy. Tak má dcera Jindřicha Korutanského, zasnoubená synu krále českého Jana, míti dle smlouvy ze dne 2. července 1324 „auch ir morgengabe in demselben lande“, totiž na hradech a důchodech z Moravy. I neteř Janova Beatrice, zasnoubovaná Jindřichu Korutanskému, má míti „morgengabe“, poněvadž se smlouvou touto stanoví, že pro případ své smrti „mit ir morgengab mag sy tun und schaffen, was si will“.³⁰³⁾ Smlouvou ze dne 13. července 1332 zavazují také vévodové rakouští Albrecht a Otto krále českého Jana, zasnubující mu Elišku, dceru císaře Friedricha, že jí má dáti „morgengabe“.³⁰⁴⁾ I markrabě Ludvík má dle smlouvy ze dne 23. srpna 1332 dceru Janovu Annu „nach seinen ernen bemorgengaben“.³⁰⁵⁾

Jak se smlouva ze dne 18. února 1368 zmiňuje, má se „morgengabe verweisen und vermachen nach des landes rechte und ge-

²⁹⁹⁾ Č. 111.

³⁰⁰⁾ Č. 204.

³⁰¹⁾ R. imp. K. 4615.

³⁰²⁾ Č. 54.

³⁰³⁾ Č. 54.

³⁰⁴⁾ Č. 70.

³⁰⁵⁾ Č. 71.

wonheit in dem lande czu Franken.“ I tu se praví, že žena s darem jitřním může volně po čas svého života i na smrtelné posteli nakládati, ježto takové jest právo daru jitřního v zemi francké.³⁰⁶⁾

Svatební smlouva může dále vyhražovati ještě jiné obvyklé výhody příští manželky. Tak stanoví se ve zmíněné již smlouvě ze dne 13. července 1332 o Elišce, dceři císařově, českému králi zasnubované, „und soll auch sie haben alle die recht und nutze, als ander königinen zu Behmen gehabt haben“.

Smlouvami těmi může dále býti upraveno i dědické právo manželky a jejích dětí. Smlouvou ze dne 13. února 1327 mezi králem českým Janem a králem uherským Karlem vyhražuje se, že Ladislav, snoubenec Janovy dcery Anny, a jeho synové „in regno Hungariae . . succedere debeant, et ipsum regnum ad eos et non ad alios, iure hereditario pertinebit“. Zemře-li Ladislav, zanechaje dceru nebo dcery, „ex tunc ipsa vel ipsae iuxta consuetudinem ipsius Hungariae observatam succedere et hereditare debent“.³⁰⁷⁾ Dle smlouvy ze dne 13. července 1332 má král Jan přislíbiti, že děti jeho s dcerou císařovou Eliškou budou míti stejný dědický podíl s dětmi, které již má z dřívějšího manželství.

Svatební smlouvy mohou dále obsahovati i vzdání se dědického práva v rodině nevěsty. V dotčené již smlouvě ze dne 13. července 1332 praví se o Janovi vzhledem ku jeho sňatku s rakouskou Eliškou: „so soll er und sie one alle widerrede sich alles erbteyls an unsern landen zu Osterreich und zu Steyer, und an anderen ampten und herschafften, so wir inne haben, und an gutt und an leuten gar und gantzlich verzeihen, dass sie darnach kein anspruch nimmer gehalten unter uns selber, unsere söne, unser enckel und ire erben, daz söne sind: wer aber, daz gott verhinge, daz wir selber, unser söne und unser enckel und ire erben, als vorgeschriben ist, gar absturben, so sollen und mögen die vorgenannten, der kunig von Behem und unser basel die königin wieder treten an den erbeil derselben lande und herschaft, als ob sie sich des nicht verziehen hetten und als unser basel davon nicht vorgeteylet were“.³⁰⁸⁾ Oba dva manželé, obdržíce věno, mají

³⁰⁶⁾ R. imp. K. 4615.

³⁰⁷⁾ Č. 56.

³⁰⁸⁾ Č. 70.

se dle smlouvy ze dne 18. února 1368 vzdání všech nároků na Karlovy statky.³⁰⁹⁾ Dle smlouvy ze dne 25. dubna 1459 má tak učiniti i dcera krále Jiřího Zdena v příčině statků svého otce a bratra.³¹⁰⁾

Nedojde-li po zasnoubení ku sňatku, mohou z toho vzejíti nároky na náhradu proti straně, která sňatek zmařila. I stává se, že nevěsta sama z nároků takových i otce ženichova, i sama ženicha propouští. Tak na př. činí dne 5. března 1370 Eliška, dcera vévody uherského Štěpána, když nedochází k jejímu sňatku s Karlovým synem Václavem.³¹¹⁾ Strany samy takové nároky pro případ zmaření sňatku mají na mysli. Smlouvou ze dne 18. února 1368 slibují si Karel IV. a markrabí norimberský Friedrich, jeden druhému, placení 100.000 zlatých, překazí-li sňatky po ujednaném zasnoubení,³¹²⁾ a Karel IV. má se pak za povinna zvláštním listem ze dne 30. prosince 1374 purkrabí norimberského z tohoto závazku propustiti.³¹³⁾ Smlouvou ze dne 20. května 1515 slibuje Maximilian Vladislavovi, dceři jeho Anně a synu jeho Ludvíkovi, že jim vyplatí 300.000 zl. uh., nedojde-li k umluveným sňatkům.³¹⁴⁾ Dle téže smlouvy, jakož i dle smlouvy ze dne 22. července 1515 slibuje pak dceři Vladislavově Anně 100.000 zl. uh., zemře-li její manžel „post contractum matrimonium per verbo de praesenti ante copulam seu consumationem matrimonii.“³¹⁵⁾

III.

Úprava správního, trestního a soukromého práva.

Zájem smluvců žádá, aby se šetřil nejen ve styku mezinárodním, ale i v poměrech vnitřních. I upravuje se smlouvami také právo správní, trestní a soukromé.

³⁰⁹⁾ R. imp. K. 4615.

³¹⁰⁾ Osa 1356.

³¹¹⁾ R. imp. K. rs, 584, 503.

³¹²⁾ R. imp. K. 4614.

³¹³⁾ R. imp. K. 5452.

³¹⁴⁾ Č. 354.

³¹⁵⁾ Č. 354, 356.

Ze správního práva jde v první řadě o pokoj se sousedními zeměmi. Země tyto, jsouce si jinak cizí, nemohou si býti nepřátelské. Nemohou si býti tak uzavřeny, aby zločinci z jedné země do druhé mohli utíkat. Jedné zemi jako druhé musí na tom záležeti, aby její nepřátelé nepožívali ochrany v zemi druhé. Cizí země a její obyvatelé nemohou býti bez ochrany, aby z jedné země do druhé děly se škody a výboje beze vší překážky a beze všeho pokárání. Vzájemnost styků nutí, aby zaručen byl volný průchod obyvatelstva, zejména kupectva z jedné země do druhé.

Obyvatelstvo země jedné stojí však často nepřátelsky proti obyvatelstvu země druhé. Nevraživost mezi jednotlivými pány a městy v území samém stupňuje se vůči obyvatelstvu země cizí. V 15. století je toto nepřátelské zasahování do cizí země až příliš časté. Obyvatelstvo potýká se na hranicích,¹⁾ zajímají se cizí lidé, aby se šacunky na nich vymožily,²⁾ dějí se vpády do Čech, na př. z Bavorska³⁾ nebo z Rakous⁴⁾ a vypalují vesnice. Čechové na-proti tomu vypravují se na kořisti do Sas,⁵⁾ do Rakous⁶⁾ anebo

¹⁾ Ač. I, 279 (4./8. 1420), 280 (26./10. 1420), 281 (16./1. 1421), FRA. II., 42, 181 (1455).

²⁾ Ač. 3, 25 (1443). Zajetí poddaných Mikuláše Trčky z Lípy Rakušany, kteří je moří, aby šacunk z nich vynutili.

³⁾ F. R. A. 20, 25 (1451). Ač. 7, 352 (18./9. 1468). Purkrabí helfensburský píše Janovi z Rosemberka o vpádu Němců do země a škodách na Březí a Vimperku. Ač. 15, 73 (1498). Bamberští zapálili stodolu Burjanovi ze Švamperku a vzkázali mu, chce-li se s nimi smluviti, že je nalezne u Bamberka.

⁴⁾ Ač. I. 277 (1443). Škody a loupeže ze země rakouské. — Ač. 8, 119 (1473). O pŭtkách rakouských Puchhejmů s lidmi královny Johanny. — Ač. 8, 122 (28/2. 1474), 123 (1474), 125 (10./3. 1474), 126 (19./3. 1474) škody chtějí „jakýmisi tejdýňky zbýti“. — Ač. 9, 121 (17./4. 1475). Oldřich Roubík purkrabímu Krumlovskému o škodách, které se dějí jeho lidem z Heršláku, když jedou do Rakous. I. c, 123 (18./5. 1475), 125 (4./6. 1475), 126 (10./6. 1475), 140 (1475) od koho se ta škoda stala, aby opraveno bylo, 168 (16./8. 1476), I. c. 10, 26. (11./5. 1479) o nebezpečí z Rakous, 30 (7./7. 1479) o vzatech z Rakous.

⁵⁾ F. R. A. 20, 63 (1453). Porušení míru se strany české v Sasku.

⁶⁾ Ač. 10, 31 (18./7. 1479) o jízdách Hlubockých do Rakous, I. c. 1, 280 (1443). Výprava ze země moravské do Rakous. OzaI, K. 1./1. č. 4 (4./1. 1432): „Schadlosbrief“ Albrechtův stavům Nadenží a Podenzí, že dopustili daně na sebe a své lidi, táhli proti nepříteli a povolili, aby se nad

do Bavor⁷⁾ anebo obírají Němce i v Čechách.⁸⁾ Někdy jde oko za oko, zub za zub. Za vypálené vesnice v Čechách vypalují se vesnice v Bavořích.⁹⁾ I královští úředníci sami vyzývají, aby škody od Němců se mstily.¹⁰⁾ Země jsou takto jedna proti druhé v stavu válečném. Purkrabí dávají výstrahu před Němci.¹¹⁾ Panovníci oznamují sice sobě pohraniční různice,¹²⁾ posléz musí se však sami chránit před pohraničním nebezpečím.¹³⁾ Vévodové bavorští si k tomu najímají docela i české pány za plat nebo statek.¹⁴⁾ Poněvadž stížnosti zůstávají bez oslechu, sahá se ku právu nouze.¹⁵⁾ Opovídá se sousedním zeměpánům nepřátelství. I posílají čeští páni a zemani, ba i nejvyšší správce zemský své odpovědné listy

jejich lidmi hejtmani postavili „durch gemaines nutz willen und zu widersteen den Kettern von Behem und von Merhern die das land, uns und si weniger zeit her swerlich angriffen und beschedigt habent.“ Téz č. 4 (12./I. 1432).

⁷⁾ Ač. 14, 81 (17./8. 1458). Kaplíř ze Sulevic žádá Jana z Rožmberka, aby jeho lidem nebylo bráněno, pojedou-li přes jeho zboží na škody na biskupa pasovského.

⁸⁾ Ač. 15, 68 (22./5. 1494). Němcům v Čechách na silnici z Plzně do Domažlic je pobráno.

⁹⁾ F. R. A. 20, 25 (1451).

¹⁰⁾ Ač. 9, 149 (5./I. 1476). Purkrabí Krumlovský Bohuslavovi ze Švamberka, nejv. hofmistři: „A jakož mi VMt. píše, jestliže by se jaká lidem od Němcuov škoda stala, abychme toho bez pomsty nenechali ni žádným obyčejem: i račte věděti, že se od některých škody dějí, kterýchž nenie se na čem pomstítí, ohradiec svú čest. To nám račte věděti dáti“.

¹¹⁾ Ač. 9, 126 (10./6. 1475). Řehoř Klaric, purkrabí na Novém Hradě dává výstrahu před Němci, l. c. 126 (15./6. 1475) o hájení tvrže Tiché.

¹²⁾ Ač. I. 320—338 (1440—1520). Dopisy bavorské o pohraničních různých.

¹³⁾ Ač. 21, 276, 277 (3./12. 1409). Král Václav žádá Jindřicha z Rožmberka a Prachatické, aby proti překážkám kohokoli chránili cestu z Pasova do Prachatic.

¹⁴⁾ F. R. A. 20, 24 (26./3. 1451). Vévoda bavorský Albrecht propůjčuje doživotně Přibíkovi z Klenova statek, zv. Winkel im Aigen, začez se tento zavazuje k ochraně hranic proti vpádům českých rytířů, l. c. 25. V listopadu 1451 přijímají vévodové bavorští Jindřicha z Kolovrat na Domažlicích a Přibíka z Klenova za roční plat 600 zl. do služeb proti Janovickým.

¹⁵⁾ Ač. 7, 319 (13./4. 1468). Odpovědný list Jana z Rosemberka císaři Fridrichovi III. pro škody, které se jemu a jeho chudým poddaným ději ze země rakouské, ježto na ty věci marně Fridrichovi a jeho úředníkům v zemi žaloval.

markrabím míšeňským,¹⁶⁾ vévodům bavorským¹⁷⁾ a rakouským¹⁸⁾, králi uherskému¹⁹⁾, ba i císaři.²⁰⁾ Jejich přátelé a manové pak jim ohlašují, že při svých pánech chtějí státi v míru i nemíru.²¹⁾ Stav tohoto nepřátelství z nouze stává se skoro stavem právním. Královští hejtmani jej respektují, píšíce docela pánům sousedním,

¹⁶⁾ Ač. 6, 6 (1403). Listy odpovědné českých pánů, zaslané markrabí míšeňskému Vilémovi. L. c. 442 (1437) Friedrichu, Zikmundu a Vilému, vévodům saským. — F. R. A. II., 20, 86 (2./9. 1454), 98 (11./3. 1456). Odpovědný list Jiříka Poděbradského, jako gubernátora a nejvyššího hofmistra království a koruny české vévodovi saskému Friedrichovi: „Von manigfeldiger überfarungen die den inwonern, der cron und den zu der cron ken Pehmen gehorende von euch und den ewern mit name off haldungen entwendunge irs gutes, eigenwillige mutwillige furnemunge . . gescheen.“

¹⁷⁾ F. R. A. 20, 15 (18./4. 1451). Více českých pánů posílá vévodovi Albrechtovi bavorskému odpovědné listy v příčině Racka z Janovic. Přibík z Klenova prostředkuje mezi stranami na roku v Klenově. Začo, mra (16./10. 1475). Odpovědný list Racka z Kocova: Osviecenému kniežeti Albrechtovi falckrabí z Rejnu a kniežeti z Hořejších a Dolejších Bavor etc. Racek z Kocova a na Horažďevovicích. Jakož jsem vaše kniežecké Mti několikrát prve psal, kterak mi se jest stalo od vaše kniežecké Mti a od vašich služebnikuov, ješto jsem žádné péče neměl, kterak mi jest Jan Šnobl hejtman muoj i s jinými mými služebníky jati a kdy jsem vaše KMti o ty věci psal, neráčili jste jeho propustiti a těch škod opraviti, kteréž jsú mi se staly a skrze to jsem nepřitelem Vašie K.Mti a muším býti, dokudž mi to od V.K.Mti opraveno nebude. I ještě Vaši K.Mti proším, aby mi služebníci moji propuštění byli a škody opraveny byly, kteréž jsem vzal a ještě vždy větčie беру. Neb cožkolivěk činím proti Vašie K.Mti, toho nerad činím, než že mě V.K.M. k té věci sami připravujete, a já své křivdy lituje i muším vašim nepřitelem býti. Ale by mi to od vaše K.Mti opraveno bylo raději bych Vašie K.Mti slúžil, nežliť bych proti Vašie K.Mti byl.

¹⁸⁾ Ač. 14, 83 (8./9. 1458). Odpovědné listy zemanů vévodům rakouským.

¹⁹⁾ F. R. A. 20, 142 (27./3. 1458). Odpovědný list Jana Jiskry z Brandýsu Matiašovi.

²⁰⁾ Ač. 15, 235 (19./6. 1461). Císař Friedrich žádá krále Jiřího, aby přiměl Albrechta Kostku z Postupic, aby ustal od opovězeného nepřátelství. Nabídl se císař dřívě, bude-li mítí Jiří proti němu nějaký nárok, aby věc po dobrém neb právem byla rozhodnuta.

²¹⁾ Začo, mra. (16./10. 1475). Bušek z Těptína a Jan z Zvětic a z Krupé oznamují Albrechtovi, kniežeti bavorskému, že při pánu svém, Rackovz Kocova a na Horažďevovicích, chtějí v míru i v nemíru státi. Totéž více listy oznamuje celá řada jiných šlechticů.

že některé statky s opovězeným nepřátelstvím nic co činiti nemají, že jest jich tudíž šetřiti.²²⁾ Stává se, že i docela sami nepřátelství opovírají.²³⁾ Po opovědi dochází ke skutečné válce,²⁴⁾ která jako mezi rovnocennými panovníky zakončuje se pak i mírem.²⁵⁾ Za války ovšem i nevinnému obyvatelstvu je se nejhoršího obávati. Než při nedostatečné své moci nezbyvá mu než jedině o pomoc ke králi se utíkat.²⁶⁾ Král sám, marně se o náhradu způsobených škod na sousedním panovníku domlouvaje, musí posléz také jemu odpovědný list zaslati²⁷⁾ a válku vyhlásiti.²⁸⁾ I tu zas z války

²²⁾ F. R. A. 20, 24 (29./8. 1451). Hynek Krušina ze Švamberka, hejtmán plzeňského a chebského kraje, a Jan Kolovrat z Bezdrůvic píše vévodovi bavorskému Albrechtovi, že rytířské statky mezi Janovicemi a Rýzmburkem nemají s opovězeným nepřátelstvím proti Janovickým nic co činiti a že mají býti šetřeny.

²³⁾ Ač. 12, 5 (31./8. 1519): Petr z Rosemberka stěžuje si Zdeňkovi Lvovi, že jest to neslušná věc hejtmána plzeňského, že bez přivolení krále a stavů poslal opovídací list do Rakous. Král, jak slyšel, učinil psaní, aby žádných válek ven z země nebylo dopouštěno.

²⁴⁾ Ač. 9, 144 (1475). Jindřich Oldřich Roubík strojí se se Lvem Rožmitálským proti Heršláku. 146 (30./11. 1475). Jindřich Roubík purkrabí rožmberskému o dobytí Heršláku. 159 (1./5. 1476), jednání o příměří s panem z Walsee, 170 (30./8. 1476), 170 (3./9. 1476) zbrojení proti Rakousům, 177 (31./10. 1476) vojna v Rakousích, 183 (29./11. 1476), 184 (17./12. 1476). — Ač. 11, 129 (1507) Albrecht Sternberský zamýšlí válčiti do Bavor. — Ač. 7, 140 (25./1. 1516) Zdeněk Lev z Rožmitála, nejv. purkr., dotazuje se písaře na Vilharticích, zda válka mezi Vilémem Švihovským a biskupem pasovským dosud trvá.

²⁵⁾ Ač. 9, 187 (1476 ?). Neb sem příměří měl s císařem JMti i se vši rakúskou zemí, a v tom mi se jest tato škoda stala.

²⁶⁾ Ač. 6, 213 (10./3. 1487). Purkrabě Kašperský purkrabí Zvíkovskému: „... znesli na mě lidé pana JMti z městečka Hor a jiní z tohoto zboží... prosíce mne, ať bych pánu JMti psal, žeť jsou zpraveni, žeťby páně JMti syn, kterýž na Boru jest, válku do Němec měl: i bojíce se, byť skrze tu válku se jim škoda nestala od Němcuov, nebo ti lidé taky při samém lesu německém přisedie.“

²⁷⁾ Začo, ma, K. rot. 20./b. 4 (9./2. 1348). Opovědný list Karlův vévodovi bavorskému Ruprechtovi pro škody, které Karlovi a říši konal.

²⁸⁾ Ač. 6, 348 (29./7. 1507). Král Vladislav nařizuje nejv. kancléři Albrechtovi z Kolovrat a Petrovi z Rožmberka, aby ohlásili válku z Čech proti falckrabí, poněvadž „mnohé neřády a škody znamenité zemi a zboží svá na obyvatele koruny české dopouštěl, takže sú někteří z koruny té vynešení, šacování a rozličným trápením a záhubú k nenabytým škodám připraveni.“ Byl proto marně častokrát napomínán. —

a ze škody vyvádí strany jejich počin sám, nemohou-li se dovolati ochranné pomoci svého pána. Stav takový jest i v zemi. I tu pečují stavové sami o svoji bezpečnost, uzavírajíce mezi sebou landfridy.²⁹⁾ Vzor jejich napodobují i jednotlivé kraje v Čechách.³⁰⁾ Stejná potřeba pokoje jak v hranicích, tak na hranicích a mimo hranice vede pak české stavy³¹⁾ i kraje k tomu, že uzavírají míry i se sousedními zeměmi. Stavové jsou si tu vědomi, že landfridy v zemi jsou jen prostředkem nouze. I žádají na sněmu z roku 1471, aby všechny landfridy v zemi se zrušily, poněvadž mají jednoho pána a krále, jemuž se pro neshody mají obracet.³²⁾ Takovým prostředkem z nouze jsou i jejich landfridy pohraniční. O bezpečnost země vůči druhé zemi má král sám pečovati.

Nutková potřeba celé země má tedy panovníky s obou stran hranic zemí českých k tomu, aby smlouvami odstranili tento stav

²⁹⁾ C. d. M. 11, 446 (20./12. 1388). Moravští markrabové Jošt a Prokop, olomoucký biskup Mikuláš a moravští páni uzavírají landfrid. — C. d. M. 11, 454. (8./1. 1389). Ochranný spolek vratislavského biskupa, slezských knížat, markrabí Jošta a olomouckého biskupa proti zemským škůdcům. — C. d. M. 13, 348 (12./10. 1404). Ješík z Popovce slibuje pod pokutou 500 kop. gr., že držeti bude příměří s Oldřichem z Hradce. — C. d. M. 14, 136 (14./7. 1410). Proček z Búzova slibuje, že bude zachovávat mír na Moravě, v Čechách a Uhrách. — Ač. 10, 246 (17./11. 1421). Landfrid smluvený na obecním sněmu v Brně, 250 (4./3. 1434), 256 (28./1. 1440), 269 (26./2. 1456). — Ozač. 544/525, Landfrid slezský z 18./12. 1512 ku potrestání všech rušitelů míru.

³⁰⁾ Ač. I., 249. Zápisy na mír zemský kraje boleslavského (10./3. 1440), 254 (17./3. 1440) krajů kouřimského, čáslavského, chrudimského a hradecského.

³¹⁾ F. R. A. 20, 19 (29./7. 1451). Mír mezi pány saského kraje a Fridrichem ze Schönburku. — F. R. A. 20, 57 (12./5. 1453). Jiřík přistupuje ku míru, uzavřenému mezi Saskem a Mikulášem z Lobkovic. — F. R. A. 20, 1 (22./3. 1450). Spolek vévody saského Fridricha s panskou jednotou katolickou. F. R. A., 20, 64 (1453). Mír mezi českými pány, hejtmánem žateckého kraje Jakubem z Vřesovic a pány saskými.

³²⁾ Ač. 4, 448 (1471). Žádosti zemské na sněmu: „Item, jakož někteří v krajích landfriduov zápisy mezi sebou tuto časy sú učinili, ty takové zápisy anebo listy aby všickni landfridníci aneb zápisníci před KMt položili, aby zrušení a zkažení byli, proto že již z daru božího všickni spolu máme jednoho pána a krále, k jehožto Mti všickni jednostejně hleděti máme; a jestližeby který roztrk aneb ruoznice v kterém kraji byla, aby na JMK vzneseno bylo.“

práva pěstí. Nevyhubí se tím nadobro,³³⁾ ale přece je tu na základě uzavíraných smluv již státní moc, která sama pečovatí má v zájmu svém vlastním a v zájmu svých obyvatelů o dobrý styk se sousedními zeměmi. Záleží ovšem na poměrech v zemi samé, zdali úkolu tomuto může dostáti. A tak vidíme, že i v době, kdy mezi zeměmi platné smlouvy o dobrém sousedství existují, obyvatelstvo nicméně rušení pokoje se dopovští.

Některé smlouvy mají za hlavní obsah mír, bezpečnost a pokoj v zemích spojených. Jsou to landfridy, které přes hranice země se rozpínají. Takovými jsou zejména mír ze dne 28. března 1372,³⁴⁾ 11. března 1383³⁵⁾ a 13. dubna 1412.³⁶⁾ Jinak je úprava vnitřní správy ve státech smluvců roztroušena ve všech možných, při různých příležitostech uzavíraných smlouvách.

Obsah smluv, týkající se vnitřní správy, dá se rozdělit na tři skupiny. Opatření, které smlouvy stranám ukládají, týká se buď vlastního lidu toho kterého smluvce v jeho vlastní zemi, nebo nevlastního, přechozího lidu v území toho kterého smluvce, pak země samé a některého jejího zřízení. Smlouvy upravují i vnitrostátní poměry toho kterého smluvce.

V příčině vlastního obyvatelstva mohou smlouvy udělovati nebo zajišťovati jisté pozitivní výhody. Tak skýtá císař Ludvík smlouvou ze dne 4. prosince 1314 poddaným českého krále Jana privilegium de non evocando, „quamdiu idem rex quaerelantibus de eis paratus fuerit facere iusticie complementum“³⁷⁾ I vévodové bavorští zavazují se smlouvou ze dne 1. června 1358 Karlovi IV. a koruně české, že nikoho z jejich panství v bavorských a jiných zemích před své soudy nepovolají a také nikomu jinému toho nedopustí.³⁸⁾ Při prozatímním odstupu

³³⁾ Začo, amba fasc., 8 (1524). Výtah žalobních článků z příčiny porušení erbanuňku, zaslaných do Heidelbergu. Uvádějí se četné jednotlivé případy porušení, pak se citují jednotlivé články erbanuňku, proti nimž se obyvatelé čeští prohřešili.

³⁴⁾ Č. 226.

³⁵⁾ Č. 246.

³⁶⁾ Č. 288.

³⁷⁾ Č. 39.

³⁸⁾ Č. 189.

dílů Slezska smlouvou ze dne 20. února 1491 Janovi Albrechtovi vyhrazuje se jejich obyvatelstvu, že Vladislav nebude je povolávati k žádným soudům mimo hranice.³⁹⁾

Smlouvy mohou dále předepisovati jisté chování smluvce vůči vlastnímu poddanému obyvatelstvu. Případů těchto jsme se již dotkli, jednájíce o obmezení, které se ukládá smluvci při převodu územním. Vítěz nesmí se mstíti na dřívějších poddaných smluvce. Také poražený musí na milost vzíti svého poddaného, který v poslední válce podporoval jeho vítězného nepřítele.⁴⁰⁾ Kdo dostává na čas svého života území druhé,⁴¹⁾ jako odvolatelný dar,⁴²⁾ anebo má je dostati dědickým sbratřením,⁴³⁾ musí zachovati obyvatelstvo při všech jeho právech a svobodách. Závazek takový bere na sebe smlouvou ze dne 14. června 1416 vůči Zikmundovi i král český Václav.⁴⁴⁾ Svrchu dotčeny byly také při mírech stanovené výhrady, že statky odňaté mají býti poddaným zase uděleny, léna propadlá znovu propůjčena.⁴⁵⁾

Smlouvy mohou předepisovati obyvatelstvu i jisté chování vůči druhému smluvci. Ani tento smluvce, ani jeho lidé nemají býti znepokojováni, rušeni a napadáni stranou druhou anebo jejími lidmi.⁴⁶⁾ Strana má brániti všem urážkám, kterých by se dopustili její příslušníci vůči příslušníkům strany druhé. I skýtá pomoc proti urážecům, tedy případně i proti vlastnímu svému obyvatelstvu.⁴⁷⁾ Strana zamezuje všeliké škody, které by se děly jejím obyvatelstvem obyvatelstvu druhému. Jakmile se jí oznámí stranou druhou, zakročuje proti pachatelům, aby byly nahrazeny, a škůdci potrestáni.⁴⁸⁾ Kdo mír poruší, má býti ku jeho držení přiměn.⁴⁹⁾ Nemá se povoliti loupež a útok

³⁹⁾ Č. 342.

⁴⁰⁾ Č. 12.

⁴¹⁾ Č. 100.

⁴²⁾ Č. 293.

⁴³⁾ Č. 210.

⁴⁴⁾ Č. 290.

⁴⁵⁾ Č. 139.

⁴⁶⁾ Č. 6, 285.

⁴⁷⁾ Č. 249.

⁴⁸⁾ Č. 266, 322.

⁴⁹⁾ Č. 276.

ven ze země do země druhé. Kdo by chtěl ze země proti zemi druhé co podnikati anebo jí nějak škodil, bude bez míru, nemaje býti nikým přechováván.⁵⁰⁾ Obě spojené země mají žiti v pokoji. Dle smlouvy ze dne 13. dubna 1412 tvoří strany „eine gantze einung“, kterou samy odpřísáhávají, kterou také jejich obyvatelé a úředníci přísežně zaslibují a kterou i ten přísežně ztvrzuje, kdo na místě jedné ze stran nastoupí.⁵¹⁾ Povinnosti tyto týkají se poddaných všech. Smlouvy ukládají však také závazky jen některým třídám poddaným, na př. manům a vedle toho pak všem v zemi usedlým. Zapovídá se jim pomoc nepřátelům smluvce. Ustanovuje se to ve smlouvě ze dne 20. září 1344 mezi markrabím moravským Karlem a markrabím míšeňským Friedrichem. Oba smluvci prohlašují v této smlouvě: „auch sollen wir unsern mannen und gemeinlich allen den, die in unsern landen sein gesessen, wehren und nicht gestatten, ohne argelist, das sie jemand helffen oder dienen, der oder die unsers vorgeantent swehers, des marggraffen von Mehrern, feindt sind oder werden“.⁵²⁾ Totéž stanoví se i ve smlouvě ze dne 6. února 1350 mezi Karlem IV., markrabím moravským Janem, jeho bratrem Václavem a markrabími míšeňskými Friedrichem, Baltasarem, Ludvíkem a Vilémem.⁵³⁾ Takovýmto způsobem obmezuje se smlouvami mezinárodními i sama povinnost lenní. Smlouvy tyto mají však ještě jiný význam. Podrobují i cizí many moci zeměpánově a vytvářejí tak již pojem poddaných, kteří proto jsou mu podřízeni, poněvadž v jeho zemi „sind gesessen“. Smlouvy citované však na tomto obmezení nepřestávají. Ukládají ještě zeměpánovi, aby těmto osobám povolil, že smluvcům jeho volně mohou pomáhati.

Ještě v jiném směru mohou smlouvy obmezovati obyvatelstvo, aby odvrátily všechno nebezpečství, které by snad ze zřizování hradů hroziti mohlo. Tak smlouvou z r. 1279 mezi královnou Kunhutou a vévodou opolským Vladislavem prohlašují strany: „Ceterum ad robur amplioris firmitatis mutuo spondimus bona fide, quod nullus militum nostrorum nec etiam ducis iam praetacti castrum novum ex nunc construere permit-

⁵⁰⁾ Č. 8, 279, 323, 345.

⁵¹⁾ Č. 288.

⁵²⁾ Č. 124.

⁵³⁾ Č. 142.

tetur, ut sic latronum insidiis eo melius obvietur“. Stranám ovšem jest volno své hrady si staviti, ale mají je svými rytíři dáti spravovati.⁵⁴⁾ Stavbu hradů vážou zeměpánové často jen na své povolení.⁵⁵⁾ I smlouva ze dne 25. března 1446 mezi císařem Friedrichem III. a stavy moravskými zapovídá, že po čas uzavřeného míru nesmí žádné zbořené město, žádný hrad, zámek a dům býti vystavěn a osazen na škodu země a lidí markrabství moravského.⁵⁶⁾

Obyvatelstvu smluvcovu může býti ukládáno jisté pozitivní plnění. Dle smlouvy ze dne 12. března 1337 mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem má obyvatelstvo oné země, kam uprchlíci a zločinci utekou, pomáhati v jejich vyhledávání a pronásledování. Bude-li k tomu kdo vyzván a odepře-li, upadne v nemilost panovníkovu a nahradí všechnu z toho pošlou škodu.⁵⁷⁾ Smlouvou ze dne 6. ledna 1481 mezi zemí moravskou a císařem Friedrichem III. nařizuje se obyvatelstvu za zločincem honění od města k městu, ode vsi ke vsi.⁵⁸⁾ I smlouvou ze dne 6. prosince 1505 zavazuje se vévoda saský Jiří králi českému Vladislavovi, že se všemi svými poddanými, přítomnými i budoucími, bude lupiče země České pronásledovati od města k městu, od hradu k hradu až na místo, kam se uteče. Každý poddaný, u kterého lupič se bude nalézati, musí jej vydati, sice bude se hrad, v kterém se skrývá, obléhati.⁵⁹⁾

Se středověkým způsobem prozatímního a neúplného odstupu nějakého území se snáší, že na obyvatelstvo odstoupeného území může také daň býti uvalena. Děje se tak dotčenou již smlouvou ze dne 20. února 1491, kde král český Vladislav svému bratrovi Janu Albrechtovi na odškodněnou díly Slezska odstupuje. Smlouvou touto ovšem si vůči Janu Albrechtovi a nástupcům vyhrazuje, „quod illi instar aliorum principum et ducum patrie illius regie majestatis subjecti sunt et habeantur et ex nunc intelligantur“. Podotýká se „superioritate etiam et dominio corone

⁵⁴⁾ Č. 14.

⁵⁵⁾ R. imp. K., 360, 4408, 424, 5104, 485, 5803.

⁵⁶⁾ Č. 294.

⁵⁷⁾ Č. 107.

⁵⁸⁾ Č. 337.

⁵⁹⁾ Č. 345.

regni Bohemiae in prefatis dominiis, ducatus et statibus salvis et integris, prout hactenus fuit, remanentibus“. I dá se s tímto částečným postupem srovnati, že mají postoupené díly daní býti postíženy, bude-li i v ostatním Slezsku vybírána.⁶⁰⁾

Z protihusitského hnutí v říši a církvi, kde zejména bulla „In coena domini“ exkomunikací postihovala Husity „eorumque receptatores, fautores et generaliter quoslibet illorum defensores“,⁶¹⁾ vyšla i smlouva ze dne 14. června 1416 mezi králem českým a králem Zikmundem. Kdyby povstaly v říši obou králů nějaké bludy a nevěry, mají oba dva podle obyčeje všekřesťanských císařů a králů proti tomu vši svou mocí a silou se postaviti a nikomu nedovoliti, aby kdo nějak proti křesťanské víře jednál. V tom si mají vzájemně pomáhati a raditi. Z vlivu církevního vychází i další závazek, že Václav nechá v království českém a zemích českých arcibiskupa, biskupy, preláty, duchovenstvo a duchovní lidi při jejich statcích a svobodách a nedovolí, aby byli zločinně a zlovlně zapuzováni.⁶²⁾ I poddanství biskupa může býti předmětem smlouvy. Při předání Moravy na Matiaše dle smlouvy ze dne 28. března 1478 vyhrazuje se Matiašovi poslušnost biskupa olomouckého.⁶³⁾

Smlouvy zajišťují si také cizí pomoc proti neposlušným vlastním poddaným. Tak dle ujednání Vladislava, vévody opolského, s královnou Kunhutou z r. 1279 mají obyvatelé její země, kteří zemi vévodovu poškodí, před její soud býti voláni a zde souzeni. Kdyby právu odpírali, mají býti dáni do klatby a stíháni. Uzavrou-li se na nějakém hradě, má za pomoci lidí vévodových a Kunhutiných válečně býti dobýván.⁶⁴⁾

Smlouvou ze dne 9. října 1336 slibují si vévodové rakouští a král český Jan vzájemnou pomoc proti odbojným poddaným⁶⁵⁾ a smlouvou ze dne 16. prosince 1341 i s markrabím moravským

⁶⁰⁾ Č. 342.

⁶¹⁾ Pragmatische Geschichte der so berufenen Bulle In Coena Domini. 1769, I, 7.

⁶²⁾ Č. 290.

⁶³⁾ Č. 332.

⁶⁴⁾ Č. 14.

⁶⁵⁾ Č. 96.

Karlem.⁶⁶⁾ Mír ze dne 28. března 1372 určuje povinnost každé strany z míru, kolik a do kdy má k tomuto účelu dodati kopí. Král český má jich poslati třicet. Bude-li potřebí, má se však přispěti vši mocí, zejména, je-li čin právě spáchán.⁶⁷⁾ K takovéto pomoci slibuje se i přispění úředníků a měst.⁶⁸⁾ Strany se zavazují, že přimějí své úředníky a města, aby se mezi sebou smluvili, všeliké loupeže překazovali, jim bránili a sobě při tom pomáhali.⁶⁹⁾ Jako při pomocích válečných stanoví se i tu, co se má pomocnému lidu poskytovat. Tak dle míru ze dne 28. března 1372 obyčejná strava, koním píce a okování.⁷⁰⁾ Přispěje-li se vši mocí, stane se to na vlastní náklad, škodu a zisk. I při menší pomoci může býti však stanoveno, že se skýtá na útraty vlastní.⁷¹⁾ Vzhledem k mimořádným poměrům území může ovšem slibována býti pomoc i větší.⁷²⁾ Dle smlouvy ze dne 8. prosince 1476 mají si císař Friedrich III. a král český Vladislav proti nepokojným poddaným vzájemně dodati 10.000 koní a peší, Vladislav mimo to „eine wagenpurgk“, Friedrich „hauptpuchsen“ s příslušenstvím. Přípověď její vyvolává skutečná potřeba. A pomoc na základě uzavřené smlouvy vskutku pak se žádá a skýtá.⁷³⁾ Stejně jako v úmluvách válečných určuje se také, jak má dobytá země a kořist býti rozdělena. Tak stanoví se zemským mírem ze dne 28. března 1372, že dobyté manské hrady zůstanou pánovi, jiné rozdělí se dle počtu pomocného mužstva. V smlouvě ze dne 25. března 1446 mezi císařem Friedrichem a zemí moravskou má nejprve škoda byti hrazena a zbytek má se rozdělit podle obyčeje na Moravě.⁷⁴⁾ Podle smlouvy ze dne 11. prosince 1509 mezi králem českým a falckrabím rýnským má kořist

⁶⁶⁾ Č. 119.

⁶⁷⁾ Č. 226, 279, 288, 345.

⁶⁸⁾ Č. 284.

⁶⁹⁾ Č. 266.

⁷⁰⁾ Č. 226.

⁷¹⁾ Č. 279.

⁷²⁾ Č. 330. Ač. 7, 279 (1467). Král polský přislíbujíc Jiřímu proti odboji v zemi přispěti pomocí 5000 neb 4000 koní.

⁷³⁾ Začo, ggaw, C. fol. 97, 2 (20./3. 1467). Vévoda Arnošt saský sděluje vévodovi Vilémovi, že král Jiří požádal pomoci proti odbojným českým pánům na základě erbanuňku, že první jeho žádost neobdržel, až poslal svého radu a sekretáře Jobšta z Einriedlu.

⁷⁴⁾ Č. 294.

zůstati zeměpánovi.⁷⁵⁾ Někdy se pomoc jenom na určité osoby obmezuje. Dle smlouvy ze dne 12. března 1337 mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem má pomoci proti škůdci „ipse capitaneus, sub quo spolia sunt commissa“.⁷⁶⁾

Smlouvy mohou dále ukládati straně jisté povinnosti v příčině jejího vlastního území. Závazky tohoto druhu týkají se na př. hranic. Oba dva panovníci mají své hranice tak držeti a chrániti, aby ani oni, ani jejich obyvatelstvo škodnými nájezdy nebyli obtěžováni.⁷⁷⁾ Důležitá jsou tu obzvláště opatření v příčině silnic a cest. Silnice obou zemí pojímají se do mírů. Mají se hájiti a chrániti, aby kdokoli, šlechtic nebo kupec, mohl po nich jezdit, jist svým statkem i životem.⁷⁸⁾ V zájmu cestujícího kupectva se stanoví, že nebude stěžováno zřízováním nových cest, ale že má zůstati při cestách starých.⁷⁹⁾ Máť kupectvo povinnost procházeti zřízenými cestami, platit při celních stanicích vysazené platy a vykládajíc případně i zboží na skladních stanovištích.⁸⁰⁾ Smluvci si proto vyhrazují, že cesty v jejich zemích mají býti volné, jak bylo od starodávna.⁸¹⁾ Vyjednává se to také o cestách vodních.⁸²⁾

Smlouvy dotýkají se také některého zřízení vnitřního. Je to právo mincovní. Smlouvou ze dne 29. listopadu 1460

⁷⁵⁾ Č. 346.

⁷⁶⁾ Č. 107.

⁷⁷⁾ Č. 13.

⁷⁸⁾ Č. 85.

⁷⁹⁾ Č. 153, 226, 257, 308.

⁸⁰⁾ *Hübsch*, Versuch einer Geschichte des böhm. Handels, 140 a násl., *Mayer*, Der auswärtige Handel des Herzogtums Oesterreich im Mittelalter, 7, 32, 67, *Werunsky*, Oesterreichische Reichs- u. Rechtsgesch., 202 a násl., *Juritsch*, Handel und Handelsrecht in Böhmen, 25, *Hafemann*, Das Stapelrecht, 58. — C. d. M. VII., 552. Karel IV. poroučí dne 22./3. 1348, aby kupci z Rakous, Uher a Polska se svým zbožím skrze Brno táhli. — C. d. M., 10, 215 (23./6. 1373). Markrabě moravský Jan určuje cestu kupců, přicházejících z Rakous, Uher a Polska směrem přes Brno. — Ač. 6, 75 (23./10. 1487): Matiaš oznamuje hejtmanovi v Cmuntě, že Čechům je volno jakéžkoli kupectví vésti nebo hnáti do Bavor, nebudou-li se rakouské země potýkati, a stane-li se tak přes zemi rakouskou a nezaplatí se mýta a aufšláky, může na ně sáhnouti a jim pobratí, do země české však že sahati nemá. Č. 316, 319: „justae stratae“.

⁸¹⁾ Č. 284.

⁸²⁾ Č. 284.

zavazují se král český Jiří a král polský Kazimír IV., že si dají práci a zamezí, aby se v jejich království falešná mince nerazila a do nich nedovázela.⁸³⁾ Taktéž smlouvou ze dne 27. května 1462 prohlašují: „Item tenebimur monetam prohibere ubicunque, tam in regno nostro Bohemiae, quam in regno Poloniae et aliis nostris hinc inde ducatibus, terris et dominiis, ne falsa, deordinata et illegitima cuderetur“. I postarají se, aby tomu bylo bráněno a aby do zemí těch nebyla donášena.⁸⁴⁾ Daleko jde ovšem smlouva mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem ze dne 10. září 1486, chtějíc minci v Čechách vyrovnati s mincí zemí Matiašem držných, Moravy, Slezska a Lužice. Pro rozlišnost mince mohlo by dojíti ke zmatku. Bude tedy k užítku jich poddaných, bude-li mince srovnána na zrnů, váze a stříhu. I má Vladislav bítí groš a peníze, které nyní tepe, a Matiaš má bítí na Moravě a v slezských a lužických zemích týž groš a peníz na touž váhu, zrno a stříh. Mince má se ve všem rovnati. Na rázu však má rozdíl býti, aby každého z nich peníz mohl býti rozeznán. Za tím účelem budou míti oba králové, jeden při druhém, svého „probierara nebo vrzuochara“, aby se zrnů a stříži neujímalo. Bítí má se do polovice grošů a polovice peněz. Kdyby někdo nechtěl minci tuto bráti, má býti králem trestán. Případně má o to druhý král pro svou zemi býti požádán. Razí-li se někde mince falešná, má to král jedné země oznámiti úředníkům země druhé, aby to překazili a padělatele potrestali.⁸⁵⁾

Nevlastní a přechozí lid v zemi toho kterého smluvce, jak se nám jeví ve smlouvách, může se rozdělit na dvě skupiny, jednak na poddané druhého smluvce, nalézající se u něho v míru a ochraně, jednak na osoby mimo tento mír a ochranu.

I cizí poddaní, nevyšší z míru svého poddanského pána, mohou ve dvojí poměr vcházeti k pánovi cizího území. Smlouvami může býti mu ukládáno v příčině nich jisté pozitivní konání, nebo jisté opominutí. Takovým konáním je jejich ochrana. Jsou jí účastni v plné míře. Četné smlouvy ji slibují

⁸³⁾ Č. 317.

⁸⁴⁾ Č. 320.

⁸⁵⁾ Č. 340.

cizím státním příslušníkům. Smlouvou ze dne 4. prosince 1314 prohlašuje král německý Ludvík vůči českému králi Janovi: „Item promittimus, quod ipsum regem Boemiae, nobiles, vasallos, castrenses, ministeriales, cives, oppidanos et quoscunque subditos, ecclesiasticos et saeculares suos, regnorum suorum et dominiorum, servabimus et tuebimur per sacrum Imperium in libertatibus, bonis consuetudinibus et statutis suis hucusque per eos habitis et usitatis“.⁸⁶⁾ Smlouvou ze dne 14. března 1353 zavazuje se vévoda rakouský Rudolf, že Karlovy a Janovy poddané bude ve svých zemích chrániti přede všemi útoky, přede vším násilím a bezprávím, ať kdekoli jeho zeměmi jdou nebo v nich bydlí, a že proti škůdcům jich zakročí jako proti vlastním nepřátelům a lupičům a donutí je ku náhradě škody.⁸⁷⁾ Smlouvou ze dne 4. dubna 1358 přijímá Karel IV. měšťany benátské ve svou „et sacri romani imperii ac regni corone Boemie benignam protectionem“. Mohou volně a bezpečně v zemích jeho procházeti, v nich se zdržovati a obchod provozovati. Totéž činí i dožeti benátskému vůči měšťanům říšským a českým.⁸⁸⁾ Ve smlouvách se někde docela akcentuje v příčině požívané ochrany vyrovnání poddaných cizích poddaným vlastním. Tak ve smlouvě ze dne 5. září 1360 prohlašuje Karel IV. a markrabí moravský Jan vůči vévodům rakouským, že budou všechna jejich hrabata, duchovní, laiky, rytíře, panoše, kupce, měšťany a jiné lidi, „die ze yn und yren landen gehoren“, hájiti a chrániti ve všech svých zemích, kdekoli jimi půjdou nebo kdekoli budou bydliti, přede všemi útoky a přede vším rušením, obzvláště před násilím a bezprávím, aby svým tělem a statkem ve všech jejich zemích byli jisti, „als ob sie uns selber angehorten“.⁸⁹⁾ Stejně také prohlašuje Karel IV., král český Václav a markrabí moravský Jan v dědickém sbratření ze dne 26. března 1366 vůči rakouským vévodům, že každá strana má ve svých zemích chrániti a hájiti preláty a pány, duchovní i světské, many, rytíře a panoše, měšťany a sedláky na jejich těle a statku přede vším násilím a bezprávím „als sein selbst leute und diener“, poněvadž je to

⁸⁶⁾ Č. 39.

⁸⁷⁾ Č. 153.

⁸⁸⁾ Č. 188.

⁸⁹⁾ Č. 195.

jejich „gemeine, vereinte, ungesonderte und eigene sache“.⁹⁰⁾ Taktéž smlouvou ze dne 15. dubna 1459 slibují si vzájemně král český Jiří a vévoda bavorský Friedrich, že budou poddaní každého z nich v zemi druhého chráněni jako poddaní vlastní.⁹¹⁾ Ochranu přislubuje lidem království českého r. 1372 i město Mohuč.⁹²⁾

Všeobecná, ve smlouvách slibovaná ochrana však povždy nedostačuje. Někdy žádá se ještě zvláštního gleitování. I dává na př. Karel IV. dne 25. května 1349 zvláštní rozkaz zemskému hejtmanovi, komorníkovi, soudcům, radám, konšelům a měšťanům všech měst a všem úředníkům v království Českém, aby všem kupcům a měšťanům, ze zemí bavorského vévody Ludvíka přicházejícím, gleit a jistotu dali, tak aby nikdo jejich zboží nezadržoval a nezabavoval.⁹³⁾ I zavazuje se roku 1363 falckrabí Ruprecht za sebe a za své dědice Karlovi IV., jako králi českému, že bude každého, bohatého i chudého, křesťana i žida, který do jeho země přijde, gleitovati. K témuž je i Karel vůči jeho lidem povinen.⁹⁴⁾ Je-li třeba gleitu, nechrání se, kdo jede bez gleitu.⁹⁵⁾ Gleity slouží asi jen po většině místní potřebě. I gleit nechrání, kam moc gleitovního pána nesahá. I musí se případně vymlouvat, že dává gleit jen před svými lidmi, ne před cizími.⁹⁶⁾ Jednotlivým osobám se ovšem gleitování zvláště přislubuje. Takový gleit zajišťuje se na př. kolem roku 1286 vévodovi opolskému Mikulášovi a jeho průvodu.⁹⁷⁾

Vedle ochrany bývá zaručován ve smlouvách dále volný průchod a pobyt beze všeho zdržování a beze vší překážky, kterým zejména kupci mohli by býti vydáni. Mohou volně

⁹⁰⁾ Č. 215.

⁹¹⁾ Č. 305, 309.

⁹²⁾ Č. 229. Viz též č. 254, 338.

⁹³⁾ R. imp. K. 698, 6605.

⁹⁴⁾ Č. 208.

⁹⁵⁾ Ač. 16, 10 (1478) vztatky do Rakous. Dva vozy vzaty na Weinberg v Dol. Rakousích. Jan z Vlksic, purkrabí na Rožmberce, odpovídá na zprávu o tom, že nakázal, aby se jelo s klejtem, ti však že jeli bez klejtu.

⁹⁶⁾ Ač. 15, 71 (14./7. 1495).

⁹⁷⁾ Č. 15.

cestovati a procházeti, platíce pouze obvyklá cla.⁹⁸⁾ I přislíbují se ve smlouvách, že nebudou kupci nuceni ku žádným novým cestám a ku žádnému novému zdržování, než jak jest obyčej.⁹⁹⁾ Ale nejen kupci, i kdokoli jiný z poddaných druhé strany z příčiny jakýchkoli svých záležitostí může volně procházeti cestami a zeměmi.¹⁰⁰⁾ Mohou tedy kupci, poutníci a kdokoli ze země do země, od města k městu, od hradu k hradu jeti a se ubíratí¹⁰¹⁾ a obchodovati se svými svršky a svým kupectvím, jisti svým životem a statkem,¹⁰²⁾ v míru a pokoji přecházejíce a obživu a svou živnost hledajíce,¹⁰³⁾ z jedné země do druhé je provozující.¹⁰⁴⁾ I mají volný pobyt a svobodný obchod i v městech.¹⁰⁵⁾ Strany, přijímající kupce ve svých zemích v ochranu, slibují, že je zachovají při všech jejich právech, privilegiích, svobodách, milostech, povoleních a obyčejích.¹⁰⁶⁾ Cesty ve všech zemích, jak již uvedeno, mají se chrániti, aby kupci a kdokoli svou práci a obchod v míru a bez překážky mohli konati, jak je v každé zemi obvyklo.¹⁰⁷⁾ Nesmí docházeti k utiskování kupců také na celních stanicích. I stanoví se k užítku sousední země jednak pevná místa celní, jednak i pevné celní sazby.¹⁰⁸⁾ V zájmu cizích kupců zrušují se sklady jejich zboží, které městem provázejí. Jejich panovník případně to vynucuje retorsí^{108a)}. Volný průchod za účelem obchodování povoluje se pouze poddaným smluvce. Z té příčiny musí býti někdy zvláštním odznakem opatření. V příměří ze dne 31. října 1411 mezi králem českým Václavem a markrabími saskými ujednává se v příčině koupě obilí: „wer korn kauft, dem sol man ein czeichen umbsust geben und den von stund domit fertigen an arge. wer aber, das ymand korn kawfte und domit hinus furen wolde an czeichen,

⁹⁸⁾ Č. 140, 316, 319, 330, 338.

⁹⁹⁾ Č. 195.

¹⁰⁰⁾ Č. 224.

¹⁰¹⁾ Č. 226, 308.

¹⁰²⁾ Č. 281, 331, 337, 346.

¹⁰³⁾ Č. 312.

¹⁰⁴⁾ Č. 331.

¹⁰⁵⁾ Č. 229.

¹⁰⁶⁾ Č. 254.

¹⁰⁷⁾ Č. 257.

¹⁰⁸⁾ Č. 90.

^{108a)} Č. 353.

wo der betreten wurde, den mag man hindern und ufhalten; aber er schol nicht mer verliren noch schaden nemen dann das korn, das bey im betreten wirdet“.¹⁰⁹⁾ Svoboda kupecká týká se také všelikého stavení pro dluhy. Smlouvou ze dne 14. června 1416 zapovídá se veškeré napadání českých kupců pro dluhy. Kdo je napadne, toho má Zikmund obeslati a dluh, kam patří, odkázati.¹¹⁰⁾ Ve smlouvách mluví se o vzájemnosti kupců spojených zemí. Nemají žiti mezi sebou v nepřízni, ale býti dobré vůle, jeden druhého škody varující.¹¹¹⁾

Péče o kupectvo děje se jinak po většině jen milostí samého zeměpána, zvláštním obdarováním.¹¹²⁾ Činí tak vůči cizím kupcům panovníci čeští,¹¹³⁾ i vůči českým kupcům panovníci cizí.¹¹⁴⁾ Někdy i sami kupci smlouvy uzavírají.¹¹⁵⁾, někdy města autonomně po-

¹⁰⁹⁾ Č. 284.

¹¹⁰⁾ Č. 290.

¹¹¹⁾ Č. 335.

¹¹²⁾ *Luschin*, Handel, Verkehr und Münzwesen. (Geschichte der Stadt Wien), 441.

¹¹³⁾ R. B. 2, 874 (22./2. 1305). Král český Václav povoluje kupcům řezenským 14denní obchod s tím, že peníze zlaté a stříbrné ze země vynášeti nesmějí, nýbrž toliko jen pražské peníze. — R. B. 3, 485 (15./12. 1326). Král Jan povoluje kupcům norimberským volný přechod jeho zemí proti placení obvyklých cel. Odvolá-li toto povolení, dá jim měsíc napřed věděti. — Reg. boica, 6, 371 (1331): Johannes Bohemiae rex declarat quod cives Ratisponenses intra biennium per regnum Bohemiae comitatumque Lucemburgensem tute et secure cum omnibus mercationibus et mercimoniis ire, redire et morari possint. — Grünhagen & Markgraf, Lehns- u. Besitzurk. Schlesiens, I., 68. Král Jan osvobozuje dne 6./4. 1397 vřatislavské obyvatele od cel obchodních v zemích koruny české. — C. d. M. 9, 165. Karel IV. dne 1./2. 1361 nařizuje, že mohou se svým zbožím beze vši překážky procházeti kupci augšpurští Čechami a Polskem a Moravou jako jeho věrní měšťané norimberští. — Ač. 15, 227 (27./10. 1460). Jiří potvrzuje Norimberským jejich privilegia, a uděluje jim za sebe a své nástupce milost, aby kupectví skrze jeho země do Uher i Polska mohli provozovati, platíce toliko obvyklá cla.

¹¹⁴⁾ R. B. 2, 869 (24./8. 1304). Otto, vévoda brunšvický, přijímá kupce české do své ochrany na žádost Hermanna, markrabí braniborského. — C. d. M. 9, 268. Rudolf, vévoda rak. povoluje dne 25./2. 1304. kupcům pražským volný průchod při cestě do Benátek a zpět.

¹¹⁵⁾ C. d. M. VII. 131. Ostřihomský arcibiskup uzavírá smlouvy s kupci, přicházejícími z Čech, Švábska, Rýnska a Flander do Uher o placení cla. (24./12. 1337).

měry cizího kupectva ve svém obvodu upravují.¹¹⁶⁾ Velkou roli tu hraje obchodní vzájemnost. Je-li porušena, sahají panovníci ku retorsi.¹¹⁷⁾ Někdy povolují cizímu zboží volný přívoz, zachová-li se reciprocita vůči zboží domácímu.¹¹⁸⁾ Nepřátelství mezi zeměmi sice obchod stěžuje, ale zásadně nepřerušuje. Obchod do země nepřítelů nepokládá se za jeho podporu.¹¹⁹⁾

Smlouvy mohou ukládati dále smluvci j i s t é o p o m i n u t í v p ř í č i n ě c i z í c h p o d d a n ý c h, případně poddanských měst a hradů. Takovým opominutím jest zejména záповeď přijímáti je v manství anebo do služby. Již v míru Přemysla Otakara II. ze dne 12. září 1277 zavazují se obě strany, Rudolf i Otakar, souhlasně, že jeden bez svolení druhého služebníkům aneb lidem druhého nějaké přízně neprokáže, aniž je přijme.¹²⁰⁾ Tak i smlouvou ze dne 1. března 1338 zavazuje se král uherský Karel, že ani vévody, ani knížata, many, aniž města a hrady krále českého ne-

¹¹⁶⁾ Freyberg, Reg. Boica, 6, 54. (19./1. 1322). Boleslaus dux Silesiae et dominus in Lignitz, regni Boemiae capitaneus, recognoscit in sua praesentia cives Pragenses cum nuntio civium Ratisponensium ob res eorum in civitate Pragensi detentas iniisse amicabilem compositionem, et nuntio sufficientem fecisse cautionem de restituendis aut solvendis Ratisponensium rebus. Ceteroquin antedicti liberam habeant facultatem sub plena rerum et corporum suorum securitate Pragam et alias Bohemiae civitates subintrandi, manendi et transeundi. Dat. Pragae. — B. B. 3, 375 (22./3. 1324). Seznam jmění, odňatého Řezenským v Praze pro přestoupení městského práva. — R. B. 3, 551 (1328). Gesetze der Prager schöff en über fremde Kaufleute, 552. — R. B. 3, 777 (19./5. 1333). Nařízení soudce a šefů pražských o cizích kupcích.

¹¹⁷⁾ C. d. M. 8, 19. Karel IV. nařizuje měšťanům pražským, vřatislavským, kutnohorským, olomouckým a všem jiným úřadům v Čechách, na Moravě a v říši, aby kupcům krakovským a polským přístup se zbožím nedovolili. Činí tak na stížnost kupců z Čech a Moravy, že kupci a občané krakovští nechtějí povolití proti starému zvyku obchod s Ruskem a Pruskem. (18./7. 1350).

¹¹⁸⁾ C. d. M. 10, 29. (13./4. 1368). Karel IV. nařizuje volný přívoz rakouského vína do Čech, Moravy a Polska, nebude-li bráněno vývozu obilí z těchto zemí do Rakous.

¹¹⁹⁾ Ač. 6, 135 (29./10. 1476). Hejtman hradecký omlouvá Bohuslavovi ze Švamberka poddané lidi pána svého, že nepřítelů v Rakousích nefedrují, vozíce mu potřeby, že jen obchody své vedou, ryby vozíce, jichž je mnoho. I za jiných válek jim silnice a živnosti zbraňovány nebyly.

¹²⁰⁾ Č. 13.

přijme za své many, dotyčně své lidi.¹²¹⁾ Smlouvou ze dne 21. června 1351 zavazuje se vůči Karlovi IV. i falckrabí Štěpán, že žádného pána nebo služebníka českého krále nebude přijímáti, jej podporovati a proti českému králi zdržovati.¹²²⁾ Obzvláště zřejmě jest v této příčině smlouva ze dne 13. prosince 1360 mezi Karlem IV., markrabím moravským Janem a vévodou rakouským Rudolfem a jeho bratry. Vévoda rakouský Rudolf za sebe a za své bratry prohlašuje: „promisimus et promittimus per praesentes, quod nos nullum principem, baronem, terrigenam, vasallum, militem, clientem vel subditum eorundem, ecclesiasticum vel saecularem, in ipsorum terris, puta in Boemia, Moravia, Polonia, Budessin, Görlitz et in terris Sulzbach et quidquid ipsi trans silvam in Alamania vel in aliis terris suis ubicunque sitis obtinent, residentem, cuiuscunque dignitatis, gradus et conditionis existant, in servitores vel familiares accipere vel suscipere volumus, absque ipsorum vel eorum alterius, cuius tunc interesse poterit, bona vel benevola voluntate“.¹²³⁾ Strany chtějí chrániti si své poddané, i nepovolují, aby se v zemi strany druhé někdo z nich usadil a nutí docela i smluvce, aby lidi smluvce druhého zpět poslal. Tak smlouvou ze dne 17. dubna 1388 zavazují se sobě vzájemně český král Václav, markrabí moravský Jošt a uherský král Zikmund, že jeden bez vědomí druhého nebude přijímáti jeho pána a šlechtice, kteří by se v zemi usaditi chtěli.¹²⁴⁾ Smlouvou ze dne 2. června 1390 mezi markrabím moravským Joštem, králem uherským Zikmundem a vévodou rakouským Albrechtem zavazují se pak strany, že lidi druhého nebudou přijímáti a chrániti, nýbrž pošlou je řádnému jich držiteli.¹²⁵⁾ Důchod, který zeměpánům ze židů plyne, přivádí je také do smluv státních. Smlouvy tyto jim zajišťují jejich židy v zemi. I zavazují se sobě vzájemně Karel IV. a vévoda rakouský Rudolf, že žádného žida, který by chtěl z jejich země do země druhé se stěhovati, bez svolení strany druhé nepřijmou, chrániti a držeti nebudou.¹²⁶⁾ Jak z těchto ukázek zřejmo,

¹²¹⁾ Č. 112.

¹²²⁾ Č. 149.

¹²³⁾ Č. 199.

¹²⁴⁾ Č. 250.

¹²⁵⁾ Č. 254.

¹²⁶⁾ Č. 200.

je s povolením smluvce možno, aby jeho poddaní do služeb strany druhé vstupovali, aneb v zemích jejích se usazovali. Průběhem doby stává se zvykem, že zejména čeští šlechtici na žold do vojenské služby v cizině jezdí.¹²⁷⁾ Zvyk tento nestojí ovšem v cestě případným záповědím státní moci, zejména jde-li o službu u nepřítele.¹²⁸⁾ Důsledkem toho zvyku ovšem se pak i ve smlouvách jízda na žold vyhrazuje. Tak smlouvou mezi zemí moravskou a císařem Friedrichem III. ze dne 13. prosince 1480 se povoluje, že rytíři, služební a ostatní lidé z obou zemí mohou v služby a na žold jeti, kam chtějí, podle svobody země životy svými.¹²⁹⁾ Takováto volnost předpokládá ovšem, jak smlouva tato výslovně ukazuje, svobodu nad svým životem. Jde-li tedy o osobu poddanou, nemůže tato bez vůle svého pána do druhé země jeti. Tak také smlouva ze dne 10. září 1486 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem¹³⁰⁾ stanoví, že království české toho obyčeje požívá, že z něho žádný žádnému člověku odpuštění¹³¹⁾ vzíti nemůže bez vůle pána. Nedá-li pán své vůle, nemá člověk jeho svobody a nemůže jíti volně ze země krále Vladislava do země krále Matiaše.

Když však již poddaní strany jedné mají nějaké jmění v zemi strany druhé, povoluje se jim služba straně druhé. V obnově dědického sbratření ze dne 26. března 1366 mezi Lucemburky a Habsburky stojí v této příčině: „Was auch paffen, fürsten und praelaten sind, die herrschafften, veste oder stette in unser eins landt habend, die sollen hülflich und dienstlich bey unser jeglichem, in des land sie ichts habend, bleiben, als das von alter in guten gewonheiten herkommen ist.“¹³²⁾ Stejně také citovaná již

¹²⁷⁾ Začo, ma, K. blau 329/13 (1459). Der Adel zu Beheim sey also gefriet, das ein jeder auf sold reiten möge, wo er woll. Osa 1567 (13./8. 1514) Maximilian prohlašuje, že nemíní pro tentokráté použití pánů a panošů země české, poněvadž mu chtějí sloužit proti Benátkám pouze za žold.

¹²⁸⁾ Ač. 7, 229 (1459). Jan z Rosemberka píše králi Jiřímu, že se o to postará, aby z Čech nikdo nešel do služeb knížete bavorského Ludvíka, a již to v městech provolati rozkázal.

¹²⁹⁾ Č. 337, 294.

¹³⁰⁾ Č. 340.

¹³¹⁾ Brandl, Glossarium, heslo „odpuštění“ = propuštění z poddanství.

¹³²⁾ Č. 215.

shora smlouva ze dne 10. září 1486 stanoví: „Item poněvadž jsou mnozí poddaní naši, kteříž sedí obydlím a osobami svými pod jedním z nás, a pod druhým také jiná svá zboží mají, a ti se zbraňují z těch zboží toho, čímž by povinni byli, činiti; a protož zjednáno jest, aby každý ten, ktož pod kterými koli z nás osobou svou sedí, a pod druhým jiná svá zboží má, z těch aby i ku právu i všemi věcmi a povinnostmi vedle země odbýval.“¹³³⁾ Jak již výše bylo řečeno, může i při zástavě zvláštní postavení poddaných býti vymíněno. Smlouvou ze dne 16. května 1387 mezi markrabím moravským Joštem a Prokopem a králem uherským Zikmundem na př. děje se ujednání o soudnictví v zastavených komitátech a propouštějí se statky duchovní a šlechtické, ač pod vrchním panstvím markrabí zůstávají.¹³⁴⁾

K osobám mimo ochranu patří odbojní a uprchlí poddaní, protivníci, nepřátelé, zločinci, psanci a neusedlíci.

Odbojní a neposlušní poddaní nemají se přijímati, naopak má se proti nim pomoc poskytnouti. Strany skýtají si tu vzájemnou službu.¹³⁵⁾ Stejnou povinnost mají strany i v příčině uprchlíků, kteří se svému panovníkovi zpronevěřili. Nemají je přijímati, nemají se jich ujímati,¹³⁶⁾ nýbrž ze své země vyhostiti a nemají také povolití, aby je jejich poddaní přijímali a nějak podporovali.¹³⁷⁾ I zapovídá se jejich pobyt, a přijmou-li se z nějaké příčiny, která z jejich viny nevyšla, má se milost od jejich pána pro ně vyžádati. Nedosáhne-li se, mají se propustiti.¹³⁸⁾ Vyhoštění uprchlíků má se státi, jakmile se za to požádá.¹³⁹⁾ Pro ně neplatí žádné právo asylu, jim nesmí se nijak pomoci.¹⁴⁰⁾ Tvrdí-li osoby, které od své vrchnosti ušly, že na to právo mají, má se jim popřáti právo před touto vrchností. Nebudou-li toho chtítí, nemají se proti vrchnosti zadržovati, ale má se na ně pustiti právo jako na ty, kdo zemi tisknou.¹⁴¹⁾

¹³³⁾ Č. 340.

¹³⁴⁾ Č. 249.

¹³⁵⁾ Č. 96, III.

¹³⁶⁾ Č. 312.

¹³⁷⁾ Č. 6.

¹³⁸⁾ Č. 8.

¹³⁹⁾ Č. 55.

¹⁴⁰⁾ Č. 119.

¹⁴¹⁾ Č. 340.

Strany nemají nepřátele a protivníky druhého smluvce ani ve svých zemích, městech a hradech přijímati, ani jim příchod, průchod a východ dopouštěti. Náhodný pobyt nepřítelů nepokládá se však za porušení smlouvy.¹⁴²⁾ I ukládají smlouvy stranám, aby jich v zemích svých netrpěly,¹⁴³⁾ pobytu jim nedovolily, výživy nedopřály,¹⁴⁴⁾ případně pomoc proti nim poskytny,¹⁴⁵⁾ někdy docela je zatkly a trestaly¹⁴⁶⁾ anebo vyhostily.¹⁴⁷⁾ Povinnosti tyto nevztahují se však jenom proti notorickým nepřítelům a protivníkům, zejména odpovědníkům, nýbrž i proti každému, kdo by proti některé ze stran v zemi smluvcově chtěl něco podniknouti.¹⁴⁸⁾ Povinnosti tyto nevztahují se dále jenom na strany, nýbrž i na jejich poddané. Strany nesmějí jim povolit, aby nepřátele a protivníky smluvcovy ve svých zámcích, městech a městečkách, zemích a krajích přechovávali, živili a pitím opatrovali aneb nějak jinak jim byli pomocní. Budou-li poddaní proti tomu jednati, ihned proti nim se zakročí, aby bylo zřejmo, že stranám „solches wieder und nicht lieb sey“¹⁴⁹⁾. I zakročuje roku 1520 český nejvyšší purkrabí, aby odpovědník města Vídně a vši země rakouské v koruně české přechovávan a fedrován nebyl, a aby se obyvatelé království Českého podle erbanuňku zachovali.¹⁵⁰⁾ Neděje-li se tak, může případně dojít ku retorsi.¹⁵¹⁾

¹⁴²⁾ Č. 9, 308.

¹⁴³⁾ Č. 244.

¹⁴⁴⁾ Č. 307, 308.

¹⁴⁵⁾ Č. 346.

¹⁴⁶⁾ Č. 157.

¹⁴⁷⁾ Č. 254.

¹⁴⁸⁾ Č. 312.

¹⁴⁹⁾ Č. 308, 309, 327.

¹⁵⁰⁾ Ač. 8, 168 (9./8. 1520). Zdeněk Lev z Rožmitála, nejv. purkrabí, píše Kašparu z Wolfenstorfu, zemskému maršálku a jiným radám arciknížectví rakouského, že odpovědník města Vídně i vši země rakouské v koruně české přechovávan nebude, a že se postará, aby obyvatelé království českého v tom se podle erbanuňku zachovali. L. c. 169. Týž purkmistru a radě města Vídně v stejném smyslu.

¹⁵¹⁾ Ač. 7, 130 (18./1. 1516). Zdeněk Lev z Rožmitála píše ve svém listě Petrovi z Rožmberka, že markrabí Joachym svoluje, aby v jeho zemi přechovávan byl Herkules Trčka, poněvadž také někteří v Čechách proti němu nepřátele přechovávají. „Nenie divné, když bychom my proti komu přechovávali, že by též také proti nám přechovávan bylo.“

Zvláštní druh lidí bez míru tvoří ve středověku zeměští škůdci (schädliche, landschädliche leute).¹⁵²⁾ Takovíto obecní škůdce nemají býti nikde přechovávan, ale potrestáni, kde budou dopadeni, jak jest právo na škůdce (shedlicher leute recht).¹⁵³⁾

Od těchto řemeslných škůdců třeba lišiti příležitostné škůdce, jakými jsou poddaní, činíce výboje z jedné země do druhé. Proti takovému poškozování při výbojích, jak výše uvedeno, směřují hlavně uzavírané smlouvy. Výbojnici, přecházejíce z jedné země do druhé, mají býti pány nebo hejtmany zadržováni, sice ručí sami za škody. I škůdci tyto vyrovnávají se pak škůdcům z řemesla, jsouce mimo mír postaveni jako prohlášení psanci (proscripti).¹⁵⁴⁾ Kdo se takovýchto škod dopustí, má hned při horkém účinku, jak to bude úředníkům oznámeno, anebo jak se sami o tom dovědí, těmito úředníky a vůbec lidem poddaným od cesty k cestě, od hradu k hradu, od města k městu býti pronásledován, až kam sahá země strany. Uteče-li se do nějakého hradu, města nebo městečka, mají se ho úředníci s největším urychlením zmocniti. Postaví-li se na odpor, má býti v hradě obležen a k tomu případně pomoc od druhé strany vyžádána.¹⁵⁵⁾

¹⁵²⁾ *Zallinger*, Das Verfahren gegen die landschädlichen Leute in Süddeutschland, 2 a násl., 194 a násl.

¹⁵³⁾ Č. 284.

¹⁵⁴⁾ Č. 87.

¹⁵⁵⁾ Č. 346. Osa 1533. Rozkaz Vladislavův ze dne 17./12. 1507: Vladislav z božie milosti uherský, český král, a margrabie moravský urozeným, statečným, slovutným, moudrým a opatrným pánuom, rytierstvu, vladýkam, Pražanuom, horníkuom a jiným všem městóm a poddaným naším, králostvie českého, věrným naším milým, milost naši královskú a všechno dobré vzkazujeme. Věrní milí, jakož vám dobře vědomo jest, jaký sme zápis s kněžaty míšenskými JMti učinili, který jest s obú stran i listy upevněn, i dskami zemskými utvrzen. Proti kterémužto zápisu Zigmund Kaffunk z Chlumu s pomocníky svými, vytrhše se všetečně, škodu jest týmž knížatom míšenským sjezdem v zemi jich učinil. A kdy jest ta věc na urozeného Albrechta z Kolovrat na Krupce a na Libštejně, najvyššieho kancléře králostvie českého, věrného našeho milého vznešena, a žádáno od týchž knížat poddaných na niem rady a pomoci, to jest učinil a proti těmuž Kaffunkovi a jeho pomocníkom táhl a tomu jest skutečně překazil, tak jakož sme jemu to poručili, aby všelijaké neřády a výtržky na místě našem, v zemi a koruně české zastavoval a jim zniku nedopúšťel, kdež jest tak z povinnosti té učinil,

Smlouvy mluví dále vedle škůdců také o zločincích. Jsou to dle smlouvy z ledna 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským ti sběhové a zpronevěřilci, kteří „unum vel plura de exceptis criminibus perpetrarunt“. O nich se ve smlouvě této uvádí, „quod ex prefato in nullum casum aliqua diei noctisve hora, tempore vel momento recipiantur vel aliquatenus foveantur, sed tamquam malemeriti et immunes omnis gratie excludantur“.¹⁵⁶⁾ Provinilcům v jedné zemi neposkytne zeměpán druhé ani jeho lidé žádné pomoci, nepřijme je do svých služeb, nedá útulku. Na požádání proti nim docela zakročí.¹⁵⁷⁾ Dle míru ze dne 13. dubna 1412 nemá „kein morder, mortprenner, diep und rawber keinen vryde noch geleyt haben“.¹⁵⁸⁾

Nejhorším druhem lidí zločinných jsou psanci. Jsou to osoby buď od práva ušlé nebo právem odsouzené, rozsudkem mimo mír postavené, lidé v klatbě. Pro svůj útěk od práva stanou se jimi všichni zločinci. Smlouvy naše nicméně o nich zvláště se zmiňují a, jak již uvedeno, zločince zvláště za „proscripti“ prohlašují. Smlouvy si vyhrazují, že psancům nebude pobyt v zemi povolen, jakmile bude panovníkovi o nich dáno vědět.¹⁵⁹⁾ Nesmějí se přijímati a přechovávat¹⁶⁰⁾, ale strana má je vyhostiti.¹⁶¹⁾ Smlouva ze dne 19. listopadu 1335 vyslovuje se o psancích takto: „Ipsi quoque eciam post factam emendam de spoliis memoratis tamquam degeneres et infames in conspectu omnium principum et bonorum penitus sint abiecti et vox eorum tamquam funesta et reprobata contra neminem audiatur“.¹⁶²⁾

kteřůž jest on nám i každý z vás též učiniti povinen. Protož vám všem přikazuju, abyste vy svrchupsaného Kaffunka a jeho pomocníky nikdiž na zámky své, ani na tvrze, ani na obydlí vaše nepřijímali, ani jich v městech, městečkách, ve vseh ani jinde přechovávatí dopůšťeli, kterýmžkolivěk vymyšleným obyčejem je fedrovali. Než vedle smluv svrchupsaných, kdežbyste jich kolikvěk dosáhli, skutečně trestali, jako na takové zlé liddi a výtržné sluší. I majice v tom konečnú vuoli a rozkázání naše, tak se zachováte, jakož vám píšem.

¹⁵⁶⁾ Č. 8.

¹⁵⁷⁾ Č. 148.

¹⁵⁸⁾ Č. 288. Viz též č. 294.

¹⁵⁹⁾ Č. 14.

¹⁶⁰⁾ Č. 55.

¹⁶¹⁾ Č. 254.

¹⁶²⁾ Č. 87.

Vzhledem k obecné bezpečnosti dotýkají se smlouvy i o zbrojených lidí bez výkazu. Nemají se v zemi trpěti. Mír ze dne 13. dubna 1412 stanoví v této příčině: „Mad schol auch nymanden in den egenanten landen, herscheften vnde gegenden lassen bleiben, dye czum wapen nicht geporen noch behawsset noch behofet seyn vnd doch reisigk sein wollen, vnd wedir herren noch steet haben, die sie vorsprechen noch irn czum rechten mechtigk sein. Vnd wo man die betrete vnd anqwem, die schol man rechttuertigk machen, vnd man schol domit wider nymanden getan haben“.¹⁶³⁾

Smlouvy ukládají dále buď jisté povinnosti v příčině území druhého smluvce anebo skýtají druhému smluvci v příčině cizího území jistá práva. K povinnostem prvního druhu patří záповědi všelikého zasahání do území druhého, o kterémž byla řeč již dříve. Tak zavazuje se Přemysl Otakar II. mírem ze dne 13. července 1271 králi uher-skému Štěpánovi, vzdávaje se některých hradů na hranicích, že držitelům těchto hradů nebude pomáhati ani Čechy ani Němci, a že také nedopustí, aby se to dělo ať veřejně nebo nějak tajně.¹⁶⁴⁾ Stejného rázu je záповěď, ve smlouvě ukládaná, že s městy smluvce, s jeho hrady a poddanými žádný spolek uzavřítí se nemá, který by směřoval proti smluvci.¹⁶⁵⁾ Přirozeno tedy také jest, když se Přemysl Otakar II. zavazuje smlouvou z r. 1273 vévodovi bavorskému Jindřichovi, že nebude si žádné moci a žádného soudu v zemích jeho osobovati.¹⁶⁶⁾ I příští císař před svou volbou může se v takové mezinárodní smlouvě obmezovati v příčině obyvatelstva smluvce. Tak zavazuje se markrabí moravský Karel arcibiskupovi trevirskému smlouvou ze dne 22. května 1346, že dostane-li se k říši římské, jeho městům, hradům a poddaným bez svolení arcibiskupova žádných svobod, práv a privilegií nedá, nepropůjčí a nepotvrdí.¹⁶⁷⁾ Jistý závazek v příčině území jest i záповěď, aby se z jedné země do druhé neválčilo a do války nevolalo. Takovýmto způsobem zakazuje se ve smlouvě ze dne 6. ledna 1481 mezi zemí

¹⁶³⁾ Č. 288.

¹⁶⁴⁾ Č. 6.

¹⁶⁵⁾ Č. 127.

¹⁶⁶⁾ Č. 8.

¹⁶⁷⁾ Č. 127.

moravskou a císařem Friedrichem III. všeliká válka z měst, hradů, gruntů a zboží z jedné země do druhé. V jedné zemi nesmí se také proti druhé na vojnu volati.¹⁶⁸⁾

Jako právo, které v příčině území smluvcová má druhá strana, třeba vytknouti stíhání zločinců a nepřátel v zemi smluvcově. Dle smlouvy ze dne 3. července 1353 nebude vévoda slezský Bolek ve svých zemích žádného nepřítel a protivníka Karlova trpěti a prohlašuje dále: „sundir wir gunnen im und sinen ampten, daz see dieselbin angreifen und rechtvertegen sullen und mugen, wo sie der bekommen, in allen unsern herscheften und landen“.¹⁶⁹⁾

Uzavřené smlouvy, aby je obyvatelstvo znalo, vyhlášují se na trzích¹⁷⁰⁾ nebo sdělují se úředníkům a poddaným.¹⁷¹⁾ V erbanušku ze dne 14. dubna 1511 mezi českým králem Vladislavem a císařem Maximilianem se stanoví: „Es ist auch der berührte Frieden und erblich vereinigung in unsern fürstenthumben under und ob der Ens, damit dess ein jeder vissent und sich darnach zu richten hab, offentlig verkündt und angezeigt worden“.¹⁷²⁾ Veřejné proklamace mohou se týkati také jen některých předmětů uzavírané smlouvy na př. bezpečnosti silnic. Stanoví se tak ve smlouvě ze dne 29. listopadu 1460 mezi králem českým Jiřím a králem polským Kazimírem: „Item debet proclamari in utroque regno, ut stratae sint pacificae et securae, et ut homines utriusque regni possint iustis stratis secure ire, solutis teloneis et aliis daciis solitis et consuetis“.¹⁷³⁾ Jednotlivé předpisy smluv vcházejí také již do kodifikací, když k nim dochází.¹⁷⁴⁾

¹⁶⁸⁾ Č. 337.

¹⁶⁹⁾ Č. 157.

¹⁷⁰⁾ R. B. 2, 983. Form. lit. Otakar nařizuje svým lidem, aby žádných kořistí se nedopouštěli na hranicích Uherska, ježto se s uherským králem smířil; (l. c. 984) poroučí dále komorníku rakouskému, aby na všech trzích mír ten dal provolati.

¹⁷¹⁾ Začo, mra, Oberpfalz 133 f. 1. (24./12. 1509). Vévoda bavorský Ludvík sděluje svým úředníkům a poddaným uzavření erbanušku s Vladislavem a korunou českou a oznamuje jim některé jeho články.

¹⁷²⁾ Č. 352.

¹⁷³⁾ Č. 317, 320.

¹⁷⁴⁾ ZZV. 562. Item, kteří okolním knížatům odpověděli, anebo že

Orgány výkonnými pečují se o to, aby se smlouvám vyhovělo.¹⁷⁵⁾ Uzavírané smlouvy takovouto společinnost úředníkům přímo ukládají, často za jich osobní zodpovědnosti. Smlouva ze 19. listopadu 1335 mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem nařizuje vévodovi nebo hejtmanovi, pod jehož pravomocí se škoda spáchá, aby pachatele přiměl k náhradě škody. „Quodsi requisitus compellere ipsos non curaret, ad hoc ipsemet ad satisfaccionem huiusmodi teneatur, postquam fuerit suo regi querimonialiter nominatus“. Škody povinni jsou nahraditi také manský kníže a hejtman, kteří opominou, když do jejich země se škůdce uteče, jej zadržeti.¹⁷⁶⁾ V některé smlouvě určují se již hejtmani pohraničních krajů, aby škodám pomezním bránili, pachatele do určité doby na soudní roky na určitých místech stavěli a k odškodnění je donucovali. Odpírá-li se náhrada, má hejtman, po němž pachatel své statky má, jej obklíčiti a hradu jeho případně za pomoci hejtmana, kde škoda byla spáchána, dobývati. Přejde-li pak pachatel z jedné země do druhé, mají jej hejtmani obou zemí na trzích veřejně provolati, staviti a zadržeti.¹⁷⁷⁾ Strany si slibují, že užijí jak svých úředníků zemských, tak městských k tomu, aby se poškozeným náhrady dostalo.¹⁷⁸⁾ Jako pak úředníci mají zločince stíhati, tak jim naopak zase smlouvy ukládají, aby cestující poddané druhého smluvce, měšťany a kupce, nijak nezdržovali a také jiným toho nedopouštěli, nýbrž jim na jejich žádost radou i pomocí přispívali. Povinnost takovou mají purkmistři, rady a měšťané těch kterých smluvců.¹⁷⁹⁾ Z této příčiny nakazuje se ve smlouvách úředníkům, aby i přísežně slíbili, že budou smlouvy zachovávat, a má tak učiniti každý i příští

by na potomní časy odpověděli, buď z Čechuov nebo z Němcuov, ti a takoví žádného bytí v zemi české aby neměli, a žádný jich nemá fedrovati ani přechovávat.

¹⁷⁵⁾ Začo, ggaw, B., 320, 2 (29./5. 1494). Hejtmané království českého vyzývají všechny obyvatele království českého, aby netrpěli, by nějaký Frangleben se svými pomocníky knížatům saským a jich poddaným ze země české škody pálením, šacováním činili. I žádají, kde bude postižen, aby se jim ujistili a na hradě pražském jej postavili.

¹⁷⁶⁾ Č. 87.

¹⁷⁷⁾ Č. 107

¹⁷⁸⁾ Č. 266.

¹⁷⁹⁾ Č. 140.

úředník, nově ustanovený.¹⁸⁰⁾ Porušení smlouvy oznamuje se samému zeměpánovi nebo tomu, kdo má za něho správu země.¹⁸¹⁾

V pohraničních šarvátkách zříme stav, který předcházeli urovnáním poměrům právním. Je to stav svépomoci. Bezpráví mstí se bezprávím. Za ves vypálenou v jedné zemi, jak jsme již uvedli, vypaluje se ves v zemi druhé. Je to stav vzájemných represálií, který posléz síly vyčerpává a strany samy vede ke klidu zbraní. Podle názorů středověkých podléhá až na případy horkého účinku každý pravomoci tam, kde sídlí. U této pravomoci se žaluje, je-li právo nebo mír porušen. Když se tedy chápou panovníci sami, aby pohraniční pútky, výboje, kořisti a škody odstranili, rozšiřují mír, v kterém dosavad jenom jejich země se svými lidmi a statky se nalézají, i na pomezí a docela i na země zapomezni. Prohlašující pak porušení tohoto míru za trestné, vytvářejí tak nový druh trestných činů, které dosaváde se netrestaly. Bylo to ponejvíce z té příčiny, že v zemi nebylo žalobce. Neodvážil se se svou žalobou tam, kde bylo tak málo bezpečnosti. Mezinárodní smlouvy, zavádějící takto nový druh deliktů do trestního práva spojených zemí, jsou tím jakési první předzvěsti příštích trestních panovnických kodifikací. Zločiny, které tuto podle uzavíraných smluv stíhali dlužno, charakterisuje jejich vztah ku lidem, věcem nebo opatřením a zřízením země druhé. Nové delikty zůstávají ovšem v obecném systému středověkého trestního práva. I ve smlouvách činí se podle něho rozdíl mezi zločiny těžkými a lehkými. Podle míru ze dne 13. července 1271 zovou se těžké zločiny „graviora“, lehké „minores causae“.¹⁸²⁾ Podle toho se i mluví, že se přestupují „communes, minuti a principales graves et maiores articuli pacis“¹⁸³⁾, nebo se klade důraz na „excessus qualitas“.¹⁸⁴⁾ Loupeže činí hrozivějšími jejich veřejná násilnost. I rozeznávají se „rapinae clandestinae et aperta“¹⁸⁵⁾ nebo zda „spolia et alia mala“ byla spáchána „publice et palam“ anebo zda „spolia, dampna et nocumenta“ byla spáchána „in pri-

¹⁸⁰⁾ Č. 286.

¹⁸¹⁾ Č. 294.

¹⁸²⁾ Č. 6.

¹⁸³⁾ Č. 13.

¹⁸⁴⁾ Č. 8.

¹⁸⁵⁾ Č. 13.

vato“.¹⁸⁶⁾ Zlomyslnost necharakterisuje sice středověký delikt,¹⁸⁷⁾ ale přes to akcentuje se i v něm tu a tam zlý úmysl. Některé trestné činy nejsou bez zlého úmyslu ani vůbec myslitelné.¹⁸⁸⁾ Takovými jsou po většině všechny delikty naše. Smlouvy zločinnou vůli také výslovně vytykají. Mluví se o zločinech, spáchaných „ingenio, fraude vel machinamento“¹⁸⁹⁾ zločinnost označuje se jako „malitia“¹⁹⁰⁾ „culpa“¹⁹¹⁾ Činí se zmínka o „latronum insidiis“¹⁹²⁾ Zločinec má se trestati „als nach seinem verschulden sich gebüret“¹⁹³⁾ Žádá se, aby se svého činu dopouštěl „mit wissen“¹⁹⁴⁾

I pokus zločinu rozeznává od dokonání činu mír ze dne 13. července 1271, byv učiněn „super gravioribus, quae . . . contra homines regis Ungariae attentata fuerint sive facta“¹⁹⁵⁾ Myslí se tu také na jakési odhádání trestného činu, poněvadž soudce má nalézati „de causae meritis“. Líšení pokusu od činu zůstává však jen osamělou výjimkou.

Pomáhání nebo účastenství nezná středověké trestní právo. Činí z něho delikt samostatný. Dle míru ze dne 13. dubna 1412 má se mezi „schedliche lewte“ počítati, kdo by „mit wissen schedliche lewt hilde, hawset, speisset, trenket oder fuerderte“¹⁹⁶⁾ Tak trestá se i dle smlouvy ze dne 13. prosince 1480 přechovavač zboží a pomahač škůdce jako zločinec země a rušitel pokoje.¹⁹⁷⁾

Jako těžší případ se vytyká, spáchá-li někdo zločinů více, jak shora bylo již uvedeno.¹⁹⁸⁾ Také o návratu

¹⁸⁶⁾ Č. 323.

¹⁸⁷⁾ Brunner, Deutsche Rechtsgeschichte, II., 537, Friese, Das Strafrecht des Sachsenspiegels, 45 a násl.

¹⁸⁸⁾ Friese, 46, Amira, Grundriss des germ. Rechts, 142.

¹⁸⁹⁾ Č. 6.

¹⁹⁰⁾ Č. 6, 8.

¹⁹¹⁾ Č. 3, 13.

¹⁹²⁾ Č. 14.

¹⁹³⁾ Č. 294.

¹⁹⁴⁾ Č. 288.

¹⁹⁵⁾ Č. 6.

¹⁹⁶⁾ Č. 288, 284, 335.

¹⁹⁷⁾ Č. 337.

¹⁹⁸⁾ Č. 8.

k zločinům zmiňují se naše smlouvy. V míru dne 12. září 1277 vyslovuje se beztrestnost těch, kdo se králi Přemyslu Otakarovi během války zprotivili. Kdyby však „in posterum excesserint“, zakročí se proti nim, jako proti lidem „iuxta iura et consuetudinem regni“.¹⁹⁹⁾ Porušení míru označuje se slovem „Fridpruch“;²⁰⁰⁾ zločin sám „Freffel und Missethat“.²⁰¹⁾

Jednotlivé zločiny směřují v první řadě proti majetku. Jsou to výboje, škody, kořisti a loupeže, „damna, depraedationes, spolia“;²⁰²⁾ „nocumenta“.²⁰³⁾ Z nich za velké zločiny pokládá mír ze dne 12. září 1277 „occupationes municionum seu castrorum solemnium et insignium et similium“, za menší „praedae et parva spolia“.²⁰⁴⁾ Ve smlouvě ze dne 5. září 1360 mezi marbrabím moravským Karlem a vévodou rakouským Rudolfem vyniká nám novota, kterou smlouvy těmito delikty do běžného práva trestního zavádějí. Není pro ně specifického trestu. I bere se z trestního práva zemského. Kdo na zemích smluvců spáše nějaký „angriff, irrung oder schaden“, toho chtějí trestati „als ihren feinden und strazz-raubern“.²⁰⁵⁾ Jako zločin proti majetku uvádí se dále „brant teglich oder nechtiglich“;²⁰⁶⁾ krádež²⁰⁷⁾ a lup kostelů.²⁰⁸⁾

Zločiny mohou směřovati dále proti osobě. Mír ze dne 12. září 1277 jmenuje jako těžší zločin „occisio persone sollempnis et grauis“.²⁰⁹⁾ Mír ze dne 12. července 1271 vytýká také „injuriae et insultus“.²¹⁰⁾ Jako zločin proti právům královským třeba uvést ze smlouvy ze dne 10. září 1486 bití falešné mince,²¹¹⁾ jako zločin proti veřejným předpisům vývoz obilí

¹⁹⁹⁾ Č. 13.

²⁰⁰⁾ Č. 326, Viz také *Friese*, 108.

²⁰¹⁾ Č. 313.

²⁰²⁾ Č. 6.

²⁰³⁾ Č. 6, 323.

²⁰⁴⁾ Č. 13.

²⁰⁵⁾ Č. 195.

²⁰⁶⁾ Č. 246.

²⁰⁷⁾ Č. 288.

²⁰⁸⁾ Č. 294.

²⁰⁹⁾ Č. 13.

²¹⁰⁾ Č. 6.

²¹¹⁾ Č. 340.

bez předepsaného odznaku,²¹²⁾ shora uvedené již případy přechovávání zločinců nebo uloupených věcí, neuposlechnutí výzvy při honění,²¹³⁾ překážky na cestách²¹⁴⁾ a opominutí povinnosti úřední při trestání škůdců anebo rozhodování sporů poddaných.²¹⁵⁾ Smlouvy vůbec jmenují celou řadu předpisů, jak již bylo dotčeno, a každé jich přestoupení jest trestným činem, ač trest se zvlášť neuvádí.

Zvláštní kategorii, jak již uvedeno, tvoří v trestním právu německém „schedliche leute“. Platí o nich zvláštní právo.²¹⁶⁾ Jinak zločinci zovou se „violatores,²¹⁷⁾ turbatores,²¹⁸⁾ transgressores²¹⁹⁾ pacis, latrones²²⁰⁾, spoliatores,²²¹⁾ malefici, malefactores,²²²⁾ diffidatores, predones, raptores, grassatores,²²³⁾ morder, mortprenner, dieb und rauber,²²⁴⁾ strassrauber,²²⁵⁾ missethaeter,²²⁶⁾“ v českých listech „lúpežníci“.²²⁷⁾

V příčině stíhání stojí se zásadně na soukromoprávní jeho povaze. Níže uvedeme případy, kde strany samy o své škody žalují. Ale vedle toho děje se stíhání ku jejich žádosti orgány veřejnými. V míru ze dne 6. května 1277 uvádí Přemysl Otakar II.: „ipsum d. nostrum, si grauamen notorium et euidens fuerit, per nuncios nostros super reuocatione et retractatione huiusmodi grauaminis interpellare tenebimur“.²²⁸⁾ Ve smlouvě z r. 1279 s vévodou opolským prohlašuje královna česká Kunhuta: „quandocunque per nuntios dicti ducis ammonitae fuerimus, de

²¹²⁾ Č. 284.

²¹³⁾ Č. 107.

²¹⁴⁾ Č. 288.

²¹⁵⁾ 89, 346.

²¹⁶⁾ Č. 284, Viz též 246, 288.

²¹⁷⁾ Č. 6.

²¹⁸⁾ Č. 8.

²¹⁹⁾ Č. 6, 8.

²²⁰⁾ Č. 14.

²²¹⁾ Č. 87.

²²²⁾ Č. 14, 323.

²²³⁾ Č. 8, 345.

²²⁴⁾ Č. 288.

²²⁵⁾ Č. 195.

²²⁶⁾ Č. 312.

²²⁷⁾ Č. 340.

²²⁸⁾ Č. 12.

ipsis maleficis, secundum terrae nostrae consuetudinem . . . faciemus iustitiae complementum“.²²⁹⁾ Bylo to vůbec přirozeno, poněvadž musila býti dána zpráva sousední zemi, že a kde se škoda stala. I uvádí se o úředníku, který ke škodám má dopomoci, že musí býti „super eo requisitus“,²³⁰⁾ nebo praví se o rušitelích míru: „contra eos specialiter deferatur querella ad eum, cuius sunt subditi, et petatur iustitia“,²³¹⁾ nebo strany slibují tak učiniti, „als balde wir des gewar werden und an uns kompt“.²³²⁾ I stanoví se docela druhé straně lhůta pro nápravu, na př. 14 dní.²³³⁾

Tresty byly různé. Časově stojí v našich smlouvách v popředí konfiskace všeho majetku a vyhoštění. V míru ze dne 13. července 1271 stanoví Přemysl Otakar II.: „extunc eosdem omnibus possessionibus in quacunq[ue] parte regni nostri et terrarum nostrarum a nobis concessis et datis spoliabimus et privabimus, nullo regressu ipsis ad possessiones easdem reservato; et ut expresse appareat eosdem in sua malitia non foveri, ipsos sic privatos predictis possessionibus . . . de regni et ducatum nostrorum terrarumque nobis adhaerentium partibus excludere tenebimur, utpote pacis necessariae turbatores“.²³⁴⁾ Vedle trestu veřejného lze ukládati náhradu. V míru z roku 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem mají ustanovení úředníci porušení míru „corrigere seu emendare“. Nestane-li se tak pro nedbalost nebo stranictví úředníků, má Otakar škůdce „a defensione excludere“, mimo ochranu svou tedy postavit.²³⁵⁾ Zabavení statků děje se však již také jen za účelem náhrady poškozeným. V míru ze dne 12. září 1277 praví Otakar: „eos, qui dampna huiusmodi intulerunt, ad satisfaciendum per coactionem suorum bonorum et iurium atque occupationem compellemus et de bonis ipsorum lesis integre dampna sua resarciemus et nihominus ipsos temeratores et castra ipsorum obsidebimus“. Kdyby snad nebylo možno takovýmto způsobem dosáti náhrady škody,

²²⁹⁾ Č. 14.

²³⁰⁾ Č. 87, 148.

²³¹⁾ Č. 323.

²³²⁾ Č. 281, 335.

²³³⁾ Č. 13: post monicionem ipsius d. nostri infra quindenam. 284.

²³⁴⁾ Č. 6.

²³⁵⁾ Č. 8.

může se přistoupiti ku nejtěžšímu trestu, proskripci.²³⁶⁾ Od této nemá býti upuštěno, pokud škoda nebude nahrazena a pokud komoře královské pokuta nebude zaplácena. Ten význam má asi další místo citovaného míru, prohlašuje-li v něm Otakar: „et si necesse fuerit, nos mox proscriptionis . . . sententias infra sex septimanas a dampni dati tempore numerandas proferemus in eos, nullatenus relaxandas, nisi prius lesis de dampnis satisfecerint et pro banno centum libras pragenses camere nostre solverint“.²³⁷⁾ Souhlasí s tím i smlouva Kunhuty z r. 1279, v níž prohlašuje: „Si autem is, qui accusatus fuerit, iuri parere noluerit, ipso proscripto, quemadmodum ipse dux eum ad persequendum decreverit, persequamur“.²³⁸⁾ Proskripce vyslovuje se tu, poněvadž se odpírá právu. Dochází k ní, není-li škoda po dobrém nebo i po zlém nahrazena. Dle smlouvy ze dne 19. listopadu 1335 má kníže nebo hejtman, pod jehož pravomocí škody byly spáchány, „eadem spolia committentes ad satisfactionem congruam compellere“. Útekou-li z jedné země do druhé, mají v obou zemích, království polském i českém, býti za psance prohlášeni. Význam proskripce v této smlouvě byl již svrchu uveden. Strany pro ni rozšiřují obvod její platnosti na všechny své země, chtějíce jednak psance své, jednak i psance uherské za psance ve svých zemích držeti. Prohlašují: „Illud etiam specialiter ordinamus et promittimus iviolabiliter obseruare, quod quicumque notabiliter proscripti fuerint vel in regno Hungariae, Poloniae aut Boemiae seu terris aliquibus principum eisdem subiectorum aut adhaerentium eisdem: in omnibus dictis regnis et terris pro proscriptis haberi debebunt, sic quod cum in aliquo locorum praenominatorum aliquis talis reptus fuerit, mox in ipsum tamquam in hominem omni iure privatum ulcio ultima habeat exerceri“.²³⁹⁾ Stejně tak i smlouva ze dne 12. března 1337.²⁴⁰⁾ Ještě ve smlouvě ze dne 21. července 1479 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem uvalují se následky proskripce na toho, kdo ke zbráním sáhne a oby-

²³⁶⁾ *Handelsman*, Kara w najdawniejszym prawie polskim, 75 a násl. *Jireček*, Slovanské právo v Čechách a na Moravě, 2, 245.

²³⁷⁾ Č. 13.

²³⁸⁾ Č. 14.

²³⁹⁾ Č. 87.

²⁴⁰⁾ Č. 107.

vatele druhé strany nějak bude znepokojovati, obtěžovati, rušiti nebo násilniti. Panovník dotyčné země zakročí proti němu jako proti obecnému nepříteli. Statky jeho zabaví a ze země ho vyhostí, takže jako „infidelis patriae“ bude ve vyhnanství ustavičném.²⁴¹⁾ Vedle tohoto trestu zůstává ovšem ještě i konfiskace jmění a vyhoštění ze země. Tak dle smlouvy ze dne 14. dubna 1464 hrozí se těm, kdo se dopustí výbojů: „tales a regno, de quo scilicet fuerint, prohibeantur et omnibus bonis eorum priventur sine spe restitutionis“.²⁴²⁾ Taktéž i ve smlouvě ze dne 10. září 1486 mezi králem Vladislavem a Matiášem se stanoví, že zjevní loupežníci mají býti ze země vypovědjeni. Ale na loupežníka je také jiný trest, jak z téže smlouvy víme. Je to trest na hrdle. Má jím trestán býti i ten, kdo loupežníka přechovává.²⁴³⁾ Lupič platí za zemského škůdce. Lidé takoví mají býti trestáni, kde se dopadnou.²⁴⁴⁾ Citovaná shora smlouva ze dne 10. září 1486 určuje také trest na hrdle a statku na ty, kdo bijíce falešnou minci, teprve s pomocí královskou mohou býti přemoženi.²⁴⁵⁾

Smlouvy vytýkají dále jako zvláštní trest i zboření hradu. Hrady těch, kteří, práva neposlechše, musí vojenským dobýváním jejich hradu ku náhradě škody býti nuceni, mají se zbořiti, vyrovnávajíc poškozené. Jsou-li na hranicích, má se však dle smlouvy ze dne 12. března 1337 mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem rozhodnutí královskému zůstaviti, zda mají býti zbořeny, či zda králové, dadouce z nich odškodněnou, chtějí je obsaditi lidmi pokojnými.²⁴⁶⁾ Zboření hradu je vůbec ve středověku, i dle našich smluv následek dobytí jeho na odbojníkovy.²⁴⁷⁾

Některé smlouvy zmiňují se také o jakémsi trestu do n u c o v a c í m, aby se škoda nahradila. Jak již výše uvedeno, mají se dle smlouvy ze dne 5. září 1360 rušitelé míru stíhati jako „feinde und strazzrawber“ a mají se nutiti „an leibe und gute“, až škodu

²⁴¹⁾ Č. 335.

²⁴²⁾ Č. 323.

²⁴³⁾ Č. 340..

²⁴⁴⁾ Č. 284.

²⁴⁵⁾ Č. 340.

²⁴⁶⁾ Č. 107, 345.

²⁴⁷⁾ Č. 294, 323, 340.

nahradí. Nucením takovým rozumí se patrně zabavování statku a osoby.²⁴⁸⁾

Výše zmíněný rozdíl mezi obzvláště nebezpečnými činy jich veřejnou násilností má svůj reflex i v trestání. Zjevné loupeže trestají se dle smlouvy ze dne 14. dubna 1464. zabavením statků a vyhoštěním ze země, tajné škody oznámí se pánovi, aby zjednal spravedlnost.²⁴⁹⁾ Smlouvy některé neurčují, jaký trest se má vyřknouti. Omezují se pouze na to, že panovníci té které země mají „inobedientes mulctare et punire e et ad id illos cogere, ut impendant laesis et dampnum passis satisfactionem“.²⁵⁰⁾ Někdy zůstává pouze při s o u k r o m o p r á v n í n á h r a d ě š k o d y. Vymáhá se soudně na pachatelích. Teprve byla-li odpírána, přikročí se ku nucení, k obklíčení hradu a jeho zboření.²⁵¹⁾ Náhrada škody vystupuje jako trest zvláštní, musí-li ji platiti ten, kdo neposlechl honění.²⁵²⁾ aneb kdo jako přechovávající nebo liknaví úředníci musí škodu, pachatelem způsobenou, sami zaplatiti.²⁵³⁾ Při některém trestu bere se i zřetel na bezvinnou rodinu zločincovu. Kdo přechovává loupežníka, má dle smlouvy ze dne 10. září 1486 mezi Vladislavem a Matiášem býti obležen, na hrdle trestán, a jeho zámek zbořen. „Všakž proto, poněvadž nemá nevinný trpěti vedle vinného, ač by takový děti nebo přátely měl, to zboží od toho zámku na jeho děti nebo přátely má spadnutí.“^{253a)}

V první části v kapitole o utvrzování smluv byla učiněna zmínka o trestech církevních. Tyto tresty mohou postihovati mimo smluvní strany jako rušitele, také poddané jako rušitele smlouvy. Dle míru ze dne 13. července 1271 mezi Přemyslem Otakarem II. a králem uherským Štěpánem stíhá tresty církevními „graviora“, spáchaná se strany české na Uhřích, biskup olomoucký, se strany uherské na Česích arcibiskup ostří-

²⁴⁸⁾ Č. 195.

²⁴⁹⁾ Č. 323.

²⁵⁰⁾ Č. 317, 320, 340.

²⁵¹⁾ Č. 107.

²⁵²⁾ Č. 107.

²⁵³⁾ Č. 87.

^{253a)} Č. 340.

honský.²⁵⁴) Dle míru ze dne 12. září 1277 má, bude-li potřebí, vedle proskripce Otakarovy také místní biskup vyřknouti exkomunikaci na rušitele míru.²⁵⁵)

Jak z vylíčeného vidno, upravují smlouvy i otázku místní kompetence při trestním stíhání. V dnešní vědě práva trestního, ač ovšem nikoli jednomyslně, mluví se tu o principu osobním nebo-li národním, territorialním, ochranném, o principu společných zájmů a principu světovém.²⁵⁶) Kdybychom případy našich smluv pod tyto principy měli uvést, tedy byl by to ovšem v první řadě princip společných zájmů, podle kterého se stíhání řídí. Vždyť smlouvy právě vycházejí ze společného zájmu stran. K ochraně jich se uzavírají a k ochraně jich se smlouvám ukládá, aby trestné činy, ve smlouvách vyjmenované, trestali. To jest však jen jakýsi princip základní, jakýsi rámec principů ostatních. V rámci tohoto principu docházejí ku platnosti i principy druhé, kde jednotlivé státy sice podle smluvního práva, ale také podle trestních norem svého práva zločince stíhají. V tomto rámci stojí v popředí princip osobní nebo-li národní. Každý stát trestá si jen své lidi. Odpovídá to poměrům středověkým, kde každý podléhá jen svému právu. Tak dle míru ze dne 13. července 1271 má Čechy souditi z vlastní nebo přenesené pravomoci biskup olomoucký, Uhry arcibiskup ostruhomský. Dle téhož míru hrozí i Otakar, že odejme všechny statky všem osobám, které k němu od uherského krále přešly, dopustí-li se výbojů na hranicích.²⁵⁷) Dle míru ze dne 12. září 1277 potrestá ty své lidi na hranicích, kteří na lidech rakouských škod se dopustí. To slibuje pak i Rudolf ohledně svých lidí.²⁵⁸) Také Kunhuta chce dle smlouvy z r. 1279 s vévodou opolským trestati toho, jak prohlašuje, „quispiam in nostro residens dominio, terram ipsius affecerit spoliis seu rapinis clandestinis“.²⁵⁹) Smlouva ze dne 19. listopadu 1335 mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem výslovně

²⁵⁴) Č. 6.

²⁵⁵) Č. 13.

²⁵⁶) *Liszt*, Lehrbuch des deutschen Strafrechts (12. v.), 101 a násl. *Janka*, Das österr. Strafrecht, 34 a násl.

²⁵⁷) Č. 6.

²⁵⁸) Č. 11.

²⁵⁹) Č. 14.

vytýká tuto odvislost pachatelů od práva, jemuž podléhají. Zmiňujíc se o poddaných krále polského (subjecti), kteří na poddaných krále českého dopustí se nějakých výbojů, ukládá knížeti nebo hejtmanovi, „sub cuius iurisdictione talia committuntur“, aby je přiměl ku náhradě. Slovy těmi chce se právě naznačiti osobní dosah pravomoci dotyčného jejího držitele. Nemíní se tím místo spáchaného činu. Smlouva tato je odlišuje od tohoto určení. Je-li totiž potřeba, aby výbojník ve svém hradě byl oblehnut, žádají se za pomoc ti, „in quorum terris spolia sunt commissa“.²⁶⁰) Později se však již nerozeznává příslušnost státní, a slibuje se na př. ve smlouvě ze dne 5. září 1360, že bude jako „feind und strazzrawber“ stíhán, kdo cizí poddané, procházející územím smluvce nějak napadne nebo poškodí.²⁶¹) Jsou to vlastně již jen stíhání zločincové z horkého účinku, kde ode dávna principu teritoriální platí. Tak také smlouva ze dne 2. prosince 1459 stanoví, že „frefel und missethat sol berechtet werden an den gerichtten, darinn der missethäter gegriffen wurde“.²⁶²) „Schedeliche leute“ mají však býti trestáni všude, kde se dopadnou, neboť to jest „der schedelichen leute recht“.²⁶³) V stíhání jich přihlašuje se nám již princip světový. Nezáleží na tom, odkud pocházejí a kde zločiny spáchali.

Soukromé právo upravují naše smlouvy ve dvojím směru, jednak mezi panovníky, jednak mezi poddanými. Soukromé právo panovnické bylo z větší části probráno při smlouvách územních a svatebních. Zde jest k němu ještě učiniti několik dodatků. Panovníci sami v některém směru obmezují se ve své právní způsobilosti. Tak smlouvou ze dne 1. srpna 1354 zavazuje se Karel IV. a markrabí moravský Jan vůči markrabí braniborskému Ludvíkovi, a tento pak vůči nim, že nebude jeden v zemích druhého žádných hradů, měst a statků kupovati a že nikoho, kdo jest v jejich zemích usedlý, do své služby nepřijme, leda že by mu to druhý přál z dobré vůle.²⁶⁴)

²⁶⁰) Č. 87.

²⁶¹) Č. 195.

²⁶²) Č. 313, 323, 338.

²⁶³) Č. 284. *Zallinger*, 194 a násl.

²⁶⁴) Č. 166.

Podobný obsah mají i smlouvy ze dne 20. dubna 1355,²⁶⁵⁾ 3. prosince 1355²⁶⁶⁾ a 1. ledna 1358²⁶⁷⁾. Mimo to dotýkají se naše smlouvy ještě jen jednotlivých konkrétních soukromoprávních poměrů stran samých. Tak na příklad v míru ze dne 6. května 1277 se stanoví, že Přemysl Otakar, dluhuje-li ještě nějaké peníze Jindřichu Kunringovi, maršálku rakouskému, nebo jeho choti, má mu je doplatiti.²⁶⁸⁾

Úprava soukromého práva poddaných uzavíranými smlouvami je té doby ještě sporá. Ze svrchu uvedených smluv, které obmezují soukromoprávní způsobilost panovníkovu, lze však vybrati a contrario i nezpůsobilost cizích poddaných vstoupiti do služeb druhého smluvce. Způsobilost cizinců k nabývání statků v Čechách a vstupování jich do služby obmezuje platné právo, zápisy sněmovní a zřízení zemské.²⁶⁹⁾ Časem a také místně cizozemci ovšem statků nabývají, a neschází ani případů, kde sám český král nabízí cizímu panovníkovi v příčině majetku jeho poddaných v Čechách recipocitu.²⁷⁰⁾ V nějakém směru zasahují však přece naše smlouvy do způsobilosti k nabývání statků. Smlouvou ze dne 25. března 1446 se totiž stanoví, že po čas osmiletého příměří mezi Moravou a Rakousy nemá žádné město, žádný hrad, zámek a dům v Rakousích nikomu nebezpečnému k válce, útoku nebo loupeži býti prodáván, zastavován, propůjčován a popříván.²⁷¹⁾ V záповěď tuto jsou ovšem zahrnuti také lidé domácí. V příčině koupě a prodeje svršků jsou cizinci ve smlouvách na roveň postaveni domácím. Zaručuje se jim, jak výše již uvedeno,

²⁶⁵⁾ Č. 168.

²⁶⁶⁾ Č. 174.

²⁶⁷⁾ Č. 185.

²⁶⁸⁾ Č. 12.

²⁶⁹⁾ Ač. 19, 493. Knížky z nálezů desk zemských, Cizozemci úřadovani zámkuov v Čechách držeti nemají . . . Cizozemcům v Čechách zámkuov prodávati žádný nemá. Viz také str. 39, pozn. 47 a 48 tohoto spisu.

²⁷⁰⁾ Začo, ggaw, C., 241, 1 (8./6. 1522). Král Ludvík, jsa sám k takovým i větším povinnostem ochoten, žádá vévody saské Friedricha a Jana, aby povolil Ludvíkovu poddanému, Křištofovi Tosovi, by mohl v jejich úradě Veitspergu napadlý mu statek prodati a rytířským manem osaditi a z peněz malý dluh na statku zaplatiti.

²⁷¹⁾ Č. 294.

živnost a obchod z jedné země do druhé.²⁷²⁾ Ovšem je obmezuje začasto jim nepříznivé právo městské. Vstupování do služeb v cizině, jak dotčeno, smlouvy časem propouštějí,²⁷³⁾ ač tu a tam český sněm to zapovídá.²⁷⁴⁾

Smlouva ze dne 10. září 1486 mezi Vladislavem a Matiášem upravuje i promlčení vzájemných nároků jich poddaných. O „záščí“ z jedné země do druhé má do třetího práva nebo do třetího roku konec se státi, aby poddaní škod a nákladů mohli býti zbaveni.²⁷⁵⁾

Nemovitosti, jak přirozeno, podléhají právu místa, kde leží. Vyslovuje to smlouva ze dne 10. září 1486 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiášem. Oddělením Moravy od Čech nastaly, jak jsme se již o tom zmínili, pochybnosti, zda poddaní, sídlící pod jedním panovníkem a mající statky pod druhým, těmito statky jsou vůči němu něčím povinni. Smlouva tato rozhoduje tyto pochyby. Poddaní, kde statky drží, mají dle práva země i své povinnosti.²⁷⁶⁾

Jinak není pro poměry mezi různými poddanými žádných zvláštních předpisů. Věc jest tedy posuzovati podle práva, kterému právní poměr náleží. Vyjadřuje to smlouva ze dne 17. prosince 1406 mezi markrabím Joštem a vévodou rakouským Leopoldem. Nároky, které poddaní té které strany, preláti, duchovní, páni, rytíři a panoši, měšťané, sedláci a židé „von geltschulde oder erbschaft wegen“ proti někomu mají, mají býti rozhodnuty „mit dem rechten, wo iczlichen zum rechten gehoret nach irem landrechte“.²⁷⁷⁾ Také se odkazují podobné pohledávky ku svým příslušným instancím v té které zemi, kde žalovaný sídlí.

²⁷²⁾ Viz pozn. 102), 103), a 104)

²⁷³⁾ Viz pozn. 127), 129)

²⁷⁴⁾ Viz str. 39, pozn. 47, 49.

²⁷⁵⁾ Č. 340.

²⁷⁶⁾ Č. 339. Ač. 5, 461 (17./3. 1496). Nález Vladislava s moravskými pány ve při pánů a vladýků markrabství moravského s Michalem Eicyn-garem: „Ale poněvadž páni a obyvatelé markrabství moravského starodávní a starší zvyklosti a práva mají, takže každý obyvatel, i ten, ktož chce který statek v témž markrabství moravském mieti anebo ježto by k právu zemskému příslušel, že má ten každý podle práva téhož markrabství živ býti a s nimi se srovnati.“

²⁷⁷⁾ Č. 279.

I slibuje se, že se tu vyhoví v městě po právu městském, v zemských soudech po právu zemském.²⁷⁸⁾ Tak stanoví i smlouva ze dne 20. listopadu 1459 mezi králem Jiřím a falckrabím Albrechtem: „Ist sach, das ein Beheim zu einem Bair ze sprechen hat, so sol der Beheim von dem Bair recht nemen zu Bairn an den enden, do er gesessen, als landsrecht ist, hat dann ain Bair zu einem Behaim ichts ze vordern oder ze sprechen, darumb sol er von dem Beheim widerumb auch recht nemen zu Beheim als landsrecht ist“.²⁷⁹⁾ Z těchto vlastně procesních pravidel můžeme usouditi, jaké právo pro soukromoprávní nároky mezi různými poddanými platí. Procesní pravidla odkazují žalobce k soudu, kde žalovaný bydlí. Podle práva, kterým se soudí u tohoto soudu, posuzuje se i právní poměr. I můžeme z toho vybrati pravidlo, že každý závazek posuzuje se podle vlastního práva toho, kdo se zavazuje, anebo o jehož převod práva jde. Právo toto ovšem může cizinci nárok vůbec odírat.²⁸⁰⁾

Strany samy mohou ovšem již napřed smluviti, že spory jejich podle určitého práva mají se posuzovati. Dle míru z r. 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem mají spory mezi vévodou bavorským a biskupy solnohradským, bamberským, řezenským, pasovským, frýnským a brixenským rozsuzovány býti společnými rozhodčími „consuetudine patrie seu terre Bawarie comprobata“.²⁸¹⁾

IV.

Řešení sporů mezi různými panovníky a poddanými.

Dělidlo mezi spory různých panovníků a různých jejich poddaných dávají samy smlouvy. Poruší-li se uzavřená smlouva stranou jednou nebo jejími poddanými, jde o věc strany druhé,

²⁷⁸⁾ Č. 294.

²⁷⁹⁾ Č. 312.

²⁸⁰⁾ Viz na př. knihy z nálezů města Prahy jejich rukop. II. 1128 (1497), že statek připadá na nejbližšího dědice, který je s městem trpící.

²⁸¹⁾ Č. 8.

o spor tedy panovníka. Naproti tomu jsou spory poddaných jen takové pře, které mimo smlouvu z různých příčin právních a hospodářských vznikají.

Řešení sporu je nutné. Uzavřené smlouvy zůstaly by bez účinku, kdyby tu nebylo moci, která by je prováděla. Nesrovnaný spor by smlouvu zrušil a nepřátelství mezi stranami znova zahájil. Mocí takovou jsou panovníci sami, jejich vlastní orgány a pak společné orgány spojených stran.

V Čechách vyhrazuje si král přímo majestátem, aby obyvatelstvo, majíc co činiti s cizozemci, jenom na něho se obracelo, samo však ničeho nepodnikalo. Chce mu s pomocí vši koruny sám ku spravedlnosti dopomoci.¹⁾ Jako takové případy uvádějí se obzvláště škody, které se domácím obyvatelstvu od cizozemců dějí. Král, jemuž se to oznamuje, běte o tom radu s pány soudu zemského a vladykami, úředníky zemskými, radami soudu komorního, z panského a rytířského řádu, a s hejtmany krajskými. Rozvažuje s nimi, co vzhledem k uzavřeným smlouvám má se činiti.²⁾ Naproti tomu ale také český král i sám obyvatelstvu

¹⁾ Ač. 5, 473 Majestát Vladislavův ze dne 31. května 1497: „i o všechny jiné obyvatele Koruny české; kteříž mají činiti s cizozemci, že jich opustiti neráčíme konečně s pomocí vši koruny české, kdož jsou nám toho pomoci přirekli, v jich spravedlnosti, a zase též ode všech spravedlivě učiniti chceme; než oni bez vuole naší všichni obyvatelé koruny české nic počínati nemají s cizozemci svévolně.“ Viz též str. 40 pozn. 50 tohoto spisu.

²⁾ Ač. 6, 384 Starý nález zemský v majestátu Vladislavově ze dne 2. srpna 1508: „Kteřížbykolivěk obyvatelé v tomto království byli, aby žádní Němcuov ani rejtaruov nepřechovávali, aby zemi škoditi jměli, ani z země ven aby válku do cizích zemí jměli vésti. Ani věžnuov aby žádný v svém obydlí z cizích zemí nepřijímali bez vuole krále JMti a pánuov a rytířstva, kteříž v soudu zemském a v radě JMti jsou. Pakližby se komu škoda od cizozemcuov stala, ten má to na krále JMt vznésti, tehdy na pány a vladyky do plného soudu vznésti má, a král JMt skutečně o to aby ráčil státi, kterakby jeho spravedlivost od cizozemcuov jměla dopomožena býti podle zápisuov a smluv, kteréž JMt a koruna tato s okolními zeměmi má. Pakližby komu z cizích zemí přes smlúvy a ne podle smlúvy svévolně spravedlivého učiniti nechtěli, ačby kto z cizozemcuov činiti jměl, tehdy napřed král JMt se pány soudu zemského a vladykami, s úředníky zemskými a s radami soudu komorního z panského, z rytířského řádu a s hejtmany krajuov rozvážiti se to má, jak ten svého dobývati na cizozemcích má, a pak jemu toho dopomáháno býti, aby k své spravedlivosti přijíti

českému rozkazuje, dopouští-li se čeho na obyvatelstvu cizím.³⁾ Pevný řád usnesen o tom r. 1508 na sněmu svatojakubském a byl Vladislavem dne 10. srpna 1508 potvrzen.⁴⁾ Vztahuje se na cizinecké věci, které obecným řádem a právem nemohou se vyříditi. Tak poselstva a válečné opovědi z cizích zemí, škody od cizozemců, války ven ze země a dopomáhání ku právu. Věci tyto mají rozhodovati soudcové zemští nebo sněm obecný. Hranice jejich kompetence se neudávají. Snad je činí důležitost věci. Snad lze na sněm vznést každou věc, ať důležitá nebo nedůležitá.⁵⁾ Soudce zemské svolá purkrabí, jemuž případ třeba oznámiti. Sněm svolává král, zvěděv od purkrabího jeho potřebu. V osobě purkrabího soustřeďuje se takto veškerá agenda cizinecká. Purkrabímu oznamuje také kancléř poselstva z cizích zemí, která na něho přicházejí. Jako jiný orgán fungují v XV. a na začátku XVI. století také krajské sjezdy. Na nich dějí se porady o tom, co proti oběma druhům škod, ze země a do země, má se podniknouti.⁶⁾

mohl. Tak při tom se ten zachovaj, což tu nalezeno bude. Tento obecní nález starý, i což se jest k němu kdy přičinilo, má hajtmanóm po všech krajích vypsaný zpráv dán býti, aby se věděli čím zpravití.

³⁾ Začo, ggaw, r. fol. 319b, 1—10 (12./6. 1459) Jiří píše vévodovi saskému Friedrichovi, že nařídil vévodovi Vlodka, aby vydal freiberským občanům uloupený jim statek. — Ač. I, 334 (23./8. 1508) Král Vladislav zapovídá Heřmanovi z Janovic, aby na knížeti bavorském svou spravedlnost válečně postihal, poněvadž tento chce o tom s ním ohledán býti.

⁴⁾ Ač. 6, 386 a násl.

⁵⁾ Začo, amba, fasc. 151 (28./3. 1519) Bavorský vévoda Friedrich píše na shromážděné stavy v Praze o sporu, který má s pány z Guttenšteinu o panství Flosserburg; stěžuje si na nájezdy a škody českých obyvatelů a odvolává se na erbanuňk.

⁶⁾ F. R. A. 20, 25 (1451). V polovici září 1451 učinili Bavoři vpád do Čech a vypálili několik vesnic. Odvetou činí tak zase páni čeští v Bavořích. V říjnu na krajském sjezdu v Plzni bylo usneseno, že se má cestou práva věc s vévody bavorskými vyrovnati. — Ač. 15, 67 (5./12. 1493) Zdeněk st. ze Sternberka zve Henricha ze Švamberka na krajský sjezd do Plzně, kde páni, rytířstvo a města mají uvážiti, jaké škody se dějí do kraje z Němec, podobně i poddaným p. ze Švamberka. — Ač. 7, 103 (1514). Na sjezdu v Benešově sjíždějí se někteří z pánův a rytířů, jsouce z krajů království českého posláni, a radí se o škodách, které kníže z Minsterberku učinil poddaným v knížectví rakouském. Usneseno, aby se dala Maximilianovi zpráva, že se tak nestalo s vůlí pánů a rytířů, nýbrž že jsou spíše ke službám jemu ochotni.

První cesta, než dochází k nějakému spornému řešení, je asi pokus přátelské dohody. Dopisuje se sousednímu panovníkovi, aby věc napravil, případně na dobrotu podal.⁷⁾ Na základě obapolného jednání činí se pak bezpečnostní opatření obou zemí.⁸⁾

Na Moravě mají již landfridy od začátku XV. století předpisy o škodách z cizích zemí. Nikdo nemá podnikati válku sám, sice bude platiti za zemského zhoubce. Má škody, které se stanou, oznámiti JMké, knězi biskupovi, hejtmanovi a pánům moravským, „aby se mu stalo rovné“. Tito pak věc opatří obesláním. Dopíšou tedy asi do sousední země a položí případně porovnáci roky. Nesrovnají-li se věci, mají pomoci a raditi, jak by se poškozenému rovného dostalo. Co pak poškozený ven ze země učiní, tím landfridu neporuší.⁹⁾ V polovici XV. století je to asi hejtman s radou, na kterého třeba se tu obracet. Ale i landfridníci sami mohou

⁷⁾ Ač. I, 322 (26./11. 1451) Jiří z Poděbrad a purkrabí nejvyšší Zdeněk ze Sternberka píšou bavorskému vév. Albrechtovi, aby na jejich spolujednotníka Petra Zmrzlíka mocí nesahal, ale na dobrých lidech s ním přestal. Nemohli by jej jako spolujednotníka opustit. — Ač. 9, 142 (3./10. 1475) Zdeněk ze Sternberka, nejv. purkrabí, Vokovi z Rosemberka, aby o své újmě války do Rakous nezačínal. Kdyby jeho věc byla, nechtěl by o to se vši zemí zacházeti, ale obeslal by hejtmany a pány v té krajině, aby to stavili. A jestliže by to nechtěli, vznesl by to na své přátele a s jich pomocí a radou hleděl by pak ke vši zemi. — Ač. 15, 31 (20./11. 1478) Jan ze Švamberka žádá císaře Friedricha za náhradu škod, které se staly od jeho poddaných, ne-li aby složil rok a k němu svou radu vyslal. — Ač. 10, 70 (1./7. 1494) Petr z Rožmberka, nejv. hejtman král. č., Henrichovi ze Švamberka, aby neosazoval jisté hory proti knížeti Albrechtovi bavorskému, ježto tento se poddává, aby ohledáno a rozeznáno bylo, jestliže ta hora přísluší ke Koruně české či do Bavor. Kdyby jej však Albrecht napadl, přátelé jej neopustí. — Začo, ggaw, reg. B. 324, 12 (19./5. 1509) Král Vladislav žádá vévody saské Friedricha a Jana, aby nepřátele a rušitele míru českého království ve svých zemích netrpěli a nepodporovali. Vévoda Jan to slibuje. (16./6. 1509.) — Ač. 15, 135 (6./11. 1517) Purkrabě Domažlický Kristofovi ze Švamberka o škodách, způsobených Chodům od Němců z Mnichova. Má se o tom psáti fictumovi nebo hejtmanovi mnichovskému, l. c. 145 (9./9. 1518) škody z Bavor.

⁸⁾ Začo, ggaw, reg. B. 323, 9 (1509?) Ujednání mezi hejtmany a rady krále českého a sousedními knížaty a pány k ochraně proti zemským škůdcům, opatření na horách, věžích a cestách.

⁹⁾ Ač. 10, 248 landfried z 17./11. 1421, 251 z 4./3. 1434.

věc dáti dobrými lidmi nebo právem rozhodnouti.¹⁰⁾ Ke konci XV. a na začátku XVI. století má to poškozený vznésti na krále, hejtmana, pány a všechny obyvatele. Nemohou-li mu král, hejtman a páni slušnými a pokojnými prostředky ku jeho spravedlnosti dopomoci, může z dopuštění a vůle krále, hejtmana a pánů válku začítí.¹¹⁾

Dojde-li ku válce, je to již stav mimosmluvní, který právě smlouvami má se zabrániti. Smlouvy až na případ branné pomoci přátelům dle míru ze dne 6. května 1277¹²⁾ se o takovém násilném řešení sporu nezmiňují.

Spory lze nejprve řešiti vlastními, vnitrozemskými orgány soudními. Smlouvy, upravující toto souzení, zasahují tím do poměrů vnitrostátních. Orgány, kterých se tu k řešení sporu užívá, mohou býti stávající již orgány zemské správy anebo stranou zvláště k tomu zřízené.

Jako orgán soudní, který porušení smlouvy se strany poddaných mstí nebo náhradu škody zjednává, funguje v první řadě sám panovník. Dle míru ze dne 12. září 1277 slibují si Přemysl Otakar II. a Rudolf vzájemně, že do dvou neděl (infra quindenam) poženou ty, kdo škody způsobí, k náhradě jich z jejich práva a statku.¹³⁾ Místo, kde se před panovníkem spory takové projednávají, je patrně tedy jeho soud dvorský, případně jeho soud delegovaný. Také pro „spolia seu rapinae clandestinae vel apertae“ od lidí Kunhutiných na lidech Vladislava, vévody

¹⁰⁾ Ač. 10, 270 landfrid z 26./2. 1456.

¹¹⁾ Ač. 10, 322 landfrid z 10./4. 1496, 287 usnesení mor. sněmu z 6./1. 1516.

¹²⁾ Č. 12.

¹³⁾ Č. 13. R. B. 2, 996 Form. lit. Václav uzavírá mír s míšenským markrabím Jindřichem. Dopustí-li se na hranicích někdo z jeho poddaných výboje v zemi Václavově, do 4 neděl, jak jej o tom Václav zpraví, vyzve toho, kdo škodu způsobil, aby ji nahradil. Neučiní-li tak do 4 neděl, zakročí proti němu zbrojnou mocí jako proti zbůjníkovi. Václav na jeho žádost pošle mu na pomoc sto obrněných jezdců. Jezdce tyto bude vyživovati markrabí, škodu však hraditi nebude. Nevyhoví-li markrabí této povinnosti, deset jeho věrných vjede do Perna a zůstane tam, pokud nebude odškodněná za výboj dána. Oněch deset tento mír také zaslíbí, l. c. čeští páni slibují, nevyhoví-li podobné povinnosti Václav, že vjedou do ležení v Litoměřicích (1284 n. 1285).

opolského, soudí se na jejím, tedy dvorském soudě.¹⁴⁾ Dle smlouvy ze dne 12. března 1337¹⁵⁾ mezi králem českým Janem a králem polským Kazimírem mají škody poddaných souditi hejtmani, jichž jurisdikci podléhají. Smlouva hejtmany tyto také jmenuje. Jsou to kališský, vratislavský, poznaňský a hlohovský. Dle smlouvy ze dne 13. července 1341 prohlašuje Kazimír o svém poddaném, který na hranicích nějakého příkoří se dopustí: „illum ad nostram vocare praesentiam et ad tenendum eius iusta placita ac ad faciendum super hoc, quod rationabile sit et iustum, coarctare tenebimur.“¹⁶⁾ Stejně také dle smlouvy ze dne 20. září 1344 slibuje markrabí míšenský Friedrich markrabí moravskému Karlovi, že do jednoho měsíce, jakmile jemu nebo jeho zemskému hejtmanovi o tom zpráva bude podána, proti tomu škůdci ku právu dopomůže, který z jeho lidí na markrabí moravském nebo jeho poddaných nějaké loupeže se dopustí.¹⁷⁾ Dle smlouvy ze dne 7. září 1346 mezi králem českým Janem, markrabím moravským Karlem, vévodou korutanským Janem a králem polským Kazimírem zavazuje se plnomocník českého krále Jana, že na hradě Haliči postaví toho, kdo polskému králi nějakou škodu způsobí.¹⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 13. prosince 1360 mezi Karlem IV., markrabím moravským Janem a vévodou rakouským Rudolfem mají spory takové býti rozsouzeny „iuxta utrarumque terrarum antiqua iura et consuetudines“¹⁹⁾. Dle smlouvy ze dne 29. listopadu 1460²⁰⁾ a ze dne 27. května 1462²¹⁾ má i král polský Kazimír, i král český Jiří trestati a ku náhradě škody nutiti ty, kdo se nějakých škod na králi druhém nebo na jeho poddaných dopustí.

Strany dále ustanovují ku rozřešení sporu nové orgány, toliko však jednostranné, z osob jedné strany brané. Takové orgány jsou zejména biskup olomoucký a arcibiskup ostřihomský dle míru ze dne 13. července 1271 mezi Přemyslem Ota-

¹⁴⁾ Č. 14.

¹⁵⁾ Č. 107.

¹⁶⁾ Č. 116.

¹⁷⁾ Č. 124, 142, 256.

¹⁸⁾ Č. 129.

¹⁹⁾ Č. 198, 252.

²⁰⁾ Č. 317.

²¹⁾ Č. 320.

karem II. a uherským králem Štěpánem.²²⁾ Porušení míru od Čechů proti Uhrům soudí, jak již uvedeno, biskup olomoucký, porušení míru od Uhrů proti Čechům arcibiskup ostráhomský, buď ze své vlastní pravomoci nebo z pravomoci prorogované. Také mírem ze dne 12. září 1277 ustanovuje se vedle světské moci i místní biskup, aby na rušitelé míru svou exkommunikací vynášel.²³⁾ V míru mezi Přemyslem Otakarem II. a markrabím míšenským Jindřichem ustanovuje se ze zemí Otakarových pět osob, které mají brániti, aby z těchto zemí neděla se žádná škoda markrabímu a jeho lidem, a stane-li se, tak aby ji napravovali. Stejně tak má učiniti i markrabí.²⁴⁾ Dle smlouvy ze dne 11. srpna 1459 povolávají se k rozhodnutí pří mezi císařem Friedrichem III. a českým králem Jiřím a jich poddanými radové panovníka strany žalované.²⁵⁾

Strany mohou však voliti i zvláštní společné orgány ku řešení sporu. Je to zvyk, ode dávna ve stycích mezi státy zachovávaný. Orgány takové mohou býti trvalé nebo jen příležitostné, teprve když se na ně sporná věc vznese, v činnost vstupující. S obojím druhem orgánů setkáváme se ve vlasti forem styků mezistátních, v Itálii. Trvalý orgán svého spolku má toskánská liga z r. 1197 ve svých „rectores neboli capitanei“.²⁶⁾ I později scházejí se syndikové a vyslanci spojených

²²⁾ Č. 6.

²³⁾ Č. 13.

²⁴⁾ R. B. 2, 993, Form. lit. Otakar uzavírá mír s markrabětem míšenským. Nikomu nebude pomáhati proti němu, aniž co kdy učiní na jeho újmu, také průchod nepovolí svými zeměmi, městy, městy a hrady, kdo by ho nějak obtěžovali chtěli, aniž jakou nesnáz ze svých zemí; nebudou u něho v přízni, kdo by ho nějak stěžovali nebo napadati chtěli. Ustanovuje pět osob, které by zabraňovaly, aby se ze zemí Otakarových markrabímu neb jeho lidem jaká škoda neděla, a stane-li se, aby ji napravovaly. Stejně i markrabí tak učiní.

²⁵⁾ Č. 310.

²⁶⁾ Documenti di storia ital. X, 33: „Quicumque ex ista societate fuerit electus rector sive capitaneus, teneatur recipere regimentum, et termino sibi imposito teneatur regere et conducere totam societatem melius quam sciverint et potuerint bona fide sine fraude . . . Et si lis vel discordia seu guerra apparuerit inter civitatem et civitatem seu episcopum vel comitem et castellum seu alios qui per capud fuerint ex ista societate, teneantur praedicti rectores omnes vel idonea pars eorum ire ad terras et loca et

měst „a parlamento“, aby jednali o věcech, městům společných, spolek uzavřený utvrzovali a, co potřebno, ustanovovali.²⁷⁾ Podobná, ač dočasná, je instituce, kterou zavádí mír ze dne 12. září 1277 mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem. Každá strana jmenuje tu několik osob, které se mají usnášeti, co by se jim zdálo „pro solidiori et utiliori amicitia et concordia firmiori“.²⁸⁾ Úkolem takovýchto trvalých orgánů je ochrana míru.²⁹⁾ I říká se jim „conservatores pacis“.³⁰⁾ Vedle nich stojí v Němcích obyčejně nad mírem zvláštní osoby, soudcové, zvaní „judices provinciales, landrichter,³¹⁾ proscutores,³²⁾ capitanei³³⁾ nebo hejtmani,³⁴⁾ advo-

homines, inter quos et quas discordia esset, et inter quos amicabili conventionione consensu partium finire, si possunt, prout eis melius visum fuerit. Et teneantur rectores ter singulis annis simul coadunari, ubi eis visum fuerit, et plus si eis placuerit, et tractare et providere, quae viderint expedire et utili fore toti societati praedictae.“

²⁷⁾ L. c. VIII (1313), (1316).

²⁸⁾ Č. 13.

²⁹⁾ M. G. L. S. IV, 6, 361 (1177) Pax veneta: Ad observationem autem treugae de singulis civitatibus utriusque partis et de terra marchionis Montisferrati duo eligentur, qui iureiurando firmabunt, quod bona fide dabunt operam ad observandam treugam . . .

³⁰⁾ M. G. L. S. IV, 3, 331 (29./12. 1282) Smlouva Rudolfova s vévodou bavorským o míru ve Švábsku a Bavorsku. Electi et denominati pro iudicibus et conservatoribus huius pacis“ jsou se strany královské v Hořejším Švábsku Volkmar de Kenemata a bratři ze Schellenbergu, v Dolejším Švábsku Grusse a Ulricus zvaný z Eychenu, v Bavorsku se strany falckrabího Winchard z Rorbachu, Chunrad z Wildenrode vicedom v Horním Bavorsku, Spet de Vemmingen a vicedom v Bavorsku Dolním. Tito za pomoci šlechty a měst napravují rušení míru. — l. c. 363 (7./2. 1286), 625 (26./10. 1294), l. c. 4 (24./6. 1298). 528 (1296) Nos Gherlacus Dominus de Bruberch, capitaneus et duodecim pacis conservatores per terram Thuringie generalis, l. c. conservatores pacis per Saxoniam, *Schwalm*, Die Landfrieden in Deutschland unter Ludwig dem Baiern, 169 (1341?). Viz též str. 15. pozn. 66 tohoto spisu.

³¹⁾ M. G. L. S. IV, 4, 101 (1301). Úmluva mezi Albrechtem, králem římským, biskupem štrasburským, basilejským, lantkrabím elsaským a městem Strasburgem a Basilejem na 4 léta. Každá strana jmenuje soudce uber den lanfriden, král tři, biskupové po dvou, ostatní strany po jednom, l. c. 3, 1227 (21./10. 1310) Pax Westfalica altera. Kolínský arcibiskup a biskup paderbornský uzavírají mír na 5 let. Ustanovuje se také, kdo má mír chrániti: maršálek westfálský se 4 osobami za městské pomoci. — M. G. L. S. IV, 5 (11./3. 1318) Sententia pacis generalis Thuringiae. Lantrichter über den lanfride. U. S. E. 2, 677 (21./10. 1386), 678, 679, 687,

cati pacis nebo landvogete.³⁵⁾ Počet těchto trvalých orgánů je rozdílný. Bývá jich pět,³⁶⁾ sedm,³⁷⁾ devět,³⁸⁾ dvanáct,³⁹⁾ třináct⁴⁰⁾ a sedmnáct.⁴¹⁾ Lichý počet je zpravidla tehdy, stojí-li v čele nějaký „obman“,⁴²⁾ při devíti „gemeiner nundemann“.⁴³⁾ Osoby jmenují se někde „retgheven“.⁴⁴⁾ Scházejí se v „lantding“⁴⁵⁾ nebo „vor-bodinghe“.⁴⁶⁾

Ze smluv našich mají jen dva míry podobné trvalé orgány: mír ze dne 7. srpna 1358, uzavřený pro Bavorsy a Franky a také pro země, které Karel IV. má „als ein keiser und als ein kunig zu Beheim diseit des Behaimschen walts“⁴⁷⁾ a mír ze dne 13. dubna 1412 uzavřený pro Cheb, Locket, zámek Hertenberg a Nýdek a sousední země německé.⁴⁸⁾ V prvním zřizuje se zvláštní soud v Rotenburku. Má tu souditi hejtman

684. C. S. R. I. B. I, 68 (20./2. 1384), 86 (20./9. 1384), 98 (30./1. 1385, 142 (13./12. 1386), 265, 282, 298, 299, 310, 350, 366, 367, I. c. 2, 270, I. c. 3, 97, 98, 318.

³²⁾ *Schwaln*, Die Landfrieden in Deutschland unter Ludwig dem Baiern, 15 (1298).

³³⁾ Viz poznámku 30.

³⁴⁾ *Schwaln*, 14 (1317), 88 (1340), *Fischer*, Die Landfriedensverfassung unter Karl IV., 105 (zemský mír z 7./8. 1358 pro Franky a Bavorsy, také pro země české před Českým lesem), *Altmann und Bernheim*, 263, zemský mír z 8./5. 1389, Mon. Zoll. 6, 6 (2./3. 1398) Hauptman des Friedens a šest osob, které s ním soudí, 25 (13./8. 1398) Friedrich burcgraf zu Nurenberg, hauptmann der eynung zu Beyren und zu Francken, 39 (24./1. 1399), 225 (16./4. 1404), 378 (9./3. 1407), I. c. 7, 350 (20./11. 1415), 357 (18./12. 1415).

³⁵⁾ *Schwaln*, 123 (1325).

³⁶⁾ Viz pozn. 31.

³⁷⁾ I. c. 65 (1334).

³⁸⁾ I. c. 36 (1340), 65 (1334), 80 (1343), 86 (1330), 89 (1340), 91 (1340), 126 (1319).

³⁹⁾ I. c., 99 (1340), 104 (1325).

⁴⁰⁾ I. c., 99 (1340), 117 (1341); viz také pozn. 30).

⁴¹⁾ I. c. 121 (1346).

⁴²⁾ Srovn. cit. místa u *Schwalma*.

⁴³⁾ I. c. 80.

⁴⁴⁾ I. c. 121.

⁴⁵⁾ I. c. 104 (1327).

⁴⁶⁾ I. c. 110 (1319).

⁴⁷⁾ *Fischer*, I. c. 105. Č. 189a.

⁴⁸⁾ Č. 288.

se šesti ustanovenými osobami „auf raub, brant und ungerecht name und pfanndung und nicht umb lehen, aygen, erbe oder schulde“. I zvláštní pevné roky se tu předepisují. Jmenovaných sedm osob má se scházeti každý měsíc, kterýž čas však hejtman dle potřeby může zkrátiti nebo prodloužiti. V druhém zřizuje se zvláštní „geswornen ratt der eynunge“ s jedenácti osobami. Z nich se strany krále Václava mají býti dvě z Loketska a tři z Chebu, od druhých ostatní. Přísežná rada má se sjeti do Chebu každých osm neděl. Jí ohlašuje se spáchané bezpráví a před ní se soudí. Jí na čtvrt leta napřed vypovídá se také uzavřená jednota.

Nejčastěji řeší však spory mezistátní jen orgány příležitostné. Jsou to rozhodci. Přirozeno je, že takový universální prostředek vystupuje nám zvláště na půdě italské. Dostalť zde výplň své konstrukce od práva římského a církevního. Spory před válkou nebo i po válce řeší se tu rozhodci (arbitri, arbitratore a amicabile compositore).⁴⁹⁾ Jsou jimi tu určití konšelé, tu různé osoby, z každé strany volené, tu i papež. Nemohou-li se rozhodčí srovnati, přibírají osobu třetí, aby pak většina věc rozhodla.⁵⁰⁾ Rozhodce zříme ve stejných formách i mimo Itálii.⁵¹⁾ Běhou se do přísahy, že věc „bona fide et sine fraude“, bez přízně i nepříně, bez zisku a bez nucení co nejrychleji

⁴⁹⁾ Doc. di st. it. VII 212 (1257) arbitri, arbitratore a amichevoli compositore di pace e di concordia. Slibuje se, že se bude „tener rato e fermo l'arbitrio“. 213 (1257) nález rozhodců.

⁵⁰⁾ Mon. Germ. L. S. IV 339 (1175) Tractatus pacis cum Lombardis. Z každé strany 3 rozhodčí, 344 (1175) arbitrium consulum Cremmonensium, 349 rathabitio imperatoris, 399 (1183), 173 (1230) 2 rozhodčí z každé strany, neshodnou-li se, zvolí 5., většina pak rozhodne. 206 (1232) pena viginti milium marcarum argenti pro qualibet parte. 217 (1233) arbitrium Gregorii IX. inter imperatorem et Lombardos, 223 rathabitio arbitrii per rectores societatis, 224 per imperatorem, Docum. di storia ital. VIII, (1258), (1308), X, 387 (1224), 390 (1225), 412 (1234). *Del Giudice*, III, 171 (1270) dva, z každé strany jeden, papež rozhodce vrchní.

⁵¹⁾ *Rymer*, Foedera, I, 43 (1176): Compromissum Alfonsi regis Castellae et Garciae regis Navarrae, in quo constituunt omnium quaerelarum arbitrum Henricum regem Angliae. 856. R. 1269 volí se mezi Francií a Anglií z každé strany dva „boni viri, iudices, esgardatores seu arbitratore“, aby pronesli „judicium, arbitrium seu esgardum“, také „laudum“.

rozhodnou.⁵²⁾ Zříme je také v Německu.⁵³⁾ I český panovník přechoasto je rozhodčím ve sporech panovníků jiných.⁵⁴⁾ Sám jde

⁵²⁾ *Rymer*, I. c. 718 (1261).

⁵³⁾ M. G. L. S. IV/1, 464 (1186) *Conventio cum duce Burgundiae*. Spory řeší se *amicabili compositione* 465 (1188) *Conventio cum comite Hainoensi*. *Compromissio* — M. G. L. S. IV/2, 123 (1223) *Conventio cum comite Swerinensi*. Rozhodčí dva, neshodnou-li se, sedm, z nichž šest rozhoduje, 228 (1234), I. c. IV/5, 19 (1314), 333 (1317). — U. S. E., 2, 103 (29./6. 1335), 311 (23./9. 1352), 381 (21./3. 1357), 458 (25./4. 1368). — U. S. E., 2, 476 (15./2. 1371) *Einung* a *verbundnuss* měst Erfurtu, Mühlhausenu a Nordhausenu s hrabaty z Gleichenu, Schwarzburgu a Honsteinu na 10 let k ochraně zemského míru. Spory mezi městy a městskými obyvateli a hrabaty a jejich lidmi řeší 2 rozhodčí, jeden pán a jedno město, rozcházejí-li se, jest při žalobě pána a jeho lidí ubrmanem druhé město, při žalobě města a jeho lidí jiný pán. — C. S. R. I, B 1, 107 (2./7. 1387), 171 (2./7. 1387), 179 (10./9. 1387), 212 (30./7. 1388), 386 (1383—1393), 155 (8./5. 1399), I. c. 2, 480 (28./11. 1405), 498 (19./1. 1406), I. c. 3, 250 (31./1. 1413), 415 (20./11. 1415), 446 (23./8. 1418), *Mon. Zoll.* 3, 33 (26./10. 1336), 381 (16./5. 1360), I. c. 5, 94 (21./1. 1381), 118 (3./12. 1382), 230 (24./3. 1389), 352 (10./3. 1396), 374 (2./1. 1397), I. c. 6, 75 (27./1. 1400), 487 (30./10. 1408), 604 (19./4. 1410), I. c. 7, 171 (26./5. 1413), *UM.* 2, 483 (4./5. 1435), 546 (20./7. 1440), *FRA.* 20 (3./6. 1450). — *Mon. Zoll.* 5, 313 (19./6. 1393). Purkrabí norimberský Friedrich spojuje se s biskupem bamberským v příčině rozsuzování sporů mezi poddanými. Rozhodují je čtyři rozhodčí, z každé strany dva a ubrman se strany žalované. Rok klade se do země strany žalované. — *Reg. boica*, 6, 145 (4./10. 1324) Dvanáct rozhodčí urovnává spory mezi vévody Jindřichem, Ottou a Jindřichem. Kdo bude jednati proti hantfestu, který byl odevzdán těmto 12ti, má na vyzvání žalobce rozhodnutí patnácti volených radů se podrobiti. — *Srovn. také Stölzel*, Die Entwicklung des gelehrten Richterthums in deutschen Territorien, I, 239 a *Ott*, Beiträge zur Receptions-geschichte des römisch-canonischen Processes in den böhmischen Ländern, 120 o rozšíření se forem italských soudů rozhodčích v Německu.

⁵⁴⁾ C. d. M. VII, 855 (1326) Král Jan rozhodčím ve sporu mezi Václavem, vévodou mazovským, a německým řádem. R. B. 3, 618 (20./6. 1320) Jan, král český, jako vrchní rozhodce ve sporu mezi lantkrabětem hesenským a arcibiskupem trevirským Balduinem prohlašuje, že ještě před sv. Valpurgou spor buď smírem uklidí nebo nálezem rozhodne. R. B. 3, 742 (20./6. 1332) Filip, král francouzský, přejímá úřad rozhodce ve sporu krále Jana a ostatních pánů, s ním spojených, s vévodou brabantským Janem. — *Du Mont.*, I/2, 151 Král Jan a král uh. Karel rozhodčími ve sporu mezi polským králem Kazimírem a řádem německým o sporné nemě (26./11. 1335). — *Lünig*, *Cod. Germ. Dipl.* I, 1034 Vévoda mazovský Václav jmenuje r. 1339 českého krále Jana rozhodčím ve sporu svém s ně-

na rozhodčí ve sporech s pány českými,⁵⁵⁾ i cizími.⁵⁶⁾ A činí tak i čeští páni ve sporech s panovníky cizími.⁵⁷⁾ Rozhodčí jsou vůbec i v procesním právu českém důležitým činitelem, jak o tom svědčí různé jich názvy úmluvčí,⁵⁸⁾ smluvčí,⁵⁹⁾ ubrmani nebo obrmani,⁶⁰⁾ hádčí,⁶¹⁾ sádčí,⁶²⁾ prostředčí,⁶³⁾ rokovníci,⁶⁴⁾ dobří lidé,⁶⁵⁾ dobří,⁶⁶⁾

meckým řádem. — C. d. M. 8, 204 (12./7. 1354) Karel IV. urovnává nepřátelství mezi Vilémem z Landstajnu a Jindřichem z Hradce. — C. d. M., 11, 230 (7./5. 1382) Markrabě Jošt zavazuje se držeti výrok, který mezi ním a jeho bratrem Prokopem učiní král český, vévoda rakouský a markrabě míšenský. — C. d. M. 11, 351 (1./5. 1386) Marie a Eliška, královny uherské, volí českého krále Václava jako rozhodčího v jejich sporu se Zikmundem, markrabětem braniborským a Joštem a Prokopem, markrabaty moravskými; I. c. 354 (11./5. 1386) volí jej i protistrana; I. c. 356 (12./5. 1386); jeho rozhodčí výrok. — C. d. M. 12, 60, Markrabě Jošt ustanovuje krále Václava jako rozhodčího ve sporu s arcibiskupem magdeburským Albrechtem v příčině úředníků a služebníků v marce braniborské (10./2. 1392). — C. d. M. 13, 349 (25./10. 1404) Markrabě moravský Jošt sděluje, že držeti bude výrok, který mezi ním a vévodou rakouským Vilémem učiní král Václav. — *Ozač.* 467/249, (14./8. 1459) Spor mezi Friedrichem a Matiašem srovnáván Jiříkem.

⁵⁵⁾ C. d. M. VII, 804 (1316) arbitri, arbitratores, amicabile compositores ve sporu krále Jana s Jindřichem z Lipé. — Rozhodčí výrok markraběte Jošta a Viléma st. míšenského mezi Václavem IV. a Jindřichem z Lípy a soudruhy, C. d. M. 12, 352, 353, 355 (1397). — C. d. M. 12, 283 (19./3. 1396) Král Václav ustanovuje pro svůj spor s českými pány za rozhodčí krále uherského Zikmunda a markraběte moravského Jošta, I. c. 286 (2./4. 1396) smíří jich články.

⁵⁶⁾ *Kor. arch. č.* 471 (15./5. 1360) Tři rozhodčí rozhodují spory mezi Karlem IV. a Ulrichem Waldauerem, že hrad Schellenberg vystaven jest částečně na půdě království českého a že ves Waltkirchen náleží k těmž.

⁵⁷⁾ C. d. M. 11, 346 (11./2. 1386) Rozhodčí mezi rak. vévodou Albrechtem a Oldřichem z Boskovic. — C. d. M. 12, 485 (7./9. 1299) Rozhodčí výrok mezi vévody rak. Vilémem a Albrechtem a pány z Lipé, 487 Uklizení nepřátelství mezi rak. vévody a pány z Hradce.

⁵⁸⁾ *Brandl*, *Libri citationum*, 2, 402, 426, 549.

⁵⁹⁾ *Ač.* 5, 40, 185.

⁶⁰⁾ *Brandl*, *Libri cit.* 2, 485, 597, *Všehrd* VIII, 10, IX, 3.

⁶¹⁾ *Brandl*, I. c. 1, 373, 2, 72, 610.

⁶²⁾ *Brandl*, *Glossarium*, heslo: sádčí.

⁶³⁾ *Emler*, *Reliquiae tabularum terrae*, 257.

⁶⁴⁾ *Štítový*, *Knížky šestery*, 150.

⁶⁵⁾ *Brandl*, *Libri cit.* 2, 246, 5, 144.

⁶⁶⁾ I. c. 1, 193.

dobrá člověky,⁶⁷⁾ lidé na dobrotu,⁶⁸⁾ v latinských listech arbitri,⁶⁹⁾ amiables arbitri,⁷⁰⁾ arbitantes,⁷¹⁾ arbitratores vel amiables compositores,⁷²⁾ superarbitri.⁷³⁾ Jsou tedy také rozhodčí, kteří spory panovníků českých s panovníky cizími upravují.⁷⁴⁾

Smlouvy naše používají tohoto prostředku v nejhojnější míře. Některé smlouvy samy, jak již uvedeno, vycházejí z výroků rozhodčí.⁷⁵⁾ Smlouvy přikazují rozhodcům spory, v čas smlouvy již vzešlé,⁷⁶⁾ anebo teprve spory budoucí.⁷⁷⁾ Jsou to buď spory o vzájemné nároky panovníků, zejména porušení míru s jejich strany,⁷⁸⁾ spory o hranice,⁷⁹⁾ o hrady,⁸⁰⁾ o škody

⁶⁷⁾ I. c. 5, 66.

⁶⁸⁾ I. c. 2, 400.

⁶⁹⁾ I. c. 1, 52, Reliquiae 10, 18, 55.

⁷⁰⁾ C. d. M. 3, 93 (1248).

⁷¹⁾ I. c. 352 (1263), 4, 241 (1280).

⁷²⁾ I. c. 4, 269 (1282).

⁷³⁾ Reliquiae, 27, C. d. M. 4, 297 (1285).

⁷⁴⁾ R. B. 2, 983 Formae lit. Ladislav, král uherský, ustanovuje ve sporu svém s Otakarem vévodkyní krakovskou Alžbětu, slibuje za správné uznání, co vyřkne. — R. B. 2, 528 (1280) Kunhuta svoluje ve sporu svém s Otou braniborským na biskupa pražského Tobiáše, jako rozhodce. — C. d. M. 9, 200 (1362) Mezi Uhry a Rak. mají hranice osmi rozhodčími, čtyřmi z každé strany, býti upraveny. — C. d. M. 8, 178 Ruprecht st. a ml., falckrabové porýnští, a Leopold, biskup bamberský, podávají se na rozhodčí, arcibiskupa mohučského Gerlacha a kolínského Viléma ve sporu o prodej hradů Hertensteinu a Neidsteinu na korunu českou. Rozhodčí rozhodují, že nepřísluší biskupovi bamberskému na těchto hradech žádné právo (Goldast, Appendix 71). Tento pak výrok rozhodců stvrzuje (I. c. 74). — C. d. M. 11, 483 (20./9. 1389). Král Václav IV. jmenuje markraběte Jošta rozhodčím mezi ním a rak. vévodou Albrechtem, 487 (29./10. 1389) též i Albrecht. — C. d. M. 12, 172 (4./12. 1394) Markrabě Prokop svoluje pro mír s markrabětem Joštem v rozhodčí Viléma markr. míšenského a norimberského purkrabí Friedricha. Osa 1550 (29./7. 1511) Smírčí list falckrabí Friedricha ve sporu s Vladislavem: „... und neben seiner libe vier suzē“

⁷⁵⁾ Č. 6, 11.

⁷⁶⁾ Č. 6, 12, 31, 66, 332.

⁷⁷⁾ Č. 17.

⁷⁸⁾ Č. 6, 304.

⁷⁹⁾ Č. 6, 223, 321, 333.

⁸⁰⁾ Č. 12, 332, 333.

výboje a trestné činy,⁸¹⁾ přehmaty úředníků,⁸²⁾ výtržnosti mezi kupci na cestách a při skládání zboží.⁸³⁾ Ujednají-li strany, že některá určitá věc má rozhodčími býti rozsoudena, má to ovšem v zápětí, že nepřátelství mezi nimi až do výroku rozhodců se zastavuje.⁸⁴⁾

Počet rozhodců je různý. Někdy stranám dostačí toliko jeden. Bývá to osoba, ku které strany mají zvláštní důvěru a úctu, na př. císař,⁸⁵⁾ hned s počátku stranami volený anebo teprve, nedohodnou-li se jmenovaní rozhodci, přibíraný,⁸⁶⁾ nebo některý vévoda⁸⁷⁾ nebo markrabě.⁸⁸⁾ Dále stačí stranám dvě osoby, z nichž každá jmenuje jednu⁸⁹⁾ anebo se obě na obou snesou.⁹⁰⁾ Počet tento se však rozšiřuje na dvě,⁹¹⁾ tři⁹²⁾ až čtyři⁹³⁾ osoby s každé strany. Někde se počet rozhodců neudává, má jich však býti stejný počet.⁹⁴⁾ Při sudém počtu rozhodců zůstává jen tehdy, stane-li se mezi nimi o sporné věci dohodnutí. Rozcházejí-li se, musí přibrati vrchního rozhodce (obman), ubrmana,⁹⁵⁾ který pak počet jejich rozmnožuje.

S počátku jmenují se určité osoby za rozhodce. Tak dle míru ze dne 13. července 1271 mezi Přemyslem Otakarem II. a uherským králem Štěpánem pro stržené a změněné hranice s Otakarovy strany biskup olomoucký, se Štěpánovy strany arcibiskup ostříhomský, pro menší věci s každé strany určití páni, dotyčně určití úředníci.⁹⁶⁾ Dle smlouvy z r. 1273 mezi Přemyslem

⁸¹⁾ Č. 12.

⁸²⁾ Č. 225.

⁸³⁾ Č. 248.

⁸⁴⁾ Č. 175.

⁸⁵⁾ Č. 15, 19, 35.

⁸⁶⁾ Č. 62.

⁸⁷⁾ Č. 14.

⁸⁸⁾ Č. 261.

⁸⁹⁾ Č. 6, 12, 62, 87.

⁹⁰⁾ Č. 175.

⁹¹⁾ Č. 6, 26, 31, 35, 37, 213, 216, 225, 226, 248, 305, 308, 313, 332, 337, 343.

⁹²⁾ Č. 8, 84, 226, 352.

⁹³⁾ Č. 17, 333, 346, 350.

⁹⁴⁾ Č. 304, 327, 331.

⁹⁵⁾ Č. 8, 35, 37, 84, 213, 216, 226, 312, 313, 332, 333, 337, 345, 346.

⁹⁶⁾ Č. 6.

Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem má rozmišky hraniční trestati a napravovati „capitaneus seu procuratores utriusque domini“.⁹⁷⁾ Dle míru ze dne 6. května 1277 mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem zřizuje se pro spory o hrad Drnholec a osazené statky přátel Otakarových a jich útisk jako rozhodce biskup olomoucký a purkrabí norimberský.⁹⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 8. října 1291 mezi králem českým Václavem a vévodou bavorským Ludvíkem jmenuje se taktéž určitých osm osob, čtyř s každé strany, aby soudili „maleficia, spolia et damna“ na hranicích bavorských.⁹⁹⁾ Byli-li jmenováni jako rozhodčí držitelé určitých úradů, nevzcházejí z toho obtíže, stane-li se v osobě jich změna. Mají nastoupiti „successores ipsorum dignitatis hereditarii vel per alterutrum regem substituti.“¹⁰⁰⁾ Jmenování jednotlivců má však v zápětí, že, zemře-li rozhodce, odpadá stranám vůbec. Smlouvy mají tyto případy na mysli a povolují jmenování náhradníka.¹⁰¹⁾ Kdyby císař, jsa ustanoven za rozhodce, zemřel, mají dle smlouvy ze dne 25. července 1312 mezi králem českým Janem a vévodou rakouským Friedrichem a Leopoldem jmenování býti s každé strany dva rozhodčí, a neshodnou-li se, případně i vrchní rozhodčí.¹⁰²⁾ Smlouvy povolují pak i náhradníky, není-li jeden z rozhodců přítomen. Dle míru ze dne 6. května 1277 má purkrabí norimberský a biskup olomoucký jiného ustanoviti,¹⁰³⁾ dle smlouvy ze dne 8. října 1291 mají ostatní jiného přibrati.¹⁰⁴⁾ Upouští se tudíž od jmenování určitých osob. Strany mají za rozhodce postavit si své rady¹⁰⁵⁾ někdy i své hejtmany.¹⁰⁶⁾ Radu užívá se jako rozhodců obecně i jinde.¹⁰⁷⁾ Každá strana postavuje s t e j n ý

⁹⁷⁾ Č. 8.

⁹⁸⁾ Č. 12.

⁹⁹⁾ Č. 17. Viz též č. 26.

¹⁰⁰⁾ Č. 6.

¹⁰¹⁾ Č. 6, 12, 17, 35.

¹⁰²⁾ Č. 35.

¹⁰³⁾ Č. 12.

¹⁰⁴⁾ Č. 17.

¹⁰⁵⁾ Č. 213, 216, 305, 308, 312, 313, 327, 338, 345, 346, 350.

¹⁰⁶⁾ Č. 87.

¹⁰⁷⁾ Riedel's Codex, III/2, 25 č. 30 Radové kurfirsta braniborského a vévody saského rozhodují r. 1463 při šefů žandovských s Děťřichem z Löben. — 345 č. 273 Radové dánští a braniborští rozhodují r. 1480

počet radů,¹⁰⁸⁾ je-li jich více ve spolku, volí se radové strany súčastněných¹⁰⁹⁾ anebo určuje se, kolik rozhodců volí se s každé strany.¹¹⁰⁾ Z pravidla jmenují osoby nebo dávají rady sami panovníci,¹¹¹⁾ ale mohou si je z jejich radů také vybrati rozvadění jejich poddaní, tedy žalobce a žalovaný.¹¹²⁾ Běrou je buď z osob ve spolku anebo z radů strany ve spolku.¹¹³⁾ Jde-li o více zemí, zejména na př. dle smlouvy ze dne 28. března 1478 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem, jmenují se do každé země oběma stranami zvláštní rozhodci.¹¹⁴⁾

O vrchním rozhodci bývají zvláštní předpisy. Dle smlouvy z r. 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem volí šest ustanovených rozhodců, nemohou-li se shodnouti, sami osobu sedmou, která má spolu s nimi pak věc rozhodnouti.¹¹⁵⁾ Dle smlouvy ze dne 18. srpna 1312 mezi králem českým Janem a vévodou rakouským Friedrichem volí tuto osobu obě strany.¹¹⁶⁾ Ve smlouvě ze dne 16. září 1335 mezi týměž a císařem Ludvíkem ustanovují již strany určitou osobu, bude-li se šest rozhodců rozcházeť, i jejího náhradníka. První je Albrecht, biskup pasovský, a druhý vévoda saský Rudolf.¹¹⁷⁾ Dle smlouvy ze dne 3. února 1366 mezi Karlem IV., králem českým Václavem, korunou českou a arcibiskupem mohučským Gerlachem má vrchního rozhodce jmenovati panovník strany žalované.¹¹⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 20. srpna 1366 mezi těmiže a biskupem würzburgským Albrechtem dá vrchního rozhodce strana nesúčastněná.¹¹⁹⁾ Dle zemského míru ze dne 28. března 1372 mezi Karlem IV., králem

jako rozhodčí spor mezi městem Rostockem a vévody meklenburskými, Lünig, C. d. G. I, 455 (1461).

¹⁰⁸⁾ Viz čísla v pozn. 105.

¹⁰⁹⁾ Č. 216.

¹¹⁰⁾ Č. 110.

¹¹¹⁾ Č. 246.

¹¹²⁾ Č. 246.

¹¹³⁾ Č. 246.

¹¹⁴⁾ Č. 332.

¹¹⁵⁾ Č. 8.

¹¹⁶⁾ Č. 37, 248.

¹¹⁷⁾ Č. 84.

¹¹⁸⁾ Č. 213.

¹¹⁹⁾ Č. 216.

českým Václavem, arcibiskupem mohučským a některými pány a městy má býti vrchním rozhodcem v míru jmenovaná již osoba anebo, jak se praví, jiný man arcibiskupa mohučského.¹²⁰⁾ V míru ze dne 11. března 1383 mezi královstvím Českým a zeměmi sousedními činí se rozdíl mezi žalujícím knížetem, hrabětem, rytířem a panošem, kteří jsou v mírové jednotě, a jejich poddanými. První běrou si vrchního rozhodce z jednoty, anebo z radů někoho v jednotě, druzí z radů panovníka, jehož poddaným jest žalovaný. Ku vrchnímu rozhodci přidělují pak v prvním i v druhém případě žalující i žalované strany každá další dva rozhodce.¹²¹⁾ Také může býti vrchním rozhodcem někdo ze stran. Dle smlouvy ze dne 27. března 1450 mezi jednotou poděbradskou, markrabími braniborskými a vévodou saským a bavorským má při škodách se strany české býti vrchním rozhodcem Jiřík Poděbradský, při škodách se strany druhé markrabí Jan.¹²²⁾ Dle smlouvy ze dne 15. dubna 1459 mezi králem českým Jiřím a vévodou bavorským Friedrichem při sporech mezi panovníky samými jmenuje vrchního rozhodce strana žalující z radů strany žalované.¹²³⁾ Stejně také dle smlouvy ze dne 25. dubna 1459 mezi králem českým Jiřím, korunou českou a vévody saskými,¹²⁴⁾ ze dne 20. listopadu r. 1459 mezi týmž a vévodou bavorským,¹²⁵⁾ ze dne 2. prosince 1459 mezi týmž a vévodou rakouským,¹²⁶⁾ ze dne 11. listopadu 1473 mezi králem českým Vladislavem a markrabím braniborským.¹²⁷⁾ Na téže zásadě trvá se i při smlouvě ze dne 28. března 1478 mezi králem českým Vladislavem a králem uherským Matiašem. Poněvadž Morava má býti odstoupena Matiašovi, je v příčině statků na Moravě žalobcem. Ustanovuje se proto, že má pro spcru o tyto statky, neshodnou-li se rozhodci, pro Čechy jmenovati vrchního rozhodce Matiaš z Vladislavových poddaných, pro Moravu Vladislav z poddaných Matiašových. Pro Slezsko mají strany jmenovati

120) Č. 226.
121) Č. 246.
122) Č. 295.
123) Č. 305.
124) Č. 308.
125) Č. 312.
126) Č. 313.
127) Č. 327.

dva vrchní rozhodce, každá jednoho. Neshodnou-li se, mají tito vrchní rozhodci sami právo, aby si přibrali třetího.¹²⁸⁾ Právo volby vrchního rozhodce mají i rozhodčí dle smluv ze dne 30. září 1478¹²⁹⁾ a ze dne 13. prosince 1480, dotyčně 6. ledna 1488.¹³⁰⁾ Jinak zůstává se při principu, aby žalující panovník volil vrchního rozhodce z radů panovníka žalovaného. Tak i dle smlouvy ze dne 19. července 1472 mezi králem českým Vladislavem a vévodou bavorským Albrechtem,¹³¹⁾ ze dne 2. května 1482 mezi týmž, korunou českou a vévody saskými,¹³²⁾ ze dne 6. prosince 1505 mezi těmiže,¹³³⁾ ze dne 11. prosince 1509 mezi českým králem, korunou a falckrabím rýnským¹³⁴⁾ a ze dne 14. dubna 1511 s císařem Maxmilianem.¹³⁵⁾ Smlouva ze dne 8. února 1510 mezi rady českého krále Vladislava a vévodů bavorských ustanovuje již určitou osobu z té země, z které pochází žalovaný.¹³⁶⁾

O vlastnosti rozhodců neudávají smlouvy blíže ničeho. Toliko smlouva ze dne 23. října 1371 mezi Karlem IV., králem českým Václavem, biskupem bamberským a markrabím míšenským stanoví, že markrabí braniborský nemá nad stranami žádného nálezu vynášeti, poněvadž jest Karlův a Václavův přítel, markrabí míšenského však nepřítel.¹³⁷⁾ Zápověď tato vztahuje se však i na soud řádný.

Rozhodci mají před tím, než svůj úřad nastoupí, složit přísahu. I zovou se „jurati“.¹³⁸⁾ Mluví se o tom, že vydávají svůj nálezu „sub iuramenti debito“.¹³⁹⁾ Skládají přísahu hned při uzavření smlouvy, a má ji také složit ten, kdo na místě jednoho z nich v případě jeho smrti nastoupí.¹⁴⁰⁾ Rozhodčí mají složit

128) Č. 332.
129) Č. 333.
130) Č. 337.
131) Č. 326.
132) Č. 338.
133) Č. 345.
134) Č. 346.
135) Č. 352.
136) Č. 350.
137) Č. 225.
138) Č. 8.
139) Č. 12.
140) Č. 17.

přísahu, aby oběma stranám byli stejně zavázáni, že budou souditi „in recht und freundschaft“.¹⁴¹⁾ Přísahu složiti má také vrchní rozhodce.¹⁴²⁾ Všichni rozhodci „der obman und der zusatz“ mají pak „zu recht auf ir eid erkennen und sprechen“.¹⁴³⁾

Poněvadž radové a vrchní rozhodce jsou poddáni jedné straně a jako taková zavázání přísahou svému pánovi, z b a v u j í s e p r o s v ů j ú ř a d r o z h o d ě í t é t o s v é p o v i n n o s t i . N e j d ř í v e s t a n o v í s e t a k o v r c h n í m r o z h o d c í v l i s t e c h n ě m ě c k ý c h : „Und der obgenante obmann sol solcher pflicht und eyde, damit er dem herrn unter uns, dess rath er ist, gewand were, in diesen sachen dess rechten, von dem herrn under uns, dem er gewand ist, unverzogenlich, alsbald er zu einem obmann benannt wird, ledig gezehlt werden.“¹⁴⁴⁾ nebo jasněji v latinských: „qui arbitrator quam primum electus fuerit, tunc a nobis, heredibus et successoribus nostris statim absolvi debet pro hac iudiciali causa a iuramento et fide nobis prestita iuramentumque prestare debet et tenebitur quod se in ea causa iuste ad utramque partem geret et servabit sine dolo et fraude iuxta totam ingenii sui possibilitatem et virtutem.“¹⁴⁵⁾ Později činí se tak i v příčině ostatních rozhodců. Tak ve smlouvě ze dne 11. prosince 1509 mezi králem českým Vladislavem a vévodou bavorským Ludvíkem a Friedrichem praví obě strany: „dieselben acht gesetzten rätthe sollen alsdann von uns beiden parteien irer gelubden und pflichte in der sache so für inen rechtlich gehandelt werden soll, die zeit irer handlung ledig getzelt werden und von newen pflicht tun in den irrigen sachen, so fur sie bracht wirt und sie nit gutlich mit wissen vertragen mugen nach ir aller besten verstandnus recht zu sprechen niemant zu lieb noch zu laide und wie sie got am jungsten tag darumb rede und antwort geben wollen“.¹⁴⁶⁾ Tak praví Maxmilian ve smlouvě ze dne 14. dubna 1511, kterou uzavřel s českým králem Vladislavem, ustanoviv lhůtu pro rozhodce, do které mají svůj nálež učiniti: „doch mit solchem unterschied,

¹⁴¹⁾ Č. 213.

¹⁴²⁾ Č. 216.

¹⁴³⁾ Č. 312.

¹⁴⁴⁾ Č. 313, 305.

¹⁴⁵⁾ Č. 345.

¹⁴⁶⁾ Č. 346.

dass die benannte sechs verordnete rätthe, so zu solchem ausstrag abgefertiget, aller gelübd, trew und unterthänigkeit, damit sie uns dem genannten unserm lieben oheim und bruder verpflichtet, dissmals uns zu beyderseit vor unsern stadthaltern und rätthe entledigt und absolvirt werden und darnach zu der sachen und handlung einen newen eyd thun sollen, sich darinnen trewlich mnd wie billich ist, nach aller ihrer vernunft und vermügen zu halten“.¹⁴⁷⁾

Smlouvy zmiňují se také o následcích, které nastávají, nedojde-li ku výroku rozhodců. Dle smlouvy z r. 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem má liknavost rozhodců v zápětí, že strany samy škůdce své ochrany zbaví.¹⁴⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 16. září 1335 mezi králem českým Janem a císařem Ludvíkem musí liknaví rozhodci strany povinné odebrati se do ležení, rozhodci Janovi do Pasova, Ludvíkovi do Řezna.¹⁴⁹⁾ Pro pozdější dobu ukládá se při vrchních rozhodcích straně, jejíž jsou poddaní, aby je k tomu měla, by se věci ujali a v ni se uvázali.¹⁵⁰⁾

Pro jednání rozhodců stanoví se zvláštní roky (conventiones oratorum,¹⁵¹⁾ conventus, dieta,¹⁵²⁾ dies conventionalis,¹⁵³⁾ někdy též s u r ě i t ý m m í s t ě m . M í s t o t o t o j e b u ě p r o o b ě d v ě s t r a n y s t e j n ě , n e b o j e r ů z n ě p o d l e s t r a n y ž a l o v a n ě . T a k k l a d e s e p r o o b o j í r o z h o d c e s m l o u v o u z e d n e 18. s r p n a 1312 m e z i k r á l e m č e s k ý m J a n e m a v é v o d o u r a k o u s k ý m F r i e d r i c h e m r o k d o m ě s t a P o h o ř e l i c e , ¹⁵⁴⁾ m í r e m z e d n e 28. b ř e z n a 1372 d o m ě s t a E r f u r t u a n e b o j i n ě h o p ř í l h o d n ě h o m í s t a , ¹⁵⁵⁾ s m l o u v o u z e d n e 15. d u b n a 1459 m e z i k r á l e m J i ř í m a v é v o d o u b a v o r s k ý m F r i e d r i c h e m d o N o r i m b e r k u , ¹⁵⁶⁾ s m l o u v o u z e d n e 25. d u b n a 1459 m e z i t ý m ž a v é v o d y

¹⁴⁷⁾ Č. 352.

¹⁴⁸⁾ Č. 8.

¹⁴⁹⁾ Č. 84.

¹⁵⁰⁾ Č. 305, 308, 338.

¹⁵¹⁾ Č. 323.

¹⁵²⁾ Č. 320.

¹⁵³⁾ Č. 320.

¹⁵⁴⁾ Č. 37.

¹⁵⁵⁾ Č. 226.

¹⁵⁶⁾ Č. 305.

saskými do Chebu,¹⁵⁷⁾ smlouvou ze dne 20. listopadu 1459 mezi týmž a vévody bavorskými do Řezna,¹⁵⁸⁾ smlouvou ze dne 2. prosince 1459 mezi týmž a vévodou rakouským do Pasova, aneb žijí-li s ním strany v nepřátelství, na jiné místo,¹⁵⁹⁾ smlouvou ze dne 27. května 1462 mezi týmž a králem polským Kazimírem IV. do Zbaşzyně, pro některé věci do Babimostu,¹⁶⁰⁾ smlouvou ze dne 14. dubna 1464 mezi týmž a králem uherským Matiášem do Skalice,¹⁶¹⁾ smlouvou ze dne 2. května 1482 mezi králem českým Vladislavem a vévody saskými¹⁶²⁾ a ze dne 11. prosince 1509 mezi týmž a vévody bavorskými¹⁶³⁾ do Chebu, smlouvou ze dne 14. dubna 1511 mezi týmž a císařem Maximilianem do Vitoraze, dotyčně Freistadtu.¹⁶⁴⁾ Dvojí místo pro různé spory klade smlouva ze dne 11. listopadu 1473 mezi králem českým Vladislavem a markrabím braniborským Albrechtem a sice pro spory z Čech do Beskova, pro spory z Branibor nebo purkrabství norimberského do Chebu.¹⁶⁵⁾ Místo roku klade se také někdy na polovici cesty od každé strany z některého jejího města, na tak zvané středokraty.¹⁶⁶⁾ I hranice mohou býti udány jako shromaždiště rozhodců. Tak dle smlouvy ze dne 13. prosince 1480 mezi zemí moravskou a císařem Friedrichem III. má pro rozhodce položen býti rok mezi Recí a Znojmem.¹⁶⁷⁾

Smlouvy udávají dále i čas, kdy má ku výroku rozhodců dojíti. Tak zavazuje se král německý Adolf smlouvou ze dne 30. června 1292 králi českému Václavovi, že do příštího Zjevení Páně smíří jej s vévody rakouskými.¹⁶⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 3. února 1366 mezi Karlem IV., králem českým Václavem

¹⁵⁷⁾ Č. 308.

¹⁵⁸⁾ Č. 312.

¹⁵⁹⁾ Č. 313.

¹⁶⁰⁾ Č. 320.

¹⁶¹⁾ Č. 323.

¹⁶²⁾ Č. 338, 326.

¹⁶³⁾ Č. 346.

¹⁶⁴⁾ Č. 352.

¹⁶⁵⁾ Č. 327.

¹⁶⁶⁾ Č. 213, 216. Ač. I.. 321 (8./9. 1450) Racek z Rismburka ohlašuje Plzeňským, že se dostaví na roky v Mnichově neb Štrubíně nebo na středokraty s Albrechtem, bude-li dostatečně glejtován.

¹⁶⁷⁾ Č. 337.

¹⁶⁸⁾ Č. 19.

a arcibiskupem mohučským Gerlachem mají rozhodci spory mezi stranami rozsouditi do čtyř neděl.¹⁶⁹⁾ Dle zemského míru ze dne 11. března 1383 mezi královstvím Českým a sousedními zeměmi mají ustanovení rozhodci věc rozřešiti do měsíce.¹⁷⁰⁾ Dle smlouvy ze dne 15. dubna 1459 mezi králem českým Jiřím a vévodou bavorským¹⁷¹⁾ a ze dne 2. prosince 1459¹⁷²⁾ mezi týmž a arcivévodou rakouským má se učiniti nález do půl leta, čítajíc od prvního roku, který vrchní rozhodce byl položil, dle smlouvy ze dne 25. dubna 1459 mezi týmž a vévody saskými do půl roku po jmenování vrchního rozhodce.¹⁷³⁾ Následky liknavosti se však neuvádějí, naopak povoluje se pro poznání práva i protáhnutí věci. Také stanoví se čas ku pouhým rokům a to buď trvale¹⁷⁴⁾ anebo podle nějakého fakta v řízení. Tak dle smlouvy ze dne 20. listopadu 1459 mezi králem českým Jiřím a vévodou bavorským klade se rok do jednoho měsíce po ustanovení vrchního rozhodce,¹⁷⁵⁾ podle smlouvy ze dne 27. května 1462 mezi týmž a králem polským Kazimírem IV. osmý den po nejbližším Zjevení Páně,¹⁷⁶⁾ podle smlouvy ze dne 18. června 1477 mezi zemí moravskou a rakouskou do čtyř neděl po žádosti strany,¹⁷⁷⁾ dle smlouvy ze dne 2. května r. 1482 mezi českým králem Vladislavem a vévody saskými do jednoho měsíce po písemném oznámení porušení.¹⁷⁸⁾ Dle smlouvy ze dne 28. května 1335 sjedou se rozhodci do dvou měsíců v městě, kde škoda veřejně byla vyhlášena.¹⁷⁹⁾ Pevné dny stanoví se ovšem pro roky, jde-li o škody již vzešlé.¹⁸⁰⁾

Podle uzavíraných smluv kladou se pak vskutku roky, aby se na nich o sporných nárocích jednalo.¹⁸¹⁾ Nemůže-li strana ku

¹⁶⁹⁾ Č. 213.

¹⁷⁰⁾ Č. 246.

¹⁷¹⁾ Č. 305.

¹⁷²⁾ Č. 313.

¹⁷³⁾ Č. 308.

¹⁷⁴⁾ Č. 337.

¹⁷⁵⁾ Č. 312.

¹⁷⁶⁾ Č. 320.

¹⁷⁷⁾ Č. 331.

¹⁷⁸⁾ Č. 338.

¹⁷⁹⁾ Č. 81.

¹⁸⁰⁾ Č. 331.

¹⁸¹⁾ Začo, ggaw, B. f. 320, 2 (9./5. 1494) Zmínka o tom, že královští

položenému roku se dostaviti, omlouvá se straně druhé.¹⁸²⁾ Rok odkládá se pak na dobu pozdější, někdy třeba i vícekrát.¹⁸³⁾ Při kladení roků přihlašuje se již v XVI. století i o t á z k a j a z y k o v á. Kurfiršt saský Friedrich omlouvá se listem ze dne 13. září 1509 králi Vladislavovi, že nemohl poslati své rady na rok v Mostě. Rok jest příliš brzo položen, a kurfiršt neví, o čem se na něm bude jednat. Dostal od Vladislava český list. Nerozumí však česky. Nemůže tedy naň dáti odpověď. Bude-li Jeho Láska psátí latinsky nebo německy, jak to činil vůči jeho otci, i vůči němu, dá se slyšeti se svou odpovědí.¹⁸⁴⁾ Té doby jest však vůbec zvykem, že i čeští páni sousedním knížatům česky píší.¹⁸⁵⁾ Předměty, o kterých se na rocích jedná, jsou ty, které mají smlouvy

místodržící čeští vyzývají vévody saské, aby své rady do Prahy poslali. Ti jim také mají dáti bezpečný průvod 20 až 40 koní. — Začo, ggaw, reg. B, 324, 11a (14./5. 1507) Král Vladislav žádá vévody saské Friedricha a Jana, aby opět své rady do Dobrotnyn z příčiny jednání o porušení míru vyslali. — Začo, ggaw, reg. B, 324, 12 (25./4. 1509) Král Vladislav žádá vévody saské Friedricha a Jana, aby vyslali své rady na rok, který se později ustanoví, na němž by se jednalo o nárocích bratrů Jana a Jiřího z Obernitz na statky v Sasku. — Začo, mra, Oberpfalz, 133, f. 69 (14./12. 1509) Ludvík a Vladislav kladou si rok v Praze, aby se dohodli o sporech poddaných lidí. Zde dochází také k erbanuňku. Ač. I, 337 (8./10. 1511) Zdeněk z Rožmitála, nejv. purkrabí, oznamuje Vilémovi, knížeti bavorskému, že páni správci JMti na meze vyslati chtějí, aby se různice o ně slušně srovnala. L. c. (19./1. 1512) oznamují nejvyšší úředníci témuž, že mu svůj úmysl oznámí, jakmile se ve větším počtu na hrad pražský sjedou.

¹⁸²⁾ Začo, ggaw, B 324 (16./10. 1509, 9./12. 1509) Vévodové saší se omlouvají, že položené roky v Mostě nemohou obeslati. — Začo, amba. fasc. 9 (10./5. 1520) Místodržitel a radové v Ambergu píšou na místodržící české, že pro krátkost času nemohou obeslati položený rok v Chebu k rozsouzení sporů mezi Falci a Čechami.

¹⁸³⁾ Začo, mra Oberpfalz 133 f. 81 (6./5. 1510) Pro odmítnutí bavorských vévodů schází s roku, který podle ujednání z 14./12. 1509 a 8./2. 1510 položen byl na 6./5. 1510. Radové čeští tedy navrhují dne 6./5. 1510 na roku v Chebu, aby položen byl na den 10./8. 1510 se strany správců (regentů) království Českého a koruny české a knížat bavorských nový rok, a aby obě strany do sv. Víta daly si věděti. K roku mají se dostaviti i ubrmani.

¹⁸⁴⁾ Začo, ggaw, reg. B 324 (13./9. 1509).

¹⁸⁵⁾ Čeští pánové a vojínové píšou cizím knížatům také česky. Neumějí-li tito česky, dávají si české listy přeložiti (začo, ggaw, Reg. 9 fol. 8b n 18).

na mysli: spory mezi panovníky,¹⁸⁶⁾ kteří někdy osobně na roky se dostavují,¹⁸⁷⁾ a škody mezi poddanými.¹⁸⁸⁾

Radové přicházející od svého panovníka do cizí země dostávají od jejího pána gleit.¹⁸⁹⁾ Panovník jejich nebo za něho správcové zemští opatřují je p l n o u m o c í,¹⁹⁰⁾ případně všichni tři stavové věřícími listy.¹⁹¹⁾

¹⁸⁶⁾ Začo, ggaw, r. C., 97, 5 (12./3. 1461) Král Jiří prohlašuje vůči vévodům saským svou ochotu v příčině vyrovnání s Friedrichem bramborským rok v Mostě položit a tam své rady poslati.

¹⁸⁷⁾ Začo, ggaw, r. B. I, 318 n. 1 (1./5. 1454) Král Ladislav píše vévodovi bavorskému Ludvíkovi, že vyšle své rady na rok s vévodou saským Friedrichem do Řezna a sám přijede. — Začo, ggaw, reg. B, fol. 322 (18./3. 1482) Král Vladislav oznamuje vévodům saským Arnoštovi a Albrechtovi, že na rok v Mostě osobně se dostaví.

¹⁸⁸⁾ C. S. R. I B I, 139 (13./8. 1386) Zástupci krále Václava a markraběte míšenského Friedricha a jeho matky a bratrů urovnávají v Praze spory obojích fojtů a vypálení měst Berga a Auma. — Ač. 3, 31 (1445) Dobří lidé mají porovnat na roku v Chebu spor Jakuba z Vřesovic s falckrabím, ježto Němci jeho lidi zjímavše šacovali. — Ač. 15, 71 (14./7. 1495) Jan ze Švamberka píše Janovi z Janovic, nejv. purkrabí, že jeho služebníku Jiříkovi, cestujícimu s glejtem kněze Albrechta Mnichovského v Bavořích, bylo pobráno. Na to Albrecht mu odpověděl, že dává glejt jen před svými. Poněvadž bude sjezd v Klatovech neb v Domažlicích s radami kněze Albrechtovými, žádá, aby nejv. purkrabí Albrechtovi dopsal, aby jeho radové i z tohoto vzatku odpovídali, kdyby se tak nestalo, nemíní služebníka svého opustiti.

¹⁸⁹⁾ F. R. A. II. 20, 12 (19.—28./9. 1450), 90 (13./9. 1455), 127 (19./2. 1458), 200 (2./2. 1460), l. c. 42, 196 (13./3. 1457), 213 (3./3. 1458), 310 (13./10. 1460), 346 (2./7. 1462), 396 (22./9. 1466). — Začo, ggaw, reg. A 9, 9 (24./5. 1460) Geleitsbrief des K. Georg v. Böhmen für die Räte und Gesandten des Herzogs Wilhelm von Sachsen zum Tage in Eger, tamže (2./7. 1462) do Mostu, (1./5. 1463). — Ač. 11, 143 (23./9. 1509) Glejt pro císařské rady z Cáhlova do Prahy, kamž je císař posílá. — Začo, mra. Böhmen I, 1 fol. 5 od. (4./3. 1510) Vladislav žádá vévodu bavorského Viléma o bezpečný průvod radů, posílaných k císaři „mit genugsamlichen gleit und sicherhait, wie sich gebürt, als nemblich von zehen bisz in die funfzigk pferde und soviel personen versorgen, und ihnen auf ir ersuchen solch gleit ubersanden auch umb unsern wegen guten willen beweisen. Wellen wir umb Ewr lieb in dem Fall freundlich vergleichen“. Tamže fol. 6 odpověď vévody Wolfganga za Viléma. Viz též č. 81.

¹⁹⁰⁾ Č. 323: „conventio oratorum amborum nostrum plenum mandatum habentium“. Č. 352: „durch unser beyder vollmächtig... räte“. — Začo, ma, K. rot. 9/d 14 (12./3. 1322) Mocný list krále českého Jana

Na rocích mluví se latinsky, také však německy, poněvadž někteří mluví „corruptum latinum“, i chtějí slyšeti raději

pro císaře Ludvíka a arcibiskupa trevírského Balduina, aby srovnali jeho spory s vévody rakouskými. Kdo druhému způsobil škody, to mají bez vědomí stran rozhodnouti „mit minn oder mit recht“. Císař má pak učiniti nad nimi, jich přáteli a zeměmi mír, na tak dlouho, jak se mu zdá. V čas míru má císař a arcibiskup trevírský jich spory rozhodovati. — Osa č. 462 (20./2. 1356). Mocný list Albrechta III. pro rady na „tading“, který klade král uherský Ludvík mezi ním a Karlem IV. „vmb ettlich vnwillen, chlag vnd aufleuff“. Začo, ma, K. blau 329/13 (1459) Radové Ludvíka bavorského bez plné moci, chtějíce pouze věc předvésti Ludvíkovi. — Osa 1554 (25./11. 1511): Páni a vladyky, kteří v soudu zemském sedají, správce království českého, oznamujem tímto listem všem, kdež čten nebo čtící slyšán bude, že sme na místě najjasnějšího knížete a pána našeho milostivého a na místě našem i všeho království českého vyslali na sjezd do města Chba, kterýž držán býti má na Svatú panu Barboru, najprv příští, urozené pány pana Zdenka Lva z Rožmitála a z Blatné, nejvyššího purkrabí pražského a pana Albrechta z Sternberka na Zelné Hoře, hajtmana kraje plzeňského, urozené a statečné rytieře pana Linharta Markvarta z Hrádku na Trpistech a pana Ople z Figtumu na Novém Šumburce, davše jim toho plnú a dokonalú moc, aby podle smluv dědičných ty všechny pře slyšeti a súditi mohli, co se ruoznic mezi poddanými krále JMti a falckrabí Jich a Jich Mtí poddaných dotýče a jestližebý další moci jmenovaným pánuom a rytieřuom nad to bylo potřebí, to všechno tímto listem doplňujem, dokonalú a plnú moc jim dávajíce. Tomu na svědomí pečeť zemskú království českého dali sme přitisknutí listu tomuto. Dán na hradě pražském léta božieho 1511 v úterý den Svaté panny Kateřiny. — Z téhož data jiný mocný list od pánů a vladyk na Albrechta Rendla z Oušavy a pana Albrechta z Traybištorfu „aby od JMti ké odpovídati a při vésti panu Jettichovi z Gutštayna oba neb jeden z nich mohli a moc měli a JMtiké místě také jeho vinniti, tak jakoby ho JMká sám učiniti mohl a ráčil na zisk i na ztrátu podle smlouvy skrze . . . Fridrycha, falckrabí na Rajně . . . i JMti v městě Plzni učiněné. Osa č. 1554. — Osa. 1557 (4./5. 1512): Wir verordnete regenten hern, ritterschaft, rethe des konigreichs Beheim, landrecht beisitzende, bekennen und thun kund vor allermeniglich, das wir vf gemachten anlas, so zu Pilzen zwischen koniglicher Mjt zu Hungern, Beheim, vnserm gnedigsten hern vnd der coron Beheim, eyns, vnd herrn Getrzych von Guttenstein, anders teyls aufgericht, zum tage, so abermals zwischen dene parthen schirstkonftigen suntags Cantate gen Eger behahmet vnd angesetzt, die edlen wolgeborenen hern, hern Zdenko Lewen von Rosental, her vf Blatne, obersten burggraven zu Prag, vnd hern Cristoff von Schwamberg, zu beysitzern verordnen vnd mechtiglich abgefertig haben, neben romischer keyserlichen Mjt, vnser gnedigsten hern verordentem vnd des durchleuchten hochgeborenen fursten vnser

„theutonicum fragmentatum“.¹⁹²⁾ Ti, kdo neznají jednacího jazyka, mluví skrze „tlumače“. Čechové proto raději užívají jazyka českého. I starají se, aby přítomny byly i s druhé strany, na př. s rakouské, osoby, které jazyka českého jsou mocny.¹⁹³⁾ Na začátku XVI. století trvá se s české strany již pevně na tom, aby na rocích věc česky byla přednášena. I rozcházejí se v této příčině r. 1510 čeští radové s bavorskými, kteří trvají na řeči německé. Věc má se zústaviti JMké a knížatům bavorským, aby ji rozhodli.¹⁹⁴⁾ Již tehdy jest skorem proti českému jednání odpor zásadní. Nepřipouští se, aby Němci před soudy české se dostavovali a tam českým jazykem jednali. Hrozíť dne 8. dubna 1511 císař Maxmilian falckrabímu Friedrichovi svou a říšskou nemilostí

gnedigen hern pfaltzgraf Fridrichs vntersetztem, an unser stad vnd von vnser wegen vf clag, antwort, kegen- und widerred der parth zu handeln, zuuortragen, zuentscheiden, zethun vnd zelassen, alles vf vormagen das anlas so deshalb vfgericht vnd begriffen, nichts dar ine hirzu zehaben geburt nochgelossen, wollen ine auch alle weitter macht, so ine hirzu von noten, als wer dieselb mit lautern worten ausgedruck, ingetzozen vnd mit gegeben haben, vnd globen, alles vnd yedes, so durch sie hierinn gehandelt, vertragen vnd entscheiden, an stad koniglicher Mjt vnser gnedigsten hern, vor vns vnd die Coron Beheim, stet vhest vnd vnuorbrochlich zu halten. Des zv vrkund habenn wir das Konigreichs Beheim lands ingesigel hirunteran drucken lassen.“ Z téhož data plná moc, osa 1557, znějící: „aller gebrechen, zwitracht vnd spern mechtiglich zuhandeln, dieselben zuuortragen, zuentscheiden vnd bezzulegen zethun vnd zelassen“. Od této plné moci třeba lišiti mocný list ku jednání jako strana. Viz osa 1558 z téhož data: „von wegen der coron Beheim gegen vnd wider hern Getrzych von Guttenstein vor gewelten zusetzen vnd bewilligtm obman seine clagen vnd spruch antzuhoren, zuuorantworten, zuuorlegen, dorwider ir nodturft auszubringen, durch allerhande kuntschaft vnd getzeugnus zu bekreftigen, des gegenteils gezeugnus zu widdersprechen, zuuorwersten auch was ine dinstlich auszunemen, allenthalben mechtiglich zetun und zelassen“.

¹⁹¹⁾ Viz pozn. 289. *Menzel*, Deutsches Gesandtschaftswesen, 6—12.

¹⁹²⁾ F. R. A. II, 20, 503 (13.—31./12. 1467).

¹⁹³⁾ Ač. 6, 182 (7./3. 1479) Jan ze Švamberka Vokovi z Rožmberka o rokování s císařem a Rakušany v Linci: „Jediné, milý pane, stojte o to, a to buď skrze pána z Walse neb jiné pány, kteříž se vám zdáti budú, afby obeslán byl k tomu kněz arcibiskup ostřihomský JMt, afby k tomu přijel, neb JMt umie česky, ježto by nám bylo snáze všechny naše potřeby pověděti česky než po tlumačiech“.

¹⁹⁴⁾ Č. 350.

a pokutou sto hřiven zlata, dostaví-li se do Prahy a bude-li tam česky jednati.¹⁹⁵⁾

Zachované zprávy nás poučují, jak se na rocích radů jedná. Dne 28. ledna 1454 scházejí se čeští radové se saskými v Lounech. Se strany české zahajuje jednání Jiřík Poděbradský. Mluví nejprve česky a pak německy skrze tlumočnicka.¹⁹⁶⁾ Táže se saských radů, mají-li plné moci a zda chtějí držeti staré zápisy. Zadržují prý českému králi některá města a hrady. Nechtějí je králi vrátit a jemu jako jeho náměstkovi dají na to zápis. Radové vyžadují si přes noc rozmyšlení.¹⁹⁷⁾ Druhý den produkují Čechové tyto listy: 1. list Friedricha, markrabě míšenského, z r. 1289, 2. spolek z r. 1348 mezi markrabím Friedrichem, jeho syny Friedrichem, Baltasarem, Ludvíkem a Vilémem a dále Karlem IV. a Václavem,¹⁹⁸⁾ 3. z r. 1372 mezi Friedrichem, Baltazarem, Ludvíkem, Karlem IV. a králem Václavem, 4. list hrabat ze Schwarzburku z r. 1362, 5. Jindřicha, fojta z Gery, z r. 1354 a 6. z r. 1358. Ve středu na to odpovídají radové saští a pak každodenně jedna strana druhé. Konečně se shodnou na tom, že staré listy mají se nechat stranou, a že se má jednati v dobrotě, nepohoršujíc práva stran obou. Nedochází však k dohodě. I navrhuje Sasové, aby se věc předložila ku rozhodnutí císaři nebo arcivévodovi Albrechtovi nebo bavorskému Ludvíkovi nebo braniborskému Janovi a Albrechtovi, nebo kurfirstům. Čechové to odmítají. Král český musil přísahati, že bude svobody země zachovávat. Svobody tyto však žádají, aby věc jeho mimo korunu nebyla rozhodována. S roku schází zejména také proto, ježto radové saští nemají dostatečné plné moci. Kurfirst Friedrich přimlouvá se o srovnání sám u Ladislava. Vytýká odmítnutí cizích rozhodců. Král český chce prý mu, kurfirstovi, býti žalobcem

¹⁹⁵⁾ Začo, ma, K. rot 34 c. 2 (8./4. 1511) Císař Maximilian zapovídá falckrabímu Friedrichovi, aby z příčiny sporu o manský hrad Heidek do Prahy se nedostavoval a česky tam nejednal pod trestem jeho i říšské nemilosti a pokutou 100 hřiven zlata. Ležít panství toto ve svaté římské říši „desselbigen Jurisdiction und teutscher Nation“. Friedrich má odpovídati tak, jak říší kurfirsti a knížata v takových případech činí.

¹⁹⁶⁾ F. R. A. II, 20, 76: „Do hat her Girzik durch sich vf bemisch vnd durch den von Dony n vf ducschen anefangk gemacht“.

¹⁹⁷⁾ l. c. 76.

¹⁹⁸⁾ Srovn. č. 137.

i soudcem.¹⁹⁹⁾ Z tohoto líčení vidno, že radové někdy nejsou rozhodci v pravém slova smyslu, spíše zástupci, vyslanci své strany, její stranníci, hájící její zájem do krajnosti. S tím souhlasí také stanovisko smluv vůči těmto rozhodcům. Až na malé výjimky nežadají smlouvy původně od nich nestrannosti. Teprve později zbavují je jejich povinnosti vůči pánovi. Ale i později nedochází tu pro různé stanovisko rozhodců ku dohodě.²⁰⁰⁾ Strany někdy rozhodnutí sporu od rozhodců ani nežadají, chtějí se jen vzájemně porovnat, po dobrém shodnouti. Některé smlouvy liší také výslovně roky takovýchto porovnacích radů od roku, kde věc vlastní rozhodci rozsuzují. Tak dle smlouvy ze dne 28. května 1335 mezi markrabím moravským Karlem a králem polským Kazimírem mají obě strany při porušení míru vyslati „nuntios et ambassiatores“ do Vratislavi, nesmluví-li se snad, přijmouce náleží dobrých lidí.²⁰¹⁾ Strany někdy ujednávají, že věc mezi sebou vzájemně po dobrém rozhodnou, slibující si vzájemně takovéto služby, jak již dříve při prostředkování bylo uvedeno.²⁰²⁾ Chtějí mezi sebou srovnati své rozmišky, dříve než dojde ke sporu před příslušným soudem.²⁰³⁾ Dle smlouvy ze dne 18. října 1385 mezi komisaři krále Václava IV. a vévody rakouského Albrechta mají spory měšťanů vídeňských a pražských o obchodní cestě a skládání zboží srovnati mezi sebou Václav a Albrecht.²⁰⁴⁾ Strany zamýšlejí v první řadě dobrou shodu. Radové jejich dle smlouvy ze dne 14. prosince 1509 mají se srovnati na „frewdlichen endlichen gleichmäßigen austrag“.²⁰⁵⁾ Vždyť ve většině případů teprve, nestane-li se shoda, dochází ku zřízení vrchního rozhodce. Má se voliti, jak na př. ve smlouvě ze dne 20. listopadu 1459 stojí „ob . . des in der gutlichkeit nit gesein mocht“.²⁰⁶⁾

¹⁹⁹⁾ F. R. A. 20, II, 77 a násl.

²⁰⁰⁾ Začo, amba, fasc. 9 (18./3. 1512). Místodržící čeští píší vévodům bavorským Ludvíkovi a Friedrichovi. Radové obou stran v příčině sporů Falce a Čech nemohli se na sjezdu v Chebu dohodnouti. Knížata odvolávají se na erbanuňk. I doufají místodržící, že se knížata podle erbanuňku budou také řídit.

²⁰¹⁾ Č. 81.

²⁰²⁾ Č. 61.

²⁰³⁾ Č. 225.

²⁰⁴⁾ Č. 248.

²⁰⁵⁾ Č. 348.

²⁰⁶⁾ Č. 312.

Tu jsme však při druhém a vlastním úkolu rozhodců. Jsou vedle úmluvců, kteří strany umlouvají k dobrotě, také soudci, kteří neporovnanou věc konečně i rozsuzují. I čteme ve smlouvách, že mají rozřešiti věc „amore vel iustitia,²⁰⁷⁾ amicaliter,²⁰⁸⁾ nach minne oder recht,²⁰⁹⁾ in recht und freundschaft,²¹⁰⁾ mit freundschaft oder mit recht,²¹¹⁾ mit der minne oder mit dem rechten,²¹²⁾ gütlich oder rechtlich.²¹³⁾“ Souditi „nach der minne oder nach dem rechte“ je běžný úkol rozhodců.²¹⁴⁾ Ve smlouvě z r. 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a vévodou bavorským Jindřichem, jak již uvedeno, snášejí se strany také na tom, podle jakého práva má věc mezi velmoži duchovními a vévodou bavorským býti rozhodnuta. Je to právo bavorské.²¹⁵⁾ Smlouva ze dne 13. prosince 1360 mezi Karlem IV., markrabím moravským Janem, vévodou rakouským Rudolfem a jeho bratry pak uvádí, že rozhodnutí má se státi „iustitia vel amore utrobique iuxta terrarum antiqua iura et consuetudines“.²¹⁶⁾ Vyslovuje se tím princip, který z přirozené povahy věci platiti musil mezi stranami. Neodmítalo se právo žádné strany. Žalobce i žalovaný vedli si každý podle svého procesního práva. Čechové tedy, vedouce na roku rozhodčím svědky, předkládají pouze jejich svědomí.²¹⁷⁾ Soud rozhodčí je pak přijímá.²¹⁸⁾ I dle ujednání

²⁰⁷⁾ Č. 8, 12, 16, 198.

²⁰⁸⁾ Č. 14, 198.

²⁰⁹⁾ Č. 62, 84.

²¹⁰⁾ Č. 213.

²¹¹⁾ Č. 226.

²¹²⁾ Č. 279.

²¹³⁾ Č. 331.

²¹⁴⁾ Srvn. Berliner Akademie 1867, *Homeyer*, Über die Formel „der minne und des rechtes eines andern mächtig sein“. Viz též str. 16 pozn. 66. tohoto spisu. V Čechách odpovídá tomu rčení „mocně na někom přestati, mocně na někoho přijíti“. Viz *Reliquiae*, 243, 254, 257, *Libri cit.* 5, 58. *Brandl*, *Glossarium*, heslo: mocně přestati.

²¹⁵⁾ Č. 8.

²¹⁶⁾ Č. 198. Místo to může ovšem býti vztahováno i na řádné soudy každé země. Než i na rozhodce, jak svědčí slovo „amore“.

²¹⁷⁾ Ač. 9, 518—524 (1490) *Různá svědomí*.

²¹⁸⁾ Začo, mra Oberpfalz 133 f. 45 *Nález Hincika Pfluga ze Schwarzenburku ze dne 26. listopadu 1438*, jako zvoleného rozhodce obou stran a sice *Domažlických a vévody bavorského Jana o porušení zemského míru a dále*,

ze dne 17. srpna 1510 mezi rady bavorskými a českými mají se svědkové a důkazy vésti při lidech koruny české dle jejich obyčejů, při lidech bavorských dle řádu německé říše a Falce.²¹⁹⁾ Ne vždy jsou tu však obě strany jednomyslny. Již v této smlouvě má býti králi českému i vévodům bavorským zůstaveno, aby se mezi sebou dohodli, jakým způsobem svědomí má býti kladeno a přijímáno. Ku zjevné roztržce dochází nedlouho na to r. 1522 mezi Bavorsy a Čechami při pohraničním sporu. Král český Ludvík trvá na tom, aby každý vedl své svědky „nach vblichem rechtlichen gebrauch seiner landarth“. Tak to bylo mezi vévodou bavorským Ludvíkem a králem Vladislavem již vyjednáno. Bavoři se však tomu vyhýbají. I navrhuji radové smírné srovnání před císařským regimentem.²²⁰⁾ Neschází však ani případů, kde cizí strana českého svědomí a deskového zápisu se dovolává, a rozhodčí je připouštějí.^{220a)}

že vesnice Spaňov nikoli Rackovi z Rýzmburgu, nýbrž Ulrichovi z Lišova náleží. Rozhodce vyslechnuv obě strany, žalobu, odpověď, svědomí pod pečeti (redlicher leuth Weisung Brief unter ihren Sigeln) vydává nález na přísahu, která se také skládá. O tom všem na žádost purkrabího tento list. Ku stání, položenému v Rözu dostavují se zástupcové stran, opatření plnou mocí.

²¹⁹⁾ Č. 351.

²²⁰⁾ Začo, amba, fasc. 57 B (4./8. 1522) *Instrukce krále českého Ludvíka pro jeho vyslance, Nickla Husserleina, k císařskému vikáři a nařízeným radům z příčiny urovnání pohraničních sporů*. Vyslancem má trvati na tom, aby při položených rocích každá strana svědky vedla „nach vblichem rechtlichen gebrauch seiner Landarth“ a aby beze vší překážky byli připuštěni, jak to také s bavorským vévodou Ludvíkem od Vladislava bylo vyjednáno. L. c. (11./9. 1522) *Kurfirst Ludvík píše falckrabímu Friedrichovi*, že se nemá zamítnouti smírné jednání před vyslanci císař. regimentu, aby nemuselo dojít k tomu, aby Čechové vedli své svědky dle svého práva. L. c. (1522) *Císařský regiment odpovídá*, že jest ochoten po dobrém věc vyrovnati. *Koruna česká, žádajíc ochotu a dobrotu od kurfirstů a jich poddaných, že musí ji sama také osvědčiti*.

^{220a)} Osa 1550 (29./7. 1511): *Smírčí list falckrabí Friedricha o sporu krále Vladislava s Jetřichem z Guttenu: „Vnd ob Götrzich von Guttenu zu gemelter rechtvertigung ainicher Kuntschafft oder weysung aus der lanndtafel oder sonst inn der cron Beheim notturftig wer oder wurd, die soll im auf sein ansuchen daselben vnuerhindert geschafft vnd gegeben werden“*.

Roky rozhodců se případně veřejně vyhlásí.²²¹⁾ Někdy jim předchází také veřejné vyhlášení škody v určitém městě. Dle smlouvy ze dne 28. května 1335 mezi markrabím moravským Karlem a králem polským Kazimírem má porušení míru se strany české vyhlášeno býti veřejně v městě Kališi, se strany české ve Vratislavi. Na to sjedou se rozhodci do dvou měsíců v městě, kde byla škoda vyhlášena.²²²⁾ Někdy udává se vesmlouvě osoba, kteréž škodu třeba oznámiti. Dle smlouvy ze dne 13. prosince 1480 mezi moravskou a císařem Friedrichem III. dává se zpráva o rušiteli na Moravě hejtmanovi, v Rakousích císaři nebo jeho náměstkovi.²²³⁾ Strany dostávají se buď osobně anebo jejich zástupci (anwalde),²²⁴⁾ opatření plnou mocí.²²⁵⁾ I řízení před rozhodci nezůstává nedotčeno vzrůstající se písemností, jak níže uvedeme. Před tím, jak již dotčeno, jednalo se ústně. Přednáší se žaloba, na niž dává strana odpověď. Každý může „zum rechten furbringen brief, wort und wes er getrawt zu genießen“.²²⁶⁾ Jeť povinností rozhodců „beyde partheyen in recht gegen einander nottdürfftiglich verhören.“²²⁷⁾ A mají také právo, jak se později uvádí, „inter partes interloquendi, omniaque decidendi, sopiendi, arbitrandi, complanandi, finiendi et terminandi iuxta partium propositiones et responsa“.²²⁸⁾ Některé smlouvy stanoví také jakási pravidla pro výkon pro důkaz před rozhodci. Dle dotčené již smlouvy ze dne 8. února 1510 mezi rady českými a bavorskými má svědomí (kundschaft) vrchností býti opatřeno.²²⁹⁾ Dle smlouvy ze dne 17. srpna 1510 mezi těmiže rady se pak stanoví, jak již uvedeno, že JMká a knížata mají se dohodnouti, kterak svědomí oběma stranami kladeno a přijímáno býti má.²³⁰⁾ Dle smlouvy ze dne 14. dubna 1511 mezi českým králem Vladislavem a císařem Maxmi-

²²¹⁾ Viz pozn. 289.

²²²⁾ Č. 81.

²²³⁾ Č. 337.

²²⁴⁾ Č. 312. Viz poznámku 190.

²²⁵⁾ Č. 337.

²²⁶⁾ Č. 312.

²²⁷⁾ Č. 308.

²²⁸⁾ Č. 320.

²²⁹⁾ Č. 350.

²³⁰⁾ Č. 351.

lianem má svědomí z Rakous do šesti neděl, ze země mimo Rakousy do osmnácti neděl býti opatřeno, jak jest obyčej.²³¹⁾ Když důkaz proveden, vydává se nález. Král římský Adolf prohlašuje ve smlouvě ze dne 30. června 1292 o sporu českého krále Václava s vévody rakouskými, zůstane-li jeho pokus o smír bez výsledku: „prefato regi Bohemorum super hiis de prefatis ducibus iustitiam faciemus, receptis probationibus regis Bohemorum, secundum quod instrumentis, testibus ac aliis documentis legitimis nos poterit edocere.“²³²⁾ Nález může zníti případně na přísahu, kterou pak třeba složiti. Rozhodcové mohou si však pro nález vzíti rozmyšlenou. Vydává se pak později. O nálezu na žádost vydává se list.²³³⁾

Smlouvy také udávají, jak rozhodci hlasují. Prohlašují, že, co vyřkne vrchní rozhodce, má platiti,²³⁴⁾ aneb to, na čem se všichni rozhodci aneb většina jich snese.²³⁵⁾ V jednom případě, který však vlastně českých sporů se netýká, žádá se jednomyslnosti. Dle smlouvy z r. 1273 mezi Přemyslem Otakarem II. a bavorským vévodou Jindřichem má spory vévody a sousedních biskupů rozhodnouti šest rozhodců. Nemohou-li se dohodnouti, volí sedmého. Ten má je „amore vel iustitia“ přivésti ke shodě. Neštane-li se tak, zůstane věc nerozhodnuta. Přemysl Otakar II. prohlašuje, že pro tento případ bude hájiti věc té strany, která ve svém mínění nezůstane zatvrzelou. Mínění rozhodců bere se tu za mínění strany.²³⁶⁾

Výroku rozhodců podrobují se strany samy již ve smlouvě.²³⁷⁾ Dle smlouvy z r. 1279 má rozhodnouti spory

²³¹⁾ Č. 352.

²³²⁾ Č. 19.

²³³⁾ Riedel's Codex III/2, 262 č. 211 Zpráva radů markraběte braniborského ze dne 14./12. 1480 z Budína o sporu před králem českým a uherským: „... vnd hat der König ein rechttag gesetzt: und bei im in einer mercklichen zale sein Bischove, prelaten, heren und gelert gehabt, haben wir unser clag nach ewer gnaden vnd ander hie rate gethan, die wiederparth ir antwort darauff. Darauff hat im der König ein bedacht genommen und wartend teglich der urtheil.“ Viz pozn. 182.

²³⁴⁾ Č. 337.

²³⁵⁾ Č. 37, 305, 308, 312, 337, 338, 350.

²³⁶⁾ Č. 8.

²³⁷⁾ Č. 12.

mezi Kunhutou a Vladislavem, vévodou opolským, vévoda vratislavský, neboť, jak prohlašuje Kunhuta, „ipsius arbitrio in praemissis ex utraque parte nos decrevimus committendos“.²³⁸⁾ Tak prohlašují i opolští vévodové, podrobivše se pro případ svého sporu s některým knížetem polským rozhodčímu výroku českého krále Václava: „cujus decisioni seu mandato obedire uolumus et parere.“²³⁹⁾ Z pravidla pak každá smlouva, v které strany pro své spory volí rozhodce, obsahuje i slib jejich, že se výroku rozhodců podrobí.²⁴⁰⁾ Co rozhodci vyřknou, praví se ve smlouvách, při tom má zůstatí a stranami beze všeho zpěčování a prodlévání vyplněno býti.²⁴¹⁾ Začátek století XVI., jak jsme se toho již výše dotkli, zavádí již formu cizí do řízení rozhodců. Příznačno je, že smlouva ze dne 14. dubna 1511 mezi králem českým Vladislavem a císařem Maxmilianem vylučuje z výroku rozhodců již také apelaci.²⁴²⁾

Pro vyplnění výroku rozhodců stanoví se někde již i pevná lhůta, na př. dle smlouvy ze dne 6. prosince 1505 a ze dne 14. dubna 1511 jeden měsíc.²⁴³⁾

Strany zjednávají výroku rozhodců průchod běžnými prostředky. Výjimečně hrozí se brannou mocí, bude-li strana výroku odporovati.²⁴⁴⁾ Výjimečně slibuje se také vyhovění nálezů pod trestem exkomunikace, kterou má na př. nad králem českým Václavem dle smlouvy kolem r. 1286 vysloviti biskup pražský a olomoucký.²⁴⁵⁾ Dle smlouvy ze dne 18. srpna 1312 mezi králem českým Janem a vévodou rakouským Friedrichem²⁴⁶⁾ a ze dne 16. září 1335 mezi tímže a císařem Ludvíkem²⁴⁷⁾ zajišťuje se splnění výroku rozhodčího ležením. Dle smlouvy ze dne 17. prosince 1406, uzavřené

²³⁸⁾ Č. 14.

²³⁹⁾ Č. 16.

²⁴⁰⁾ Č. 62, 213, 226.

²⁴¹⁾ Č. 305, 307, 308, 312, 313, 334, 337, 338, 345, 346.

²⁴²⁾ Č. 352.

²⁴³⁾ Č. 345, 352. Viz též č. 248.

²⁴⁴⁾ Č. 12.

²⁴⁵⁾ Č. 15.

²⁴⁶⁾ Č. 37.

²⁴⁷⁾ Č. 84.

s vévodou rakouským Leopoldem, prohlašuje markrabí moravský Jošt: „und sollen ouch uf beiden teilen die unsern dorzu halden was in also mit minne oder dem rechten gesprochen oder erkant wirt, das sie sich des benügen lassen und das volfuren an gefferde“.²⁴⁸⁾ Také smlouva ze dne 27. března 1450 mezi poděbradskou jednotou, markrabími braniborskými a vévody bavorským a saským sahá ku přímému nucení: „und ab das were, das einer, von dem das uberfahren were gescheen, des rechten nicht pflegen wolt nach dem gesprochen urtail volge thett, so sal die parthey, der er gewant were, in darzue halten, das er dem nachquem, möcht sie des aber an der andern parthey hulffe nicht zu wege brengen, so sol ine die ander parthey darzue peholffen sein, damit er darumb gestrafft und darzue pracht wurde, das er den so vil gleichs thett, als die erkenntnusz des obermannes innen halden wurde“.²⁴⁹⁾ Dle smlouvy ze dne 13. prosince 1480 mezi zemí moravskou a císařem Friedrichem III. má se proti škůdci, který výroku rozhodců nechce se podrobiti, celá země pozdvihnouti.²⁵⁰⁾ Nevyhoví-li strany konečnému výroku rozhodců, má podle smlouvy ze dne 14. prosince r. 1509 mezi králem českým Vladislavem a vévodou bavorským vrchnost, kde mají své statky, pustiti na ně právo.²⁵¹⁾

O sporech různých poddaných mezi sebou platí spočátku vše to, co platí o sporech poddaných vůbec. Každý musí žalovati u soudu, kterému žalovaný podléhá. Cizinci dostavují se k soudu buď sami anebo dávají se jinými zastupovati.²⁵²⁾ Někdy kupují také domácí lidé jejich pře, což sněm však trpěti nechce, kupování takové zapovídá a docela trestá.²⁵³⁾ Panovníci pak v uzavíraných smlouvách i cizím poddaným toho zbraňují. Tak praví Maxmilian ve smlouvě ze dne 14. dubna 1511, uzavřené s králem českým Vladislavem: „Es soll sich auch niemand von den vnsern in oftgedachten vnsern fürstenthumben Oesterreich, vnder vnd ob der Ens wohnend vnd

²⁴⁸⁾ Č. 279.

²⁴⁹⁾ Č. 295.

²⁵⁰⁾ Č. 337.

²⁵¹⁾ Č. 348.

²⁵²⁾ Viz pozn. 213.

²⁵³⁾ Viz str. 39 pozn. 49.

gesessen, wess stands oder wesens der oder die seynd keiner frembden aussländischen sachen, spruch vnd anforderung, wie die namen hetten, so dieselben S. L. oder der cron Böhheim inwohner betreffendt, wider Sein Lieb vnd derselben königreich Böhheim vnderthan annehmen, brauchen, zu sich ziehen, damit beladen, auch nicht fürdern in kein wege.²⁵⁴⁾ I chce toho, kdo by tak učinil, trestati a, vznikne-li z toho obyvatelům české koruny škoda, k náhradě její nutiti. Z retorse někde ani cizincům se právo v zemi nepouští proti tomu, komu v zemi jejich dosavad spravedlivé se nestalo.²⁵⁵⁾ U soudů českých musí se cizozemci podrobiti formám procesního práva českého. I mají povinnost před zemským soudem jednati česky.²⁵⁶⁾ Každá země je si tu přísně uzavřena. Cizineč vychází se však vstříc z reciprocity.²⁵⁷⁾

Takovéto procesní stanovisko v příčině sporů cizích poddaných zaujímají z počátku i naše smlouvy. Každý musí odpovídati tam, kde pod právem sedí, nebo jde-li o statek, kde statek tento leží.²⁵⁸⁾ V obou spojených zemích soudí se podle starého práva a zvyku.²⁵⁹⁾ Pražští měšťané pro své spory s měšťany vídeňskými odebírají se do Vídně, žalují-li měšťany vídeňské, a vídeňští měšťané zase do Prahy, žalují-li měšťany pražské.²⁶⁰⁾ Některé smlouvy začínají však již i spory poddaných řešiti na způsob při panovníků pomocí rozhodců. Tak dle smlouvy ze dne 13. ledna 1392 mezi markrabím moravským Joštem, králem uherským Zikmundem a vévodou

²⁵⁴⁾ Č. 352.

²⁵⁵⁾ Ač. 19, 494 Knížky nálezů soudu zemského: Cizozemcům právo nemá puštěno býti v Čechách proti tomu, komuž se prvé v jich zemích spravedlivé nestane. (Nález ze dne 24./3. 1489.)

²⁵⁶⁾ Ač. 5, 470 (1467) Usnesení sněmovní: „Item což se cizozemcuv dotýče, kteříž k koruně nepřislušejí, aby všichni před soudem zemským českým jazykem své pře vedli, sami skrzese, neb kohož sobě zjednati mohou.“ Začo, ggaw (1497).

²⁵⁷⁾ Začo, ggaw, reg. B. 324 (4./10. 1513) Místodržící v Čechách jménem JMti K. žádají vévodu saského, aby výkon rozsudku, předaný Jindřichovi z Gery, o žalobě Jiřího z Dobenecku proti N. z Beulwitzu, pro náhradu škody na případnou žádost nerušil, že se mu v takovém případě stejně odplatí.

²⁵⁸⁾ Č. 189.

²⁵⁹⁾ Č. 198.

²⁶⁰⁾ Č. 248.

rakouským Albrechtem má každá strana dáti svému poddanému, žalovanému nebo žalobci, pro spory jejich mezi sebou dva rady nebo zemské pány, aby věc jejich rozhodli.²⁶¹⁾ Také dle smlouvy ze dne 25. června 1395 mezi králem českým Václavem a králem polským Vladislavem zavazují se strany, že pro rozhodnutí sporů svých poddaných vyšlou své rady na hranice svých království.²⁶²⁾ Dle smlouvy ze dne 17. prosince 1406, uzavřené s vévodou rakouským Leopoldem, klade markrabí moravský Jošt rok na 13. února 1407 do Lávy, prohlašuje, že se tak děje „von der zuspruche und voderunge, so unsere prelaten, pfaflheit, herren, ritter, und knechte, burger, landleute und juden von geltschulde oder erbschaft wegen, gegen unserm egenanten ohem oder den seinen habent, oder meinen zu haben“. Obě strany tam vyšlou své rady, kteří nároky ty mají souditi a skončiti „mit der minne mit beider teile wissen und willen oder dem rechten, wo iczlichen zum rechten gehoret nach irem landtsrechte“.²⁶³⁾ Dle smlouvy ze dne 9. října 1407 mezi těmiže mají o takovýchto nárocích souditi společní radové v Reci.²⁶⁴⁾ Dle míru ze dne 13. dubna 1412 mezi králem českým Václavem a zeměmi sousedními soudí přísežná rada také spory z jednoty.²⁶⁵⁾

Od první polovice XV. století má na rozhodování sporů mezi různými poddanými vliv právo říšské. Říše nemůže rozpad svých částí v jednotlivé státy zabrániti. Císařové to ani nechtějí a chtějí nemohou. Zbavovali by tím své domácí země samostatnosti, která je vlastně přece jen nejmocnější základ i jejich moci císařské. Podrobují se tedy skutečnosti, běhou věc, jak je. Chtějící mír v říši zavésti, smiřují se s tím, že je na různé zeměpanské moci rozštěpena. Stávají se jen pouhými sprostředkovateli mezi jednotlivými již samostatnými panovníky. Císařství právě dává jim k tomu mezinárodní legitimitu. Chtějící panovníky srovnati, užívají k tomu zase jen těch mezinárodních prostředků, ke kterým tito bez říše sáhají. Je to uklizení sporů pomocí rozhodců. Porovnání dává se nyní nové jméno „Austräge“. Zavádí

²⁶¹⁾ Č. 257.

²⁶²⁾ Č. 263.

²⁶³⁾ Č. 279.

²⁶⁴⁾ Č. 281.

²⁶⁵⁾ Č. 288.

je císař Albrecht II. mírem svým z r. 1438 pro zeměpány, šlechtice, města a many. Zeměpáni (Fürsten) rovnají se mezi sebou svými radý. Mají-li hrabata, svobodní pánové, rytíři a panoši, hrady nebo města nějaký nárok proti nim, rovnají je radové zeměpánovi, „die dem cleger unvordechtiglich sind“. Tyto nižší šlechtice mezi sebou rovná vrchní rozhodce „mit eim glichen zusaz.“²⁶⁶) Nedojde-li ku dohodě, má se věc odbyti na řádných soudech. Zeměpáni a říšská města mají míti svůj soud před králem a šlechtici před soudem zeměpána. Některé věci se z porovnání z přirozené jich povahy vylučují. Tak „z uspruch v mberbe und eigen“ náleží před soud „da sollich erben und eigen inn gelegen sind“²⁶⁷) spory „v mblehen“ mají se souditi „vor dem lehenherrn“²⁶⁸) O měšťanech a sedlácích se „Austräge“ nenařizují. Ti mají souzeni býti ve svých soudech, „wo die gesessen sind“²⁶⁹) Tak souhlasně usnáší se dne 16. října 1438 říšský sněm v Norimberku²⁷⁰) a v podstatě dne 18. října 1466 říšský sněm v Ulmu, připojuje ještě, že rozhodovány býti mají „geistlich sachen vor geistlichen gericht“²⁷¹)

Refleks tohoto říšského práva zříme pak i v našich smlouvách. Dle smlouvy ze dne 25. března 1446 mezi císařem Friedrichem a zemí moravskou má se žalovati o peněžní dluh nebo dědictví z jedné země do druhé na místech obvyklých, a vyhová se žalobě v soudu městském po právu městském, v soudech zemských po právu zemském.²⁷²) Dle smlouvy ze dne 15. dubna r. 1459 mezi králem českým Jiřím a vévodou bavorským Friedrichem rovnají se po výše vylíčeném říšském právě panovníci svými rozhodci, s tou však změnou, že mohou tito, přiberouce rozhodce vrchního, věc i právem rozhodnouti. Žalují-li je preláti, hrabata, páni, rytíři a panoši aneb i jiní poddaní druhé strany, má se jim dostati práva před rady žalova-

²⁶⁶) Neue Sammlung der Reichsabschiede, I, 154, Kayser Albrechts II. Begriff des Landfriedens; §§ 2, 3, 4, 7, 9.

²⁶⁷) L. c. § 5.

²⁶⁸) L. c. § 6.

²⁶⁹) L. c. §§ 12, 13.

²⁷⁰) Neue Sammlung, I, 160.

²⁷¹) L. c. 198.

²⁷²) Č. 294.

ného. Žalují-li se jejich poddaní mezi sebou, má se o církevních věcech jednati na soudech církevních, o manských na soudech manského pána a o věcech, na osobu jdoucích, kde žalovaný má své sídlo nebo obydlí. Rytíři a panoši a osoby neusedlé mají se žalovati před tím, jehož jsou rady nebo služebníky nebo komu přísluší. Spory o dědictví a vlastnictví souzeny buďtež v soudech, kde tyto statky leží, zločiny, kde zločinec se dopadne.²⁷³) Předpisy tyto přecházejí pak z jedné smlouvy do druhé, tak do smlouvy ze dne 25. dubna 1459 mezi králem Jiřím a vévody saskými,²⁷⁴) ze dne 2. prosince 1459 mezi tímže a arcivévodou rakouským Albrechtem²⁷⁵) a ze dne 2. května 1482 mezi králem českým Vladislavem, korunou českou a vévody saskými.²⁷⁶) Na stejném stanovisku trvá smlouva ze dne 20. listopadu 1459 mezi Jiřím a vévody bavorskými. Odkazuje, jak již výše uvedeno, Bavora, který žaluje Čecha, na soud český, Čecha, který žaluje Bavora, na soud bavorský.²⁷⁷) Taktéž i smlouva ze dne 27. května 1462 mezi Jiřím a králem polským Kazimírem IV. stanoví pro spory různých poddaných, aby žalobce žaloval „quem reum asserit, in iurisdictione et iure, ubi reus residet“²⁷⁸) Smlouva ze dne 19. července 1472 mezi králem českým Vladislavem a vévodou bavorským Albrechtem zrazuje nám odůvodnění práva říšského: „Sed reus et injuriam paciens iuxta iuris communis dispositionem iudici in cuius potestate erit, actor de tali injuria conqueretur et actor debebit sequi forum rei“²⁷⁹) Poruší-li se smluvené právo procesní, hájí si je panovník, o jehož právo jde.²⁸⁰)

²⁷³) Č. 305.

²⁷⁴) Č. 308.

²⁷⁵) Č. 313.

²⁷⁶) Č. 338.

²⁷⁷) Č. 312.

²⁷⁸) Č. 320.

²⁷⁹) Č. 236.

²⁸⁰) Začo, ggaw, r. B, 321b (13./11. 1476) Kurfiršt saský Arnošt žádá Viléma z Risenburka, aby u krále českého vymohl, by Linhart Sydenstücker, kurfirštský poddaný v Drážďanech, povoláný pro rukojemství 30 zl. na žalobu jedné ženy před soud Mal. Města Pr., této žaloby byl zbaven, ježto jest proti erbanuňku. Máť pouze před kurfirstem nebo svým soudem v Drážďanech býti žalován.

Smlouvy stanoví někde také, jakým způsobem u těchto řádných soudů ve věcech cizineckých má se postupovati. I předepisuje smlouva ze dne 21. července 1479 mezi králem českým Vladislavem a uherským králem Matiašem, že vznikne-li přemezíkupci, má se žalobci na jeho žádost dostati spravedlnosti tam, kde se jeho dlužník zdržuje.²⁸¹⁾ Smlouvy upravují také průvodní právo u soudu žalovaného. Tak na př. stanoví se smlouvou ze dne 27. září 1388, že šlechtic osvobozuje se z nařčení sám druhý, měšťan sám pátý, sedlák sám sedmý.²⁸²⁾ Smlouvy regulují i procesní represalie, právo stavné. Dle smlouvy ze dne 10. září 1486 mezi českým králem Vladislavem a uherským králem Matiašem může host hostě staviti podle svobod obojích zemí, poněvadž v tom jednostejného práva požívají.²⁸³⁾

Některé smlouvy vracejí se však pro spory poddaných zase ku rozhodcům. Tak smlouvy ze dne 25. dubna 1459²⁸⁴⁾ mezi Jiřím a markrabími braniborskými a ze dne 11. listopadu 1473²⁸⁵⁾ mezi králem českým Vladislavem a markrabím braniborským. Trvají sice při výlučných forech církevním, lenním a nemovitostním. „Erb und eigen“ má se souditi „an den landtafeln, hofgerichten oder landgerichten“. Jinak ale připouštějí rozhodce pro vzájemné spory zeměpánů, poddaných se zeměpány a poddaných mezi sebou. Smlouva ze dne 6. prosince 1505 mezi českým králem Vladislavem, korunou českou a vévodou saským Jiřím připouští rozhodce pro spory mezi různými poddanými pod jistou podmínkou. Odkazuje žalobce, aby žalované žaloval, „sub quo iure et iudice consistunt et habitant“ a „ad quod iudicium causa illa pertineret et spectaret“. Nedosáhne-li tam svého práva, má býti nařízeno soudci, aby mu je zjednal. Nestane-li se tak přes to, má si žalobce vyvoliti z radů panovníka strany žalované vrchního rozhodce, jemuž oba panovníci přidělí čtyři své rady, každý dva, aby věc v Mostě rozhodli.²⁸⁶⁾ V podstatě stejné stanoví i smlouva ze dne

11. prosince 1509 mezi králem českým Vladislavem a vévody bavorskými Ludvíkem a Friedrichem²⁸⁷⁾ a ze dne 14. dubna 1511 mezi králem českým Vladislavem a císařem Maximilianem.²⁸⁸⁾ Budou-li řádní soudcové liknaví, vyšlou se z každé strany radové, při nárocích mezi Čechy a Bavorsy do Chebu, při nárocích obyvatelů koruny české proti obyvatelům v Nadenží do Vitoraze, při nárocích proti obyvatelům v Podenží do Freistadtu.

Zbývá ještě něco podotknouti ku měnicímu se řízení před rozhodci. Jak jsme již uvedli, jedná se na rocích nejprve ústně. Na začátku století XVI. však se již předepisuje, aby žaloba byla podána písemně, v Čechách má se podati nejvyššímu kancléři království českého, který má ji zaslati sousedním knížatům. Knížata ji mají oznámiti svým poddaným, aby na roku na ni mohli odpověditi.²⁸⁹⁾ Také bavorští a čeští radové ujednávají dne 14. prosince 1509, kde se mají žaloby podávati. Kdo chce z bavorské strany žalovati JMK. a jeho poddané, má žalobu do 14ti dnů po vánocích podati pražskému purkrabí. Kdo chce z české strany žalovati bavorská knížata a jich poddané, má v téže lhůtě poslati žalobu do kanceláře v Ambergu. Na den sv Blažeje (3./2.) příštího leta mají míti rozhodci pak rok v Chebu.²⁹⁰⁾ Zde dochází mezi oběma rady k neshodě. Čeští chtějí, aby se všechny došlé spory rozhodly, bavorští odvolávají se však na znění listu ze dne 14. prosince 1509. Konečně se dohodnou, aby JMK. a knížata bavorští poslali na den 5. května 1510 zase osm radů do Chebu nebo Tachova. Zde 6. května mají radové strany s jejich pohle-

²⁸⁷⁾ Č. 346.

²⁸⁸⁾ Č. 352.

²⁸⁹⁾ Ač. 6, 288 (5./1. 1504) Král Vladislav oznamuje stavům kraje čáslavského, že knížata míšenská se k tomu poddala a svolila, aby vzájemné spory jejich a poddaných na roku v Mostě obapolnými radami byly srovnány. Poddaní obojí do té doby mají se pokojně zachovati. Má-li kdo nějakou žalobu, aby ji do suchých dní postních u nejvyššího kancléře království Českého písemně poslal, načež bude od něho zaslána knížatům, aby to v čas poddaným oznámili, aby odpovídali a právi byli. Nechtěl-li by Jiřík to přijmouti, bude nepřitelem království českého. Ustanovují se tři osoby ku jednání s ním s věřícími listy pod zemskou pečeti ode tří stavů. Ti ať to oznámí i hejtmanu hradu pražského a tento zase kancléři, jakož i oni. Kanclér dá pak písařem páně podkomořího sepsati listy, aby všem

²⁹⁰⁾ Č. 348.

²⁸¹⁾ Č. 335.

²⁸²⁾ Č. 252, 256.

²⁸³⁾ Č. 339, viz též 266.

²⁸⁴⁾ Č. 307.

²⁸⁵⁾ Č. 327.

²⁸⁶⁾ Č. 345.

dávkami proti panovníkům nebo poddaným vyslechnouti, porovnatí anebo konečným nálezem rozhodnouti. Neshodnou-li se, přiběhou se vrchní rozhodcové ze země strany žalované. Písemní žaloby mají se podávati od 10. března do 23. dubna se strany české do kanceláře v Ambergu, se strany bavorské nejvyššímu purkrabí na hradě pražském. Dne 6. května má pak každá strana se dostaviti. Svou žalobu může tu zlepšiti, zvětšiti nebo zmenšiti.²⁹¹⁾ Strany podávají písemně nejen žaloby, ale i odpovědi. Dostavují se na rok do Chebu, aby se daly slyšeti se svými žalobami a odpovědmi. Radům zdají se některé žaloby „unschiklich und unförmlich“. Bylo by obtížno na základě nich rozhodovati. I ujednávají, aby se stranám vrátily. Čechové mají pak své písemné žaloby podávati u nejvyššího purkrabí v Praze, Bavoři v kanceláři v Ambergu. Purkrabí má do osmi neděl od 18. srpna zaslati žaloby na Bavoře podané, zapečetěné a zavřené na kancelář v Ambergu, a tato zase žaloby na Čechy nejvyššímu purkrabí v Praze, pak zase každé strany odpověď do osmi neděl a na to další spis, až dva spisy od každé, čtyři spisy od obou stran budou podány. I mají býti žaloby poslány do 13. října, odpovědi do 8. prosince, protispisy (gegenschriften) do 2. února r. 1511 a závěrečné spisy (nachschriften) do 30. března. Na to klade se na 18. května rok do Chebu, kam radové a vrchní rozhodci a strany nebo jich zástupcové dostaviti se a založené spisy sebou přinéstí mají. Spisy tyto mají od vrchních rozhodců a radů podle ujednání ze dne 14. prosince 1509 býti vyřízeny.²⁹²⁾ Ale ani tuto věc se nerozsuzuje. Čtou se pouze žalobní spisy a jedná smírně. Vrchní rozhodce z Čech není však přítomen, a také jsou různé nedostatky v přičině svědomí. I odkládá se jednání na 18. srpna do Chebu. Má se tu jednati „vff die eingelegten schriften“.²⁹³⁾

²⁹¹⁾ Č. 350.

²⁹²⁾ Č. 351.

²⁹³⁾ Osa 1546 (24/5 1511).

PŘÍLOHA.

Výpisy ze smluv.

I.

8. listopadu 1253 v Praze.

Přemysl Otakar II. — papež Innocenc IV.

Otakar, jako dědic a pán království českého, vévoda rakouský a štýrský a markrabě moravský, zavazuje se papeži Innocencovi, že bude jemu a církvi římské a římskému králi Vilémovi, pokud bude v milosti papeže a církve, pomáhati sám a svými lidmi, svým královstvím, zeměmi, městy a hrady svými a vši svou mocí. Bude-li od Viléma vyzván, dostaví se k němu, aby od něho přijal regalia a složil manskou přísahu.

C. d. M. 3, 176, R. B. 2, 1.

2.

3. dubna 1254 u Budína.

Přemysl Otakar II. — král uherský Bela IV.

Úmluví obou stran smlouvají podmínky míru. Bela a jeho dědicové podrží vévodství štýrské. Upravují se jeho hranice vůči vévodství rakouskému. Otakar uspokojí svou manželku a její dědice, aby po jeho smrti na Belu žádného nároku nečinili. Vzdání se přátel a příbuzných s obou stran provede se, až oba panovníci na položeném roku se sejdou.

UOE, 3, 204, Kurz, Öst. unter K. Ottokar u. Albrecht I., 2, 171, C. d. M. 3, 181, R. B. 2, 12.

3.

1256.

Přemysl Otakar II. — vévoda opolský *Vladislav*.

Upravují se hranice mezi Moravou a vévodstvím opolským, aby mezi Otakarem a Vladislavem potrvala „debitae dilectionis sinceritas, concordiae unio, perpetuaeque pacis stabilitas“.

R. B. 2, 48, Palachý, Formelb. 300, C. j. boh. I, 163 (k r. 1267).

4.

19. září 1267 v Praze.

Přemysl Otakar II. — německý řád.

Otakar se zavazuje, že zachová německý řád při jeho zemích v Prusku a přispěje mu při dobytí zemí, od víry odpadlých, pomocí, radou a přízní. Vydatel Otakar.

Voigt, Cod. dipl. Prussic. I, 163, C. d. M. VII, 767. R. B. 2, 215.

5.

16. října 1270.

Přemysl Otakar II. — uherský král *Štěpán V.*

Uzavírá se příměří na dvě leta od sv. Martina, nejprve příštího. Pojímají se do něho arcibiskup solnohradský a jiní věrní příznivci Otakarovi. Vydatel Otakar.

Abh. der kgl. böhm. Ges. d. Wiss. V₂, 301.

6.

13. července 1271 v Praze.

Přemysl Otakar II. — král uherský *Štěpán V.*

Umluvčí obou stran uzavírají mezi stranami mír. Ani král uherský, ani jeho lidé nemají býti nějak znepokojováni králem českým a jeho lidmi. Do míru pojímá se království české, Rakousy, Štýrsko, Korutany, Morava, Krajina, Marka, Cheb a Pordenone v těch hranicích, jak předchůdcové v držbě země tyto drželi až do doby krále Bely. Jsou-li tyto hranice změněny, rozhodnou o nich arcibiskup ostráhomský a biskup olomoucký, definitivně, pod trestem církevním. Do míru pojímají se i markrabové míšenský Jindřich a braniborský Otto, a Otakar opatří jich listy, kterými k míru přistupují. Kdyby chtěl mír rušiti, nebudou mu markrabové přispívati pomocí, radou, ani přízní. Král uherský opatří Otakarovi zase listy krále sicilského Karla

a vévody bavorského Jindřicha se stejným účinkem. Otakar vzdal se z rozhodnutí pánů svých a uherských určitých hradů na hranicích. Držitelům těchto hradů nebude pomáhati ani Němci, ani Čechy, aniž toho dopustí veřejně nebo tajně. Kdyby ti, kdož se svými hrady od krále uherského k Otakarovi přešli, nějaké škody, urážky a loupeže dopustili se na lidech království uherského, a věc důvěryhodným člověkem komorníka Hartliba bude vyšetřena, zbaví je Otakar všech statků, které jim dal, a vyhostí je ze svého království a svých vévodství jako rušitele míru. Král Štěpán pak zaslíbil, že je s jich hrady k sobě na milost nepřijme. Otakar nebude přijímati přeběhlíky, zpronevěřivší se králi uherskému, vyhostí je a nestrpí, aby ani jeho přátelé a poddaní je přijímali a je nějak podporovali. Dopustí-li se lidé Otakarovi vůči lidem krále uherského těžších přehmatů, bude o tom souditi biskup olomoucký svou řádnou pravomocí nebo prorogovanou nad osobami, jemu nepodrobenými, pod trestem církevním, sneslí se tak pánové čeští a uherští a oba králové to schválili. Přehmaty Uhrů soudí pak arcibiskup ostráhomský. Biskup a arcibiskup mohou i na svého krále trest církevní uložiti, poněvadž jim v této věci podléhá. Spory mezi poddanými českými a uherskými o hranice soudí s královskou autoritou na Moravě čtyři osoby, se strany uherské župan nítranský a přešpurský, se strany české komorník moravský a purkrabí broumovský, v Rakousích, s uherské strany župan šoproňský a mošoňský, se strany Otakarovy kastellán z Haselowe a kastellán novoměstský, ve Štýrsku se strany uherské župan eisenburský a sálský, se strany Otakarovy hejtman a písař štýrský, v Korutanech, Krajíně a Marce, se strany uherské bán slavonský, se strany Otakarovy hejtman korutanský, krajinský. Místo zemřelých nastupují dědicové jejich hodnosti. Rozvaděné přátele strany samy smíří nebo rozsoudí je soud biskupů a arcibiskupů. Budou-li tomu odporovati přátelé Otakarovi, žádnou radu a pomoc jim tento neposkytne proti králi uherskému. Bude-li rušitelem míru král uherský, upadne tím samým v exkommunikaci, kterou naň již nyní slavnostně arcibiskupové ostráhomský a kaločský prohlašují, když se byl jejich pravomocí podrobil. Biskupové zemí Otakarových a páni jeho říše přísahali, že budou mír tento zachovávat i krále k němu uváděti. Poruší-li jej král, odpadnou od něho a ke králi uherskému se připojí a biskupové vyhlásí na země jeho interdikt. Nevyhoví-li arcibiskupové a biskupové své přísaze, budou trestáni od kardinálů, jichž pravomocí se v této věci podrobují. Do smlouvy se nepojímá Filip akvilejský a Štěpán lombardský a sběhlí páni Otakarovi. Král Štěpán vzdává se za sebe a své dědice všech nároků na Štýrsko, Korutany, Krajínu a Marku a na královské insignie, klenoty a poklad přinesený do Čech Annou, Otakarovou tchyní. Do míru se pojímají král španělský, anglický, Richard, bratr krále anglického, zvolený císař římský, arcibiskupové mohučský, magdeburský, solnohradský se svými sufragány, falckrabě rýnský Ludvík, markrabě míšeňský Jindřich, vévoda saský se svými bratry a syny, vévoda brunšvický a jeho bratr, vévoda brabantský atd. Za účelem potvrzení míru kardinály, ježto stolice papežská je uprázdněna, odeberou se k těmto

poslové obou králů. Škody se vzájemně zdvihají. Stejným listem zavazuje se i král Štěpán.

R. B. 2, 295.

7.

1271. (?)

Přemysl Otakar II. — vévoda bavorský *Jindřich*.

Ač by Jindřich dodal Otakarovi zdarma své zbrojnoše, přece přislubuje mu Otakar, že za jeho pomoc vyplatí tři tisíce hřiven stříbra pražské váhy, polovici o nejbližším sv. Jiří, a polovici o příštích letnicích. I zavazuje se Jindřich, že mu na příštího sv. Jana Křt. postaví u Kremže dvě stě jezdců v krunýřích, dvě stě lehkých zbrojenců a sto střelců na výpravu proti Uhrům neb jinam, jak mezi sebou ujednájí. Kdyby Uhři příměří, s nimi uzavřené porušili, má na vyzvání Otakarovo vévoda Jindřich, přijma peníze, vojsko toto míti pohotově. Kdyby trvalo déle než rok, nebo kdyby i v této lhůtě byl vyzván, přispěje králi proti Uhrům. Kdyby se mír s Uhry uzavřel, podrží vévoda jmenované peníze, v příhodné době za ně službu vykonaje.

Voigt, Formelbuch Henr. Ital., 75, R. B. 2, 986.

8.

1273.

Přemysl Otakar II. — vévoda bavorský *Jindřich*.

Otakar uzavírá mír s Jindřichem, pojímaje do něho království české a svá knížetství rakouské, štýrské, korutanské, moravské, krajinské, Marku, Cheb a Pordenone. Otakar vyhrazuje si hrad Ried, vzdává se však území a soudů, které na škodu vévody obsadili bratři z Valdeku. Biskupy solnohr., bamber., řezen., pasov., frisins. a brixenským prohlášeny všechny rozmišky mezi nimi a vévodou za srovnané. Povstanou-li znova, srovná je Otakar do dvou měsíců. Nebude-li moci nebo chtíti je smluviti, vyvolí obě strany, každá tři přísežné osoby, které však, neshodnou-li se, zvolí sedmou osobu aby společně s nimi věc rozhodla, „amore vel iustitia mediante, consuetudine patrie seu terre Bawarie comprobata, per omnia conservata“. Bude-li která strana míru odíratí, přispěje Otakar straně druhé. Otakar nebude si osobovati žádné moci v zemi vévodově, vzdává se všech hradů a statků, které vévoda drží, a tento všech svých práv v Čechách a ostatních zemích Otakarových, vyhrazuje si však jisté nároky v Rakousích. Škody se vzájemně kompenzují a šlechticům a služebníkům Otakarovým promíjejí. Kdyby však měla vzejíti „discordia per nobiles, milites, clientes et alios cuiuscunque condicionis homines infra terminos vel in terminis nostri domini constitutos, . . . per capitaneum seu procuratores utriusque domini in terminis positos et vicinos infra spacium unius mensis amore vel iusticia mediante corrigantur seu etiam emendentur“. Nezakročí-li se nedbalostí neb z přízně

úředníků, nicméně zbaví se ochrany královské ten, kdo mír poruší. Totéž i vévodovi činiti jest v příčině jeho lidí. Otakar se zavazuje, že nepopřeje pobyt uteklým a věrnost porušivším osobám vévody. Kdyby snad je z nějaké příčiny přijal, nikoli pro jich vinu, má do dvou měsíců milost pro ně vyžádati. Nedosáhne-li jí, zejména pro povahu přečinu, má na žádost vévodovu je propustiti a vyhostiti. Pachatelé více zločinů však povždy mají býti vyhostěni. Vydatel Otakar.

Voigt, Das wkh. Formelbuch Henrici Italici, 71, C. d. M. VII, 963, R. B. 2, 326. C. j. b. 1, 63.

9.

29. května 1275 v Praze.

Přemysl Otakar II. — arcibiskup solnohradský *Friedrich*.

Otakar slibuje, že protivníky a nepřátele Friedrichovy v hradech, tvrzích, městech a městysech svých zemí nepřijme, aniž svým lidem povolí, ba ani cestu, průchod, příchod a východ na jeho škodu jim nedopustí. Náhodný příchod a průchod poslu není však zamezen. Škody a urážky Friedrichovi, jeho kostelu a lidem díti se nemají.

R. B., 2, 404.

10.

1275.

Přemysl Otakar II. — král uherský *Ladislav IV.*

Otakar obnovuje mír s Ladislavem prostřednictvím poslu.

Dolliner, Codex epist. Primislai Ottokari II, 33, R. B. 2, 404.

11.

21. listopadu 1276 v ležení před Vídní.

Přemysl Otakar II. — král římský *Rudolf*.

4 rozhodčí obou králů stanoví pevný mír mezi oběma, pojímající do něho všechny jich poddané. Otakar vzdává se všech práv na Rakousy, Štýrsko, Korutany, Krajínu, Marku, Cheb a Pordenone a nebude činiti žádných překážek arcibiskupům, biskupům, hrabatům, pánům a ministeriálům v těchto zemích. Rukojmí a zajatci obou stran se propouštějí. Rudolf udělí Otakarovi lénem Čechy, Moravu a všechno, co předkové jeho od říše drželi. Uzavírají se svatební smlouvy. Do míru pojímá se také král uherský. Jemu vrátí se všechny jeho statky, tvrže a p., a zůstane při hranicích, jak byly za starodávna. Ratifikace 26. listopadu 1276.

Cod. epis. Rud. I., 200, *Du Mont I/I*, 237, *Lünig, R. A. VI*, 557. C. d. M. IV, 180, *UOE III*, 447, R. B. 2, 437. (22/II 1276). *Lichnowsky, Gesch. d. H. Habsburg, I, XLVI*, *Pertz, LL. 2*, 408, R. B. 2, 440 (26/II 1270), *M. G. L. S. IV*, 3, 103—109.

Stieber, České státní smlouvy.

6. května 1277 ve Vídni.

Přemysl Otakar II. — Rudolf.

Otakar ratifikuje mír, uzavřený jeho posly. Zajatci a rukojmí s obou stran mají býti do 14 dnů propuštěni beze všeho závazku, slibu a poplatku. Co před mírem bylo za ně zapláceno, se nevrací. Otakar dá svého syna za manžela Rudolfově dceři. Rudolf zastaví mu Cheb za věno deset tisíc hřiven stříbra. Otakar vrátí všechny statky rakouské. Hranice mezi Čechami, Moravou a Rakousy budou ty, jaké byly za dřívějších králů českých a markrabí moravských a vévod rakouských Ludvíka a Friedricha. I Rudolf vrátí statky české až na jisté výminky. Dluhuje-li Otakar co Jindřichovi Chunringovi a jeho choti, zaplatí jim to. Mají-li tito nějaký nárok na hrad Drnholec, rozhodnou o něm biskup olomoucký a purkrabí norimberský. Tito rozhodnou „justitia vel amore“ i pochybnou okupaci Rudolfovu v příčině statků přátel a poddaných Otakarových v Rakousích, Štýrsku, Korutanech, Krajině a Marce a také přátel Rudolfových v Čechách a Moravě. Jiné okupované statky jejich před a po válce jim Rudolf vrátí, ježto je Otakar do míru pojímá. Rudolf přijme je na milost a také Otakar přátele Rudolfovy. Neustane-li jedna strana od útisku přátel strany druhé, ač byla vyzvána, může tato strana přátelům svým pomoci přispěti. O pochybném útisku rozhodnou jmenovaní rozhodci, a každá strana pomocí přispěje svým přátelům, neuposlechne-li vinný král výroku rozhodců. Kdyby z nich někdo zemřel, buď jedna neb druhá strana zřídí rozhodce nového. Do míru pojímá se i král uherský a jeho bratr. Co kolem hranic na statech bezprávně dobyto, má se však vrátiti. V Rakousích, Štýrsku a Korutanech mají zůstati Otakarovi duchovní při svých beneficiích. Mimo to platiti má, co jiných pět rozhodců mezi oběma rozhodne. Výrokem jich přestává pravomoc biskupa olomouckého a purkrabí norimberského.

Pertz, Mon, LL. 2, 415, C. d. M. 4, 193, C. j. 6, 1, 186, R. B. 2, 450 (list Otakarův), Pertz, LL. 2, 413, C. d. M. 4, 189, R. B. 2, 452 (list Rudolfův), M. G. L. S., IV, 3, 123—127 (oba listy).

12. září 1277 v Praze.

Přemysl Otakar II. — Rudolf.

Otakar ratifikuje mír s Rudolfem, sjednaný Brunonem, bisk. olom., Zmilonem, purkrabím bitovským, Ulrychem, protonotárem, a Friedrichem, purkrabím norimberským. Otakar bude držeti své země v těch hranicích a s těmi právy jako jeho předkové. I Rudolf. Tento bude jej chrániti proti rušitelům. I Otakar Rudolfa, také v říši, jak na něho sluší, při značnější pomoci proti odplatě jako u jiných knížat. Na jeho žádost bude jej sám nebo jeho zástupce provázeti k císařské korunovaci. Rudolf v době, kterou určí

Bruno a Friedrich, nebude jej povolávati proti jeho vůli ku svému dvoru. Otakar pojímá do míru všechny své země, pomocníky, příbuzné, služebníky, přátele, obzvláště lantkraběte durinského Alberta, markraběte landesperského Theodericha, hrabata, pány, rytíře a ministeriálv, šlechtice a jiné služebníky a pomocníky. Do míru zvláště přijímá se král uherský Ladislav, vévoda vratislavský Jindřich a ostatní knížata polská, příbuzní a přátelé Otakarovi. Otakar vrací ve svou milost všechny ty, kteří z jeho země pomáhali Rudolfovi, vinu jejich na svou mysl nikdy nepřivolá a žádného násilí bez práva proti nim se nedopustí. Kdyby budoucně někdy odboj spáchali, zakročí proti nim jako proti jiným osobám svého království podle jeho práv a zvyklostí. Oba králové budou své hranice tak chrániti a držeti, aby ani oni, ani obyvatelé jejich zemí škodným bezprávím nebyli stěžováni. Bude-li lidmi, které Otakar má na hranicích neb jinde, Rudolfovi nebo jeho lidem škoda způsobena, po jeho vyzvání do 14 dnů (quindena) pozeze je soudně k náhradě z jich statků a práv a k jich zabavení (occupatio), da-da jim z nich plnou odškodněnou, mimo to tyto nerozvážlivce a hrady jejich zajme, a bude-li nutno, klatbu a místní biskup exkommunikaci do šesti neděl ode dne způsobené škody na ně dotud vyřkne, dokud poškozeným škody nenahradí a komoře za ban 100 hřiven pražských nezaplatí. Tak zachová se i Rudolf. Neučiní-li tak někdo z králů, se strany rakouské budou vyjmenované osoby ležeti v Lávě, se strany české ve Znojmě. Postup tento má býti, bude-li porušen mír v obecných věcech, jako nepatných loupežích. Ve věcech větších jako obsazení hradů, dostaví se do ležení v Norimberku se strany rakouské pasovský biskup, Ludvík, falckrabě rýnský a Albert, vévoda saský, a jiných dvanáct z Rudolfových hrabat a šlechticů a ministeriálů, které biskup olomoucký vyvolá, s české strany dostaví se do ležení v Chebu biskup olomoucký, markrabě braniborský Otto a vévoda vratislavský Jindřich a jiných dvanáct, které ze služebníků Otakarových purkrabí norimberský vyvolá. Všechny osoby tyto buď již přísahají, že závazku tomu vyhoví, anebo budou přísahati, jak budou vyvoleni. Do ležení dostaví se na vyzvání toho kterého krále ve 14 dnech. Nikdo z králů nebude jakou přízeň prokazovati služebníkům druhého nebo je přijímati. Jmenují se zároveň s obou stran určité osoby, které se mají usnésti ještě, co by se jim zdálo k upevnění smíru a užitečnějšímu přátelství. Místo neprázdných vyvolá biskup olomoucký a purkrabě norimberský jiné.

Pertz, M. LL. 2, 419, C. j. b. I, 193, C. d. M., 4, 200, Gerbert, C. epist. Rudolphi I, 209; R. B. 2, 457. M. G. L. S. IV, 3, 132—135.

1279.

Královna česká *Kunhuta* — vévoda opolský *Vladislav*.

Ani vévoda, ani nikdo z jeho synů, pánů a rytířů jemu poddaných nemá Kunhutu a Opavsko nějak rušiti, ale vévoda má býti spíše jako své vlastní a země její věrný ochránce. Dopustí-li se někdo z obyvatelů opav-

ských na zemi vévodově nějakého kořistění, zjevné nebo tajné loupeže, zakročí Kunhuta, byvši vyzvána posly vévodovými, proti zločincům podle zvyklosti země trojím púhonem, a odeprou-li právu, klatbou, a na žádost vévodovu, stiháním. Uzavře-li se v klatbu daný ve hradě, bude ho dobývati za pomoci lidí svých a vévodových. Vévoda svolí v upravení hranic, jak byly mezi knížaty od starodávna. Společný rozhodce Jindřich, vévoda vratislavský, rozhodne „amicabiliter“ spory, do velikonoc vzešlé. Obě strany nepovolí svým rytířům stavění nových hradů. Mohou však samy hrady stavěti, ale musí je dáti spravovati svými rytíři. Nikdo nepovolí psanci druhého pobyť ve své zemi, jakmile mu to příslušeně bylo oznámeno.

Palacký, Formelb. I, 314, R. B. 2, 518.

15.

1286 (1287 ?).

Král český *Václav II.* — vévoda opavský *Mikuláš.*

Do tří let od nejbližšího sv. Jiří nesmí nic ani *Václavem*, ani jeho poddanými státi se vévodovi *Mikulášovi*, jeho lidem a věcem, zejména dostaví-li se na dvůr *Václavův* nebo k jeho výpravám. Z držby země opavské v tomto tříletí nevzejde mu žádné nové právo. Práva jich obou na tuto zemi zůstanou nedotčena. Do této doby nebude o ni soudu, leda s vůlí vévodovou. Neshodnou-li se v této době po dobrém, rozhodne je volně společný jich rozhodce král římský *Rudolf*. Zajme-li *Václav Mikuláše* anebo zbaví-li jej země nebo její části v této době a bude-li z toho usvědčen před společnými soudci markrabětem míšenským *Jindřichem* a vévodou bavorským *Jindřichem* a nedá-li mu náhradu na roku, soudci těmi ustanoveném, nebo nebude-li jemu nebo jeho řádným zástupcům před nimi chtítí odpovídati, upadne v exkommunikaci pražského a olomouckého biskupa a obojí země v církevní interdikt. Kdyby jej někdo z obyvatelů *Václavových* zajal, nebo jeho země se zmocnil, jmenovaní biskupové jej exkommunikují a *Václav* statku zbaví a vypoví a milost nedá, dokud dosti neučiní. *Václav* přispěje mu vši svou mocí proti tomu, kdo jej napadne neb válku s ním začne. Vydatel *Václav*.

Voigt, Das Formelbuch des Henricus Italicus 77, R. B. 2, 598.

16.

17. ledna 1291 v Olomouci.

Král český *Václav II.* — vévodové opoľští *Mešek* a *Boleslav*.

Vévodové slibují *Václavovi* pomoc pro dobývání, vymáhání a hájení jeho práv, zemí a statků proti komukoli osobně vši svou mocí, jak jím nebo jeho lidmi, oba dva neb jeden z nich budou vyzváni. Půjde-li *Václav* na výpravu osobně, přijdou oba dva neb jeden, bude-li druhý řádnou překážkou zadržén, s mocí obou. Pošle-li *Václav* na výpravu své lidi s hejtmanem, mohou i vévodové své lidi k jeho lidem připojiti, leda že osobní jich dostavení

se žádá. Pomoc v Čechách, Moravě, Polsku, Slezsku, Krakovsku a Slavii skytaji bezplatně, v Uhrách a Německu proti náhradě. Krále a jeho lidi přijmou ve svých hradech a tvrzích, má do nich volný přístup, pobyt a východ. I král je bude hájiti proti všem obtížím, odmění je, získá-li neb vymúže pomocí jich některé země, svými penězi je vyplatí, upadnou-li v službě jeho do zajetí. Jinak škoda se jim nehradí. Uzavře-li *Václav* mír s některým knížetem polským, pojme je do něho, spor jich s ním rozhodne „iustitia vel amore“.

R. B. 2, 658, satr. 34.

17.

8. října 1291 v Chebu.

Král český *Václav II.* — vévoda bavorský *Ludvík*.

Obě strany ustanovují osm osob, každá čtyři, jako soudce a rozhodce, aby jedni na vyzvání druhých napravovali a nahrazovali škody ze zločinů a výbojů, konaných z území jednoho v území druhého a vzájemně se podporovali. Na to všechny tyto osoby přísahaly. I strany tu pomohou, bude-li případ těžší. Místo zemřelého ustanoví ta která strana jiného, kterýž stejnou přísahu složí. Nebude-li moci jeden z těchto čtyř z nějaké příčiny býti přítomen, ostatní jiného přiběrou. *Václav* slibuje, že vévodovi v jeho spravedlnosti proti každému radou a pomocí přispěje, ve věci uvedené nijak neopustí a věci jeho jako své bude hleděti. Vydatel *Václav*.

R. B. 2, 667.

18.

30. června 1292 v Cáchách.

Král český *Václav II.* — král římský *Adolf*.

Adolf zasnubuje svého syna *Ruperta* dceři *Václavově*. Dá jí proti věnem deset tisíc hřiven stříbra, tolikéž věnem i *Václav*. Pro obě zřizuje se zástava. Pozůstalý jeden manžel, bude-li manželství konsumováno, bude užívati dvaceti tisíc až do své smrti. Po jeho smrti případně věno králi českému nebo jeho dědicům, protivěno *Adolfovi* a jeho dědicům. Zůstane-li dědic, má manželka pozůstalá polovici užitku, po její smrti přechází vše na dědice.

Gudenus, Cod. dipl. I, 859, R. B. 2, 679.

19.

30. června 1292 v Cáchách.

Král český *Václav II.* — král římský *Adolf*.

Adolf slibuje, že do příštího Zjevení Páně (6.11.) smíří *Václava* s vévodou rakouským *Albertem* a korutanským *Menhardem*. Nebude-li to možno, do roka pak věc rozhodne podle důkazů krále českého, listin, svědků a jiných

průvodů. Mezi tím nevstoupí s nimi v žádný svazek rodinný a přátelský, leda s jeho svolením a souhlasem. Proti vévodovi saskému o jeho při rozhodne, jak o to bude požádán. Marku míšenskou neudělí nikomu, nepovolaje dříve krále českého, aby právo své prokázal.

R. B. 2, 680, satr. 49.

20.

13. října 1292 u Sieradzu.

Král český *Václav II.* — vévoda sieradzský *Vladislav.*

Vladislav slibuje přísazně *Václavovi*, že měšťané jeho z Brzeznic a z Brzestwie do 14 dnů odpřisáhnou věrnost *Václavovi* pro ten případ, že by vévoda porušil smlouvu, s ním uzavřenou. Budou jemu a nikoli vévodovi přináležeti jako svému pravému pánu. Nejednají-li vévoda v této lhůtě tuto přísahu, budou země *Vladislavovy Sieradzko* a *Kujavsko* náležeti *Václavovi* jako pravému pánu a *Vladislav* bude platiti za člověka bez míru, beze cti. Mimo to upadne v exkommunikaci arcibiskupa hnězdenského *Jakuba*, kterou tento s jeho vůlí nad ním vynese.

R. B. 2, 684.

21.

2. srpna 1297 v Ostravě.

Biskup olomoucký *Dětrich* — vévoda těšínský *Mešek.*

Upravují se přátelským prostředkováním vévody opolského hranice mezi Moravou a Polskem.

C. d. M. 5, 72, Cod. j. boh. 1, 251, R. B. 2, 757 (list Dětrichův), C. d. M. 5, 74, R. B. 2, 758 (list Meškův).

22.

18. listopadu 1297 v Sieradzu.

Král český *Václav II.* — velkopolský vojvoda *Vladislav.*

Vladislav vzdává se za sebe a své dědice všech práv na *Krakovsko* a *Sandoměřsko* za náhradu pět tisíc hřiven stříbra, váhy *krakovské* a postupuje tyto země *Václavovi* a jeho dědicům a nástupcům, zavazuje sebe a své dědice postup tento jako právoplatný uznávati.

R. B. 2, 762, osa 43.

23.

12. února 1298 ve Vídni.

Král český *Václav II.* — vévoda rakouský *Albrecht.*

Albrecht slibuje *Václavovi*, že mu zastaví *Cheb* a *Pleissen* v padesáti tisících hřivnách stříbra *pražské váhy*, jakmile bude zvolen za římského

krále a přispěje mu radou a pomocí, sám i svými lidmi, aby zemí těchto nabyl. Na zastavení dá mu „*patentes literas*“, opatřené královskou pečeti a postará se, aby k němu knížata *voličové* dali svůj souhlas.

Ludewig. Rel. V, 442, C. j. b. 1, 245, R. B. 2, 767.

24.

7.—13. ledna 1303 v Hradci.

Král český *Václav II.* — vévoda slezský *Boleslav.*

Boleslav k radě své matky *Alžběty* vzdává se části *Slezka*, předávaje je do vlastnictví *Václavova* a slibuje, že vzdání se toto bude vždy za právoplatné držeti a kdykoli jemu je obnovi, a požádá-li jej do jednoho roku, listem neb poslem, přiměje i své bratry *Jindřicha* a *Vladislava*, aby část tuto *Václavovi* propustili.

R. B. 2, 838, osa 52.

25.

1303.

Král český *Václav II.* — francouzský král *Filip.*

Uzavírá se „*foederis unio*“ na vzájemnou pomoc proti každému, zejména proti *Albertovi*, který za krále římského se vydává, na celý čas jeho života. Kdokoli z nich bez upomenutí a vyzvání projeví se mu zřejmým nepřitelem, bude jej, jeho příznivce a spojence, vši svou silou napadati, na ně dorážeti a bez svolení druhého neupustí od toho. Každý mimo vojsko ze své země najme v Německu proti němu za sto tisíc hřiven stříbra *pražské váhy* zoldněře. Pomohou si také vzájemně, spolu s králem uherským *Václavem* proti papeži, kdyby s jedním neb druhým nechtěl žiti v přátelství a škody jejich hledět.

Abh. der k. böhm. Ges. der Wiss. V/2, 322, R. B. 2, 856, C. j. b. 1, 441.

26.

18. srpna 1305 u Norimberka.

Král český *Václav III.* — král římský *Albrecht.*

Ban, vyhlášený na českého krále *Václava* a jeho dědice, snímá *Albrecht* s jeho syna. Slibuje, že nebude mu překážeti v držbě království, knížectví, zemí a práv, které na něho otcovským nápadem neb jiným titulem přešly, a nějaký nárok pro sebe neb pro říši vznášeti. *Václav* bude držeti všechna svá království, knížectví a země plným vlastnictvím, se všemi tituly, ctmi, právy, soudy a užitky, manské právem manským, dědické právem dědickým. Spojenci otce *Václavova* zbavují se *banu* a navracují ku svým ctem a právům. O zemi, lidech, statcích a právech země *vratislavské* roz-

hodnou dva rozhodčí, oběma stranami vyvolení. Soudem se rozhodne, zda hrady v Chebsku náleží té neb oné straně, leda že by je chtěl Václav od Albrechta lénem přijmouti. Vydatel Albrecht.

Balbin, Miscell. d. I, 8, 27, Goldast, app., 43, 44, Pertz, Mon. Germ. hist. LL., 2, 486, Riedel II., 1, 264, C. j. b. I, 444, R. B. 2, 886, M. G. L. S. IV, 4, 171, označ. 36/8.

27.

23. prosince 1306 ve Vídni.

Římský král *Albrecht* — český král *Rudolf*, vévoda rakouský *Friedrich*; arcibiskup solnohradský *Konrád*, vévodové bavorští *Rudolf* a *Ludvík*.

Strany přislíbují Albrechtovi přispívati vzájemnou radou, pomocí a přízní. Všichni si budou pomáhati po celý svůj život proti tomu, kdo by je nějak rušiti neb urážeti chtěl. Poněvadž Rudolf není přítomen, slibuje císař Albrecht za něho, že bude vše zachovávat i a stvrdí svého času listem a pečeti.

M. G. L. S. IV, 4, 181.

28.

1. září 1307 v Praze.

Král český *Jindřich* — markrabí míšenský *Friedrich*.

Jindřich slibuje Friedrichovi přispění vší svou mocí proti každému. Friedrich naproti tomu pomůže mu vší svou mocí v Čechách ku přemožení odboje. Za to mají Čechy až na odkaz královně případnouti k Míšni, zemře-li Jindřich bezdětek.

R. B. 2, 923, osa 55.

29.

1307.

Král římský *Albrecht*, král český *Rudolf* — vévodové bavorští *Rudolf* a *Ludvík* a vévoda rakouský *Friedrich*.

Vévodové bavorští Rudolf a Ludvík zavazují se přísežně králům římskému Albrechtovi a českému Rudolfovi přispívati přízní, radou a pomocí proti komukoli.

R. B. 2, 913.

30.

11. února 1308 v Praze.

Král český *Jindřich* — hrabě wirtemberský *Eberhard*.

Jindřich podle ujednání rad obou stran prohlašuje, že hrabě wirtemberský Eberhard slíbil sloužiti, přispívati a pomáhati jemu, a kdyby bez dědiců zemřel, jeho choti Anně a jejím sestřám Elišce a Markétě a království českému po deset let od příchodu velikonoc proti římskému králi Albertovi, jeho spojencům a přátelům, Jindřichovým a království jeho protivníkům, rušitelům a útočníkům, a taktéž i Jindřich jemu. Za to vyplatí mu Jindřich deset tisíc hřiven gr. pr. Z nich 4000 složí do 5. března u pražského měšťana Mikuláše z Věže. Mezi 5. březnem a oktávou velikonoční dostaví se Eberhard do Prahy osobně a bude-li s ním smlouva za prostředkování uherského krále Otty pevně uzavřena, peníze ty si vyzvedne. Ostatních 6000 obdrží podle určení Otty, i jistotu.

M. G. L. S. IV, 4, 1261.

31.

14. srpna 1308 ve Znojmě.

Král český *Jindřich* — vévoda rakouský *Friedrich*.

Jindřich slibuje zaplatiti Friedrichovi 45.000 hřiven stř. za to, že se vzdal svých nároků na Moravu. Pro sumu tuto dávají se některá města moravská a korutanská do zástavy. Škoda hradí se dle rady čtyř osob, dvou s každé strany. Vydatel král Jindřich.

C. d. M. 6, 375, Lichnowsky, Gesch. des Hauses Habsburg III, DXXXI., R. B. 2, 942, Kor. arch. č., 16, osa 60.

32.

30. března 1311 v Pasově.

Král český *Jan* — vévoda rakouský *Friedrich*.

Vévoda Friedrich propouští králi Janovi Moravu ze zástavy a vrací mu zástavní listy krále římského. Vydatel Friedrich.

C. d. Mor. 6, 33, Ludewig, Reliq. 5, 527, Sommersberg, Siles. rer. ss. 3, 63, Dobner, Mon. 4, 284, Kor. arch. č., 23, R. B. 3, 3.

33.

30. března 1311 v Pasově.

Král český *Jan* — vévoda rakouský *Friedrich*.

Friedrich za sebe a své bratry ratifikuje smlouvu s Janem, sjednanou rady jejich Oldřichem ze Zvíkova a Theodorichem z Pillichdorfu, a jménem

svým a jich slibuje a se zavazuje, že Janovi vydá markrabství moravské, které jemu císař Jindřich zastavil, jakož i zastavovací listy. Vydatel Friedrich.

M. G. L. S. IV, 4, 1119.

34.

11. června 1311 v Olomouci.

Král český Jan — vévodové vratislavští *Boleslav, Jindřich a Vladislav* a svídníční *Bernhard a Jindřich*.

Vévodové zavazují se Janovi, že ze zástavy propustí Opavsko, bude-li jim osm tisíc hřiven pražských grošů vyplaceno. Vydatelé vévodové.

C. d. M. 6, 39, Sommersberg. Sil. v. ss. 1, 840, Balbin. Misc. dec. 1, lib. 8, 232, Grünhagen a Markgraf, Lehens- u. Besitzurk. 2, 466, R. B. 3, 8, Kor. arch. č., 23.

35.

25. července 1312 ve Vídni.

Král český Jan — vévodové rakouští *Friedrich a Leopold I.*

Strany podle ujednání svých radů a poslušně smluvily se o třiceti tisících hřivnách, které mají vévodové rakouští podle listů císařových zapsané na Moravě; shodly se na císaře Jindřicha, jako rozhodčího. Má je rozsouditi do Vánoc. Kdyby zemřel, rozhodnou je čtyři rozhodci, dva s každé strany, a neshodnou-li se, s vrchním rozhodčím. Rozhodce, i jeho náhradníky strany již hned jmenují.

M. G. L. S. IV, 4, 1122.

36.

25. července 1312 ve Vídni.

Král český Jan — vévodové rakouští *Friedrich a Leopold I.*

Jan slibuje vévodům na čtyři léta radu a pomoc proti útokům zevnějším i vzpouře vnitřní v Rakousích a Štýrsku. Násilí a bezpráví ve Švábsku odstraní jako vikář v německých zemích „in minne oder reht“, nebo zbrojnou mocí dvě stě mužů, z nichž jezdcům dají chleba a víno, ostatní chleba a pivo. Vyjímá se říše, král uherský, markrabě braniborský a vévoda vratislavský. Dva listy, jeden Jana, druhý vévodů.

Kurz, Österreich unter Friedrich dem Schönen, 425, C. d. M. 6, 46, R. B. 3, 38, R. imp. 181, 7, M. G. L. S. IV, 4, 1120.

37.

18. srpna 1312 ve Znojmě.

Král český Jan — vévoda rakouský *Friedrich*.

Vévoda rakouský slibuje králi českému, že nahradí všechnu škodu, která se stala nebo stane z jeho zemí v Čechách neb na Moravě ve čtyř příchších letech. Každá strana jmenovala dva rozhodčí, a obě nad to ještě vrchního rozhodčího. Mají míti rok v Pohořelici a mají věc rozhodnouti jednomyslně nebo většinou s vrchním rozhodčím. Škoda má vyrovnána býti do jednoho měsíce po jich výroku. Zajišťuje to šest rukojmí. Budou-li upomenuti, mají jeti do Brna do ležení buď sami nebo za každého rytíř s třemi koňmi. Nebude-li pak škoda do měsíce vyrovnána, mají ležeti za dalších dva tisíce hřiven stříbra a všechnu škodu až do zapravení. Místo ušlého úmluvce nebo rukojmího jmenuje se jiný: Vydatel Friedrich.

Kopp, Geschichtsblätter aus der Schweiz, 1, 176, R. B. 3, 41, M. G. L. S. IV, 4, 1124.

38.

20. září 1314 v Koblenci.

Král český Jan — vévoda bavorský *Ludvík*.

Ludvík slibuje Janovi, bude-li zvolen za krále římského, že mu pomáhati bude proti komukoli, zejména že mu přispěje, aby nabyl svých panství na obou březích Rýna, v Čechách, Polsku atd. Vydatel Ludvík.

R. B. 3, 88.

39.

4. prosince 1314 v Kolíně.

Římský král *Ludvík IV.* — český král *Jan*.

Ludvík zavazuje se chrániti Jana v držbě zemí, které má neb míti bude. Co nově získá, lénem mu udělí. Zústaví jej při privilegiích jeho předchůdců o povinnosti sněmovní a vojenské. Chrániti bude jej i všechny jeho poddané a nepovolá jich k svému soudu, pokud Jan jim k soudu bude pohotov. Postará se, aby vévoda rakouský mu všechny listy na Čechy vrátil a Znojmo a Pohořelice proti výplatě ze zástavy propustil. Pro deset tisíc hřiven stříbra dává mu do zástavy Cheb a hrady Floss a Parkstein. Vydatel Ludvík.

Ludewig, Mss. 5, 569, C. d. M. 6, 384, R. B. 3, 92, Kor. arch. č., 29, satr. 79.

40.

25. července 1316 v Rainu.

Král římský *Ludvík IV.* — král český *Jan*, arcibiskupové mohučský *Petr* a trevirský *Baldwin*.

Ludvík zavazuje se králi Janovi a arcibiskupům mohučskému a trevirskému, že ponese útraty ozbrojené pomoci, kterou mu proti nepřítelům jeho a říše poskytnou, pokud budou s královským vojskem spojeni a v jeho zemích se budou nalézati. Tu opatří je vínem a chlebem. Také ponese útraty jejich pochodu do Rotenburku nebo Windsheimu. Vydatel Ludvík.

R. B. 3, 133, R. imp. 351, 3160.

41.

19. června 1317 u Bacharachu.

Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík poskytne Janovi proti jeho protivníkům a odbojníkům v jeho zemích dvě stě zbrojenců proti náhradě nákladů podle obyčeje zemského. Vší svou mocí přispěje mu a sám do jeho království přijde, bude-li napaden vévodou rakouským Friedrichem. Naproti tomu poskytne i Jan Ludvíkovi dvě stě zbrojenců proti náhradě nákladů, v zemi obvyklých, bude-li napaden vévodou rakouským na Rýně neb jinde, vší svou mocí mu však přispěje, uklidní-li se stav válečný v Čechách. Bude-li Ludvík, napaden vévodou rakouským, svých zbrojnošů, které Janovi poslal, postrádati, pošle mu je zpět, a stejně i Ludvík pošle mu jeho zbrojnoše, upadne-li do války ve svých královstvích a hrabství lucemburském. Vydatel Jan.

R. B. 3, 155, Reg. imp. 184, 36.

42.

19. června 1317 v Bacharachu.

Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*, arcibiskupové mohučský *Petr* a trevirský *Baldwin*.

Strany uzavírají spolek proti komukoli, zejména proti vévodovi rakouskému Friedrichovi, jeho bratrovi a jich spojencům, chtějíce si raditi a pomáhati vší svou mocí. Všichni přivedou do spolku své nynější a budoucí přátele a many. Pomáhati se má i zemřelého dětem, chtějí-li zůstatí ve spolku, jich přátelům a služebníkům. Bez svolení všech neuzavře nikdo smíru s vévodou rakouským.

Freyberg, Reg. boica, 5, 360, R. B. 3, 155, R. imp. 184, 35, M. G. L. S. IV, 5, 348—351 (listy všech).

43.

22. září 1319 v ležení u Olešnice.

Král český *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*.

Rozpor mezi stranami odstraňuje se tím, že se marka budišinská přiznává Janovi v těch hranicích, jak ji držel Valdemar, dřívější markrabě braniborský, a Zhořelecko Jindřichovi. Vydatel Jindřich.

Ludewig, Rel. mss. 5, 536, Riedel II/1, 444, R. B. 3, 218, Kor. arch. č., 41.

44.

22. září 1319 u Olešnice.

Král český *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*, pán javorský a fürstenberský.

Jindřich vzdává se jménem všech svých dědiců všech práv, příslušejících mu ať z dědictví, ať z manství od říše nebo císaře neb od jiného pána, na Lužici, Lebus a Budišinsko a také na Frankfurt a dává a daruje tyto země se všemi právy Janovi, jeho dědicům a nástupcům do ustavičné jeho držby, upouštěje ode všech námitek, kterými by se toto dání a darování zvrhnouti mohlo. Vydatel Jindřich.

Balbin, Misc. dec. 1., 8, 268, Lünig, R. A. p. sp. cont. 1. Forts. 1, 280, Ludewig, Rel. 5, 537, Riedel II/1, 443, R. B. 3, 218, Kor. arch. č., 41., osa 93.

45.

4. října 1322 v Řezně.

Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík dává Janovi v náhradu za škody a útraty ve válce všechny zajatce, které zajal. Může z nich vzíti všechnen užitek, jak jen to bude lze; co však obdrží, má býti lénem od říše. Vydatel Ludvík.

Böhmer, Acta imperii, 491, 711, R. B. 3, 322, Kor. arch. č., 45.

46.

4. října 1322 v Řezně.

Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík se zavazuje Janovi, že do velkonoc osvobodí Hohenberg, který mu zastavil. Vydatel Ludvík.

Böhmer, Acta imp. 491, 714, Reg. imp. 28, 478, R. B. 3, 323, Kor. arch. č., 46.

47.

4. října 1322 v Řezně.

Král český Jan — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík zastavuje Janovi Cheb, zemi a město s hrady Hohenbergem, Sebergem a Kynšperkem za 20 tisíc hřiven stříbra na tak dlouho, dokud se jemu nebo jeho dědicům tato suma nevyplatí. Vydatel Ludvík.

Böhmer, Acta imperii 491, 712, R. B. 3, 322, Reg. imp. 28, 476, Kor. arch. č., 46.

48.

4. října 1322 v Řezně.

Král český Jan — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík zastavuje Janovi za 10.000 hřiven stříbra říšská města Altenburg, Kamenici a Zvikavu s přísl. Vydatel Ludvík. (Listem ze dne 23. října 1323 zavazuje se Jan, že po zaplacení té sumy města tato propustí, R. B. 3, 313.)

Böhmer, Acta imp. 491, 713, R. imp. 28, 477, R. B. 3, 323, Kor. arch. č., 46.

49.

11. října 1322 v Řezně.

Král český Jan — král římský *Ludvík IV.*

Ludvík dává Janovi za prospěšné služby, které mu tento prokázal v bitvě u Mühlberka proti jeho nepřátelům Friedrichovi a Jindřichovi, vévodům rakouským za 10.000 liber do zástavy město a hrad Kaiserslautern a dům ve Wolfsteinu. Vydatel Ludvík. (Listem ze dne 23. října 1323 zavazuje se Jan, že po zaplacení této sumy Kaiserslautern říši propustí, R. B. 3, 364.)

R. B. 3, 323, Reg. imp. 273, 2654.

50.

11. října 1322 v Řezně.

Král český Jan, král římský *Ludvík*, vévodové bavorští *Jindřich a Otto* a arcibiskup trevírský *Baldwin*.

Strany zavazují se na čas svého života, sobě vzájemně pomáhati a rediti proti komukoli, jmenovitě proti vévodům rakouským Friedrichovi a jeho bratrovi, a také všechny své přátele, nynější i budoucí do spolku pojmuti a s vévodou rakouským jeden bez druhého žádného smíru neuzavříti.

R. B. 3, 324.

51.

18. září 1323 v Hodoníně.

Král český Jan — vévodové rakouští *Friedrich, Leopold I., Albrecht II., Jindřich a Otto.*

Přátelství a mír má trvati, pokud strany budou na živu. Král Jan na vévody a na jich země nepotáhne, aniž komu povolí, aby Čechami a Moravou nebo z těchto zemí na ně táhl. Potáhne-li na ně římský král, může mu král Jan pomáhati jiným vojskem než z Čech a Moravy. Vyjímá se král uherský. Vydatel Jan.

Kurz, Österr. unter Friedrich d. Sch., 479, C. d. M. 6, 180, R. B. 3, 355, R. imp. 188, 62, Kor. arch. č., 52.

52.

26. února 1324 v Bruku.

Král český Jan — vévoda rakouský *Leopold I.*

Leopold zavazuje se za sebe a za své bratry Albrechta, Jindřicha a Ottu, že za propuštění zajatého vévody Jindřicha vyplatí králi Janovi devět tisíc hřiven stříbra. Za tuto pohledávku dává mu do zástavy Lávu a Vitoraz. Vydatel Leopold.

Sommersberg II, Diplom. bohemo-silesiaci cont., 62, Cod. d. M. 6, 193, R. B. 3, 372, Reg. imp. 251, 168, osa 115.

53.

26. února 1324 v Bruku.

Král český Jan — vévoda rakouský *Leopold I.*

Leopold po radě se zemskými pány vzdává se za sebe a za svého dědice všeho práva na království české a markrabství moravské, vydá mu na to všechny listiny a k prohlášení takovému i svého bratra Friedricha, jak se ze zajetí vrátí, přiměje. Vydatel Leopold.

Goldast, Appendix doc. 47, Balbin, Misc. dec. I, lib. VIII, 30, Dobner, Mon. hist. Boh. IV, 292, C. d. M. 7, 823, R. B. 3, 372, Reg. Imp. 251, n. 169, Kor. arch. č., 54.

54.

2. července 1324 v Munzilles.

Král český Jan — vévoda *Jindřich Korutanský.*

Uzavírá se věčné přátelství. Dceři vévodově, která Janova syna si za manžela vezme, slibuje Jan 10.000 hřiven stří. na statcích v Moravě.

Svému synu dá Moravu, Opavsko, Kladsko a Budišínsko, a polovici příjmů z českých a moravských hor.

Cod. d. M. VI, 200, Steyerer, 596, Beiträge zur Gesch., Stat. etc. von Tirol u. Vorarlberg VII, 204, R. B. III, 388, Kor. arch. č., 57, Reg. imp. 188, n. 71 (listina Janova), C. d. M. VII, 825, Beiträge zur G. Stat. etc. von Tirol, VII, 206, Zeitschrift für Tirol u. Vorarlberg III, 127, R. B. III, 390 (listina Jindřichova).

55.

1. září 1325 na Vyšehradě.

Král český Jan, markrabě moravský Karel a Jan, vévoda koruntanský — král uherský Karel a jeho děti.

Obě strany slibují si za sebe a své dědice pomoc proti každému kromě krále sicilského Roberta a polského Kazimíra a jich dědiců. Při výpravě mimo říši skytne druhá strana zbrojnoše a lučištníky, při vpádu nepřátelském pomůže veškerou svou mocí. Uprchlíci a psanci nebudou v druhé říši přijímáni a přechováváni, ale, jak požádáno bude, vyhostění. Uzavřeli se spolek s vévody rakouskými, stane se tak pouze s přivolením druhé strany. Vydatel král uherský Karel.

Ludewig, Rel. mss. V, 483, C. d. M. VII, 831.

56.

13. února 1327 v Trnavě.

Král český Jan — král uherský Karel.

Karel slibuje Janovi pomoc proti komukoli, nikoli však proti vévodům rakouským. Vytrhne-li král Jan proti nim, zachová Karel neutralitu, žádné pomoci jim neposkytne a nesvolí, aby jim i obyvatelé uherští byli nějak nápomocni. Bude-li však král Jan od nich napaden, půjde mu Karel na pomoc, jak o to požádá, stejně i Jan Karlovi. Pomocné koňstvo dostane v cizí zemi obrok. Dcera Janova zasazuje se synu Karlovi Ladislavovi a slibuje se jí věno 10.000 a obvěnění 15.000 hřiven stf. Každá strana chránití bude říši druhé i jejím potomkům. Vyd. Karel.

Fejér, VII, v. III, 192, Ludewig, Rel. V, 478, C. d. M. VI, 256, R. B. III, 495, Kor. arch. č., 63, lat. výp. priv. z. a. č. fol. 244, osa 124, Reg. imp. 256, 208.

57.

12. března 1329 v Toruni.

Král český Jan — řád německý.

Král Jan uzavírá nerozlučnou přátelskou smlouvu s řádem německým. Pomůže řádu na jeho žádost, i jeho dědicové a nástupcové, králové čeští,

proti králi krakovskému, Vladislavovi, jeho dědicům a nástupcům, pokud mezi nimi neshoda potrvá vší svou mocí, na svou škodu a náklad. Nebude-li Jan přítomen, poskytne jim jménem jeho pomoc jeho hejtman království českého. Věci řádu bude hleděti u apoštolské stolice, říše a kdekoli jinde, jako svých vlastních a bez rady a pomoci řádu s jmenovaným králem, jeho dědici a nástupci se nesmíří, nespojí, mír a příměří neuzavře. Vydatel Jan.

R. B. 3, 600, Kodeks dypl. wielkopolski II, 130, Kor. arch. č., 85.

58.

3. dubna 1329 v Toruni.

Král český Jan — německý řád.

Král Jan odstupuje k náhradě utrpěné škody německému řádu polovici Dobřína a Mazovska. Vydatel Jan.

Voigt, C. d. pruss. II, 166, C. d. M. 7, 855, R. B. 3, 602, Reg. imp. 192, III.

59.

3. května 1329 ve Vratislavi.

Král český Jan — slezský vévoda Jindřich, pán javorský.

Vévoda Jindřich prodává a Janovi, jeho dědicům a nástupcům dědicky vzdává město a zemi Zhořelec, upouští za sebe a své dědice od všech práv a námitek. Vydatel Jindřich.

Balbin, Misc. dec. I, 8, 270, Köhler, Urk. des Markgraf. Oberlausitz I, 285, R. B. 3, 606, Kor. arch. č., 88, satr 144.

60.

16. března 1330 v Metách.

Král český Jan — velmistr německého řádu.

Král Jan prodává něm. řádu dobrínskou zemi za 4800 kop gr. pr. a zavazuje se, že neuzavře s králem polským Vladislavem žádného míru, až on a syn jeho bratra Zenovida vzdá se nároků na tuto zemi. Vydatel Jan.

Rzyszczewski, Cod. dipl. Poloniae, II, 245, Dogiel, Cod. dipl. Pol. IV, 49, Bacsko, Gesch. Preuss. II, 138, R. B. 3, 633.

61.

9. května 1330 v Landavě.

Král český Jan — vévodové rakouští Albrecht II. a Otto.

Uzavírá se spolek proti každému, nikoli však proti svaté církvi, říši a králi uherskému Karlovi. Vyjímá se vévoda bavorský Jindřich st. Vy-

Stieber, České státní smlouvy.

pukne-li válka mezi ním a vévody rakouskými a nebude-li je moci Jan srovnati, má „stille sitzen in dem Krieg und einem auff den andern nicht beholfen sein“. Vyjímá se hrabě Ulrich virtenberský. Spory mezi ním a vévody rak. má Jan přátelsky srovnati, a obě strany mají ho poslechnouti. Vyjímá se biskup štrasburský. Spor mezi ním a Janem mají vévodové rakouští přátelsky srovnati, a obě strany mají je poslechnouti. Smlouva s jiným má se uzavřítí bez újmy tohoto spolku, ze smlouvy má se strana výslovně vyjmouti. Smlouva potrvá i po jeho smrti jednoho, i obou vůči dětem. Strany budou i ochranci dětí druhého, než ku svým letům přijdou. Vydatel Jan.

Steyerer, 26, R. B. 3, 639, Kor. arch. č., 103, R. imp. 194, 128.

62.

9. srpna 1331 v Řezně.

Král český *Jan* — markrabě míšenský *Friedrich*.

Strany, srovnávše mezi sebou různice, zavazují se, že si budou vzájemně proti komukoli pomáhati. Nemusí si však pomáhati proti císaři a římské říši, arcibiskupu trevirskému, vévodovi bavorskému Jindřichovi, rakouskému Ottovi a saskému Rudolfovi, bavorskému Jindřichovi a lantkraběti hesenskému, které vyjímají. Spory mezi nimi a jejich zeměmi rozhodnou dvě osoby, každá z rady jednoho. Výroku jich třeba se podvoliti. Nedohodnou-li se tito dva, mají obě strany své právo před císařem dokazovati a ten dle své vůle má mezi nimi „nach minne oder rechte“ naléztí. Má se tak státí do roka od příštího sv. Michala. Vydatel Jan.

R. B. 3, 696.

63.

12. srpna 1331 v Řezně.

Král český *Jan*, císař *Ludvík IV.*, císař *Ludvík IV.* a vévoda bavorský *Otto*.

Král Jan a císař Ludvík zavazují se pomáhati vévodovi Ottovi, aby mu zůstal Schärding. Vydatel Jan.

R. B. 3, 698.

64.

1. října 1331 v Hlohově.

Král český *Jan* — vévoda slezský *Jan*.

Jan, vévoda slezský, postupuje králi Janovi Hlohovsko za 2000 hřiven polských, vzdávaje se jménem svým a jménem svých dědiců všeho práva.

Kor. arch. č., 106, vzač. 57/365, osa 151.

65.

19. prosince 1331 ve Frankfurtě.

Král český *Jan* — císař *Ludvík IV.*

Král Jan se zavazuje, že se neuváže bez vůle císařovy v žádný hrad a žádné město, říši náležející. Ludvík nechává mu však pro jeho škody léna, která toho času drží. Vydatel Jan.

R. B. 3, 726, R. imp. 197, 174.

66.

19. prosince 1331 ve Frankfurtě.

Král český *Jan* — císař *Ludvík IV.*

Strany ujednávají, že rozmišky mezi nimi rozhodnou rozhodčí. Vydatelé obě strany.

R. B. 3, 726, R. imp. 197, 173.

67.

11. května 1332 v Perveisu.

Král český *Jan*, arcibiskup kolínský *Waleran*, biskup lutišský *Adolf de la Marck*, hrabě guelderský *Renaus a jiní páni*.

Strany uzavírají spolek proti Janovi, vévodovi brabantskému. Mír s ním může se uzavřítí jen za souhlasu všech. Bude-li válka ukončena mírem a opětně povstane mezi některým ze spojenců a vévodou, všichni ostatní přispějí napadenému na své vlastní útraty. Zajatý vévoda nemůže býti propuštěn leč se svolením všech spojenců. Hrady, města a tvrze, ukořistěné nad Mosou, náležejí všem.

R. B. 3, 738, R. imp. 198, 179.

68.

6. června 1332.

Král český *Jan* — markrabě míšenský *Friedrich*.

Strany skytnou si vzájemně pomoc proti tomu, kdo jejich země napadne, sto mužů v přílbách na svou vlastní škodu, ale na útraty a užitek toho, komu se pomáhá. Bude-li se žádati pomoc větší, mají o tom rozhodnouti čtyři osoby, dvě s každé strany. Vyjímá se římská říše. Kdyby císař do země jednoho z nich nepřátelsky táhnouti chtěl, má druhý, „stille sitzen“ a císaři nepomáhati ani radou, ani svými zeměmi, ani lidmi. Na Friedrichovi žádá se pomoc jeden měsíc napřed v Drážďanech, na Janovi na hradě pražském. Vydatelé obě strany.

R. B. 3, 740, Kor. arch. č., 110.

69.

6. června 1332.

Král český *Jan* — markrabě míšenský *Friedrich*.

Obě strany vzdávají se vzájemně všech svých nároků na svou držbu. Vydatelé obě strany.

R. B. 3, 741.

70.

13. července 1332 ve Vídni.

Král český *Jan* — vévodové rakouští *Albrecht II.* a *Otto*.

Albrecht a Otto prohlašují, že všechny rozmišky mezi nimi, králem uherským Karlem a králem Janem jsou srovnány a zavazují se mír mezi sebou, svými lidmi a zeměmi držeti. Do míru přijímají i sv. římskou říši a své spojence, kterým jsou zavázáni pomocí a radou. K lepšímu přátelství slibují dáti Janovi za manželku Elišku, dceru zemřelého jich bratra císaře *Friedricha*. K sňatku má si povolení vyžádati od papeže. Zároveň se stanoví i její věno.

Sommersberg, Script. 3, 58, R. B. 3, 744, R. imp. 253, 186.

71.

23. srpna 1332 v Norimberku.

Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*

Obě strany, srovnavše mezi sebou všechen rozpor, slibují si vzájemnou pomoc proti komukoli. Jan dá svou dceru *Ann*u synu císařovu *Ludvíkovi*, markraběti braniborskému, za manželku. Má se pro ni vymoci papežská dispensace. Určuje se její věno a obvěnění. Ustanovuje se bližší o městech lombardských, Janovi zastavených. Král *Jan* nesmí je dále zastaviti papeži, králi francouzskému nebo někomu jinému. Císař nebude pomáhati Janovi proti *Veronským*, aniž jim proti němu, ale přátelsky je poukáže, aby mu vrátili, co mu vzali. Nedají-li mu *Brescii* a co mu vzali, může je napadnouti na všem jich statku. Císař vyjímá svého strýce vévodu rakouského, všechny své strýce falckrabí rýnské a vévody v Dolních a Horních Bavořích, markraběte míšenského *Friedricha* a vévodu korutanského; král *Jan* vévodu rakouské, vévodu korutanského, markraběte míšenského, *Jindřicha*, vévodu bavorského, krále francouzského, uherského, arcibiskupa trevirského, kolínského a hraběte *Jülišského*. Dřívější listy zůstávají v platnosti, pokud tímto listem nejsou změněny. Vydatelé oba smluvci.

R. B. 3, 750, R. imp. 364, 3336, Kor. arch. č., 112.

72.

24. srpna 1332 v Norimberku.

Král český *Jan* — císař *Ludvík IV.*

Strany, srovnavše se mezi sebou, chtějí jeden druhému a svým dětem býti ochranci před škodou na těle, cti a statku. Jeden neb druhý má brániti, aby škoda se jim neděla odněkud slovem neb skutkem. Každá strana volí ze své rady více pánů, kteří k svatým mají přísahati, že budou strany radou odvracet, kdyby smlouvu nechtěly držeti. Kdo by neposlechl, toho mají varovati, a strany nemají jim proto býti nepřáteli. Totéž činiti má i arcibiskup trevirský. Všechny smlouvy s přáteli trvají, kteří jsou vyňati. Vydatelé oba smluvci.

R. B. 3, 752, R. imp. 198, 183; 364, 3337, začo, ma., K. rot. 9/d 15.

73.

26. srpna 1332 v Norimberku.

Král český *Jan* — německý řád.

Král *Jan* slibuje německému řádu, že se s králem krakovským nesmíří, pokud německému řádu jeho škoda nebude nahrazena. Vydatel *Jan*.

Voigt, C. d. pruss. II, 185, C. d. M. VII, 869, R. B. 3, 753.

74.

4. září 1332 v Pasově.

Král český *Jan*, císař *Ludvík IV.* — rakouští vévodové *Otto* a *Jindřich*.

Uzavírá se přátelství mezi stranami. Vévodům rakouským slibuje se propuštění zajatců a vrácení statků, ve válce jim odňatých, a výplata zastavených hradů, v jejich zemích se nacházejících. Vydatelé obě strany.

R. B. 3, 754, Reg. imp. 198, 184.

75.

11. září 1332 v Praze.

Král český *Jan* — německý řád.

Král *Jan* se zavazuje německému řádu, že zachová jej v držbě jeho země mezi *Vislou* a *Notečí*. Vydatel *Jan*.

Rzyszczewski, Cod. d. Pol. II, 250, C. d. M. 7, 869.

76.

23. listopadu 1332 na Vyšehradě.Král uherský *Karel*.

Karel, král uherský, ratifikuje mír uzavřený mezi králem českým Janem a vévody rak. Albrechtem a Ottou. Vyjímá se papež, králové francouzský Filip, sicilský Robert, polský Ladislav a vévodové rakouští se svými zeměmi.

Fejér, VIII, v. III, 575, C. d. M. VI, 343, Kurz, Österreich unter H. Albrecht d. Lahmen, 342, R. B. III, 761, Reg. Imp. 256, 212.

77.

30. listopadu 1332 ve Vídni.Král český *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht II.* a *Otto*.

Nikdo nemá škoditi druhému. Všechny smlouvy s přáteli zůstávají nedotčeny. Obě strany vyjímají říši, uherského krále Karla a vévodu korutanského, král Jan krále francouzského, arcibiskupa trevirského a kolínského, markraběte míšenského, hraběte jülišského a vévodu Jindřicha bavorského, vévodové rakouští vyjímají arcibiskupa solnohradského, biskupa pasovského, vévodu saského a vévodu Ottu bavorského, biskupa kostnického a štrasburského. Vydatel Jan.

Lünig, C. Germ. I, 1007, R. B. III, 762, Korunní archiv č., 115, něm. opisy priv. č. arch. z. fol. 187, Reg. imp. 253, 187, osa 154, 155.

78.

1332 ve Fontainebleau.Král český *Jan* — král francouzský *Filip*.

Král Jan z příčiny uzavřeného manželství mezi jeho dcerou a synem Filipovým Janem slibuje Filipovi za sebe, svého syna Karla a své nástupce pomoc proti komukoli mimo císaře a římského krále, i proti tomuto však, bude-li pomáhati příslušníku říše ve válce proti králi francouzskému. Ani Jan, ani jeho syn nebudou vznášeti žádných nároků na držbu krále francouzského, stanou-li se římskými králi. V Champagne, Vermandois, a Amiensu pomůže králi francouzskému 400, jinde 300 muži, i tehdy, stane-li se králem římským. Dceři dá věnem 120.000 zlatých, v 6 letech splatných.

R. B. 3, 727, R. imp. 298, 403.

79.

6. prosince 1333 ve Frankfurtě.Král český *Jan* — císař římský *Ludvík IV.*

Král Jan zavazuje se Ludvíkovi a jeho dědicům ku pomoci vůči papeži Janovi nebo jeho nástupci a k ochraně jich statkem i tělem, dojde-li mezi nimi ku smíru. Vydatel Jan.

R. B. 3, 808.

80.

6. prosince 1333 ve Frankfurtě.Král český *Jan* — král římský *Ludvík IV.*

Obě strany zavazují se sobě vzájemně ku pomoci a k ochraně svých zemí. Král Jan se zavazuje, že přiměje k tomu i vévodu bavorského Jindřicha, vůči Ludvíkovi a jeho dětem.

R. B. 3, 808, R. imp. 200, 193.

81.

28. května 1335 u Sandoměře.Markrabě moravský *Karel* — král polský *Kazimír III.*

Porušení míru se strany polské vyhlásí se veřejně v městě Kališi, se strany české ve Vratislavi, načež obě strany do dvou měsíců vyšlou do toho kterého města po dvou vyslancích, aby věc jako rozhodčí rozhodli. Cizí vyslanci mají v cizí zemi bezpečný průvod. Do smlouvy pojímá se král uherský Karel a vévodové sieradský Přemysl a lenčický Vlodek. Vydatel Kazimír.

Ludewig, Reliquiae mss. V, 596, Dobner, Mon. IV, 296, C. d. M. VII, 41, R. B. IV, 62, Kor. arch. č., 119, Reg. imp. 258, 228, osa 167.

82.

24. srpna 1335 v Trenčíně.Vyslanci polského krále *Kazimíra III.* — král *Jan* a jeho syn *Karel*.

Král Jan a jeho syn Karel za sebe a za své dědice vzdávají se pod exkommunikací království polského, vyjímajíc Vratislavsko, Hlohovsko, a své many Boleslava lehnického a břežského, Jindřicha zahaňského a krosenského, Konráda olešnického, Jana stínavského, Bolka opolského, Bolka falkenberského, Alberta stělického, Vladislava kozelského a bytomského,

Václava knížete mazovského, Leška ratibořského, Jana osvětimského a Vladislava těšínského. Král polský uznává držbu Janovu a Karlovu a pod trestem exkommunikace nebude si z ní ničeho osobovati. Vydatelé poslové Kazimírovi.

Script. v. sil. I, 774, Lünig R. A. p. sp. cont. I, 1. Fort. 16, Ludewig, Reliq. mss. V, 599, Dobner, Mon. IV, 297, Du Mont I/2, 150, C. d. M. VII, 56, Grünhagen u. Markgraf, Lehens- u. Besitzurkunden Schlesiens, I, 3, R. B. IV, 74, Kor. arch. č., 125, Reg. imp. 258, 229.

83.

3. září 1335 na Vyšehradě.

Král český Jan, markrabě moravský Karel, vévoda korutanský Jan — král uherský Karel.

Obě strany slíbují si za sebe a své dědice pomoc proti každému kromě krále sicilského Roberta a polského Kazimíra a jich dědiců. Při výpravě mimo říši skytne druhá strana zbrojnoše a lučištníky, při vpádu nepřátelském pomůže veškerou svou mocí. Uprchlíci a psanci nebudou v druhé říši přijímáni a přechováváni, ale, jak požádáno bude, vyhostění. Uzavře-li se spolek s vévody rakouskými, stane se tak pouze s přivolením druhé strany. Vydatel král uherský Karel.

Ludewig, Rel. mss. V, 483, Dobner, Mon. hist. IV, 297, C. d. M. VII/1, 62, R. B. IV, 78, Kor. arch. č., 127, lat. výp. priv. z. a. č. fol. 245, Reg. imp. 256, 213, osa 170.

84.

16. září 1335 v Řezně.

Král český Jan — císař Ludvík IV.

Ku porovnání klade se „ein gütlicher und minneclicher tag“ v Řezně. Obě strany berou do míru své výslovně uvedené přátele a pomocníky. Každá strana k udržení míru jmenuje tři jistce, kteří mají jeho porušení souditi „nach mynn oder nach reht“. Neučiní-li tak, musí do měsíce po vyzvání jeti do Pasova a nesmějí odtud vyjíti, pokud nerozhodnou věc „nach mynn mit der clager wizen oder nach recht, als recht ist“. Budou-li se rozcházet, má se přibrati ubrman a sice buď Albrecht, biskup pasovský, a kdyby nebyl na živě, vévoda saský Rudolf. Rozhodnutí vymáhá se ležením jistců strany povinné, u Jana v Pasově, u Ludvíka v Řezně. Odpadne-li jeden z jistců, volí strana ze čtyř svých výslovně již jmenovaných osob jiného. jinak jdou její jistci do ležení. Vydatel Jan.

Weech, Kaiser Ludwig der Bayer u. Kg. Johann v. Böhmen, 119, Buchner, Gesch. v. Bayern, V, 459, C. d. M. VII, 64, R. B. IV, 80, Reg. imp. 201, 208.

85.

18. září 1335 v Řezně.

Král český Jan — císař římský Ludvík IV.

V mír stran pojímají se silnice. Chtějí je hájiti a chrániti, aby kdokoli, šlechtic nebo kupec, mohl po nich jezdit, jist svým statkem i životem. Kdyby někdo ku některému z jich poddaných (ze unser einem) měl nějaký dluh, die „redelich were“, může pro to staviti zástavu do té doby, až dluh mu bude zaplacen.

Začo, ma, k. rot. 9/a 22., rdt (?).

86.

12. listopadu 1335 na Uh. Vyšehradě.

Král český Jan — král polský Kazimír III.

Král Kazimír, jako hlavní dlužník, a velmoži a úředníci polští, jako rukojmí, zavazují se o příštích velikonocích zaplatiti králi Janovi z 20.000 kop gr. pr. zbytek 6000 kop, že vzdal se svých nároků na Polsko. Ležení v Opavě. Po zaplacení vydají se „litterae renuntiationis“, deponované u krále uherského, králi polskému. Vydal Kazimír a rukojmí.

Ludewig, Rel. mss. V, 593, C. d. M. VII, 69, R. B. IV, 85, Kor. arch. č., 130, Reg. imp. 258, 230.

87.

19. listopadu 1335 na Uh. Vyšehradě.

Král český Jan — polský král Kazimír III.

Hraniční spory mezi poddanými mají rozhodnouti hejtmani, s každé strany vyslaní. Loupež jedněch poddaných na druhých soudí, kdo má pravomoc, kde loupež byla spáchána, nutě k náhradě a ruče za ni při liknavosti. Hradý neposlušných se zboří; jsou-li na hranicích, případně pokojnými osobami obsadí. Škúdcové tito, přecházejíce z jedné země do druhé, mají býti pány neb hejtmany zadrženi, sice ručí tito sami za škody. V obou zemích platí škúdcové za psance. Kdo psancem jest v zemi jedné, jest jim i v druhé. Tak jako na člověku bez práva, může na něm poslední msta býti vykonána. Vydatel Kazimír.

Dogiel, I, 2, Ludewig, Reliq. mss. V, 507, C. d. M. VII, 71, R. B. IV, 87, Kor. arch. č., 132, Reg. imp. 258, 231, osa, lat. výp. priv. z. a. č. fol. 257.

88.

19. listopadu 1335 na Vyšehradě.

Král český *Jan* — král uherský *Karel*.

Král uherský Karel zavazuje se králi českému Janovi, že mu vrátí listy, jimiž se vzdává Polska, nezaplatí-li mu král polský Kazimír o příštích velikonocích 6000 kop. gr. pr. Jinak sám bude k zaplacení tomu povinen. Vydal král uh.

Ludewig, Rel. mss., V. 603, C. d. M. VII, 72, R. B. IV, 88, Reg. imp. 256, 214.

89.

19. listopadu 1335 na Vyšehradě.

Král český *Jan* — král polský *Kazimír III*.

Z příčiny svazku věčného přátelství zasubuje král polský svou dceru Alžbětu vnuku Janovu bavorskému vévodovi Janovi a přislíbujíc mu věnem 5000 kop gr. pr., Jan jeho dceři obvěněním 7500 kop gr. pr. Oba za ně slibují, že zasnoubení úmluvu tuto schválí, až svých let dojdou. Vydatel Kazimír.

Ludewig, Reliq. mss., V. 592, Pelzel, K. Karl IV. I, Urk. 18, C. d. M. VII, 70, R. B. IV, 86.

90.

6. ledna 1336 na Vyšehradě.

Král uherský *Karel*.

Král uherský Karel, pojednav s českým králem Janem (parlamentum habuimus, tractatum speciale circa premissa habendo) o utiskování kupců při celních stanicích, stanoví, maje zření k užítku obou říší, „unacum prelatis et regni . . . baronibus matura deliberacione habita“, celní místa a celní sazby,

Lib. vetust. stat. a priv. civ. Prag 24, C. d. M. VII, 76, R. B. IV, 102, ozam.

91.

29. ledna 1336 v Praze.

Král český *Jan* — vévoda slezský *Jan*.

Vévoda Jan, obdržev od krále Jana na čas svého života Hlohovsko, odevzdává mu na vždy Stínavsko, s městy Stínavou, Gorou, Lubinem a Frauenstadtem, vzdávaje se jménem svým a všech svých dědiců jakéhokoli práva k těmto statkům. Vydatel vévoda Jan.

Kor. arch. č. 136, Grünhagen, 1, 139, R. B. 4, 108, vzač 62/367, osa 172.

92.

2. června 1336 v Praze.

Český král *Jan* — arcibiskup magdeburský *Otto*.

Jan slibuje ochranu proti komukoli, zejména proti markrabí bramborskému Ludvíkovi a jeho pomocníkům, dodá mu 100 pancéřníků a 100 lehce ozbrojených vojinů, vlastním nákladem bez jeho náhrady. Dobyté tvrze a města v markrabství rozdělí se na polovici, věci, zajatci a užitek podle počtu zbrojnošů. Tvrze a města dobytá lidem Janovým za nepřítomnosti lidu arcibiskupova náleží Janovi. Smír s markrabětem může se uzavřít jen se svolením arcibiskupa, který musí býti do něho pojat. Vydatel Jan.

Riedel, C. d. Brand. II/2, 105, R. B. 4, 118, Kor. arch. č., 139, Reg. imp. 202, 219.

93.

9. října 1336 v Enži.

Král český *Jan*, král uherský *Karel*, vévodové rakouští *Albrecht II*. a *Otto*, markrabí moravský *Karel* a hrabě tyrolský *Jan*.

Strany za sebe a své dědice zavírají mezi sebou spolek na trvalé časy, slibující si pomoc v hranicích svých království, zemí a panství, které nyní mají neb budoucně nabudou, na škodu vlastní, ale proti odvádění chleba a vína tím, v čí službě budou. Skytnou ji v každém čase, kdy nepřátelským vojskem neb zbrojnou mocí budou napadeny, beze všeho odkladu, jak budou požádány. Slibují si dále příspěvní, radu a přízeň proti komukoli, ať významán jest titulem krále, excellence nebo eminence. Země dobytá připadá tomu, kdo o pomoc požádá, věci movité tomu, kdo je ukořistí. Vydatelé všechny strany.

Steyerer, 112, C. d. m. 7. 90, Lichnowsky, 3, 431, Kor. arch. č. 142, R. imp. 203, 222.

94.

9. října 1336 v Enži.

Král český *Jan*, jeho synové *Karel* a *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht II*. a *Otto*.

Král Jan slibuje se svými syny pomoc rak. vévodům, budou-li napadeni ve svých zemích králem něm. Ludvíkem, na svou škodu proti opatření chlebem a vínem. Dobyté země, města, a tvrze náleží tomu, kdo za pomoc požádá, movité věci a osoby tomu, kdo se jich zmocní. Vydatel Jan.

C. d. M. VII, 91, R. B. 4, 133, Reg. imp. add. 336, n. 507.

95.

9. října 1336 v Enži.

Český král *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht II.* a *Otto*.

Král *Jan* ku většímu přátelství a spolku slibuje rak. vévodům, že nesloží svou lenní přísahu při nové volbě římského krále, nebudou-li rak. vévodům zároveň léna udělena. Vydatel *Jan*.

C. d. M. VII, 91, R. B. 4, 133, Reg. imp. addit., 336, n. 506.

96.

9. října 1336 v Enži.

Král český *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht II.* a *Otto*.

Král *Jan* příslibuje, že odbojné poddané rak. vévodů nebude přijímati a vůči vzájemným stejným službám proti nim pomoc poskytne. Vydatel *Jan*.

Lichnowsky, III, 431, C. d. M. 7, 94, R. B. 4, 136, Reg. imp. add. II, 336, n. 508. osa.

97.

9. října 1336 v Enži.

Český král *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht II.* a *Otto*.

Král *Jan* mimo jiné slibuje, že do sv. Trojice dodá rak. vévodům listy synů svých *Karla* a *Jana* „super ratihabitione amicitie, unionis et concordie“. Vydatel král *Jan*.

Steyerer, Comment., 98, Lichnowsky, III, 431, C. d. M. VII, 93, R. B. 4, 136, Reg. imp. 203, 224, osa.

98.

4. ledna 1337 ve Vratislavi.

Český král *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*.

Jindřich, obdržev od *Jana* na čas svého života Hlohovsko, postupuje jemu, jeho dědicům a nástupcům, králům českým Zhořelecko, vzdává se všech práv, která jemu a jeho dědicům k němu přísluší. Vydatel *Jindřich*.

Ludewig, R. mss. 5, 638, Grünhagen, I, 141, Köhler, UB. I, 314, R. B. 4, 148, Kor. arch. č. 147, osa 177.

99.

4. ledna 1337 ve Vratislavi.

Český král *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*.

Jindřich, obdržev od *Jana* na čas svého života Hlohovsko, postupuje jemu a jeho dědicům a nástupcům, králům českým, nebude-li míti mužského dědice, *Lubáň* a slibuje, že opatří, aby měšťané postoupených měst složili vyslaným českým šlechticům pro krále přísahu věrnosti. Vydatel *Jindřich*.

Grünhagen, I, 142, Balbin, dec. I, l. VIII, 271, R. B. 4, 148, Kor. arch. č. 148, osa 178.

100.

4. ledna 1337 ve Vratislavi.

Král český *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*.

Jindřich, obdržev od *Jana* na čas svého života Hlohovsko, slibuje jemu jeho dědicům a nástupcům, že všechny poddané při jich právech zachová, nic neprodá, nezastaví, nezczizí, leda jen na čas svého živobytí. Vydatel *Jindřich*.

Grünhagen I, 143, R. B. 4, 149, Korunní archiv č. 149, osa 179.

101.

4. ledna 1337 ve Vratislavi.

Český král *Jan* — vévoda slezský *Jindřich*.

Jindřich, obdržev od *Jana* na čas svého života Hlohovsko, slibuje, že pustí *Jana* a jeho lidi do Hlohovska, hradů, měst a tvrzí, kolikrát a kdy bude to potřebno, ale beze škody a ztěžování svého a svých lidí, a že mu bude proti jeho protivníkům jmenovanými pevnými místy a silami svými pomáhati. Vydatel *Jindřich*.

Grünhagen, I, 144, R. B. 4, 149, Kor. arch. č. 150, osa 180.

102.

6. ledna 1337 ve Vratislavi.

Král český *Jan*, markrabě moravský *Karel* — vévoda javorský *Jindřich I.*

Vévoda *Jindřich* slibuje pomáhati *Janovi* a *Karlovi* proti jich nepřátelům v Čechách, na Moravě a v zemích polských a veškerou svou mocí na škodu svou, ale na jich náklad, v boji proti povstalcům v zemi a ve válce mimo hranice jich zemí i proti náhradě škod. Kořist v zemi připadá *Janovi*.

a Karlovi, za pomoc mimo zemi má se mimo to dáti odměna. Vydatel Jindřich.

Ludewig, Rel. mss. VI, 9, Script. ser. siles. I, 934, Dobner, Mon. IV, 301, C. d. M. VII, 104, Grünhagen I, 488, Kor. arch. č. 151, R. B. 4, 150, sav 181.

103.

7. ledna 1337 ve Vratislavi.

Král český Jan — vévoda slezský Bolek.

Bolek doznává, že králi Janovi dva tisíce hřiven grošů pražských polské váhy dluhuje, dává mu pro ně do zástavy město Frankenstein a ustanovuje, že zemře-li bez mužského potomka, přejde město toto na krále Jana, jeho dědice a nástupce, krále české, jako pravé a řádné jeho nástupce. Vydatel Bolek.

Ludewig, V, 614, Grünhagen, 2, 131, R. B. 4, 151, Kor. arch. č. 152, vzač, 64/369, osa 182.

104.

8. ledna 1337 ve Vratislavi.

Král český Jan — vévoda slezský Bolek.

Bolek svoluje, aby Jan vyplatil zámek a město Reichenbach, zastavený vévodům svídnickým Bolkovi a Jindřichovi ve dvou tisících hřivnách grošů pražských polské váhy. Zástavy tyto spadají však na Jana a jeho nástupce, krále české, zemře-li Bolek bez řádných dědiců. Vydatel Bolek.

Balbin, Misc. dec. I, lib. VIII, 221, Ludewig, 5, 617, Sommersberg, I, 849, Grünhagen, I, 488, R. B. 4, 152, Kor. archiv, 154, osa 183.

105.

9. ledna 1337 ve Vratislavi.

Král český Jan — vévoda slezský Bolek.

Vévoda Bolek zastavuje králi Janovi město Střelín ve dvou tisících hřivnách grošů pražských polské váhy. Zemře-li bez mužských, on a jeho syn, připadá město toto králi Janovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým. Vydatel Bolek.

Sommersberg, I, 854, Grünhagen, I, 308, R. B. 4, 153, Kor. arch. č. 155.

106.

5. března 1337 v Leslavě.

Král český Jan a markrabě moravský Karel — německý řád.

Jan a Karel přislubují za sebe, své dědice a nástupce, že budou německý řád v držbě jeho zemí chrániti a hájiti, nechtějice z toho žádného práva, moci a nároku míti. Pomoc poskytnou, jak o ni ctihodným poslem požádáni budou. Vydatel Jan a Karel.

Voigt, Cod. II, 214, C. d. M. 7, 106, R. imp. K. 6, 40.

107.

12. března 1337 v Poznani.

Král český Jan — král polský Kazimír III.

Spolek míru, mezi oběma králi uzavřený, nemá býti rušen vzájemnými škodami lidí poddaných knížat. Škody a loupeže mají býti hejtmany vratislavským, kališským, hlohovským a poznaňským na vzájemnou jich žádost mezi sebou zbraňovány. Spáchané škody mají si vzájemně sděliti, a hejtman, pod nímž byly spáchané, má do dvou neděl postaviti pachatele na místech níže uvedených, vratislavský ve Vartenberku, kališský v Ostravě, hlohovský ve Frankstättě, poznaňský v Kościanu, a neočistí-li se pachatel sám třetí, do dvou neděl k odškodnění jej přiměti. Neposlechne-li, má pán neb hejtman, pod kterým pachatel své hrady neb statky má, jej obklíčiti a dobytí. Nestačí-li k tomu, pomůže mu kapitán, kde škoda byla spáchaná. Z hradů má se dáti odškodněná, a mají se zbořiti. Jsou-li však na hranicích, má se rozhodnutí královskému ponechat, zda je chtějí zachovati pro obranu svých zemí a obsaditi lidmi pokojnými, daďouce z nich odškodněnou anebo je zbořiti. Přejdou-li pachatelé z území jednoho do území druhého, mají hejtmané obou území na trzích veřejně je provolati, je staviti a zadržeti, jinak budou škody hrazeny těmi, kdo je na svých hradech drží, a ti budou také to trpěti, co by pachatelé trpěti musili. Škúdcí tito patří za psance a uprchlíky v království českém a polském a všech zemích králů a jich knížat. Přejdou-li tito škúdcí z jednoho království do druhého s kořisti neb bez kořisti, obyvatelé onoho království, do něhož utekou, v jich vyhledávání a pronásledování mají si vzájemně pomáhati. Nedbajíce dožádáné pomoci, upadnou v nemilost obou králů a v náhradu škod, které z toho vzejdou. Toto „pactic ordinatio“ má deset let potrvati. Vydatelé obě strany.

Dogiel I, 3, Lüinig, C. G. I, 1021, Ludewig, 5, 589, R. B. 4, 161, Kor. arch. č. 165, Reg. imp. 204, 234, osa 186.

108.

12. března 1337 v Poznani.

Král český *Jan* — vévoda štetínský *Otto* a jeho syn *Barnim*.

Vévoda Otto a jeho syn Barnim zavazují se, že králi Janovi přispějí na pomoc sto těžkými zbrojnoši na náklad jeho, ale vlastní škodu. Na tento náklad zůstávají mu válečné výkupy (depactationes). Dobytý užitek dělí se dle počtu zbrojnošů. Hrady zůstávají tomu ze spojenců, koho jest země. Jiné dělí se polovicí. Hrady královny jsou spojencům otevřeny. Při vpádu nepřítele pomůže se veškerou mocí. Totéž učiní i Jan. Vydatelé Otto a Barnim.

R. B. 4, 160, Kor. arch. č. 167, osa 187.

109.

10. září 1337 v Prešpurku.

Král uherský *Karel*.

Král uherský Karel schvaluje mír, uzavřený dne 9. října 1336 mezi králem českým Janem a vévodou rakouskými, do kterého byl pojat.

Steyerer, Comment., 118, Lichnowsky III, 434, Pray, Annales regum Hung. II, 41, Katona, Hist. critica regum Hung. IX, 103, C. d. M. VII, 118, R. B. 4, 190.

110.

11. září 1337 v Prešpurku.

Král uherský *Karel*.

Král uherský Karel schvaluje smlouvu ze dne 9. října 1336, uzavřenou králem českým Janem ve vlastním a jeho jménu s rakouskými vévodami Albrechtem a Ottonem. Vydatel uh. král Jan.

Steyerer, Comment., 117, Lichnowsky, III, 431, Pray, Annales II, 40, Katona, hist., IX, 109, C. d. M. VII, 120, R. B. IV, 190.

111.

1. března 1338 na Vyšehradě.

Král uherský *Karel* a jeho synové — český král *Jan*, markrabě moravský *Karel* a vévoda korutanský *Jan*.

Markéta, dcera markraběte Karla, dává se v manželství Ludvíku, prvorození uherského krále Karla. Ludvíkovi přislíbuj se markrabětem Karlem věno 10.000 kop gr. pr., Markétě králem Karlem obvěnění 15.000 hřiven (s třetinou výše). Slibuje se pomoc proti všem nepřítelům, záškod-

níkům a odbojníkům. Nepřítelé jednoho budou nepříteli druhého. Vydatel uh. král Karel.

Ludewig, Rel. mss., V, 487, Dobner, Mon. IV, 301, C. d. M. VII, 135, R. B. 4, 208, Kor. arch. č. 171.

112.

1. března 1338 na Vyšehradě.

Markrabě moravský *Karel* — uherský král *Karel*.

Markrabě Karel se zavazuje králi Karlovi, že se bude snažiti, aby se mu dostalo království polského, zemře-li polský král Kazimír bez mužských potomků. Král Karel naproti tomu přislíbuj, že nijakým způsobem nepřispěje králi Kazimírovi a jeho dědicům proti zemím a vasalům krále Jana a markraběte Karla, a že mezi oběma bude prostředkovati. Stane-li se polským králem, žádných jich manů, měst, tvrzí a poddaných nebude si osobovati, za many a své lidi jich nepřijme a nikomu pomoc neposkytne, kdo by na ně sáhal. Vydatel uh. král Karel.

Goldast, App. doc., 49, Dobner, Mon. IV, 301, Balbin, Misc. dec. I, lib. VIII, 32, C. d. M. VII, 134, R. B. IV, 206, Kor. arch. č. 174, Reg. imp. 342, n. 25, R. imp. K. 7, 53.

113.

9. února 1339 v Krakově.

Král polský *Kazimír III.* — král český *Jan* a markrabě moravský *Karel*.

Král polský Kazimír vzdává se za sebe a své dědice všech nároků na Slezsko. Vydatel Kazimír.

Script. v. sil. I, 775, Dobner, Mon. IV, 302, Goldast app. 51, Grünhagen u. Markgraf, I, 4, C. d. M. VII, 160, R. B. IV, 249, Kor. arch. č. 182, lat. výp. priv. z. arch. č. pol. 182, ozač. 71/24, osa 198.

114.

22. srpna 1339 v Budišíně.

Vévoda slezský *Boleslav*, jeho synové *Václav* a *Ludvík* — král český *Jan* a jeho syn *Karel*.

Vévoda Boleslav zavazuje se zároveň se svými syny odevzdati králi Janovi a jeho synu Karlovi město Lubin s tvrzí a jeho obvodem, jakmile mu bude zaplaceno 4425 hřiven polských peněz. Vydatel Boleslav.

Ludewig, Rel. mss. V, 607, Grünhagen u. Markgraf, I, 313, C. d. M. VII, 180, Kor. arch. č. 196, R. B. IV, 284, osa 206.

Stieber, České státní smlouvy.

115.

8. června 1341 v Praze.

Vévoda saský *Rudolf* — král český *Jan* a markrabě *Karel*.

Po konaném účtování vybývá na dluhu krále Jana a markraběte Karla 5900 kop pr. gr. Pro 5000 kop zastavují dlužníci Rudolfovi Křivoklát, Nížburk, Perno a Králův Kámen. Vydatel Rudolf.

C. d. M. VII, 235, R. B. IV, 373, osa 213.

116.

13. července 1341 v Praze.*)

Král polský *Kazimír III.* — český král *Jan* a markrabě *Karel*.

Král Kazimír k upevnění přátelského spolku prohlašuje krále Jana za svého tělesného otce a markraběte Karla za svého tělesného bratra. Slibuje jim pomoc proti komukoli mimo proti Bolkovi, vévodovi slezskému. Dopustí-li se jeho poddaný nějakého bezpráví na hranicích jejich zemí nebo se jich země zmocní, na jich žalobu dá jim soud před sebou. Odepře-li poddaný poslušnost, skytnou mu pomoc, když o to požádá. Počne-li král Jan a markrabě Karel válku s Karlem králem uherským, vtrhnou-li do jeho země, je Kazimírovi dovoleno, aby mu pomáhal. Vtrhne-li však král uherský do jich zemí, bude Kazimír jim pomáhati. Vydatel Kazimír.

Ludewig, Reliq. mss., V, 504, Dobner, Mon. IV, 305, Balbin, Misc. VIII, 35, Dogiel I, 4, C. d. M. VII, 238, R. B. IV, 382, Kor. arch. č. 199, Reg. imp. 258, n. 236, osa 215.

117.

15. prosince 1341 ve Vídni.

Markrabě moravský *Karel* — vévoda rakouský *Albrecht II.*

Albrecht přislíbujíc Karlovi pomoc pro válku v jeho zemích proti Ludvíku, římskému císaři, proti dodání chleba a vína. Dobyté země, města a tvrze budou patřiti tomu, kdo o pomoc požádá. Ukořistěné movitosti a lidi tomu, kdo je ukořistí. Vydatel Albrecht.

Ludewig, Rel. mss., V, 529, Dobner, Mon. IV, 306, Lichnowsky III, 451, Lünig, C. d. G. II, 7, C. d. M. VII, 261, R. B. IV, 421, Kor. arch. č. 214, Reg. imp., 255, n. 198.

*) Z téhož data jest ještě zvláštní list Kazimírův o uzavřené lize, *C. d. M. VII, 240, R. B. IV, 384.*

118.

15. prosince 1341 ve Vídni.

Markrabě moravský *Karel* — vévoda rakouský *Albrecht II.*

Karel se zavazuje, že nebude upomínati pro 10.000 hřiven gr. pr., přislíbených králi Janovi a jeho synům za vzdání se Korutan a zástavou na Lávě a Weydhofenu pojištěných, dokud nebude listina o vzdání se pečeti opatřena a Albrechtovi vydána.

Ludewig, Rel. mss. V, 531, Lichnowsky, III, 451, Dobner, Mon. IV, 307, C. d. M. VII, 262, R. B. IV, 422, Reg. imp. 255, n. 199, osa 227 (list Albrechtův), Steyerer, Comm., 130, Lichnowsky, III, 451, C. d. M. VII, 263, Reg. imp. ad. 345, n. 43, osa (list Karlův).

119.

16. prosince 1341 ve Vídni.

Markrabě moravský *Karel* — vévoda rakouský *Albrecht II.* a jeho synovci *Friedrich II.* a *Leopold II.*

Obě strany se zavazují, že nijakým způsobem nebudou pomáhati poddaným lidem druhého, které pro jich přečinění trestati chce, aniž povolí, aby v jich zemích byli přijímáni, nýbrž na jich žádost proti nim jim pomoc poskytnou.

Steyerer, Comm., 131, Lichnowsky, III, 352, C. d. M. VII, 264, R. B. IV, 423, Reg. imp. 345, 45, R. imp. K. 13, 116 (list Karlův), Ludewig, Rel. mss., V, 528, Dobner, Mon. IV, 305, C. d. M. VII, 265, R. B. IV, 423, Reg. imp. 255, n. 200, lat. výpisy práv. z arch. č. fol. 233, osa 228 (list Albrechtův).

120.

3. června 1342 ve Vratislavi.

Moravský markrabě *Karel* — slezský vévoda *Jan*, pán stinavský.

Vévoda Jan zastavuje markraběti Karlovi pro 8000 hřiven pr. gr. hrad a město Goru. Zároveň slibuje mu pomoc proti komukoli jednak otevřením Gory, města Stinavy a všech svých hradů a tvrzí; jednak vši svou mocí. Vydatel vévoda Jan.

Sommersberg, I, 876, Balbin, Misc. dec. I, lib. VIII, 237, Dobner, Mon. IV, 312, Grünhagen u. Markgraf, I, 160, C. d. M. VII, 300, R. B. IV, 451, Or. ve v. st. a. 234, 235.

121.

1. července 1342 ve Vratislavi.

Markrabě moravský *Karel* — biskup vratislavský *Břetislav*.

Biskup Břetislav uzavírá s markrabětem Karlem ve jménu jeho a ve jménu krále Jana spolek (concordiae unio). Přislibuje, že nikomu, kdo by s nimi válčiti chtěl, neposkytne pomoc, radu a přízeň, nýbrž při nepřátelském vpádu hrady své, kostela a země niské otevře a beze škody a pohoršení svého, kostelu vratislavského a svých poddaných otevřítí dá. Stejně i Karel jménem svým a jménem krále Jana zavazuje se ku jeho ochraně. Vydatel biskup Břetislav.

Sommersberg I, 788, Dobner, Mon. hist. Boh. IV, 311, Balbin, Misc. dec. I, lib. VIII, 185, C. d. M. VII, 306, R. B. IV, 456, osa.

122.

3. srpna 1342 na Vyšehradě.

Král uherský *Ludvík* — markrabí moravský *Karel*.

Ludvík slibuje, že bude zachovávat smlouvu ze dne 1. března 1338, uzavřenou mezi uherským králem Karlem a markrabím moravským Karlem.

Ludewig, 5, 492. C. d. M. 7, 312, R. B. 4, 460, Kor. arch. č. 328, osa 239.

123.

13. září 1343 v Praze.

Markrabě *Karel* — císař *Ludvík IV*.

Karel uzavírá „mit allen landen und lewten einen satz und fride“ s Ludvíkem, jeho synem markrabím braniborským, všemi jejich spojenci, zeměmi a lidmi. Do míru přijímá se biskup řezenský Friedrich, město Řezno, všichni jich spojenci, země a lidé. Vydatel Karel.

C. d. M. 7, 367, R. B. 4, 529, Kor. arch. č. 232, R. imp. K. 17, 182.

124.

20. září 1344 v Siegeniu.

Markrabě moravský *Karel* — *Friedrich*, lantkrabě duriňský a markrabě míšeňský.

Slibuje se pomoc proti útočníkům na držené země 100 muži v přílbách na útratu a prospěch žadatele, ale škodu výpravce. Dá-li se pomoc větší, soudí o škodě a službě čtyři osoby, dvě s každé strany. Připovídá se neutra-

lita, potáhne-li císař do země druhého. Pomoc má býti žádána měsíc napřed, se saské strany v Praze, s české strany v Drážďanech. Nepřátelům druhého zabrání se tažení územím. Proti těm, kdo z poddaných jednoho loupeže na druhém neb jeho lidech se dopustí, zakročí se do jednoho měsíce soudně; odejdou-li od práva, zakročí se proti nim za pomoci druhého, na jeho útraty a škodu, v příčině užitku, zajatců, lén a hradů ve vlastních zemích na prospěch svůj vlastní. Manům má se zakázati pomoc nepřátelům druhého, povoliti však pomoc druhému smluvci. V platnosti zůstává smlouva z 26/5 1330, uzavřená o jednotě s králem Janem. Dva listy, od každého ze smluvců jeden.

Dobner, Mon. IV, 315, C. d. M. VII, 399, 402, R. B. IV, 585, Reg. imp. 347, 73, R. Imp. K. 18, 199, Kor. arch. č. 243.

125.

20. září 1344 v Siegeniu.

Král český *Jan* — *Friedrich*, lantkrabě durinský.

S malými změnami stejného obsahu jako smlouva předchozí. Vydatel král Jan.

C. d. M. VII, 401, R. B. IV, 585, Kor. arch. č. 241, osa.

126.

12. srpna 1345 ve Vratislavi.

Slezský vévoda *Konrád* — král český *Jan*.

Vévoda Konrád prodává králi českému Janovi některá města slezská za 5000 hřiven polské mince. Vydatel Konrád.

Ludewig, Rel. mss., V, 634, C. d. M. VII, 448, Grünhagen u. Markgraf, Lehens- u. Besitzurk. I, 165, R. B. IV, 636, osa 262.

127.

22. května 1346.

Markrabě moravský *Karel* — arcibiskup trevirský *Baldwin*.

Karel prohlašuje, že po čas svého života bude žíti s arcibiskupem a jeho kapitolou v přátelství a bude se snažiti, aby tak i jeho otec Jan žil. Spadne-li na Karla hrabství lucemburské, dá rozhodnouti nároky arcibiskupa proti hrabství rozhodci. S městy, hrady a poddanými arcibiskupa neuzavře žádných spolků. Vydatel Karel.

C. d. M. 7, 487, R. imp. K. 22, 233.

128.

30. května 1346 u Avignonu.

Karel IV. — Jan, syn krále francouzského.

Slibuje se přátelství a pomoc. Vydatel Jan.

Ludewig, *Rel. Mss.* V, 450, Lünig, *Cod. Germ.* I, 377, 2/1629, Pelzel, *K. Karl IV.*, *Urk.* 144, C. d. M. VII, 490, *Kor. arch.* č. 264, R. B. IV, 687, R. *imp.* 261, n. 247, R. *imp. K.*, rs. 524, 2.

129.

7. září 1346 v Pyzdrech.

Král český Jan, markrabě moravský Karel, vévoda korutanský Jan — král polský Kazimír III.

Uzavírá se mír až do příštího sv. Martina a na déle, pokud nedojde od Kazimíra neb Bolka opověď nepřítelství. Po opovědi trvá mír ještě 14 dní. Ustanovuje se na dodržení míru pět rukojmí. Vznikne-li mezi stranami a jich poddanými nějaká neshoda, postaví se s české strany její původce na hradě Haliči, aby se z nařčení očistil anebo škodu nahradil.

Dogiel, 1, 5.

130.

7. května 1347.

Císař a král český Karel IV. — vévoda normanský Jan a jeho synové Jan a Filip.

Karel slibuje Janovi a jeho synům, že pokud živ bude, pečovatí bude o jejich čest, užitek a prospěch, nikomu, kdo by byl jejich protivník neb veřejný nepřítel neb podobně podezřelý, nepřispěje radou, pomocí a přízní proti nim neb jednomu z nich, zřejmě neb tajně. Bude jim pomáhati, kdyby jim v nástupnictví na trůn francouzský kdo bránil. Vydatel Karel.

Recueil des traitéz, 1, 259, Lünig, R. A. 6, 30, Dumont, I/2, 238, R. *imp.* 31, 322.

131.

4. srpna 1347 u Lombersu.

Karel IV. — Jan, syn krále francouzského, vévoda normanský.

Jan slibuje chrániti čest, užitek a postavení Karlovo a opřítí se a brániti komukoli, kdo by jej neb jeho skutek nějak stěžoval. Vydatel Jan.

Ludewig, *Rel. mss.*, V, 450, Lünig, *Cod. Germ.* I, 382, II, 1633, Pelzel, *K. Karl IV.*, 144, C. d. M. 7, 529, *Kor. arch.* č. 264, R. *imp.*, 11, 526, n. 15.

132.

21. října 1347 v Řezně.

Karel IV. — měšťané řezensští.

Karel slibuje Řezenským, že jim pomůže veškerou svou mocí, budou-li od vévod bavorských neb od někoho jiného napadeni, a že s Bavyry žádného ujednání neuzavře, nepojma jich do něho. Neposkytne-li Karel pomoci, jmenovaných sedm osob vjede do Řezna, kdež potrvá tak dlouho, dokud pomoc nepřijde. Vydatel Karel.

R. *imp. K.* 36, 375.

133.

5. června 1348 v Seefeldu.

Karel IV. — vévoda rakouský Albert.

Karel slibuje, že bude zachovávatí všechny smlouvy, spolky, listy a výsady s Albertem ujednané.

Steyerer, 150, C. d. M. 7, 584.

134.

2. října 1348 v Tempelbergu.

Knížata saská a páni čeští.

Knížata saská a čeští páni vyhlašují, že v jich přítomnosti vzdal a zapsal markrabě braniborský Woldmar Karlovi, římskému a českému králi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým a témuž království a koruně české marku lužickou se vším příslušenstvím. Také se zavázal za sebe, své dědice a nástupce, markrabí braniborské, že bude Karlovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, na jich vyzvání, vši svou mocí nápomocen proti každému, aby marku lužickou získali a ve věrnost a poslušnost uvedli. I propustil všechny lidi z holdování, věrnosti a přísahy, kterým markrabím braniborským byli zavázáni, a poručil jim, aby Karlovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, holdovali, přísahali a věrnost, poslušnost a poddanství přislíbili jako svým pravým pánům dědičným. Za sebe a své dědice vzdal se též všech nároků na marku. Zároveň prosil Karla, aby toto vzdání království a koruně české z královské své moci, kterou má od svatě římské říše, potvrdil. Spolu přislíbil, že Karlovi bude po celý čas jeho života pomáhati a přispívati vši svou mocí proti komukoli.

C. d. M. 7, 617, Lünig, C. G. 1, 1051, *Kor. arch.* č. 309, *vdí.* osa 290.

135.

22. listopadu 1348 v Namyslově.Král polský *Kazimír III.* — *Karel IV.*

Kazimír slibuje, že nebude pomáhati nepřátelům Karlovým, pokud nebudou jeho pomoci adversus Cruciferos de domo teutonica seu Bavaros in marchia brandenburgensi vydobyty polské hranice. Stane-li se tak, připovídá se pomoc vůči všem nepřátelům, mimo proti králi uherskému. Do smlouvy pojímá se Bolek, vévoda svídnický. Země dobytá, jež ke království polskému nepatří, má se mezi smluvce rozdělití polovicí. Vydatel král Kazimír.

Pelzel, K. Karl IV., I, 170, Riedel, Cod. Brand. II, 2, 230, Cod. d. M. VII, 622, Kor. arch. č. 314, osa. 296 R. imp., rs. 533, n. 58.

136.

21. prosince 1348 v Drážďanech.

Karel IV., Jan, vévoda korutanský a jeho bratr *Václav a koruna česká* — lantkrabě durinský *Friedrich* a jeho synové *Friedrich, Balthasar, Ludvík a Vilém.*

Friedrich a jeho synové uzavírají s Karlem IV., Janem vévodou Korutanským a jeho bratrem Václavem, všemi jeho dědici, nástupci, králi českými a korunou českou, markrabaty moravskými a hrabaty lucemburskými obrannou a výbojnou jednotu k ochraně jejich knížectví a zemí dědičných. Při válce proti vévodům bavorským nemá býti však jich pomoc žádána do roka od příštích Vánoc, ovšem však při obraně.

C. d. M. VII, 630, Pelzel, K. Karl IV., I, 163, R. imp., rs., 834, 64 osa, něm. op. priv. z. arch. č. fol. 174 (vydatel Friedrich a synové), C. d. M. VII, 632, R. imp., K. 66 n. 796, osa 300 Kor. arch. č. 317, Utterrodt, Günther Graf v. Schwarzburg, 113 (vydatel Karel IV.).

137.

21. prosince 1348 v Drážďanech.

Karel IV., Jan, vévoda korutanský, jeho bratr *Václav a koruna česká* — markrabě míšeňský *Friedrich* a jeho synové *Friedrich, Balthasar, Ludvík a Vilém.*

Friedrich, jménem svým a svých synů zavazuje se býti nápomocen Karlovi, Janovi, Václavovi, jejich dědicům a nástupcům, králům českým a Koruně české při ochraně jejich knížectví, dědictví, zemí, panství, statků, cti a obyčeje, co nyní mají nebo ještě získají, proti každému, kdo je napadne, rušiti neb poškozovati bude, aneb na koho budou chtítí útok učiniti, neb jej poškoditi, dle toho, jak bude pomoci k odporu nebo k útoku potřebl.

Friedrich a jeho synové Friedrich a Balthasar přitiskují na list své pečeti a slibují společnou rukou „mit geschwornem aide“, že i Ludvík a Vilém, jak budou dospěli a svých let dojdou, tyto spolky, přísahy a sliby dodrží a pečeti na list připojí. I když se tak nestane, má tento list všechnu moc, jako kdyby jejich pečeti naň přišly. Všechny dřívější úmluvy s Karlem zůstávají v platnosti. Budou-li oni nebo jejich dědicové nebo kdo moc nad jich zeměmi míti bude, Karlem, jeho bratry neb jich dědici listem neb poslem o pomoc požádáni, mají poskytnouti ji do čtyř neděl. Několik svědků. Vydatel Friedrich.

Ném. opisy priv. č. z. arch. fol. 174, Kor. arch. č. 319, C. d. M. 7, 631, osa 300.

138.

4. ledna 1349 v Drážďanech.

Karel IV. a markrabě míšeňský *Friedrich* — jeho synové *Friedrich a Balthasar.*

Markrabové vyznávají, že Karlovi IV. rok od proších vánoc nemusí pomáhati a sloužiti proti vévodovi bavorskému Štěpánovi a jeho bratrům, ovšem však, jak tento rok projde.

Ozač 104/32, Kor. arch. č. 322.

139.

26. května 1349 v Eltvillu.

Karel IV. a jeho bratři *Jan a Václav* — vévodové bavorští *Ludvík, Štěpán, Ludvík Říman, Vilém a Albrecht.*

Vyrovnání všech neshod, propuštění zajatců, navrácení dobytých statků. Obojí služebníci a poddaní mají zůstati při svých lénech a právech.

Lünig, C. G. d. I, 1062, C. d. M. 7, 653, Sommersberg I, 981, Riedel, Cod. brandenb. II, 2, 251, Kor. arch. č. 325, R. imp. r. s. 537, 93, (list vévodů), R. imp. K. 79, 961 (list Karlův).

140.

25. června 1349 ve Frankfurtě.

Karel IV. — markrabí *Ludvík* braniborský.

Obyvatelé zemí Karlových, lidé, měšťané, kupci, zvláště z Prahy, mají volný přístup do zemí Ludvíkových, platíce jen obvyklá cla a mýta. Nařizuje se proto všem úředníkům, purkmistrům, radám a měšťanům, aby je nijak nezadržovali a nedopustili, aby se tak někým činilo, ale na jich žádost pomoci a radou jim přispěli. Vydatel Ludvík.

Pelzel, U. B., I, 67, Riedel, Cod. Brand II, 2, 257, C. d. M. 7, 662, Reg. imp. K. rs. 538, 100.

141.

6. února 1350 v Budišíně.

Karel IV., markrabě moravský *Jan* a jeho bratr *Václav* a *koruna česká* — markrabata míšeňští *Friedrich*, *Baltasar*, *Vilém* a *Ludvík*.

Markrabové míšeňští zavazují se za sebe a za své dědice, že budou chrániti země Karla IV. a jeho bratrů, jejich všech dědiců a příštích králů českých, koruny české a markrabat moravských proti každému, nikoho nevyjímajíc. Dřívější smlouvy zůstávají v platnosti. Pomoc má se poskytnouti do 4 neděl po jejím vyžádání. Baltasar a Friedrich příslibují přistoupiti do 4 neděl po jejím vyžádání. Baltasar a Friedrich příslibují přistoupiti do 4 neděl po jejím vyžádání. Baltasar a Friedrich příslibují přistoupiti do 4 neděl po jejím vyžádání. Baltasar a Friedrich příslibují přistoupiti do 4 neděl po jejím vyžádání.

Dobner, Mon. 4, 333, C. d. M. 8, 6, něm. opisy priv. č. z. arch. fol. 175, Kor. arch. č. 347, R. imp. K. vs, 540, 115.

142.

6. února 1350 v Budišíně.

Karel IV., markrabě moravský *Jan* a jeho bratr *Václav* — markrabata míšeňští *Friedrich*, *Baltazar*, *Ludvík* a *Vilém*.

Slibuje se pomoc proti každému mimo proti římské říši. Má se žádati měsíc napřed, se strany saské v Praze, se strany české v Drážďanech. Škúdcům druhého a pomocníkům jich nepřátel nepovolí se průchod územím. Přípovídá se neutralita, napadne-li jednoho ze smluvců císař. Proti podaným, kteří dopustí se loupeže na druhém nebo jeho lidech, zakročí se do měsíce soudně; odejdou-li od práva, zakročí se proti nim s pomocí druhého, na jeho útraty a škodu, v příčině užitku, zajatců, lén a hradů ve vlastních zemích na prospěch svůj vlastní. Manům má se zakázati pomoc nepřátelům druhého, povoliti však pomoc druhému smluvci. Ostatní smlouvy platí tolik, kolik v tomto listu zvláště je uvedeno. Vydatelé všichni.

Dobner, M. IV, 331, C. d. M. 8, 8, Reg. imp. K. 97, 1211.

143.

16. února 1350 v Budišíně.

Karel IV. — markrabata braniborská *Ludvík* a *Ludvík Říman*.

Markrabové vzdávají se za sebe, všechny své bratry, jejich a své dědice a své nástupce, markrabí braniborské, všech svých práv ku Budišínu a Zhořelecku a slibují, že Karla, jeho dědice a nástupce, krále české, nebudou v držbě jich rušiti, poškozovati, na ně nároky činiti a je znepokojuvati. Všechny listy, které o nich od svého otce neb od někoho jiného mají, jsou neplatny, ku žádné újmě Karla, jeho dědiců a nástupců, králů českých. Vydatelé markrabové.

Kor. arch. č., 348.

144.

16. února 1350 v Budišíně.

Markrabě braniborský *Ludvík* a *Ludvík Říman* — císař *Karel IV.* a *Jan*, markrabě moravský.

Uklizení vzájemných sporů. Vydatelé markrabové.

Dobner, Mon. 4, 324, Riedel II, 2, 278, C. d. M. 8, 10, R. imp. r. s. 541, 119.

145.

10. června 1350 v Landshútu.

Karel IV. — vévoda bavorský, falckrabě rýnský *Štěpán*.

Téměř stejné znění jako listina ze dne 25. června 1349 mezi Karlem IV. a Ludvíkem braniborským. Vydatel *Štěpán*.

Pelzel, U. B. I, 110, C. d. M. 8, 18, R. imp. r. s., 542, 131.

146.

16. srpna 1350 ve Svidnici.

Karel IV. — vévoda slezský *Boleslav*.

Boleslav zavazuje se, že bez svolení Karlova a jeho dědiců, králů českých, ze svých zemí nic neodkáže, nezapiše manský neb dědický mimo doživotní právo své manželky Aněžky. Vydatel *Boleslav*.

Pelzel, U. B. I, 167, C. d. M. 8, 22, Kor. arch. č. 353.

147.

16. srpna 1350 ve Svidnici.

Karel IV. — vévoda slezský *Boleslav*.

Boleslav uzavírá s Karlem IV. mír na jeden rok. Na jeho žádost podnikne v tomto roce útok na biskupa vratislavského Břetislava. Bez svolení Karlova neuzavře s ním mír. Vydatel *Boleslav*.

Pelzel, U. B., I, 966, C. d. M. 8, 22, osa 323.

148.

6. května 1351 ve Vídni.

Vévoda rakouský *Albrecht II.* — markrabě moravský *Jan*.

Albrecht sebe a své dědice zavazuje, že ani on, ani jeho lidé neposkytnou provinilcům moravským žádné pomoci, že je do svých služeb nepřijme a jim útluku nedá, nýbrž na jeho požádání proti nim zakročí. Totéž jest činiti markraběti moravskému a jeho dědicům. Vydatel *Albrecht*.

C. d. M. 8, 53, ozam.

149.

21. června 1351 v Norimberku.

Falckrabí Štěpán — Karel IV.

Štěpán se zavazuje za sebe, dědice své a nástupce, že žádného mana nebo služebníka českého krále nebude přijímati, jej podporovati a zdržovati proti králi českému, jeho dědicům a nástupcům. Vydatel Štěpán.

Lünig, C. G. 1, 1078, Kor. arch. č. 363, rdt, osa 342.

150.

18. srpna 1351 v Pirně.

Karel IV., královna Anna — vévoda bavorský Štěpán v Pirně.

Štěpán se zavazuje Karlovi IV. a jeho choti Anně pomáhati proti všem, kdo by je na jejich zemích, hradech, dědictvích a statcích rusiti a poškozovati chtěli. Listy proti tomu jsou neplatny. Vydatel Štěpán.

Ozač. 114/37, Kor. arch. č. 358.

151.

22. srpna 1351 v Pirně.

Karel IV. a bavorský vévoda Rudolf — purkrabí norimberští Jan a Albrecht.

Falckrabí Rudolf a Karel IV., tento za sebe, své dědice a nástupce v království českém a své země dědičné, zavazují se přispívati a pomáhati Janu a Albrechtovi proti každému, kdo by je na jejich zemích, lidech a panstvích napadal, rušil a poškozoval, mimo proti svatě římské říši, proti které se spolčiti nechtějí, leda že by tato říše sama pro sebe neb pro koho jiného, je neb jich dědice a nástupce v jejich zemích rušiti chtěla, tu budou si vzájemně pomáhati jako proti jinému nepříteli. V nepřítomnosti Karlově v království českém nebo v jeho zemích dědičných jsou zaň zavázáni jeho úředníci a správci.

Mon. Zoll. 3, 232, R. imp. K. 112, 1412.

152.

23. listopadu 1352 v Praze.

Karel IV., královna Anna a markrabí moravský Jan — purkrabí norimberští Jan a Albrecht a syn purkrabího Jana hrabě Friedrich.

Karel prohlašuje, že smlouva, uzavřená zvláštními listy s purkrabími a Friedrichem, není na škodu falckrabí Rudolfa, který v ní nadále má zůstat. Vydatel Karel.

Mon. Zoll. 3, 245.

153.

14. března 1353 ve Vídni.

Karel IV. markrabě moravský Jan a vévoda rakouský Rudolf.

Rudolf se zavazuje, že Karlovy a Janovy poddané bude ve svých zemích chrániti před všemi útoky, vším násilím a bezprávím, ať kdekoli jeho zeměmi jedou nebo zde bydlí, a že proti jich škůdcům zakročí jako proti svým vlastním nepřátelům a lupičům a donutí je ku náhradě škody. Kupci jich nebudou obtěžováni zřizováním nových cest, ale má zůstatí při starých. Stejně mají se zachovati i císař a markrabě, jak na to dali své listy. Vydatel Rudolf.

Dobner, Mon. IV, 342, C. d. M. 8, 155.

154.

14. března 1353 ve Vídni.

Karel IV., vévoda Albrecht II. rakouský, jeho syn Rudolf IV. a markrabě moravský Jan.

Slibuje se hájení knížetství a panství nynějších, i příště nabytých proti komukoli. Při útoku na vyzvání má se dáti rada a pomoc na vlastní škodu a ztrátu mimo proti králi uherskému, s nímž za Karlova markrabství a Jana králování i s vévody rak. uzavřeny smlouvy. Dobyta země, hrady a města patří tomu, kdo je ukořistí. Komu se pomáhá, má dáti stravu, chléb víno a pivo. Vydatelé všichni smluvci.

Dobner, Mon. IV., 343, C. d. M. 8, 156, Kor. arch. č. 366, ozam., ozač. 119/41.

155.

27. května 1353 v Budíně.

Karel IV. a koruna česká — Ludvík, král uherský.

Ludvík odevzdává Karlovi IV., jako králi českému, dědicům a nástupcům jeho, králům českým, a téhož království koruně vévodství svídnické a javorské, vzdávaje se všech práv, která jemu, království neb koruně uherské k těmto vévodstvím přísluší. Zároveň zavazuje se mu pomáhati proti všem, kdo by jej v držbě jich rušili, jakmile bude o to požádán. Vydatel Ludvík.

Goldast, App. 75, Lünig, R. A. 6b, 307, C. d. M. 8, 164, Kor. arch. č. 369, R. imp. vs., 547, 168, ozač. 121/388, osa 364.

156.

27. května 1353 v Budíně.

Karel IV. — král uherský Ludvík.

Ludvík postupuje Karlu IV., jeho dědicům a nástupcům, králům českým a koruně jeho království města Bytom a Krucemburk. Karel IV.

pak naproti tomu postupuje jeho dědicům a nástupcům, králům polským a uherským Plocko a Mazovsko. Vydatel Ludvík.

Lünig, C. Germ. 1, 1087, Balbin, Miscell. dec. I. 8, 45, Goldast, App. 77, Lünig, R. A. 6b, 30, Kor. arch. č. 370. R. imp. rs., 547, 167, rdt.

157.

3. července 1353 ve Svidnici.

Karel IV. — vévoda slezský *Bolek*.

Boško zapisuje manželce Karlově Anně, dceři jeho bratra Jindřicha, jako královně české a potomkům jejím s Karlem IV. vévodství svidnické a javorské, zemře-li bez mužského potomstva. Zůstalým dcerám má však dáti po 10.000 kopách grošů. Práv žádných nemají děti z manželství, které by po smrti Karlově bez rady a vůle Bolkovy s jinými uzavřela. Karlovi slibuje se pomoc proti komukoli. Jeho nepřátelé mají býti nepřáteli Bolkovými. Jeho protivníky a nepřátele nebude ve svých zemích trpěti a hájiti, nýbrž povoluje jemu a jeho úředníkům, aby je v jeho zemích stíhali.

Sommersberg, 1, 863, Lünig, C. Germ. 1, 1089, Grünhagen u. Markgraf, 1, 497, Kor. arch. č. 372. R. imp. rs. 547, 171.

158.

15. července 1353 v Pasově.

Karel IV. — *Jan* a *Albrecht*, purkrabí norimberští a syn *Janův Friedrich*.

Jan a soudruzi slibují Karlovi, jeho dědicům a nástupcům králům českým pomoc proti každému, kdo by jej, korunu a království české a ostatní země nějak rušil a poškozoval. Stejnou pomoc slibuje i Karel za sebe, za své dědice a nástupce krále české proti každému, nikoli však proti svatě říši a jejím poručníkům králům a císařům římským. I proti nim poskytne se pomoc, dopustí-li se na zemích jejich násilí. Má se dáti do čtyř neděl po požádání. Vydatel Karel.

Pelzel UB., 1, 137, C. d. m. 8, 169, Mon. Zoll. 3, 257, Kor. arch. č. 376, R. imp. K. 125, 1565.

158a.

19. srpna 1353 v Norimberku.

Karel IV. — biskup bamberský *Leopold*.

Biskup Leopold zavazuje se po čas života svého a Karlova jemu pomáhati statkem, hrady, zeměmi, many a lidmi proti komukoli, nikoho nevyjímajíc dle své síly. Vydatel Leopold.

Osa 382.

159.

15. září 1353 v Budíně.

Karel IV. — uherský král *Ludvík*.

Ludvík slibuje Karlovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým a koruně jeho království „in perpetuum cum ipso in perpetua liga et indissolubili unione manere“. Vší svou mocí bude mu pomáhati a radou přispívati proti každému, nikoli však proti polskému králi Kazimírovi a rakouskému vévodovi Albertovi. Narodí-li se mu děti, nezasnoubí a nedá je do manželství bez jeho svolení. Vydatel Ludvík.

Ludewig, Rel. 5, 495, Lünig, C. G. 1, 1107, C. d. M. 8, 172, Kor. arch. č., 378, lat. výp. priv. z. a. č. fol. 246. Reg. imp. rs., 548, 178, osa 384.

160.

29. října 1353 v Hagenau.

Karel IV. a *koruna česká* — falckrabí rýnský *Ruprecht st.*)*

Ruprecht prodává Karlovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým a koruně jeho království za 12.000 hřiven stř. Neustadt, Störenstein, Hyršov a Liechtenštejn a za 20.000 hřiven stř. některá města a městečka. Vydatel Ruprecht.

Goldast, App. 77, Balbin, Miscell. dec. I, 8, 46, Lünig C. Germ. 1, 1109, Lünig, R. A. p. sp. cont. 2, 10, C. d. M. 8, 178, lat. výpisy práv. z arch. č. fol. 158, Kor. arch. č. 379, R. imp. rs. 548, 183, ozač. 125/45, 126/389 (lat.), osa 385.

161.

5. listopadu 1353.

Karel IV. — falckrabí rýnský *Ruprecht ml.**)*

Ruprecht ml. prodává Karlu IV., jeho dědicům nástupcům králů českým a koruně české Hohenstein, Hersbruck a Querbruck. Vydatel Ruprecht.

Kor. arch. č. 383.

*) Potvrzeno Ruprechtem ml. dne 5. listopadu 1353. Viz Lünig, C. Germ. 1, 1115, Pelzel UB. I, 179. C. d. M. 8, 178, Kor. ar. č. 382, ozač. 131/391.

**) Potvrzeno listy kurfirsta falckrabí porýnského Ruprechta st. z r. 1353, arcibiskupa trevirskeho Balduina a Kolínského Viléma ze dne 8. ledna 1354, vévody saského Rudolfa ze dne 29. září 1354, markraběte braniborského Ludvíka ze dne 5. prosince 1355, poněvadž jsou hrady tyto říšským lénem; viz Kor. arch. č. 388.

162.

4. prosince 1353 ve Špýru.
22. v Mohuči.

Arcibiskup mohučský *Gerlach*, kolínský *Vilém*, falckrabí rýnský *Ruprecht* st., vévoda saský *Rudolf* a arcibiskup trevírský *Balduin*.

Poněvadž listy o zástavě Chebu se ztratily, uznává se všemi kurfirsty, že jest Cheb s hrady Flosem a Parkštejnem říší zastaven Karlu jako králi českému, jeho dědicům, nástupcům, králům českým a koruně jeho království za 40 tisíc hřiven čistého stříbra. List markrabí braniborského *Ludvíka* z 3./12. 1365.

Balbin, Misc. d. I, 8, 248—256, Lünig, C. Germ. I, III7—II24, II27, Riedel II, 2, 378, C. d. M. 8, 179, 184, Kor. arch. č. 384. R. imp. rs, 555, 247, vzač, 134/392, 135/393, 136/394, 137/395, 138/396, 139/397, 140/398, 141/399.

163.

1. srpna 1354 v Sulzbachu.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan — Ludvík*, markrabě braniborský.

Pro přátelský mír mezi stranami uzavřený, vyrovnány jsou všechny věci, které mezi nimi ve válce se staly. Nikdo nemá pro ně býti podezříván, poškozován. Vydatel *Ludvík*.

Pelzel, UB. I, 153, C. d. M. 8, 220, R. imp. K. rs, 551, 208.

164.

1. srpna 1354 v Sulzbachu.

Karel IV. — markrabě braniborský *Ludvík*.

Ludvík se zavazuje, že přiměje vévodu bavorského *Štěpána*, aby smír mezi ním, *Karlem* a markrabětem moravským stvrdil, držel, pečeti opatřil, odpřisáhl a zaslíbil. Vydatel *Ludvík*.

Pelzel, UB. I, 153, C. d. M. 8, 220, R. imp. K. rs, 551, 209.

165.

1. srpna 1354 v Sulzbachu.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan — Ludvík*, markrabě braniborský.

Ludvík prohlašuje, že všechny rozmišky mezi ním a *Karlem* a *Janem* jsou uklizeny, a vzdává se všech nároků a práv k zemím, hradům a panstvím,

ke království českému patřícím, ku volbě a hlasu, které král český z příčiny svých zemí má, k marce budišínské a zhořelecké, k hradům a městysům, od falckrabí *Ruprechta* st. a ml. ukoupeným, k zemím *Bolka* svídnického a *Javorského*. Vydatel *Ludvík*.

Dobner, 4, 347, Lünig, R. A. p. sp. cont. 2, Forts. 6, C. d. M. 8, 218, Kor. arch. č. 391, R. imp. rs, 550, 202, ozam. (list Ludvíkův), R. imp. K. 151, 1899 (list Karla a Jana).

166.

1. srpna 1354 v Sulzbachu.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan — Ludvík*, markrabě braniborský.

Ludvík zavazuje sebe, své dědice a nástupce, že v zemích *Karlovy* a *Janovy* žádných hradů, měst a statků nebude kupovati a nikoho, kdo v jich zemích jest usedlý, do své služby nepřijme, leda že by mu to z dobré vůle přáti chtěli. Tutěž povinnost má i *Karel* a *Jan* vůči *Ludvíkovi*. Vydatel *Ludvík*.

Dobner 4, 349, Lünig, C. G. I, 1129, Sommersberg, Script. I, 994, Riedel, C. Brand. II, 2, 361. C. d. M. 8, 221, Kor. arch. č. 391, něm. opisy priv. č. arch. z pol. 171. R. imp. rs, 550, 203, osa 410 (list Ludvíkův), R. imp. K. 151, 1903 (list Karla a Jana).

167.

9. března 1355 v Pise.

Karel IV. a jeho bratr *Jan*, markrabě moravský — vévoda bavorský *Štěpán* a markrabě braniborský *Ludvík*.

Obě strany srovnaly své rozmišky. *Karel* má býti pánem vévody a markraběte, jehož mají býti poslušni, jak daleko říši jsou zavázáni, *Jan* přítelem, jemuž přátelstvím jsou povinni. Vzdávají se za sebe a své dědice všech nároků na *Karlovy* a *Janovy* země, hrady, panství, království české, kurské místo a hlas, který český král při volbě římského krále „von wegen seiner Lande hat und haben soll“, zavazují se za sebe a své dědice *Karlovi* a *Janovi*, jich dědicům a nástupcům, králům českým a markrabím moravským, že nebudou na jich země žádného nároku činiti, je rušiti, poškozovati a znepokojevati a o ně ani se světskou, ani s duchovní pomocí státi. Listy, které mají od svého otce proti tomu, jsou neplatny a *Karlovi* a *Janovi* a jich nástupcům ku žádně škodě. Jiné listy zůstávají nedotčeny. K jich zemím mají jim pomáhati. Vydatel *Štěpán*.

Vzač, 145/401 (11/5 1754), Kor. arch. č. 392.

Stieber, České státní smlouvy.

168.

20. dubna 1355 v Pise.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — *Štěpán*, vévoda bavorský.

Štěpán zavazuje sebe, své dědice a nástupce, že v zemích Karlových a Janových žádných hradů, měst a statků nebude kupovati, a nikoho, kdo v jich zemích jest usedlý, do své služby nepřijme, leda že by mu to z dobré vůle přáli. Tutéž povinnost má i Karel a Jan vůči Štěpánovi. Vydatel Štěpán.

Dobner, 4, 350, Lünig, C. Germ. I, 1131, Kor. arch. č. 402, rdt, osa 418.

169.

V květnu 1355 v Paříži.

Karel IV. — král francouzský *Jan*.

Král francouzský *Jan* obnovuje smlouvu z r. 1347 „pro consolatione regnorum et grata salute subsectorum, (nobis) ex utraque parte fidelium“. Bude Karlovi, císaři římskému a králi českému, dědicům a nástupcům jeho, králům českým, dokonalým přítelem, snaže se o jeho prospěch, odvracuje od něho vši škodu, pomáhaje mu proti nepřátelům a stavě se proti všem králům, knížatům a komukoli, kdo by mu co činili k újmě. V držbě zemí a práv, k říši římské příslušejících, nebude mu brániti, nýbrž vši svou mocí pomáhati. Stejně i Karel k tomu vůči Janovi a jeho dědicům jest povinen. Vydatel *Jan*.

Goldast, Suppl. 297, Balbin, Miscell. dec. I, 8, 53, Lünig, R. a, 6b, 35, Kor. arch. č., 402, R. imp. K. vs., 553, 234.

170.

26. srpna 1355 v Praze.

Král český *Karel IV.* — král francouzský *Jan*.

Karel IV. zavazuje se za sebe, své dědice a nástupce, krále české, francouzskému králi *Janovi*, jeho dědicům a nástupcům, králům francouzským, k dokonalému přátelství. Bude jich prospěchu hleděti, jim pomáhati, škodu odvracet, nepřátelům jejich odporovati, nebude je v držbě jich zemí a práv rušiti. Spolek na žádost kdykoli obnoví.

Goldast, Pol. imp. 20, 848, Lünig, C. G. I, 387, Rousset, II./2, 169, rdt, osa 426.

171.

3. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. — *Ludvík Říman*.

Ludvík vzdává se *Budišínska*, *Zhořelecka* a měst *Lubáně*, *Lubije*, a *Kamence* a j. I zavazuje sebe, své dědice a nástupce, že *Karla*, jeho dědice a nástupce, krále české, nebude v držbě jich rušiti, je poškozovati a nároky na ně činiti. Vydatel *Ludvík*.

Riedel, II 2, 381, R. imp. K. vs. 555, 248, osa 435.

172.

3. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — *Ludvík Říman*.

Všechny rozmišky mezi stranami se srovnávají. Nikdo nemá pro to; co se stalo, býti podezříván a poškozován. Vydatel *Ludvík*.

Dobner, 4, 352, Riedel II/2, 382, C. d. M. 8, 266, R. imp. K. vs. 555, 244.

173.

3. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — vévoda bavorský *Ludvík Říman*, markrabě braniborský a jeho bratr markrabě *Otta*.

Ludvík Říman a *Otto* zavazují se stejně jako vévodové bavorští *Štěpán* a *Ludvík st.* (listem z 9./3. 1355). Vydatel *Ludvík*.

Vzač. 171/405 (11/5 1754).

174.

3. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — *Ludvík Říman*.

Ludvík zavazuje sebe, své dědice a nástupce, že v zemích Karlových a Janových žádných hradů, měst a statků nebude kupovati a nikoho, kdo v jich zemích jest usedlý, do své služby nepřijme, leda že by mu to z dobré vůle dopustili. Tutéž povinnost má i *Karel* a *Jan* vůči *Ludvíkovi*. List *Karlův* dto v Praze dne 28. ledna 1356.

Lünig, C. G. I, 1151, Riedel II/2., 380, něm. op. priv. č. z. arch. fol. 176 (vydatel Ludvík), Riedel II/2, 381 (vydatel Karel), R. imp. K. 187, 2309, osa 437.

175.

3. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — *Ludvík Říman*.

Ludvík podrobuje se pro případ sporu s Karlem a markrabětem moravským Karlem rozhodčímu výroku míšeňských markrabat Friedricha a Baltasara a slibuje, že před tímto výrokiem na Karla a markraběte Jana žádného útoku neučiní. Vydatel Ludvík.

Sommersberg, I, 993, *Riedel II/2*, 377, *R. imp. rs.*, 555, 246.

176.

4. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — *Ludvík Říman*.

Ludvík se zavazuje, že ujednání s Karlem a Janem, jejich dědici a nástupci králi českými a markrabaty moravskými bude držeti a vykonávat. Vydatel Ludvík.

Dobner 4, 351, *Riedel II/2*, 385, *C. d. M.* 8, 266, *R. imp. K. rs.*, 555, 249.

177.

4. prosince 1355 v Norimberku.

Karel IV. — *Ludvík Říman*.

Ludvík se zavazuje, že přiměje svého bratra Ottu, aby mír mezi ním, Karlem a markrabětem moravským Janem stvrdil, držel, pečeti opatřil, odpřísáhl a zaslíbil. Listy jeho dodá do sv. Jakuba na radnici velkého města pražského. Nestane-li se tak, neplatí úmluvy vůči Ottovi. Vydatel Ludvík.

Dobner 4, 351, *Riedel II/2*, 384, *C. d. M.* 8, 267, *R. imp. rs. K.* 555, 250.

178.

1. května 1356 v Praze.

Karel IV. a koruna česká — král polský *Kazimír III.*

Kazimír, vzdává se za sebe, své dědice a nástupce, krále polské, všeho práva, příslušejícího jemu a koruně polské ke Svidnicku a Javorsku, odevzdává je Karlovi a koruně české. Zároveň jemu a králům českým slibuje pomoc proti všem, kdo by je v držbě těchto vévodství napadli nebo rušili a znepokojovali. Vydatel Kazimír.

Lat. výp. priv. z. ar. č. fol. 259 (transumpt Zikmunda z 20/3 1420), Grünhagen, I, 507, *Kor. arch. č. 425, vzač. 195/424, osa 465,*

179.

1. května 1356 v Praze.

Karel IV. — polský král *Kazimír III.*

Potvrzuje se s jistými změnami smlouva ze dne 22. listopadu 1348. Karel má proti německému řádu, proti Bavorům nebo proti kterýmkoli těm, kdo v marce braniborské se zdržovati budou, pomoci buď sám nebo místo něho markrabě moravský Jan se 600 zbrojnoši, na svou škodu, ale útraty (stravování) žadatele, podruhé se 400 a kolikrát o to požádá, dokud hranice země polské opět se nedobudou. Do té doby slibuje se, že se nepřátelům Karlovým nebude pomáhati. Až se tak stane, poskytně mu pomoc Kazimír proti komukoli mimo proti králi uherskému. Země dobytá, ke království polskému nepatřící, má se rozdělit mezi smluvce. Neposkytne-li se Karlem pomoc, mají o ni jeho synové anebo, nebude-li jich míti, markrabě Jan býti upomínáni. Vydatel Kazimír.

Ludewig, Rel. 5, 496, Lünig, C. Germ. I, 389, Riedel II, 2, 397, C. d. M. 9, 12, Kor. arch. č. 422, lat. výp. priv. z. arch. č. fol. 260—261, R. imp. rs. 557, 262, osa 467.

180.

V květnu 1356 v Paříži.

Karel IV. — král francouzský *Jan*.

Král francouzský Jan obnovuje a stvrzuje „unionem et confederationem“ s Karlem IV. Vydatel Jan.

C. d. M. 9, 15, Kor. arch. č. 426, lat. výpisy z arch. č. fol. 235, rdt, osa 468.

181.

V prosinci 1356 v Metách.

Karel IV. — *Karel ml.*, prvorozenec krále francouzského *Jana*.

Karel ml. obnovuje smlouvu z r. 1347, kterou jeho otec uzavřel s Karlem IV. Jinak stejné znění jako listina z května 1355. Vydatel Karel ml.

Goldast, Suppl. 311; Balbin, Miscell. dec. I., 8, 72, Lünig, R. A. p. sp. cont. I, Forts. I, 45, C. d. M. 9, 36, Kor. arch. č. 437, lat. výpisy z arch. č. fol. 236—237. R. imp. rs. 559, 277, rdt (list Karla ml.). R. imp. K. 209, 2572, 723, 6912, (list Karla IV. z 28/12 1356).

182.

19. února 1357 ve Vídni.

Ludvík, král uherský.

Rozhodčí výrok krále uherského ve válce mezi vévodou rakouským Albrechtem a markrabím moravským Janem. Albrecht a Jan, i jejich zemští páni a služebníci mají nadále býti dobrými přáteli, škody jich se zdvihají, zajatci mají se propustiti, co jeden druhému v míru vzal, má se vrátiti. Zlovolnou škodu má Jan nahraditi Albrechtovi službou 400 mužů v krunýřích proti komukoli, mimo proti římskému císaři. Trupu tuto skytnouti musí do tří měsíců po jejím požádání a šest měsíců ji vydržovati. Služba tato v příštích pěti letech může býti žádána jen jednou.

C. d. M. 9, 41, ozam.

183.

22. února 1357 ve Vídni.

Král uherský *Ludvík* — markrabě moravský *Jan*.

Ludvík slibuje, že vezme na sebe polovici *Janovy* služby 400 mužů v krunýřích dle svého výroku rozhodčího, podrobuje se však rozhodnutí *Karlovu*, bude-li i druhá polovice *Janovi* příliš těžká.

C. d. M. 9, 42, ozam.

184.

27. prosince 1357 v Praze.

Karel IV. — vévoda bavorský *Albrecht*.

Albrecht zavazuje se za sebe a za svého bratra *Viléma*, že bude *Karlovi*, jako králi českému, věrně nápomocen proti každému.

Kor. arch. č. 439, ozač. 219/78, R. imp. K. rs. 560, 288.

185.

1. ledna 1358 v Praze.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — vévoda bavorský *Albrecht*.

Albrecht slibuje *Karlovi* a *Janovi* za sebe a své dědice, že v zemích *Karlovy*ch a *Janovy*ch žádných hradů, měst a statků nebude kupovati a nikoho, kdo v jich zemích jest usedlý, do své služby nepřijme, leda že by mu to z dobré vůle dopustili. Tutéž povinnost má i *Karel* a *Jan* proti *Albrechtovi*.

Lünig, C. Germ. I, 1187, Kor. arch. č. 440, R. imp. K. 223, 2731, vdt, osa 531.

186.

2. ledna 1358 v Praze.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — vévoda bavorský *Albrecht*.

Albrecht prohlašuje, že všechny rozmišky mezi ním, *Karlem* a *Janem* jsou smířeny, a že s radou svých věrných, za sebe a své dědice a nástupce vzdává se všech svých nároků na jejich země, království české, volbu a hlas, které má král český z příčiny svých zemí při volení římského císaře, na Moravu, Polsko atd. a nikde na ně nároků žádných činiti nebude. Všechny listy o tom jsou neplatny. *Karlovi* a *Janovi* má ku jich zemím býti pomáháno. Vydatel *Albrecht*.

Lünig, C. Germ. I, 1187, Kor. arch. č. 440, vzač. 220/443, R. imp. rs 560, 289, osa 533.

187.

1. března 1358 v Praze.

Karel IV. — lantkrabí *duriňští Friedrich, Baltazar* a *Vilém*.

Lantkrabové zavazují sebe a své dědice *Karlovi*, jako králi českému, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, k obraně jich zemí a práv proti každému, kdo by na ně, jejich lidí, církevní i světské, útok učiniti chtěl, zejména na království české, volbu a hlas, které král český z příčiny svých zemí má při volení císaře římského, na manství a léna vyjmenovaných knížetství, markrabství moravského atd. Pomoc má se poskytnouti do 14 dnů po požádání, v čas potřeby ihned. Pomocnému lidu skytne se pivo, chleba a maso (*Kuchenspise*). Škoda se nehradí. Hradů mimo zemí, kromě lén, a užitek z nich se rozdělí mezi obě strany, užitek dle počtu zbrojnošů. Užitek z hradů zemských a manských zůstává žadateli. Vydatelé lantkrabí.

Lünig, C. G. I, 1189, Dobner, Mon. IV, 358, C. d. M. 9, 72, něm. výpisy priv. z arch. č. fol. 183, Kor. arch. č. 440, R. imp. 560, 291, R. imp. K. 224, 187, 2754, vdt, osa 536.

188.

4. dubna 1358 v Praze.

Karel IV. — *Jan Deljín*, dóže benátský.

Karel přijímá měšťany benátské v ochranu svaté římské říše a království koruny české. Mohou volně a bezpečně v zemích jeho procházeti, v nich se zdržovati a obchod provozovati. Totéž činiti jest i dožeti vůči měšťanům německým a českým. List *Karlův* z 4./4. 1358, list dožete z 26./4. r. 1358.

Böhmer, Acta, 580, 753, Pelzel, UB 2, 337, Korn, UB. von Breslau I, 189, C. d. M. 9, 72, 74, Reg. imp. K. 225, 2763.

189.

1. června 1358 v Sulzbachu.

Karel IV. a koruna českého království — purkrabí norimberští Albrecht a Friedrich.

Albrecht a Friedrich slibují za sebe, své dědice a nástupce, purkrabí norimberské, Karlu IV., jako králi českému a koruně téhož království na časy věčné, že žádného jich mana, služebníka aneb vůbec koho, který v jejich zemských soudech a soudech, které v Bavořích a německých zemích mají, jest usedlý, před své soudy nebudou předvolávat, aniž toho dopouštěti. Pro statek ležící v soudech purkrabí musí však odpovídati v soudech těchto. Taktéž i služebníci purkrabští odpovídati budou v soudech českých pro statek ležící v těchto soudech. Purkrabí slibují Karlovi, jako králi českému, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, koruně a království přispívati v držbě jejich zemských soudů, zemí a jiných soudů v Bavořích a zemích českých.

Mon. Zoll. 3, 338, osa 545.

189a.

7. srpna 1358 v Rotenburku.

Karel IV., arcibiskup mohučský Gerlach, fackrabě rýnský Ruprecht st., biskup eistetský Berchtold a špýrský Gerhart, hrabata wirtemberská Eberhard a Ulrich, purkrabí norimberští Albrecht a Friedrich a j. páni.

Uzavírá se mír na 3 léta. Karel jako král český je v něm se zeměmi před českým lesem. Bez žaloby nesmí býti nikdo napaden. Dříve se musí žalovati před císařem, dvorským soudcem nebo hejtmanem rotenburským kterého nad mírem jmenoval. Cesty mají se hájiti. Proti rušiteli všichni si budou pomáhati s rotenburským hejtmanem. Hejtman tento soudí žaloby s 6 osobami. Dokáže-li žalobce škodu svědomím osob hodnověrných, a má-li 6 přísedících nebo větší díl jich za to, že škoda je prokázána, nemusí žalobce přísahati.

Fischer, Die Landfriedensverfassung unter Karl IV., 105. R. imp. K. 727, 6962.

190.

14. února 1359 ve Vratislavi.

Karel IV. — markrabě moravský Jan a vévoda slezský Bolek.

Karel osvědčuje vzájemné smlouvy. Janův syn, kterého má, nebo kdyby zemřel, kterého získá, vezme si dceru císařovu z neteře Bolkovy Anny, anebo zemře-li, kterou ještě získá, až obě děti budou míti léta „das

„sie zu der heiligen ee greiffen muegen“. K tomu chtějí všichni tři se snažiti. Zemře-li Karel bez mužských dědiců, případně koruna se svým příslušenstvím Janovi nebo mužskému dědici, který bude míti dceru Karlovu. Moravu dostanou druhé děti, ale nesmí se českému království odciziti a od něho odděliti. Bolkovy země mají napadnouti, zemře-li bez mužských dědiců, Anně a jejímu mužskému potomstvu. Nebude-li ho, synu Janovu, který bude míti dceru Anninu a císařovu. Bolkově choti Anežce zůstanou země do doživotního užívání. Vyloučeno je potomstvo císařovny z nového sňatku po případné smrti Karlově. Císařovna Anna smlouvu schvaluje.

Pelzel, Karl IV. UB., 2, 316, Cod. M. 9, 95. Kor. arch. č. 461.

191.

20. ledna 1360 v Plessenbergu.

Karel IV. a království české — purkrabí norimberský Albrecht a Friedrich.

Purkrabí prohlašují, že Karlovi a království českému prodali a ke koupi dali manství hradu Rotenbergu, a že ani oni, ani jich dědicové a nástupcové nebudou na ně žádných nároků činiti.

Vzač. 242/90.

192.

16. května 1360 v Trnavě.

Karel IV. a markrabě moravský Jan.

Karel IV. a markrabě Jan osvědčují, že odevzdali králi uherskému Ludvíkovi všechny listy, vztahující se na země rakouské.

Lünig, C. Germ. 2, 507, Glafey, Anec. 101, C. d. M. 9, 127, R. imp. K. 255, 3116.

193.

5. září 1360 u Esslingen.

Karel IV. a Jan, markrabě moravský — vévoda rakouský Rudolf IV.

Karel a Jan vzdávají se za sebe, své dědice a nástupce, krále české a markrabí moravské, všech nároků a práv na země a panství Rakous, Štýrska, Korutan, Krajiny, Marky, Slavonie a Pordenone a na jiné země Rudolfovy, nároku žádného nikdy na ně nevznesou, jej při nich zachovají a proti útokům hájiti budou. Listy na ně mu vydají a za neplatné je prohlásí. Vzdávají se při tom vši pomoci práva kanonického, církevního, všech konstitucí a císařských knih, zemských obyčejů, všeho dobrodiní a zvyklostí, kterými by se proti nim chrániti mohli. V listině z téhož data vzdává se

zase Rudolf všech svých nároků na království a korunu českou, markrabství moravské a země a knížetství jejich v Polsku a v Německu, zůstanou-li po nich mužští dědicové. Jinak stejný obsah.

Steyerer, 306, 308, Goldast 107, Lünig, C. Germ. I, 1238, 1259, F. R. A. dipl. 24, 62, Lichnowsky 4, 598, Dobner 4, 362, C. d. M. 9, 138, 139, lat. výpisy priv. z arch. č. fol. 227, ozač. 247/94. Kor. arch. č. 475, 477. R. imp. 269, 3283, osa 623.

194.

5. září 1360 u Esslingen.

Karel IV., markrabě moravský *Jan* — vévodové rakouští *Rudolf IV.*, *Friedrich III.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Strany se zavazují sobě ku vzájemné pomoci a ochraně zemí proti útokům kohokoli. Pomoc má se poskytnouti ihned bez prodlení na vlastní škodu a ztrátu. Karel a Jan nemusí však pomáhati vévodům v jich zemích v Elsasku a Švábsku a vévodové zase v jich zemích v Lucemburku, Lymburku a Brabantu. Dobyté země, hrady a města patří tomu, kdo o pomoc požádá, movité věci a zajatci tomu, kdo je ukořistí. Pomocnému lidu má se dáti chléb, víno a pivo dle zemského obyčeje. Smlouvy, s někým dříve uzavřené, zůstávají v platnosti. Karel a Jan, kteří v tomto spolku jednu osobu tvoří, vyjmají z něho krále uherského Ludvíka a krále polského Kazimíra a vévoda Rudolf za sebe a své bratry krále uherského a markraběte braniborského Ludvíka st., jeho manželku Markétu a jeho syna markraběte Meinharda. Vydatelé všichni smluvci. Znění latinské a německé.

Steyerer, 310, Lichnowsky, 4, 598, C. d. M. 9, 134, 136. Kor. arch. č. 472. Or. v arch. svatovácl. a z. arch. mor., R. imp. K. 270, 3284.

195.

5. září 1360 u Esslingen.

Karel IV. a *Jan*, markrabě moravský — vévoda rakouský *Rudolf IV.* a jeho bratří.

Karel a Jan se Rudolfovi a jeho bratrům zavazují, že všechna jejich hrabata, osoby duchovní i světské, rytíře, panoše, kupce, měšťany a jiné lidi, budou ve svých zemích chrániti, ať jedou jimi nebo v nich bydlí, přede všemi útoky, vším násilím a bezprávím, aby svým tělem i skutkem tu jisti byli. Kdo je přepadne neb poškodí, proti tomu zakročí jako proti svému nepříteli nebo veřejnému lupiči, a donutí ho k odškodnění. Kupce jejich nebudou nutiti ku žádné nové cestě nebo novému zdržování, než jak je obyčej. K témuž jest i vůči nim zavázán Rudolf a jeho bratří. Vydatel Karel.

Steyerer, 312, Lichnowsky 4, 599, C. d. M. 9, 141, Kor. arch. č. 479, R. imp. k. 270, 3285.

196.

5. září 1360 u Esslingen.

Karel IV. — vévodové rakouští *Rudolf IV.*, *Friedrich III.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Karel se zavazuje chrániti vévody rakouské v držbě jejich zemí v Elsasku a Švábsku. Povoluje jim volný průchod svými zeměmi, nikoli však proti králi uherskému Ludvíkovi a polskému Kazimírovi, které chrániti musí. Na jeho hradech má se jim jídlo a nápoje prodávati za jejich peníze.

Kurz, Rudolf IV., 340, Lichnowsky 4, 598, C. d. M. 9, 142, R. imp. k. 270, 3286.

197.

4. prosince 1360 v Norimberku.

Karel IV., jako císař římský — markrabě moravský *Jan*, jako správce a zástupce k tomu ustanovený, za krále českého.

Výměna říšských a českých hradů a měst.

Lünig, C. G. I, 1243, C. d. M. 9, 148, Kor. arch. č., 482, Reg. imp. K., 281, 3444.

198.

13. prosince 1360 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — rakouský vévoda *Rudolf IV.* a jeho bratří.

Obě strany se sobě vzájemně zavazují, že spory mezi jejich pány, many, obyvateli a poddanými mají se rozhodovati „iusticia vel amore utrobique iuxta terrarum antiqua iura et consuetudines“. Spor mezi nimi, nebude-li urovnán „amore seu amicabiliter“, má podán býti před císaře. Co tam se rozhodne, tomu obě strany musí se bez odporu podrobiti. Listy, kterými se vzdaly svých práv nad svými zeměmi, zůstávají i nadále v platnosti.

Kurz, Oest. u. Rudolf IV., 343, Lichnow., 4, 600, C. d. M. 9, 153, Kor. arch. č. 487. Or. ve vid. st. a. (také německý), R. imp. K. 284, 3478 (list Karla a Jana), C. d. M. 9, 152, 153, lat. výpisy priv. z arch. č. fol. 233, Kor. arch. č. 486, or. (také německý) v mor. arch. z., vdt. (list Rudolfův).

199.

13. prosince 1360 v Norimberku.

Karel IV. a markrabě moravský *Jan* — vévoda rakouský *Rudolf IV.* a jeho bratří.

Obě strany se sobě zavazují, že bez vůle druhého žádného knížete, pána, obyvatele, mana, rytíře, panoše neb poddaného, stavu duchovního

neb světského, v zemích druhé strany usedlého, do svých služeb a na svůj dvůr nepřijme, aniž nějak proti němu se ho ujme, za něho odpovídati neb spor vésti bude, a kdyby tak učinil, na žádost druhé strany ihned od toho upustí.

Steyerer, 314, Lichnowsky 4, 600, C. d. M. 9, 155, Kor. arch. č. 489, Or. ve víd. st. a., R. imp. K. 284, 3479 (list Karla a Jana), Pelzel II, 287, C. d. M. 9, 155, Kor. arch. č. 488, ozam. (list Rudolfov) rdt.

200.

13. prosince 1360 v Norimberku.

Karel IV. — vévoda rakouský *Rudolf IV.* a jeho bratří.

Obě strany se sobě zavazují, že bez vůle druhého nepřijmou, držeti a chrániti nebudou ve svých zemích žádného žida, přicházejícího ze země strany druhé.

Steyerer, 314, Lichnowsky, 4, 600, C. d. M. 9, 156, Kor. arch. č. 490, or. ve víd. st. a. R. imp. K. 284, 3481 (list Karlův), C. d. M. 9, 157, Kor. arch. č. 489, or. v mor. z. a. (list Rudolfov).

201.

26. února 1361 v Norimberku.

Karel IV.

Karel IV. ratifikuje jako král český za sebe, své dědice a nástupce, krále české, upravení hranic mezi českým lesem a statky lantkrabat Ulricha a Jana z Leuchtenbergu, jak je provedli Jindřich z Hradce a Rus z Lutic s tím, že jednu část pohraniční mají hrabata z Leuchtenbergu držeti jako manství od něho, jako českého krále, jeho dědiců a nástupců, králů českých a koruny české.

Začo, mra. Oberpfalz 133 F. 27.

202.

14. června 1361 v Budějovicích.

Karel IV. a *Jan* markrabě moravský, — vévodové rakouští *Rudolf IV.*, *Friedrich III.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Strany se za sebe a za své dědice sobě vzájemně zavazují, že se proti útokům na své země, nynější i budoucí, proti každému vši svou mocí hájiti budou. Smlouvy z 5. září 1360 zůstávají nedotčeny a znova se přísězně stvrzují.

Steyerer, 322, C. d. M. 9, 180, Kor. arch. č. 494, R. imp. 301, 3708 (list Karla a Jana), C. d. M. 9, 181, Kor. arch. č. 496, ozam. (list Rudolfa a Friedricha).

203.

1. srpna 1361 v Praze.

Karel IV., jeho syn Václav a markrabě moravský *Jan* — rakouští vévodové *Rudolf IV.*, *Friedrich III.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Uzavírá se smlouva „für all erben und erbes erben ewichlich“. Obě strany mají při svých zemích býti zachovány a vši svou mocí proti každému si pomáhati. Nepřítel jednoho bude nepřítelem druhého. Ve všech věcech mají sobě býti nápomocny, jakoby šlo o věci jich vlastní. Ve válce nemá jeden bez druhého se hájiti a rovnati. Jeden bez druhého nemá své děti v manželství dávat, nejsou-li již zasnoubeny. Strany mají od sebe vzájemně škodu odvracet a svého prospěchu dbáti. Spolek tento není na újmu spolkům, dříve s někým již uzavřeným. Vydatelé vsichni smluvci.

Steyerer 323, Lünig, Cod. Germ. 1, 1263, C. d. M. 9, 185, něm. op. priv. č. z. arch. 187, Kor. arch. č. 497, R. imp. K. 302, 3721, ozač. 259/98, osa 665.

203a.

19. srpna 1361 v Praze.

Karel IV. — vévoda saský *Rudolf.*

Rudolf slibuje za sebe, svého bratra a jeho děti pomáhati Karlovi, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, proti každému, kdo je, jejich země, lidi, statky, hrady, města a panství, hranice a příslušenství napadne, bude rušiti a poškozovati. Chce býti také poslušen práva pro všechny věci, které kdo na něm bude pohledávati neb žalovati.

Osa 668.

204.

18. března 1363 v Norimberku.

Karel IV. — markrabí braniborští *Luďvík Říman* a *Otto.*

Karel dá svou dceru Elišku za manželku Ottovi s věnem 20.000 kop grošů pražských. Obvénění 30.000 kop. Zemrou-li bez dědiců, případně věno Karlovi a jeho dědicům, obvénění Ottovi a jeho dědicům. Zemře-li syn Karlův Václav, případnou vévodství svídnické a javorské Elišce. Markrabové mají za to jiné bližší země, zejména marku lužickou Karlovi poukázati. Země tyto mají býti s vévodstvími stejné hodnoty. Obyvatelé jejich mají Karlovi a jeho dědicům, králům českým a koruně království českého složiti hold. Přimějí-li markrabové Bolka, aby Karlovi a jeho dědicům vévodství z dobré vůle nechal, propustí se země, které markrabové Karlovi poukážou.

Pelzel, Karl IV. UB. II, 230, Kor. arch. č. 504, R. imp. K. 319, 3940, (list Karlův), Riedel II, 2, 447, R. imp. K., rs. 571, 388, osa 706 (list markrabí).

205.

18. března 1363 v Norimberku.

Karel IV., jeho syn *Václav* a markrabí moravský *Jan* — markrabí braniborští *Ludvík Říman* a *Otto*.

Markrabové přijímají Karla, Václava a všechno mužské potomstvo Karlovo, pak markrabí Jana a všechno jeho mužské potomstvo „in bruderschafft und erbeschafft“. Budou stejně s nimi markrabími braniborskými a lužickými. Léna vzdali císaři, který je podle této úmluvy udělil. Zemrou-li markrabové bez mužských dědiců, přejdou markrabství braniborské a lužické s arcíúřadem říského komorníka, s hlasem, kurským členstvím a volbou říského krále na Václava a jeho potomstvo.

Lünig, C. G. I, 1277, Riedel II, 2, 445, Kor. arch. č. 506, R. imp. K. 319, 3938a, rs., 571, 387, osa 704.

206.

3. dubna 1363 v Norimberku.

Karel IV. — markrabí braniborský *Ludvík Říman* a *Otto*.

Markrabové zavazují se za sebe a své dědice císaři, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, ku věčnému spolku a ku pomoci proti každému, kdo by je v jejich knížetstvích, zemích a panstvích, zejména království českém a zemích v Polsku a Bavorsku a kdež co mají, rušil a poškozoval. Pomoc tuto skytnou v takové síle, jak případ bude vyžadovati. Vydatelé markrabové.

Riedel, II/2, 451, osa 707, něm. opisy priv. č. arch. z. fol. 168, Reg. imp. rs. 571, 390, rdt.

207.

12. prosince 1363 v Krakově.

Král polský *Kazimír III.* a vévoda svídnický *Bolek*.

Výrok krále polského Kazimíra a vévody svídnického Bolka, jako rozhodčí o míru mezi Karlem IV. a markrabětem Janem, s jedné strany, a králem uherským Ludvíkem a vévodou rakouským Rudolfem, se strany druhé.

Strany mají nadále býti mezi sebou přáteli.

Steyerer, 375, Katona, 10, 323, C. d. M. 9, 246, osa 731.

208.

1363.

Karel IV. — falckrabí *Ruprecht*.

Falckrabí Ruprecht zavazuje sebe, dědice a své nástupce Karlovi, králi českému, jeho dědicům a nástupcům, aby každého, bohatého, chudého, křesťana, žida, kterýž by do jeho země přišel, gleytovali, totéž aby i král český jeho lidem činil.

Kor. arch. č. 513, rdt.

209.

10. ledna 1364 v Praze.

Karel IV., král český *Václav* — rýnský falckrabí *Štěpán* a jeho synové *Štěpán, Friedrich* a *Jan*.

Falckrabí Štěpán a jeho synové zavazují se císaři Karlovi, jako králi českému, Václavovi, králi českému, jejich dědicům a nástupcům, králům českým, že nebudou proti nim, království českému a všemu, co k němu přísluší, pomáhati vévodům rakouským a s nimi se spolčovati. Přijdou-li *Karel, Václav* nebo jich dědicové z příčiny falckrabí do války, nesmějí se tito s vévodou rakouským bez jich přivolení srovnati. Vydatelé Štěpán a synové.

Lünig, C. G. I, 1281, C. d. M. 9, 248, Kor. arch. č. 513, R. imp. K. rs., 572, 398, rdt, osa 733.

210.

10. února 1364 v Brně.

Karel IV., král český *Václav* a markrabě moravský *Jan* — vévodové rakouští *Rudolf IV.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.* a jejich sestra *Markéta*.

Obě strany zajišťují si nástupnictví svých zemí, když jedna z nich vymře. Země a lidé zůstanou však při svých právech. *Karel IV.* jako římský císař, s radou říšských knížat, církevních a světských, potvrzuje řád tento oběma stranám; všechna práva, která by tomu odporovala, odvolává a ruší. Vydatelé všichni smluvci.

Lünig, R. A. 5, 766, 6b, 54, Dumont. II/1, 46, Steyerer, 383, C. d. M. 9, 257, Schwind und Dopsch, 226, Kor. arch. č. 515, Reg. imp. K. 326, 4011, něm. výp. z priv. z. arch. č. fol. 194, osa 734.

211.

10. února 1364 v Brně.

Karel IV., král český *Václav* a markrabě moravský *Jan* — uherský král *Ludvík*, rakouští vévodové *Rudolf IV.*, *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Obě strany se za sebe a své dědice zavazují, že nebudou se nijak ucházeti o země druhého, nynější, i budoucí, jedna strana druhou nijak poškozovati, v držbě rušiti, nikomu raditi a tomu pomáhati, kdo by chtěl druhou nějak stěžovati, urážeti a znepokojovati.

Steyerer, 382, *Fejer*, IX, 3, 452, *Dumont II* | I, 45, *Lünig*, C. G. 2, 515, *Katona* 10, 324, C. d. M. 9, 254 (lat. list), C. d. M. 9, 255, *Kor. arch.* č. 514, *or. v mor. a. z. (německý list)*, *R. imp. K.* 326, 4010, osa 735.

212.

12. února 1364 v Brně.

Karel IV., král český *Václav* a markrabě *Jan* — vévodové rakouští *Rudolf IV.*, *Albrecht III.*, *Leopold III.* a jejich sestra *Markéta*.

Karel IV., *Václav* a *Jan* se zavazují za sebe, své dědice a dědice dědiců pro časy věčné, že spadnou-li na ně dle dědického ujednání země vévod rakouských, všechna duchovní a světská knížata, opaty, probošty, kláštery a všechno duchovenstvo, hrabata, pány, zemské pány, ministeriály, rytíře a panoše, v těchto zemích usedlé, nechají při jejich lidech, statcích, hodnostech, ctech, svobodách, milostech a dobrých obyčejích.

Steyerer, 390, *Pelzel*, UB. 2, 386, *Kor. arch.* č. 522, *R. imp. K.* 326, 4012 (list *Karlův*, *Václavův* a *Janův*), *Pelzel*, UB., 2, 335, *Kor. arch.* č. 523 (list vévod rak.).

213.

3. února 1366 v Praze.
5. Eltvillu.

Karel IV., král český *Václav* a koruna česká — arcibiskup mohušský *Gerlach*.

Karel a *Václav*, jejich dědicové a nástupcové, králové čeští a koruna česká spojují se s *Gerlachem*, jeho nástupci, arcibiskupy mohušskými, arcibiskupstvím mohušským a kapitolou mohušskou „mit rechter wissen, zu ehre, würthen und nutzen der heil. röm. Kirchen . . . des heil. röm. Reichs ehre, würthe und nutze alleweg zu mehren, und auch durch fried gemache“. Chtějí sobě a všem svým nástupcům, zemím a poddaným býti pro vždy přáteli, o své dobro se snažiti, škody od sebe odvracet a proti každému si

přispívati a pomáhati, nikoli však proti papeži a císaři. Všechny jich hrady, města, zámky a země budou jim otevřeny a pomocny. Budou si své země a lidi vzájemně hájiti, chrániti. Hrady, města a zámky, společně dobyté, rozdělí se mezi obě strany. Jsou-li v zemích, ke koruně české patřících, zůstanou koruně, a druhá strana obdrží sumu peněz, kterou přátelé obou stran vyřknou. Totéž platí o hradech, městech a zámcích v zemích arcibiskupství mohušského. Zajatci rozdělí se podle počtu zbrojného lidu. Rozmíšky, půtky a boje mezi stranami a jich lidmi rovnají čtyři radové, dva z každé strany, v městě na polovic cesty každé strany, do 4 neděl. Radové složí přísahu, aby oběma stranám byli stejně zavázáni, souditi „in recht und freundschaft“. Nemohou-li se shodnouti, ustanoví *Karel* nebo jeho nástupci ubrmana, jemuž radové pod svou přísahou věc předloží a který pak věc dle své přísahy a svého svědomí a rozumu, které má od boha, věc rozhodne. Výroku jeho obě strany se podrobí. Kdyby se věc stala na druhé straně, zvolí ubrmana tato strana. Nestanoví-li se na české straně pomocník neb správce, má dříve než se správy ujme, přísežné listy tyto zaslíbiti. I kapitola anebo pomocník a správce, bude-li arcibiskupství uprázdněno, má tyto sliby a přísahy držeti. Pro věčnou platnost slibu nařizuje *Karel Štěpánovi*, písaři zemskému, aby tento list do desk zapsal. I král český má před svou korunovací tento spolek přislíbiti. I celá kapitola pod přísahou slibuje tento spolek zachovávat a bude tak činiti i každý, příští arcibiskup, prelát a člen kapitoly.

Začo, *amv. röm. Reich. II*, B. 4, z listiny z 15./4. 1464 (3./2. 1366 list *Karla* a *Václava*, 5./2. list *Gerlachův*).

214.

25. března 1366 v Praze.

Karel IV., král český *Václav* a markrabě moravský *Jan* — vévodové rakouští *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Karel IV. za sebe, za svého syna *Václava* a bratra *Jana* souhlasí s žádostí vévodů rakouských, aby z dědičného sbratření vyloučen byl císařský vikář milánský *Visconti* se svými dětmi.

Kurz, *Oesterreich unter Albrecht III.*, 1, 195, *Lichnowsky* 4, 644, C. d. M. 9, 326, *R. imp.* 350, 4284.

215.

26. března 1366 v Praze.

Karel IV., český král *Václav* a markrabě moravský *Jan* — rakouští vévodové *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Obnovuje se dědičné sbratření ze dne 10. února 1364. Na království uherské se nevztahuje. Strany dědictvím jsou společní, jednotní a nerozdělení držitelé všech zemí. Přes to každá se svými zeměmi tvoří jednu osobu.

Stieber, České státní smlouvy.

Jedna druhé má tedy její země proti komukoli chrániti. Nepřítel jedné stane se nepřítelem druhé. Upadnou-li do války, jedna bez vědomí, rady a vůle druhé nebude se hájiti a smlouvatí. Bez rady a vůle strany jedné nemá druhá žádnou válku začínati, v které by pomoci druhé potřebovala, aniž ji konati, s někým spolky uzavíratí, děti, které posavad zasnoubeny nejsou, do manželství dávatí. Sama může se však každá strana opřítí škodě a útoku a druhou za pomoc žádati, která jí poskytnuta býti má bez prodlení. Kdo z duchovních, knížat, prelátů, pánů, hradů a měst v území druhého co drží, má z té příčiny druhému sloužiti, jak obvyklo. Jedna strana má škodu od druhé odvracetí, o prospěch její pečovatí. Každá strana má poddané strany druhé ve svých zemích chrániti na těle a statku, poněvadž jest to obou stran společná, jednotná a nerozdělená vlastní věc. Spolky dřívější nejsou na újmu spolku tomuto. Strany vzdávají se všech námitek. Všechny smlouvě odporující listy jsou neplatné. Umluvený řád poslušnosti a spolek mají všichni poddaní přísežně zaslíbiti. Král Václav a markrabě Jan, se strany jedné, a vévodové Albrecht a Leopold, se strany druhé, tímto dědictvím a spolkem jednu osobu tvořící, žádají Karla IV., aby sám jménem svým a jménem říše římské tento řád potvrdil. Karel tomu se svolením kurfirstů vyhovuje, a všechna císařská práva a zákony, nynější i budoucí, jim odporující, odvolává a ruší. Vydatelé všichni smluvcí.

Goldast, 2, 245, Dumont II/1, 54, Lünig, R. A. p. sp. cont. 1, 1. Forts., 57, Fejer, IX, 3, 581, C. d. M. 9, 326, Kov. arch. č. 536, něm. op. priv. č. z. arch. fol. 192—194. R. imp. K. 350, 4287, osa 801.

216.

20. srpna 1366 ve Würzburku.

Karel IV., král český *Václav* — arcibiskup mohučský *Gerlach* a biskup würzburský *Albrecht*.

Karel a Václav zavazují se za sebe, své dědice a nástupce, krále české, že budou arcibiskupovi mohučskému a biskupovi würzburskému, jich nástupcům a úřadům pomáhati proti každému mimo proti papeži a římskému králi nebo císaři. Biskup würzburský zavazuje se pomáhati po smrti Karlově Václavovi a biskupovi mohučskému ke kurství se všemi jeho právy. Arcibiskup mohučský a biskup würzburský mají země Karla a Václava a všechny jich poddané jako své vlastní chrániti a hájiti, a taktéž Karel a Václav, jich dědicové a nástupcové, králové čeští. Všechny hrady, města, zámky a země české mají arcibiskupovi mohučskému a biskupovi würzburskému býti otevřeny a pomocny, kdy jim toho bude potřebno, jako Karlovi a Václavovi, stejně zase i těmto arcibiskupské a biskupské. Dobyté hrady, města a zámky dělí se mezi strany. Jsou-li v Čechách a zemích, ku království českému příslušejících, náležejí pouze království, a arcibiskup a biskup obdrží za svůj podíl přiměřenou sumu, kterou vyslaní přátelé obou stran uznají. Totéž platí i o hradech, městech a zámcích mohučských

a würzburských. Zajatci dělí se podle počtu zbrojnošů. Při sporu mezi Karlem a Václavem a jich poddanými s biskupstvím würzburským a jeho poddanými mají věc rozhodnouti právem neb dohodou čtyři radové, dva s každé strany, v městě, které leží oběma stranám na poloviční cestě. Neshodnou-li se, má dáti arcibiskup mohučský ubrmana, který slože přísahu věc rozhodne. Při sporu mezi oběma círk. hodnostáři a jich poddanými dá ubrmana Karel. Každý nový biskup má spolek přísežně zaslíbiti, a žádný kanovník nemá do kapitoly býti přijat, kdo toho nezaslíbí.

V listině Zikmunda z 21./8. 1422 amv. Röm. Reich. II. B 4 (list Karla a Václava), začo, ma, K. schw. 114/1, rdt. (list biskupa würzburského Albrechta), Mon. Boica, 42, 615, R. imp. K. 355, 4348.

217.

14. října 1366 v Norimberku.

Karel IV. — purkrabí norimberský *Friedrich*.

Karel obnovuje smlouvu ze dne 15. července 1353, zavazuje se jí za sebe, své dědice a nástupce, krále české, s nyní ještě na živě jsoucím *Fridrichem* v celém jejím znění držeti a plniti.

Mon. Zoll. 4, 104, R. imp. K., 360, 4403.

218.

14. října 1366 v Norimberku.

Český král *Václav* — purkrabí norimberský *Friedrich*.

Poněvadž Karel IV. jako král český uzavřel s purkrabími norimberskými *Janem* a *Albrechtem* a *Janovým* synem *Fridrichem* smlouvu ze dne 15. července 1353 (č. 158) za *Václava*, jeho dědice a nástupce, krále české, slibuje *Václav* za sebe, své dědice a nástupce, krále české ze zvláštního přátelství k purkrabí norimberskému *Fridrichovi*, že smlouvu tuto bude zachovávatí a plniti.

Mon. Zoll. 4, 105.

218a.

13. září 1367 v Praze.

Karel IV. — město *Norimberk*.

Karel spojuje se s *Norimberkem* na čas svého života. Slibuje mu pomoc, jak veliká bude potřebna, proti každému, kdo by ho na jeho dědictví, statku, dobrých a pravých obyčejích a svobodách rušil a násilím tiskl.

RA. 1, 56, R. imp. K. 371, 4549.

218b.

27. března 1368 v Praze.*Karel IV.* — vévodové rakouští *Albrecht III.* a *Leopold III.*

Karel IV. slibuje vší svou mocí přispěti vévodům rakouským, kdyby byli vévody bavorskými nebo někým jiným napadeni v hrabství tyrolském nebo v jiných svých zemích v tom čase, co jej starší vévoda doprovází se svými lidmi do Itálie.

Kurz, Österreich unter Albrecht III, I, 212, R. imp. K., 377, 4629.

219.

1368.*Karel IV.* — falckrabí *Albrecht.*

Pomoc i všem budoucím králům českým.

Kor. ar. č. 561, vdt.

220.

1368.*Karel IV.* — lantkrabí durinský *Friedrich.*

Pomoc i všem budoucím králům českým.

Kor. ar. č. 561.

220a.

28. ledna 1370 v Praze.*Karel IV., Václav* — vévoda slezský *Bolek.*

Bolek vzdává se ve prospěch Karla a jeho syna Václava všech svých nároků na vévodství svídnické a javorské. Vydatel Bolek.

Lünig, C. G. I, 1331, R. imp. K. rs. 584, 502.

221.

14. května 1370 v Gubinu.*Karel IV.* — vévoda štětínský a pomořanský *Kazimír.*

Vévoda Kazimír slibuje za sebe, své bratry Svantibura a Boggoslava a jejich dědice Karlovi jako králi českému, jeho dětem a jejich dědicům, že bude jim pomáhati, kdyby markrabě Otto braniborský proti svému dědickému ujednání s Karlem jiné chtěl vůbec neb částečně uzavřítí anebo nějaký útok učiniti. Taktéž slibuje jim pomoc, kdyby je kdo v dědickém

nápadu marky braniborské, jejich knížetství, zemí a lidí napadati, poškozovati, rušiti chtěl. Pomoc dá se, jak přijde vyzvání. Vydatel Kazimír.

Ozač. 308/133, Riedel II, 2, 503, R. imp. K. rs. 584, 506.

221a.

14. května 1370 v Gubinu.*Karel IV.* — vévoda štětínský *Bohuslav.*

Vévoda Bohuslav slibuje za sebe a své dědice Karlovi jako králi českému a jeho dědicům totéž, co v listině z téhož data vévoda štětínský Kazimír.

Riedel II, 2, 502, R. imp. K. rs. 584, 505.

221b.

20. května 1370 v Gubinu.Král český *Václav* — vévoda brunšvický a lüneburský *Magnus.*

Václav za sebe a svého bratra Zikmunda spojuje se po příkladu Otty braniborského s vévodou brunšvickým, slibuje mu přispěti vší mocí země lužické proti každému k ochraně Brunšvíku a Lüneburku, podle potřeby ještě 200 mužů v krunýřích z Čech. Až mu napadne marka braniborská, má pomáhati i touto. Vévoda má hájiti jej při napadlé marce.

Riedel II, 2, 503, Sudendorf, 4, 22, R. imp. K. rs., 584, 507.

221c.

20. května 1370 v Gubinu.Král český *Václav* — vévoda brunšvický a lüneburský *Magnus.*

Strany se sobě zavazují vzájemně, že po nápadu marky braniborské na Václava nebudou žádného usedlíka, mana neb služebníka z marky neb vévodství přijímati a hájiti. Vévoda slibuje pomoc Václavovi, kdyby braniborský Otta jednání a pořízení učinil, která by odporovala pořízení ve prospěch Václava a jeho bratrů.

Riedel II, 2, 506, Sudendorf, 4, 23, R. imp. K. rs. 585, 510 (list Václavův), Sudendorf, 24 (list Magnův), R. imp. K. rs. 585, 509.

222.

13. června 1370 v Kemnatenu.*Karel IV.,* král český *Václav* — vévoda bavorský *Albrecht.*

Obě strany zavazují se za sebe a své dědice, že si budou vzájemně pomáhati a si raditi, slovy a skutky, takovou mocí, jak jí bude potřebí

dle povahy věci, v ochraně a hájení svých zemí proti komukoli, kdo by jejich země, čest a statek napadnouti, rušiti a poškozovati chtěl. Pod zeměmi Karlovými a Václavovými zahrnuty jsou všechny země, všichni lidé a panství, které mají v Čechách a v německých zemích anebo ještě získají, pod zeměmi Albrechtovými jeho země, lidé a panství v Bavořích. Učiní-li Albrecht nebo jeho dědicové útok na vévody rakouské, mohou jim císař, Václav a jejich dědicové, „uschedlich dieser bundnisse“, v ochraně jich zemí pomáhati, budou ale také pomáhati vévodům bavorským při útoku se strany vévodů rakouských.

Ozač. 309/134, Kor. ar. č. 565.

223.

7. března 1371 v Norimberku.

Karel IV. — lantkrabí *Ulrich* a *Jan* z Leutenbergu.

Úprava hranic rozhodčími.

Kor. ar. č. 571.

224.

16. října 1371 v Pirně.

Karel IV., markrabí moravský *Jan*, arcibiskup magdeburský *Albrecht* a vévodové rakouští *Albrecht III.* a *Leopold III.* — vévodové bavořští markrabě braniborský *Otta*, jeho bratr vévoda bavorský *Štěpán* st. a téhož synové *Štěpán*, *Friedrich* a *Jan*.

Strany uzavírají mezi sebou „einen ganzen steten friden“ od nejbližšího sv. Martina až do letnic a odtud na celý rok. Zemře-li markrabě *Otto*, schází s příměří. Pokud trvá, mají města *Monchberg* a *Borgk* držena býti markrabětem míšenským k věrným rukoum císaře a arcibiskupa magdeburského pro obojí stranu. Jich měšťané a občané mohou přecházeti zeměmi a cestami, z příčiny kupectví neb jiných záležitostí jako jiná města braniborská, může se jim obilí a potrava přivážeti beze vsí překážky. Pomine-li mír, vydá markrabě míšenský města tato císaři a arcibiskupovi magdeburskému. Vydatelé markrabové braniborští.

Ozač. 314/139, Riedel, II, 2, 518, R. imp. K. rs., 588, 536.

225.

23. října 1371 v Pirně.

Karel IV., král český *Václav* — biskup bamberský *Ludvík* a markrabí míšenští *Friedrich*, *Baltazar* a *Vilém*.

Purkrabě norimberský *Friedrich* a lantkrabě leuchtenberský *Jan* smlouvají strany o příměří k příštím letnicům a odtud na jeden rok. Po

tu dobu nemá nikdo země, lidi, statek a panství druhého vojskem aneb jinak napadati a poškozovati. Přehmaty úředníků s obou stran neb s jedné strany, poškozující země, mají býti souzeny radami, k nimž každá strana dva dá. V té době nemá se s nikým uzavíratí spolek, který by proti tomuto listu směřoval. Mají mezi sebou v přátelství státi a snažiti se, aby všechny rozmišky v té lhůtě v dohodě byly srovnány. Nesrovnají-li se, mají si strany státi k právu, „do sie es billich und zu rechte tun“. Markrabě braniborský nemá však nad císařem *Karlem* a králem *Václavem* žádný nálež vydávati, poněvadž jest jich přítel a markrabí míšenských nepřítel. Vyjde-li mír, uzavřený mezi císařem, s jedné strany, a markrabím braniborským *Ottou* a pány bavorskými, se strany druhé, anebo zemře-li markrabě *bran. Otto*, schází s tohoto ujednání.

Ozač. 315/140, Mon. Zoll., 4, 213. oksa., Riedel II, 2, 521, R. imp. K. rs. 588, 537.

226.

28. března 1372 v Praze.

Karel IV., král český *Václav*, arcibiskup mohučský *Jan*, biskup naumburský *Gerhard*, hrabata z *Gleichen*, *Hohenstein*, *Schwarzburgu* a *Stollbergu* a města *Erfurt*, *Mühlhausen* a *Nordhausen*.

Karel IV. rozkazuje a zřizuje „mit keiserlicher machtevollkommenheit“ mezi uvedenými „einen gemeinen landfriede“ na 10 let. Strany jsou v něm i se svými zeměmi a dědici. Mají sobě přispívati, raditi a pomáhati proti každému, kdo by je na jich zemích a právech napadal, rušil a poškozoval, takovou mocí, jaké dle povahy věci bude potřeba. Nebude-li z nich někdo moci přispěti, musí ostatní vsi svou mocí nepřítel napadnouti na těch místech, která na jejich země přiléhají. Všechny své cesty mají chrániti a brániti, tak aby kupec a kdokoli v pokoji ze země do země, od města k městu, od hradu ku hradu jeti a se ubíratí mohl. Přepadání, zbraňování a poškozování cest má vsí mocí svou odstraniti, v jehož zemi by se přihodilo. Ku případné pomoci má tu poslati každá ze stran určitý počet kopí, král český 30, do 14 dnů po vyzvání. Pomocným lidem má se dáti obyčejná strava, koním obrok a okování. Je-li potřeba, přispěje se vsí mocí na vlastní náklad, zisk a škodu. Vší mocí má se pomáhati při horkém účinku. Dobyté manské hrady, města a zámky zůstanou pánovi, jiné rozdělí se mezi dobyvatele podle počtu zbrojného mužstva anebo se zbojí. Ve věcech landfriedních nemají se strany s nikým smířovati, vyrovnávati, rokovati a souditi než s vůlí všech neb většiny jich počtu, leda že by věc zplna byla uklizena. Spory mezi nimi soudí šest osob, z nichž tři volí arcibiskup mohučský a král český a tři ostatní páni a města. Neshodnou-li se, má se přibrati jako sedmý *Jindřich Knorren* anebo jiný man jmenovaného arcibiskupa. Co ti všichni anebo jich větší díl usoudí, „mit freundschaft oder mit rechte“, při tom má zůstat. Rozhodnutí má se státi v *Erfurtu* nebo na jiném příhodném místě. O vlastnictví a dědictví nemá oněch sedm rozhodovati.

Proti manům má se žalovati u pána. Horký účinek soudí se, jak jest právo. S vůlí ostatních mohou i ostatní do míru býti přijati. Žádný spolek „einung“ nebo „gutliche stehen“ nemá se uzavřítí proti lantfriedu. Tento není k újmě zase jiným spolkům, mezi stranami dříve přisezně příslibeným. Císař bude mír chrániti, ale zůstává sám, i král český a všichni ostatní při svých svobodách a právech. Král český a ostatní strany pak uznávají, že na zvláštní rozkaz Karla „zu ernen und zu werden dem heiligen romischen reiche und durch unsers selbst gemach und friedes willen, zu troste u. getrewen undertanen“ tento císařský lantfried přijali, slíbili a odpřísáhli.

U. S. E. 2, 497.

227.

23. května 1372 na Vyšehradě.

Král uherský *Ludvík*.

Ludvík prohlašuje za sebe a svou manželku Alžbětu a své dědice, že nikdy nebudou činiti žádných nároků na království české a jeho země ostatní. Karel IV. protilistem z 14. března 1372 vzdává se za svou manželku Alžbětu, svého syna Václava a jeho syna Jošta do rukou patriarchy alexandrinského Jana, papežského legáta, všech nároků na země Ludvíkovy.

Balbin, dec. I., 8, 194, Goldast, Suppl. 321, Lünig, C. G. I, 1341, Lünig, R. A. 6b, 318, Sommersberg, I, 778, Hoffmann, Script. Lusat. 4, 208, Fejér, IX, 4, 404, C. d. M., 10, 183, Kor. arch. č. 582, Reg. imp. rs, 591, 554, ozam., vzač. 319/463 (list Ludvíkův), Dobner, Mon. 2, 386, R. imp. K. 417, 5024 (list Karlov).

228.

26. listopadu 1372 v Pirně.

Karel IV. jako král český a král Václav — markrabí saští *Friedrich*, *Balthazar* a *Vilém*.

Markrabové slibují pomoc proti každému, nikoho nevyjímajíc, kdo by země Karlovy a Václavovy chtěl napadnouti, rušiti a poškozovati. Majetek se vypočítává, při tom též hlas a kurské členství. Pomoc skytne se do 14 dnů po vyzvání. Pomocné vojsko dostane pivo, chléb a masité jídlo, a neleží-li se v poli, koně i píci. Škoda se nehradí. Hrady, které nejsou zemské a manské, mají se zbořiti aneb rozdělití, jak se stranám zlíbí. Užitek ze zajatců dělí se podle počtu zbrojného lidu. Dřívější spolky mezi stranami zůstávají nedotčeny. Vzhledem ku změněným poměrům mění se články dřívější. Vyjímá se biskup bamberský a purkrabí norimberský.

Lünig, C. G. I, 1345, Kor. ar. č. 585, osa 903.

229.

1372.

Karel IV., král český Václav — město *Mohuč*.

Svobodný pobyt a obchod obyvatelů království českého. Jich ochrana.

Kor. ar. č. 585, rdt. (Protillist Karlov z 13./7. 1372, R. imp. K. 424, 5107.)

230.

1372.

Karel IV., král český Václav — arcibiskup *mohučský* a biskup *würzburgský*.

Vzájemná pomoc a rada.

Kor. ar. č. 585.

230a.

6. června 1373 ve Fürstenberku.

Karel IV. — *Albrecht*, vévoda meklenburský.

Albrecht zavazuje se pomáhati Karlovi a jeho spojencům při dobývání marky braniborské vši svou mocí. Vydatel *Albrecht*.

Gercken, 2, 597, Riedel II, 2, 535, R. imp. K. rs. 593, 571.

230b.

18. srpna 1373 před Fürstenwalde.

Karel IV. — falckrabě *Otto*.

Karel IV., za sebe a syna svého Václava, zavazuje se platiti falckraběmu *Ottovi* a jeho mužským manželským dědicům za odstoupení marky braniborské od 28. srpna do sv. Michala 1374 týdně třicet kop a odtud stále ročně 3000 kop grošů pražských, splatných v městě *Weiden* na sv. Michala. Rukojmími za plat jsou města *Praha*, *Kutná Hora*, *Domažlice* a *Tachov*. Důchod může za 30.000 kop býti vykoupen. Zemře-li *Otto* bez mužských dědiců, schází s důchodu. Každá jeho deera má však dostati 10.000 kop.

R. imp. K. 434, 5223.

231.

16. října 1373 v Praze.

Karel IV., král český Václav a markrabě moravský Jan — rakouský vévoda Albrecht III.

Karel zavazuje se, že přispěje vší svou mocí Albrechtovi a jeho synům proti útokům kohokoli, Václav proti útokům na Rakousy (ob der Ens und nyd wennig), Štýrsko, Korutany, Vindickou Marku, Krajinu a Tyroly, Jan nebo jeho synové proti útokům na Rakousy. Neuzavřou žádné přátelství a spolek proti němu. Smlouva tato není na újmu smlouvám dědičným, které s ním jsou uzavřeny.

Kurz, Oesterr. unter Albrecht III., I, 245, C. d. M. 10, 223, R. imp. 437, 5273.

232.

16. října 1373 v Praze.

Markrabě moravský Jan, jeho syn Jošt — vévoda rakouský Albrecht III.

Albrecht zavazuje sebe a své děti, že přispěje ku pomoci markraběti Janovi, Joštovi a jich dětem vší svou mocí proti útokům kohokoli. Neuzavře žádné přátelství a spolek proti nim a proti této smlouvě. Smlouva tato není na újmu smlouvám dědičným, které s nimi jsou uzavřeny.

C. d. M. 10, 222, ozam.

233.

28. dubna 1374 v Tangermünde.

Karel IV. — vévoda meklenburský Albrecht a král švédský Albrecht.

Vévoda meklenburský Albrecht vyznává za sebe, svého syna, švédského krále Albrechta, své a jeho dědice, že Karlovi, jeho synovi a dědicům při marce braniborské jako přítel příteli raditi a pomáhati má a chce, co nejvíce moci bude, a že do sv. Michala opatří i stejný list svého syna Albrechta s jeho visutými pečetmi.

Ozač. 324/145, Riedel II, 3, 30, Kor. arch. č. 589 (list vévody Albrechta), R. imp. K., 443, 5346, 5347 (list Karlov).

233a.

17. května 1374 v Prenclově.

Karel IV., král český Václav, Zikmund a Jan — vévodové pomoranští Vartislav a Bogislav

Uzavírá se věčný spolek.

Gercken, 2, 615, Riedel, II, 3, 31, R. imp. K. 444, 5353.

233b.

17. května 1374 v Prenclově.

Karel IV., král český Václav, Zikmund a Jan, jako markrabové braniborští, Filíp, biskup kamenský, Albrecht, vévoda meklenburský, Svantibor, Wartislav a Kazimír, vévodové štětínští a jiní páni.

Uzavírá se zemský mír na 3 léta. Nad mírem bdí přísazní, z nichž polovici a ubrmana jmenuje Karel IV. se svými syny. Soudí o loupežích, krádežích, vraždách a zhářství. Všechna města, fojti, rytíři a panoši, kteří ve spojených zemích hrady mají, jsou povinni mír odpřisáhnouti, jinak platí za nepřitele.

Riedel, I, 21, 457, R. imp. K. 443, 5352.

234.

20. května 1374 v Prenclově.

Král český Václav a jeho bratří Zikmund a Jan — vévoda meklenburský Jan a jeho syn.

Vévoda meklenburský Jan a jeho syn vyznávají za sebe, své bratry, dědice a nástupce, že Václava, jeho bratry Zikmunda a Jana a všechny jiné jejich dědice a nástupce chtějí zůstaviti při marce braniborské. Též ponechávají si zástavy, které Václav, jeho bratří, dědicové a nástupcové bez zkrácení sumy kdykoli vyplatiti mohou. Zástavy, které nemají v držbě, jsou volny. Václavovi, jeho bratrům, dědicům a nástupcům mají se vydati všechny listy, týkající se marky. Prohlašují se za neplatné a umrtvují. Vydatelé vévodové.

Ozač. 326/147, Riedel II, 3, 32, Kor. arch. č. 590, R. imp. K. rs. 596, 592.

235.

5. července 1374 v Tangermünde.

Karel IV., král český Václav, Zikmund a markrabě braniborský Jan jako markrabí braniborští — arcibiskup magdeburský Petr.

Arcibiskup Petr uzavírá s Karlem IV. a jeho syny „ein fruntliche, veste und stete verpuntnusse und einunge“ na čas svého života a arcibiskupství v Magdeburku. Má jim přispívati a pomáhati proti každému mimo proti papeži a svaté církvi v Římě, kdo by je v markrabství braniborském a lužickém napadal a poškozoval. Karel a jeho synové jsou povinni ku pomoci pouze v příčině zemí a hradů, které Petr nyní má a které v Sasku leží. Při válce Karla a jeho bratrů s osobami, které má Petr pod

svou pravomocí, není povinen ku pomáhání. Spolek tento není na újmu práv a poslušnosti, kterou jest Petr vůči Karlovi jako římskému císaři povinen. Vydatelé Karel, Václav, Zikmund a Jan.

Ozač. 129/150, Gercken, Cod. brand. 4, 529, Riedel II, 3, 47, Kor. arch. č. 596, R. imp. K. 445, 5363, osa 977.

235a.

5. července 1374 v Tangermünde.

Karel IV., král český Václav, Zikmund a Jan — magdeburský arcibiskup Petr.

Karel slibuje se svými syny, že nebude a nechce státi o země, města a hrady, které arcibiskup Petr má ve své držbě. Vydatel Karel.

Gercken, I, 80, Riedel, II, 3, 48, R. imp. K. 445, 5364.

236.

7. července 1374 v Tangermünde.

Karel IV., jeho synové, markrabí braniborští — Jindřich kníže anhaltský.

Kníže anhaltský za sebe, své dědice a nástupce, knížata anhaltská, se zavazuje, že Karlovi, králi českému Václavovi a všem jeho synům, králům českým a markrabím braniborským, bude sloužiti, raditi a pomáhati svými zeměmi, městy, zámky a lidmi proti každému, kdy toho potřeby bude.

Ozač. 330/151, Kor. arch. č. 596, R. imp. K. vs. 596, 593.

237.

4. října 1374 v Norimberku.

Falckrabové rýnští a vévodové bavorští Ruprecht st., Štěpán st., Otta braniborský, Štěpán ml., Friedrich a Jan, Ruprecht ml. a Ruprecht nejml. — Karel IV., jeho syn Václav a bratr Jan.

Jedna strana se svými dědici nemá se ucházeti o země strany druhé, aniž komu v tom pomáhati.

Reg. boica 9, 319 (listina Karlova), Lünig, Cod. Germ. I, 1387, Riedel, Cod. brand. II, 3, 52 (listina vévod bav.), ozač. 382/153, R. imp. K. 447, 5384, rdt, osa 978.

237a.

27. prosince 1374 v Chebu.

Karel IV. — purkrabí norimberský Friedrich.

Purkrabí norimberský Friedrich slibuje Karlovi IV. pomáhati vši svou mocí proti vévodovi bavorskému Štěpánovi a jeho synům Štěpánovi, Friedrichovi a Janovi, kdyby mu nedali za 100.000 zlatých ku výplatě města, hrady a léna, které dal z příčiny koupě Branibor bavorskému vévodovi Ottovi, zemře-li tento bez mužských dědiců. Vydatel Karel.

R. A. I, 68 pozn. I, R. imp. K. 452, 5449.

238.

15. dubna 1375 v Brně.

Karel IV., král český Václav a markrabě moravský Jan — vévoda rakouský Albrecht III.

Albrecht se zavazuje, že jakmile se srovná se svým bratrem Leopoldem, přiměje ho, aby vstoupil do spolku, který oba uzavřeli s Karlem, Václavem a Janem. Nebude-li tak chtíti učiniti a napadne-li a poškodí-li Karla, Václava a Jana, poskytne jim Albrecht proti němu pomoc zemí, lidmi, městy, hrady a zámky a vsí svou mocí. Vstoupí-li do spolku, má býti tento list neplatný a má se Albrechtovi vrátiti. — V protilistu se ku stejné pomoci toliko však v Rakousích proti bratru Albrechtovu zavazují Karel, Václav a Jan, bude-li Albrecht jím napaden. Bez jeho vědomí a vůle nemají s ním uzavřiti žádné přátelství, žádný spolek, ani přivoliti k nějakému manželství. Vstoupí-li Leopold ve spolek, jest tento list neplatný a má se vrátiti. Dědickým smlouvám není tento spolek na újmu.

Lichnowsky 6, 12, C. d. M. 10, 263, 264, R. imp. 454, 5472, ozam.

239.

2. května 1376 ve Weidenu.

Karel IV. a jeho synové Václav, Zikmund a Jan — Albrecht, vévoda meklenburský a jeho synové Jindřich a Magnus.

Vévodové zavazují se za sebe a své dědice, že budou pomáhati Karlovi a jeho synům proti všem těm, kdo by je rušili, poškozovali a napadali z té příčiny, že přispěli vévodům při nabývání království dánského. Stejně i Karel a jeho synové mají jim nápomocni býti, bude-li je někdo rušiti, poškozovati a napadati. Dřívější listy stran zůstávají nedotčeny.

Ozač. 334/155.

239a.

22. července 1377 před Dobrem.

Karel IV., jako markrabí braniborský, — *Filip*, biskup kamenský a vévoda štětínský *Varcislav ml.*

Uzavírá se zemský mír proti loupežníkům, zločincům a škůdcům. Vydatel Karel.

Riedel, Suppl. 44, R. imp. K. 484, 5792.

239b.

11. října 1377 v Tangermünde.

Karel IV., jako markrabí braniborský, — *Albrecht*, biskup halberstadtský, a jeho biskupství.

Zároveň škod z jedné země do druhé. Pomoc při řádných nárocích. Otevření braniborských měst a hradů.

Ludewig, Rel. 7, 480, Riedel, II, 3, 64, R. imp. K. 486, 5811 (list Karlov), Riedel, II, 3, 62 (list Albrechtův).

240.

8. února 1378 v Lucemburku.

Král český *Václav* — *Jan*, *Šimon* hrabata ze Spanhajmu a jiní páni lucemburští.

Páni lucemburští vyznávají, že po smrti *Václava* připadne Lucemburk na děti a dědice *Karla IV.* a *Václava*, kteří budou králi českými.

Ozač. 338/58.

241.

8. února 1378 v Lucemburku.

Král český *Václav* — města lucemburská.

Města vyznávají, že po smrti *Václava* připadne Lucemburk na děti a dědice *Karla IV.* a *Václava*, kteří budou králi českými.

Ozač. 339/189.

242.

5. dubna 1380 v Lávě.

Markrabě *Jošt* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Albrecht a *Jošt* potvrzují všechny hantfesty a listy, ať jsou to spolky nebo jiné listy, které *Albrecht* dal markraběti *Janovi*. I zavazují se za sebe a své syny, že je vzájemně sobě a svým synům dodrží.

C. d. M. II, 163, ozam. (list Albrechtův), C. d. M. II, 164, osa. (list Joštův).

243.

22. července 1380 v Paříži.

Král český *Václav IV* — král francouzský *Karel V.*

Karel slibuje za sebe, své děti, dědice a nástupce *Václavovi*, jeho dědicům a nástupcům, králům římským a českým, že povždy budou jich a každého z nich „legales et boni atque perfecti amici“, že budou cti a prospěchu jejich hleděti všemi možnými prostředky, škodu od nich odvraceti a proti jich nepřátelům vší svou mocí, radou, přispěním a jakýmkoli jiným prostředkem pomáhati. Obě strany nebudou se rušiti a obtěžovati v držbě svých zemí, aniž toho trpěti, ale pomáhati k uchování jejímu radou, přízní a přispěním. Vydatel Karel.

Lat. výp. priv. z. arch. č. fol. 237—238, vdt, osa 1026.

244.

10. března 1382 ve Westminsteru.

Václav IV., císař římský a král český — *Richard II.*, král anglický.

Král anglický uzavírá za sebe, své dědice a své nástupce, svá království, země a panství s králem římským a českým, jeho dědici a nástupci, královstvími, panstvími a knížetstvími ligu, konfederaci neboli smlouvu. Oba dva budou sobě pravými, zákonnými a dokonalými bratry a přáteli. Bude všemi možnými prostředky dbáti o jeho čest, stav, prospěch a užitek. Všechny škody, které by jej, jeho dědice a nástupce, jeho lidi, čest a statek postihnouti mohly, jak o nich vědomost míti bude, zabráni a odvrátí. Proti nepřátelům přispěje mu vší svou mocí, radou, ochranou a všemi neúčinnějšími prostředky. Všem nesázím, jemu a jeho dědicům činěným, se opře. Jeho nepřítel stane se jemu i všem dědicům a nástupcům nepřitelem. Nebude v zemích anglických přijímán, nebude míti žádné ochrany, ale bude zatčen a ztrestán jako vlastní veřejný nepřítel. Král anglický se postará, aby všichni jeho přátelé a spojenci byli i přáteli a spojenci krále českého. O provedení všeho bude pečovati, pokud to dopustí záležitosti jeho království a panství.

Lünig, C. G. I, 401.

245.

5. září 1382 v Budějovicích.

Král český *Václav*, markrabí braniborský *Zikmund*, vévoda zhořelecký *Jan* — biskup merseburský *Friedrich*, jako správce kostela magdeburského.

Strany spojují se s biskupem *Friedrichem*, „dieweil er lebt und erzbischoff zu Meydeburg wirdet und ist“, slibující mu býti nápomocny

svými zeměmi a lidmi v Lužici, Braniborech, Voigtlandě a co mají v Míšni, proti každému, kdo by země jeho a jeho kostela v Sasku napadl, mimo proti papeži a římské církvi. Proti osobě pod svou pravomocí nemusí však pomáhati. Spolek tento není na újmu práv a poslušnosti, kterou jest biskup povinen králi Václavovi, jako římskému císaři.

Gercken, Cod. b., 3, 531, Riedel, II, 3, 90, C. S. R. I. B. I, 31.

246.

11. března 1383 v Norimberku.

Království české se vším, co ke koruně české patří, marka braniborská, vévodství saské a lüneburské, jedna strana — arcibiskupové mohučský, trevírský, kolínský, lantkrabě hesenský a markrabí bádenští, druhá strana — vévodové rakouští, bavorští, vévoda lotrinský, biskupové štrassburský, aukšpurský, řezenský, hrabě wirtenberský, třetí strana — biskup bamberský, würz-burský, eystetský, markrabí míšenští a purkrabí norimberský, čtvrtá strana.

Zapovídá se „mort brant teglich und nechtiglich und unrecht widersagen“. Zemští škůdci jsou bez míru. Jeden druhému bude pomáhati, zejména budou-li napadeni a poškozováni. Stanoví se, jak se řeší spory jednotlivců a jich poddaných. Jednotníci mají pomáhati císaři ve všech německých zemích a v království českém proti každému, kdo by císaře na říši a království českém, hodnostech, svobodách, cti, soudu a právech této říše a království českého chtěl rušiti, je menšiti, jim odporovati a proti císaři se bouřiti.

R. A. I, 367. Neue Sammlung der Reichsabschiede, I, 88.

247.

24. srpna 1385 v Prešpurku.

Markrabě Jošt — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Jošt obnovuje „aynung, freuntschaft und verpundnisse“, předky obou stran uzavřené. Zavazuje se a slibuje přispěti Albrechtovi proti komukoli všemi svými dědičnými zeměmi a lidmi, vši svou mocí. Bude-li kdo v jeho zemích, kdo by Albrechta tisknouti, klamati a poškozovati chtěl mimo právo, bude Jošt Albrechta před ním chrániti. Vydatel Jošt.

Kurz, Österr. unter Albrecht III., 2, 252, C. d. M. II, 335, osa.

248.

18. října 1385 ve Znojmě.

Král *Václav IV.* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Výtržnosti mezi pány, rytíři a panoši a poddanými obojí strany, pak mezi měšťany pražskými a vídeňskými urovnávají se výrokem šesti komisařů, tří krále Václava a tří vévody Albrechta. Spory o obchodní cestě a skládání zboží ve Vídni zachovávají se rozhodnutí krále Václava a vévody Albrechta. V příčině ostatních žalob budou Albrecht a Václav voliti po dvou rozhodčích, jejichž výroku třeba se bez odporu podrobiti. Neshodnou-li se tito rozhodčí, mají písemně svůj výrok předložiti vrchnímu rozhodčímu, kterého oba dva panovníci jmenují. Komisaři navrhují za něho některého vévodu bavorského nebo purkrabí norimberského Friedricha. V příčině měšťanů pražských a vídeňských rozhodli komisaři, že Pražané na den sv. Kateřiny vyslati mají do Vídne své posly, aby své žaloby vídeňské městské radě přednesli. Nepopřené škody musí podle práva přisouzeny a bez prodlení nahrazeny býti. Část popřená má přátelsky býti srovnána. I Vídeňané mají na sv. Kateřinu do Prahy své posly vyslati, a zde s nimi má býti tak jednáno, jako s posly Pražanů ve Vídni. Volba rozhodčích je Václavovi a Albrechtovi svobodna. Mohou voliti dva ze svých dvorských radů nebo z radů protistrany. Žaloba proti biskupovi pasovskému a proti Kraftovi, dřívějšímu mýtníku v Linci, má u královského soudu zůstat v klidu, dokud rozhodčí svůj výrok neučiní. Až do té doby nedá král Václav pocítiti svou nevělu nebo nemilost biskupovi pasovskému Janovi nebo rytíři Zachariáši Hadererovi. Albrecht se postará, aby zajatí Pražané do první neděle v postě na rukojemství byli propuštěni. Neshodnou-li se rozhodčí, vyzve král Václav a vévoda Albrecht vrchního rozhodce, aby věc spornou do tří měsíců rozhodl. Zemře-li rozhodčí, nahradí ho strany jiným. Odškodněná, právem přisouzená, má se do sv. Ondřeje zapraviti. Rozhodčí zvolení a úmluva ratifikována Albrechtem dne 21. října r. 1385, Václavem dne 6. října 1385.

Kurz, Österr. unter Albrecht III., 2, 101—104, Pelzel, Kg. Wenzeslaus I., UB, 66, C. d. M. II, 337, 340.

249.

16. května 1387 v Semptu.

Markrabí moravští *Jošt* a *Prokop* — král uherský *Zikmund*.

Markrabové slibují, že připustí výplatu všech hradů, měst, zemí a vesnic, příslušejících ke koruně uherské, když je Zikmund bude chtíti vyplatiti. V komitátech, které markrabové drží, ustanoví soudcem svého člověka Uhra, který se čtyřmi soudci šlechtici téhož komitátu dle obyčeje království bude souditi, nikoli však věci vyhrazené kurii královské. Škody mezi obyvateli komitátů a obyvateli uherskými soudí čtyři rozhodčí, dva

s každé strany volení; urážky mají se překaziti, proti urážecům pomoc poskytnouti. Markrabí propouštějí statky, užitky a desátky církevní a výkon práva a církevních visitací. Propouštějí i držbu a statky šlechticů. I církevní i šlechtické statky zůstanou však pod jejich panstvím. Zikmund zavazuje se markrabí v pokojné držbě zachovati. Markrabí nebudou se v nové hrady, města, země a vesnice uvazovati. Dřívějším listinám ujednání toto není na újmu. Vydatel Zikmund.

C. d. M. II, 381, ozam.

250.

17. dubna 1388 v Praze.

Král český *Václav IV.*, markrabě moravský *Jošt* — král uherský *Zikmund*.

Strany uzavírají pevnou a trvalou ligu a nerozlučitelný spolek proti každému, kdo by do jejich zemí vpadnouti, je tisknouti neb nějak utlačovati chtěl. Pro případ války mimo hranice poskytně se tolik zbrojnošů a střelců, co nejvíce bude možno, pro případ vpádu nepřátelského pomůže se veškerou mocí. Bez vědomí a vůle druhého nemají býti do země přijímáni jeho šlechtici, páni, z Uher bánové, kteří by se tu usaditi chtěli. Dřívější úmluvy mezi stranami se nederogují.

Pelzel, K. Wenzesl., UB. I, 82, C. d. M. II, 415, osa 1070 (list Václavův), C. d. M. II, 418, ozam. (list Zikmundův).

251.

22. května 1388 v Semptu.

Král uherský *Zikmund* — markrabí moravští *Jošt* a *Prokop*.

Zikmund, chtěje království uherské přivésti do jeho starých hranic, přijímá od markrabat *Jošta* a *Prokopa* hrady, města, městyse a vesnice, které v Uhrách drželi, a připojuje tyto ku království uherskému, přiváděje je a jejich obyvatele ku všem právům, obyčejům a svobodám, které měli za předchozích králů uherských. Se svolením *Václava*, krále římského a českého, a *Jana*, vévody zhořeleckého a markraběte lužického, dává proti tomu markrabím moravským na pět let do zástavy marku bramborskou za 565.263 zlatých se všemi právy, berněmi, platy a užitky. Do pěti let lze marku vyplatiti. Po pěti letech připadá ve vlastnictví markrabí, a *Zikmund* povinen jest provésti její infeudaci a investici. Hrady, vesnice a městyse, zastavené pro daň, jež se má vybírat, mohou za pomoci markrabí býti vyplaceny. Bude-li výplata přesahovati obnos, který z daně se sejde, má se rozdíl připočísti k dlužné jistině. Poněvadž je marka rozvířena nájezdy nepřátel a mocných pánů, má se škoda a výlohy, které postihnou markrabí při pokušení násilností, k hlavní sumě dluhu připočísti.

Riedel, II, 3, 97, C. d. M. II, 420, ozam.

252.

27. září 1388 v Prenclově.

Markrabě moravský *Jošt* — vévodové pomořanští *Svantibor* a *Bohuslav*.

Uzavírá se mír na dvě léta. Markrabě nebude vévodům, jich zemím a lidem nějak škoditi a na ně útočiti. Škoda, na nich spáchaná, má se oznámiti v Neustadtu a do čtyř neděl nahrazena býti v Prenclově. Šlechtic osvobozuje se z nařčení sám druhý, měšťan sám pátý, sedlák sám sedmý. Nemůže-li se tu odpor udolati, pošle se pomoc, které má se dáti chlévo, pivo a masité jídlo.

Riedel, II, 3, 107, C. d. M. II, 434.

253.

18. června 1389 v Olomouci.
11. v Enži.

Markrabě moravský *Jošt* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Obě strany se sobě vzájemně zavazují ku pomoci proti komukoli. Smlouvy, které by proti tomuto spolku s někým uzavřely, jsou neplatny.

C. d. M. II, 466, ozam. (list Albrechtův II.16), Kurz, Österr. unter Albrecht III., 2, 264 (list Joštův).

254.

2. června 1390 v Prešpurku.

Markrabě moravský *Jošt*, král uherský *Zikmund* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Strany uzavírají mezi sebou ligu. Mají si pomáhati ve věcech, týkajících se jich a jejich zemí, cti, prospěchu a užitku, proti všem útočníkům, kteří by je rušiti, obtěžovati, jejich země tisknouti a nepřátelsky napadati chtěli, lidem zbrojným a všemi jinými prostředky. Nikdo nebude se táhnouti na země a lidi druhého, je samy přicházející bez svolení jeho přijímati a chrániti, nýbrž pošle je jich rádnému držiteli. Nikdo nebude přijímati nepřátele a psance druhého, nýbrž vyhostí je. Všichni tři přijímají veškeré své lidi, zvláště kupce, do jich zemí přicházející, ve svou ochranu a zachovají je při všech jejich právech, privilegiích, svobodách, milostech, povoleních a obyčejích. Proti *Václavovi*, králi římskému a českému liga tato nesměruje a neruší úmluvy předchůdců. Vydatelé všichni smluvci.

Kurz, Albrecht III., 2, 276, C. d. M. II, 520, osa.

255.

16. září 1391 ve Vídni.

Římský císař a král český *Václav IV.* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Obnovují se úmluvy, s Karlem a Václavem uzavřené.

Lünig, Cod. Germ. I, 1403, něm. opisy priv. č. z. arch. fol. 188, osa 1086.

256.

27. října 1391 v Betlernu.

Král český *Václav IV.* — markrabě míšeňský *Vilém I.*

Král Václav a markrabí Vilém uzavírají mezi sebou, svými zeměmi, lidmi a spojenci příměří do 4. června 1392. Král Václav klade mu osm rukojmí. Poruší-li se mír jeho lidmi, pošle je na příhodný soudní rok, a mají škodu do 14 dnů nahraditi, přiznají-li porušení míru, nebo přísahou se očistí, odeprou-li je. Nestane-li se tak, musí rukojmí vjeti do Drážďan. Rukojmí na sebe závazek ten berou.

C. S. R. I., B., I, 302.

257.

13. ledna 1392 v Prešpurku.

Markrabě moravský *Jošt*, král uherský *Zikmund* — rakouský vévoda *Albrecht III.*

Strany slíbují si pomoc proti každému mimo proti římskému a českému králi Václavovi, s kterým dědické smlouvy a spolky mají. Smlouvy tyto mají nadále platiti. Napadne-li koho z nich někdo bez práva, nebo jej rušíti bude, mají jej všichni nebo jeden, jak vhodno bude, přátelsky měti k tomu, aby od toho upustil, právo hledal a bral a s tím se spokojil. Neuposlechne-li, má se napadenému poskytnouti pomoc, jak o ni požádá. Nikdo nemá bez vědomí a rady druhých značnější válku začíti, kde by pomoci jich potřeboval. Ve válce, s jich radou začaté, mají všichni pomáhati, a nikdo bez vědomí a vůle druhých mír uzavřítí. Bude-li jeden z jejich poddaných míti nárok jaký proti poddanému druhého, má věc smírem býti vyřízena. Každá ze stran má dáti svému poddanému, žalobci, dotyčně žalovanému, své dva rady nebo zemské pány, kterým náleží věc rozhodnouti, a žalobce a žalovaný mají se výroku jich podrobiti. Kdyby někdo z poddaných jednoho chtěl bez práva uškoditi poddaným druhého, má jej jeho pán k tomu míti, aby od toho ustal, právo vzal a s tím se spokojil, a bude-li odpírati, má jej k tomu a k odškodnění, nutiti. Cesty ve všech zemích mají se chrániti, aby kupci a kdokoli svou práci a obchod v míru a bez překážky mohli konati, jak jest v každé zemi obvyklo.

Kurz, Österr. unter Albrecht III., 2, 284, C. d. M. 12, 53, ozam.

258.

14. ledna 1392 v Prešpurku.

Markrabě moravský *Jošt* — vévoda rakouský *Albrecht III.*

Obě strany se sobě zavazují ku vzájemné pomoci proti komukoli.

Kurz, Österr. unter Albrecht III., 2, 288, C. d. M. 12, 56, osa (list Joštův), C. d. M. 12, 56, ozam. (list Albrechtův).

259.

18. prosince 1393 ve Znojmě.

Král uherský *Zikmund*, vévoda rakouský *Albrecht III.*, markrabě moravský *Jošt*, markrabě míšeňský *Vilém.*

Strany se sobě zavazují ku vzájemné pomoci proti komukoli mimo proti sv. římské říši. Napadne-li někdo jednoho z nich neb poškodí, mají jej druzí přiměti, aby od toho upustil a práva hleděl. Neučiní-li tak, mají druzí napadenému přispěti. Podnikne-li někdo značnou válku nebo pomůže-li někomu ve válce, která jeho vlastní svobody a práv se netýká, a není-li sám také napaden, nejsou druzí povinni mu přispěti, leda ze své vůle. Přijde-li někdo do války z vůle druhého, ostatní mu mají přispěti. Nikdo nesmí však mír uzavřítí bez vědomí a vůle druhých.

Pelzel, Wenzesl. I., UB., 126, Riedel, II, 3, 116, C. d. M. 12, 168, C. S. R. I., B., I, 383, ozam.

260.

17. prosince 1394 ve Vitorazi.

Markrabě moravský *Jošt*, čeští páni — vévodové rakouští *Albrecht III.*, *Vilém*, *Leopold IV.* a *Albrecht ml.*

Slíbují se na sedm let pomoc proti každému, kdo by ze zemí koruny české nějaký útok na Rakousy učinil. Vydatel *Jošt* a zemští páni čeští.

Pelzel, Wenzesl., UB., 140, C. d. M., 12, 214, osa.

261.

1. dubna 1395 v Praze.

Markrabě moravský *Jošt* — arcibiskup magdeburský *Albrecht.*

Spory mezi oběma má rozhodnouti jako rozhodčí markrabě míšeňský *Vilém.*

Riedel II, 3, 120, C. d. M. 12, 233.

262.

2. dubna 1395 v Praze.

Rýnský falckrabí *Štěpán*, markrabí moravský *Jošt*, vévoda zhořelický *Jan* a markrabí míšeňský *Vilém*.

Strany se sobě zavazují, vsudy své cti, prospěchu a užitku dbáti, vši svou mocí si pomáhati proti cizímu útoku. Pomocný lid živí ten, kdo jej povolá, jemu připadá také dobytá země. Jiný užitek dělí se dle počtu mužstva. Škodu hradí si ten, kdo pomoc poskytuje. Spolek uzavírá se na doživotí. S vůlí ostatních mohou k němu i jiní přistoupiti. S jinými lze spolky uzavřítí, vyjme-li se tento spolek. Z tohoto spolku vyňata jest pouze svatá římská říše. Vydatelé všichni smluvci.

Riedel, II, 3, 121, C. d. M. 12, 233, ozam.

263.

25. června 1395 v Praze.

Král český *Václav IV.* — král polský *Vladislav II.*

Uzavírá se konfederace a liga. Budou se vzájemně podporovati proti všem králům, knížatům, a pánům, kteří by útok učinili na ně, jejich království a poddané a je rušili. Vyjímají se kurfiršti, biskup vratislavský, město Vratislav a vévodové polští a slezští. *Václav* pošle do měsíce na svůj náklad 600 kopí a tolikéž lučičníků. Od hranic dá jim *Vladislav* stravu, koním píci. Mimo hranice budou válčiti na svůj náklad a škodu. Bude-li smlouvami drancování zapovězeno, dá jim *Vladislav* i tu stravu a bude hraditi škodu. Kořist patří tomu, kdo jí získá. Ze zajatců rebelové odevzdají se králi ku potrestání, jiní budou šacováni a podle počtu zbrojného lidu rozděleni. Země dobytá v Polsku náleží polskému králi, v zemích českých českému. Povolí se průchod vojska cizího na pomoc. Ne přátelům neposkytne se pomoc a ochrana. Poddaných a hranic druhého nebude si nikdo přisvojovati. Při rozmlúce poddaných pošlou své rady na hranici, aby ji rozsoudili. Proti odbojným poddaným vzájemně si pomoc skytnou. Vydatel *Václav*.

Dogiel, I., 6.

264.

28. srpna 1395 v Paříži.

Král český *Václav IV.* — král francouzský *Karel VI.*

Plnomocníci obou stran obnovují v Heidelbergu 19./10. 1390 „con-federationes, ligas et amicitias“, uzavřené mezi *Václavem* a zemřelým králem francouzským *Karlem*. Nebudou se rušiti a obtěžovati v držbě svých zemí, uzavazovati se v ně, aniž toho trpěti, ale pomáhati si proti komukoli „ope, consilio et auxilio“. Král *Karel* toto ujednání ratifikuje, schvaluje a ztvrzuje.

Lat. výp. priv. z. arch. č. fol. 238—239, vdt., osa.

265.

1. května 1396 v Praze.

Moravský markrabě *Jošt* — arcibiskup magdeburský *Albrecht*.

Strany smiřují své spory. *Ratenov* má býti vydán, *Lippold* z *Bredova* ze zajetí propuštěn a spor o *Plau* markrabětem míšenským *Vilémem* smířen. Vydatel *Jošt*.

Riedel, II, 3, 131, C. d. M. 12, 291.

266.

9. srpna 1396 v Praze.

Král český *Václav IV.* — markrabě míšeňský *Vilém*.

Vilém slibuje *Václavovi*, že zachovávati bude „alle briue, bundnuss und ainunge“, které byl jeho otci a jemu dal, naproti čemuž i *Václav* se zase zavazuje držeti i listy markrabovy. Dále se mezi sebou smluvili, že nikdo ze zemí druhého nemá býti poškozován. Stane-li se tak, má to býti markrabovi oznámeno, a týž má svými úředníky, městskými a zemskými k tomu hleděti, aby škoda byla nahrazena anebo aby se k statku neb tělu sáhlo. Dopustí-li se někdo v obojích zemích loupeže, vraždy, zhárství a krádeže, jak to bude oznámeno jedné ze stran, a škoda nebude nahrazena, mají jejich lidé v obou zemích sáhnouti k tělu a statku pachatele. Obě strany přimějí své úředníky a města, aby se spolu smluvili a slíbili, že budou takovéto loupeže kaziti a jim brániti a sobě vzájemně pomáhati. Ustanoví-li jedna ze stran nové úředníky, mají napřed přislíbiti, že všechny předepsané články a věci stále a pevně budou zachovávati a prováděti. Všechny listy, dané mezi *Karlem* a markrabím, zůstanou ve své platnosti.

Lünig, C. G. I, 1407, něm. výpisy priv. z. arch. č. fol. 176, vdt., osa 1107 (list Vilémův), C. S. R. I., B. 2, 26 oda (list Václavův).

267.

17. září 1396 v Seefeldu.

Moravský markrabě *Jošt* — vévodové rakouští *Vilém* a *Albrecht II.*

Slibuje se na pět let vzájemná pomoc proti každému mimo proti svatě římské říši. Kdo někoho z nich napadne, utiskne a poškodí mimo právo, má býti ostatními vyzván, aby od toho upustil a právo hledal a vzal. Neučiní-li tak, má se napadenému pomoc poskytnouti. Podnikne-li někdo značnou válku nebo pomůže-li druhému ve válce, která jeho práv a svobod se netýče, a není-li od svého nepřítel napaden, nemusí se mu pomáhati, leda z dobré vůle. Přejde-li jeden do války z příčiny druhého, má mu tento pomoc poskytnouti, a nikdo nemá se smiřovati bez vědomí a vůle druhého.

Obě strany vyjímají své spolky s králem uherským Zikmundem. Vydatelé všichni smluvci. Vydávají si dva stejné listy.

Kurz, Albrecht IV., I, 174; Lichnowsky V., XI., 2, C. d. M. 12, 316, ozam.

268.

18. prosince 1396 ve Znojmě.

Markrabě moravský *Jošt*.

Jošt doznává ujednání, které se stalo mezi jeho rady a rady rakouských vévod Viléma a Albrechta o příměří až do 11. března 1397. Vzájemné škody mají na položeném roku býti urovnány. Bude-li kdo ze země druhého v tomto čase poškozen, musí škůdce přiměn býti ku náhradě.

C. d. M. 12, 328, osa.

269.

27. prosince 1396 ve Vídni.

Král český *Václav IV.* — vévodové rakouští *Vilém* a *Albrecht IV.*

Vévodové rakouští za sebe a všechny své spojence a své služebníky prohlašují, že uzavřeli s králem římským a českým Václavem, všemi jeho spojenci a služebníky „ainen steten, gantzen und kristenleichen frid“ až do nejbližšího sv. Jiří, tento den a noc po něm.

Ozač. 365/179.

270.

27. prosince 1396 v Praze.

Král český *Václav IV.* — markrabě míšeňský *Vilém I.*

Strany spojují se ku prospěchu a ochraně svých zemí a lidí. Václav slibuje mu pomoc a radu proti každému, kdo by jeho země a lidi napadnul, poškodil neb bezpráví jim učinil. Vydatel Václav.

C. S. R. I., B. 2, 42, oda 4977.

271.

11. října 1397 v Norimberku.

Král český *Václav IV.* — markrabí míšeňští *Friedrich IV., Vilém II.* a *Jiří*.

Král Václav dá markrabím město Louny a Most zástavou v 10.000 hřivnách s ročním užitkem 1000 kop ihned a zámek nad Mostem do Vánoc, a nebude-li to možno, ve lhůtě, kterou biskup bavorský Lamprecht a markrabě Vilém I. určí. Dále jim zaplatí 1300 kop pr. gr. Města a zámek jsou králi otevřeny proti každému. Vydatelé markrabí.

C. S. R. I., B. 2, 77, osa 1119 (list markrabí), oda 5022 (list Václavův).

272.

20. června 1399 v Drážďanech.

Markrabě moravský *Prokop* — markrabě míšeňský *Vilém I.*

Prokop prohlašuje, že se svými zeměmi a lidmi nic nechce podnikati proti Vilémovi, jeho zemím a lidem, ale chce mu raditi a pomáhati proti každému, kdo by ho v jeho zemích nějak rušil, poškozoval aneb tak činiti chtěl. Ze spolku vyjímá Jošta, markrabí braniborského a moravského. Proti Vilémovi nebude nikomu pomáhati.

C. S. R. I., B. 2, 161, C. d. M., 12, 476, oda 5086.

273.

18. ledna 1400 v Jihlavě.

Král uherský *Zikmund*, markrabě moravský *Jošt*, biskup litomyšlský *Jan* a čeští páni.

Poněvadž markrabětem Prokopem nedrží se listy na řád zemský, na které král, i všechna obec přísahala, uzavírá se spolek, aby jeden druhému pomocen byl a radil i životem, i zbožím, i vší mocí až do těch hrdel proti markrabí Prokopovi. Kdo tak neučiní, má cti, víry, i zboží býti odsuzen a má mezi všemi zemany zavržen býti.

C. d. M. 13, 5, Arch. č. I., 65.

274.

20. června 1401 v Amberku.

Král český *Václav IV.* — král římský *Ruprecht*.

Ruprecht s Falci a vévodstvím bavorským uzavírá s Václavem a se všemi, kdo jsou jeho nepřáteli v Čechách, křesťanský mír od nejbližšího sv. Jana ráno do čtrnácte dní na to. Osmý den po sv. Janě pošle každá strana své rady do Mnichova.

Pelzel, Wenz., 2, 75.

275.

14. dubna 1403 v Olomouci.

Markrabě *Jošt* a král *Zikmund* — vévodové rakouští *Vilém* a *Albrecht IV.*

Po čas příměří nemá Jošt, jeho přátelé, spojenci, služebníci a poddaní nic nedobrého, žádnou škodu a útok činiti na protistraně a jejich lidech. V míru jsou i purkrabové se svými tvrzemi, hrady krále Václava a všechna česká města. V čase příměří nesmí se činiti útok na ně, ani útok z nich.

C. d. M. 13, 264, Fejer, 14, 223, osa 1135.

276.

3. listopadu 1404 v Budějovicích.

Král český *Václav IV.*, markrabové *Jošt* a *Prokop* — vévoda rakouský *Vilém*.

Uzavírá se příměří až do příštího sv. Jana Křtitele. Pro srážky obou zemí má býti 14 dní po sv. Jiří rok v Budějovicích. Příměří vyhlásí se v Čechách a na Moravě. Zajatci mají své roky na konec příměří. Výkupné za ně se až do té doby také neplatí. Držení tohoto ujednání i mocí se vynutí. Vévoda Vilém pomůže vši svou mocí, bude-li kdo Václava a markrabí na jich zemích a obyvatelích bezprávně rušiti a stěžovati. Stejně i Václav a markrabové pomohou vévodovi Vilémovi. Vydatelé Václav a markrabové.

Pelzel, Kg. Wenzesl., 104, C. d. M. 13, 355, ozač. 376/186.

277.

3. listopadu 1404 v Budějovicích.

Císař a král český *Václav IV.*, markrabě *Jošt* a *Prokop* — vévodové rakouští *Vilém*, *Leopold IV.*, *Arnošt*, *Friedrich IV.* a *Albrecht IV.*

Obnovuje se dědičné sbratření, uzavřené s Karlem IV.

Lünig, R. A. p. sp. cont. I, Forts. 1, 68, Pelzel, Lebensg. Kgs. Wenz., II., Urk. CXCI., Codex Moraviae 13, 352 (listina Václavova), Lünig, Cod. Germ. 1, 1415, Codex Mor. 13, 353, něm. op. priv. z. arch. č. fol. 188, osá 1141 (listina vév. rak. Viléma a jeho bratrů).

278.

26. dubna 1405 v Budíně.

Markrabě moravský *Jošt* — král uherský *Zikmund*.

Strany uzavírají mezi sebou spolek, chtějíce si pomáhati, raditi a sobě přispívati proti každému, kdo by je na jejich zemích, jejich moci, právech, těle a statku rušiti, stěžovati, tisknouti a napadati chtěl, obzvláště proti vévodovi rakouskému Vilémovi a všem jeho spojencům do hrdel svých, proti všem společným nepřátelům. Každý má hleděti cti, užítku a prospěchu druhého a vši škodu od něho odvracet. Zikmund vyjímá ze spolku vévody rakouské Leopolda a Friedricha, arcibiskupa solnohradského Eberharda a římského císaře a českého krále Václava.

C. d. M. 13, 402, ozam.

279.

17. prosince 1406 v Seefeldu.

Markrabě *Jošt* — vévoda rakouský *Leopold IV.*

Obě strany uzavírají mezi sebou přátelský spolek, frýd a rád svých zemí a lidí. Země jejich mají vůči sobě státi v pokoji a míru, všichni preláti, duchovenstvo, páni, rytíři a panoši, měšťané, kupci, poutníci, duchovní i světští a kdokoli, chudý neb bohatý, se vším svým majetkem, tělem a statkem, jisti býti, přecházeti a jednati, Nemá se dovoliti loupež a útok z jedné země do druhé. Kdo proti druhému co činiti bude, nemá býti přechováván a chráněn. Při těžkém odboji z takových příčin má jeden druhému poslati na své útraty na pomoc 50 kopí a tolikéž střelců, když mu jí bude potřebí, jen však v případech do 4 let. Pro peněžní a dědičné nároky Joštových prelátů, duchovenstva, pánů, rytířů a panošů, měšťanů, venkovanů a židů proti rak. vévodovi nebo jeho lidem má na 13. února 1407 položen býti rok v městě Lávě. Sem s obou stran mají přijíti páni a radové a mají souditi „mit der minne“ s vědomím a vůlí obou stran anebo „mit dem rechten“, kde totéž ku právu náleží dle svého zemského práva. Co se takto nalezne, s tím se strany musí spokojiti. Z ujednání vyjímá se Václav a Zikmund. Vydatel Jošt.

C. d. M. 13, 489, osa.

280.

28. září 1407 ve Vídni.

Vévoda rakouský *Leopold IV.* a rakouští páni — markrabě moravský *Jošt*.

Leopold a více rak. pánů zavazují se rukou společnou zaplatiti Joštovi za město Lávu a válečné zajatce třiadvacet tisíc dukátů, polovici o Hromnice a polovici o sv. Jiří. Jinak ležení. Bude-li ležení trvati měsíc, může se Jošt uvázati v statky dlužníků. Zajatci mají slíbiti, že se zase dostaví do Brna, nebude-li některý termín zaplacen. Co zajatci sami na výkupném dají, má se z hlavní sumy odpočísti.

Kurz, Albrecht II., 1, 275, C. d. M. 13, 522.

281.

9. října 1407 ve Znojmě.

Markrabě moravský *Jošt* — vévoda rakouský *Leopold IV.*

Uzavírá se mír a jednota mezi oběma. Morava a Rakousy mají vedle sebe státi a zůstati v míru. Kdokoli může z jedné země do druhé přecházeti a obchodovati se svými svršky a kupectvím a jist býti svým tělem a statkem. Smlouva Seefeldská ze dne 17. prosince 1406 zůstává v platnosti. Kdo by

proti smlouvě jednal, má býti přidržen, aby od toho upustil a skytl odškodněnou. Kdo neposlechne, má býti trestán. Ku zdolání těžkého odboje z té příčiny pošlou si strany vzájemně 50 kopí a tolikéž střelců. O nárocích a peněžních a dědických pohledávkách prelátů, duchovenstva, pánů, rytířů a panošů, měšťanů, venkovanů a židů oproti Leopoldovi a jeho lidem ujednáno, že mají o nich souditi obojí radové v Recí na nejbližší sv. Kateřinu, kolikrát toho bude potřeba.

Kurz, Albrecht II., I., 279, C. d. M. 13, 532.

282.

16. října 1408 ve Zhořelci.

Král *Václav — Otto* z Bitlice, hejtman budišinský a města Budišín, Zhořelec, Žitava, Lubin, Kamenec a Lubij.

Města zavazují se dodržeti příměří, uzavřené *Václavem* a markrabaty míšenskými do 6. ledna 1409. Bude-li „gutliche und frundliche steen“ nějakým útokem porušeno, mají se škody nahraditi, jinak ležení v Lípě nebo Bílině nebo Goře a právo stavné na města.

Ozač. 403/209.

283.

30. září 1409 v Budíně.

Král uherský *Zikmund*.

Zikmund potvrzuje dědické sbratření ze dne 26. března 1366, uzavřené mezi *Karlem IV.*, králem *Václavem*, markrabětem *Joštem* a vévodou rakouskými *Albrechtem* a *Leopoldem*. Nařizuje všem svým prelátům, zemským pánům, rytířům, panošům, měštům a hradům ve svých zemích mimo Uhry, aby slíbili a přísahali, že sbratření to budou zachovávatí a prováděti. Spadnou-li na něho země *Václavovy* a *Joštovy*, nařídí to i lidem v těchto zemích. Totéž náleží činiti i vévodům rakouským.

C. d. M. 14, 96, osa.

284.

31. října 1411 v Praze.

Císař římský a král český *Václav IV.* — markrabí saští *Friedrich IV.*, *Vilém II.* a *Friedrich ml.*

Uzavírá se příměří od 11. listopadu 1411 do 22. května 1412. Započítávají se všechny útoky na many a obyvatele. Náprava budiž provedena do 14 dnů po upomenutí, na usedlých osobách případnou vzájemnou pomocí, na lupičích pomocí měst a úředníků. Lupiči a škůdci nemají nikde býti přechováváni, ale potrestáni, kde se dopadnou, jak právo jest na škůdce (schedlicher lewte recht). Přechovavač trestán budiž jako vinník. Cesty

vodní a zemské buďtež volny, jak od starodávna. Kdo žito kupuje, obdrží zdarma zvláštní odznak. Kdo bez odznaku žito ven veze, tomu žito propadne. Vydavatel král *Václav*.

Lünig, Cod. Germ. I., 1421, C. S. R. I., B. III., 204, osa 1186, něm. opisy priv. z. arch. č. fol. 177.

285.

18. prosince 1411 v Praze.

Purkrabí norimberský *Friedrich*.

Purkrabí *Friedrich*, obdržev od *Zikmunda* správu Branibor a zástavu jich ve sto tisících uherských zlatých, prohlašuje, že po bezdětné smrti *Zikmundově* bude se držeti a poslušen bude krále *Václava*, jeho dědiců a nástupců, králů českých a koruny české jako řádných a přirozených dědičných pánů Branibor a vydá je po výplatě uvedené sumy stotisíc zlatých. Po čas své držby nedovolí obyvatelům a usedlíkům braniborským, aby napadali, poškozovali a rušili nějak krále *Václava*, jeho království a českou korunu, jejich knížetství, země, lidi a statky, a pomůže jim markou braniborskou, bude-li je kdo chtíti napadnouti a poškoditi.

Mon. Zoll. 7, 35., Riedel, II., 3, 190.

286.

15. března 1412 v Praze.

Král český *Václav IV.*

Král *Václav* přislubuje zachovávatí jednotu, vyjednanou mezi *Albrechtem* z Kolovrat, purkrabím v Lokti, za Loket, *Janem* z Hertenbergu a *Hansem Forstem*, správcem v Chebu, za hrad Herttenberg a *Nýdek* a *Cheb* „frides und gemaches wegen“ s falckrabími *Janem* a *Ludvíkem III.*, lantkrabími a markrabími *Friedrichem IV.*, *Vilémem II.* a *Friedrichem ml.*, purkrabím norimberským *Janem III.*, hrabaty ze *Schwarzburgu* a j. pány. I nařizuje úředníkům a poddaným v těchto zemích, aby jednotu tuto drželi a přísahou zaslíbili.

C. S. R. I. B. 3, 217.

287.

16. března 1412 v Praze.

Král český *Václav IV.* — město *Amberg*, *Nahburg* a jiná města *Horní Falce*.

Král *Václav* přijímá města *Amberg*, *Nahburg* a jiná města *Horní Falce* do míru, uzavřeného mezi ním, jeho královstvím a korunou českou a všemi jeho zeměmi a lidmi a vévodou bavorským *Arnoštem*, všemi jeho zeměmi a lidmi. Vydatel *Václav*.

Začo, mra. Ober-Pfalz 133 fol. 43.

13. dubna 1412.

Král český *Václav IV.*, za Loket, zámek Hertenberg a Nýdek a Cheb, — vévodové bavorští *Ludvík* a *Jan*, markrabí míšeňští *Friedrich* a *Vilém* a lantkrabí *Friedrich* ml., hrabata ze *Schwarzburgu* a jiní páni, za výslovně uvedená místa.

Z příčiny těžkých škod, loupeží, krádeží, zhářství a zločinů, dějících se v jmenovaných zemích, uzavírají, přísahají a pečeti strany „eine ganze einung“, chtějíce si vzájemně pomáhati a raditi. Všichni obyvatelé těchto zemí mají svému úředníku přísahati, že budou jednotu zachovávat a přísežné rady jednoty poslušni. Nikdo v těchto zemích nemá nikoho poškozovati a na něho sáhati bez svolení přísežné rady. Žádný vrah, zhář, zloděj a lupič nemá míti průvod a mír, leda že by rada pro jeho ospravedlnění to nalezla. Přečovavač stává se škůdcem. Kdo se o něm doví, má ho hlásiti pod svou přísahou. Před přísežnou radou soudí se spory. Neusedlý a člověk bez pána nemá býti v zemích trpěn. Přísežná rada má každých osm neděl do Chebu se sjeti. Určuje se pomoc pro přísežnou radu u každé strany počtem koní. Na přísežné radě má jich seděti jedenáct, dva z Loketska a tři z Chebu, se strany krále *Václava*, dva od vévody *Ludvíka* a *Jana*, tři od markrabí a lantkrabí durinských a jeden od *Schwarzburgů*. Tato jednota má trvati tři léta a odtud nadále, nevypoví-li ji někdo na čtvrt léta napřed před radou přísežnou v Chebu. Kdo na místě jiného nastoupí, má přísahu složiti o jednotě přísežné radě a také jí vázán býti.

C. C. j. m. 2, 1142, C. S. R. I., B. 3, 221.

16. června 1413.

Římský císař a král český *Václav IV.* — markrabí saští *Friedrich IV.*, *Vilém II.* a *Friedrich* ml.

Prátelské ujednání (fruntliches und gutliches steen) na dobu do 29. září 1413.

Stejně znění jako listina z 31. října 1411. Vydatel markrabové saští.

Pelzel, Lebensg. des Kgs. Wenceslaus, II. Urk. 154, Cod. Sax. r. I., B. III., 260, ozač. 414/218.

14. června 1416 v Chebu.

Král český *Václav* — král římský *Zikmund*.

Zmocněnci obou stran, arcibiskup mohučský *Jan* a purkrabí norimberský *Friedrich* umlouvají mezi stranami mír. *Zikmund* má cti svého

bratra a jich obou dobra hleděti a dbáti v přítomném koncilu kostnickém a se cti přijmuti jeho poselstvo do Kostnice. Oba dva králové mají na sebe psáti si titul „dem allerdurchtigisten fursten hern etc.“ *Václav* může se po celý svůj život psáti „romischer Kunig“, a *Zikmund* má povoliti kurfirstům a jiným, aby naň tak psali. Vikář v německých zemích může se dosaditi jen se svolením *Václava*. *Zikmund* nebude od *Václava* po čas jeho života žádati říšské reliquie a jiné klenoty. Nebude ho na jeho království a koruně české, všech jeho knížetstvích a zemích a lidech rušiti a na ně sáhati, nýbrž jej při nich chrániti, hájiti a zachovávat jako svého milého bratra. Nebude nikomu pomáhati, kdo by chtěl se proti *Václavovi* postaviti. Oba budou si nápomocni proti tomu, kdo by chtěl je uraziti a pohaniti. Zastavené země a zámky království a koruny české a odcizené může *Zikmund* vyplatiti aneb jinak na sebe dostati, a kdyby zemřel, mají na *Václava* a korunu českou spadnouti. *Václav* má *Zikmundovi* dáti listy na země, které říší a jemu připadly, jakož i říšské rejstříky. Kdo by *Václava*, jeho země a lidi pro dluhy napadl, toho má *Zikmund* obeslati, listy a svědomí vyslechnouti, a dluhy, kam patří, odkázati, aby obyvatelé koruny české se svým kupectvem bezpečně cestovati mohli. *Václav* povoluje *Zikmundovi*, aby *Lucemburk* na sebe dostal neb vyplatil, tam nad obyvateli právo konal a bydlet. I *Václav* sám tam však může bydlet. *Václav* má *Zikmundovi* vydati listy a rejstříky o *Braniborech*, také ty, jež „einung adir puntnusse“ se dotýkají. Nemá své království a korunu českou a země, které nyní má, po své smrti *Zikmundovi* odciziti, ale jemu a jeho dědicům nechat, bude-li sám bez dědiců, což i *Zikmund* vůči *Václavovi* učiní. Kdyby povstaly v jejich království nějaké bludy a nevěry, oba dva dle obyčeje všekřesťanských císařů a králů proti tomu se postaví se vsí svou mocí a silou a nikomu nedovolí proti křesťanské víře jednati, k čemuž si vzájemně budou pomáhati a raditi. *Václav* zejména má v království českém a svých zemích nechat arcibiskupa, biskupy, preláty, duchovenstvo a duchovní lidi při jejich statcích a svobodách a nedovoliti, aby zločinně a zlovlně byli zapuzováni, a má také zemské pány, úředníky, města a obce při zemském právu nechat a zachovati, k čemuž mu *Zikmund* bude pomáhati a raditi.

Mon. Zoll. 7, 402.

20. srpna 1417.

Římský císař a český král *Václav IV.* — markrabí saští *Friedrich IV.*, *Vilém II.* a *Friedrich* ml.

Prátelské ujednání (fruntliches und gutliches steen) na dobu do 23. dubna 1418. Stejně znění jako listina z 31. října 1411. Vydatel král *Václav*.

Cod. Sax. reg. I, B. III, 386, oda. č. 5718.

292.

21. srpna 1422 v Norimberku.

Král český *Zikmund* a *koruna česká* a *Konrád*, arcibiskup moravský — *Jan*, biskup würzburský.

Obnovuje se „erbundnuss und einung“ ze dne 20. srpna 1366 mezi Karlem a Václavem a arcibiskupem moravským Gerlachem a biskupem würzburským Albrechtem.

Amv. röm. reich II, B 4, začo.

293.

3. října 1423 v Budíně.

Král český *Zikmund* — vévoda rakouský *Albrecht V.* a jeho choť *Eliška*.

Albrecht a jeho choť Eliška seznávají, že jim dal Zikmund markrabství moravské se vším příslušenstvím, vyhradiv si pro sebe a korunu, jako král český, biskupa olomouckého a Přemka, vévodu opavského. Tito mají Albrechtovi dáti hlas při volbě českého krále, zemře-li Zikmund bez syna. Narodí-li se mu však ještě syn, může Moravu zpět požádati. Co však pro potřebu země bylo vynaloženo Albrechtem nebo jeho dědici, má býti navraceno a dokud se tak nestane, mají z Moravy užítky tak dlouho bráti, dokud nebudou zaplacení. Pokud bude Albrecht a jeho dědicové držeti Moravu, ponechají její obyvatele při jejich všech milostech, svobodách a právech, i cestách Moravou k Uhrám, jak byly za Karla a Ludvíka. Albrecht a jeho dědicové mohou zastavené statky moravské vyplatiti, musí však dáti je ku výplatě Zikmundovi a jeho dědicům, případně jim zase Morava. Obě strany mají si vzájemně proti komukoli býti nápomocny. Zikmund vyhrazuje si z Moravy zámky Broumov a Světlou, které však také spadnou na Albrechta a jeho dědice, zemře-li Zikmund bez synů.

Vzač. 427/466, osa 1248.

294.

25. března 1446 ve Vídni.

Císař *Friedrich III.*, jako vévoda rakouský, a poručník krále *Ladislava*, za sebe, za *Ladislava* a za „landschaft und inwoner des lannds Osterreich.“ — *Pavel*, biskup olomoucký, *Jan* z Cimburka, hejtman markrabství moravského, *Berchtold* z Lipé, nejvyšší maršálek království českého a jiní páni a rytíři, pak purkmistři, radní a měšťané měst Olomouce, Brna, Znojma a Jihlavy, za sebe a za všechny ostatní preláty, pány, rytíře a panoše,

města a městečka a „gemainklich aller Lantschaft und inwonern des Markgraftums zu Merhrern.“

Uzavírá se „ain redliche ordnung, befridung und ainigung“ na osm let. Jsou v něm preláti, duchovní, hrabata, páni, rytíři a panoši, měšťané, kupci, poutníci, duchovní i světští, chudí i bohatí, se vším svým jměním a kupectvím, mohouce jisti tělem i statkem ze země do země obchodovati a cestovati dle své potřeby, dle dobrého a chvalného zvyku ze starodávna. Z Rakous do Moravy nesmí se dítí žádná škoda, žádný útok. Oznámi-li se taková věc císaři nebo kdo bude míti za něho správu v Rakousích, nebudou škůdce v Rakousích držeti a chrániti, aniž to komu povolí. Ne-nahradí-li škůdce škodu, postarají se do tří měsíců po žalobě, aby poškozenému byla nahrazena „von des leib und gut“. Žádného zloděje, vražedníka, paliče, lupiče kostelů, loupežníka a jiného zločince na zemi a lidech moravských nepřijmou, držeti a jemu pomáhati a jej hájiti nebudou a nikomu nepovolí škodu z Rakous do Moravy. Kdyby někdo táhl s vojskem Rakousy na Moravu, nijaké povolení, nijakou pomoc v zemi rakouské mu nedají. Kdo by chtěl z Rakous do Moravy škody páchat, toho nebudou nijak podporovati a přechovávat. Učiní-li tak, potrestají jej „an leib und an gut, als nach seinem verschulden sich gebüret“. V těch osmi letech nemá se žádné město, žádný hrad, zámek a dům v Rakousích nikomu nebezpečnému k válce, útoku nebo loupeži prodávati, zastavovati, propůjčovati a poprávati, také žádné zbožené město, zámek, dům neb hrad znova stavěti a osazovati na škodu země a lidí markrabství moravského. Má-li kdo nějaký nárok o peněžní dluh neb dědictví z jedné země do druhé, má jej na obvyklých místech žalovati, a vyhová se mu buď po právu zemském nebo v městech po právu městském. Neopatří-li mu císař toto právo anebo nedonutí-li škůdce v jmenovaných třech měsících, má sám škodu zaplatiti. Do dvou mil od hranic moravských skytne císař pomoc proti odboji na Moravě, kolikrát bude o to požádán. Získá-li se na odbojnicích více než škoda, naloží se s přebytkem podle obyčeje na Moravě. Chce-li někdo jeti na službu z Rakous do druhé země, to může podle své svobody činiti, nikoli však na škodu této smlouvě. Vydatel *Friedrich*.

Kollar, II, 1231.

295.

27. března 1450 ve Vunsidlu.

Poděbradská jednota — markrabí braniborští *Friedrich*, *Jan* a *Albrecht*, vévoda bavorský *Otta*, vévoda saský *Vilém*.

Strany spojují se ku vzájemné pomoci proti vévodovi saskému *Friedrichovi*, přestoupivšímu „einigung und puntnuss“ s korunou českou. Dobyta města a zámky v zemi zůstanou tomu, komu patří. Kořist od nepřítele rozdělí se podle počtu vojinů. Albrecht, veda válku s Norimberskými, nemusí se tažení účastniti, a čeští páni pošlou mu na pomoc 2000 lidí branných

Stieber, České státní smlouvy.

na jeho stravu a škodu. I Albrecht má tolik poslati po skončení boje s Norimberskými, bude-li požádán. Strany společné nemají se mezi sebou znepřátelovati, poškozovati, aniž jich lidé. Spory takové se strany škůdců českých rozhodne jako ubrman Jiřík se stejným počtem přísedících do dvou měsíců po žalobě, se strany druhé markrabě Jan. Neposlušného strana donucuje, není-li sama s to, za pomoci strany druhé. Spolek trvá až do té doby, kdy král český dle řádného obyčeje a práva země české bude korunován.

FRA, II, 20, 3.

296.

22. října 1450 v Křimáčově.

Poděbradská jednota, markrabí braniborští *Friedrich, Jan* a *Albrecht*, vévoda bavorský *Otta* a vévoda saský *Vilém Friedrich*.

Vyslanci císařští sprostředkovávají příměří do 25. května 1451. Dne 22. března 1451 má býti přátelský rok mezi stranami v Bamberce. Hrady, města, městečka a dvory, které ta neb ona strana v této válce obsadila, má zatím držeti. Zajatci, na přísahu a jistotu propuštění, mají své roky na konec příměří. Šacunky a výpalné netřeba zatím platiti. Zajatce může se však vyplatiti.

FRA, 20, 12, oda.

297.

31. března 1451 v Chebu.

Albrecht, a vévoda saský *Vilém — Friedrich*, vévoda saský.

Albrecht braniborský a Vilém saský jako „teidingsleute“ prodlužují příměří ze dne 22. října 1450 do 29. června 1451 mezi stranami, jichž se týče. Zajatci z obou stran mají do té doby své roky. Rukojmí jich nebudou se upomínati. Friedrich ku položenému roku dostaví se do Mostu a Jiřík k Bílině, Teplicí nebo Lounům.

FRA, II, 20, 15.

298.

27. června 1457 v Mostě.

Poděbradská jednota, markrabí braniborští *Friedrich, Jan* a *Albrecht* a vévoda saský *Vilém — vévoda saský Friedrich*.

Albrecht braniborský a Vilém saský jako „teidingsleute“ prodlužují příměří ze dne 22. října 1450 do 25. července 1451. Zajatci mají držání býti jako „erbere“, jinak se nechrání.

FRA, II, 20, 17.

299.

23. července 1451 ve Výmaru.

Poděbradská jednota, markrabí braniborští *Friedrich, Jan* a *Albrecht* a vévoda saský *Vilém — vévoda saský Friedrich*.

Albrecht braniborský a vévoda saský prodlužují příměří ze dne 22. října 1450 do 24. srpna 1451. Zajatce má každá strana držeti po čas míru, jak se jí líbí.

FRA, II, 20, 23.

300.

13. června 1453 v Míšni.

Jiří Poděbradský a jiní čeští páni — vévoda *Friedrich* saský.

Strany uzavírají mezi sebou mír až do korunování krále Ladislava. V míru jsou všechna jich města a zámky. Vydatel Friedrich.

FRA, II, 20, 58, oda.

301.

30. dubna 1454 v Praze.

Král český *Ladislav — braniborští markrabí Jan* a *Albert*.

Slibuje se mimo římské císaře pomoc do 14 dnů nebo dle potřeby i dříve proti útokům na držbu od kohokoli. Vydatelé markrabata braniborští *Lünig, Cod. Germ. I., 1459.*

302.

5. května 1454 v Praze.

Český král *Ladislav — purkrabí norimberští Jan* a *Albrecht*.

Král Ladislav zavázal se za sebe, své dědice a nástupce, krále české, věčně, že bude markrabím a jejich dědicům vši svou mocí proti komukoli pomáhati, kdo by je na jich statku, který nyní mají a ještě získají, rušiti, poškozovati a nějak z něho vypuzovati chtěl. Na to jim dal svůj list. I zavazují se stejně za své dědice a nástupce i Ladislavovi a jeho dědicům a nástupcům, králům českým, nikoli však proti svatě říši a jejím držitelům, císařům a králům římským, leda že by jim násilí chtěli činiti na jejich statku, dědictví, zástavách, panství a právech. Tu budou jim pomáhati, až všechny jejich zástavy hotovými penězi budou osvobozeny, a pokud jich pomoci k ochraně statku svého budou potřebovati. Pomoc poskytnou do čtyř neděl, jak budou buď oni sami nebo jejich úředníci o ni upomenuti, anebo dříve, bude-li ihned nutna. Vydatelé markrabové.

Něm. opisy priv. č. z. arch. fol. 166, ozač. 457/244, vdt.

303.

6. května 1454 v Praze.

Jiřík Poděbradský, správce království českého — *Albrecht*, markrabí braniborský a purkrabí norimberský.

Strany spojily se na čas svého života. Mají se míti v lásce a jedna druhé prokazovati přátelství, přízeň, dobrou vůli a službu. Především chtějí prospěchu a užítku krále Ladislava a koruny české hleděti. Vzejde-li něco, co by k nevěli mezi nimi vésti mohlo, mají si to jeden druhému oznámiti, aby se ospravedlnil.

Ač. 15, 213.

304.

6. května 1454 v Praze.

Král český *Ladislav* a *koruna česká* — purkrabí norimberští *Jan* a *Albrecht*.

Obě strany prohlašují, že se oboustranně sjednotily a shodly, že vzájemné nároky mezi sebou dají rozhodnouti přátelsky, stejným, slušným právem před stejným počtem svých radů dle starého zápisu mezi korunou českou a purkrabstvím norimberským.

Ozač. 457/244.

304a.

7. dubna 1456 v Budíně.
Lounech.

Král český *Ladislav* — vévoda saský *Friedrich*.

Uzavírá se mír až do sv. Jiří 1457. Od každého list.

F. R. A. II, 20, 100.

305.

15. dubna 1459 v Chebu.

Král český *Jiří* — vévoda bavorský *Friedrich*.

Strany spojily se vzhledem ku dřívějším spolům jejich předků k obecnému prospěchu a míru svých poddaných a svých zemí. Mají se míti v lásce, od sebe odvracet škodu a hleděti své cti a prospěchu. Po čas spolku nemá nikdo z nich, ani z jich poddaných sebe vzájemně poškozovati a na sebe útočiti. Poddaní cizí budou se v zemích druhého chrániti jako poddaní vlastní, a nebude nikomu povolováno, aby je poškozoval. Dojde-li mezi stranami k nějakému rozporu, má jedna strana druhé z té příčiny rok položit na měsíc napřed, a každé strany rozhodčí přátelé mají se dostaviti do Norimberka, aby věc přátelsky rozhodli. Bude-li žiti některá strana s Norimberčany v nepřátelství a neobdrží-li její lidé do jich města bezpečný průvod, mají obojí radové jiné soudní místo zvoliti. Neshodnou-li se v dobrotě, má žalobce jmenovati za vrchního

rozhodce radu strany druhé. Tento vrchní rozhodce má pak do měsíce položit rok soudní v Norimberku, k němuž každá strana dva rozhodčí rady vyšle. Co ti pak, vyslechnuvše spor stran, všichni nebo větší jich díl vyřknou, při tom má zůstati a stranami bez zpěčování a prodlévání vyplněno býti. Tento nález má se státi do půl leta po položení soudního roku vrchním rozhodcem, leda že by se věc pro poznání práva protáhla. Vrchní rozhodce má pro tento spor své povinnosti, aby byl přichylen ku svému pánovi, ihned jak bude jmenován, svým pánem býti zbaven. Jeho pán má jej také k tomu míti, aby se věci ujal a v ni se uvázal. Budou-li míti preláti, hrabata, páni, rytíři, panoši anebo poddaní stran s nimi co činiti, má se jim dostati práva před rady žalovaného. Mají-li obojí poddaní mezi sebou co činiti, má se o církevních věcech jednati na soudech církevních, o manských na soudě manského pána, věci na osobu jdoucí, kde žalovaný má své sídlo neb obydlí. Rytíři a panoši a osoby, nikde neusedlé, mají býti žalováni před tím, jehož jsou rady, služebníky anebo komu přísluší. Spory o dědictví a vlastnictví mají souzeny býti v soudech, kde tyto statky leží, zločiny, kde zločinec bude postižen. Co takto v kterém soudě bude rozhodnuto, mají obě strany splniti beze všeho prodlévání, zpěčování a apelování. Uzavře-li se nový spolek, má se tento a osoby v něm vyjmouti. Spolek tento trvá po čas života krále a vévody. Vydatelé obě strany.

Vidimus Marie Theresie z 27./7. 1754, vzač 462/469, začo, am 42/2 20, ošq 1354.

306.

25. dubna 1459 v Chebu.

Král český *Jiří*, *koruna česká* — vévoda saský *Vilém*.

Vévoda Vilém srovnává se za sebe a za svou manželku Annu, jako její „elicher girhab und vormundt“ s králem českým Jiřím v příčině nároků na korunu českou, Slezsko, Moravu a, co koruně při kurství náleží, a odstupuje svá práva Jiřímu, jeho dědicům a nástupcům, králům českým, a koruně české, nechtěje ani on, ani jeho dědicové a nástupcové nějaké nároky na ně činiti.

Začo, ggaw v. A. fol. 6b, 5, 25, FRA. 42, 274.

307.

25. dubna 1459 v Chebu.

Král český *Jiří* a *koruna česká* — markrabí braniborští *Friedrich*, *Jan*, *Albrecht* a *Friedrich ml.*

Obě strany zavazují a zapisují se za sebe, své dědice a nástupce na časy věčné, že vši svou mocí budou si přispívati a pomáhati proti každému, kdo by je na jejich dědictví, zástavách, statcích, panstvích a právech rušiti, poškozovati anebo z nich vypuzovati chtěl. Pro žádnou věc a pro nikoho nemá mezi nimi přicházeti ku nepřátelství a nějakému za-

sáhání, aniž má se jiným povoliti, aby krále, korunu a jeho lidi poškozovali. Spory mezi nimi nebo jich lidmi mají se vyrovnávati v dohodě. Obě strany vysílají své rozhodčí rady ve stejném počtu, při sporu mezi králem, korunou a markrabími Friedrichy a jejich poddanými, do Besky, při sporu s markrabími Janem a Albrechtem a mezi jejich poddanými, do Chebu. Rozhodčí rozhodnou věc přátelsky neb právem. Neshodnou-li se, zvolí si vrchního rozhodce z radů žalované strany. Co pak po žalobě, odpovědi a přednesení stran vrchní rozhodce a ostatní radové neb větší jich část právem nalezne a vyřkne, při tom má zůstatí a stranami vykonáno býti. Rok pro rozhodování radů oznámí strana vyzvaná měsíc napřed. Lenní věci soudí se však před soudem lenního pána, církevní před soudem církevním. Dědictví a vlastnictví má se při zemských deskách, dvorských a zemských soudech souditi. Markrabové se zavazují, že žádnému nepříteli královu nedopustí ve svých zemích pobyt a výživu, a také nikomu z jich poddaných to nepovolí. Králi, jeho dědicům a nástupcům a koruně české nebudou do jejich zemí a práv nijak zasáhati, nýbrž pomáhati v jich obraně, hájení a správě. Ze smlouvy vyjímá se papež, císař a jich nástupcové. Kdyby se však svatá říše nebo držitelé její moci římské opovážili znásilniti krále české, jich dědice, nástupce a korunu českou, skytnou jim markrabové proti tomuto násilí pomoc do čtyř neděl, jak oni neb jich úředníci budou vyzváni, nebo v čas potřeby i dříve. Vyjímá se sbratření mezi markrabími a vévody saskými a lantkrabími hesenskými. Markrabí neuzavrou a neprodlouží žádného spolku, nevyjmouce spolku tohoto. Jiří ve svém listu vyjímá rýnského falckraběte Friedricha.

Lünig, C. G. I, 1481, Riedel, C. d. brand. II, 5, 47—50, něm. opisy priv. č. z. arch. fol. 166—167, rdt, osa 1361 (list markrabí), Lünig, C. G. I, 1481, Sommersberg, I, 1026 (list Jiříkův).

308.

25. dubna 1459 v Chebu.

Král český Jiří a koruna česká — vévodové saští, kurfirst Friedrich, Vilém, Arnošt a Albrecht.

Mezi stranami nemá na věčné časy nikdy více dojíti k opovědnictví, nepřátelství a útokům, a také jejich usedlákům nemá to býti povoleno. Strany mají se míti v lásce, cti a prospěchu svého hleděti. Mají si býti radny a pomocny při držbě, ochraně a hájení svých zemí, statků, cti, práv a obyčejů, pomáhati si vši svou mocí proti každému, kdo by je napadl, rušil anebo poškozoval. Vypočítává se držba, která má se chrániti, i také hlas při volbě římského krále. Pomoc skytne se do měsíce po požádání. Vyslanému lidu dá se pivo, chléb a masité jídlo (Kuchenspeise) a kde se neleží v poli, koním také obrok. Škody se nehradí. Zámky a města, která neleží v zemi anebo nejsou manská, mají se zbořiti anebo stejně mezi strany rozdělití, jak se jim zdá. Užitek ze zámek a měst, zemských a manských

patří straně, jíž jest země a manství. Užitek ze zajatců dělí se dle počtu zbrojnošů. Žádnou zástavu, kterou mají strany od říše, nevyplátí, aniž komu výplatu dopustí. Budou si pomáhati v ochraně zemí a cest, aby kupec, poutník a kdokoli jiný jistě cestovati mohl. Strany nepovolí svým lidem, aby jejich nepřátele a protivníky ve svých zámcích, městech a městečkách, zemích a krajích přechovávali, živili a pitím opatrovali aneb nějak jinak jim byli pomocni. Bude-li proti tomu jednáno, ihned zakročí, aby bylo zřejmo, že jim taková věc není mila a liba. Ve své země nebudou si nijak zasáhati, nějaký zmatek neb újmu způsobovati. Dojde-li ke sporu mezi stranami, mají si rok v Chebu položití do měsíce po sdělení a své rozhodčí rady tam poslati, aby věc po dobrém srovnali. Neshodnou-li se, zvolí si vrchního rozhodce z radů žalované strany. Vrchní rozhodčí má se věci ujmouti a rok v Chebu položití, k němuž každá strana dva rady vyšle. Tito vyslechnou strany sporné a, co všichni neb jich větší díl vyřkne, při tom má zůstatí. Nález má se státi do půl roku po jmenování vrchního rozhodce, leda že by se věc pro poznání práva déle protáhla atd. (jako č. 305). Při nových spolcích nebo obnově starých se tento spolek vyjímá. Strany nebudou si na držbu, kterou ve svých listech jmenovali, žádných nároků činiti, leda na zámcích, městech a městečkách, na kterých král český z příčiny sebe a koruny vrchnost lenní má. Vyjímá se papež, císař, po čas života stran falckrabě rýnský.

Dumont, III/I, 254 (list Jiřího), výpisy něm. priv. z. a. č. 177—179, rdt (list Albrechtův), ozač. 464/471, výpisy něm. priv. z. a. č. 179—181, rdt (list Arnošta a Viléma).

309.

25. dubna 1459 v Chebu.

Král český Jiří — vévoda saský Albrecht.

Jiří dává Albrechtovi svou dceru Zdenu za manželku. Věnem dostane 20.000 zl. „reinischer landeswerunge“. Stejnou sumu dostane jako obvěnění a dar jitřní. Z každých 10 zl. dostane jeden zlatý „zu rechter leipzucht“, takže bude míti 4000 zl. ročních. Úředníci mají slíbiti, že jí to placeno bude po smrti jejího manžela po čas jejího živobytí. Zdena má se však vzdáti statku, který má otec a bratr. Má se dodatí (antworten) do Chebu. Žádná strana nebude druhě ničím povinna, země-li někdo ze snoubenců, „ee sie eelich beyeinander geschlaffen hetten“. Zvláštním listem zavazuje se Albrecht, že o sv. Martině přijde do Chebu, Zdenu „noch ordenunge der christlichen Kirchenn zcu dem sacrament der heilige ee nemen vnd heimfure“.

Osa 1356, 1358.

310.

2. srpna 1459 v Brně.

Král český Jiří — císař Friedrich III.

Kdo by strany obtěžoval, znepokojoval a rušil v jejich zemích, cti a hodnosti a na škodu, urážku a zmatek stran „conspiraciones, conjur-

rationes, conventicula“ zakládal, proti tomu má býti pomůženo „consilio, auxilio, adjutorio et favori, realiter et cum effectu“. Spory mezi stranami rovnají radové strany žalované „amicabiliter aut per iustitiam“.

Goldast, Coll. II, 171, Balb., Misc. I, 8, p. I., 89, Lünig, R. A., p. sp. c. I, 67, Dumont, III|I, p. 256, lat. výp. priv. z. a. č. 243. Kurz, Oesterreich unter Kaiser Friedrich IV., I, 288.

310a.

6. srpna 1459 v Brně.

Král český Jiří — císař *Friedrich III.*

Jiří zavázal se Friedrichovi, že bude spolupůsobiti buď přátelskými smlouvami nebo mocí, aby se Friedrichovi dostalo koruny království uherského. Nebudou-li míti přátelské smlouvy úspěchu, dostaví se se svou mocí o příštím sv. Jakubě na pole ku Prešpurku, aby mu spolu s ním brannou silou korunu získal. Napadne-li ho Matiáš Hunyady, přispěje mu svou mocí, kolik bude s to.

Kurz, Oesterr. unter K. Friedrich IV., I, 290.

311.

16. října 1459 v Plzni.

Král český Jiří — vévoda bavorský *Ludvík.*

Na základě ujednání mezi oboustrannými rady dne 18./9. 1459 v Domažlicích uzavírá se jednota na doživotí. Spory mezi oběma stranami zůstanou po čas jejich života v klidu.

FRA. II, 20, 192, vdt, osa 1372.

312.

20. listopadu 1459 v Chebu.

Král český Jiří — vévodové bavorští *Albrecht, Jan a Zikmund.*

Mezi stranami nemá více dojití k nepřátelství, aniž stranám se to povoliti. Porovnávají je radové jejich v Řeznu. Neshodnou-li se, zvolí žalobce z radů žalovaného rozhodce vrchního, k němuž každá strana dá tři své rady. Ti všichni neb většina věc rozhodnou. Vrchní rozhodce klade k tomu rok do Řezna. Z poddaných žaluje Čech Bavora v soudech bavorských, Bavor Čecha v soudech českých. Nepřátelství a škody poddaným se nedovolí. Nikdo nebude se přechovávatí a podporovatí, kdo by druhého chtěl poškozovati. Nepslušní nebudou se přijímati. Obě země budou žiti v dobrém susedství, aby obojí obyvatelé svou živnost a obživu v obojích zemích v pokoji a jistotě hledati mohli. Smlouva trvá na doživotí stran. Vydatelé všichni.

Ozač. 469/251, něm. výp. priv. z. a. č. 165, FRA. II, 20, 196.

313.

2. prosince 1459 v Linci.

Král český Jiří — arcivévoda rakouský *Albrecht VI.*

Strany mají býti mezi sebou v přátelství a dobré vůli, jedna škodu od druhé odvracetí, cti, hodnosti a prospěchu jejího hleděti. Ani strany, ani jejich lidé nemají sebe napadati a poškozovati. Mají-li strany nějakou pohledávku proti sobě, položí se do měsíce rok do Pasova nebo jiného místa, budou-li s Pasovem v nevůli. Tam vyšlou své rady, aby je porovnali. Nedocílí-li mezi sebou shody, volí žalobce vrchního rozhodce z radů žalovaného. Tento měsíc po svém jmenování položí rok do Pasova, kam každá strana dva své rady vyšle. Ti všichni nebo většinou věc rozhodnou. Nález má se státi do půl léta po jmenování vrchního rozhodce, leda že by se věc pro poznání práva protáhla. Vrchní rozhodce zbaví se své povinnosti vůči svému pánovi. Tento má jej přiměti, aby se v rozhodčí úřad uvázal. Preláti, hrabata, páni, rytíři, panoši a poddaní, žalující někoho ze stran, mají se spokojiti s právem před jejími rady. Spory poddaných ve věcech církevních náležejí před soudy církevní, ve věcech lenních před soud lenního pána, ve věcech osobních, kde žalovaný sedí a bydlí. Rytíři a panoši a ti, kdo pod právem nesedí, mají býti žalováni u svých pánů. Dědictví a vlastnictví soudí se, kde statky leží, zločiny, kde zločinec se dopadne. Co se na kterém soudě rozhodne, tomu má se vyhověti bez prodlení a apelování. Po čas jednoty nevstoupí strany v žádnou jinou, nevyjmou-li tohoto spolku. Jednota trvá po čas života obou stran. Strany vyjímají své přátele. Vydatelé všichni. (Stejného téměř znění jest smlouva mezi těmiže z 28./12. 1459.)

Goldast, Erbeinungen, 125—127, týž, Collectio, 2, 155—159, něm. výpisy priv. z. a. č. 189, osa 1374. Kurz, Österr. unter Kaiser Friedrich IV., 2, 211 (28./12. 1459.)

314.

8. května 1460 v Praze.

Král český Jiří — vévoda bavorský *Ludvík.*

Strany spojují se „dem almechtigen got zu lobe, dem heiligen romischen reich zu sterkung, uns selber unsern konickreichen, fürstentumben, landen und leutten ... zu fruchtperlicher pesserung, auch gemainen landen zu nutz, fromm, friden und gemach“. Chtějí se míti v lásce, cti a prospěchu svého hleděti. Kdo by je chtěl v drzbě jich zemí, práv, svobod a zvyklostí rušiti, menšiti a tísniti, proti tomu si vzájemně přispějí a budou pomáhati. K denní válce a opověděnému nepřátelství skytnou si vzájemně pomoc jízdným a pěším lidem do jednoho měsíce po požádání, na svou škodu a žold, ale stravu žadatele, Ludvík do Domažlic, Jiří do Lambu, s rádným hejtmanem. Dobyté zámky, města a zajatci patří žadateli, mimo hranice

dělit se dle počtu lidí. Bez svolení druhého nevejde se při tom v žádné jednání o smíření. Při přepadu nepřátelském skytne se okamžitá pomoc. Spory mezi stranami a jejich poddanými mají se ukliditi podle spolku a ujednání, v předešlé dny v Plzni uzavřeného. Strany společně vyjímají papeže, císaře ve věcech církevních a říšských, Jiřík sám všechny arcibiskupy mohučské, arcibiskupství a kapitolu, všechny biskupy würzburgské, biskupství a kapitolu, všechny vévody české, lantkrabí durinské a markrabí míšenské, všechny markrabí braniborské a purkrabí norimberské, s kterými je „in erbpuntnuss und ainung“, Ludvík všechna knížata a pány bavorské. Kdyby však někdo ze stran proti těmto vyňatým o pomoc žádal, má požádaný o srovnání se pokusiti. Bude-li odmítnut a přes jeho žádost jedna strana onou osobou tištěna neb poškozována, mohou si strany tu vzájemně pomáhati. Při příštích spolicích má se tento spolek vyjmouti.

Ozač. 470/518, FRA. II, 20, 224, rdt, osa 1376.

315.

8. října 1460 v Praze.

Král český *Jiří* — vévoda bavorský *Ludvík*.

Obrana před útokem. Vyřizování sporů. Potvrzení smluv ze dne 16./10. 1459 a 8./5. 1460 se změnou. Přijetí nových knížat do spolku volno.

FRA. II, 20, 232.

316.

8. října 1460 v Praze.

Král český *Jiří* — vévoda bavorský *Ludvík*.

Obranný spolek proti uherskému Matiašovi.

FRA. II, 20, 233.

317.

29. listopadu 1460 v Bythomu.

Král český *Jiří* — král polský *Kazimír IV*.

Strany mají spolu žiti v ryzím bratrství, přízni a přátelství. Nikdo nemá proti druhému a jeho zemím sám neb někým jiným pomáhati a raditi, papeže vyjímajíc. Oba mají hleděti svého dobra a cti, jak budou moci. Strany zabrání, aby jim a jich poddaným neděly se škody ze země jedné do země druhé. Stane-li se tak buď mezi králi nebo poddanými, má král, z jehož království se to dělo, neposlušné potrestati a k náhradě škody donutiti. Má-li kdo z poddaných jedné strany nějaký nárok z viny neb urážky proti poddaným strany druhé, má poháněti žalovaného u soudu

kte sídlí. V obou zemích má býti vyhlášena jistota a bezpečnost cest a volný průchod lidí obou zemí proti placení obvyklých mýt. Oba dva králové mají míti péči, aby v obou zemích falešná mince se nerazila a do nich nedovázela. V ostatních věcech a člancích mají se shodnouti králové na schůzce v Hlohově na den Obřezání Páně každý příští rok. Kdyby ke druhé schůzce jeden z králů přijíti nemohl, má dva měsíce před tím o tom druhému zprávu dáti, a mají se pak králové v Hlohově na den sv. Filipa a Jakuba sejíti. O nárocích králů na některé hrady rozhodne se při schůzce. Všechny staré zápisky mají se držeti a obnoviti. Kdyby v některém byl článek o vévodách mazovských, tento článek nemusí král polský potvrditi. Při schůzce králů stane se také rozhodnutí o věně Alžběty, královny polské.

Dogiel 1, 10 (list poslu polských), 12 (list poslu českých).

317a.

10. února 1461 v Chebu.

Král český *Jiří* — falckrabové *Jan* a *Zikmund*, vévodové v Horních a Dolních Bavořích.

Strany prohlašují, že má potrvati na dále v platnosti smlouva ze dne 25. dubna 1459, která za živobytí falckrabí Albrechta mezi nimi byla uzavřena. Vydatelé všichni. Každý z nich jeden list.

Osa 1380.

318.

18. února 1461 v Chebu.

Král český *Jiří* — arcivévoda rakouský *Albrecht VI*.

Strany prohlašují, že „ainung und verstantnuss“, mezi nimi uzavřená, má ve všech svých člancích v platnosti potrvati. Ale v příčině vyněti (Ausneming) shodly se jinak. V posledním článku jest uvedeno, že mají si strany přispěti, budou-li někým napadeny, na své vlastní útraty a škody, a jeden bez druhého nemají se smiřovati a spolek tento že má po čas jejich života potrvati. V tomto spolku vyjímají obě strany vévodu bavorského Ludvíka, osoby a „ainigkeit“, kterou s ním mají. Jiří vyjímá pak zvláště erbanuňk s biskupy mohučskými a würzburgskými, „ainung“ s falckrabím, erbanuňk s markrabími braniborskými a „ainung“ s vévodou Vilémem saským. Kdyby však tito vyňatí Ludvíka napadli a zmocni chtěli, mají strany věc srovnati, a kdyby útočníci právo od nich přijmouti nechtěli, nemají jim proti Ludvíkovi pomoc poskytnouti. Vydatelé obě strany.

Ozač. 472/253, FRA. II, 20, 239, Kurz, Österreich unter K. Friedrich IV., 2, 218.

319.

17. ledna 1462 v Mostě.

Král český *Jiří* — markrabě braniborský a purkrabí norimberský *Friedrich*.

Vévodové saští Vilém a Albert umlouvají mezi králem Jiřím a markrabím braniborským Friedrichem mír. Má mezi nimi, jich spojenci, jejich zeměmi a lidmi trvati až do tří neděl do západu slunce po výpovědi, kterou přinesou dva „erber“ lidé v zapečetěném listě, se strany české do Berlína, se strany braniborské do Prahy. Osoby tyto mají bezpečný průvod. Zajatci, kteří mají roky, a sice rytíři a jízdní zbrojnoši, kteří staví se na slib, měšťani a sedláci, kteří staví se na rukojmí, mají další roky míti do vyjítí tří neděl po výpovědi. Holdy, šacunky, výpalné, výplaty za pici, nepropadlé a nedané peníze, nemají býti až do vyjítí těch tří neděl upomínány. Kdo z lužických prelátů, manů, měst a obyvatelů držel a drží se krále Jiřího neb markrabí braniborského, má až do vyjítí těch tří neděl žíti v míru a od nikoho nemá tisknut býti. Co na chudých lidech ve Hlohovsku a jinak spácháno bylo, má dne 6./2. rady úmluvců v Senftenberku býti dobrotou srovnáno. Jiří a Friedrich v listině vévodů saských toto ujednání ratifikují.

Začo, ggaw, reg C, 97, 5, FRA. 42, 336, osa 1383.

320.

27. května 1462 v Hlohově.

Král český *Jiří* — král polský *Kazimír IV*.

Strany přispějí si vzájemně při vpádu tureckém. Jedna nebude proti druhé pomáhati a raditi, vyjímajíc papeže. Každá bude hleděti cti a dobrého strany druhé. Zabráni škody pohraniční. Kdo se jich dopustí, ty potrestá a ku náhradě škody donutí. Poddané třeba žalovati „in iurisdictione et iure, ubi reus residet“. V obou zemích se vyhlásí, že veřejné cesty jsou pokojné a bezpečné, aby lidé z obojí země choditi a přecházeti mohli, platíce jen obvyklá cla. V obojí zemi zabráni se ražení falešné mince. O rozmiškách, zejména škodách mezi oběma zeměmi, knížaty, pány rytíři a městy položí se rok ve Zbonszyně, kam obě strany vyšlou své rady a vyslance, aby smírem neb právem škody srovnali. Kdyby někdo nepřišel, položí vyslanci rok jiný na místě příhodném. Pro některé věci klade se rok do Babimostu. Sejdou-li se králové, bude to v některém městě království polského, ježto nyní sešli se v Hlohově, městě království českého. Jiří nebude činiti žádného nároku na hrady, ve smlouvě jmenované. Otázka věna královny polské Alžběty zůstane nerozřešena až do smrti Jiřího.

Dogiel I, 14 (list Jiřího), 17 (list Kazimírův).

321.

5. června 1462 v Gubinu.

Král český *Jiří* a *koruna česká* — markrabě braniborský *Friedrich*.

Jiří za své dědice a nástupce, krále české, a korunu českou, přátelsky srovnává s markrabětem a markrabstvím braniborským všechny rozmišky. Nikdy více nemá dojíti mezi oběma ku nepřátelství a nevůli. Mají se oba dva míti v lásce a se všemi svými zeměmi, lidmi a poddanými zůstati si přáteli. Jeden nemá státi o země druhého, ale v dobrotě na nich seděti, jak jejich „ainunge und buntnuss“ ze dne 25. dubna 1459 vykazuje. Potvrzují tuto smlouvu, chtějíce ji věčně držeti, jí dosti činiti a ji prováděti. Bude-li jeden z nich svým přátelům anebo spojencům mimo zemi pomáhati a radu dávati, a druhý z nich pomocníkem protivníka, tím nijak jeden proti druhému se neproviní, a nemá to býti příčinou nějaké nemilostivosti mezi oběma, nýbrž mají oba, jich země a lidi v pokojném míru a jednotě žiti a zůstati. V příčině sporů o hranice mezi vévodou slezským Jindřichem a markrabím mají tito k sobě své rady vyslati a mají se o nich v dobrotě sněsti, jak dříve byly upraveny. Zajatci obou stran mají býti propuštěni, osobám, mezi stranami do nepřátelství příšlým, má býti odpuštěno, se všech „schatzunge, brandschatzunge a atzunge“, dosavad nevydaných, má sejíti. Byla-li někomu léna vypověděna a byl-li jich ve válce zbaven, nemá to býti na škodu a má při nich zase zůstati.

Ném. opisy priv. č. arch. z. fol. 167—168, Riedel II, 5, 63, osa 1385.

321a.

22. srpna 1462 v Norimberku.

Král český *Jiří* — markrabí braniborský a purkrabí norimberský *Albrecht*.

Petr, biskup aukšpurský, Jeronym, arcibiskup kretský, papežský legát, a falckrabové rýnští Jan a Zikmund vyznávají, že mezi Jiřím a Albrechtem s jich plnomocníky sjednali příměří až do sv. Michala 1463. O sv. Havle má držán býti před nimi k srovnání stran „ain gutlicher unuerpunder tag“. Zajatci, kteří do měsíce za to požádají, mohou býti k sv. Michalu propuštěni, šlechtici a jízdní zbrojnoši na slib a přísahu, měšťané a sedláci na jistotu a rukojemství. Šacunky, holdy, zaručené a nezaplacené peníze nemají po čas míru býti žádány.

Osa 1387.

322.

14. února 1463 v Praze.

Král český *Jiří* — markrabě braniborský a purkrabí norimberský *Albrecht*.

Strany odstraňují mezi sebou nepřátelství, chtějí spolu býti v jednotě a přátelství, jak erbanuňky a zápisy, o tom mezi nimi, jejich královstvím,

korunou, knížetstvím a zeměmi vyšlé, vykazují. To, co se mezi nimi během války stalo, nemá nijak jednotu jejich oslabiti, nýbrž má zůstati ve své platnosti. Všichni zajatci jsou svobodni, všechny výplaty za pici, šačunky, výpalné, holdy a nepropadlé peníze, všichni rukojmí se propouštějí. Komu statek byl vypovězen, má mu, požádá-li, býti vrácen, léna propůjčena.

FRA. 20, 296.

323.

14. dubna 1464 v Budíně.

Král český *Jiří* — král uherský *Matiáš*.

Obojí království se svými obyvateli má žiti v míru. Škody se zabrání. Kdo výboje veřejně se dopustí, spravedlnosti dříve nepožádav, ze země své se vyhostí a statků zbaví. Kdo tajně škody spáše, toho spor vznese se na jeho pána poddanského. Zločinci, kde se dopadnou při zločinu, budou souzeni. Sběhlí zločinci zpět se vrátí aneb aspoň chrániti se nebudou. Škůdné hrady na hranicích buďtež za případné pomoci druhého zbořeny. O škodách dosavadních sjedou se plnomocní vyslanci 24./6. ve Skalici. Zde strany postaví své poddané, sice samy za ně zadost učiní.

Ač. 15, 248.

324.

15. dubna 1464 v Praze.

Král *Jiří* a *koruna česká* — arcibiskup mohučský *Adolf*, jeho kapitola a arcibiskupství mohučské.

Strany obnovují „erbbindtnus und einung“, uzavřený mezi Karlem IV. a Václavem a arcibiskupem mohučským Gerlachem ze dne 3. února 1366. Dva listy. Adolf reprodukuje celý list Gerlachův z 5. února 1366, Jiří list Karla a Václava ze dne 3. února 1366.

Začo, amv, röm. reich II, B. 4.

325.

18. července 1464 v Dieppe.

Král český *Jiří* a *království české* — král francouzský *Ludvík* a *království francouzské*.

Staré ligy, konfederace a přátelství mezi králi a královstvím francouzským a českým se zase obnovují a ztvrzují. Králové v budoucnosti mezi sebou zachovávají „amorem, dilectionem et fraternam charitatem“.

Balbin, Misc. d. I lib. 8, 93, Goldast, App., 191, Lünig, R. A. I, p. sp. c. 1, Forts. 1, 85, Dumont, III./I., 315, lat. výp. priv. z. a. č. 240—241.

325a.

I. února 1468 s. 1.

Král český *Jiří* — falckrabě rýnský *Krištof*.

Krištof, jemž Jiří k jeho dědictví dopomohl, slibuje z vděčnosti, že po čas života Jiřího proti němu a království českému nic nepodnikne a nic nedopustí, ale jeho cti a prospěchu bude hleděti. Jako jiná knížata zapisuje se s Jiřím „zu rechtlichem oder gütlichen austrag“.

Osa 1415.

326.

19. července 1472 v Praze.

Král český *Vladislav* — vévoda bavorský *Albrecht*.

Králové uzavírají „amicitiam, fedus et confederationem, compositionem-que ac unitatem“ mezi sebou, svými královstvími a panstvími a knížaty jak církevními, tak světskými. Nepustí se po čas svého života mezi sebou do žádného boje, nevyvolají žádný spor, z něhož by nepřátelství, opovědi a války mezi nimi mohly vzejíti. Beze zbraní vše smíří, své poddané od toho odvedou, lidi tomu odporující ve svých panstvích trpěti nebudou. Povstanou-li nějaké rozmišky, strana uražená má dáti věděti straně druhé a „diem conventionalem“ do Chebu položit, kteréhož dne radové obou stran se tam dostaví a věc srovnají. Nebudou-li toho moci, vyvolí žalobce z radů žalovaného vrchního rozhodčího. K témuž dá každá strana dva své rady. Tito mají pak právo „inter partes interloquendi omniaque decidendi sopiendi arbitrandi complanandi, finiendi et terminandi iuxta partium propositiones et responsa“. Při hlasování rozhoduje většina. Každá strana rozsudku vyhoví. Dopustí-li se některý usedlý šlechtic, pán a rytíř jejich zemí vzájemné škody na sobě, nedovolí se nepřátelské napadení. „Sed reus et injuriam paciens iuxta iuris communis dispositionem iudici in cuius potestate erit, actor de tali injuria conqueretur et actor debebit sequi forum rei“. Nedovolí se také, aby „extranei“ a „forenses“, králům nepoddaní, je neb jich poddané napadali neb ztěžovali.

Oefele, II, 251, rdt.

327.

11. listopadu 1473 v Kadolzburgu.

Král český *Vladislav* — kurfirst braniborský *Albrecht*.

Slibuje se i za dědice pomoc proti útočníkům. Pro vzájemné spory neb o spory poddaných porovnání stejným počtem radů, pro spory z Čech při roku v Beskově, pro spory z Branibor nebo z purkrabství norimberského v Chebu. Nelze-li smíru docílit, mají úmluvci věc rozhodnouti podle práva. Nemohou-li se shodnouti, má žalobce jmenovati vrchního úmluvčího

z radů země zalovaného. Lenní věci mají však před lenními pány, církevní věci před církevním soudem, dědictví a vlastnictví před zemskými deskami, dvorskými a zemskými soudy, k tomu příslušnými, rozhodovány býti. Zapovídá se přechovávat nepřátele. Připovídá se nedotknutelnost a ochrana území. Papež, císař a jeho potomci se ze smlouvy vyjímají, ale poskytnou se pomoc do 4 neděl i proti císaři nebo komu jinému, dopustí-li se na české držbě násilností. Ze smlouvy vyjímají se arcibiskupové mohučský a trevirský, kurfirst saský a kníže hesenský, bavorští vévodové Zikmund a Albrecht a hrabě Ulrich wirtenberský. Při každé příští smlouvě vyjme se i tato smlouva. Vydatel Albrecht.

Lünig, Cod. Germ. I, 1525, Riedel, II, 5, 235, něm. výp. priv. z. a. č. 168—169, osa 1423.

328.

11. března 1474 v Norimberku.

Král český *Vladislav* — císař *Friedrich III.*

Uzavírá se spolek proti Matiašovi. Ku příštímú sv. Janu Křtiteli nebo dle potřeby dříve podniknou strany proti němu výpravu. Vzájemně si při tom budou pomáhati a jedna bez druhé mír neb příměří s ním neuzavře. Spolky a smlouvy proti tomuto se nedovolují.

rdi, osa 1424.

329.

8. prosince 1474 ve Vratislavi.

Král český *Vladislav* a král polský *Kazimír IV.* — král uherský *Matiaš.*

Uzavírá se příměří od 8. prosince 1474 do 25. května 1477. Císař *Friedrich* může do 13 neděl do něho býti přijat. Zajatci buďtež puštěni na svobodu beze vsí výplaty, vyjímajíc *Mikuláše Střelu z Rokyc.* Sněm vsí koruny české svolává se na 15./1. 1475 do Prahy, kdež před zvolenými řediteli zemskými, českými i moravskými má se rozhodnouti pře mezi *Matiašem* a těmi, jimž pro rušení obecného pokoje zámky odňal. Na témž sněmu má se také rozhodnouti o škodách za příměří. Všechny zámky a statky, od kohokoli v Polsku a Slezsku dobyté, mají se vrátiti. Přátelé strany v zemi druhého pojímají se do příměří. Strana jedna nebude v době jeho trvání přijímati k sobě poddaných a přívrženců strany druhé. Nové zřízené hrady buďtež do 14 dnů zbořeny, zbořené zámky nebuďtež znova opravovány. Všichni tři králové mají hrady, které na škody se zřídí, případně za společné pomoci zrušiti. V Čechách ustanoví se dva ředitelé nebo ochráncové míru, také v Moravě po jednom z každé strany. Všichni sta-

vové přistoupí k příměří do 20./1., sice budou pokládáni za rušitele míru. Holdy všechny přestaňte, také všechna nová cla. Silnice buďtež svobodny, ležáci a zloději popravcům odevzdáváni. Zruší li někdo ze tří králů tyto úmluvy, proti tomu mají ostatní si pomáhati.

Eschenloer, 2, 320.

330.

8. prosince 1476 ve Vídeňském Novém Městě.

Král český *Vladislav* — císař římský *Friedrich.*

Vladislav spojuje se s *Friedrichem* k odporu proti Turkům, *Matiašovi*, jeho pomocníkům, jich „hellfers hellfer“ a ku zdolání odporu odbojných poddaných. Přispěje *Friedrichovi* do středopostí anebo dle potřeby co nejdříve „mit ayner wagenpurck zewg unnd in annder wege zugericht unnde geschickt als in veld unnd herczug gehort“ a nikoli pod 10.000 koní a pěši do Rakous, kam bude žádati proti odbojníkům. Odtáhne zpět po obapolném ujednání a neuzavře s nimi, ani s nikým jiným v Rakousích, mír bez jeho vůle. *Friedrich* přijde mu proti odbojníkům na pomoc sám osobně s 10.000 koňmi a pěšimi a dodá „hauptbuchsenn stain unde pulfer terres unnde pleidenn unde andre notturft zu solchem zewg gehorende“. *Vladislav* bude tyto stroje chrániti a při odchodu mu je vrátí. Dobytá zem, hrady, města patří v Rakousích *Friedrichovi*, v Čechách a na Moravě *Vladislavovi* a české koruně. Proti *Matiašovi* potáhnou osobně, anebo jejich hejtmani, se spojenci, kteří jim obyčejně pomáhají. Zpět nepotáhnou a míru s *Matiašem* neuzavrou, leč se souhlasnou vůlí. Potáhne-li *Matiaš* na někoho z nich neb na jich spojence, přispějou jim pomoci. Smlouvy s jinými jsou nedotčeny.

Mon. habsb. I, 500, osa.

331.

18. června 1477 ve Vidni.

Země *moravská* — země *rakouská.*

Uzavírá se mír až do sv. Jakuba ve žních a odtud další rok. V této době nemá mezi obyvateli obou zemí vzniknouti žádná válka a škoda. Obyvatelé jsou jisti, mohouce svou živnost a obchod z jedné země do druhé provozovati. Pro rušení míru, které se stalo, a pro to, co má kdo proti někomu k pohledávání, má osm dní po sv. Jakubu rok býti; pro příští rušení čtyry neděle po žádosti. Sem vyšlou obě země stejný počet osob, které rozhodnou spory „gütlich oder rechtlich“.

Ač. 10, 279, ozam.

Stieber, České státní smlouvy.

28. března 1478 v Brně.

Král český *Vladislav* — král uherský *Matiáš*.

Matiášovi zapisuje se Morava v 400.000 zl. uherských. Mimo Moravu nemají však králové uherští do koruny sahati. Biskup olomoucký má až do výplaty Moravy poslušen býti Matiášovi. Co vyplatí Matiáš nebo jeho potomníci, má se vrátiti se sumou hlavní. Výpověď na peníze má býti dána v Budíně anebo v Bělehradě na rok napřed. Králové mají různice mezi Čechy a Moravany s otcem sv. srovnati, do země má býti dán arcibiskup a klatby, vyšlé od otce sv., mají s živých i mrtvých býti sňaty. Co se odňatých statků týče (mimo hrabata ze Sternberka), jmenuje každá strana po dvou osobách do Čech, Moravy a Slezska. Tito čtyři mají rok položit, kdež o vrácení rozhodnou. Králové dopomohou pak k rozsudku. Neshodnou-li se tito čtyři, má v Čechách z poddaných Vladislavových jmenovati vrchního rozhodce Matiáš, na Moravě Vladislav z poddaných Matiášových, v Slezsku obě strany a neshodnou-li se, mají rozhodci míti moc třetího přibrati. Zajatci mají své roky beze vsí výplaty, holdy nevybrané nemají býti upomínány. Obyvatelé mají býti králů poslušni tam, kde mají statky. Zločinci nemají býti přechováváni. Povstane-li nějaká nesnáze na hranicích, úředníci a hejtmani mají se na nich sjeti a je překaziti. Sáhne-li souseď který na jednoho z králů neb jeho poddané, druhý má pomoci. Zámky království českého nemají býti ku soudům uherským přitahovány. Králové mají se sjeti, Matiáš v Olomouci, Vladislav v Uničově. Z těchto měst sejdou se na polovic cestě. Vladislav má přinést do Olomouce list zástavní, opatřený pečeti 24 pánů, 15 zemanů a 10 měst. Vladislav má poslati list do šesti neděl. Matiáš má vedle tohoto listu udělati „reversal“ čili návratek; 10 prelátů a 24 pánů má Vladislavovi slíbiti za sebe, své potomky a veškeru korunu uherskou. V Olomouci mají si králové své listy oboplně vyměnit. Králové mají si býti dobří, jeden druhého cti a užítku hleděti a si radni a pomocni býti. Ve sporech rozhodují 4 rozhodci, kteří vrchního si volí. Matiáš má psáti Vladislavovi jako králi českému, ne však Vladislav Matiášovi. Tento může se však zváti králem českým. Peníze kladou se v určený den po výpovědi od 4 pánů z koruny 4 pánům uherským na některém zámku, Strážnici, Hodonínu nebo Mikulově. Nepřijme-li Matiáš peněz, jsou země jeho panství prázdná. Suma složená býti má k rukou Matiáše, jeho potomků a koruny na některém zámku. Kdyby Vladislav neb koruna česká nepoložili peněz v roce a 4 nedělích na to, nebudou moci po 10 let žádné výpovědi dáti, potom však zase s těmiže následky. Kdyby Matiáš něco zastavil, má to těmi osmi býti ohledáno. Kdyby koruna česká po bezdětné smrti Vladislavově zvolila Matiáše, a on toto volení přijal, tedy po korunovaci mají zase tyto země ke koruně příslušet. Hold dědičný, který Matiáš přijal, má býti přeměněn v hold zástavní, a každá země má toto zastavení seznati, a Vladislava za krále dědičného vyznávat. Král Matiáš má poddané ze všeho závazku

dědičného propustiti, a tito mají mu všichni hold zástavní učiniti a poslušnost až do výplaty. Úmluva sjednána rady českými s mocnými listy, kteréž radům strany druhé dali a od nich jejich mocné listy přijali.

Ač. 4, 481, osa 1437.

30. září 1478 v Budíně.

Král český *Vladislav* — král uherský *Matiáš*.

Zastavuje se Morava, Slezsko, Lužice a Šestiměstí. Hold složí se Matiášovi jako pánu dědičnému, při postoupení zase Vladislavovi. Matiáš má vládnouti jako dědičný pán. Půl roku napřed, než se peníze položí, má se v Brně sjeti šest prelátů od krále a království aneb od království, kdyby krále nebylo, a mají srovnati, kdyby byla nějaká různost stran položení té sumy. Suma má se položit mezi Skalici a Strážnici na hranicích českých a uherských. Nepoloží-li jí Vladislav, upadne v pokutu 100.000 dukátů. Zástavní sumy se odpočítávají. Biskup olomoucký a maršálek království českého mají konati Vladislavovi, co z povinnosti úřadu jsou povinni, nepohoršující poslušnost k Matiášovi. Kdo by poslušnost učiniti nechtěl, toho bude moci Matiáš trestati. Poskytne pomoc proti sousedům, jednajícím proti království českému. Na sv. Kateřinu má býti sjezd v Olomouci, kam mají strany vyslati své rady ku slavnostnímu vyplnění těchto artikulů a smluv. Zde mají býti od poslu voleni také čtyři šlechtí mužové, aby rozdělili meze království uherského a českého a země moravské. Králové mají se sjeti o příštích Hromnicích, Matiáš v Olomouci, Vladislav v Uničově a na polovici cesty mají se raditi o potřebných věcech. Klejt Vladislavův má býti položen v Brně na rathůze, Matiášův na Tovačově. Když se králové sejdou, mají znameniti poddaní obojí strany ze všech zemí a panství s plnou mocí a naučením svých vlastí tyto artikule schváliti a pečeti utvrditi. Žádný král nemá se mstiti svým poddaným pro nějaké nepřátelství v těchto různicích. Králové mají se milovati, jeden druhého poctivě a dobré chtíti. Pro nesnáze nemají žádných válek počínati, nýbrž každý z králů pošle čtyři osoby s plnou mocí, kteříž nesrovnají-li se, zvolí vrchního rozhodce, aby se věc rozsoudila.

Ač. 4, 488. České výpisy priv. z. a. c. fol. 37—40, osa 1439.

7. prosince 1478 v Olomouci.

Král český *Vladislav* — král uherský *Matiáš*.

Oba panovníci mají podržeti titul krále českého, obojí poddaní je tak zváti. Titulu toho nemají však příští králové uherští. Matiáš postupuje Vladislavovi vše, co má v Čechách, Vladislav Matiášovi, co drží na Moravě, Slezsku, Lužici a Šestiměstech. Poddaní z tohoto majetku přijmou každého

za pravého a dědičného pána. Oba panovníci budou držeti své země jako páni dědiční beze vší překážky. Po smrti Matiašově mohou Morava, Slezsko, Lužice a Šestiměstí od králů českých za 400.000 zl. uherských vykoupěny býti. Stanovení formalit při výplatě. Beze vší náhrady spadnou země na korunu českou, bude-li Matiaš po bezdětné smrti Vladislavově za krále zvolen. Králové mají se sjeti do Olomouce. Dostaviti se mají také přednější a znamenitější poddaní obojí strany, aby sjednání jisté a pevné měli a přivěšením pečeti svých potvrdili a upevnili. Pro různice mezi králi porovnání osmi osobami, čtyřmi z každé strany. Neshodnou-li se, přiběhou ubrmana, světského neb duchovního, a rozhodnou pak věc neporušitelně. K vyrovnání různic mají býti na sjezd Matiaše s polským králem Kazimírem přibráni radové polští. O škodách rozhodnou čtyři osoby, dvě z každé strany. Na škody poddaných bude se vybíratí daň v každé zemi.

Lünig, C. G. I., 1529 (něm. znění), Balbin, Miscell. Dec. I, liber VIII, 96 (lat. text. zkrác.) = Lünig, R. A., p. sp. cont. I, Forts. I, 89 = Dumont, III/2, 61, Mon. habs. 3, 225, Ač., V, 377—387 (české znění) osa 1440. Lat. opisy priv. z. u. č. fol. 247—250.

335.

21. července 1479 v Olomouci.

Král český *Vladislav, koruna česká* — král uherský *Matiaš*.

Matiaš „de consilio et voluntate prelatorum et baronum regni... Hungariae“ uzavírá s králem Vladislavem „et ejus consiliariis baronibus, proceribus et provincialibus personam communitatem totius regni Bohemiae representantibus certam ligam, unionem, confederationem“ na pokoj svých poddaných a užitek království. Všechna neshoda a nepřátelství mezi oběma královstvími a jejich poddanými má pomínouti a svornost a dobré sousedství potrvati. Obyvatelé jednoho království nemají zabíratí a uvazovati se v hranice země a práva obyvatel království druhého, sebe z jakéhokoli důvodu poškozovati a stěžovati. Kdo z nich ku zbraním sáhne, obyvatele druhého nějak znepokojovati, obtěžovati a rušiti neb násilniti bude, proti tomu kníže oné země jako proti jejímu a míru obecného nepříteli se svými poddanými zakročí, jej z říše vyhostí a statky jeho zabaví, takže jako zemězrádce (infidelis patriae) bude ve vyhnanství ustavičným. Žalobce tedy ne zbraněmi, nýbrž před řádnými soudci obyvatele, jehož chce žalovati, nebo před knížetem, právo své má hledati, a nebude-li nálezem jich spokojen, má svou věc vzněsti na nejbližší sbor prelátů a pánů onoho království, kdež věc podle obyčeje tohoto království bez prodlení konečně se rozhodne. Kupci z obojího království se svým zbožím mají a kdokoli jiný, z jednoho do druhého, svobodný, bezpečný a jistý průchod, chránění před vším nebezpečím svých věcí a osob, platíce jen od starodávna obvyklá cla. Mají si vzájemně přátí a s dobrou vůlí mezi sebou jednati a jeden druhého škodu vyvarovati. Vznikne-li pře mezi kupci má se žalobci na jeho žádost beze všeho průtahu spravedlnosti

dostati tam, kde se jeho dlužník zdržuje. Matiaš prohlašuje, že vedle sebe zavázali i vzájemně svá dvě království, české a uherské, a zároveň zavázali se preláti a páni jeho království „cum baronibus, provincialibus et proceribus regni Bohemiae personam et communitatem totius regni Bohemiae repraesentantibus.“

Lat. výp. priv. z. arch. č. fol. 253—255, osa 1442.

335a.

21. ledna 1480 v Neustadtě.

Království české — země rakouská.

Mezi královstvím českým a zemí rakouskou uzavírá se „ain frid und fridlicher anstand“ až do západu slunce o příštím sv. Martině. Mezi oběma a jejich obyvateli nemá k žádné válce, útoku a škodě dojíti. Obyvatelé mohou svůj „gewerb und handl“ z jedné země do druhé provozovati. Pro nároky obyvatelů jedné země proti obyvatelům země druhé klade se rok do Kremže na den příští sv. Trojice. Sem má císař nebo král český strany ze svých zemí předvolati a stejný počet radů vyslati, aby sporné strany vyslechli a je „gütlich oder rechtlich“ rozhodli. Zde má také další „fridpruch“ býti souzen. Vydatel Friedrich. Každý z panovníků má list druhého.

Osa 1448.

336.

11. října 1480 v Praze.

Král český *Vladislav* — římský císař *Friedrich*.

Uzavírá se mír od sv. Jiljí od východu slunce „nach naturlichem lowff und wern“ až do sv. Jiří do západu slunce. Nemá se válčiti a škoditi z jedné země do druhé. Obyvatelé jich při svém řemesle a obchodu ze země do země nemají míti žádné překážky. Ze zajatců šlechtici propustí se na roky „uff ire trewe“, ostatní na rukojemství. Placení šacunků a holdů se zastavuje. Kdyby i mezitím z jedné země do druhé nebo z hradu do hradu stala se nějaká válka nebo škoda, proto mír se nezruší. Porušení míru souditi mají dva rozhodčí, ve smlouvě již jmenovaní, každý z jedné strany, kladouce na žalobu rok do čtyř neděl. Na roku mají žalovaný a žalobce sami nebo jich plnomocníci se dostaviti. Výroku rozhodčí má se do čtyř neděl vyhověti. Pro případ neshody rozhodců ustanovuje se ubrman, který konečně věc rozhodne do čtyř neděl, jak bude o to od rozhodců požádán. Nedostaví-li se anebo nevyhoví-li kdo nálezu rozhodců, má panovník, v jehož zemi se nalézá, jej k tomu přiměti, aby do čtyř neděl vyhověl. Zároveň klade se rok na den po sv. Lucii s ustanovenými rady ve Světlé, kde se mají vznášeti nároky jedněch proti druhým z jednotlivých zemí od stran osobně neb od jich zmocněnců. Co zde rozhodčí „gutlich oder rechtlich“ naleznou, tomu má se bez odporu vyhověti. Kdo má jakou

pohledávku proti poddaným druhého, má o tom do sv. Martina dáti věděti, z Čech císaři Friedrichovi, z Rakous Vladislavovi. Každý z panovníků přiměje nedostavivšího se poddaného, aby do dvou měsíců „tagleistung“ nebo „irkantnuss“ rozhodčí vyhověl. Nestane-li se na položeném roku konečné rozhodnutí, mohou poddaní té neb oné strany mír vypověděti. Tím nemá na srovnání mezi oběma panovníky však nic býti měněno.

Mon. habsb., I, 3, 295, osa.

337.

13. prosince 1480 ve Vídni.

6. ledna 1481 v Olomouci.

Preláti, páni, rytíři a města, jménem vsí země moravské a všech obyvatelů jejich — císař *Friedrich III.*

Dle ujednání mezi císařem a posly vsí země moravské ve Vídni zhotovuje se list prelátův, pánů, rytířstva a měst v řeči české neb moravské v táž slova, jako list císařů. Země moravská a všichni její obyvatelé vstupují s císařem, jeho dědici a knížetstvím rakouským a jich obyvateli ve věrný, křesťanský, spravedlivý a stálý pokoj. Z obou zemí do druhé válkami, aniž kterým saháním škody dít se nemají, ale obyvatelé jich kupectví, potřeby i obchody z jedné země do druhé bez překážky vésti a jednati mohou. O rušiteli má se činiti oznámení, na Moravě hejtmanovi, v Rakousích císaři nebo jeho náměstkovi, a má se postaviti na rok na mezích mezi Znojmem a Recí před čtyři pány, z nichž každá země dva volí. Jejich výroku má se dosti učiniti. Kdyby toho škůdce učiniti nechtěl, má se země, kde se škoda stala, proti němu pozdvihnouti. Čtyři osoby takové soudí také minulé pře a zášti mezi obyvatelstvem obou zemí, vyslechnouce strany, nebo vynášejíce nad nepřítomnou právo stané. Při rozsudku rozhoduje většina. K roku může strana poslati zástupce s plnou mocí. Bude-li mezi rozhodci neshoda, mají se ti čtyři svoliti na ubrmana, a co ten vyřkne, na tom má zůstat. Pro takovéto spory z obou zemí ustanovují se pevné roky. Při poškození kupců, jedoucích z jedné země do druhé, nařizuje se honění ode vsi ke vsi, od města ku městu. Přechováváč zboží a pomahač škůdce trestá se jako zločinec země a rušitel pokoje. Rytíři, služební a obecní lidé z obou zemí mohou v službu a na žold jeti, kam chtějí, podle svobod země životy svými. Z měst, hradů a jejich gruntů a zboží nemá se však z jedné země do druhé válet, ani sahati, ani v jedné zemi proti druhé na vojnu dáti volati. Pokoj může býti vypovězen půl leta napřed otevřeným listem pod pečeti po rytířském člověku. Ti čtyři na položených rocích také rozhodnou, zda zjimané osoby vězení prázdny býti mají, či má-li se jim další rok dáti. Tito mají také rozhodnouti o šacuncích a holdech, dosavad nezaplacených, zda mají býti propuštěny nebo odročeny.

Ozam, Arch. č. 10, 282 (list. Fridr. 13./12. 1480), osa, začo (list moravských stavů).

338.

2. května 1482 v Mostě.

Král český *Vladislav a koruna česká* — vévodové saští *Arnošt a Albrecht*.

Arnošt a Albrecht zavazují se věčně za sebe, své dědice a nástupce Vladislavovi, jeho dědicům, nástupcům, králům českým a koruně české. Nebudou nikdy více sáhati k nepřátelství a útoku a nepovolí to svým obyvatelům, nýbrž budou se míti v lásce, cti a prospěchu svého hleděti. Budou Vladislavovi a koruně české raditi a pomáhati v ochraně jich zemí a práv vsí svou mocí proti každému, kdo je napadne, bude rušiti nebo poškozovati, jmenovitě na království českém, členství kurském a hlasu, který král český „von wegen seiner lande hat und haben soll“ na volbě římského krále, na lénství a manství dole psaných knížetství, markrabství moravského, vévodství opavského, ratiborského, lehnického . . .*) V držbě tohoto majetku nebudou je rušiti a naň nároky činiti, ale k němu pomáhati a jej chrániti proti komukoli a přijdou jim na vyzvání do měsíce na pomoc nebo dle potřeby dřívě. Pomocným lidem poskytně se pivo, chleba a masité jídlo, a nelež-li se v poli, koním také píče. Škoda se nehradí. Společně dobyté hradý a města, která neleží ve vévodských zemích a nejsou jejich manství, buď se zboří nebo mezi strany stejně rozdělí. Užitek z hradů a měst v zemi nebo manských jen vévodům náleží. Zajatci rozdělí se dle počtu ozbrojenců. Pro pokoj zemí budou jim pomáhati, chrániti a hájiti země a cesty, aby kupec, pocestný a kdokoli bezpečně cestovati mohl. Nepřátelům a odporníkům jejich nedovolí ve svých zemích přebývati, jim nějak pomáhati a přispívati. Do jich zemí, lidí, zřízení nebudou nijak zasáhati, je másti a nějakou újmu způsobovati, ani se lidí jich proti nim ujímati a nepovolí to také svým lidem. Dojde-li k nějakým sporům, dají o tom markrabové Vladislavovi písemně věděti a pojmenují mu rok do měsíce po tomto psaní, na něž obě strany své rozhodčí rady do Chebu vyšlou, aby věc po dobrém srovnali. Neshodnou-li se, mají jmenovati markrabové vrchního rozhodce z radů druhého. Rozhodce tento má se ve věc uvázati a do měsíce po svém jmenování rok soudní v Chebu položit. K němu má každá strana vyslati dva své rady. Tito mají spor obou stran vyslechnouti, a jak věc všichni nebo větší díl jich rozhodne, při tom má zůstat. Rozhodnutí má se státi do půl roku od prvního roku, leda že by se věc pro poznání práva protáhla. Vrchní rozhodce má své povinnosti, aby byl přichylen ku svému pánovi, ihned jak bude jmenován, svým pánem býti zbaven. Jeho pán má jej také k tomu míti, aby se věci ujal, a v ni se uvázal. Budou-li míti preláti, hrabata, páni, rytíři, panoši anebo poddaní markrabů s Vladislavem co činiti, má se jim práva dostati před rady žalovaného. Mají-li obojí poddaní mezi sebou co činiti, má se o církevních věcech jednati na soudech církevních, o manských na manském soudu lenního práva, věci na osobu jdoucí

*) Vypočítává se tu majetek koruny.

na soudech, kde žalovaný jest usedlý a má své obydlí. Rytíři a panoši a osoby, nikde neusedlé, mají býti žalováni před tím, jehož jsou rady, služebníky anebo komu přísluší. Zločiny mají však souzeny býti tam, kde zločinec bude postizen. Co takto v kterém soudě bude rozhodnuto, mají obě strany splniti beze všeho prodlévání, zpěčování a apelování. Uzavrou-li markrabové s někým nějaké „ainunge und bundnusse“, obnoví nebo prodlouží staré, mají tyto smlouvy s králem českým, jeho dědici a nástupci, králi českými a korunou českou vyjmouti. Neruší se také jejich staré listy a spolky. Žádná ze stran nečiní nároky na majetek strany druhé, který ve svém listě vyjmenovala, vyjímajíc zámky, města, hrady a městečka, nad kterými nemá Vladislav jako král český, sám a z příčiny koruny nic více než vrchnost lenní. Vyjímá se papež, císař a dědické sbratření s Vilémem vévodou saským, lantkrabětem hesenským a markrabím bramborským.

Něm. opisy priv. č. z. arch. fol. 179—181 (list markrabí), Lünig, R. A., p. sp. II, 7, Dumont, III/2, 94 (list Vladislavův).

339.

10. září 1486 v Jihlavě.

Král český *Vladislav* — král uherský *Matiáš*.

Strany marně vysílaly své pány, aby srovnali pře o statky, dobyté mečem. Oba králové rozhodují protož tyto spory sami, přisuzující každému jednotlivě, což mu patří.

Ač. 10, 291, ozam, osa 1461.

340.

10. září 1486 v Jihlavě.

Král český *Vladislav* — král uherský *Matiáš*.

Mezi obojími zeměmi Čechami s jedné strany, Moravou, Slezskem a Lužicí, se strany druhé, má mince býti srovnána na váhu, zrno a stříh. Pro dohled nad tím má každý král u druhého svého probierara nebo vrzuochara. Kdo minci nebudou bráti nebo falešnou bítí, budou trestáni. Jistec jistce, host hostě může staviti podle jednostejných obyčejů země. Kdo z jedné země do druhé o kterékoli „záščí“ činiti by měl, má o to do třetího práva nebo roku státi, aby poddaní stran škod a nákladů byli zbaveni. Kdo pod kterým panovníkem co má, tím jemu buď povinen. Bez vůle vrchnostenského pána nemohou lidé z jedné země do druhé se stěhovati. Má býti povoláno, že zjevné loupežníci mají ze země býti vypovězeni. Kdo je bude přechovávati, bude obležen, zámek jeho zbořen a on na hrdle trestán, jakož sluší na loupežníka. Má-li děti a přátely, má zboží od toho zámku na jeho děti neb přátely spadnouti.

Ač. 10, 289, ozam.

341.

23. dubna 1489 v Praze.
29. v Krakově.

Král český *Vladislav* — král polský *Kazimír IV*.

Strany spojují sebe a stavy a národy svých království. Přispějí si však svou mocí, kdyby je král uherský *Matiáš* proti smlouvám, mezi nimi a jich královstvím uzavřeným, napadl. *Kazimírova* pomoc zůstane při *Vladislavovi*, dokud řádný mír nebude uzavřen. K příměří a míru bez svolení *Vladislavova* *Kazimír* nepřistoupí. Jedna strana bez svolení druhé nesmí však napadnouti a válku začíti se zeměmi uherskými, jinak se jí nemusí pomáhati. Úmluva trvá na doživotí stran. Vydatel *Kazimír*. Preláti, šlechtici a úředníci království polského slibují tuto „ligam confederacionem et concordiam“ zachovávat.

Vzač. 506/521, osa 1471 (29./4. 1489 list Kazimírův), Dogiel, I, 23 (23./4. 1489 list Vladislavův).

342.

20. února 1491.

Král český *Vladislav* — vévoda *Jan Albrecht*.

Vladislav uznává se za krále uherského. *Janu Albertovi* odstupují se na odškodněnou díly Slezska. Bude-li na Slezsko uvalena královská daň, mají jí i vasalové a ostatní poddaní vévody býti podrobeni. K soudům mimo zemi nemají však býti potahováni. Vévoda zachová je při jich privilegiích. Stane-li se králem on neb jeho dědicové, nebo nezanechá-li dědicův, případnou odevzdané země králi uherskému a jeho nástupcům. Jinak budou držeti dědicové tyto země dále „Hoc tamen adjecto, quod illi instar aliorum principum et ducum patrie illius regie majestatis subjecti sint et habeantur et ex nunc intelligantur“. Upravují se práva kupců uherských a polských. Ke konci se však výslovně podotýká, že se země postupují „superioritate etiam et dominio corone regni Bohemie in prefatis dominiis, ducatus et statibus salvis et integris, prout hactenus fuit, remanentibus.“

Lünig, C. Germ. I, 1547.

343.

7. listopadu 1491.

Král český a uherský *Vladislav* — císař *Friedrich* a král *Maximilian*.

Pro jakékoli spory stran neb poddaných nemá býti sáháno ke zbráním. Nevyřídí-li je místní hejtmáni a úředníci, panovníci vyšlou každý dva rady, aby věci srovnali.

Dumont, III/2, 263.

14. července 1500 v Budíně.

Král český *Vladislav*, král polský *Jan Albrecht* — král francouzský *Ludvík XII.*

Obnovují se smlouvy předešlých králů. Králové uzavírají smlouvy za sebe, své nástupce, many, poddané, země, vlasti a panství proti Turkům a jiným nepřátelům, přítomným a budoucím a na obranu svých říší. Každá strana se vystřihá všeho, co by bylo na škodu straně druhé, jejím manům, poddaným a zemím anebo jich obraně. Každá strana vyšle na žádost své vyslance, kdy toho na prospěch její bude potřeba. Ve svých smlouvách musí druhá strana zahrnouti. Vyslanci mají se sejítí a raditi, bude-li se z čeho pro některou stranu škody obávatí. Manové a poddaní, světští i duchovní, šlechtičtí i nešlechtičtí, mají ve všech zemích právo volného příchodu, pobytu, obchodu a odchodu, platíce pouze obvyklé poplatky. Podnikne-li jedna strana k radě druhé spravedlivou válku, má jí pomoci. Poněvadž papež Alexander vyhlásil všeobecnou výpravu proti Turkům, všichni se k ní připraví. Trupám francouzským dá se volný průchod a skytne potrava za příslušnou cenu. Přítel neb nepřítel strany jedné jest přítelem neb nepřitelem strany druhé. Mimo jiné vyjímá se ze smlouvy církev a římská říše, kurfirsti a knížata říši poddaná, nepodniknou-li co nepřátelského proti některé ze smluvených stran neb jejím poddaným. Úmluvčí stran zkusí však zprvu dobrotou. Strany nemohou uzavřítí s vyňatými osobami obsáhlejšího spolku. Vyňaté osoby mohou však do roka přístup k smlouvě oznámiti, načež se s nimi další vyjedná. Vydatelé úmluvčí. Ratifikace Vladislavova.

Lünig, C. Germ. I, 1559, Dumont, III/2, 442, Dogiel I, 447.

6. prosince 1505 v Drážďanech.

Král český *Vladislav* a *koruna česká* — vévoda saský *Jiří*.

Jiří za sebe a své dědice se smlouvá a spolčuje s Vladislavem a korunou českou. Ani on, ani jeho dědicové neučiní žádné opovědi, výboje a vpádu proti Vladislavovi, jeho dědicům, nástupcům a koruně a jejím poddaným. Nepovolí to také svým lidem. Dopustí-li se jejich poddaný nějaké škody proti Čechám, jak se to vévodovi oznámí, bude pachatele se všemi svými poddanými pronásledovati až k místu, do něhož se uteče. Kdo jej přijme, musí jej vydati, sice se hrad jeho oblehne a za případné české pomoci dobude. Z kořisti hradí se nejprve škody, zbytek zůstává vévodovi. Bude-li mítí někdo jakou při z koruny, má jí hleděti u soudce, kde žalovaný sedí neb kam ta věc přísluší. Nedostane-li se žalobci u těchto soudců spravedlnosti, dá Jiří jim rozkaz, aby tak učinili. Nedojde-li žalobce přes to práva, bude si moci zvoliti z radů Jiřího vrchního rozhodce, jemuž

každý panovník dva své rady přidělí, kteří věc v Mostě rozhodnou. V jednom měsíci musí se nálezu vyhověti. Vydatel Jiří.

Vzač. 521/523, lat. výp. priv. z. a. č. fol. 263—264, osa 1526, 1527.

12. listopadu 1507 v Budíně.

Císař *Maximilian* — král český *Vladislav II.*

Vladislav usnáší se k upevnění starých spolků jménem svých dětí Ludvíka a Anny s Maximilianem na dvojím zasnoubení: mezi arcivévodou Karlem nebo Ferdinandem, který z nich nastoupí v arcivévodství rakouském a hrabství tyrolském, a Annou, dále mezi Ludvíkem a dcerou krále Filipa Kateřinou, anebo kdyby před dospělostí zemřela, její sestrou Marií. I dává, odevzdává a zaslubuje „ritu sanctae romanae ecclesiae“ Annu jmenovaným „in sponsam legitimam“, Ludvíka „in sponsum et maritum legitimum“. Zasnoubení jsou odtud vázáni „irrefragabili vinculo sponsaliorum et futuri matrimonii“. Vladislav i Maximilian nijak jinak snoubenců nezasnoubí, k jinému jich sňatku svolení nedají, ale jak dojdou dospělosti, přimějí je, aby obapolným konsensem sňatek ztvrдили „per verba de praesenti“, uzavřeli a konsumovali. Podobně dohodnou se o věnu, obvěnění, darech a ostatním, jak mezi osobami z královského rodu obvyklo. Maximilian snoubence, který v arcivévodství rakouském a hrabství tyrolském nastoupí, Vladislavovi oznámí, své listy obnoví a také o souhlas děda snoubenců Ferdinanda Arragonského se postará.

Pray, 4, 329.

11. prosince 1509 v Praze.

Král český *Vladislav* — bavorští vévodové, falckrabě rýnský *Ludvík* a *Friedrich*, jako poručník vévodů *Otty*, *Jindřicha* a *Filípa*.

Nepřátelé nemají se přechovávatí, ale má býti proti nim na žádost podle práva zakročeno. Poddaným a cizincům nebudiž dovoleno poškozování druhých. Škudci buďtež po zemi stiháni. Dle potřeby budiž k tomu od druhé strany branná moc na její útraty vyžádána a škoda nahrazena. Proti ušlým poddaným má právo puštěno býti. Žádná strana nemá se ucházeti o majetek druhé, aniž má se v tom poddaným pomáhati. Poddaní druhé mají při obvyklých platech volný průchod a ochranu. Spory mezi stranami rozhoduje 8 radů v Chebu, z každé strany 4, při neshodě jmenují falckrabové porýnští z radů neb manů králových vrchního úmluvčího. Spory poddaných rozhodnuty buďtež před řádným soudcem, který k tomu nucen, pro odpírání i trestán býti má. Nelze-li věc pro její povahu rozhodnouti, budiž rozhodnuta v Chebu čtyřmi rady, dvěma z každé strany.

Lünig, Cod. Germ. I, 1573, něm. opisy priv. z. arch. č. fol. 161—163, osa 1537 (list falckrabí), začo, mra Oberpfalz 133/49 (list Vladislavův).

13. prosince 1509 v Praze.

Král český *Vladislav* — vévoda bavorský *Ludvík*.

Poněvadž *Vladislav* od starodávna a dle zlaté buly jest arciepišním a kurfirstem svatě římské říše, shodl se *Ludvík* s jeho KMTi jako spolukurfirstem, že JKM., a nástupce, krále českého, v jeho kurfirstské hodnosti, svobodě a moci nebude rušiti a v ni sáhati, a kdyby se někdo opovážil JMK v této KMTi, kurfirstské hodnosti rušiti a mýliti, že *Ludvík* dle zlaté buly a potvrzení všech duchovních a světských kurfirstů o arciepišnictví králů a koruny české, kurfirstské hodnosti, cti, kurství a volbě římského císaře JMK. neopustí, nýbrž právě jak se předešle jeho otec falckrabě *Filip* vůči JMK. vedle jiných duchovních a světských kurfirstů zavázal, jemu bude pomáhati, přispívati a jej v držbě chrániti. Vydatel *Ludvík*.

Vzač. 529/483, osa 1538.

14. prosince 1509 v Praze.

Král český *Vladislav* — vévoda bavorský *Ludvík* a *Friedrich* a jeho synové *Ottenrich* a *Filip*.

Před uzavřením erbanuňku shodly se strany o sporech svých podaných. Spory o zadržování, rušení míru, tělesné poškození a j. má rozhodnouti osm radů, čtyř z každé strany, o sv. Blažejí (3./2.) v Chebu. Strany mají se taktéž dostaviti. Radové vyslechnou pře jednu po druhé a pokusí se je srovnati, anebo shodnou se na „freundlichen, endlichen gleichmässigen Austrag“. Nevyhoví-li strany konečnému srovnání, má vrchnost, kde mají statky, pustiti na ně právo. Nemohou-li se rozhodci dohodnouti, běře si žalobce ubrmana z radů vrchnosti strany žalované. Ubrman s oněmi osmi rozhodci vyslechnou strany v Chebu, srovná anebo s většinou rozhodců věc rozhodne. O platech služebních a škodách z poslední války s Bavorsy kdo chce z české strany žalovati, má tak činiti, jak „Bestellungs- und Schadloshaltungsbrief“ zní. Kdo z bavorské strany chce žalovati JMK a jeho poddané, má žalobu do 14 dnů po Vánocích pražskému purkrabí v Praze zaslati. Z české strany žaloba na bavorská knížata, jich poddané a příbuzné posílá se v téže lhůtě do kanceláře v Ambergu. Smír tento sjednali za každou stranu dva úmluvci, z české strany nejvyšší kancléř *Albrecht* z Kolovrat a nejvyšší písař *Albrecht Rendel* z Oušavy. Každá strana obdržela řezanou ceduli.

Začo, mra, Oberpfalz 133, f. 69.

14. prosince 1509 v Praze.

Král český *Václav*, jeho syn král *Ludvík* — vévoda bavorský *Ludvík*.

Ludvík za sebe a za svého prvního dědice, který bude kurfirstem, přátelsky spojuje a zavazuje se s *Vladislavem* a jeho synem *Ludvíkem* „vmb frids und gemachs willen“. Napadne-li někdo oba krále, jejich království, země a poddané nepřátelsky nebo bude-li je rušiti na jejich královské hodnosti, svobodě, právech a cti, pomůže jim *Ludvík* vší svou mocí proti každému.

Ozač. 530/291.

8. února 1510 v Chebu.

Radové *Vladislava* — radové vévod bavorských *Ludvíka* a *Friedricha*.

Radové *Vladislavovi*, *Jan* z Wejtmíle, *Matěj Libak* z Radovesic, kráží prokurátor, *Appel*, hejtmán saského kraje, a *Bohuslav Strachota* z Královic, hejtmán na Brejtenšteině, majíce dle ujednání ze dne 14. prosince 1509 spory české a bavorské na den sv. Blažejí v Chebu s rady bavorskými srovnati, chtějí ukliditi všechny spory at o dluhy, tak i o služební platy a škody. Bavorští radové trvají však na znění listu ze dne 14. prosince 1509. Neodmítají ale smírné jednání. Poněvadž však k dohodě nedochází, usnášejí se obě strany, aby JMK a knížata bavorští zase osm radů do Chebu nebo Tachova na 5. května 1510 vyslali. Zde 6. května mají strany se svými pohledávkami proti panovníkům nebo poddaným býti od radů vyslechnuty, porovnány, anebo konečným nálezem rozhodnuty. Neshodnou-li se, bude ubrmanem rytíř *Adam* ze Störingu u Rýna při žalobě české, a pan *Jan Pflug* z Rabenštejna při žalobě bavorské. Co všichni radové neb větší jich díl s ubrmanem rozhodnou, to od stran má býti drženo. Je-li potřebí svědomí (*Kuntschaft*), má vrchností býti opatřeno. Ubrman a radové mají býti od své vrchnosti zbaveni povinnosti, aby dle ní nalézali, a slíbili před ujednáním, že rozhodnou věc „nach ihrem gewissen und bester Verständniss“. Do 10. března mají radové toto ujednání své vrchnosti oznámiti. Od 10. března do 23. dubna mají se podávati písemné žaloby, se strany české v kanceláři v Ambergu, se strany bavorské nejvyššímu purkrabí na hradě pražském. Dne 6. května má pak každá strana se dostaviti, mohouc svou žalobu zlepšiti, zvětšiti nebo zmenšiti. Na statky poddaných, kteří by neposlechli a nedostavili se, pustí jejich vrchnost právo, jak bude nalezeno. Poněvadž se strany nedohodly, má-li věc česky nebo německy býti přednášena, zůstává tento článek ku rozhodnutí Jmrtké a knížatům bavorským. Vydatelé obojí radové.

Začo., mra, Oberpfalz 133 f. 77.

17. srpna 1510.

Čeští a bavorští radové a ubrmani v Chebu.

Radové a ubrmani usnášejí se o formě a řízení oboustranných žalob. Podle ujednání ze dne 14. prosince 1509 dostavily se před ně ke dni 12. srpna strany do Chebu, aby se svými žalobami a opovědmi písemně a jinak slyšeti se daly. Je třeba však provéstí svědomí a důkaz, při lidech koruny české dle jejich obyčejů, při lidech bavorských dle řádu římské říše a Falce. Žaloby, od některých podané, jsou poněkud „unschicklich und unförmlich“, takže by bylo obtížno, na základě nich rozhodnouti. I mají stranám jich písemné žaloby a odpovědi býti vráceny. Čech má pak svou písemnou žalobu u nejvyššího purkrabí v Praze, Bavor v kanceláři v Amberku podati. Purkrabí má do osmi neděl od 18./8. žaloby na Bavorsy podané, zapečetěné a zavěšené poslati na kancelář v Amberku, a tato zase žaloby na Čechy nejvyššímu purkrabí v Praze, pak zase každé strany odpověď do osmi neděl, a pak další spis, až dva spisy od každé, čtyři spisy od obou stran budou podány. I mají býti žaloby poslány do 13./10., odpovědi do 8./12., protispisy (gegenschriften) do 2./2. 1511 a závěrečné spisy (Nachschriften) do 30./3. Na to klade se na 18./5. rok do Chebu, kam radové a ubrmani a strany anebo jich zástupci dostaviti se a založené spisy přinéstí mají. Spisy tyto od ubrmanů a přísedících mají býti do rukou vzaty a pak podle smlouvy, svrchu uvedené, jednáno. Na této se nic touto dohodou nemění. V příčině toho, jak svědomí (Kuntschaft) má býti vedeno anebo skládáno, mají se strany obrátiti na JMK a knížata v době před položeným rokem, a tyto se dohodnou v této době, jak svědomí oběma stranami skládáno a přijímáno býti má. Do srovnání budou žiti strany v pokoji, jedna proti druhé nic zlého a nedobrého nepředsevzme a nevykoná.

Začo., mra. Oberpfalz 133 f. 73.

14. dubna 1511.

Král český Vladislav a koruna česká — císař Maximilian, jako arcivévoda v Rakousích nad a pod Enží.

Maximilián uzavírá s Vladislavem a korunou českou „einen ewigen Frieden, Erbeinigung und Verbündnuss“. Nemá více proti Vladislavově koruně, jeho dědicům, nástupcům a poddaným dojíti ku nepřátelství, plnění a výboji. Nepovolí se to také poddaným v Nad- a Podenzí. Stane-li se taková škoda a loupež, bude Maximilián, jak se mu to oznámí, pronásledovati pachatele „von Hauss zu Hauss, von Mann zu Mann, Gassen zu Gassen, Geschloss zu Geschloss, Marckt zu Marckt, Castel zu Castel und zuletzt an die Städte, dahin der Thäter gewichen ist“. Kdo jej pře-

chová, má býti přiměn, aby jej s uloupeným statkem vydal, jinak se oblehne a za případné pomoci české přemůže. Z dobytého statku se hradí nejdříve škody, zbytek zůstává v knížetstvích jeho Maximiliánovi. Nepovolí se poddaným opovídaní nepřátelství. Kdo proti tomu bude jednati, bude stihán, jak uvedeno. Má-li kdo proti poddanému, v koruně české bydlicímu, nějaký nárok „vmb Erbschaften, Schulden und Boden“, má je žalovati „vor seinem ordentlichen gericht, dahin dann solches Handel gehört“. Co zde se nalezne, má se vyhověti beze vší další apelace. Nedojde-li žaloba u těchto soudců v slušném čase konečného vyřízení, má o věc žádati u Maximiliana nebo jeho místodržitelů a radů. I položí se pro nároky z české koruny proti obyvatelům v Nadenzi rok ve Vitorazi, proti obyvatelům v Podenzí ve Freistadtě. Sem vyšle Maximilian a Vladislav, každý tři rady, aby do tří měsíců věc rozhodli. Tito zbaví se „zu solchem Ausstrag“ svého slibu, věrnosti a poddanství vůči svému panovníkovi a vezmou do přísahy, aby věc dle svého rozumu a své síly ke konci přivedli. Neshodnou-li se, má žalobce vyvoliti si z české koruny vrchního rozhodce, který by mu k tomu byl ochoten. Tento má býti také své přísahy zbaven, novou přísahu složití a ve dvou měsících nález vyřknouti. Při něm má zůstatí bez zpěčování a vší apelace. Kdo má svědomí opatřiti a nemůže tak učiniti v ustanovený čas, tím nemá tento mír a jednota býti porušena. Svědomí v Nad- a Podenzí má býti dodáno do 6 neděl, mimo tyto země do 18 neděl. Pro škody mají se poddaní z české koruny obracetí na Maximiliana nebo jeho místodržitele a rady. Tu pak zase on nebo jmenovaní jeho zástupci vyšlou rady do příslušného města. Nikdo z poddaných oněch dvou knížetství nemá nějaký cizozemský nárok proti poddaným koruny české přijímati, v něj se uvazovati a jemu pomáhati. Kdo proti tomu bude jednati, nahradí škodu. Spolek má se v knížetstvích veřejně vyhlásiti, aby jej každý znal a podle něho se řídil.

Něm. výp. z. a. č. fol. 190—191, Goldast, Erbeinungen, 128—132, 177, Collectio, II. 159—166, osa 1545.

28. dubna 1515 v Prešpurku.

Král český Vladislav — král polský Zikmund I.

Král polský Zikmund zapověděl pro sklad vratislavský měšťanům a obyvatelům vratislavským přístup do království polského a poddaným svým vstup do Vratislavi. Na žádost Vladislavovu tento edikt však zrušil (15./4. 1515), pokud nebudou Vratislavští tohoto práva skladného na škodu království polského vykonávati. I zrušuje Vladislav toto právo skladné a zavazuje sebe a své nástupce, že Vratislavským vykonávání jeho nepovolí.

Dogiel, I, 556 (list Vladislavův), 558 (list Zikmundův z 15./4. 1515).

354.

20. května 1515 v Prešpurku.

Císař *Maximilian* — král český *Vladislav*.

Vladislav a plnomocník Maximilianův, kardinál krcký Mathaeus umlouvají sňatek mezi Vladislavovým synem Ludvíkem a vnučkou Maximilianovou Marií a vnukem jeho Ferdinandem a dcerou Vladislavovou Annou. Císař slibuje jménem Ferdinanda, že do roka zasnoubení sám neb zástupcem schválí a uzavře „per verba de praesenti“. Císař slibuje, nestane-li se tato ratifikace do roka, že s Annou sám uzavře sňatek „per verba de praesenti“. Císař a král Vladislav shodnou se mezi sebou do roka „de tempore confirmationis matrimonii praefati per copulam“. Paní Anna vydá se do rukou císaře, aby vychovávána a živena byla v Rakousích společně s Marií „usque ad consumationem matrimonii“. Císař se zavazuje, že zaplatí paní Anně, Vladislavovi a Ludvíkovi jako pokutu 300.000 zl. uherských, nedojde-li k sňatku v jmenovaném čase. Zemře-li snoubenec, ať Ferdinand nebo císař, „post contractum matrimonium per verba de praesenti ante copulam seu consumationem matrimonii“, vyplátí se paní Anně 100.000 zl. uh. Paní Anna dopraví se tu „cum omni honestate . . . ad regna paterna“, a sice do Prešpurku nebo Znojma. Placení, jak pokuty tak této náhrady, se přiměřeně zajišťuje. Paní Anně zapisuje se věnem 200.000 dukátů. Zaplacení jich odkládá se až do té doby, „quo rex Ludovicus cum domina Maria confirmabit, quo facto dotem dos compensabit.“ Oběma snoubenkám poukáže a pojistí se však obvěnění na čas jejich života v důchodech dvacet tisíc neb dvacet pět tisíc zl. uh. Zemře-li jedna snoubenka před druhou „ante matrimonii confirmationem“, druhé nicméně „secuta copula“ věnem 200.000 dukátů musí se zaplatiti. Zemře-li manžel bez dědiců „post copulam“, a pozůstalá vdova bude se chtít provdati, vyplátí se jí na její žádost věno 200.000 zl.

Pray, 4, 366 (list Vladislava a Mathaea), Pray, 4, 368, Dogiel, I, 169 (list polského krále Zikmunda).

355.

20. července 1515 ve Vídni.

Císař *Maximilian* — král český *Ludvík*.

Maximilian adoptuje se svolením Vladislavovým Ludvíka za svého syna, přijímá jej do své rakouské rodiny a připojuje ku počtu svých dětí, nepohoršujíc však právo Karla, Ferdinanda, jejich sester, dětí a vnuků Maximilianových a zachovávajíc řád a obyčej domu rakouského.

Lünig, C. G. I, 579, Dogiel, I, 177, Pray, 4, 378.

356.

22. července 1515 ve Vídni.

Císař *Maximilian*, král český *Vladislav*, král polský *Zikmund*.

Všichni králové osvědčují uzavření svatebních smluv. Nejdříve „contracta celebrata et firmata sunt sponsalia per verba matrimonialia et

de praesenti cum solemnitatibus et cerimoniais, in huiusmodi actibus intervenire solitis et consuetis“ mezi vnučkou Maximilianovou Marií a synem Vladislavovým Ludvíkem, „accedente ad hoc mutuo et expresso quantum per aetatem licuit eorum consensu et voluntate proferente prefato rege Ludovico hec verba formalia: Ego Ludovicus accipio te Mariam in meam legitimam uxorem“. Podobné prohlášení učinila i Marie. Prohlášení stalo se před arcibiskupem ostrihomským, který je stvrdí „per annullorum subarrationem“. Ludvík a Marie mají manželství „succedente per tempus legitima atque idonea aetate per copulam carnalem“ konsumovati, což Maximilian i Vladislav příslibují. Za druhé běže si za stejných prohlášení Maximilian za manželku dceru Vladislavovu Annu. Oba dva, Maximilian a Anna činí však ohrazení, že smlouva tato má býti neplatná, budou-li do roka chtít vnukové Maximilianovi, arcivévoda rakouský Ferdinand anebo vévoda burgundský Karel, tento obdrže dispensaci od smlouvy s dcerou krále francouzského Renátou, s Annou smlouvu svatební uzavřít. Nebudou-li tak chtít, zavazuje se Maximilian do tří měsíců po uplynutí roku „per copulam carnalem“ sňatek konsumovati. Za tím účelem byla mu Anna „ad manus tradita et libere consignata“. Vladislav zapisuje a poukazuje své dceři Anně věnem 200.000 zl. uh. Výplata má se díti, až po konsumaci manželství Ludvíka s Marií. Poněvadž Marii se zapsalo věno taktéž 200.000 zl. uh., kompensují se tyto platy a žádná strana druhé nebude k placení zavázána. Maximilian obvěňuje Annu důchodem dvacetpět tisíc uh. dukátů, poukazuje jí polovici důchodu na provinciích a vyjmenovaných městech dolnorakouských a druhou polovici v hrabství tyrolském. Nedostatek doplní se z jiných důchodů. V obvěnění uvede Annu po konsumaci sňatku a poukáže úředníky a poddané, aby jí holdovali. Anna bude moci po čas svého života důchody těmi disponovati, „frui ac gaudere, et ex illis statum suum sustinere et intertenere“. Uzavře-li Anna sňatek s Ferdinandem nebo Karlem, dohodne se Maximilian s dědem jich Ferdinandem arragonským o poukázání a pojištění obvěnění. Stejně poukazuje a zajišťuje Vladislav Marii obvěnění v Uhrách a v Čechách k jejímu volnému užívání po čas života. Zemře-li snoubenec neb manžel Annin před konsumováním manželství, vyplátí se Anně do roka 100.000 uh. dukátů anebo poukáže na zemích dolnorakouských s právem výplaty. Za dluh tento zavážou se všichni rakouští stavové pod hypothevou všech svých statků, movitých i nemovitých. Anna má býti pak odvezena do Prešpurku nebo Znojma „ad regna paterna“. Kdyby zemřela jedna ze snoubenek, druhé nicméně věno musí býti vyplaceno. Taktéž dá se věno 200.000 zl. vdově po konsumovaném manželství, bude-li se chtít provdati. Musí však se vzdát obvěnění, držíc je až do výplaty věna. Smlouvy uzavřely se s radou stavů císařství a království.

Dogiel, I, 177, satv. 1572, Pray, 4, 381, Goldast, Appendix, 195, Balbin, Misc., dec. I, 8, 100.

ZKRATKY.

Ač., Arch. č. = Archiv český.
 Amba. = amberský archiv.
 Amv. = archiv ministeria vnitra.
 Balbin, Miscell. = Balbin, Miscellanea historica regni Bohemiae.
 Böhmer, Acta = Böhmer, Acta imperii selecta.
 C. = codex.
 Č. C. j. m. = Čelakovský, Codex juris municipalis regni Bohemiae.
 Č. Č. H. = Český časopis historický.
 C. d. M. = Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae.
 C. j. b. = Codex juris bohemici.
 Cod. epis. Rud. = Gerbert, Codex epistolaris Rudolphi I.
 C. S. R. = Codex diplomaticus Saxoniae regiae.
 Dobner, Mon. = Monumenta historica Boemiae.
 Dogiel. = Dogiel, Codex diplomaticus regni Poloniae.
 Dumont = Du mont, Corps universel diplomatique du droit des gens.
 Eschenloer = Peter Eschenloer's Geschichten der Stadt Breslau.
 Fejér = Fejér, Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis.
 F. R. A. = Fontes rerum austriacarum.
 Gercken = Gercken, Codex Brandenburgensis.
 Ggaw. = Grossherzogliches Gesamtarchiv in Weimar.
 Glafey, Anec. = Glafey, Anecdotorum S. R. J. historiam ac ius publicum illustrantium collectio.
 Goldast, app. suppl. = Goldast, Commentarii de regni Bohemiae iuribus et privilegiis. Appendix documentorum. Supplementum actorum publicorum.
 Goldast, Collectio = Goldast, Collectio variorum consiliorum.
 Goldast, Pol. imp. = Goldast, Politica imperialia.
 Grünhagen und Markgraf = Grünhagen und Markgraf, Lehns- u. Besitzurkunden Schlesiens I., II. (Publicationen aus den k. preussischen Staatsarchiven. 7, 16.)
 Gudenus, Cod. dipl. = Gudenus, Codex diplomaticus.
 Hoffmann, Script. Lusat. = Hoffmann, Scriptorum rerum lusaticarum.

Katona = Katona, Historia critica primorum Hungariae ducum et sequentium regum.
 Köhler, UB. = Köhler, Urkundenbuch des Markgraf. Oberlausitz.
 Kollar = Kollar, Analecta Monumentorum Omnis aevi Vindobonensia.
 Kor. arch. č. = Jireček, Korunní archiv český.
 Korn, UB. von Breslau = Breslauer Urkundenbuch, bearbeitet von Georg Korn.
 Lichnowsky = Lichnowsky, Geschichte des Hauses Habsburg.
 Ludewig, Rel. = Ludewig, Reliquiae manuscriptorum.
 Lünig, C. G. = Lünig, Codex diplomaticus Germaniae.
 Lünig, R. A. = Lünig, Reichsarchiv p(ars) sp(ecialis) Continuatio I. Fortsetzung I. (6 b).
 ma = mnichovský archiv.
 M. G. L. S. = Monumenta Germaniae Legum Sectio.
 MIÖGF. = Mitteilungen des Instituts für die österreichische Geschichtsforschung.
 Mon. habsb. = Monumenta Habsburgica.
 Mon. Zoll. = Monumenta Zollerana. Urkunden-Buch zur Geschichte des Hauses Hohenzollern. 3—7. sv.
 mor. = moravský.
 mra. = Münchener Reichs-Archiv.
 oda. = originál archivu dráždanského.
 Oefele. = Ofelius, Rerum boicarum scriptores.
 oksa. = originál král. saského archivu.
 or. = originál.
 osa. = originál státního archivu vídeňského (böhm. Urkunden).
 ozač. = originál zemského archivu českého.
 ozal. = originál zemského archivu lineckého.
 ozam. = originál zemského archivu moravského.
 Palacký, Formelb. = Palacký, Ueber Formelbücher.
 Pelzel, K. Karl. IV., UB. = Pelzel, Kaiser Karl der Vierte, König in Böhmen, Urkundenbuch.
 Pelzel, K. Wenzesl., UB. = Pelzel, Lebensgeschichte des römischen und böhmischen Königs Wenceslaus, Urkundenbuch.
 Pertz, M. (Mon.) = Pertz, Monumenta Germaniae historica. Legum tomus II.
 Pray, Annales = Pray, Annales regum Hungariae.
 R. A. = Reichstagsacten.
 R. B. = Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae.
 rdt = (Matouše z Chlumčan) Registrum desíti truhlic s privilegiemi zemskými (na Karlštejně). 8. truhlice. Rkp. un. knihovny v Praze 17. E. 26.
 Recueil de traite = Recueil des traite de paix, de trêve, de neutralité (Amsterdam 1700).
 Riedel = Riedel, Codex diplomaticus brandenburgensis.

R. Imp. = Regesta imperii.

R. imp. K. = Huber, Die Regesten des Kaiserreiches unter Kaiser Karl IV.

Rousset = Rousset, Recueil de traites (Supplement au corps diplomatique du droit des gens).

rs = Reichssachen.

satr., sav = transumpt, vidimus státního archivu ve Vídni.

Schwind u. Dopsch = Schwind u. Dopsch, Ausgewählte Urkunden zur Verfassungsgeschichte der deutsch-österreichischen Erblande im Mittelalter.

Sommersberg = Sommersberg, Silesiacarum rerum scriptores.

Steyerer = Steyerer, Commentarii pro historia Alberti II. ducis Austriae.

Sudendorf = Sudendorf UB. von Braunschweig-Lüneburg.

UB. = Urkundenbuch.

UM = Urkundenbuch der Stadt Magdeburg.

UOE. = Urkundenbuch des Landes ob der Enns.

USE. = Urkundenbuch der Stadt Erfurt.

vid. st. a. = vídeňský státní archiv.

Voigt, C. d. pruss. = Codex diplomaticus prussicus.

Výp. (op.) lat., něm., české = Výpisy z privilegií krále JMti a království českého z originálů přepsané ze dne 15./II. 1547 v zemském archivu českém.

vzač. = vidimus zemského archivu českého.

z. a. = zemský archiv.

začo = opis zemského archivu českého.

OBSAH.

ÚVOD.

(1—19.)

Subjekty mezinárodních styků ve středověku. Také zeměpáni a král český (1). Poměr Čech ku říši římské (2). Význam císařství (3). Rozvrat jeho a vznik nových států v Itálii (4). Vnitřní samostatnost vede ku samostatnosti zevnější. Vedou se války, uzavírají míry, smlouvy a spolky (5—7). Týž vývoj později i v Německu (7—9). Zeměpáni vstupují zde v spolky mezi sebou, s městy a císařem (10—12). Císař smlouvy potvrzuje, povoluje, a také volební kapitulace je propouští (13—15). Jsou-li němečtí zeměpáni způsobili pro styk mezistátní, tím ještě více samostatný král český (16—19).

ČÁST PRVNÍ.

Zevní stránka smluv.

I.

Název a subjekty smluv.

(20—32.)

Pojmenování smluv a spolků v pramenech (20—22). Subjekty na straně české: král, volený a korunovaný jeho nástupce, markrabě moravský, dědicové a nástupcové království, koruna, země moravská, vedle krále nebo i sami také stavové. Smlouva uzavírá se také za část území (23—28). Subjekty na straně cizí: sousední zeměpánové, také císař, král francouzský, anglický, polský, uherský a švédský, města, dóže benátský, i cizí království a země, arcibiskupství a kapitoly (28—30). Smlouvy mezi protistranami, spolky mezi společníky (30). Přístup třetích osob, dobré služby, prostředkování (31—32).

II.

Podmínky uzavírání.

(32—44.)

Čilý styk mezinárodní v různých periodách královských (32). Snahy krále Jiřího (33). Svoloování rodiny, rady a sněmu (34—41). Obmezení smluvené. Nové smlouvy nelze uzavřítí vůbec nebo jen některé (41—43). Svoloování papeže (43—44). Slib císaři (44).

III.

Forma uzavírání.

(44—60.)

Sjezdy panovníků (44). Diplomatická jednání (45). Poslové a ratifikace jejich jednání (46—48). Jich věřící a mocné listy, instrukce (48—51). Listy poslů, ratifikace panovníků. Dvoji vyhotovení listů a jich výměna (52). Zevní forma listů (53—55). Různé doložky (55—57). Obnova a změna smluv starých. Formální obsah (58). Příprava (58—59). Jazyk (59—60).

IV.

Utvrzování smluv.

(60—71.)

Prísaha. Utvrzují se jí míry v Itálii, mimo Německo a v Německu, i míry zemské (60—63). Buď přísahají strany samy nebo osoby jiné (63). Způsob přísahy při smlouvách českých (64—65). Věrování (66). Pečeť (67). Svědkové, rukojmí, ležení (68). Vyhrození trestů (69—70). Zápis do desk, publikace na sněmu, zástava a složení věci u třetího (71).

ČÁST DRUHÁ.

Obsah smluv.

I.

Válečné míry, přátelské dohody a alliance.

(72—99.)

Válečné míry. Příměří (72). Obsah: Ukončuje se nepřátelství, děje se ujednání o zajatcích, škodách, válčných výplatách, holdech, výpalném, dobytých hradech, spojencích (73—75), ale vedle toho regulují se hranice, postupuje území, utvrzuje odvislost lenní, uzavírají smlouvy svatební a upravuje správa vnitřní (75—76). Přátelské dohody. Obsah určitý: vyrovnávají se spory (76); obsah všeobecný: Mezi stranami má být dobrá vůle, sousedství a přátelství (77—78). Alliance: spolky na obranu a výboj. Při obraně chrání se panovník, území, celé nebo jeho část, poddaní, svoboda, čest, práva, dědictví a nástupnictví proti napadení, rušení a poškození (78—80). Útočník určuje se všeobecně nebo jmenovitě. Pomoc se proti některým osobám vylučuje nebo různě podmiňuje (81—82). Uvádí se, proti jaké činnosti nepřitele se pomoc skýtá, do jaké doby a v jaké síle (82—84). Při spolcích na výboj uvádí se buď nepřítel neurčitý, kdokoli, nebo osoba určitá (84). Je-li nepřítel jen všeobecně určen, vylučuje se výboj proti určitým osobám buď vůbec nebo za jistých podmínek (85). Pomoc vylučuje se na určitou dobu nebo obmezuje na určitý cíl. Stanoví se její čas, a netřeba ji skytnouti, nedodrží-li se při početí války stanovené podmínky (86). Spolky uzavírají se na vždy nebo na čas (87) se zeměmi všemi neb jen některými (87). Stanoví se objem pomoci i čas, kdy, kde, u koho a kým se má žádati, a do kdy a kam se má postavit (87—89). Za pomoc na výboj skýtá se někdy úplata (90), hradí nebo dle okolností nehradí

II.

Tituly a smlouvy územní a svatební.

(99—140)

Smlouvy uvádějí tituly římských králů a císařů (100), králů českých (101) a německých zeměpánů (102). Cizí titul se někdy neuznává (102), někdy i vlastní titul je předmětem smlouvy. Také insignie (103). Území postupuje se míry (104), přátelskými dohodami (105), následkem prodeje, směny (106), na odškodněnou nebo následkem vzdání se (107). I nárok na území se výslovně pouští (108). Územní smlouvy jsou také smlouvy zástavní (109). Obsah zástavního práva řídí se smlouvou. Zastavuje-li území, hrad nebo město panovník panovníkovi, přechází na zástavního držitele i dočasné právo vladařské (109). Zástavní věřitel může zřídit podzástavu a dříve zastavené, ku zástavě patřící části vyplatiti (110). Výkon zástavního užívání může se smlouvou obmeziti. Zástavami se pojišťují různé pohledávky (111). Mince jejich zvlášť se vytýká (111—112). Zástava drží se až do výplaty (112). Někdy stanoví se pro výplatu zvláštní podmínky (112—113). Někdy s výplaty schází, a zástava držiteli připadá (113). Podzástavou se výplatná suma zvětšuje, výplatu podzástavy zmenšuje (113). Třetí osoba může zástavu vyplatiti, majíc na ní právní zájem nebo plnou moc na výplatu (114). Územními smlouvami jsou i smlouvy dědické. Jsou buď jednostranné nebo dvoustranné (114—115). Mezi Lucemburky a Habsburky zajišťují se lenní investiturou, královskou volbou a usnesením říšského sněmu (116—118). Při územních převodech propouští se obyvatelstvo z poddanství a skládá dědičný hold nabyvateli (118—119). Při zástavě chce se zavésti hold zástavní (120). Nabyvateli ukládají se však také jisté povinnosti, jednak v příčině ústavních práv obyvatelstva, jednak v příčině správy vnitřní (120—121). Smlouvy svatební týkají se manželského práva osobního a majetkového. Pro zasňubování a uzavírání sňatků platí forma dřívějšího práva. Smlouvu uzavírají rodiče. Nevěsta se ženichovi odevzdává. Ženich vstupuje později do smlouvy, nikoli však nevěsta (121—123). Rodiče zasňubují nejen děti nedospělé ale také ty, kterých teprve získají (123—124). Zasňubování děje se také prostřednictvím poslů (124). Základem manželství jest tělesná soulož (124—125). Nahraňuje ji však položení se do manželského lože (125). Na vykonanou soulož pojí se majetkové účinky manželství (126). I názory církve uplatňují se při svatebních smlouvách, jednak v pozdější ratifikaci nedospělých snoubenců, v potřebném věku pro manželství, v potřebě papežské dispensace a církevní formě sňatku (127 a 128). I majetkové poměry dětí určují rodiče, zřizující jim věno a obvěnění

(129). Věno českých princezen činí z pravidla 10.000 hřiven (129—130). Výše obvěnění je různá. Podle německého práva činí obnos věna, podle českého třetinu výše (130—132). Hodnota peněz věnných i obvěněných musí si tedy odpovídati (132). Vzájemné poměry stran mění tu pravidelnost (133). Pro zřizování věna a obvěnění užívá se určitých slov, pro placení věna stanoví se určité lhůty (134). Před zaplacením se věno pojišťuje (135). Věno i obvěnění zajišťuje se pak i v manželství (136). V manželství užívá věna i obvěnění někdy manžel, někdy manželka, někdy oba dva manželé, po smrti jednoho z manželů užívá z pravidla pozůstalý manžel, zejména manželka věno i obvěnění až do své smrti, načež spadá každé na svého zřizovatele nebo jeho dědice (137—138). Smlouvy předepisují i podle běžného práva pro manželku dar jitřní, obvyklé výhody manželky jako královny a dědické právo její i jejích dětí, obsahují však i její renunciaci (138—140). Ze zmařeného sňatku vzházejí nároky náhradní. I stanoví se jich pevný obnos již smlouvou (140).

III.

Úprava správního, trestního a soukromého práva. (140—150.)

Při úpravě správního práva jde hlavně o pokoj se sousedními zeměmi. Obyvatelstvo pohraniční žije často v nepřátelství. Činí se vpády z jedné země do druhé, vedou války (141—144), uzavírají míry (154). Panovníci smlouvami tento stav odstraňují. Smlouvy mají za obsah mír, bezpečnost a pokoj, vztahují se však také na správu vnitřní, týkající se vlastního lidu, cizího lidu, země a jejího zřízení (146). Vlastnímu obyvatelstvu udělují a zajišťují se výhody (146), předepisuje se jisté chování jeho panovníka a dále zase chování obyvatelstva vůči druhému panovníkovi (147—148). Obyvatelstvo obmezuje se ve stavbě hradů (148), ukládá se jemu jisté pozitivní plnění (honění zločinců) (149), případně daň (149), zakazuje se mu brojení proti víře (150). Proti neposlušnému vlastnímu obyvatelstvu zajišťuje se cizí pomoc (150—152). O území se nařizuje ochrana hranic, cest a silnic, zachování starých cest, i cest vodních (152). Ze zřízení vnitřního upravuje se právo mincovní (152—153). Cizí lid rozpadá se na poddané druhého smluvce, jsoucí v jeho ochraně, a osoby mimo ochranu. (153). Vůči cizím poddaným ukládá se jisté pozitivní konání neb opomenutí. Prvním jest ochrana, která cizí poddané vlastním rovná (154—155), glejtvání (155), volný průchod a pobyt zejména kupectva (155—158). Druhým jest záповěď přijímatí cizí many neb služebníky v manství a službu (158—160). Vrchnostenské osoby mohou se vůbec dát na žold v cizině jen s vůlí svých vrchností. Jiným osobám se to časem povoluje, ač ne vůči nepříteli (160). Kdo pod kterým pánem má zboží, tím i jemu slouží (161). Mezi osoby bez ochrany patří odbojní a neposlušní poddaní (161), nepřátelé a protivníci (162), zemští škůdci (163), příležitostní škůdci (164), zločinci (164), psanci (164) a ozbrojení lidé bez výkazu (165). Cizímu panovníkovi ukládají se v příčině území panovníka druhého jisté povinnosti,

nebo skýtají jistá práva. Do cizího území nesmí se zasahovati (165—166), ale může se tam naproti tomu zločinec honiti (166). Smlouvy se veřejně vyhlašují (166). Také bezpečnost silnic (166). O provedení smluv pečují výkonné orgány (167). Smlouvy zavádějí nový druh trestných činů (168). Dle běžného rozeznávání jsou to zločiny těžké a lehké (168). Akcentuje se při nich zlý úmysl (169). Zná se tu i pokus zločinu, pomáhání a účastenství jako delikt samostatný, těžší vina při hromadění zločinů (169) a návrat k nim (170). Zločiny směřují proti majetku, osobě, právům královským a předpisům veřejným (170). Zvláštní kategorií tvoří „schedliche leute“ (170). Při stíhání trvá se na jeho soukromoprávní povaze, ale ku žádosti stran děje se orgány veřejnými (171). Tresty jsou: konfiskace všeho majetku, vyhoštění, náhrada škody (172), proskripce (173), trest na hrdle (174), zboření hradu (174), tresty donucovací (174). Někde se trest neudává nebo zůstává při soukromoprávní náhradě škody (175). Tato náhrada se ukládá jako trest i osobám jiným (175). Při trestu béře se zřetel i na bezvinnou rodinu zločincovu (175). Vedle trestů jmenovaných ukládají se někdy i tresty církevní (175—176). Při stíhání trestním lze dle moderní pravovědy místní kompetenci podříditi základnímu principu společných zájmů, v jehož rámci docházejí k platnosti princip osobní neboli národní, teritoriální i světový (176—177). Soukromé právo upravuje se mezi panovníky a mezi poddanými (177). Stanoví se způsobilost nebo nezpůsobilost vstupovati do služeb v cizí zemi, nabývati zde statků a svršků (178 a 179) a určuje se i lhůta promlčecí pro nároky ze „záščí“ z jedné země do druhé (179). Nemovitosti podléhají právu místa, kde se nalézají (179). Jinak posuzují se nároky podle práva onoho místa, kde třeba žalovaného žalovati (179—180). Strany si však pro své příští spory někdy své právo již volí (180).

IV.

Řešení sporů mezi různými panovníky a poddanými. (180—220.)

Poruší-li se uzavřená smlouva, jde o spor panovníka (180). Má-li kdo z jiného důvodu nárok do ciziny, jde o spor poddaných (181). Pro škody a p. jest se obyvatelstvu v Čechách obraceti tedy na panovníka, nebo na purkrabího. Panovník nebo soudcové zemští, případně sněm pak rozhodnou, co jest činiti (182). První jest cesta přátelské dohody (183). I na Moravě zakazuje se pro škody válka a povoluje teprvé, nesrovnají-li se věci zemskými orgány (183—184). Spory řeší se stávajícími vnitrozemskými orgány soudními, samým panovníkem na soudě dvorském nebo hejtmány (184—185). Nebo zřizují se pro ně nové orgány, jednostranné, z osob jedné strany brané (185—186) nebo orgány společné (186) a to buď trvalé, jako v Itálii a jinde (186—189), anebo příležitostné, rozhodci (189), jichž užívá se dávno již v Itálii, jinde a také v běžném právu (190—192), a to buď pro spory již vzešlé nebo budoucí (192). Udává se počet rozhodců, volí se určité osoby a jich náměstkové (193—194) anebo všeobecně jen radové, z nichž každá strana dá stejný počet (194—195). Nedohodnou-li se, přistú-

puje k nim rozhodce vrchní (195—197). Rozhodci skládají přísahu (197) a zbavují se pro svůj úřad povinností vůči svým pánům (198—199). Jich prodlení má následky pro ně i pro strany. Tyto mají je přiměti, aby se v úřad uvázali (199). Ku jednání rozhodčímu kladou se roky na určitém místě (199) a stanoví se i čas pro rozhodčí výrok (200) a pro samy roky (201). Při kladení roků přihlašuje se již i otázka jazyková (202). Radové cizí dostavují se s glejtem panovníka cizího a plnou mocí a věřícími listy panovníka svého (203). Na rocích mluví se latinsky a německy (204). Čechové užívají jazyka českého a trvají na něm. I mají panovníci spor o jazyk rozhodnouti (205). Na rocích hájí radové každé strany její zájmy (206—207). Nedojde-li k dobré shodě, musí se věc rozhodnouti. Vedle úmluvců jsou rozhodci vlastním svým úkolem soudci (208). Každá strana užívá před těmito soudci svého práva. I vedou se důkazy podle práva té které země (208—209). Roky rozhodců veřejně se vyhlásí. Někdy předchází jim veřejně vyhlášení škody v určitém městě. Strany dostavují se samy nebo jejich zástupci. Jedná se ústně. Přednáší se žaloba, na niž dává se odpověď. Pro průvody stanoví se ve smlouvách i jistá pravidla (210—211). Po důkazu vydává se nález, znějící někdy na přísahu (211). Za nález platí, co vyřkne vrchní rozhodce, nebo na čem všichni neb většina rozhodců se snese (211). Výroku rozhodců podrobují se strany již ve smlouvě (211—212). Pro jeho vyplnění stanoví se i pevná lhůta, a zjednává se mu průchod běžnými prostředky (212—213). Spory poddaných třeba vznésti na soud, jemuž žalovaný podléhá (213). Cizinci dostavují se tedy do Čech sami. Kupovati jejich pře se nedovoluje (213—214). I tyto spory začínají se řešiti rozhodci (214—215). Od první polovice XV. století má tu vliv právo říšské (215), které spory zeměpánů odkazuje na „Austräge“ před jejich obapolné rady, spory šlechticů a měst proti zeměpánům před rady zeměpánovy, spory o statek před soud, kde leží, o manství před lenního pána, o církevní věci před soud církevní, žaloby na měšťany a sedláky, kde tito ku právu přisedí (216). Reflex tohoto práva lze zříti i ve smlouvách (216 a 217). Některé smlouvy mají i předpisy pro pře kupců, právo průvodní a stavné (218). Některé smlouvy vracejí spory poddaných zase rozhodcům buď vůbec (218) nebo pod podmínkou, že na řádných soudech spravedlnosti nelze dosíci (218—219). Řízení před rozhodci se časem mění. Na začátku XVI. století podávají se již žaloby písemné, na ně odpovědi, pak protispisy a závěrečné spisy. Na založené spisy kladou se pak roky (219 a 220).

PŘÍLOHA.

Výpisy ze smluv.
(221—353.)

ZKRATKY.

(354—356.)

Knihovna „Sborníku věd právních a státních“.

Svazky zvláštní: Pocta podaná českou fakultou právnickou panu dr. Ant. rytíři Randovi k sedmdesátým narozeninám dne 8. července 1904. Cena: K 8.—, sníž. K 6.—.

◊ král, hradeč Pražském. Dobrá zdání, jež zemskému výboru podali prof. Čelakovský, Kalousek, Rieger a Stupecký. Cena K 4.—, sníž. K 3.—.

A) ŘADA PRÁVOVĚDECKÁ.

- Čís. I. Dr. JAN KRČMÁŘ: ◊ smlouvě námezdní, dle občanského práva rakouského se zřetelem k právu římskému. I. Část úvodní. Cena: K 2-40, snižená K 1-80.
- „ II. Dr. MILOSLAV STIEBER: Uhrazovací kapitál služebností a reálních břemen. Cena: K 2.—, snižená K 1-50.
- „ III. Dr. KAREL KADLEC: Agrární právo v Bosně a Hercegovině. Cena: K 2-40, snižená K 1-80.
- „ IV. J. KAPRAS: K dějinám českého práva zástavního. Cena: K 2.—, snižená K 1-50.
- „ V. ANT. MENOUSEK: Základové nauky o exekuci soudní. Cena: K 2-40, snižená K 1-80.
- „ VI. Dr. JOS. PRUŠÁK: Kriminelní noetika. Cena: K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ VII. Dr. J. KAPRAS: Poručenství nad sirotky v právu českém se zřetelem k právům římskému, německému a v Rakousích platnému. Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ VIII. Dr. JAN HELLER: Základové práva elektřiny. Cena: K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ IX. Prof. Dr. EMANUEL TILSCH: Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Cena: K 2-80, sníž. K 2-10.
- „ X. Dr. JOSEF VACEK: Problém mobilární vindikace. Svazek I. Cena: K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ XI. Dr. V. HORA: Nauka o přístupu. Cena K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ XII. Dr. JAN KRČMÁŘ: Úvod do mezinárodního práva soukromého. Část I. Propedeutická. Cena K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ XIII. Dr. JOS. OSKAR WOREL: Společnost s ručením omezeným. Cena: K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ XIV. Dr. ANTONÍN HOBZA: Podvod při smlouvě manželské dle práva kanonického se zřetelem k církevnímu právu evangelického a modernímu zákonodárství světskému. Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XV. Dr. VÁCLAV HORA: Procesní úkony dle práva rakouského. Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XVI. JAROSLAV KALLAB: Základy nauky o způsobilosti býti stranou a o příslušnosti soudu v trestním řízení rakouském. Cena K 3.—, sníž. K 2.—.
- „ XVII. Dr. JOSEF VANČURA: Agrární právo římské republiky. Cena: K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ XVIII. Dr. FRANTIŠEK STORCH: Zabavení v právu tiskovém. Cena: K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ XIX. Dr. AUGUST MÍŘČKA: Delikty tiskové ve vědě, zákonodárství i judikatuře. Cena K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ XX. Dr. JOSEF VACEK: Problém mobilární vindikace. Svazek II. Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XXI. Dr. PRUŠÁK: Studie o účastenství. Cena K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ XXII. Dr. VÁCLAV HORA: Procesní úprava kollise nároků. Cena K 3-40, sníž. K 2-50.
- „ XXIII. Dr. JAN KRČMÁŘ: Základy Bartolovy a Baldovy theorie mezinárodního práva soukromého. Cena: K 3-20, s. ž. K 2-40.

B) ŘADA STÁTOVĚDECKÁ.

- Čís. I. Dr. JOSEF DRACHOVSKÝ: Rakouské praemie cukerní, se zřetelem k nauce a k poměrům mezinárodním. Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.

- Čís. II. Dr. LEV WINTER: **Kartely**, studie národohospodářská. Cena: K 1-60, sníž. K 1-20.
- „ III. Dr. VILÉM FUNK: **Poplatek z převodů na případ smrti dle zákona ze dne 9. února 1850 č. 50 ř. z. a dodatků i jeho historický vývoj (dle archivních pramenů). Část prvá.** Cena: K 4-80, sníž. K 3-60.
- „ IV. Dr. JOSEF DRACHOVSKÝ: **Principy kontroly státního hospodářství v Rakousku.** Cena K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ V. Dr. F. VAVŘÍNEK: **O státoprávní povaze království a zemí na říšské radě zastoupených.** Cena: K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ VI. Dr. R. MARŠAN: **Dějiny policejní organizace rakouské, I., seš. I.** Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ VII. Dr. CYRIL HORÁČEK: **Bytová otázka a městská renta pozemková.** Cena K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ VIII. Dr. KAREL CHLUM: **K nauce o bilanci výdělkových a hospodářských společenstev s ručením omezeným.** Cena: K 1-20, sníž. 90 h.
- „ IX. Dr. BOHUMIL BAXA: **K dějinám veřejného práva v zemích koruny České 1790—1848.** Kniha I., díl I. Cena K 3-20, sníž. K 2-40.
- „ X. Dr. JIŘÍ HOETZEL: **Nauka o správních aktech. Zároveň studie k pojmu veřejné správy.** Cena K 2-40, sníž. K 1-80.
- „ XI. Dr. FRANT. WEYR: **Příspěvky k teorii nucených svazků.** Cena: K 4-50, sníž. K 3-50.
- „ XII. Dr. DRACHOVSKÝ: **Rakouské účetnictví státní.** Cena K 5-60, sníž. K 4-60.
- „ XIII. Dr. VILÉM FUNK: **Poplatek z převodů na případ smrti dle zákona ze dne 9. února 1850 č. 50 ř. z. a dodatků i jeho historický vývoj (dle archivních pramenů). Část druhá.** Cena: K 5.—, sníž. K 4.—.
- „ XV. Dr. JAN KOUDELA: **Základy teorie mezinárodních směn.** Cena: K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XVI. Dr. BOHUMIL BAXA: **Indolát (a indigenát) v zemích koruny České od roku 1749—1848.** Cena K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XVII. Dr. JOSEF TRAKAL: **Bosna a Hercegovina po stránce práva mezinárodního.** Cena K 4.—, sníž. K 3.—.
- „ XVIII. Dr. JAROSLAV DEMEL: **Dějiny fiskálního úřadu v zemích českých. Díl I: Fisk. úřad král. Českého. Odd. II. Doba 1620 až 1740.** Cena K 5.—, sníž. K 4.—.
- „ XIX. Dr. R. MARŠAN: **Dějiny policejní organizace rakouské. Díl II.** Cena K 4-80, sníž. K 3-80.
- „ XX. PhDr. et JUDr. BEDŘICH MAREK: **Politické teorie reformovaných monarchií francouzských. Zároveň příspěvek k dějinám politických teorií ve Francii.** Cena K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XXI. Dr. ROBERT FLIEDER: **Příspěvky k dualistickým ústavám stávkovým.** Cena K 2.—, sníž. K 1-50.
- „ XXII. Dr. M. STIEBER: **České státní smlouvy.** Cena K 5.—, sníž. K 4.—.
- „ XXIII. Dr. R. MARŠAN: **Vliv cizích ústav na ústavní zákony rakouské z let 1818—1819. I.** Cena K 2.—, sníž. 1-50.

„Knihovna“ vydává se jako doplněk „Sborníku“ příležitostně, v sešitech nebo svazcích nestejného objemu, v kratších nebo delších lhůtách; odběratelé „Sborníku“ jakož i členové „Právnícké Jednoty“ v Praze mají na přímou přihlášku u nakladatele „Sborníku“ výhodu ceny snížené o čtvrtinu.

„SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH“

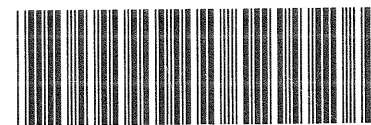
má za úkol: pěstovati všechny obory, zastupované na fakultách věd právních a státních; přináší rozpravy i bohatý přehled literární. — Vychází ve 3—4 sešitech za školní rok v objemu nejméně 30ti tisk. archů. Předplatné počínajíc VII. ročníkem 9 K (i s poštou); pro členy Právnícké Jednoty přímo u nakladatele K 6-75. Přihlášky odběratelů přijímá nakladatelství

BURSÍK & KOHOUT,

knihkupci c. k. české university a České Akademie
císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění,
v Praze, Václavské náměstí č. 24 n.

REV15

ÚK PrF MU

3129S34513